

The Project Gutenberg eBook of Itämeren risteilijä

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Itämeren risteilijä

Author: Viktor Rydberg

Translator: Emil Mannstén

Release date: January 29, 2007 [eBook #20466]

Most recently updated: January 1, 2021

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ITÄMEREN RISTEILIJÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

ITÄMEREN RISTEILIJÄ I

Kirj.

Viktor Rydberg

Suomentanut [Fribytaren på Östersjön] Emil Mannstén

Kirjassa tavattavat runokappaleet on Opettaja Eni Tamminen suomentanut.

Otava, Helsinki, 1899.

SISÄLLYS:

- I. Yö meren rannalla
- II. Kustaa Drake
- III. Metsästysmaja
- IV. Tanssiaiset
- V. Lumimyrsky
- VI. Elli
- VII. Kuulustelu
- VIII. Majatalo
- IX. Salaisuuksien uuni
- X. Eräs iltaseura
- XI. Inkvisiittori
- XII. Kaksi yhtymystä
- XIII. Laamanni Juhana
- XIV. Tapahtumat kehittyvät

- XV. Aadolf Skytte Tukholmassa
- XVI. Noitatutkinnat
- XVII. Epäonnistunut vallankaappaus
- XVIII. Merellä
- XIX. Loppu

I.

Yö meren rannalla.

Söödermanlannissa, lähellä merta, suunnilleen pari peninkulmaa Tukholmasta on Sjövik niminen tila, joka ennen oli vanhalle Drake suvulle kuuluva herraskartano, mutta nyt on talonpoikaistalona.

Muutamit tiilensekaiset sorakasat osottavat nyt enää kolmikymmenvuotisen sodan saaliina kohonneen herraskartanon seisontasijaa. Auralla on jo vuosimääriä kynnetty sitä maata, joka ennen oli Sjövikin linnanpihana.

Merta lähinnä oleva osa maatilaa oli kuusitoista sataluvun keskipalkoilla metsänä, jossa ainoastaan paikoittain oli raivattu alaa uudisviljelyksille. Metsän läpi kulki tie herraskartanon satamaan. Sjövikin herrat käyttivät näet hyödykseen aatelistolle vakuutettua oikeutta tullitta viedä tilojensa tuotteet ulkomaille.

Kuutamoyönä syksyllä v. 1661 kulki matkamies tätä yksinäistä tietä. Hän oli, suojellakseen itseänsä yökylmältä, kääriytynyt viittaan ja leveälierinen hattu verhosi hänen päättään. Tultuansa lähelle vähäistä satamaa poikkesi hän tieltä polulle, joka oikealla suikerteli kallioiden välitse. Polku päättyi ränstyneen ladon ääreen, mutta mies kulki edelleen, kunnes hän tuli ylännteelle, josta avautui vapaa näköala merelle ja rantaseudulle.

Tähän hän pysähtyi ja katseli meren aavalle ulapalle, joka tyvenenä ja peilikirkkaana, sieltä täältä metsäisten saarten pirstomana, välkkyi kuutamossa.

Vähän matkaa rannasta näkyi ankkuroituna kuunarin tapainen alus, jonka sirotekoinen taklaus kuvastui meren hopealle hohtaviin laineisiin. Sekavaa ihmisiänten sorinaa, kuuluu laivan kannelta päin, soi hänen korviinsa, ja tähän hälinään sulautui meren yksitoikkoinen loiske rantakallioita vastaan.

Mies seiso i kotvasen liikkumatta, katse tähdättynä laivaan. Hän aprikoi itsekseen.

Ja ikäänkuin hankkiaksensa siksi aikaa, kuin ajatuksensa oli toimessa, myöskin käsillensä jotakin tehtävää, heitti hän taaksepäin viittansa, otti vyöstänsä pistoolin, tarkasti lukkoa, punnitsi asetta kädessään ja pisti sen jälleen vyöhönsä.

Sitten hän vei merkinantopillin huulilleen ja puhalsi kimakan, yölintujen kirinän kaltaisen äänen. Sitä toisteli kallioiden kaiku.

Kohta sen jälkeen kuului samallinen vihellys kallioiden puolelta lähinnä meren rantaa. Hattureuhkanaan ja kaapuun puettu mies ilmausi kallioiden välistä ja kiipesi kukkulalle, jolla outo mies seiso i.

— Ovatko valmistukset tehdyt? kysyi jälkimäinen, kun äsken saapunut seiso i hänen edessään ja paljasti ahavoituneet, arpien ja naarmojen rumentamat kasvonsa.

— Ovat, vastasi tämä, — mutta vieläkin kerran uskallan pyytää teitä, kapteeni, että ajattelisitte...

— Kaikki on tarkoin tuumittu, Ruys ystävä, sanoi kapteeniksi kutsuttu, tehden kärsimättömän liikkeen. — Oletko tutkinut veden syvyyttä?

— Se on tarpeeksi syvää, vastasi Ruys.

— Ja ovatko kaikki miehet laivassa koossa?

— Joka mies.

— Entäpä onko kukaan käynyt maissa sen jälkeen, kun tähän ankkuroitsivat?

— Ei kukaan, kapteeni. Mutta minä olen vaivoin saanut heitä estetyksi maihin menemästä, sen voitte uskoa. Heillä on nyt rahaa kosolta ja he tahtovat, kuten luonnollista on, matkan jälkeen huvitella. Tyytymättömyys on noussut äärimmilleen ja joka päivä olen pelännyt kapinannousua. Kuitenkin olen tehnyt voitavani heidän tynnyttämisekseen: sanoin teidän tulevan laivaan tänä yönä ja että heti sen jälkeen purjehdimme Tukholmaan.

— Hyvä on.

Miehet lähtivät ylänneeltä ja laskeutuivat alas kalliolta, joka erotti heidät merestä. Rannalla oli venonen, jota Ruys oli käyttänyt lähtiessään laivasta.

Ruys istui soutamaan. Melu laivan kannella tuntui yltyvän sikäli kuin he lähestyivät kuunaria. Juomalauluja, kirouksia ja kaikenmoista kirkunaa, mitä vaan ihmiskurkusta voi lähteä, sekautui siinä toisiinsa synnyttäen sekamelskan, jota ei itse paholainenkaan olisi kärsinyt kuulla.

Venosen tulo keskeytti hetkeksi aikaa hälinän. Ahavoituneita, parrakkaita kasvoja kurkisti reelingin yli ja köysi heitettiin alas.

Kun kapteeni ja hänen luutnanttinsa ... sillä sen nimellisenä palveli Ruys tässä laivassa ... tulivat kannelle, kohtasi heitä näky, joka heikkohermoisesta olisi tuntunut vastenmieliseltä; mutta silminnähävää oli, ettei sairaloinen arkatuntoisuus vaivannut kumpaakaan sanotuista herroista, sillä he tähystelivät kantta tutkivin, eikä suinkaan hämmästynein katsein.

Heidän edessään venyi muudan laivaväestön miehiä verissään. Iskupiilu oli halaissut pääkallon, ja aivot olivat valahtaneet kannelle. Kuollut puristeli vielä kourassansa kuutamossa välkkyvää puukkoa. Mies oli arvatenkin joutunut kiistaan jonkun toverin kanssa.

Kasa kulta- ja hopearahoja oli kuolleesta vähän loitompana, mutta sentään siksi lähellä, että verivirta oli sinnekin osunut ja tahrannut kiiltävän metallin punaiseksi. Se oli kaatuneen osa saaliista. Toverit istuskelivat ympärillä ja pelasivat siitä, kenellä heistä oli oikeus periä jälkeenjäänyt omaisuus. Pelinopat pyörivät, hurjistuneet katseet seurasivat niitä, naurun remahduksia ja kirouksia kuului pelaajain piiristä.

Toinen ryhmä seiso viinitynnyrin ympärillä, jonka sisällystä ahkeraan maisteltiin. Kaikki olivat pöhnässä, mutta oluen vaikuttama mieliala tuli erilailla näkyviin. Toiset kiistelivät, puukot varalla joko hyökkäystä tahi puolustaumista varten; toiset loilottivat pikari kädessä; kolmannet syleilivät toisiaan vakuuttaen pysyvänsä uskollisina hamaan kuolemaan asti; jotkut astelivat yksiksensä; olipa vielä pari kolme, jotka jo tajuttomina makasivat jossakin nurkassa laivan kannella, tovereiden sinne potkimina.

Kieleen nähden vallitsi hurjain mellastajain kesken babyloonialainen sekasorto. Kuultiin alasaksaa, englanninkieltä ja lingua francaa; ainoastaan muutamat olivat, kielestä päättäen, syntyisin Pohjolasta.

— Eläköön kapteenimme! huusivat muutamat.

— Hukka Ruys'ille! Hukka hollantilaiselle! huusivat toiset, ja miehistö kerääntyi kapteenin ympärille valittamaan sitä vankeutta, jota heidän oli täytynyt kärsiä.

— Onko se teidän oma käskynne, kapteeni, vai onko se hollantilaisen vehkeitä, ettemme saa mennä maihin? kysyi muudan heistä toisten puolesta.

— Uskokaa nyt! Uskokaa! sanoi Ruys, kädet housun taskuissa käyskennellen humalaisten merirosvojen keskellä, jotka katselivat häntä uhkailevin silmin.

— Minä olen käskenyt, sanoi kapteeni tynnosti. — Luuletteko, miehet, Ruys'in uskaltavan antaa minun nimessäni valheellisia käskyjä? Vankeus on kuitenkin pian päättyvä. Päivän koittaessa nostamme purjeet ja lähdemme Tukholmaan.

— Hurraa! räyhäsi joukko vastaukseksi tähän lupaukseen.

— Ja nyt, Ruys, on sinun pidettävä huoli siitä, että miehistö saa viettää iloisen yön, jatko merisissipäällikkö. — Mitä viiniä tuo on? Pikari tänne!

Käskyä riennettiin täyttämään. Kapteeni maistella lipotteli sarkan sisällystä ja viskasi sen mereen.

— Meillä on parempaa viiniä laivassa, sanoi hän viitaten Ruys'ille. — Paras tynnyri tänne ja kierittäkää tuo mereen!

Tuopa oli merirosvoista mieluinen käsky. Sill'aikaa kun muutamat seurasivat Ruys'ia lastiruumaan, hänen osotuksensa mukaan noutaakseen tuota kehuttua viiniastiaa, nostivat toiset yhteisin voimin sen, josta jo oli maisteltu, varpeiden yli ja heittivät sen mereen.

Pelaajat olivat nyt pelinoppain päätöksen nojalla jakaneet perinnön ja liittyneet toisiinsa. Kapteeni meni laivan peräkannelle ja silmäili, ruorirattaaseen nojautuen, kohtausta edessään. Ruys otti pitääksensä isännyyttä, täytti pikarit ja kehotteli ahkerasti niitä tyhjentämään.

— Mainiota viiniä! Se on tulista ja siinä on ruusun tuoksua, toisteli hän kaataessaan pikareihin. Mutta hänen äänensä vapisi ja kylmä hiki helmeili hänen otsallaan.

Kaiketi oli viiniin sekoitettu jotakin väkevää nukuttavaa ainetta, sillä kauan ei viipynyt, ennenkuin miehet toinen toisensa jälkeen horjuen menivät pois, paneutuaksensa nukkumaan, sillä vastustamattomasti heitä nyt uni painosti. Jällelle jääneet eivät toki epäilleet mitään: heidänkin silmänluomensa tuntuivat vihdoinkin lyijynraskailta ... tajunnan viimeinen säen sammui ... viimeinen juomalaulu keskeytyi puolitiehen ... pikari kirposi viimeisen juomaurhon kädestä ... ja kaikki oli hiljaa.

Ruys hiipi kapteenin luo ... hiipi varpaisillaan, ikäänkuin olisi peljännyt herättävänsä nukkuvat.

— Mitä nyt? kysyi hän.

— Minä olen lukenut miehet ja huomaan, ettei puutu ketään. Kanna heidät laivan pohjalle, ja katso ettei mitään veden päällä pysyvää kalua jää irralleen! Salpaa luukut ja avaa lastiruuman vuotoreikä!

— Niinkuin käskette, mumisi Ruys synkästi ja lähti ilmeisen vastahakoisesti kamalaan työhönsä.

Kapteeni kääntyi selin kantta kohden, nojautui varpeihin ja katsoa tuijotti kuuhun, joka parhaallaan laski metsän taa.

Useimmat merirosvoista makasivat liikkumattomina, aivan kuin olisivat olleet jo kuolleet. Toisia näytti tuskaiset aavistukset vaivaavan unessa; heidän rintansa korisi, heidän kätensä kohosivat vaipuuksensa heti seuraavana silmänröpäyksenä hervonneina takasin.

Laivan pohjalta kuuluva lorina saattoi kapteenin heittämään kuutamon tarkastelunsa sikseen. Hän käännähti ympäri. Ruys seisoi hänen edessään kasvot kalmankalpeina.

— Se on tehty, sanoi hän ja tarttui venheen pestiin.

He astuivat venoseen ja laskivat ulommas. Kun Ruys oli hetken aikaa soutanut käski kapteeni hänen levähtää airoilla. Hän nousi seisaalleen, kääri viitan ympärilleen ja tähysteli uppoavaa laivaa. Kuu oli jo laskenut ja kuunarin rajaviivat tulivat vain epäselvästi näkyviin yön varjojen keskeltä, joita vastaan vasta alkava aamunkoitto taisteli itäisellä taivaanrannalla. Äkkinäinen pauhina ilmaisi hetken, jona aallot voitonriemuisina loiskahtivat yhteen, peittäen allensa saaliin. Vesi joutui melkoisella alalla liikkeeseen, ja muutamat kuohulaineet vyöryttivät rantaan sen sanoman, että yksi noita merellä liikkuvia helvettiä, rauhallisen kaupankäynnin vitsauksia, oli kadonnut.

Miesten astuttua rannalle sanoi kapteeni:

— Sinun on heti auringon noustua oltava Tukholmassa. Näillä seuduilla et millään ehdolla saa näyttäytyä, ja toistaiseksi olemme ventovieraat toisillemme. Paperisi ovat kunnossa. Sinä jäät talveksi pääkaupunkiin ja odotat minun käskyjäni. Ensi kesänä työskentelemme taas yhdessä.

Ruys oli istautunut rantakivelle. Hänen katseensa harhaili pitkin veden pintaa ja näytti etsivän uponnutta laivaa.

— Kapteeni, sanoi hän, — minä aavistan että viimeinen hetkemme kohta on käsissä. Moinen teko herättää Sallimuksen voimat koston.

— Nytkö jo omantunnon vaivoja? virkkoi kapteeni terävän kuiskaavalla äänellä, joka soi Ruys'in korvissa kuni uhkaava varotus.

— Ei, sanoi Ruys. — Minä kirjoitan tämän omaan syntilueteloonne.

— Tee niin! Mitä olemme tehneet, se oli välttämätöntä. Miehet olivat saaneet tietoonsa oikean nimeni ja yhteiskunnallisen asemani ... millä tapaa, sitä en vieläkään pysty arvaamaan. Minä en tahtonut olla riippuvainen löyhäsuisten konnien varomattomuudesta, voitonhimosta tahi omantunnon vaivoista... Tule!

— Vielä yksi sana, kapteeni! lausui Ruys kavahtaen pystyyn.

— Kaksi päivää sitten purjehti laiva tästä ohi pohjoseen päin. Sen suunta oli nähtävästi pantu Tukholmaa kohti. Minä tunsin sen, yhtä varmasti kuin teidätkin tunnen. Se on sama laiva, joka niin useasti seurasi meitä merellä ja herätti taikauskaisen pelon miehistössämme. Siinä laivassa on kova

kohtalomme ohjattavana.

- Lörpötyksiä! Sinä olet uneksinut, virkkoi kapteeni kärsimättömästi.
- Lähtekäämme!

II.

Kustaa Drake.

Sjövikin aatelishovin kukoistusaika oli kolmikymmenvuotisen sodan jälkeen, kun sen omistaja eversti Anders Drake, palasi kotiin. Tämä oli osannut kutoa kultaisia tähkiä laakereihinsa. Olematta nimenomaan mikään oppinut taiteentuntija, ihaili hän kuitenkin hartaasti oivatekoisia ehtoolliskalkkia, ristinmaljoja, vihkivesiastioita ja pyhimyksen kuvia, joita Saksan katoolisissa kirkoissa säilytettiin, sekä toi mukansa kotiin kokonaisen hengellisen taidekokoelman paljaita kulta- ja hopeakaluja, hän kun ei hennonnut riistää temppeleistä niitä liikuttavaisia koristuksia, jotka olivat halvempaa ainetta.

Kotiin tultuaan kyllästyi hän pian taidekokoelmaansa ... hänen mielensä vaihteli ehtimiseen ... hän muutti sen vuoksi taidevarastonsa rahaksi, repi maahan hongista salvetun rakennuksen, jossa hänen esivanhempansa olivat syntyneet ja kuolleet, ja rakensi tiilistä komean talon ajan rakennustapaa noudattaen.

Täällä eli vanha sotaurho hauskoja päiviä, niinkuin keskiajan ritari linnassaan, piti paljon hevosia ja nautti itse sekä kestitsi lukuisia vieraitaan Reinin ja Tonavan viineillä. Kuuluisa seura *Goinfres*-nimeltä tunnettuja ylhäisiä juomaveikkoja piti hänen luonansa mieluisaa tyyssijaansa, ja Sjövikin saleissa kaikui usein Lorenz von der Linden pilapuheita ja vietettiin hurjain Horn veljesten juomapitoja.

Kun vihdoinkin Drake kyllästyneenä vuosiinsa ja huveihinsa, pantiin kuolinvuoteelleen, kuoli hän siinä lohdullisessa tiedossa että oli elänyt iloista elämää, ja että hän jätti tyhjän raha-arkun ja vähiin supistuneet tilukset ainoan poikansa Kustaa herran perittäväksi.

Kustaa Drake oli toisenluontoinen kuin isänsä. Hän oli perinyt isänsä tarmokkaan luonteen, vaan ei hänen taipumustansa hupaisiin elintapoihin. Yliopistossa, josta hän erosi isänsä kuoltua, ei hän seurustellut kenenkään kanssa. Hänen synkkä, mutta vakaa katseensa kohtasi kammolla niitä pöyhkeitä nuorukaisia, Ruotsin korkeimman ylimysluokan poikia, jotka kaikissa juhlatiloissa valtasivat kunniasijat itsepä iäkkäiden opettajainsakin nenän edestä; kohteli kylmyydellä kaikkia vertaisiansa, röyhkeydellä kaikkia alhaisempiansa. Kaikki karttoivat tuota juroa luonnetta, eikä hänkään ketään lähennellyt. Hän opiskeli ahkerasti, mutta suljettujen ovien takana: vasta aletut anatomian luennot olivat ainoat, joita hän kävi kuuntelemassa. Sanottiin hänen lukevan kiellettyjä kirjoja ja salassa harjoittavan alkemistisia opinnoita.

Ensi toimekseen Sjövikin herrana kutsui hän kokoon kaikki talon alustalaiset ja luki niille julki aatelisten talonoikeuden, josta heille kävi selväksi, että hänellä oli oikeus oman tahtonsa jälkeen rangaista heitä raipoilla tahi vankeudella kartanon kellariholvissa. Tämä vaikutti sen, mitä oli tarkotettukin; auringon noustessa ei puuttunut ainoatakaan torpparia kartanon työstä, oli torppa miten kaukana hyvänsä, päivätyöt suoritettiin täsmälleen, ja verot relssitilallisilta tulivat oikeaan aikaan.

Hänen toinen toimenpiteensä oli mennä naimisiin. Hänen valittunsa isä oli skotlantilainen eversti Bruce, joka sodan loppuvuosina oli ruvennut Ruotsin armeijan palvelukseen ja sitte asettunut asumaan Ruotsiin. Luultiin lapsuudesta juurtuneen taipumuksen johtaneen Kustaa Drakea tähän valintaan, vaan että Agnes Brucen oli täytyntä isänsä tahdosta suostua hänen tarjoumukseensa. Agnes Bruce ei ollut ulkomuodoltaan kaunis, mutta hänen olentonsa oli viehättävä ja kantoi hänen hyvän sydämensä leimaa, Kartanon alustalaiset oppivat ennen pitkää herransa puolisoa rakastamaan samassa määrässä kuin he vihasivat hänen voutiansa, joka ratsuruoskalla enensi heidän intoansa.

Drake näyttäytyi harvoin alustalaistensa joukossa, paitsi sunnuntaisin, jolloin hän vaimonsa rinnalla ajoi pitäjän kirkolle. Oli omituista nähdä hänen synkät, kylmät kasvonsa hänen puolisonsa lempeiden surumielisten kasvojen rinnalla ... ja vuosi vuodelta oltiin huomaavinaan, kuinka Agneksen kasvot yhä enemmän kalpenivat, yhä suurempia kärsimyksiä kuvastivat. Oliko hän onnellinen, tämä tuntehikas nainen, tuon umpimielisen miehen parissa?

Avioelämänsä ensi vuotena ei Drake sanottavasti pitänyt seuraa naapureittensa kanssa; he kävivät

toistensa luona vuotuisilla vierailuilla, joita velvollisuus vaati, mutta siihen ne sitten supistuivatkin. Sitten nähtiin lukuisasti vieraita Sjövikin saleissa, ja näiden joukossa yhteiskunnallisen asemansa puolesta ylhäisimpiä, niinkuin herttua Aadolf Juhana, valtion tallimestari Banér ja valtakunnan-neuvos Pentti Skytte. Huomautettiin että useimmat noista vieraista olivat nykyisen hallituksen vihamiehiä; mutta kun Drake nähtävästi pysyi valtioseikoista erillään, ei siihen pantu mitään painoa. Nuoren Draken ja vanhan valtakunnan-neuvoksen välinen suhde kävi pian ystävällisemmäksi, kuin ijänerotukseen ja heidän erilaisiin luonteisiinsa nähden olisi luullut. Skyttellä oli Sjövikin lähellä metsästysmaja, jossa hän usein oleskeli työskennellen huvikseen yksinäisyydessä — *procul negotiis* — kirjallisissa toimissa, ja täällä kävi Drake hänen luonansa joltisenkin usein.

Viimekuluneina vuosina oli Sjövikin herran mielen vallannut kiihkeä matkustamisen halu. Heti kevättöiden lähdettyä matkusti hän Ruotsista eikä palannut ennen kuin syysmyrskyjen mukana. Hänen mielialansa ei noista huvituksista kumminkaan lauhunut; pilvi hänen otsallaan oli entistään synkempi, kun hän semmoiselta retkeltä palasi puolisonsa luo.

Sittenkun Jumala oli siunannut heidän avioliittonsa tyttären syntymisellä, toivoi Agnes rouva tämän onnen jossakin määrin korvaavan miehelle kodin yksitoikkoisuuden, mutta ulkomaanmatkat olivat jo piintyneet hänelle tavaksi, josta hänen näköjään oli mahdoton luopua.

Samanlaiselta matkalta oli hän nytkin äsken saapunut kotia, kun eräänä kauniina syksypäivänä näemme hänen ratsastavan ulos linnansa pihasta, seurassansa palvelija hevosen selässä. Puvustansa näkyi, ettei hänen aikomuksensa ollut lähteä tiluksiansa kiertämään. Sulkakoristeinen hattu oli painettuna hänen otsalleen ja musta samettiviitta peitti puoleksi hänen kalunoilla varustettua takkia.

Renkipoika, jonka isä oli puutarhurina Sjövikissä, ajoi vaieten herransa jälestä, uskaltamatta puhutella häntä. Pojalta kului sentään aika hupaisesti tarkastellessaan livreijaansa, jossa puvussa hän nyt ensikerran esiintyi kartanon väen nähden. Hän ihaili vuoron tulipunaista nuttua ja keltaisia nahkahousuja, vuoron suuria kannuksilla varustettuja ratsastussaappaita, joissa hänen pohkeillaan oli yhtä runsas liikkumatila, kuin Don Quixotella olisi ollut Roolandin tamineissa.

Tie johti näitä kahta ratsumiestä pitkin vähäisen järven rantaa, jonka vastaiselta puolelta, kellastuneen koivikon takaa, kuului Signildsborgin herrastalon valkonen pääty; sen hovin omistaja oli valtakunnan-neuvos Pentin veli, vapaaherra Juhana Skytte. Ettei hänen herransa aikomus ollut käydä Signildsborgissa naapuriansa tapaamassa, sen huomasi Pekka — se oli nuoren ratsurengin nimi — siitä, että ensinmainittu, sen sijaan että olisi poikennut vasempaan menevälle tielle, käänsinkin hevosen kuusimetsää kohden oikealla. Pekka huokasi muistellen vapaaherrattaren soreata kamarineitsyttä ja ohjasi hevosen samaan suuntaan. Ajettiin vielä puolisen tuntia mitä suurimman hiljaisuuden vallitessa ja ilman että ainoatakaan ihmisasuntoa tuli näkyviin. Mutta äkkiä häiriintyi hiljaisuus siitä, että nuori ratsurenki, joka kotvasen aikaa oli tarkasti silmäillyt ympäristöä ja nyt tuijotti tielle eteensä, päästi huodon.

— Seisattakaa, armollinen herra! huusi hän ja hyppäsi alas hevosen selästä.

Drake seisautti hevosen ja käännähtihe satulassa.

— Mikä on hätänä?

Sen sijaan että olisi vastannut, juoksi Pekka herransa hevosen ohi ja osotti salaperäisen näköisenä, poikki teisin makaavaan esineeseen.

Se, mikä hänen huomiotaan siihen määrin oli vetänyt puoleensa, ei ollut muuta kuin seiväs, jonka toinen pää oli varustettu rautakoukulla.

— Luuletteko, armollinen herra, että tämä tässä suotta makaa? sanoi Pekka. — Katsokaahan kuinka säntilleen se on pantu tien poikki! Tämän pahuksen yli en ratsasta, niin totta kuin henki ja terveys ovat minulle kalliit; mutta tien-ojaan sen kyllä uskallan nakata. No, herra, nyt on tie selvä.

— Mitä ilveilyä se on? virkkoi Drake. — Mitä sillä tarkoitat?

— Eikö ole jo kyllin kun tietää että Inkeri asuu tuolla metsässä? sanoi Pekka pudistaen päätään, ja osotti toiselle puolelle tietä metsään, missä harmahtava mökki kallellisine savupiipuineen hämötti kuusten läpi.

— Inkeri, tuo tietäjä-akkako?

— Niin, noita-akka, armollinen herra.

Drake katseli Pekan osottamaan suuntaan ja oli juuri aikeissa käskä pojan nousta hevosen selkään, että voitaisiin jatkaa matkaa, kun hänen silmänsä sattuivat toiseen kohtaan, joka ihan kokonaan

kiinnitti hänen huomionsa.

Tienviereisten kuusien välissä näkyi ihmishaahmo, liikkumattomana kuin kuvapatsas, toisella kyynäspäällään nojaten paateroon ja silmät luotuina ratsumiehiin.

Tämä oli lapsen-iästä neitoseksi kehittynyt tyttönen. Vaaleahko leninki jätti ylhäältä lumivalkoiset hartiat paljaksi. Hienot kasvonpiirteet, hieno hipeä, vaaleat suortuvat, loivat niin utumaisen leiman ilmiöön, että Drake samalla sekä ihmeissään että nauttien siitä näystä, unohti kysymyksen, joka pyöri hänen huulillaan.

Tytön silmät välähtivät pelosta, kun hän huomasi olevansa komean ratsumiehen huomion esineenä.

— Kuka sinä olet? kysyi Drake.

Mutta vastausta antamatta katosi tyttö niin äkkiä puiden keskeen, että kaikki oli Drakesta kuin näön hairausta vain.

Pekka oli sen sijaan välinpitämättömänä katsellut kohtausta, ja oli juuri palaamaisillaan hevosensa luo, kun hänen isäntänsä kysäsi, tiesikö hän kuka tuo tuntematon oli.

— Hoo, vastasi Pekka, — kuka muu se olisi kuin Inkerin tytär, hassu Elli.

Drake mietti kotvasen.

Sitten keikahti hän Pekan ihmeeksi alas satulasta, heitti marhaimet tälle, aukasi rappeutuneen portin, josta kapea polku vei mökille, ja lähti astumaan sitä kohden, ilmeisesti aikoen pistäytyä tapaamassa sen kuuluisaa ja pelättyä omistajatarta.

Mutta ennenkun hän astui kynnykselle, tuli matalaisessa ovessa näkyviin kookasvartalainen ijäkkäänlainen nainen, jonka otsa, katsanto ja koko ryhti vaikuttivat kunnioitusta siinä määrässä, että Drake, huolimatta naisen yksinkertaisesta puvusta, kohotti käden hattuunsa, kuin jos hänen edessään olisi ollut jalosukuinen rouva.

Inkeri, sillä hän se oli, ei näyttänyt kummastelevan, kainostelevan tahi olevan hyvillään tuon vieraan tulosta.

— Mitä haluatte, herra? kysyi hän kohteliaalla, vaan ei kehoittavalla äänellä ja hänen harmaansiintävät silmänsä kohtasivat ylpeällä järkähtymättömällä tyyneydellä Draken tutkivia katseita.

— Pyytäisin vettä juodakseni, jos sitä on raitista ja hyvää, lausui Sjövikin herra. — Sallitte kai että juon sen teidän majassanne.

— Käykää sisään, vastasi nainen ja aukasi oven.

Drake seisoi matalaisessa huoneessa, johon valoa tuli kahdesta pienestä, lyijyyn puutetusta ikkunasta. Sänky valkoisine uutimineen, vanha silailtu tamminen kaappi, jonka toinen ovi oli auki ja josta näkyi sarjottain kirkkaita tina-astioita ja lasipulloja niihin sidottuine paperiliuskoineen, pari pöytää ja muutamia nahkapäällysteisiä tuoleja sekä laatikkokirstu, samaa taidokasta mosaiikkiteosta kuin kaappikin, muodostivat talon asuinkaluston. Vaikka sisustus olikin yksinkertaista, ei se kuitenkaan ollut sellaista kuin sisustus tavallisessa talonpoikaistuvassa; silmiinpistävä järjestys ja hyvä siivo, joka huoneessa vallitsi, teki erilaisuuden vieläkin suuremmaksi.

Haluttu juoma tuotiin Drakelle kiiltävässä hopeapikarissa.

— Tehän olette se Inkeri, josta niin paljon puhutaan? virkahti Drake, tyhjennettyään virvoittavan juoman.

— Olen:

— Minä olen kauan halunnut oppia tuntemaan sitä naapurivaimoa, jota en koskaan ole nähnyt, vaan josta olen kuullut paljon puhuttavan.

Niin sanoessaan istautui Drake tuolille ja nakkasi höyhenkoristeisen lakkinsa pöydälle.

Inkerin katsanto synkkeni. Hän oli vaiti, ja hänen olentonsa ilmaisi selvästi toivomuksen, että puhe tulisi olemaan niin lyhyt kuin suinkin.

— Olen kuullut kuten sanoin usein puhuttavan teistä, jatkoi Sjövikin herra — teillä on koko näillä seuduilla kuulu maine siitä, että olette niin sanottu tietäjä.

— Minä tiedän sen. Minä olen vanhemmiltani perinyt jonkinlaiset tiedot lääkintätaidossa ja käytän niitä paraan taitoni mukaan sairasten ihmisten avuksi.

— Ja te parannatte useita...

— Taitoni pettää harvoin, ellei Jumala tahdo toisin... Onko Sjövikissä joku sairaana, jota ette tahdo uskoa Tukholman oppineiden tohtorien haltuun, koska minulta sellaista kysytte?

— Ei ole. Vaan ettekö myöskin harjoita salaisia ja luvattomia temppuja, niinkuin menneisyyden katsomista ja tulevien ennustamista? Olen kuullut siitä.

Drake oli saanut ääneensä sen kylmän ylimielisen soinnun, joka hänellä aina oli ympäristönsä puhutellessa, ja hän iski silmänsä tavallisella jäätävällä loistolla puhuteltuun.

Mutta Inkerin kasvoilla väreili osaksi synkkä, osaksi pilkallinen hymy. Hän vastasi tynesti:

— Ilkimieliset ihmiset ovat kerkeitä parhaamaan ja yksinkertaiset ihmiset uskovat mieluummin sitä mikä on hourumaista. Sen kuitenkin sanon, että minä menneitäkin seikkoja jonkun verran tunnen, sillä minä olen elänyt kauan, kokenut paljon ja ahkeralla vaarinottamisella johonkin määrin perehtynyt erääseen taitoon, joka ei ole kaikkien hallussa...

— Mihinkä niin?

— Taitoon ulkonaisen ihmisen mukaan, usein sentään niinkuin hämärästä kuvastimesta, päättää millainen sen sisällinen ihminen on.

— Mitä tarkoitate?

— Etten minä, niinkuin kulkurikansan naiset, tutki käden viivoja jonkun ihmisen elämänvaiheita ilmi saadakseni, vaan paljoo helpommalla luen ne hänen otsaltaan... Tahdotteko...

— Jumaliste! huudahti Drake ja painoi sukkelasti hatun päähänsä, — te olette vaarallinen nainen. Minua ei haluta tietää mitään mokomista paholaisen vehkeistä. Kasvatatteko myöskin tytärtänne tuossa salaisessa viisaudessa? Hän on kuitenkin liiaksi kaunis puoskaroitsevaksi noidaksi.

— Te olette siis nähnyt tyttäreni?

— Olen, vastasi Drake, samalla kun hän nousi ylös ja olkapäillään kohautteli samettiviittaansa, — hänestä voi vastedes tulla toinen Dyveka, joka lumoo jonkun kuninkaan sydämen. Hyvästi!

— Sjövikin herra, sanoi Inkeri pikaisesti, — kun olette kerran tullut majaani, niin viipykää vieläkin hetkinen!

— Mitä te tahdotte?

— Te ette minua tunne enää, sillä viidentoista vuoden surut saavat paljon muutetuksi; olemme kuitenkin nähneet toisiamme ennenkin. Eikö näössäni ole mitään, joka muistuttaisi teitä menneistä ajoista?

— Ei ole, vastasi Drake tarkkaavasti silmähtäen vanhukseen; — jos tahdotte minulle jotakin sanoa, niin puhukaa niin, että voin ymmärtää, sillä arvoituksien selittämiseen minulla ei ole halua eikä aikaa.

— Te olette nähnyt tyttäreni, toisti Inkeri, — hän on ainoa lapseni, mutta minulla oli ennen myöskin poika...

— Joka siis on kuollut? Jumala olkoon hänen sielullensa armollinen!

— Minä en tiedä, onko hän kuollut vai elääkö hän, mutta että te hänen minulta riistitte, sen tiedän...

— Minä! huudahti Drake. — Oletteko järjiltänne, nainen?

Ja todellakin paloi Inkerin silmissä eriskummainen hehku.

— Tahdotteko kuulla minua? kysyi Inkeri.

— Minä kuuntelen, vastasi Drake, antaen uteliaisuudelleen valtaa, — mutta ellette pysty täysin tyydyttävästi sanojanne selittämään, niin olkaa varma, että minä huomenna annan viedä teidät hulluinhuoneeseen.

— Muistatteko, että te aikaisemmassa nuoruudessanne usein oleskelitte appivainajanne, isänne

asetoverin tykönä? Hänen tiluksensa rajalla oli talo, jonka omisti lasteni isä, mies, joka ei ollut muuta kuin talonpoika, vaan jonka sukuluettelo on piirrettynä vanhoihin riimikiviin, ja jonka esivanhempia teidän esivanhempanne lienevät palvelleet orjina. Muukalainen, teidän appenne, löysi muutamain ystäväin avulla joitakin papereita, jotka lienevät todistaneet, että hänellä oli omistusoikeus tuohon kontuun, ja mieheni kuoli parahiksi tarvitsematta nähdä sitä riistetyksi käsistensä. Mutta hän jätti jälkeensä lesken kahden lapsen kanssa, nuorukaisen ja pienen tyttösen, jota vielä imetin. Ennenkun hänen tomunsa vielä ehti jäähtyä, ja ennenkun minä kerkesin lähteä paikasta, johonka jäämällä olisin joutunut loiseksi ryövärille, tunkeusitte te taloomme ja...

— Haa, virkahti Drake, — loppuosan voitte jättää kertomatta. Minä muistan sen tapauksen. Olette siis sama nainen, jonka poika oli röyhkeimpiä talonpoikia, mitä koskaan olen tavannut. Appeni oli vaatinut häntä muiden kartanon alustalaisten kanssa saapumaan karhunajoon; hän ei lähtenyt...

— Koska hänen oli osotettavana isävainajalleen viimeinen palvelus. Te tahdoitte temmata hänet isänsä ruumisarkun äärestä...

— Jos hän olisi ilmoittanut sen syyn, olisimme sen hyväksyneet. Mutta hän vastasi, ettei meillä ollut oikeutta komennella häntä ja käski minut ilkullisen ylpeänä ovesta ulos. Minä rankaisin häntä...

— Ja hän...

— Vaiti! lausui Drake synkän näköisenä.

— Ja hän, jatkoi Inkeri enenevällä kiivaudella, — paiskasi teidät jalkojensa juureen...

— Ja minä, virkkoi Drake, jonka poskia peitti tumma puna — minä käskin sitoa kapinoivan orjan ja sulkea hänet Brucen kellariholviin...

— Teittepä enemmänkin, sanoi Inkeri — teidän ei ollut ainoastaan vaadittava hyvitystä siitä solvauksesta, jonka talonpojan käsi oli poskellenne saattanut, vaan myöskin kostettava syvällisempi nöyryytys. Poikani karkean sarkatakin alla sykki jalompi sydän, kuin teidän hienon junkkaripukunne alla: sen tiesi joka nainen ja myöskin eräs... No niin, te käskitte muukalaisen, joka sittemmin tuli apeksenne, kutsua kokoon torpparit ja relssitilalliset ja tuotitte pieksinpenkin linnan pihalle; mutta hän, jota tahdoitte niin häpeällisellä tavalla rangaista, olikin paennut tiehensä...

— Paennutko? lausui Drake hilliten suuttumustaan. — Te muistatte väärin. Teidän niskoitteleva poikanne piestiin niiden erikoisten etuoikeuksien perustuksella, jotka säteriherralle myöntävät rikoslakien toimeenpanemisen tiluksillaan.

— Paha vaan että muistan kaikki liiankin hyvin ... minä olen vuosimääriä hautonut mielessäni tuota muistoa. Hän oli paennut, mutta sen sijaan siepattiin kiinni hänen äitinsä ja suljettiin tuohon märkään komeroon. Silloin palasi hän vapaasta tahdostaan vierittääksensä koston minun päältäni itsellensä. Minä seisoin vieressä, kun hänen selkensä paljastettiin, kun selkäpatukka, jota heilutteli rotevin palkkalaisenne, raateli hänen lihaansa, ja te, mustasukkaisuuden ja koston hengettärien raivostuttamana huusitte: kovemmin, kovemmin! Näin hänen verensä vuotavan, kuulin ja lu'in hänen pidätetyt huokauksensa ... mutta te huusitte lakkaamatta: kovemmin, kovemmin! Kostonne oli erinomainen, hyvä herra. Eipä siinä tarpeeksi, että olitte silponut hänen selkensä, te mursitte hänen sydämensä. Hän oli sortunut vesa noustessansa häpeäsijalta. Hänen katseensa oli kaihtava niinkuin pahantekijän eikä se julennut kohdata äidin silmää; hänen uljas otsansa oli kumartunut maahan päin; hänen hartiansa notkuivat häpeän ja harmin taakan alla. — Hän kieltäytyi ottamasta vastaan sitä lohdutusta, jota minä, itsekin murtuneena, yritin hänelle antaa ja lähti rauhattomin mielin luotani niille teille jäädäksensä... Sanokaapa vielä ettekö ole riistänyt minulta poikaani!

— Nyt herra, jatkoi hän hetken vaiettuaan, levollisemmalla äänellä, — olette tehnyt sen tuttavuuden, jota halusitte. Tiespä, eikö olisi parasta ollut, ettei kohtalo olisi ollenkaan tuonut teitä talooni.

— Te olette eriskummainen nainen, sanoi Drake, — ja selvään huomaa, että teidän on vaikeata puhua järjellisesti. Mitä poikaanne tulee, oli hän ansainnut sen, mikä häntä kohtasi, ja te, joka häneen juurrutitte hänen säädylleen sopimattomia aatteita ja tunteita, saatte varoa itseänne suurimpana syynä hänen vastoinkäymiseensä. Enpä siltä kiellä, että minä tuossa tilaisuudessa menettelin tuihtupäisen nuorukaisen kiivaudella, ja tahdon kernaasti sen sovittaa. Jos vähävaraiseen elatukseenne jotakin tarvitsette, niin kääntykää minun puoleeni...

Samassa aukeni ovi ja lapsi, jonka Drake oli metsän laidassa nähnyt, ilmautui uudelleen näkyviin.

Nuori Elli, nähtyään uljaan ratsumiehen menevän äidin torppaan, oli lapsellisen pelon valtaamana juossut metsään ja siellä yksinäisyydessä jonkun aikaa leikitellyt, kunnes arveli harvinaisen vieraan menneen. Nyt seisahtui hän ujona kynnykselle uskaltamatta astua sisään ja empi, pitäisikö hänen taas

rientää pois, mutta silmäilyänsä arasti vieraan ynseitä kasvoja ja havaittuansa äitinsä kiihoittuneen mielentilan, ei hän enää epäröinyt; muutamalla askelella siirtyi hän äitinsä viereen ja loi tutkivan katseen mieheen.

— Olen kyllin onnellinen, että voin hyljätä tarjouksenne, sanoi Inkeri arvokkaasti. — Minä supistan tarpeeni vähiin, ja ainoat toiveeni tarkottavat tätä lasta... Älköön häntä vaan riistettäkö äitinsä käsistä, älköönkään hän langetko ajan pahuuden uhrina... Mutta mitä puhunkaan? Minä pidätän teitä ja teidän aikanne on kallis. Saatanko olla teille hyödyksi jollakin tavalla?

Draken otsa kirkastui hänen katsellessaan tytön kasvoja; hän vetäsi hansikkaan vasemmasta kädestään, otti sormestaan kultasormuksen ja lausui Inkerille:

— Saako tyttärenne vastaanottaa tämän ystävänlahjan merkiksi siitä, että menneet surulliset tapaukset ovat sovitettavissa?

— Mitä se teitä vahingoittaa, ettei sydämeni voi unhottaa pojan hukkaa? Ja jos poikani elää, on kosto tai sovinto yksistään hänen käsissään.

Elli loi kysyvän katseen äitiinsä ja veti kätensä pois lahjasta, jota ylhäinen herra hänelle ojensi.

Draken otsa synkistyi jälleen. Hän seisoi tuokion epäröiden.

Kenties vaikutti hänen menettelytapaansa suureksi osaksi sekin, että hän pelkäsi tuon n.k. tietäjävaimon salaperäistä voimaa.

Miten lienee laita ollutkaan, niin hän kuitenkin piti tuon halveksitun lahjan itse.

Lyhyet jäähyväiset sanottuaan lähti hän pois.

Pekka, joka odotteli hevosten luona portilla, arveli jos mitäkin jo tapahtuneen, kun hänen herransa niin kauan viipyi Inkerin, tuon kaikkien taikauskoisesti pelkäämän vaimon majassa. Hän hengitti helpommin päästessään pois torpan läheisyydestä ja herransa jälessä, jatkaessaan matkaa metsän läpi.

III.

Metsästysmaja.

Pekka sai vielä runsaan puoli tuntia rauhassa miettiä käyntiä Inkerin luona ja monia muita seikkoja, eikä tätä tuumailua häirinnyt muu, kuin välistä hevosen kompastuminen huonolla tienpohjalla, ennenkuin hänen herransa ehti määräraikkaansa ja pysähtyi ennen mainitun metsästysmajan eteen.

Tämä oli vanha puutalo, jota ympäröi ruohottunut ja vesoittunut puutarha, jonka lahoja ja sammaltuneita hedelmäpuita Pekka, puutarhurin poika kun oli, ei voinut säälittä katsella. Autiompaa turvapaikkaa olisi maailman pauhinata pakenevan tutkistelemuksiin tai tieteellisiin töihin kiintyneen erakon ollut vaikea löytää. Yltympärillä kuuhotti synkkä hongikko, jonka hiljaisuutta harvoin häiritsivät puunhakkaajan kirveeniskut, ja melkein yhtä harvoin näki matkamiehen tai ajokalujen pyrkivän tuota karua tietä eteenpäin.

Sittenkun palvelija oli ilmoittanut Draken tulon, riensi talon isäntä, itse Pentti Skytte, avoimin sylin vierastansa vastaan portaille ja saattoi hänet syrjässä sijaitsevaan huoneeseen, oppineen valtakunnan-neuvoksen lukukammioon.

Yhden seinän täytti kirjakaappi, sisältävä parisen sataa nahkakantista folianttia; toisen seinän ääreen oli kasattu kaikenmoisia kaluja, joista tähteintutkijan tai kemistan meidän päivinämmen olisi vaikeata sanoa, mihin niitä käytettiin. Keskellä tätä paksujen ikkunaverhojen pimentämää huonetta seisoivat iso kirjoituspöytä, täynnä kirjoja ja käsikirjoituksia. Takassa leimusi tuli, vaikka syksyinen ilta olikin erittäin lenseä.

Valtakunnan-neuvos Skytte oli jo täyttänyt viisi vuosikymmentä, mutta oli vielä täysissä miehuutensa voimissa. Laiha olento sukkeline vaihtelevine liikkeineen, soikeat kasvot joilla välkkyi eloisa ilme, ja tuikeat silmät ilmaisivat vilkasta luontoa, häilyvää mieltä. Mutta samalla ilmeni tuosta köyrynenästä, ohuesta, hiukan esiinpistävästä alahuulesta ja terävästä leuasta tavatonta viekkautta ja terävää älyä, samoin kuin korkeasta otsasta varsin etevää ymmärrystä.

Hänen kasvojansa ympäröi käherä peruukki, jota hän, salatakseen harmaantuvia hiuksiaan, harvoin otti päästään, ei edes yksin ollessaankaan, sillä, niinkuin hän itse sanoi, hän ei tahtonut peilinkään hänelle muistuttavan voimien vähenemistä, aikaan, jolloin hän niitä niin hyvin tarvitsi; tämä arvokas pääankoriste valui runsaina suortuvina pitkin pitkäliepeistä taivaansinistä yönuttua, jonka hän hyvillä mielin kietoi ympärilleen istuessaan nojatuoliin ja osottaessaan vieraallensa samallaisen mukavan istuimen siinä lähellään.

Sittenkun tavanmukaiset kohteliaisuuden temput olivat suoritettut, nousi valtakunnan-neuvos, jonka ylimalkain oli vaikea pysyä muutamiakaan minuuttia paikallaan, soitti kamaripalvelijan luokseen ja käski tämän tuoda pari pulloa burgundilaisviiniä sekä antaa kokille käskyn valmistaa illallinen.

Burgundilaista tuli. Kun ensi lasit tuota jokseenkin oivallista viiniä oli juotu, kävi puhe vielä kankeasti, mutta vilkastui sitä mukaa kuin ensin avatun pullon sisällys väheni. Parhaastaan tuota vilkastumista voitiin vain huomata valtakunnan-neuvoksessa. Sulavan miellyttävästi puhellen, kosketteli hän moninaisia seikkoja, jotka tosin eivät kuuluneet niihin asioihin, joiden tähden tänne oli kokoonnuttu, mutta valtakunnan-neuvoksen yksityisiä suhteita koskien olivat ne omiansa osaltansa synnyttämään sitä suosiollisuutta ja avomielisyyttä, jota täällä kahdenkeskisessä seurassa molemmin puolin toivottiin.

Tärkeämpi keskustelu sukeusi vasta myöhään iltasella, illalliselta päästyä, muutamien vahakynttiläin tuttavallisessa valossa ja edelleen, joskaan ei ylenmääräisesti ryypiskeltäessä.

— Kiitän teitä vielä kerran, alotti valtakunnan-neuvos puheen — että hyväntahtoisesti kutsuani noudattaen saavuitte tänne. Aika oli täpärällä, koska minun huomenna täytyy palata Tukholmaan astuakseni ei juuri kadehdittavalle sijalleni valtakunnan neuvospöydän ääreen. Täällä voimme kuitenkin puhella avosydämisesti tarvitsematta pelätä kuuntelevia korvia: se siitä etua onkin, kun joskus elostelee salomaalla, sellaisella kuin tämä on. Sen sijaan pääkaupungissa ei tätä nykyä ole missään turvattu urkkijoilta ja vakoilijoilta. Niitä viilettelee kaikkialla. De la Gardien puolue vaanii Bjelken puoluetta ja Bjelken puolue De la Gardien puoluetta; molempien vakoilemisella on sama tarkoitus herttuata ja meitä kohtaan, ja siihen tulevat lisäksi ulkomaan lähettiläät, jotka tiedustelevat toinen toisensa ja kaikkien muidenkin ajatuksia. Epävarmuutta kaikkialla ja harvat, joihin voi luottaa. Kaikki riippuu vaan siitä, mitenkä voi pilkistää muiden kortteihin ja kätkeä omansa. Siinä asiassa luulenkin onnistuneeni meidän joukkomme hyväksi. Meidän valttimme eivät vielä ole lyödyt pöytään, ystäväiseni, mutta aika on pian käsissä. Ja te, Drake, olette aina sama kuin ennenkin: hengellänne, verellänne uskollinen kuningas vainajan veljelle herttua Aadolf Juhanalle...

— Hengelläni ja verelläni uskollinen omalle tulevaisuudelleni, en mitään muuta, lausui Drake kylmästi.

— Hyvä, hyvä, virkahti valtakunnan-neuvos taputtaen Drakea olkapäälle. — Sellaiseen mieheen voi luottaa. Toisenlainen vastaus olisi kukaties herättänyt minussa epäilystä. Me taistelemme jokainen oman tulevaisuutemme, omien hankkeitemme puolesta; mutta hakiessamme keinoja niiden edistämiseksi, on sitä parempi, kun löydämme kaikille yhteisen keinon, jonka yhdistetyin voimin voimme saattaa liikkeeseen... Me riisumme nyt naamarin, me kumpikin, kuten usein ennenkin olemme toistemme edessä tehneet... Siispä: mitä on herttua? Vallikoppa, jolla suojaamme itseämme piirittäessämme linnaa ... sitä tyhjää keskustaa, jonka ympärille me isänmaan ja oman itsemme ystävät, vedämme ketjumme.

— Aivan oikein, vastasi Drake. — Minä sen vallan hyvin käsitan mahdolliseksi, että löytyy ihmisiä, jotka nousevat hallitusta vastaan, vaikkeivät heitä siihen ole saattaneet itsekkäät tarkotukset, vaan yksinomaan kunnioitus kuningas-vainajan tahtoa kohtaan, sellaisena kuin se hänen testamentissaan on lausuttuna. Mutta se on minusta käsittämätöntä, että joku kävisi tämän ruhtinaan puolelle, mieltyneenä yksistään tuohon typerään, narrimaiseen ja ilettävään henkilöön...

— Tepä sen sanoitte, kautta Jupiterin! lausui valtakunnan-neuvos ja jatkoi intomielin: — Jospa tietäisitte, kuinka olen kärsinyt ja vielä kärsin Hänen Ylhäisyytensä tähden! Hänen häälyväisyytensä, epäluuloisuutensa ja tuima luontonsa säikyttäisi kenen muun hyvänsä, vaan ei minua, hakemasta hänen laisensa sielun lietteestä tukevata jalansijaa. Yhtä vaikeata on rautakahleisiin kytkeä meren aaltoja, kuin saada häntä kiintymään määrättyyn päämaaliin ja määrättyihin keinoihin sen saavuttamiseksi. Hänen vihansa valtakunnanholhojia kohtaan on sammumaton, mutta hän hautoo sitä toimetonna, niinkuin lohikäärme aarrettaan. Hänen rinnallansa täytyy lakkaamatta olla jonkun, joka kiihottaa häntä toimiin ilmaisematta etevämmyyttänsä, joka kukistaa hänet ja on olevinaan hänen nöyrin palvelijansa ... joka ennen kaikkea osaa olla varova, sillä herttua on vähimmin luotettava mies tämän ilmankannen alla ja suostuisi hätätilassa, pelastaakseen oman nahkansa, pettämään ystävänsä. Jättää hänen käsiinsä jotakin jos kuinkakin vähäistä, oleellista todistusta aikeistamme, olisi sama kuin myödä itsensä pyövelille. Siitä huomaatte, ystäväiseni, kuinka vaikeata...

— Minä tiedän, teidän ylhäisyytenne, lausui Drake, — että te olette ainoa henkilö, jossa tarpeellinen

määrä terävyyttä ja malttia on yhtyneenä, ollaksenne näkymättömänä renkaana herttuan ja tyytymättömien välillä. Mutta sanokaapa: mitä on viime aikoina tehty meidän hyväksemme? Olemmeko päämaalia askeltakaan lähempänä vai emmekö? Kaikki näyttää ilmeisesti olevan samalla kannalla kuin vuosikausi takaperin. Minä en voi hyväksyä tätä epäröimistä, horjuvaisuutta ja ainaista lykkäystä, jos yhdellä rohkealla iskulla käy voittaminen kaikki yhdellä kertaa.

— Mitäkö on tehty? Kärsittekö sitten kuulla minun luettelevan niitä, pikemmin sanoen, lukemattomia vaivoja, joita olen saanut kestää, yhdistäessäni jommoiseksikin yhtenäiseksi, irtonaiseksi kokonaisuudeksi kaikkia näitä harrastuksia ja ihmisiä...

— Jotka jokainen sinänsä ovat niin halveksittavia!

— Aivan niin! Heitellessäni, sanon minä, näitä erilaisia syöttejä, joihin nämä erilaiset kalat ovat tarttuneet. Muutamille kelpaa tämä, toisille tuo. Täytyy siis taitavasti kätkeä pyyteittemme paljous, jonka kautta hajaannus saattaa syntyä ja pitää näkyvässä sitä vähää, josta kaikki saattavat sopia. Ja vieläkin: kun tätä joukkoa johdamme taisteluun, eivät muut kuin ainoastaan aniharvat päämiehistä saa tuntea sotasuunnitelmaa, joka muussa tapauksessa helposti voisi joutua vihollisen käsiin...

— Hyvä, lausui Drake ja tyhjensi sarkkansa. — Minä myönnän, ettei kärsivällisyyteni vedä vertoja ihmettelylle, jonka teidän ylhäisyytenne kyky voittaa moisia vastuksia, minussa herättää. Puhukaamme sentähden harvoin sanoin! Milloinka tarvitsette minua?

— Minä hetkenä hyvänsä, ystäväiseni. Valtiopäivät kokoontuvat muutaman kuukauden päästä, ja ennenkuin ne hajaantuvat, täytyy kaikki olla tehty.

— Niinkö luulette?

— Silloin tahi ei koskaan. Kolmen aatelittoman säädyn keskuudessa on meillä jo suuri kannatus. Aateli ei ole herttualle uskollinen, mutta niinpian kun valtiokeikaus on saatu toimeen, on sen säädyn kolmas ryhmä Rålamb etukynnessä, pyyhkäsevä meidän puolelle, sillä heti kun olemme riistäneet vallan holhojien käsistä kumoamme kreivin etuoikeudet. Yrityksen toimeenpanoon tarvitaan teidän kaltaisianne miehiä...

— Survaus vain, niin savikuva romahtaa, lausui Drake, jonka veri viinin ja puhelun vaikutuksesta alkoi kuumeta. — Missä on oikeittain heidän valtansa? Ei missään taivaassa eikä maan päällä, ellei hallittavien mielikuvituksessa, Kansa vihaa heitä samoin kuin se vihaa meitä kaikkia, joilla etuoikeuksia on...

— Mutta tuo luulottelu onkin maailmavalta, ystäväiseni...

— Se on varjo...

— Se on kumpaakin. Vallan vertauskuva on valta itse.

— Eikö meitä vaan kukaan kuule? lausui Drake, nousten seisoaalleen.

— Olkaa huolehti! Minä olen yhtä arka päästäni, kuin te omastanne.

— Hyvä on. Mitäs muuta tarvitaan kuin että jonakin yönä vangitaan nuo miehet, itsekukin sängyssään, hätätilassa vaikka, surmataan heidät? Ei yhtään kättä nouse heitä puolustamaan. Kymmenen päättävää miestä, siinä kaikki mitä tarvitaan ottaaksemme vallan miljoonien yli meidän käsiimme.

— Hiljaa, hiljaa, ystäväni! Viiden heikon kuolevaisen takana, joita kutsutaan valtakunnan holhojiksi, seisoo kuolematon, pyhä valta, jota ei kenkään rankaisematta saa sortaa. Olkoon tämän vallan nimi joko Laki, Kansan Omatunto tahi Kuningasvalta, jos niin tahdotte. Meidän on esiintyminen solvatus oikeuden nimessä, meillä täytyy olla niin sanottu pyhä kirjoitus, johon turvautua oikeauskoisen kansan edessä...

— Semmoinen pyhä kirjoitus on kuningasvainajan testamentti...

— Niin on, ja sitten täytyy meillä olla laillinen ammattikilpi seinälle ripustettavaksi...

— Herttua...

— Niin juuri! Ja sitten on hyvän inhimillisen järjestyksen vuoksi välttämätöntä, että jotkut kansan edusmiehistä hankkivat äänellensä vahvistuksen hankkeillemme samassa, kun niihin ryhdymme. Se on pyhä voitelu, jota ilman olemme henkiheittoja seikkailijoita. Ette myöskään saa olla aivan lukuunottamatta sitä seikkaa että heillä, noilla viidellä, on käsissäänsä valtiokoneiston kaikki langat. Ei muuta kuin nykäsee vaan noita lankoja, niin tuhat itseksensä käypää konetta joutuu liikkeeseen, tuhat

kynää tuhrii yhtämöntä paperilehteä noidanriimuja täyteen ja sulkee ne voiman sinetillä, sill'aikaa kun tuhat muuta itsekseen toimivaa konetta tarttuu pistimiin ja musketteihin... Se juuri taitoa kysyy osata samalla koota nuo langat omiin käsiin, ällistyttää epäröivät valmiilla teolla, saattaa omantunnonihmiset lainpuustavilla vaikenemaan, sekä lahjoa omanvoiton-pyytäjät kunniasijoilla ja etuoikeuksilla. Olen jo sanonut kuinka aateliston kolmas luokka on voitettavissa; aatelittomat säädyt seisovat jo toisella jalallaan meidän leirissämme ja Enander, Prytz sekä Pekka Eerikinpoika saavat kukin säädysään sen aikaan että nostavat toisenkin jalkansa meidän puolellemme. Yhden vuoden veronvapaus on voittava koko työtätekevän luokan; peruutetut kreivikunnat suovat meille tilaisuuden heittää rahvaalle semmoisen syötin. Itse pääkaupunginkin sotaväestössä on liittolaisia. Tässä, ystäväni, jatkoi valtakunnan-neuvos vetäen auki laatikon työpöydästään, — tässä on luettelo joukkokuntamme luotetuimmista ja mahtavimmista miehistä. Banér ja muut, joiden varovaisuuteen ei ole luottamista, ovat luvusta pois. Nämä miehet, jotka ovat ytimenä joukossamme, ovat valmiit valalla ja allekirjoituksella sitoutumaan asiattamme edistämään. Semmoinen sitoumus on hyvä olemassa. Minä esitän kokouksen pidettäväksi teidän luonanne, Drake, Sjövikissä. Se voi käydä tavallisten kestien nimellä, ystäväiseni; te kutsutte tuttavanne ja naapurinne valtiollisista väreistä lukua pitämättä ... kuta kirjavampi seura, sitä parempi...

— Minä tahdon siinä suhteessa seurata käskyjänne, sanoi Drake tarkastaen luetteloa.

— Mutta nyt politiikasta muihin asioihin! sanoi valtakunnan-neuvos. — Haluatteko tietää, millä minä huvittelen itseäni isänmaan kysymyksistä vapaana ollessani? Katsokaa, ystäväni, minulla on tekeillä työ, joka on himmentävä monet entisajan viisastenkin oivallisimmat teokset...

— Minä arvaan mistä kysymys on, sanoi Drake vilkkaasti ja osotti kummallisiin työkaluihin; — te tutkutte yhä edelleen tieteiden tiedettä...

— En ystäväni, lausui valtakunnan-neuvos pudistaen peruukkiansa, — minä olen luopunut punaisen leijonan ajosta ja olen ruvennut harrastamaan vähemmän vaarallista, mutta yhtä jaloa tiedettä, nim. kielentutkimusta.

— *Sol praecipuarum linguarum subsolarium* [etevin etevimmistä kielistä auringon alla], luki Drake valtakunnan-neuvoksen hänen eteensä laskeman paperitukun nimilehdestä. Hän työnsi sen ilmeisellä ylenkatseella takasin.

— Kiittäkäämme onneamme, nuori ystäväni, jatkoi valtakunnan-neuvos, että olemme saaneet tukahutetuksi tuon kiihottavan, hirmuisen saaliinhimon! Te tiedätte yhtähyvin kuin minä, mikä vastustamaton lumoava voima on noissa yöllisissä tutkimisissa, jolloin ajatus syventyy kabbalan hornan syvyyteen ja koettaa sen sokkeloissa viruvilta sfinkseiltä viekotella viisasten kiveä; jolloin hän kumarassa sulattimen ääressä katselee metallien vaihtelevaa välkettä ja vavisten odottaa joko perikatoa tahi maailman herrautta...

— Ja te olette voinut voittaa tuon himon! lausui Drake, voimatta salata epäilystään.

— Entä te?

— Minä ... minä en oikeastaan ole sitä koskaan tuntenutkaan. Huhu valehtelee, kertoessaan minun harjoittavan kullantekoa.

— Sitä parempi teille! Meidän kesken puhuen: tiedättekö kuinka paljon ruutia minä viime vuonna tuhlasin ajaessani leijonaa takaa? Inkerinmaassa olevan vapaaherrakuntani kahden vuoden korot, s.o. noin 36,000 taalaria hopearahaa! Ainoastaan huoli rakkaan lapseni Marian ja hänen tulevaisuutensa tähden on saanut minut luopumaan noista viettelevistä tutkimuksista. Enkä kuitenkaan vielä ole varma itsestäni. Kovasti kiusaa jatkamaan, kun näkee muiden onnistuvan...

— Teidän ylhäisyytenne, mitä sillä tarkotatte! lausui Drake, jonka kasvoissa joka ainoa lihas jännittyi.

— Tunnette tietysti Vanloon...

— Sitä nimeä en ole koskaan kuullut.

— Ettekö. Mutta, sehän on totta: oletteko edes käynyt pääkaupungissakaan sittekun tulitte kotia. Siellä ei kuule juuri muuta nimeäkään, paitsi sitä, tietäkää se.

— Kuka Vanloo sitten on?

— Kukako on? Helppo kysymys, mutta vaikea vastata, sillä Vanloolla on niin paljon ominaisuuksia, etten tiedä, mitä niistä sanoisin etevimmäksi. Että hän, nimestänsä päättäen on hollantilainen, on meidän mielestämme hänen huonoin ominaisuutensa. Samaan aikaan kuin te palasitte, saapui hän tänne Hollannin lähetystön mukana ja on hänellä kaikesta päättäen maansa hallitukselta salaisia asioita

täällä toimitettavina. Se, että hän on oppinut ja erittäin kieliä taitava, on kyllä kelpo ominaisuus, joka ei loistele maailman silmissä, vaan on saanut minun mieltymään häneen... Ajatelkaa, jatkoi valtakunnan-neuvos, joka itse oli innokas kielentutkija, — hän puhuu ruotsia kuin syntyperäinen ruotsalainen, vaikka hän ennen ei ole käynyt Ruotsissa, tuntee itä- ja länsi-Intian indiaanien kielen yhtä hyvin kuin suomalaisten ja lappalaisten kielen! Kuitenkin voin sanoa, että olen havainnut hänen kreikankielessä heikoksi...

— Hän on siis kieliniekka, mutta mitä muuta? kysyi Drake kärsimättömänä.

— Hän on mainio ratsastaja, taitava miekkailija, upea ulkomuodoltaan, miellyttävä käytökseltään...

— Vai niin! Klaus Tottille ja Kustaa Otto Stenbockille uusi kilpailija naisten suosioista. No niin, Tott alkaakin vanheta ja Stenbock puuhaa leskikuningattaren asioita, niin että lisäys siinä suhteessa lieneekin tervetullut. Minä onnittelen teidän ylhäisyyttäanne merkillisen tuttavuutenne johdosta.

Drake lausui tämän pilkallisella äänellä. Valtakunnan-neuvos Pentti hymyili, hypisteli kultaista nuuskarasiaa sormiensa välissä ja jatkoi:

— Odottakaa, kuva ei ole vielä valmis. Sallikaa minun vielä lisätä pari piirrettä ja päättäkää sitten! Vanloolla on todellakin Stenbockin kanssa yhteistä se, että hän on naisten, eikä vähimmin leskikuningattaren, suosiossa. Muutama aika takaperin paransi Vanloo kuningattaren vaikeasta rintataudista, jota lääkärit turhaan olivat koettaneet parantaa...

— Hän on siis lääkärikin, tuo merkillinen hollantilainen.

— Todellinen ihmetohtori, ystäväiseni, vaikka hän lääkkeitä pitelee samalla tavalla kuin hän pitelee miekkaa...

— Murhaavastiko?

— Ha, ha! Ei, niinkuin leikkikalua, jolla hän tekee hämmästyttävän taikatempun ja heittää sitte pois sen. Seikka oli se, että hänen majesteettinsa sai rintavaivansa vilustumisesta järvellä, kun hänen korkeutensa oli hovikuntineen koettamassa muodanta oivaa, kullasta ja silkistä välkkyvää huvipurttia, jonka samainen Vanloo hänelle lahjoitti. Vanloo oli sitä mieltä, että kuningattaren tuli panna sen koiran karvoja päälle, joka purrutkin oli...

— Mies on siis rikas!

— Rikas, kuin jos Pactolusvirta kulkisi hänen liivintaskunsa läpi. Hänen rikkautensa, ruhtinaan moinen rikkautensa, on hänen loistavain ominaisuuksiensa *quinta essentia*. Hän sirottelee kultaa niinkuin Banér ja Steinberg [kaksi huonomaineista riitapukaria, edellisen isä oli sotapäällikkö Juhana Banér] sirottelevat herjasanoja ympärilleen. Ja mistä lähteestä luulette hänen näitä rikkauksia ammentavan? Elävän Jumalan kautta! Hän on adepti.

Valtakunnan-neuvos lausui nämä viime sanat salaperäisen juhlallisesti. Vieno lihasten värähdys silmien yläpuolella ja eloisampi välke silmissä ilmaisi puheen vaikuttaneen hänen vieraaseensa.

— Oletteko siitä vakuutettu, teidän ylhäisyytenne? kysyi hän karkealla äänellä.

Valtakunnan-neuvos hiljensi äänensä kuiskaavaksi ja vastasi:

— Minä puhun teille niin salaa kuin ripin turvissa, että hän omien silmiensä edessä on muuttanut elohopeaa kullaksi.

— Haa! Kaikki epäilykset asian mahdollisuudesta ovat niin muodoin hälvenneet! lausui Drake.

— Kuka koskaan on epäillytkään? virkkoi valtakunnan-neuvos. — Muuttihan Raymond Lullus, tuo suuri filosofi, 30,000 naulaa lyijyä kullaksi kuningas Edvard I:sen läsnäollessa, josta kullasta ensimmäiset rosenobel-rahastukset lyötiin? Eikö tulen vaikuttamat äärimäisyyteen käyvät muutokset kappaleissa osota todennäköiseksi sitä, että kaikki kappaleet ovat yhdistetyt määrättyistä alkuaineista, joihin ne voidaan jakaakin, ja että ne kappaleet, jotka näyttävät alkuaineilta tarvitsevat jakaantuakseen ainoastaan suurempaa lämpö määrää tai yhdistämistä toisiin määrättyihin aineisiin? Koottakoon kullat ominaisuudet, koottakoon ne eri tahoilta ja erilaisista aineista yhteen kohtaan ja yhteen aineeseen, niin saadaan — *kultaa!*... Kas niin, Drake, ettekö nytkään näe mitään miellyttävää tuossa mieheessä ... Vanloossa?

— Sitä en voi kieltää.

— Saatte kukaties piankin tilaisuuden tutustua häneen, sillä hän on ehdottanut minulle, että möisin hänelle tämän metsästystaloni ... joka olisi mainio turvapaikka suuressa maailmassa elävälle adeptille,

se teidän täytyy myöntää ... ja että suostun hänen ehdotukseensa, sitä en laisinkaan epäile.

Puhe siirtyi sitten asioihin, jotka eivät kuulu tähän kertomukseen. Oli myöhä yö, kun Drake sanoi hyvästit isännälleen ja palasi ratsupalvelijansa kanssa Sjövikin.

IV.

Tanssiaiset.

Kuukausi oli kulunut siitä kuin Drake viimeksi keskusteli valtakunnan-neuvos Skytten kanssa tämän erakkomajassa, ja varhainen talvi oli laskenut kellertävät kedot lumipeittonsa alle ja jäädyttänyt järvet, kun naapurit mieslukuisina ja paljon vieraita pääkaupungista, Sjövikin herran kutsumina saapui Drakesuvun perintökartanoon.

Päärakennus on komeasti valaistu, ja koska se sijaitsee kukkulalla, saattaa sen ikkunoista tulviva valo osottaa matkan päämäärää niille monille korjille, jotka, helisevin kulkusin, eri haaroilta lähestyvät kartanoa.

Sisällä ruunujen vahakynttilät ja seinälamput levittävät juhlallista valoa, joka heijastuu katon ja laudoituksen kullatuista lehtikuvauksista, naisten kiiltävistä soljista ja herrojen kalunoista ja miekankahvoista. Kultaa, hopeata ja liehuvia höyhentöyhtöjä loistaa kaikkialta silmään.

Kautta Jupiterin! ... käyttäkösemme sen ajan tavallista valoa ... missä täällä huomaa kuuluisan ruotsalaisen köyhyyden jälkeäkään? Ei missään: luultenkin se pysyy ovien ulkopuolella, mutta tänne se ei tule sisään; täällä heijastavat kaksikymmentä vuotta sitten Baijerista ja Böömistä tuodut aarteet, tai joita vieläkin tulee valloitetuista maista merien tuolta puolen, tai joita on koottu nälkiintyneiden alustalaisten hiellä. Ja mihinkäpä näitä aarteita käytettäisi, ellei suuremmoiseseen komeilemiseen? Ei vielä keinotella valtiopapereilla, rautateillä tahi suurteollisuudella, ei kauppayrityksilläkään, joista hedelmät varmaankin suhuisivat voitonahnasten hollantilaisten, tahi vielä ahnaampien englantilaisten suihin; ei ole sanalla sanoen muuta neuvoa, kuin kätkeä nämä aarteet maanpoveen, tahi levitellä niitä maailman nähtäville; omistajan mieli määrää, kumpaako keinoa käytetään. Että jälkimäinen on tavallisempi, siitä on ruotsalaisen mielipide takeena.

Ylhäinen loiste lepää niiden ryhmien yli, jotka täyttävät Sjövikin salit. Katso noita naisia, noita uljaita arvokkaita rouvia, noita nuoria neitosia! Eikö heidän vaatetuksensa ole kallisarvoinen ja aistikas? Ovatko ne kaksi vuosisataa, jotka erottavat heidät meistä, keksineet mitään, joka enemmän viehättäisi silmää sekä enentäisi naisellista suloa?

Mutta oi! nuo säteilevät silmät ovat aikoja sitten sammuneet, nuo kukoistavat posket kelmenneet. Siitä kauneudesta, jota täällä ruunut valaisevat, ei ole jäljellä muuta merkkiä, kuin ehkä joku vanha öljykuvakin jossakin syrjäisessä romuloukossa.

Katso noita nuoria kavaljeereja, jotka töyhtöhattu kainalossaan laskettelevat keskenään leikkiä tahi kunnioittavasti puhelevat naisten kanssa. Hartioille valuva kaulus, joka peittää kaulan paljaaksi, vartalon mukaan tarkasti soveltuva ihotakki, ja kultanauhoilla koristetut housut, jotka polven alapuolella päättyvät liehuviin nauharuusuihin, jotta pohkeiden pyöreys näkyisi, ennenkun jalkarinta piiloutuu pieniin Brabantin pitseillä somistettuihin puolisaappaisiin!

Vilkaiskaammepa nyt vielä syvyyteen tuon kimmeltävän pinnan alla! Täällä on nuoruudeniloa, joka mielihyvällä antautuu haihtuvan hetken hupiin ja hauskuuteen; mutta tämä ilo toisessa vaakakupissa ja toisessa tuskainen tarkkuus, jota seurustelutavoissa on noudatettava, arvonhimon turhuuden ja kateuden tuhannet tuskalliset neulanpistot, täällä heräävät tahi täällä yltyvät sydämen intohimot ja vihdoin pohjimmalla valtiolliset juonet ... ja epäilekö kukaan ettei jälkimäinen vaakakuppi ole raskaampi?

Sill'aikaa kun tämä uhkea joukko, jonka aseina on nuoruus, kauneus ja kaikki se, mitä tekotaito näiden ominaisuuksien loiston enentämiseksi pystyy aikaansaamaan, kun tämä joukko ikäänkuin uhkuvan mielikuvituksen kuvina välkkyvissä riveissä hajaantuu ympäri tanssisalin; sill'aikaa kun soittajat, työtä tekevä luokka, joka tässä riemun valtakunnassa saa laskea viuluistansa mitä parasta taitaa, parvekkeilta heläyttävät komeita ranskalaisia tanssisäveleitä, ottakaamme tarkastettavaksi joitakuita kokoontuneista ja juuri niitä, jotka ovat päähenkilöinä kertomuksessamme.

Etupäässä tanssiaisten kuningatar, valtakunnan-neuvos Pentin tytär Maria Skytte, jonka kauneudesta aikakirjat vieläkin kertovat! Häntä ympäröi joukko ihailijoita, mutta me, näkymättömät tarkkailijat, voimme helposti tunkea tuon piirin läpi, joka tanssin väliajalla on hänen ympärilleen kokoontunut. Hänen kasvoillansa ei ole sitä kauneutta, jonka piirteet näyttävät viivottimella vedetyn; niillä on toisenlainen kauneus, jonka kasvojen väri ja ilme muodostavat. Silmäin himmeä tuli, mustain suortuvain vaikutus sametinhiennon ja verevän ihon yhteydessä, vartalon viehkeys ja joustava ryhti, nämä ne katsojaa viehättävät. Katso noita hienoja, mutta selväpiirteisiä ohimosuonia Marian valkoisella otsalla; — katso mielenilmettä sorean suun ympärillä, etenkin kun se jonakin vakavan mielen tai mietinnön hetkenä sulkeutuu; katso noihin silmiin, joista tulinen sielu toisinaan näyttää välittömästi katsovan ulos maailmaan, mutta jotka toisinaan häipyvät mustien silmäripsien taa, toisinaan vetäytyvät kiiltävän kosteiksi, muistuttaen siinä kohden kahta lähdettä kuvastuksineen pilvitaivaasta ... ja sinä rohkenet salaisesti tehdä sen johtopäätöksen, ettei ihmissydämen myrskyt ole hänellekään outoja.

Marian äiti kuoli tytön kymmenvuotiaana ollessa; hänen isänsä, terävä-älyinen ja monipuolinen valtakunnan-neuvos, ei kuitenkaan ollut perillä kuinka tyttäreltä oli kasvatettava, ja sitäpaitsi häneltä puuttui siihen halua ja aikaakin. Tyttönen kasvoi ja yleni erään sukulaisen talossa pääkaupungin huvien keskellä, ja pian hänestä levisi se maine, että hän oli pääkaupungin hienonmaailman kaunein impi. Nyt hän jo kuitenkin on ollut toista vuotta poissa voitonriemujensa näkymöltä ja viettänyt maaseudun yksinäistä elämää setänsä, laamanni Juhana Skytten luona Signildsborgissa. Syy tähän muuttoon mainitaan eräässä valtakunnan-neuvoksen kirjeessä laamannille, josta kirjeestä me, romaanin kirjoittajan tavallisella kätteliäisyydellä kerromme seuraavat kohdat:

"— — — Kiitä minun puolestani rakasta kälyäni siitä, että hän suosiollisesti otti tyttäreni taloonne. Tyttö on kaunis — äitivainajansa ilmetty kuva — ja on sattunut sytyttämään täällä (Tukholmassa) useita nuoria sydämiä ilmituleen. Teeskentelemättömässä viattomuudessaan ei hän ole ymmärtänyt hallita nuorellista olentoansa: ympäristönsä suomat hymyilynsä ovat aiheuttaneet ikäviä kohtauksia ja pahentavia huhuja. Niinpä äsken tapahtui että kapteeni X erään halpamaisen sanaharkan johdosta kolleeginsihteri Y:n kanssa oli vähältä syöstä miekan hänen rintaansa ja ihan linnan portailta; oikeana syynä heidän vihaansa sanotaan olevan kilvoittelu tyttärestäni. Se on tytön arvolle halventavaa ja voi olla esteenä hyvälle naimiskaupalle. On siis välttämätöntä että hän tulee pois Tukholmasta. —"

Mainitsimme että Maria eräällä tanssin väliajalla näki joukon nuoria kavaljeereja ympärillään, mutta pidimme tarpeettomana mainita, että nämä kilpailivat lausuaksensa hänelle typeriä mieliteltyjä. Hänen vieressään oli lasimaljakko, jossa kukki kaunis ruusupensas. Neitonen taittoi nupun ja kosketteli leikitellen sillä huuliaan.

— Kaksi toisiaan suutelevaa ruusunnuppua! lausui heti eräs hänen tungettelevimmista ihailijoistansa.
— Neitiseni...

— Neitiseni, virkkoi toinen, katkaisten edelliseltä puheen, — lahjoittakaa minulle tuo kadehdittava nappu, joka tuoksuu kahta vertaa paremmalta sitte kun te olette siihen hengittäneet. Lahjoittakaa se minulle, niin teette minut "kuolevaisista onnellisimmaksi".

— Te ennätitte ennen minua, herra kreivi, lausui kolmas, muudan nuori mies, joka oli lukenut lakitiedettä Stjernhöökin johdolla, — mutta jos kohtakin oikeutenne juriidilliselta kannalta *prior tempore potior jure* [aikaisemmalla suurempi oikeus] periaatteen mukaan voipi olla suurempi, vetoan minä kuitenkin neiti Skytten epäamättömään oikeuteen lahjoittaa tuo ruusunnappu kelle hän tahtoo.

— Ja minä, lausui neljäs, — heidän asian neiti Skytten sydämen ratkaistavaksi...

— No, mitäpä sinä sanot? lausui Maria ja kääntyi kauniin nuorukaisen puoleen, joka seisoi muutaman askelen päässä piiristä, lopetettuaan vast'ikään keskustelun erään keski-ikäisen uljaan näköisen miehen kanssa, jota valtakunnan-neuvos Skytte samassa lähestyi.

— Minä, vastasi nuorukainen ja kumarsihen kylmästi; — minä en sano mitään. Minä en uskalla kilpailla näiden herrain kanssa.

— Serkku yksin voi olla välittämättä sellaisesta lahjasta! lausui muudan ihailija; toiset yhtyivät siihen.

Mutta nuorukainen, joka todellakin oli Marian serkku, laamanni Juhanan poika Aadolf Skytte, käänsihen korollaan ja poistui, huomaamatta sitä varjoa, joka synkisti Marian kasvot, tai sitä katsetta, jonka Maria hänen jälkeensä loi — katsetta, nopeata kuin tähdenlento ja kumminkin niin selvään ilmaisten tuskaa, loukattua ylpeyttä ja suuttumusta.

— Kas niin, neitiseni, pyysi muudan kavaljeereista, — ratkaiskaa nyt armossa kiistamme!

— Epävarmuus on julmempi kovaa todellisuutta, vakuutti Stjernhöökin oppilas.

Marian posket olivat äkkiä käyneet kalpeiksi. Hän näytti olevan kahdenvaiheella siitä, kelle hänen tuli suoda onni saada tuo usein mainittu ruusunen, ja antoi sen sillävälän ikäänkuin sattumaltaan pudota maahan ja poistui kohta sen jälkeen piiristä.

Kaikki kavaljeerit kumartuivat ottamaan maasta ruusua. Samassa soiton sävelet kumisivat taas kautta salin. Sjövikin isäntä tarjosi Marialle kätensä ja vei hänet tanssiin. Nuoret herrat kiiruhtivat itsekukin valittunsa luo tehdäkseen hekin samoin.

Mies, jonka kanssa Aadolf Skytte äsken jutteli, oli eräässä suhteessa illan sankari, niinkuin Maria Skytte oli illan sankaritar. Ensi kerran häntä nähtiin tässä seurassa, vaikka monet läsnäolijoista olivat olleet tilaisuudessa nähdä häntä pääkaupungin ylimysten saleissa. Hänen korkea vartalonsa, jonka kaikissa liikkeissä ilmeni täydellistä miehevyyttä, näyttäytyi enin edukseen siinä mustassa puvussa, joka hänellä oli yllään; puvun tavattomaan yksinkertaisuuteen yhtyi yhtä tavaton rikkaus, sillä koristeettoman ihotakin napit edessä olivat mitä puhtaimpia timantteja, ja miekan kahva oli silailtu jalokivillä. Pronssinkarvainen iho, joka ilmaisi miehen kauan eläneen paljaan taivaan alla ja elementtien välittömän vaikutuksen alaisena, ei tekovalaistuksessa näyttänyt ruskeita viiksiä ja tukkaa vaaleammalta. Hänen teräväpiirteisillä kasvoillansa kuvastui joskus, vaikkei tuokiota kauemmin, kyllästymistä elämään; katse sen sijaan aina ilmaisi omaan itseensä taipunutta, tyventä ja voimallista henkeä.

Se mies oli Vanloo, valtakunnan-neuvos Skytten erakkomajan nykyinen omistaja ja niinmuodoin Sjövikin ja Signildsborgin herrojen naapuri.

Valtakunnan-neuvos Skytten kanssa rinnatusten lähti hän salista, jossa hän vaan oli ottanut osaa kävelytanssiin, jolla seuran vanhemmat jäsenet alottivat tanssiaiset, ja joissa hän oli ollut itse emännän, rouva Agnes Draken kavaljeerina.

Hän pysähtyi kynnykselle kahden huoneen välille, joista toisessa ylhäisimmät naiduista naisista olivat istuutuneet Agnes rouvan kummallekin puolelle korusohvaan, jonka selkämystää koristi Draken suvun vaakuna. Puhellessaan antoi Vanloo ikäänkuin sattumaltaan katseensa joskus viivähtää siellä; hän näytti silloin vaipuneen jonkinlaiseen mietiskelyyn, ja valtakunnan-neuvos sai vilkkaisiin kysymyksiinsä hajamielisiä vastauksia.

Naisilta ei jäänyt huomaamatta, ettei Agnes Drake sinä iltana ollut tasainen mieleltään, sekä ettei hän kaikin ajoin voinut sitä salata. Mutta he arvelivat salaa tämän johtuvan hänen tottumattomuudestaan *les honneurs'in* tekemiseen (emäntänä olemiseen) niin upeassa seurassa: hän oli kasvatettu syrjäisessä maaseutupaikassa, käynyt harvoin pääkaupungissa, ei koskaan hovissa ... ihmekö siis, jos olo tuntui hänestä tukalalta semmoisessa tilaisuudessa kuin tämä oli! Hienot ylhäiset rouvat kokivat hyväntahtoisesti vaikuttaa hänen mieleensä rohkaisevasti kertomalla mitä ystävällisimmällä tavalla päivän pikku tapahtumia pääkaupungista; kertoivat arvostelevaisesti kreivitär De la Gardien uusimmasta puvusta, komeudesta eversti V:n hautajaisissa sekä monesta muusta, mikä oli täysin edellisen arvoista. Agnes kuunteli väkinäisellä tarkkuudella ja hymyili toisinaan, mutta hymyily oli ponnistettua.

Kenties oikeana syynä Agneksen milloin alakuloiseen, milloin kiihottuneeseen mielentilaan ei ollut muu kuin satunnainen pahoinvointi ... ja saman pahoinvoinnin oireita lienee ollut sekin, että hän äkisti punastui, kun hänen tyttärensä, kaunis viisivuotias tyttönen, lapsellisella uteliaisuudella lähestyi Vanloota ja Vanloo otti lapsen syliinsä ja suuteli häntä otsalle.

Sen huoneen vieressä, jossa rouvat oleskelivat, oli vähäinen työhuone, jossa kaksi ikäpuolimiestä istui vilkkaasti puhellen. Toinen oli laamanni, vapaaherra Juhana Skytte, toinen seurakunnan kirkkoherra, pastori Svenonius. Kasvojen piirteissä oli laamanni Skyttestä lähemmin tarkastellessa vähän veljensä valtakunnan-neuvoksen näköä, mutta samalla oli ihan vastakkainen luonteenlaatu aikojen kuluessa painanut tähän niin erilaisen leiman, että suvunnäköisyys oli melkein huomaamattomiin haimennut. Laamannin ulkomuoto ilmaisi tunnottomuutta lähentyvää tyyliä luonnetta, kohtalaista ajatuskykyä, mutta jäykkyyttä ja suoruutta. Ellei viimeksi mainittua ominaisuutta olisi selvästi kuvastunut hänen kasvoistaan, olisivat ne tuntuneet vastenmielisiltä ja töykeiltä. Hän oli tunnettu oivana taloudenpitäjänä, ankarana ja oikeutta harrastavana isäntänä ja tuomarina ja etenkin hurskaana kristittyinä. Kirkossakäyntiä ei hän koskaan laiminlyönyt ja joka sunnuntai-ilta piti kirkkoherra Svenonius sitäpaitsi rukoukset ja saarnan hänen talossaan perheelle ja kartanon väelle. Hänen parahin ystävänsä oli samainen pappismies. Heidän puhettansa häiritsevästi Vanloon ja valtakunnan-neuvoksen läheisyys. Svenonius loi heihin kumpaankin synkän katseen, pudisti päätään ja hiljensi äänensä kuiskaavaksi. Vanloo, ollen hollantilainen synnyltänsä, oli luultavasti Kalvinin opin tunnustajia ja maallismielistä valtakunnan-neuvosta, jonka mielipiteitä uskonnon asioissa salaa epäiltiin varsin löyhiksi, piti sekä hänen veljensä että kirkkoherra miltei antikristuksena.

Vanloo huomasi läsnäolonsa häiritsevän keskustelua ja siirtyi muihin huoneisiin, joissa iäkkäämmät

herrat, suurempiin ja vähempiin ryhmiin hajaantuneina, joivat ja haastelivat valtio-asioita.

Heti hänen mentyään, jatkoi Svenonius puhettansa siitä, mihin se oli katkennut:

— Neuvoni on siis, sanoi hän, — että vakaasti varottaisitte poikaanne lukemasta senkaltaisia jumalattomia kirjoja.

— Minä otan ne pois Aadolfilta, vastasi laamanni rypistäen kulmakarvojaan.

— Perkele hiipii meidän päivinämme ympäri moninaisissa kavalissa eri muodoissa, jatkoi Svenonius; — luulisi viimeisten aikojen jo olevan tulossa. Ei siinä kyllin, että hän oppimattomien joukosta valloittelee yhä useampia sieluja ja viettelee heitä mitä julmimpaan jumalattomuuteen, tekemällä heidät taitaviksi hornan tempuissa ja petoksissa, vaan keksiipä hän saaliinsa maallisesti oppineidenkin joukosta, joista tuo Cartesius, jonka myrkkyä poikanne on imenyt vereensä, on todistuksena; hänen miekkansa kaataa monet kirkkomme etevimmistä kamppailijoista...

— Kuka olisi uskonut, että kunnioitetun piispamme, itse Johannes Matthiaenkin [Strängnäsin piispa, puuhasi sovinnon aikaansaamista lutherilaisen ja reformeeratun kirkon välillä] piti joutua sellaiseen vääräuskoiseen eksytykseen? sanoi laamanni huoaten.

— Hän on auttamattomasti kiedottu vihollisen pauloihin, sanoi Svenonius syvällä äänensoinnulla. — Hänen seurakuntaan levittämänsä *Öljypuunlehdät* [piispa Matthiaen toimittama uskonnollinen aikakauslehti] ovat tulleet riidankaunaksi, lusteenkylvöksi vehnäpeltoon. Mutta odottakaa, armollinen herra! Me kaikki, jotka olemme uskollisesti valvoneet Herran lipun ääressä, vyötämme näinä päivinä itsemme sanan ja toiminnan kaksiteräisellä miekalla ja astumme taisteluun. Me karsimme pois viinipuun kuihtuneet oksat, me nyhdämme rikkaruohot maasta ja poltamme ne tulella. Sotahuuto kaikuu yli meren luoksemme Saksanmaalta taistelevan seurakunnan keskuudesta. Tämä seurakunta on alkanut työnsä siellä ja käy saatanata vastaan, missä se röyhkeimmin ja valkeuden enkelin haamuun pukeumatta uskaltaa näyttäytyä. Luuletteko, armollinen herra, että meidän itsekkäässä varmuudessa ja paatumuksessa on hylättävä ne apuneuvot, joihin näiden uskonveljiemme on täytynyt turvata estääkseen uhkaavata virtaa tulvimasta heidän ylitsensä? Katso, he pystyttävät polttorovioita Leviatanin lempilapsille, noidille ja velhoille, ja hävittävät heitä tulella, niinkuin Herra hukutti epäjumalanpalvelijat Sodomassa ja Gomorrassa.

— Mutta, muistutti laamanni, — eikö raamattu sano pahuuden ruhtinaasta: *Jos hänen tykönsä mennään miekalla tahi keihäällä, aseilla tahi haarniskoilla, niin ei hän itseänsä liikuta. Ei hän rautaa tottele enämpi kuin kortta, eikä vaskea enämpi lahoppuuta.* Maalliset aseet eivät mielestäni siis ole ne, joita hän pelkää, joilla hänen valtansa voidaan kukistaa...

— *Ei ole maan päällä hänen vertaistansa; hän on tehty, pelkäämättömäksi;* mutta ei hän kuitenkaan saa vietelleyksi *sydäntä, joka on kova niinkuin kivi, ja niin vahva kuin alimmainen myllynkivi:* siihen ei hänellä ole valtaa. Ja hänen lahkonsa on lain miekka saavuttava. Te, armollinen herra, tunnette paraiten itse, kuinka oma maallinen lakimme tuomitsee ne, jotka hornan konsteihin ryhtyvät. Me olemme molemmat, te ja minä, kumpikin alallamme Siionin vartijoita, ja velvollisuutemme on ottaa ajasta vaari. — — — —

Tähän tapaan keskusteltiin sillä välin kuin toiselta puolelta kuului tanssisoittoa, toiselta iloista naurua lasien kilinän säestämänä. Kuta pitemmältä yö kului, sitä vilkkaammaksi paisui ilo vierasten kesken. Kukaan ei tällä välin huomannut, että isäntä ja seitsemän tahi kahdeksan seuran miespuolista jäsentä poistui toinen toisensa jälkeen; ennenkun heitä tiedettiin kaivata, olivat he jo taas sekaantuneet iloiseen hyörinään.

Drake oli näille uskotuilleen neuvonut yhtymäpaikaksi erään aution kammion torninpuolisessa osassa rakennusta, jonka rautaovi tavallisesti oli lujilla lukoilla varustettu. Sjövikin palvelusväestön kesken ja etenkin kartanon vanhalla portinvartijalla oli tämä rakennuksen osa pahassa huudossa. He tiesivät ettei siellä tavallisesti ketään asunut ja kumminkin oli jälkimäinen näistä joskus talvisina öinä nähnyt tulenvaloa ylimmän tornikammion ikkunassa. Eivät nämä asianosakkaat kuitenkaan menneet tähän epäiltyyn kammioon, vaan eräeseen sen alla olevaan huoneeseen.

Valtakunnan-neuvos Skytte oli hyvin valinnut väkensä. He olivat kaikki miehiä, joiden vaitioloon saattoi luottaa, joiden rohkeus ja neuvokkuus, samoin kuin heidän vihansa holhohallitusta kohtaan oli taattu. Pentti Skytteä itseään ja paria muuta lukuunottamatta kuuluivat he kaikki alhaisaateliin, mutta olivat tärkeissä valtion viroissa. Eräällä heistä oli ylhäinen toimi kaartissa.

Liittolaiset kokoontuivat jyrkäväpuisen tammipöydän ääreen, joka oli ainoa huoneessa oleva huonekalu paitsi lamppua, jonka Drake sytytti, katsottuaan sitä ennen, olivatko ikkunaluukut tiiviisti suljetut.

Pöydällä tarpeellisten kirjoituskalujen vieressä oli pergamentti, joka oli allekirjoitettava. Aika oli

täpäällä ja kaikki hyvin valmistettu. Nimet olivat vain kirjoitettavat alle. Valtakunnan-neuvos Skytte luki ensin hillityllä äänellä, jolloin syvä hiljaisuus vallitsi saapuvilla olevien keskellä, puheena olevan asiakirjan, jonka sisältö lyhykäisyydessään oli, että koska kuningas Kaarle Kustaan testamentti kahdessa suhteessa oli tullut rikotuksi sen kautta että hänen ruhtinaalliselta veljeltänsä herttua Aadolf Juhanalta väkivallalla ja kavaluudella oli riistetty hänelle testamentissa uskottu toimi valtakunnan marskina ja sotaväen ylipäällikkönä hoitaa valtakunnan asioita, ja että Herman Fleming omavaltaisesti oli syösty holhohallituksesta, jossa hänellä kuningas vainajan tahdon mukaan tuli olla valtionrahastonhoitajan virka, ja kun holhohallitus sitäpaitsi itsekästen ja valtakunnalle turmiollisten toimiensa kautta oli rikkonut sitomuksensa kansaa kohtaan ja näyttäytynyt vaaralliseksi kuningasvallalle; niin olivat allekirjoittaneet käyneet isänmaallisessa aikeessa liittoon vapauttaakseen maan tämän laittoman hallituksen vallasta, saattaakseen sen jäsenet lailliseen rangaistukseen, ja asettaakseen herttuan valtakunnan peräsimeen, siksi kunnes Valtakunnan Säädyt vanhan tavan ja lain mukaan ennättävät heille suotua oikeutta käyttäen valita uudet holhojat alaikäiselle kuninkaalle. Ja sitoutuivat allekirjoittaneet suullisella valalla hiljaisesti, uskollisesti ja yksimielisesti toimimaan tämän asian puolesta ja sen eteen omaisuutensa, henkensä ja verensä alttiiksi panemaan.

Kun asiakirja oli luettu kehotti valtakunnan-neuvos saapuvilla olevia kirjoittamaan nimensä alle.

Liittolaiset katsoivat rohkasevasti toinen toisiinsa, vaan ei niin kättä tarttunut ojennettuun kynään, ennenkuin Drake, joka oli odottanut että joku vanhempi jäsen ensinnä tekisi sen, vihdoin menetettyään malttinsa piirtää rasahutti paperille nimensä jonkun verran alemma itse kirjoitusta.

Valtakunnan-neuvos Pentti kirjoitti sen jälkeen siroilla kirjaimilla nimensä alle. Prisenborff, Lilje, Ribbing sekä muutkin salaliittolaiset tarttuivat nyt empimättä kynään ja kyhäsivät niinikään alle nimensä. Oli sovittu, että valtakunnan-neuvos puolueen varsinaisena päämiehenä ja enimmäin toimivana ja enin vaaran alaisena jäsenenä, kätkeä talteensa asiakirjan, ollaksensa varma liittolaistensa luotettavuudesta ja alttiudesta vaaran hetkenä saapua paikoilleen. Hän pisti sen povitaskuunsa ja kaikki siirtyivät sen jälkeen takasin seuran keskuuteen, johon he, kaksittain ja eri ovista kulkien, jälleen yhtyivät.

Sivuutamme muut illan pikkukohtaukset, samoin kuin runsaasti varustetun illallisenkin, jonka aikana useita maljoja, muun muassa valtakunnan-neuvos Pentin esityksestä valtakunnan holhojienkin muistoksi, juotiin, sekä annamme Tukholmasta ja kauempaa saapuneiden vieraiden laskeutua levolle Sjövikin vierashuoneissa ja lähempien naapureiden ajaa karahuttaa kotiin reimain rekivirkkujen kiidättäminä.

V.

Lumimyrsky.

Laamanni Juhana oli kohta illallisen jälkeen eronnut seurasta ja rouvansa kanssa palannut kotiin. Maria ja Aadolf sen sijaan viipyivät, kunnes tanssisoiton viimeiset sävelet herkesivät kuulumattomiin. Oli jo kulunut sivu puoliyön, kun neiti Skytte, hyvin kääriytyneenä turkkiin, istui rekeensä, ja Aadolf, hänen ajomiehensä, piiskanläimäyksellä, joka kajahti Sjövikin porttiholvissa, pani hevosen liikkeelle.

Yö oli kaunis. Lumipeitteiset harjanteet kuvautuivat katkonaisine rajaviivoineen mustansinervää taivasta vastaan, jolla tähdet kimaltelivat täydessä talvisessa loistossaan: lounaassa Orion eteni mahtavana taivaan rantaa kohden, etelässä tuikki Kauriin tähti ja Sirius, ja idässä Regulus ja kalpeat kaksoistähdet, ystävyiden taivaalliset merkit.

Jos katsoi alemmaksi ilmanrantaä kohti, näki punervat valopilkut, harvakseltaan sirotettuina yön varjojen keskeen — ne olivat ihmisasunnoista vilkkuvia tulia.

Ohjatessaan ravakkaa juoksiaansa, antautui Aadolf koko sydämellään niihin kummallisiin viehäkkeisiin, joita tähtitaivaan katseleminen nuorekkaalle ja luonnon ihanuutta ihailevalle mielelle tarjoo. Yön pimeys verhoo vaippaansa maanpiirin ja kaikki sen vaihettelevat ilmaukset, kätkee sen, mikä on jokapäiväistä ja katoovaa ja antaa silmän nähdä ainoastaan nuo muuttumattomat, verkalleen liikkuvat valot tuolla ylhäällä. Valahtaapa silloin sieluun ikuisuuden, kuolemattomuuden tunnelma; sellainen tunnelma, joka vallitsevasta hiljaisuudesta yhä kasvaa ja paisuu ... elävien olentojen temmellyy ja melu on hervahtanut; tuuli lepää, ja aaltonenkin, jonka yksitoikkoista pauhinaa kuului joelta tahi järven rannalta suviyönä, uinuu jääpeittonsa alla. Aadolfista oli tämä näytelmä sitä viehättävämpi, kun

tiede vasta vähää ennen hänen aikojansa oli nostanut taivaankannen Atlaan väsyneiltä hartioilta ja antanut sen häipyä äärettömyyteen, ja kaukolasi vielä teki suuria, hämmästyttäviä keksintöjä avaruudessa. Oli jotakin uutta ja ajatusta huumaavaa nähdä luomisen rajapyykit niin kauas siirretyiksi, että maa sen keskellä hupenee tomurakeeksi. Riita suuretieteilijäin ja jumaluusoppineiden välillä jatkui yhä, joista jälkimäiset väittivät tehtyjä keksintöjä vääriksi ja raamatunoppia vastustaviksi, ja Aadolfille, joka laskupiirustin kädessään oli vakuuttunut Keplerin lakien oikeudesta, oli tämä jumaluusoppineiden menettely ensimmäisenä herätyksenä omintakeiseen ajattelemiseen.

Joskin tämä tutkimushalu tukahutti taipumuksen niihin mitättömiin huveihin, joihin reipas, hilpeä nuorukainen halusta antautuu, kun hän ensikerran jättää ankarat ja tarkan ajanmitan jälkeen säännellyt kotiolut, alkaessaan samaikäisten, huolettomien ylioppilastoverien kanssa uutta yhdyselämää, niin hävitti se kuitenkin hänen sielustansa sen tasapainon, jonka järkähtymätön vakaumus ihmiselämän tärkeimmissä kysymyksissä aikaansaa. Hän luopui niistä mielteistä, joita hän lapsuudestaan oli pitänyt pyhinä, ja pyyhkäsi nuoruuden mielihalulla tutkimuksen aukealle ulapalle, turvallisesti luottaen järjen opastukseen; mutta hän oli jo kauan siellä harhailut epäilysten sinne tänne heittelemänä ja turhaan etsinyt satamaa. Väliin hän kumminkin vielä toivoi ankkuripaikkaa löytävänsä ja väliin taisteli hän hillitsemättömällä rohkeudella karien ja kuohujen keskellä, luomatta ikävöivää katsetta takasinpäin lapsuudenuskon rantaa kohden.

Harvat olivat ne filosoofit, joita hän palavalla totuuden rakkaudella ei olisi tutkinut. Aristotelesta hän pikapikaa vaan tarkasteli, sentähden juuri kun tämän oppi oli yleisesti korkeakouluissa tutkittavana; tarkempaa huomiota oli hän omistanut uusiplatonikoille ja uudemmmille tutkijoille, niinkuin Giordano Brunolle, Vaninille ja Descarteelle, vaan etsimäänsä tyydytystä ei hän täydellisesti löytänyt mistään. Kirjakokoelmassa, jonka hän setänsä, valtakunnan-neuvoksen avulla oli itsellensä hankkinut, oli paljo kirjoja, joita vääraoppisina ja turmiollisina oli poltettu sekä katoolisilla että protestanttisilla rovioilla, ja hänen suvaitsemattomasti lutherismielinen isänsä, joka näistä hänen opinnoistaan ei tiennyt niin mitään, olisi kihatannut täyteen vihan vimmaan, jos olisi aavistanut seinien sisällä moisia kirjoja säilyttävän.

Seuraukset Aadolfin tutkimuksista olivat muutamalla sanalla sanoen senlaiset, että hän uskonnollisessa suhteessa oli epäilijä, poliittisessa suhteessa kumoushaluinen: Kreikan ja Rooman tasavaltalaiset olivat hänen silmissään verrattomasti korkeammalla maailman kaikkia kuninkaita ja keisareja. Se seikka, että hänen sielunsa näiden opintojen kautta oli puhdistunut monista ennakkoluuloista, ei silti tuottanut sille rauhaa, sillä jalo sydän ei voi elää suvaitsevaisena aikansa vikojen keskellä, ja kun se käy näiden kimppeun, hyökkää se ympäristönsä heikoimpiin puoliin ja saa kokea vastarintaa, jonka alle sen useimmiten on pakko sortua.

Palattuuan yliopistosta kotiin tapasi Aadolf siellä serkkunsa Marian. Tämä teki hänen sydämeensä vaikutuksen, joka olisi jäänyt pysyväiseksi, ellei Maria itse kaikin tavoin olisi koettanut saada sitä haihtumaan. Aadolf, joka ensi kerran tajusi mitä rakkaus on, oli liiksi kaino ilmaistakseen lempeään. Rakkaus viisauden jumalattareen sai kotvaksi aikaa väistyä maallisen immen rakkauden tieltä, mutta tämä jälkimäinen kiihko ei ollut hänen rauhalleen vähemmin vaarallinen kuin edellinenkään. Ensinnä ilmeni se noissa tunnetuissa oireissa, kun tekee mieli käyskennellä yksin, mieluummin kuutamossa ja vastahakoisesti menee nuoren, kauniin ja silokuorisien koivun ohi piirtämättä siihen rakastetun armasta nimeä ... kun punastuu hänen katseestaan ja pakenee hänen lähettyviltään heti halutakseen sinne takasin ... kun surullisesti tutkii jokaista hänen liikettään ja tulkitsee jokaista hänen sanaansa, saadaksensa niistä ilmi jotakin, joka voisi herättää vastarakkauden toivoa ... kun sydämen taakkaa huojentaakseen hurjanrohkeasti kiipeilee runoilijaparnasson korkeimmille huipuille ja mittaa rakkautensa syvyyttä kyynärän pituisilla värsyillä. Ruotsinkieli oli siihen aikaan vähän viljeltyä ja ainoastaan Stiernhielmin nero voi saada sen sujuvalta tuntumaan; siitä näkyy mikä mainio etu nykyajan rakastuneilla nuorukaisilla siinä suhteessa on Aadolfiin verrattuna. Mutta eipä tämä siltä jäänyt neuvottomaksi; hän lauloi lempensä latalaisilla ja kreikkalaisilla heksametreillä, joissa ei vilissyt enemmän virheitä, kuin että ne meidän päivinämme olisivat tuottaneet hänelle akatemiallisen maineen. Ainaisena aiheena oli hänen onneton osansa kärsiä rakkauden katkeria tuskia rakastettunsa häntä käsittämättä. Mutta hänet ymmärrettiin paremmin kuin hän osasi aavistaakaan. Marialla oli siinä suhteessa niin hieno vaisto, kuin kellä muulla Eevan tyttäreillä hyvänsä, ja olisipa hän ollut sokea, ellei hän olisi huomannut Aadolfin sydämen tilaa. Tottuneena senkaltaisiin voittoihin, olisi hän tämän huomattuaan tuskin ollenkaan tuntenut mielihyvää itserakkautensa tyydytyksestä, ellei seikka olisi ollut se, että neitonen, erotettuna pääkaupungin huveista, alkoi tuntea sydämessään vallitsevan tyhjiyden käyvän sietämättömäksi ja sen vuoksi mieltä kiihkoisen luontonsa täydellä innolla kauniiseen ja rakastettavaan sukulaiseensa.

No niin, mikäpä esti kahta nuorta sydäntä, jotka hehkuivat ainoastaan toisiansa varten, liittymästä yhteen ja suloisesti yhdistämästä lempensä? Tosi on, että Aadolf ja Maria olivat serkuksia, eikä laki sallinut niin läheisten sukulaisten yhtymistä avioliittoon, mutta sitä estettä ei ollut mahdoton voittaa, kun mahtavat sukulaiset saattoivat käyttää vaikutusvaltaansa sen poistamiseksi. Mikä siis esti?

Tahdomme niin lyhyesti kuin suinkin vastata siihen kysymykseen, sillä meillä on aavistus, että lukijaa on väsyttänyt tuo katsaus menneisyyteen, niin tärkeä kuin se sittenkin on ollut, ja että lukija toivoisi tämän luvun päällekirjoituksessa tavallaan luvatus pyryilman vihdoin kohtaavan matkailijoitamme. Mutta, kärsivällisyyttä! Taivas on sees, tuuli lepää, mikään ei ennusta myrskyn tuloa.

Samoin kuin Maria helposti oli tajunnut Aadolfin sydämen kieltä, niin alkoi Aadolfkin muutamista merkeistä huomata lempensä herättäneen vastakaikua. Kauan epäili hän silmiensä todistusta, sillä hän oli Virgilioltaan oppinut, että rakastavaiset usein näkevät näkyjä ja luulevat varjoa todellisuudeksi. Mutta vihdoin oli hän rohkaissut itsensä ja tehnyt epätietoisuudesta lopun. Hän tunnusti rakkautensa ja luki sanomattomalla ilolla Marian punastuvista poskista, hänen säteilevistä, ujoista katseistaan, vieläpä hänen kätensä vapiseemisestakin sen vastauksen, jota hän oli halannut. Hänen ilon huumauksensa ei kestänyt kauan. Maria alkoi pian osottaa jätävää kylmyyttä ja käytti veikestelevän teeskentelyn kaikkia keinoja häntä kiusataksensa. Ja Aadolf, hän luuli varjoa todellisuudeksi, hänellä ei ollut aavistustakaan siitä autuaallisuudesta, jota moni nainen tuntee, nähdessään lemmittynsä tuskan ... sillä tämä tuskahan osottaa, että nainen tälle on kaikki kaikessa ... siitä hän tuntee suloista mielihyvää, joka samalla on omantunnon vaivaa ... siitä kärsii hän kipuja, jotka samalla ovat taivaallista hekkumaa. Maria näki tulen Aadolfin silmissä sammuvan, hän tiesi sen madon, joka jäyti Aadolfin elämänpuuta, olevan hänen teeskennellyn kylmyytensä luoma ja kuitenkin ampui hän viimeisenkin nuolen Aadolfin revittyyn rintaan. Maria katseli kolkosti hymyillen, kuinka Aadolf epätoivossaan jätti hänet... Ja kun hän oli lähtenyt, itki Maria hänen kärsimyksiään, kirosi omaa julmuuttansa ja tahtoi rientää hänen jälkeensä, suudellakseen rauhaa hänen sydämeensä.

Senkalttainen leikki voi heikoissa miehissä paisuttaa rakkauden jonkinlaiseksi hulluudeksi (se on: oman itsensä kiihottamista luonnottomaan tilaan), mutta mitä Aadolfiin tulee, niin oli mitta pian kukkurallaan, eikä hän kauemmin tahtonut kärsiä moista kohtelua. Hän hylkäsi ensimmäisen rakkautensa; se oli saari, jonka suojassa hän elämänmerellä luoviessaan oli etsinyt, vaan ei löytänyt lepoa ... hän nosti taas purjeet ja odotti ikävöiden mahtavaa myrskyä, unhottaakseen olemassaolonsa taistelussa elämänsä katkeruuden. Sanalla sanoen: hän koetti unhottaa oman itsensä, yksityisen ihmisensä, voidaksensa ratkaista ihmisyyden arvoituksia; hän kiintyi kirjoihinsa, syventyi lempiopintoihinsa ja sai, pikemmin kuin luulikaan, menneisyyden unhotetuksi. Hän voi tyyneesti silmähtää takasinpäin siihen, jota hän arveli tunteittensa ensi hairahdukseksi eikä Maria ollut hänelle muuta, kuin mitä oli ollut, ennenkuin hän rakastui häneen: armas sukulainen eikä muuta.

Mutta Maria ei voinut unhottaa. Hän huomasi heti Aadolfissa tapahtuneen muutoksen, vaan ei tiennyt, oliko hänen tyyneytensä todellinen tahi teeskennelty. Hän toivoi, että se olisi ollut teeskennelty, yhtä varmasti kuin hän toivoi elämänsä onnea; mutta hän ei silti voinut torjua mielestään epäilystä, joka ei antanut hänelle päivän iloa, ei yön rauhaa. Semmoisena me hänet nyt tapaamme. Aadolf oli kerran kohdannut hänet kahdenkesken ja nähnyt hänet vesissä silmin; hän huomasi sen ja meni sittenkin ohi sanaakaan sanomatta. Siitä hetkestä pitäen sai Maria uutta voimaa ylpeydestään: hän hillitsi tunteensa, joka kyllä sai riuduttaa sydäntä, vaan ei näkyä pinnalta. Joskus vain tunsu hän kärsimisensä voiman horjuvan, ja hänen kiihkonsa murtautui esiin, ikäänkuin maanalainen tuli. Niin oli hän silmänräpäykseksi ilmaissut itsensä keskellä iloista touhinaa, josta he vast'ikään olivat poistuneet, ja tuo heikkous se juuri on, joka kulkusten kilistessä pitää hänen ajatuksiaan vireillä, ja josta hän nöyryytettyä itseään soimaa. Hän on niin kiintynyt näihin ajatuksiin, että yö turhaan levittelee hänen eteensä tähditettyä kudintaan ... hänen katseensa, joka ei voi kääntyä taivasta kohden, on vaipunut hänen oman sielunsa kolkkaan syvyyteen.

Nuoret olivat kumpikin tähän saakka vaienneet, vaipuneina kun olivat kumpikin omiin mietelmiinsä. Niistä täytyi Aadolfin, ajomiehenä toimiessaan, luopua. He olivat nyt tulleet järven rantaan, jonka vastaisella puolella Signildsborg oli. Aadolf kysyi, tahtoiko Maria ajettavaksi pitempää tietä järven ympäri, vaiko suurempaa tietä järven poikki. Maria valitsi jälkimäisen.

Vasta nyt huomasi Aadolf taivaanrannan käyneen sennäköiseksi, että se tiesi ilman äkisti muuttuvan. Hän toivoi siksi päästävän järven toiselle puolelle. Mutta nopeaan yltyvä tuuli, jota ennusti kaukainen kohina, aivankuin Itämeren aallot yhtäkkiä olisivat nousseet hurjaan temmellykseen, nosti pilven taivaanrannan periltä hirmuista vauhtia: se sammutti tähden toisensa jälkeen ja levitti jättiläiskäsvartensa käsittäöksensä koko taivaslaen.

— Tulee myrsky, sanoi Maria ja siirtyi peloissaan lähemmä Aadolfia. —
Käännyttään takasin ja mennään toista tietä! Minä pelkään nyt järveä.

— Älä pelkää, sanoi Aadolf ja hoputti hevosta. — Nyt on jo hyvän matkaa kulettu, ja kun pääsemme tuon niemekkeen sivu, näkyvät jo tulet Signildsborgin ikkunoista. Annahan kun käärin turkin ympärillesi! Tuuli on purevan kylmä.

Aadolf antoi hevosen juosta höllin ohjaksin, ja se viiletteikin minkä jaksoi yhä edelleen.

Varjot kävivät yhä synkemmiksi, myrskyn hurja riehuna yhä läheni, ja kun viimeinenkin tähti katosi pilviin, peitti musta yö koko seudun.

Maria tarttui kauhistuneena ohjaksiin hillitäkseen hevosen kulkua; tuntematon vaara saattoi väijyä heidän tiellään. Hevonen karkasi syrjään ja jatkoi hurjaa menoaan toisaalle, kunnes Aadolf sai sen asettumaan. Mutta nyt oli jouduttu pois tieltä ja niemekettä, josta Aadolf oli puhunut ja jonka mukaan hän ohjasi suuntansa, ei olisi terävinkään silmä erottanut.

Tätä yöllisen kohtauksen kamaluutta lisäsi vielä ikäänkuin maan sisuksista vyöryvä jyminä, joka läheni ehtimiseen, kunnes matkustajat kuuluivat sen reen alta, jossa jää täräisi ikäänkuin haletakseen ja avatakseen heille haudan aaltoihin.

Jyminä syntyi jäänhalkeamista, jommoisia kovalla pakkasella useasti muodostuu, ja ulottuvat ne peninkulmamäärin rannasta toiseen.

Hädästä mykistyneenä kiersi Maria kätensä Aadolfin kaulaan. Turhaan koki Aadolf saada Mariaa rauhoittumaan. Hän sanoi valojen pian alkavan näkyä Signildsborgin ikkunoista, ja että ne ovat heille sama kuin valotorni purjehtijoille merellä. Mutta Maria kuunteli vaan myrskyn hurjia, täräyttäviä säveleitä, jotka täyttivät avaruuden, joihin hätäytyneiden petoeläinten ulvina ja yölintujen kirkuna haihtui vienoina huokauksina, joita päästeli elävä luonto elementtien taistelua kammoten.

Töyhtäys, joka oli vähältä paiskata hevosen ja reen kumoon, ilmaisi, että matkustajat olivat myrskyn alueella. Vielä muutamia tuokioita, ja pilvet, jotka olivat kokoontuneet taivaalle, alkoivat taajoina lumihöytäleinä tupruta maan päälle. Muudan niitä pyryilmoja, jotka hirmuisuudessa ovat miltei Saharan myrskyjen kaltaiset, kun hieta-aavikon tulikuumat aallot vyöryvät karavaanien jälkeen, saavuttavat ja tukehuttavat ne, oli syntynyt. Adolf ja Maria olivat ikäänkuin muuratut hautaan, jonka seinämät siirtyivät eteenpäin samaa vauhtia kuin hevonen, jonka vauhtia Aadolf, neitosen käsivarsien haitatessa, ei enää kyennyt hillitsemään.

Näin kiidettiin hyvän aikaa eteenpäin. Mutta pian alkoi hevonen kulkea hiljemmin, mitä korkeampia ja vaikeapääsisempiä nietoksia karttui sen tielle. Tuon tuostain uudistuvat täräykset saivat Aadolfin vakuutetuksi siitä, etteivät he enää olleet järvenjäällä. Minnekä mentiin, etelään, pohjoseen, vaiko muuhun ilmansuuntaan, sitä hän ei tiennyt. Viimein reki, edellisiä ankaramman täräyksen saatuaan, pauskautui kokonaan kumoon, ja hevonen pysähtyi painutuksissa päin, vaahtoisena, vapisevana, uupuneena, alistuen kohtalonsa alle nöyrästi.

Kun Adolf nousi ylös ja nosti kaatumisesta ja pelästyksestä typeryneen Marian, tunsu hän vasenta käsivarttansa kovasti koskevan; vaan ajatellessaan omaa ja serkkunsa tilaa unohti hän sen. Lumihöytäleitä tupruili taajempaan, nietokset paltoutuivat ympäri sen paikan, mihin he pysähtyivät. Myrsky kieritti ne kokoon töyrämiksi, jotka ikäänkuin aaltona vyöryivät edelleen, mutta niitä seurasi toiset, yhä suurenevat nietokset.

Aadolf oivalsi koko sen vaaran, mikä heidän päällensä pyöri. Hän ei tiennyt missä hän oli, ja pimeys, aivankuin olisi hänen silmiensä valo sammunut, vallitsi yltympärillä. Hän tunsu kinosten ehtimiseen korkenevan, haudan heidän allansa syvenevän.

Maria toipui nyt tajuntaan.

— Taivaan Herra, me olemme hukassa! huusi hän.

— Ei vielä, vastasi Aadolf, asettaen kaatuneen re'en anturoilleen ja nosti Marian rekeen. Mutta turha oli yrittää saada hevonen liikkeelle. Aadolf lausui:

— Pidä kädestäni kiinni, Maria! Me murtaumme kinosten läpi. Kenties tapaamme läheltä ihmisasunnon, johon voimme pelastua.

— Onko se ainoa toivomme?

— On ... mutta minä tunnen jaksavani taistella pelastuaksemme. Tule!

— Minä en voi... Kuoleman ajatus jäykistää minua... Ja mikä kamala kuolema! Mitähän olen tehnyt, koska Jumala on niin julma? Kuolla niin nuorena! Ei, ei!

Aadolf tarttui neitoa vyötäisiin ja nosti hänet re'estä. Epätoivo antoi Marialle hetkeksi voimia, ja hän kahlasi edelleen Aadolfin rinnalla. Mutta joka askel vaati ponnistuksia, vinha tuuli tunki vaatteiden läpi ja sekotti jäätäviä hiukkasiaan nuorten vereen. Maria nojasi yhä raskaammin Aadolfin käsivartteen ja typeryi viimein kinoksiin. Ravakka, karaistunut nuorukainen alkoi myös tuntea tuiman pakkasen vaikutuksia. Elinlämpö väheni, jäsenet kadottivat joustavuutensa, ja yrittäessään ottaa Marian syliinsä, tunsu hän etteivät voimansa siihen riittäneetkään.

Nyt vasta alkoi epätoivo saada valtaa hänessä. Hän ei voinut jättää Mariaa yksin ja lähteä kinosten läpi puurtamaan, toivossa saada hankituksi apua hyljätylle; hänestä näytti pelkurimaiselta tekosyyllä jättää heikompi vertaisensa varmaan perikatoon. Hän kumartui tytön puoleen, pyysi ja kehotti häntä, kuvitteli pelastumisen mahdollisuutta, saattaakseen häntä ponnistamaan viimeisiä voimiaan. Mutta muutos oli Mariassa tapahtunut. Paleltuvien kuoleman enne, suloinen horros painoi hänen silmäluomiaan, hiipi kautta hänen suoniensa. Kaikki pelko oli kadonnut ... kuolema tuli ikäänkuin puoleksi tiedottomana nautinnon tunteena, niinkuin uni lähestyy väsynyttä lasta. Mutta Aadolfin ääni herätti horroksista hänen järkensä. Tämä ääni oli hänelle niin rakas, että se tunki hänen sydämeensä ja elvytti sen väsäytyneen tykytyksen. Maria aukasi silmänsä, kuunteli häntä hymyhuulin, vaikka Aadolf pimeään vuoksi ei sitä huomannut, ja lausui raukealla äänellä:

— Minä en voi, Aadolf. Minun on tässä niin hyvä olla ... anna minun jäädä! Minua haluttaa nukkua.

— Tuo uni on kuoleman enne. Sinun täytyy ravistaa se päältäsi! Ajattele isääsi, Maria, ajattele kaikkia, joita rakastat! Heidän tähtensä...

— Joita minä rakastan! virkahti Maria äkkiä ilostuneena. — Adolf, jos minua äsken painanut horros on kuoleman enne, niin tahdon elämäni lopulla, ennenkun astun yli iankaikkisuuden rajan, ilmaista sinulle sydämeni salaisuuden. Minä en rakasta ketään, en ketään, niin paljon kuin sinua. Kuolema ei minua pelota, kun sinä minua seuraat. Sano ainoastaan, että välinpitämättömyytesi on ollut teeskennelty, että rakastat minua, ja anna minun uinahtaa sinun vierellesi!

— Jos olet päättänyt kuolla tähän, sanoi Aadolf, — niin käännä ajatuksesi maallisista asioista Luojaasi! Mutta minä vielä kerran rukoilemalla rukoilen sinua...

— Mene! lausui Maria, ja työnsi luotansa käden, joka uudestaan ojentui häntä nostamaan. — Sinä et rakasta minua. Pelasta itsesi, jos voit! Minä tahdon kuolla yksin.

Mutta Aadolf kokosi henkensä edestä taistelevan toivottomuudella viimeiset voimansa, ja astui tyttö sylissään muutamia askelia kinosten läpi, joissa auhtolumi ulottui hänelle vyötäisiin saakka. Hänen ajatuksensa olivat sekasin, tajuntansa häimertymäisillään. Silloin sattui hänen tiellensä jotain, joka tuntui kovemmalta kuin lumi, ja vaisu valo loisti hänen silmiinsä. Hän hapuroi kädellä eteensä ja kosketti ikkunaan! Niin lähellä saattaa pahassa pyryilmassa apu ja pelastus olla, ilman että niiden läheisyyttä aavistaakaan.

Kova kolkutus ikkunan kamanalle pani mökin asujamet arvaamaan, että tavatonta oli tapahtunut. Aadolf kuuli oven aukenevan, mutta keperäsi samassa hetkessä tunnotonna lumeen.

VI.

Elli.

Herätessään huomasi Aadolf makaavansa huolellisesti peitettynä sängyssä vähäisessä kammarissa, jonka ikkunareistä aurinko pilkistä sisään kirkkaalta talvitaivaalta. Hän tunsikin olevansa raukea, vaan ei pahoinvoipa. Sängyn ääressä seisoikin nainen, joka piteli käsissään hänen kättänsä ja silmäili häntä lempeästi. — Oli kuin olisi Aadolf nähnyt tuota naista ennen, vaan ei muistanut kuka hän oli.

— Missä minä olen? oli hänen ensi kysymyksensä.

— Mäntysuon Inkerin luona, kuului vastaus, ja nainen ojensi hänelle maljan, kehottaen häntä siitä juomaan.

Juoma oli erittäin sulomakuista ja vaikutti virkistävästi nuorukaiseen.

Aadolfin toinen kysymys koski hänen seikkailutoveriaan.

— Hän on tässä viereisessä huoneessa ja nukkuu rauhallisesti, sanoi Inkeri. — Ettekö te, nuori herra, ole laamannin poika Signildsborgista? Muotonne näyttää minusta tutulta.

— Niin olen, Inkeri hyvä... Mutta kuinka minä olen tänne joutunut? kysyi Aadolf, koettaen pitää ajatuksiaan koossa.

— Minä heräsin yöllä siitä, että ikkunatani jyristetettiin, ja kun menin ulos, tapasin teidät molemmat

tainnuksissa mökkini ovella. Kiittäkää Jumalaa, että pelastuitte kamalasta rajuilmastasta, joka viime yönä raivosi!

Aadolf muisti nyt yöllisen retkensä yksityiskohdat ja kiitti pelastajaansa sydämellisin sanoin. Mutta tämä kehotti häntä vielä nukkumaan ja loikomaan niin hiljaa kuin mahdollista, sillä, sanoi hän, vasen käsivartenne on, niinkuin näin, jonkun verran loukkautunut, mutta minä hieroin sitä tehoisalla voiteella ja hoidan sitä vielä, kun tulen takasin; minä käyn nyt Signildsbergissa ja ilmoitan sukulaisillenne, ettei heidän tarvitse olla huolissaan poissaolonne vuoksi.

Inkeri nyökkäytti päätään ja lähti. Aadolf vaipui uudestaan virkistäväseen uneen; puolisen tunnin kuluttua herätti hänet viereisestä huoneesta kuuluva vilkas puhelu. Hän tunsikin serkkunsa äänen ja kuuli mielihyvikseen hänen iloisesta naurustaan, että hän oli yöllisistä seikkailuista suoriunut ilman pahempia seurauksia. Kun Aadolf turvonnen ja jäykistyneen kätensä vuoksi hankalanlaisesti oli saanut puokeuneeksi, koputti hän ovelle ja kysyi, saisiko hän astua sisään.

— Tule! kuului Marian ääni.

Aadolf seisoikin nyt samassa huoneessa, josta oli puhe, kun herra Kustaa Drake kävi mökin emäntää tapaamassa. Toisella puolen pöytää, pienen lyijypuitteisen ikkunan kohdalla istui neiti Skytte, tosin vähän kalpeana, mutta muutoin ilmeni koko hänen olennossaan tavatonta iloisuutta. Hän silmähti Aadolfin astuessa sisään tutkivasti hänen kasvoihinsa ja jatkoi sitten pilapuhettansa seuralaisensa, nuoren tytön kanssa, joka istui pöydän ääressä häntä vastapäätä, nojaten kyynäspäillään pöytään, kiharainen pää molempien käsiensä varassa.

Elli, sillä hän se oli, käännähti kuullessaan oven aukiavan ja nyökkäytti ujostelematta tulijalle päätään; hän oli yöllä auttanut äitiänsä kantamaan tajuttomiksi kohmettuneet tupaani, ottanut osaa sen juoman valmistamiseen, jolla heidän elinvoimiaan vahvistettiin, eikä ollenkaan arastellut ihmisiä, jotka avuttomina ollessaan olivat hänen äidistään ja hänestä itsestään niin suuresti riippuvaisia olleet.

— Tämä Elli on oikea metsäläinen, sanoi neiti Skytte nauraen, — mutta me olemme jo koko hyvät tuttavat toistemme kanssa. Uskotko, Aadolf, hän on suonut minulle sen kunnian, että kutsuu minun joskus tulla häntä tervehtimään? Ja arvaa mitä hauskuutta hän tarjoaa? Hän tahtoo näyttää minulle kankaitaan ja kehruitaan, ja tahtoo viedä minut metsään erälle joelle, heittelemään tikkuja ja katselemaan niiden uiskentelua virran mukana...

— Niin no, eikö se ole hupaista? kysyi Elli.

— En epäile, Elli, etteikö se sinua suuresti huvita, sanoi Aadolf; — lasna oli minulla sama mieliteko kuin sinulla: kuljeskelin mielelläni metsässä ja mieluisia minulle olivat sen hämyhelmassa solisevat joet...

— Kysy Aadolf herralta, eikö hän tahdo tulla seuraasi? lausui Maria.

— Tulkaa molemmat!

— Lapsiparka, sanoi neiti Skytte, — sinä näytät minusta erämaassa kasvaneelta metsäkukalta. Oletko koskaan kuullut puhuttavan Jumalasta?

Elli iski hämmästyksen silmänsä Mariaan.

— Ja etkö sinä, virkkoi hän vastimeksi, — ole koskaan nähnyt Jumalaa?

— Hän ei ole täydessä tolkussaan, ajatteli neiti Skytte ja pudisti sääliväisenä päätään.

— Etkö näe häntä, kun äitisi sammuttaa kynttilän kammarissasi, ja luet rukouksesi juuri ennen kun nukahdat?

— Jumala on näkymätön henki, selitti neiti Skytte; — sen sinun tulisi tietää. Mutta ellet sinä, kuten enin osa rahvaan lapsia, ole oppinut lukemaan, niin pitäisi äitisi...

— Lukemaan! toisti Elli — ja aukasi sukkelaasti pöytälaatikon, josta otti esiin muutamia harmaita, kuluneita kirjanlehtiä; päällimmäisessä oli tuhruisilla painokirjaimilla luettavana: "*Kreivi Raymundin ja prinsessa Melusinan surullinen tarina*".

Hän alkoi selvällä, sulosointuisella äänellä lukea erästä kohtaa tuosta vanhasta sadusta.

— Mutta nyt, sanoi hän, — tahdon nähdä, voitteko te lukea tätä.

Ja sen sanottuaan riensi hän pois ja toi jostain tuvan loukosta sauvan, joka oli piirretty täyteen moninaisia viivoja ja kuvioita.

Neiti Skytte työnsi taikauskaisella pelolla tuon kummallisen sauvan luotaan; hän muisti kenenkä tuvassa hän oli ja ne huhut, joita Inkeristä kansan keskuudessa kerrottiin. Nuori vapaaherra sitävastoin silmäili uteliaasti sauvaa, vaan oli hänen pakko tunnustaa, ettei hän sauvaan piirrettyjen kuvioiden merkitystä tajunnut.

Elli oli tuonut nähtäväksi riimusauvan ja rupesi nyt sen vertauskuvia tulkitsemaan. *Kumoon kaadettu vene* merkitsi meren jäätymistä, *linnut* muuttolintujen lähtöä, *ratas* vuoden lyhyintä päivää j.n.e. Harvat ne merkit, joita ei hän kyennyt selittämään.

Niitä näitä puhellessa kului aika sukkelaan, etenkin Aadolfin mielestä. Mutta samassa kilahtivat kulkuset talon edustalla, ovi avattiin ja Inkeri astui sisään eräs laamanni Juhanan uskottu palvelija muassaan. Viimemainittu oli tullut noutamaan neiti Skytteä kotia Signildsborgiin. Nuori neiti Skytte kiitti Inkeriä sangen alentuvasti talossa nauttimastaan vieraanvaraisuudesta, nyykähytti ystävällisesti Ellille päätään, antoi Aadolfin auttaa turkkia päälleen ja istuutui rekeen.

— Aadolf, kuiskasi hän, teeskennelty hymy huulillaan, juuri kun palvelija heilahutti ruoskaa hevosia liikkeelle saattaakseen, — älä antau lumottavaksi! Ja ennen kaikkea, unhota mitä sanoin sinulle yöllä lumimyrskyn aikana! Ne olivat sanoja, joilla ei tarkotettu mitään.

— En tiedä, mitä sanoja sinä tarkotat.

— Sitä parempi, vastasi Maria ja painoi käden turkin alla lujasti sydäntänsä vasten.

VII.

Kuulustelu.

Aadolf jäi mökkiin loukkaantuneen kätensä vuoksi, jonka Inkeri heti takasin tultuaan uudestaan tarkasti. Hän otti kaapistansa pullon, kääri ylös Aadolfin paidan hihan, mutta pani, ennenkun ryhtyi hieromaan, kätensä ristiin ja kuiskasi hartaan näköisenä moniaita sanoja niin hiljaa, ettei nuorukainen kuullut, rukoiliko hän vai lukiko hän loihituja. Inkeri varustautui juuri panemaan liinakäärettä käsivarteen, kun Elli, joka puuhan kestäessä oli katsellut ikkunasta maantielle äkkiä huudahti:

— Äiti, tuolla tulee kaksi vierasta miestä.

— Joutaa tulla, sanoi Inkeri ja jatkoi käärimistään.

— Toinen niistä on pappi, sanoi Elli kalveten; — ja hän näyttää niin ankaralta ja tuimalta.

— Hupsu! Mitä sinä pappia pelkää enemmän kuin muita? No, nuori herra, antakaa kun nyt hellävaraana autan takin päällemme, ja minä toivon, että käsivartenne huomen aamulla on oleva terve.

Elli oli totta tiennyt. Kaksi miestä oli käynyt veräjästä sisään ja he näkyivät nyt, lumessa kahlaten, lähestyvän Inkerin mökkiä. Toinen oli kirkkoherra, maisteri Svenonius täydessä virkapuvussa, raamattu kainalossa. Toinen, joka uskollisesti harppaili Hänen Arvoisuutensa jäljissä, oli nimismies Askelin. Hänkin oli puettu virkatamineihinsa.

— Veli hyvä käy liian sukkelaan, sanoi paksu ja raskaissa polussaappaissaan tömistelevä nimismies puhkien. — Kyllä me tuohon luolaan ehdimme ajoissa niinkin. Suo anteeksi, veliseni, pyydän, pysähdy hetkeksi, että saan vetää henkeäni. Puh! Älä pane pahaksesi, jos vielä kerran kysyn ... veliseni, minä en pelkää paholaista, sen tiedät ... mutta oletko sinä hengen aseilla vahvasti varustettu?

— Helvetin porttien ei pidä meitä voittaman, sanoi Svenonius. — Älä pelkää, veli Jöns!

— Pelkää? Kuka on puhunut pelkäämisestä? Luuleeko veli, että minä pelkään? Kehotan vaan varovaisuuteen, mikä on kaikkien hyveiden äiti.

Nimismies puhki vielä kotvasen aikaa, ikäänkuin uuvuksiin ajettu hevonen, ja jatkoi sitten matkaa etujoukon ryhdissä ilmenevän varmuuden rohkasemana. Hän ei kuitenkaan katsonut ihan tarpeettomaksi lukea itsekseen eräänlaista lapsena oppimaansa loihtua, joka nyt otolliseen aikaan juolahti hänen mieleensä:

"Jöns on nimi mulla,

Häpeäksi ei voi se tulla;
Siksi olen ristitty,
Elon kirjaan merkitty.
Pimeyden ruhtinas,
Häijy henki, poistu vain!
Luovuinhan sun vallastas
Kasteen liittoon tultuain".

Noita sanoja mutisten astui nimismies papin kintereissä Inkerin tupaan.

— Jumalan rauha! sanoi Svenonius, luoden karsaan silmäyksen Inkeriin. — Minä tulen sinun tykösi, vaimo, Herran nimessä ja pyhän virkani puolesta.

Tuvassa oljoihin vaikutti tämä juhlallinen, saarnaäänellä lausuttu tervehdys ilkeän hämmästyttävästi. Elli hiipi vavisten Aadolfin viereen. Aadolf, ollen aikeessa poistua, katseli kummastuneena pappiin ja tämän selän takana tirkistävään nimismieheen, jonka lihavassa naamassa pelko ja työläästi ponnisteltu virkamiehen arvokkuus kuvautuivat sekaantuneina naurettavalla tavalla toisiinsa. Aadolf päätti viipyä, jos puheeksi tuleva asia sallisi hänen olla läsnä, ja hän otti Elliä kädestä rauhottaakseen häntä.

— Outo mahtaa asia olla, sanoi Inkeri. — Istukaa hyvät herrat ja levähtäkää! Ja ellette pane pahaksenne vähäistä virvotusta matkalta tultuanne, niin tarjoisin teille maistaa oluttani...

— Älkää vaivatko itseänne sillä, lausui Svenonius. — Emme me nauti mitään teidän majassanne.

— Taivas meitä varjelkoon! jupisi nimismies ja teki liikkeen, kuin jos hän olisi työntänyt myrkkypikarin luotaan.

— Mutta mikä siihen on syynä, että nuori Signildsborgin herrakin on täällä? kysyi Svenonius silmähtäen epäluuloisesti Aadolfiin.

Aadolf kertoi lyhykäisesti yöllisistä seikkailuistaan sekä siitä huolenpidosta, jota hän sekä hänen seuratoverinsa Inkerin luona olivat nauttineet.

Mutta Svenonius rypisti kulmakarvojaan, mutisi jotakin "nostetusta" rajuilmaista ja korotti sitten taas äänensä:

— Olen tullut tämän lain palvelijan saapuvilla ollessa kuulustelemaan sinua, Inkeri, sielusi tilan ja maallisen vaelluksesi puolesta, josta paljo pahaa kerrotaan. Sinäkin olet laumani lampaista, ja paimenen velvollisuus on etsiä ruton saastuttamat ja erottaa ne muista, ettei koko lauma joutuisi hukkaan. Vastaa siis ihan ensiksi: miksen kaukaan aikaan ole nähnyt sinua templissä, jossa sanaa saarnataan minun suuni kautta?

— Niin suora kysymys vaatii suoraa vastausta, lausui Inkeri. — Minä ja lapseni pidämme rukousta täällä kotona lukemalla Jumalan omaa, puhdasta ja selkeätä sanaa. Mutta teidän saarnojanne minä en käsitä: puhutte paavilaisista, kalvinilaisista ja synkretisteistä ja kutsutte alas Jumalan kirouksen heidän päitensä päälle. Maailmassa on vihaa ja riitaa tarpeeksi tarvitsematta levittää sitä saarnastuolista.

Svenoniuksen mustakulmaiset kasvot mustenivat yhä enemmän, ja hänen silmänsä hehkuivat tuuheain kulmakarvojen alla.

— Kirjoita, sanoi hän nimismiehelle, joka taskustaan oli ottanut esiin arkin paperia, mustetolpon ja kynän ja pannut ne pöydälle papin raamatun viereen, jonka hän varmana turvana noituutta vastaan oli siirtänyt niin lähelle itseänsä kuin mahdollista; — kirjoita, että tämä nainen peittelemättä tunnusti olevansa käymättä kirkossa sentähden, kun siellä saarnataan puhdasta evankeelistaa oppia ja tuomitaan paavillisia, kalvinistisia ja synkretistisiä harhaluuloja.

— Niinkuin käskette, sanoi nimismies ja tonkasi kynällä paperia, mutta väännettyään yhden kirjaimen ja tehtyään ison tahrin, pani hän kynän pois.

— Veliseni, sanoi hän, pohtien synkretisti-sanon mutkallista tavausta, — minä kävin niin hämmästyksiini tuon jumalattoman vastauksen tähden, että käteni ei taivu kirjoitukseen.

— Käsitän kyllä, sanoi Svenonius; — saatana voi turruttaa käsiä, se on tunnettu seikka, ja hän tahtoo tässä auttaa palvelijataan.

— Antakaa minun tehdä pöytäkirja, sanoi nuori vapaaherra; — minunkin toinen käteni on turruksissa...

— Onko! huudahtivat Svenonius ja nimismies yhtä suuta, ja sanomaton kauhistus kuvastui

nimismiehen kasvoilla.

— Mutta syy siihen on, jatkoi Aadolf, — kun viime yönä tuiskussa kaaduttiin ja minä lankesin ja kosketin käteni. Inkerin huolenpidolla se kyllä sentään, toivon mä, pian paranee. Oikeaa kättäni voin sen sijaan sujuvasti käyttää, ja jos sallitte...

— Kirjoittakaa sitte niinkuin sanoin, armollinen herra, lausui Svenonius, ja Aadolf kävi nimismiehen paikalle.

Elli oli sill'aikaa empivästi käynyt papin luo. Hän katsoi arasti ja rukoilevasti pappia silmiin ja lausui:

— Älä puhu niin kovia sanoja äidilleni, herra kulta. Sinä pelästyttät meitä.

— "Sinä!" karjasi Svenonius ja työnsi tytön takasin. — Onko pakanallinen äitisi opettanut sinua myös ulkonaisessa käytöksessä osottamaan halveksimista Herran palvelijata kohtaan?... Mutta, jatkoi hän sitten leppeämmin, nähtyään rukoilevan ilmeen Ellin kasvoilla, — minä tuomitsen sinua kenties liian ankarasti. Suo anteeksi kiivauteni, lapseni! Sieluni on kuohuksissa... Mutta rukouksesi ovat sittenkin turhat, sillä velvollisuuteni käskee minua kohtelemaan ankaruudella.

— Mene ulos, Elli, sanoi Inkeri ja silitteli tyttärensä päätä, — ole vähän aikaa naapurissa ja tule sitten takasin! Tätä keskustelua ei toivoakseni kauan kestäne.

— Minä en tahdo jättää sinua. Anna minun jäädä tänne.

— Tottele minua nyt, niinkuin olet aina ennenkin totellut, lapseni! Luullakseni meidän ei tarvitse mitään peljätä.

Elli oli kahdenvaiheella. Hän katsahti vielä kerran rukoilevasti pappiin, mutta käänsi silmänsä tämän ynseistä kasvoista nuoren Skytten puoleen, joka nyt oli tauonnut kirjoittamasta.

— Tottele äitiäsi! Minä olen hänen luonansa niinkauan, kun sinä palaat, sanoi Aadolf rohkasevasti hymyillen, ja tämä hymyily tunkihe ikäänkuin valonsäde Ellin sydämeen.

— Sinä olet hyvä ... sinä puolustat äitiä, niin ajatteli Elli, ja tuon toivon näki Aadolf kuvastuvan hänen otsallaan ja siinä lämpimässä katseessa, jonka Elli verkkaan ulos mennessään häneen loi.

— Olen nyt kirjoittanut, sanoi Aadolf Svenoniukselle. — Haluatteko kuulla?

— No lukekaa sitte!

Aadolf luki:

"Herra pastori Svenoniuksen kysyttyä, miksei Mäntysuon Inkeri käy jumalanpalvelusta kuulemassa kirkossa, vastasi Inkeri likimmittain näin, että hän ja hänen tyttärensä pitävät rukousta kotona, lukemalla Jumalan puhdasta ja selkeätä sanaa, jota hän ymmärtää, mutta käsittämättömiä sensijaan hänelle ovat herra pastorin saarnat, koska ne, sensijaan että julistaisivat Kristuksen lempeätä oppia, joka tarjoo rauhaa maan päälle ja ihmisille hyvää tahtoa, käsittelevät yhteiselle kansalle vieraita jumaluusopillisia riitoja, tähdäten pääasiallisesti vaan kirousta paavilaisille, kalvinilaisille ja synkretisteille. Ja sanoi mainittu Inkeri lisäksi yksinkertaisen ajatuksensa olevan, että maan päällä on tarpeeksi vihaa ja riitaa, tarvitsematta kuulla sitä saarnastuolista".

— Mitä se on? huudahti Svenonius. — Te ette kirjoita sen jälkeen kuin minä sanelen.

— Minä kirjoitan sen jälkeen, kuin olen itse kuullut hänen puhuvan.

— Armollinen herra, te panette sanoja hänen suuhunsa, joita hän ei ikänä ole lausunut...

— Kyllä sanojeni ajatus oli tuo, virkahti Inkeri.

— Vaiti, nainen!... Ja te, armollinen herra, olette minua arvottomalla tavalla loukannut ja olette väärentänyt pöytäkirjan, tietäkää se...

— Herra pastori, lausui Aadolf Skytte, — punnitkaa tarkemmin sanojanne, tahi niin totta kuin Jumala elää, saatte vastata ritarismiehen kunniata loukkaavasta syytöksestä.

— Oi, hyvä Jumala, jupisi Svenonius, — jopa näen kuinka pitkälle Signildsborgin jumalisen isännän poika jo on tullut. Että omenan pitää pudota niin kauas puusta! Se on seurauksena, kun luetaan jumalattomia kirjoja, jotka kerran kirjaseppinensä pitää poltettaman iankaikkisessa tuleessa ... sen on tuo kirottu Cartesius matkaansaattanut, joka jo on tuomittu ja nyt oleskelee äärimäisessä pimeydessä, johon hänen oppilaansakin vielä kootaan...

— Minä huomaan, että olette penkonut minun kirjojani, lausui Aadolf.

— Jatkakaa kuulustelua, jos haluatte! Minä kirjoitan edelleen...

— Sen on, jatkoi Svenonius, — vaikuttanut noiduttu ilma tässä huoneessa, joka helposti saastuttaa jumalattomien opinnoiden kautta Herrasta pois kääntyneen ja pahuuteen taipuneen mielen. Filosoofit, tietäjät ja noita-akat saavat alkunsa kaikki samasta helvetin kattilasta. Kirjoittakaa te, armollinen herra, vaan oman ymmärryksenne mukaan! Minulla on tarkka muisti ja tällä saapuvilla olevalla oikeudenpalvelijalla niinikään. Näihin muistiimme me kirjoitamme.

— Niin aina, niin aina, vapaaherran suosiollisella luvalla, lausui nimismies hajamielin.

— Toiseksi kysyn sinulta, Mäntysuon Inkeri, tunnustatko olevasi perehtynyt moninasiin salaisiin temppuihin, joten voit parantaa ihmisiä ja elukoita tenhovoiteilla ja loitsuluvuilla? jatkoi Svenonius.

— Siihen vastaan, että on minulla jonkinlainen taito parantaa ihmisiä, ei tenhovoiteilla ja loihluluvuilla, vaan sellaisista ruohoista valmistetuilla voiteilla ja muilla lääkkeillä, joita Kaitselmus sitä tarkotusta varten antaa kasvaa maillemme. Loihlujia minä en osaa, ja luulisin niistä olevan enemmän haittaa kuin tosihyötyä. Mutta ennenkun lähimäisiini uskallan käyttää niitä keinoja, joiden hyödyllisyydestä tahi vahingollisuudesta eritapauksissa minä, taitamaton ihminen, vaan ulkonaisista merkeistä voin päättää, on tapani hiljaisuudessa rukoilla Jumalaa, sillä siitä luulen tietoni taudeista selvenevän ja että mieleni, joka usein karustaa vastaan, suuremmalla säyseydellä mukautuu vaivain ja tuskain näkyjä kestäämään.

— Sinä sovitat sanasi niin hyvin, aivankuin jokin henki kuiskaisi ne korvaasi. Kirjoita, nimismies veliseni ... minä tarkotan: kirjoita muistiisi ... että Mäntysuon Inkeri toisen kysymykseni johdosta tunnusti väärin käyttävänsä Jumalan pyhää nimeä siten, että hän sen kautta ajaa pois tautia ihmisistä ja elukoista.

— Ihmisistä ja elukoista, toisti nimismies.

— Herra pastori, puuttui nyt Aadolf puheeseen, — älkää panko pahaksenne, jos teen teille seuraavan ehdotuksen: lykätäkää tämä kuulustelu siksi, kunnes mielenne on ehtinyt tyyntyä ja tajunne selvetä. Muuten voitte tahtomattannekin aiheuttaa syytöksen, joka mahdollisesti veisi viattomalta ihmiseltä hengen.

— Armollinen herra, sanoi Svenonius, — minä koetan nöyrästi kärsiä yhä enemmän pilkkaa sen nuorukaisen puolelta, jonka ensimmäinen ohjaaja uskonopissa minä olen ollut.

— Hylkääte niin muodoin ehdotukseni? Selvittäkää siinä tapauksessa entiselle oppilaallenne eräs kohta, jota hän ei tiedä ja haluaa tietääksensä. Kuinka rohkenette te kirkossa rukoilla sairasten puolesta. Jos Inkeri väärinkäyttää Jumalan nimeä sillä, että hän auttajana saapuu tautivuoteen ääreen ja rukoilee valoa ja voimaa itselleen ja terveyttä tahi lievitystä kärsivälle; niin tottapa te paljoa suuremmassa määrässä teette itsenne syylliseksi saman nimen väärinkäyttämiseen, kun te kukaties usein vilpittömästi sääliäkään sydämässänne tuntematta luette esirukouksenne säädetyistä kirkkokäsikirjasta ettekä sitte enää pane rikkaa ristiin ihmisenä auttaaksenne kärsivää?

— Oi sitä rikkiviisautta! Se käy yli kaikkien rajojen! Jatkakaa, nuori Bileam, alkamaanne suuntaa, niin olette pian kuuleva aasienkin korottavan äänensä teitä vastaan.

— Oi, oi! Niin, itse aasienkin! toisti nimismies ja nyökäytti hajamielisesti päätään ystävälleen pastorille.

— Ette siis tahdo selittää minulle tuota kohtaa?

— Minä en aio pistää jalkaani ansoihin, joita te tielleni viritätte... Mutta minä jatkan kuulusteluani ja teen kolmannen kysymyksen. Inkeri, tahdotteko tunnustaa, että olette oppinut synnillisen lääkintätaitonne perkeleeltä?

— Herra pastori, sanoi Inkeri, — kärsivällisyyteni on nyt loppunut. Minä en huoli kysyä millä oikeudella te teette noita kysymyksiä, en myöskään missä tarkotuksessa; mutta sen vaan sanon, etten aio niihin enää vastata. Jättäkää minut, menkää omaan itseenne, kuunnelkaa omaatuntoanne, ennenkun otatte askelen, jota ehkä iankaikkisuudessa saatte katua. Minä annan itseni Jumalan huomaa.

— Kirjoita, nimismies, muistiisi, että Inkeri kolmannen kysymykseni johdosta, josko hän synnillisen lääkintätaitonsa on oppinut perkeleeltä, vastasi vältellen... Et taida myöntää sitäkään, oi nainen, että voit katseellasi lumota karjan, että voit hankkia takasin varastettua tavaraa, lyödä silmän puhki poissa olevilta ihmisiltä, nostaa myrskyjä ja rajuilmoja, loihlujia lehmät lypsämättömiksi, muuttaa itsesi lehmäksi ja ihmissudeksi ... et kai tahdo ilmaista, että olet yhtynyt liittoon saatanan kanssa, ja että kristittyjen

juhlina matkustat Hornaan vieraisille häijyn sulhasesi luo? Mutta odota, kyllä on keinoja, joilla sinut saadaan puhumaan. Varo pahinta, nainen!

Sen sanottuaan kavahti Svenonius tuoliltaan.

— Lue nyt loihtusi minun ylitseni, jatkoi hän, — tapa navetastani karja, saata sairautta minulle ja lapsilleni! Koeta mitä hornan konstisi saavat aikaan! Mutta minä sanon sinulle, että minä seison Gideonin kilven suojassa häijyjen nuoltesi saavuttamattomana! Minä panen luottamukseni valtaan, joka on sinun valtaasi mahtavampi ... valtaan, joka on ruhjonut assyrialaiden tuhannen tuhansia sotavaunuja säpäleiksi ja rautakaviolla kukistanut sotalaumoja, lukuisampia kuin hieta meren rannalla.

Inkerille nämä hyvästit heitettyään kumarsi pappi nuorelle vapaaherralle ja lähti tuvasta, muassansa nimismies, joka ei unhottanut sylkeä kolmasti taaksensa, ennenkun hän harppasi yli kynnyksen.

* * * * *

Pappi ja nimismies olivat tuskin tuvasta lähteneet, kun Inkeri kalmankalpeana typeryi alas tuolille. Nuori Skytte ojensi kiireesti hänelle vesituopin. Inkeri joi ja tunsu virkistyneensä.

— Kiitos, nuori herra, jalosta esiintymisestäänne tällä hetkellä! sanoi hän kotvan sen jälkeen. Kaitselmus se oli — sen tunnen syvästi — joka yöllisen rajuilman aikana saattoi teidät tänne. Te olette seisonut juurikuin suojelusenkeli vierelläni ja estänyt mieltäni lannistumasta. Kun kuulin teidän puhuvan niin ja kun katselin kauniita kasvojanne ja lempeitä silmiänne, niin tunsin syntiä tehneeni, siksi etten vuosimääriin ole voinut tukahuttaa vastenmielisyyttäni ja epäilyksiäni kaikkia teidän säätyynne kuuluvia kohtaan... Mutta sanokaa, armollinen herra, mitä luulette pastorin tarkottaneen tällä käynnillään ja kysymyksillään?

— Tarkottakoon hän mitä hyvänsä, sanoi Aadolf, — olkaa te kaikissa tapauksissa huoletti, Inkeri, sillä eihän ole mitään, josta voisitte itseänne syyttää.

— Mutta sanokaa: onko väärin, onko synti auttaa sairaita lähimäisiä. Olen tehnyt sitä palkottomasti; en ole pyytänyt parantuneiden kiitollisuuttakaan, tultuani jo aikaa sitte havaitsemaan, että he, sensijaan että kiittäisivät minua, kohtelevat minua taikauskaisella pelolla sekä inhoten. Olisinko todellakin käsittänyt Kristuksen opin lähimäisen rakkaudesta väärin?

— Minä puolestani olen käsittänyt hänen oppinsa aivan samoin kuin te, Inkeri. Älkää viime hetkellä antako niiden perustuksien horjua, joille koko ikänne olette rakentanut, vaimo parka! Ja karkottakaa pelko pois mielestänne! Teitä ei mikään paha voi kohdata; jos tuo hurjapäinen pappi sokeassa innossaan tosiaankin aikoi teitä sortaa, niin on laki ja oikeus tekevä hänen yrityksensä tyhjäksi. Puolueeton tuomari on töitänne kiittävä eikä tuomitseva.

— Laki säätää mitä ankarimman rangaistuksen noituudesta... Ja ... herra, minä kerron teille kaikki. Papin uhkaukset eivät yksistensä pane minua pelkäämään, on jotakin pahempaa, jotakin eriskummaista, selittämätöntä. Ihmiset näillä seuduin oikein kammoovat minua; ennen kohtelivat he minua aralla kunnioituksella, nyt väistävät he minua kuin ruttotautista. Ja mikä on vieläkin pahempaa: pitäjässä asuu vanha eukko nimeltä Kaarina, josta ihmiset sanovat samaa kuin minustakin, että hän muka ymmärtää salaisia taikoja. Kohtasin pari päivää sitten maantiellä tuon naisen, jolle en ikänä ole tehnyt mitään pahaa. Hän nyökkäsi salaperäisen näköisenä minulle päätään; minä tervehdin häntä takasin ja ajoin mennä ohi. Silloin tarttui hän käteeni ja lausui puoliääneen: "sinä menet nyt niin ylpeänä ohi, ikäänkuin et tuntisi minua, ja kuitenkin tanssimme, sinä ja minä, yhdessä aika hurakkaa viime syysseuroissa Pääsiäisvuorella". — Mitä sinä tarkoitat? kysyin. "Hiljaa, hiljaa", sanoi hän, "kukaan ei saa sitä tietää; mutta ensi pääsiäisenä voit ottaa tyttäresi mukaan mestarin luo". Ja puhellessaan näytti hän mielipuolelta. Samana päivänä kohtasin vanhan naapurivaimon, joka oli elättänyt itseään lukemalla loihuja sairasten yli, ja hän katseli minua karsain silmin syystä, että hän arvelee minun valtaavan häneltä hänen ammattikeinonsä. Hän kuiskasi korvaani: "miksi viekotit minua ottamaan osaa syyskokoukseen saatanan luona?" Häneltäkin vaadin selitystä tuohon mielettömään väitteeseen, mutta eipä sitä lähtenyt... Sanokaa nyt, herra, kuinka tuo on selitettävä? Kamalat enteet ahdistavat sydäntäni. Ja ajoittaisin näinä viimeisinä päivinä olen joutunut huumetuksiin ja nähnyt kamalia näkyjä.

Aadolf ei tiennyt mitä vastata. Hänenkin huomionsa kiintyi nyt erääseen kohtaan, jota hän tähän saakka oli pitänyt vähäpätöisenä, koska oli luullut sitä sattumukseksi, jolla ei ollut erikoisempaa merkitystä. Hän oli näet huomannut, että papit viimekuluneina aikoina juurikuin hiljaisen sopimuksen kautta useasti valitsivat saarnojensa aineeksi sen, mitenkä horna saavuttaa yhä enenevässä määrässä valtaa maan päällä opettamalla loihutkeinoja pakanaismielisille ihmisille; hän oli myöskin huomannut, että samasta asiasta erityisellä mielihalulla puhuttiin vihaisemmissa seuroissa ja aavisti tämän olevan yhteydessä niiden kummallisten ilmausten kanssa, jotka taitamattoman rahvaan keskuudessa olivat huomattavina.

— Minusta, sanoi hän mieltäväisenä, — on aivankuin ihmisten mieliin äkisti olisi tarttunut jotakin näkymätöntä myrkyä ja koko maailma muuttunut houruinhuoneeksi. Tämä on tosin perusteetonta arvelua, mutta meidän aikakautenamme löytyy paljon haisevia lätäköitä, joista moinen myrky helposti voi syntyä.

— Luulen ymmärtäväni, mitä tarkoitate, armollinen herra, sanoi Inkeri. — Tarvitsee vain jonkun verran lukea pyhiä evankelioita ja asettaa niiden ylevät esikuvat meidän itsemme rinnalle, nähdäksemme kuinka turmeltuneita, kuinka epäkristillisiä me olemme.

— Ja tuo pappi! sanoi Aadolf, jonka ajatus jälleen palasi Svenoniukseen, — onko entisajan verisimmilläkään epäjumalilla ollut hänen kaltaistansa palvelijaa? Ja hän ei silti ole mikään konna: tuo uskonkiihkoisen miehen luulee menettelevänsä oikein ja Jumalalle mieliksi.

— Tiedättekö, herra, mitä minä aion tehdä? sanoi Inkeri nopeasti! — Minä riennän pastorin luo ja polvillani pyydän häneltä armoa, ei itseni, vaan tyttärentähtä. Hän on sittenkin kristillinen pappi ja ihminen eikä ole hylkäävä tätä rukoustani... Tyttärentähtä... Hän ei voi työntää minua luotaan. Mikä on yksinäisen lapsiparan perivä, jos minut temmataan pois!

— Inkeri, te vaivaatte nyt kiihottunutta mieltänne pahinta ja uskomattominta luulotteilemalla...

— Niin, nyt tunnen kuinka heikko minä olen. Minun, vanhan ihmisen, tulisi olla hyvänä esikuvana nuorille ja panna toivoni Kaikenhyvään Jumalaan ja murheen hetkenä, kun sielu on nääntyä, johtaa mieleni lähteelle, josta iankaikkisen elämän vesi vuotaa.

Hän avasi ikäänkuin jumalaisesta mieleenjohtuksesta raamatun, joka Svenoniukselta oli unohtunut. Kohta, johon hänen katseensa ensiksi sattui, oli kuin häntä varten kirjoitettu, ja hän luki syvimmän tuskan väräyttämällä äänellä:

"Herra, ole minulle armollinen, sillä minä ahdistetaan; kasvoni ovat muuttuneet murheesta, niin myös sieluni ja sisustani. Sillä minun elämäni on kulutettu murheesta ja minun vuoteni huokauksesta. — Minä olen pilkaksi tullut kaikille kyläläisilleni ja hämmästykseksi tuttavilleni; jotka minun ulkona näkevät, pakenevat minua. Minä olen sydämestäni unhotettu, niinkuin kuollut; minä olen niinkuin rikottu astia. Sillä minä kuulen monen minua häpäisevän, niin että jokainen karttaa minua; he pitävät keskenänsä neuvoa minusta ja tahtovat ottaa minun henkeni".

Inkerin vapisi ääni; hän ei voinut jatkaa, mutta osotti, silmähtäen vieraaseensa, sitä kohtaa, mihin hän oli lopettanut. Nuori Skytte jatkoi:

"Mutta minä toivon sinuun, Herra, ja sanon: Sinä olet Jumalani. Minun aikani on sinun käsissä: pelasta minua vihollisten kädestä ja niistä, jotka minua vainoovat! Anna paistaa kasvosi palvelijas päälle! Auta minua laupiutes kautta! Herra, älä minua anna häpeään tulla! Kuinka suuri on sinun hyvyys, jonka panit tallelle niille, jotka sinuun uskaltavat ihmisten lasten edessä! Sinä kätket heitä tykönäs salaisesti jokaisen uhkauksista, ja peität heitä majassas riiteleväisistä kielistä. Herra olkoon kiitetty, että hän on minulle osottanut ihmeellisen hyvyden, vahvassa kaupungissa! Sillä minä sanoin pikaisuudessa: minä olen sinun silmäisi edestä sysätty pois: kuitenkin kuulit sinä rukoukseni äänen, koska minä sinun tykösi huusin".

Aadolfin vielä lukiessa tuli Elli sisään. Hän oli, käskettynä ulos tuvasta, käyskennellyt metsässä ja siellä itkien päästänyt valloilleen epämääräisen surunsa äidin tähden. Mutta ennen takasintuloansa oli hän pyyhkinyt kyynel silmistään ja koettanut rohkasta mielensä niin hyvin kuin voi. Arastellen oli hän lähestynyt mökkiä ja kuunnellut ovella, ennenkun sen uskalsi avata; mutta kuullessansa ainoastaan tuon ystävällisen herran äänen, ja kun tuvassa muuten kaikki oli hiljaa, palasi häneen entinen rohkeus ja hän astui sisään. Nyt huomasi hän äidin otsan kirkastuvan sitä enemmän, kuta pitemmältä Aadolf luki. Elli tähysteli jalosukaiseen nuorukaiseen ja hänen sydämensä alkoi paisua... Eikä hän aavistanut tekevänsä mitään, mikä olisi näyttänyt sopimattomalta tahi julkealta, kun hän sydämensä suoraa käskyä totellen pani kätensä Aadolfin olalle ja kysyi: saanko suudella sinua?

— Elli kulta, sanoi Inkeri, käyden hämilleen, — sinä et tiedä mitä teet. Vapaaherra suvaitkoon antaa anteeksi hänelle tai oikeimmiten minulle, sillä minä en ole totuttanut häntä maailman jokapäiväisiin tapoihin, vaan olen antanut hänen kehittyä luontonsa mukaisesti!

Mutta Aadolf suuteli häntä ja sanoi:

— Minä tahdon olla sinulle rakas veli, ja sinun tulee olla niinkuin minun sisareni.

— Armollinen herra, sanoi Inkeri totisena, — minä tunnen luonteenne ja luotan siihen.

Aadolfin täytyi nyt vihdoinkin palata Signildsborgiin. Hän puristi Inkerin kättä, kehotti muutamalla

sanalla häntä luottamaan tulevaisuuteen, suuteli Elliä otsalle, ja lähti ajamaan kotia hevosellaan, joka yhdessä hänen kanssaan oli kokenut menneen yön vaarat ja vastukset ja yhdessä saanut nauttia taitavan Inkerin vieraanvaraisuutta ja hoitoa.

Mutta Elli seurasi häntä katseillaan pienestä ikkunasta, kunnes hevonen rekineen häipyi tienviereisten kuusien taa.

VIII.

Majatalo.

— Riisu hevoset, Niilo, pane niiden selkään loimet ja ruoki niitä vahvasti. Harmaan vasemmanpuolisesta takajalasta on kenkä lähtenyt pois: toimita niin, että se tulee korjatuksi... Hyvää iltaa, kirkkoväärtti! Sinä pidät tarkkaa huolta virastasi; haarikka on pöydällä sinun varaltasi. Oluemme onnistui viime kerralla hyvin, sen saatan sanoa kehumatta... Onpa täällä miehiä omasta pitäjästä ja etempääkin, itägööttiläisiä hernesäkkineen ja smoolantilaisia härkäkarjoineen, ja jano näyttää teillä kaikilla olevan. Sisään, hyvät ihmiset. Luoja ei luonut majataloja tyhjinä ja oluthaarioita täysinä seisomaan, sen tiedätte.

Näin puheli Klaus majatalonisäntä seisoen kuistinsa edustalla, ympärillään matkalaisia, hevosia, härkiä ja kärkeä. Eikä se ollut tuuleen puhuttua, sillä paljo oli niitä, jotka hänen puheensa hyväksyivät ja menivät tarjoiluhuoneeseen, missä iloisa valkia leimusi takassa, ja olutta ja viinaa viljalti tarjottiin suojaksi kylmää vastaan. Klaus majatalonisäntä, jonka Tukholman kunnioitetut porvarit, mihinkä ammattikuntaan kuuluivatkin, hyvin tunsivat aina siitä asti, kun hän oli viinurina kellarissa Samuli Mestarin kujan varrella, ja jota kaikki etelämaakuntain ja Tukholman väliä kulkevat matkustajat tutunomaisesti kohtelivat hänen iloisen luonteensa tähden, meni sen jälkeen tarjoiluhuoneen takaiseen kammioon, antaaksensa tarpeellisia käskyjä nuorelle, majatalon salaisuuksiin vasta puolittain perehtyneelle vaimolleen.

— Noora, sanoi hän, — oletko laskenut parasta viiniä herralle suuressa kammarissa ... minä tarkotan tullitonta viiniä, jonka ostimme Tukholman pormestarilta? Siitä, mitenkä hän piti hattua päässään ja hyppäsi alas hevosensa selästä, näin ettei sille herralle kelpaa vedellä sekotetut ainekset. Toinen vieras viereisessä päätykammiossa tyytyy vähemmin hienoon ja paremmin tepsivään kurkkukastikkeeseen; sen näin hänen nenästään. Onko hän mitään tilannut?

— Vastikään lähetin hänelle kolmannen pullon.

— Mitä lajia?

— Viinaa.

— Se mies ei lähde täältä ennen aamua, sen kosteahko sää minulle sanoo. Kuule, Noora, meillä on paljo vieraita tarjoiluhuoneessa: Wingookerin väkeä, itägööttiläisiä sekä smoolantilaisia. Kaikille täytyy sun olla kohtelias, mutta wingookerilaisille annat oluesta n:o 2, niinkauan kun ovat selvällä päällä, sitten n:o 3; itägööttiläisille annat oluesta n:o 1, niinkauan kun ovat selvällä päällä, sen jälkeen n:o 2; smoolantilaisille annat sensijaan n:o 3, niinkauan kun ovat kuivillaan, mutta kun huomaat räystäiden tippuvan, niin annat heille kaljaa. Jos itägööttiläiset ja smoolantilaiset tapansa mukaan joutuvat tappeluun, niin...

— Niin huudan sinua, Klaus?

— Älä keskeytä puhettani, Noora! Tässä suhteessa on tärkeitä seikkoja otettava huomioon. Kaikkien ensinnä tulee sinun katsoa millekä puolelle voitto kallistuu ja ovatko kummatkin puolueet maksaneet; siinä tapauksessa huudat minua, ja minä rupean sille puolelle, jonka puoltajaksi Kaitsemus on ilmoittanut, sillä minä en tahdo vastustaa Kaitsemusta enkä kärsi riitaa ja suukopua talossani! Mutta jos toinen riitapuoli ei ole maksanut, niin en millään mokomin salli vieraitani, joita pidän omina lapsinani, heitettävän ulos. No, Noora, joutuun nyt tarjoiluhuoneeseen!

Noora lähti, ja ovela majatalonisäntä seurasi jälestä, pakinoidaksensa vierastensa kanssa. Sill'aikaa oli matkamies astunut alas ratsailta talon edustalla, ja tuli samassa vierashuoneeseen. Hän oli keski-ikäinen, viiksekäs, pönäkkäryhtinen mies, jalassa kannuksilla varustetut polussaappaat. Hän kysyi kumartelevalta isännältä, oliko sen näköistä herraa, jonka ulkomuodosta hän tuota pikaa teki selkoa,

vieraiden joukossa. Klaus tunsi kerronnasta miehen ja sanoi puheena olevan vierailevan hänen talossaan.

— Suokaa anteeksi, herra ratsastaja, lisäsi hän, saatuaan viittauksen uteliaalta ystävältään, kirkkoväärtiltä, joka halusi tietää tulijan nimen, — suokaa anteeksi rohkeuteni ja sallikaa minun...

— Tehkää hyvin ja osottakaa heti minulle hänen huoneensa, virkkoi ratsastaja ja astui ovea kohden.

— Hetipaikalla, herra!... Tulimaisen jyrkkä mies! jupisi Klaus, jonka jälkeen hän seurasi vierasta portaita ylös ja osotti hänelle niin kutsutun suuren kammion oven.

Mies astui sisään.

Sama mies, jonka lukija jo tuntee Vanloon nimellä, tervehti tulijaa ystävällisellä kädenlyönnillä ja sanoi:

— Tervetuloa, Sigurd! Minä olen odottanut sinua täällä tunnin verran.
Kaada lasiisi ja kerro uutisesi!

— Herra kapteeni, lausui vieras, ja istuutui tuolille, — minulla ei ole kerrottavana muuta, kuin että tämä tiedustelu niinkuin edellisekin on ollut turha. Minä olen sovitulla yhtymäpaikalla kohdannut useita teidän miehiänne. Kukaan ei ole havainnut jälkeäkään siitä mitä haemme. Ja kuitenkin on joka lahdelta pitkin rannikkoa Tukholmasta Kalmariin saakka tutkittu. Silmäni olisi keksinyt kuunarin millaisessa valeasussa tahansa; ne kolme hirmupäivää, jotka siinä vietin, eivät ikänä mielestäni häivy. Niinikään en ole tavannut ainoatakaan niistä miehistä, jotka laivassa näin, vaikka olen käynyt joka satamassa, joka kapakassa, missä moista väkeä liikkuu. Minä melkein epäilisin merirosvojen jääneen Itämeren rannikolle talvehtimaan, ellemme olisi nähneet heitä kiikarilla siihen asti, kun myrsky meidät erotti Gotlannin leveysasteella toisistamme.

— Hyvä on, Sigurd, me saamme tiedustelujenne päätöksen johdosta lohduttaa itseämme sillä, että epäilykseni päämiehen persoonan suhteen ovat nyt kokonaan haihtuneet.

— Oletteko vakuutettu siitä, kapteeni, että hän juuri on se mies?

— Olen, vastasi Vanloo, — minä olen vakuutettu siitä, vaan iloa ei se sanottavasti minulle tuota...

— Mitenkä niin?

— Koston käsi on hervahtunut, sillä se ei voi pahantekijää saavuttaa musertamatta kahta viatonta päätä.

— Minä luulen ymmärtäväni, mitä te tarkoitate...

— Mutta muutoin, ystäväiseni, sanoi Vanloo ja painoi otsan kätensä varaan, — muutoin tiedät hyvin, ettei syynä tänne tulooni ollut kosto, vaan kokonaan muut tunteet. Nuoruuden hehku on sammunut povessani, kuohuvat kiihkot tyyntyneet lepoon. Jos olisin tänne tullessani kohdannut sen miehen, jota muinaisina onnettomina päivinäni niin usein kirosin, jos olisin kohdannut hänet arvollisena kansalaisena ja hyvänä perheenisänä, jos olisin havainnut hänen sulostavan sen ainoan naisen päiviä, jota minä rakastin, niin no, olisin silloin ojentanut hänelle sovinnon kättä ja poistunut iäksipäiviksi. Olisin tuntemattomana lähtenyt pois ja uudestaan heittäytynyt elämän temmellykseen... Sigurd, ne varmat tiedot, jotka hänestä sain, pakottivat viimeisenkin unelmani haihtumaan. Minä olen nähnyt vaimonkin ja saan pian tietää, ovatko ne aavistukset tosia, jotka hänen surulloiset kasvonsa sielussani herättivät.

— Ja jos niin tapahtuu, kapteeni?

— Silloin on toimittava, mutta millä tavalla, se ei riipu yksistään minusta. Minä tunnen liiaksi elämää, etten voi uskoa ihmisten kykenevän erehtymättä suunnittelemaan. Ihminen voi vaan käyttää hyödyksensä tuulta, jonka onnetar sallii puhaltaa. Suunnitelmien tekeminen ja niiden tyhjiin raukeaminen on meidän osanamme... Sigurd, kuinka väkeni voi?

— Hyvin, herra kapteeni. He toivovat vaan saada puhua kanssanne ja puristaa kättänne.

— Sano heille terveisiä minulta ja pidä vaari, että he ovat minä hetkenä hyvänsä valmiit.

— He kertovat ylvästellen nähneensä teitä Tukholman kaduilla maan isoisinten ja oivallisinten parissa ja valittavat sitä, ettei heidän teidän käskystänne sallita kohottaa teille hattuansa. Kuinka suuresti he rakastavat ja ihailevat teitä, kapteeni!

— Minä tunnen heidät.

— Kapteeni, sanoi Sigurd ja katsoi tutkivasti Vanloota silmiin, — te näytätte minusta olevan joksikin synkällä mielellä tänään.

— En, minä olen kaltaiseni. Mutta mieli on meren laatuinen: tyynellä ei sen laineet keiku... Ystäväiseni, minä kävin synnyinseuduillani ja palaan nyt sieltä; olen kotvan levännyt matalaisen harjahirren alla, jossa nuorukaiseksi vartuin: tunsin sammalen tuvan salvoksissa, ruohot sen turvekatossa; tunsin sen pellon, jota kynnin, halavat, jotka mulle kalveen soivat; olen taas seisonut sen yksinäisen tammen vieressä, johon nojasin, kun pimeinä syysiltoina tuijotin lemmityiseni ikkunasta loistavaan kynttilänvaloon; olen polvistunut isäni hautakummun ääressä vähäisellä kirkkomaalla ... minä tunsin tuon kummun harvat turpeet sen ympärillä olevien uusien hautojen joukosta ... mutta rakkaimmistani en ole jälkeä tavannut. Kukaan ei tiennyt, minne he muuttivat; vanha pappi oli kuollut, eikä kirkonkirjat ilmaisseet mitään... Vaan olkoon tästä jo kylliksi! sanoi hän muuttuneella äänellä. — Minun on jo aika lähteä. Sinä palaat Tukholmaan ja aukaset siellä nämä paperit — (Vanloo antoi hänelle sinetillä varustetun paperikäärön) — ne sisältävät määräyksiä sinulle ja miehistölleni. Niistä rahoista, jotka viimeksi jätin, luulen sinulle riittävän vielä kuukaudeksi...

— Kahdeksi, kapteeni... Mikä se oli?

Sigurdin puheen keskeytti pistoolin laukaus, joka pamahti puhelevien läheisyydessä, ihan niinkuin jossakin likeisessä huoneessa. Tuokio sen perästä kuului raskaita askelia portaissa ja ovi temmattiin auki; majatalonisäntä ja tämän takaa joukko hämmästyneitä, uteliaita itägööttiläis- ja smoolantilaisnaamoja tirkisti sisään, mutta katosivat heti taas. Koko seurue, isäntä etumaisena, töytäsi sen jälkeen toisen — pääty huoneen oven luo... Vanloo ja Sigurd seurasivat virran mukana. Viimemainittu ovi oli sisältäpäin lukittu, mutta Klaus majatalonisäntä potkasi sen auki, ja niin riennettiin sisään ovenpirstaleiden ylitse.

Isäntä ja talonpojat seisoivat typeryneinä näyn edessä, joka täällä heitä kohtasi. Huoneen ainokaisella pöydällä palaa lekutteli kynttilänpahainen, vieressä kolme viinapulloa ja vesiastia, ja sängyn vieressä venyi mies, kasvot yleistään veressä. Onnettomalla oli vielä pistooli kädessään; hän ponnisteli nähtävästi, vaikka turhaan, kohottaakseen kättänsä, että olisi saanut toisen luodin ammutuksi rintaansa tahi kasvoihinsa.

Vanloo riensi luokse, tempasi tuntemattoman kädestä pistoolin, kaatoi veden astiasta hänen pänsä päälle, kuivasi nenäliinallaan pään ja tarkasti tottuneella silmällä haavaa.

Se ei ollut kuolettava. Kaikki kolme viinapulloa oli mies juonut, jotenka käsi oli pettänyt kun hän aikoi surmata itsensä.

Sigurd käski uteliaat töllistelijät, niiden joukossa isännänkin, ulos ovesta, ja kuiskasi Vanloolle, auttaessaan tätä sitomaan haavaa:

— Kapteeni, minä tunnen tämän miehen kasvoistaan. Kuinka ihmeellistä! Kohtalo on saattanut käsiimme yhden niistä, joita etsimme...

— Mitä? Oletko varma siitä?

— Voiko erehtyä näiden naarmuisten, punapartaisten, kummallisten kasvojen suhteen? Mistä luulette niiden vertoja löydettävän koko maailmassa? Vai luuletteko että voisi ne unhottaa, nähtyään sellaisissa olosuhteissa kuin minä ne näin? Kautta elämäni, se on tuo nuoruudestaan asti Länsi-Intian kulkuvesillä hyvin tunnettu vanha merisissi Ruys ja, kun hänet viimeksi näin, alipäällikkö siinä merirosvoaluksessa jota etsimme...

— Sigurd, sanoi Vanloo hetken tuumittuaan, — sinä jäät tänne ja otat miehen huostaasi. Hän ei saa päästä käsistämme ... ei mistään hinnasta. Turvaa kultaan, uhkauksiin, keinoihin minkälaisiin hyvänsä! Hän on vallassamme ja on auttava asiaamme. Ja käskyn minulta saatuasi on sinun tuotava hänet minun tyköni.

— Niinkuin käskette, kapteeni. Omatunto on kait herännyt ja soimauksillaan saanut Ruys vanhuksen kylläntymään elämäänsä.

— Tottakai se niin on. Ole yhtäkaikki varova äläkä säikytä miestä, ennenkun hän toipuu voimiinsa! Parasta on, että ensialussa olet näyttämättä ja annat majatalonväen häntä hoitaa. Maksa heille auliisti ja toimita niin, etteivät he hänen itsemurhayrityksestään hiisku niin mitään. Minä en soisi asiasta pidettävän tutkintoa... Ja nyt hyvästi, ystäväiseni! Minulla on vielä huomenna paljo toimitettavaa.

Vanloo lähti, ja puheltuansa Klaus majatalonisännän kanssa kahdenkesken, sill'aikaa kun tallirenkki satuloitsi hänen upean ratsunsa, nousi hän hevosen selkään ja ratsasti pois.

IX.

Salaisuuksien uuni.

Ylläolevalla nimellä kutsuivat kullantekijät työpajojaan, joihin moni heitä sulkeutui suurimmaksi osaksi eliniästään uhratakseen himolle, jolle äärimäiseen huippuunsa kiihottunut peliraivo tuskin veti vertoja.

Jos nuorukainen joutui tämän himon valtaan, työnsi hän luotansa ilomaljan, jota vanhuus, terveys ja elämänhalu kehottivat tyhjentämään: auringon loiste, kukan tuoksu oli lakannut häntä varten olemasta, suloisimman neitosen lemmenkatse, uskollisimman ystävän syli, maineen houkuttelevimmat vietteet, kaikki, jolle hänen sydämensä oli sykkinyt, oli menettänyt arvonsa hänen mielestään: hän näki poskensa kalpenevan, hiuksensa harmaantuvan, muistelematta huokauksellakaan pois pakenevaa elonsa kevättä: hän tunsi sielunsa sopusoinnun rikotuksi, sydämensä kuihtuvan, aatostensa kieltenkin höltyvän, niitä kun alinomaa, öin päivin jännitettiin yhtä ainoata päämäärää kohden; mutta sama se, olisivatpa vaikka maailman perustukset sortuneet, niin olisi hän sittenkin viimeiseen asti tähystänyt sulattimeen.

Mies uhrasi varoistansa viimeisenkin rovon tuolle himolle ja olisi ehkä laskenut lastensa sydänverenkin sulattimeen, jos olisi toivonut askeltakaan lähemmä arvoituksen ratkaisua sillä pääsevänsä.

Vanhus odotti tuskalla elämänsä loppua, koska pelkäsi *suuren salaisviisauden* jäävän häneltä keksimättä, tuon viisauden, jonka etsimiseen hän oli tuhlannut nuoruutensa ja miehuutensa voimat.

Tuo kauhea himo, joka luultavasti jo historian huomenella heräsi eloon ensimmäisen sivistyskansan keskuudessa, joka käytti kultaa vaihtovälineenä ja arvonmittarina, nieli vuosituhansien kuluessa ihmiskunnan jaloimpia voimia. Ne sukumme keskuudessa harvakseltaan heränneet henget, joilla oli halua ja voimaa pyrkiä korkeihin, etäisiin päämääriin sekä elämän tavallisista iloista kieltäymällä antautua luonnon ja ihmiskunnan arvoitusten tutkimiseen, — nämä henget luopuivat utterasta työstään, joka jättiläisaskelin olisi jouduttanut edistyksen kulkua ja korottanut meidät, nykyajan ihmiset, sellaiselle asteelle, jonka jälkeläisemme saavuttavat vasta vuosisatojen perästä, — luopuivat tuosta siunausta tuottavasta utteruudestaan, uudestaan ja yhä uudestaan koetellakseen jo lukemattomia kertoja koeteltua taitoa *tehdä kultaa*.

Älköön luultako näiden kokeiden aiheutuneen typeryydestä tai taitamattomuudesta! Kullantekijät olivat aikakautensa sivistyneimpiä miehiä; he ajattelivat terävästi ja loogillisesti. Me teemme tulikivestä ja elohopeasta ominaisuuksilleen aivan uudenlaisen aineen: sinuuperin; alkemistat toivoivat niinikään erilaisia aineita toisiinsa yhdistämällä saavansa kultaa. Vielä ei oltu siihen vakuutukseen päästy, ettei kulta ole erilaisista aineista yhdistetty. Mutta jos vastaisuudessa keksitään keinoja, joilla monia nykyään jaottomiksi luultuja aineita voidaan hajottaa eri aineisiin, niin kukapa takaa elleikö kullantekotoiveet elvy uudestaan, sittekun flogistinen systeemi ja varsinaisen kemian ilmestyminen kahdeksannentoista vuosisadan jälkipuoliskolla saattoivat ne raukeamaan?

Sananlasku sanoo, ettei ole mitään pahaa, josta ei samalla olisi jotakin hyvää, ja tätä väitettä voidaan soveltaa alkemiaan. Sen harjoittajat tekivät hyödyllisiä, heille itselleenkin odottamattomia havaintoja, mutta tämän lisäksi karttui heidän lukemattomista kokeistaan se runsas kokemus, josta ihmiskunnan hyväntekijä, kemia imi äidinmaitonsa.

Ja kuinkapa suurenmoinen olikaan tämä intohimo tarkoituksiltaan! Kuinka hurmaava olikaan toivo voida, tämän suuren viisauden perille päästyä, vaikuttaa yksityisten, kansojen ja valtioiden, jopa koko ihmiskunnankin kohtaloihin! Tämä salaisuus vallassaan saattoi hekkumoitsija hankkia itselleen kaikkia huveja, joita hienostunein nautinnonhalu voi kaivata; sillä saattoi kunnianhimoinen toteuttaa irstaimmat haaveilunsa; sillä isänmaanystävä perustaa maansa maailmanvallan, kansalaisvapauden intosa harrastaja kukistaa sortovallan, ihmisystävä kuivata tuhansien kyyneliä.

Tahdomme saattaa lukijan Sjövikin salaperäiseen tornikammariin. Rautaovi siinä sivurakennuksessa, jossa tuo kammari sijaitsee, on hiljattain kääntynyt saranoillaan ja kaksi miestä astunut sisään. He nousevat lyhdyn valossa kapeita kiertoportaita, joiden päässä on pieni ovi, tehty paksuista tammilautoista. Sekin avataan ja miehet astuvat Salaisuuksien uuniin.

Lyhdyn lekuttava liekki valaisi ympäristöä, joka olisi ansainnut tulla Rembrandtin siveltimellä maalatuksi. Osan huonetta täytti seinää vasten seisova uuni, jossa oli useita aukkoja, niistä kaksi ahjoiksi laajentuvaa ja palkeilla varustettua. Uunin eri osat olivat yhteydessä keskenään torvien kautta, joista toiset olivat raudasta, toiset tulenpitoisista tiileistä. Uunin luona nähtiin pumppulaitos, jolla kävi nostaminen vettä tornikaivosta seinään kätkeytyä torvea myöten. Vasemmalla seisoi aimo

kaappi, jossa paitsi hyllyjä pulloineen ja tölkkeineen oli vähäisiä rasioita, täynnä kivennäisaineita ja alkemistisia seoksia. Erehdyksen välttämiseksi olivat kaikki, sekä tölkit että arkut, varustetut planeetillisilla tahi kabbalistisilla merkeillä tai ainoastaan asiaan perehtyneiden tajuttavilla nimillä, niinkuin *Proteus*, *Vanha Aatami* j.n.e. Oikealla nähtiin toinen, kirjoja ja käsikirjoituksia sisältävä kaappi, ja tämän kohdalla sohva ja pöytä, jolla alkemiallisia teoksia oli levällään. Pitkin seinämiä oli ryhmittäin tislaimia, kolveja, sulattimia ja mitä eriskummaisimpia konekaluja. Tuolta ja sieltä irvisteli seiniltä pääkalloja tai roikkui moninaisten eläinten luurankoja; sillä alkemistat turvautuivat viisasten kiveä hakiessaan sekä elimettömään että elimelliseen luontoon.

Päivänvalo ei ollut paistanut vuosikausiin tähän huoneeseen, ellei jonkun uteliaan säteen ollut onnistunut salaa hiipiä sulettujen ikkunaluukkujen välitse sisään.

Toinen sisäänastuvista miehistä pani tulen katosta riippuvaan lamppuun. Sen valo vipisi Draken ja Vanloon kasvoilla.

— Tämä on työkammioni, sanoi Drake; — minä pidän itseäni onnellisena, että olen voinut avata sen teidänlaisellenne miehelle.

— Silmäys tähän huoneeseen vakuuttaa minua siitä, lausui Vanloo, — että olen teissä tavannut miehen, joka innolla ja tarmolla on antaunut tieteiden tieteen tutkimiseen. Pidän itseäni yhtä onnellisena tuttavuutemme johdosta kuin tekin. Kauanko olette näitä opinnoita harjoittanut?

— Aina nuoruudestani pitäen. Ne vuodet, jotka oleskelin yliopistossa, käytin tieteen valmistaviin tutkimuksiin; silloin tutustuin sen teoriaan, mikäli minun oli mahdollista löytää kelpollisia lähteitä näille opinnoille. Minä tuomitsin itseni itsekiduttavan erakon kieltäyksiin ja käytin isäni lähettämistä rahoista niin paljon kuin suinkin, hankkiakseni noita tarvittavia kirjoja, joista usein sain maksaa niiden painon puhdasta kultaa. Isäni kuoltua vasta olin tilaisuudessa tehdä kokeita, vaikei niin suuressa määrässä, kuin olisin toivonut.

Draken puhellessa silmäili Vanloo hänen kirjavarastoaan, jossa oli runsaspitoinen kokoelma alkemiallisia kirjoitelmia: siinä oli teoksia Albertus Magnukselta, Libariukselta, van Helmontilta, Arnold de Villanovalta, Basilius Valentinukselta ja Theofrastus Paracelsukselta, sekä uudempia teoksia Thurneysenilta, Glauberilta, Brandtilta y.m.

— Mutta ryhtykäämme nyt, teidän luvallanne, toimeen! sanoi Drake. — Yölliset hetket ovat lyhyet. Käskekää te, ja minä olen tekevä sen mukaan!

— Niin, miksei, — minä tahdon vaan ensiksi tarkastaa kuinka uuninne on rakennettu.

Älykkäitä huomautuksia tehdessä, jotka vaan varmistivat Draken suuria luuloja siitä, että Vanloo oli perehtynyt kullanteon salaisuuksiin, toimitti vieras tarkastuksen.

Vanloo kehui uunia ja osotti Drakelle ahjon, jota halusi käytettäväkseen.

Drake toi sitte kaksi päähineellä varastettua nahkakauhtanaa, suojaksi uunista hohtavaa kuumuutta vastaan. Vetäessään toista kauhtanaa yllensä, sanoi Vanloo, vakavasti silmäillen Drakea:

— Juuri tällä hetkellä muistuu mieleeni tapaus, joka sattui samallaisessa tilaisuudessa kuin tämä. Olin tullut tuttavaksi ranskalaisen alkemistan kanssa ja saanut kutsun tulla hänen laboratorioonsa. Senkaltaiset kutsut ovat harvinaisia, sillä kutsuttu on joko alempi tahi yhtä etevä taidossa isännän rinnalla, eikä viimeainitulla siinä tapauksessa ole mitään hyötyä vaan pikemmin vahinkoa käynnistä, tahi on hän isäntäänsä etevämpi, jolloinka kutsujan, jos hän vähänkään tuntee ihmisluonnetta, täytyy huomata, että vieras etevämmästä tiedostaan ei luovuta hänelle rahtuakaan. Minä vainusin petosta ja olin varuillani, sillä luja uskoni oli, ettei ranskalainen uskonut enempää kuin mitä itse halusi vakuutuksistani, etten ollut mestari, vaan kuten hänkin, vasta oppilas tuon jalon taidon alalla. Ranskalainen toi, niinkuin te äsken, kaksi työpukua, toisen itselleen, toisen minulle. Mutta kun parhaillaan vedin kauhtanaa päälleni, karkasi isäntä niskaani, tarttui toisella kädellä päähineeseen, jota koetti kietoa pääni ympäri, kohotti toisessa kädessä veistä ja huusi: "Kullan teko-ohje tänne, tahi leikkaan kaulanne poikki!" Mutta minä olin yrityksen suhteen varuillani. Kourasin miestä käsivarresta, aivan niinkuin nyt kourasin teitä...

Vanloo astui askelen Drakea kohden ja tarttui hänen oikeaan käsivarteensa, jota kauhtana varjosti.

— Ja väänsin murha-aseen hänen kädestään, jatkoi hän tynesti, — ihan niinkuin nyt otan teiltä tämän veitsen.

Vanloo oli todellakin vääntänyt veitsen isäntänsä kädestä. Drake astui askelen taapäin, ja yritti puolustelemaan, mutta Vanloo lausui:

— Olkaa huoleti, jalo isäntäni! — minä en tee ennenaikaisia johtopäätöksiä siitä, mitä on tapahtunut. Luottamukseni teihin on vielä yhtä luja kuin silloin, kun päätin seurata teitä tänne. Me olemme kullantekijöitä kiireestä kantapäähän. Tuoss' on, — jatkoi hän ja heitti pistoolin pöydälle, — minäkin olen pitänyt varani. Vastatkoot ne toisiaan. Tunnemmehan me toinen toisemme vielä niin vähän! Voisittehan te, kuten moni muu, luulla minua vaaralliseksi seikkailijaksi, jota vastaan tällaisena hetkenä täytyy olla valmiina pitämään puoliaan...

Itse asiassa Draken aikomus ei ollut se, jota Vanloo epäili.

— Mynher Vanloo, sanoi hän, — minä vakuutan, että veitsi sulasta sattumasta joutui käteeni. Minä olen tavallisesti pitänyt sitä tämän kauhtanan taskussa ja...

— Puolustaminen on ihan tarpeetonta...

— Se ei ole tarpeetonta, lausui Drake vilkkaasti, — jos vähintäkään epäilystä on herännyt mielessänne. Jos meidän on sopimusta myöten työskenteleminen yhdessä, täytyy sen tapahtua rajattomalla luottamuksella molemmilta puolin.

— Sitä parempi, jos se vaan on mahdollista! Mitä minuun tulee tahdon koettaa parastani tämän yhtä toivottavan kuin harvinaisen välin aikaansaamiseksi. Ja mitäpä minä muutoin täälläkään tekisin, jos tekotaidon suurin salaisuus olisi jo tiedossani? Mitä hyötyä minulla silloin olisi teidän tiedostanne ja kokeistanne? Ei, herra hyvä, me tarvitsemme kumpikin toinen toistamme ... se on yhdyssiteemme!

Drake ojensi Vanloolle kätensä. Vanloo ei ollut ymmärtävinään tempua; sen sijaan että olisi antanut kättä, ojensi hän Drakelle pistoolinsa lausuen:

— Minä jätän teille tämän luottamukseni vakuudeksi. Se on kallisarvoinen ase, ettekä sen vertoja usein tapaa. Ryhtykäämme nyt toimeen!

Uuni pantiin lämmitä. Ahjoon asetettiin sulatinkuppi, johon vähävähältä pantiin erilaisia kivennäisiä ja kemiallisia valmisteita, jotka sitä ennen Vanloon määräyksestä tarkoin punnittiin. Vanloo seisoi tiimalasin edessä ja näytti tarkasti katselevan kutakin putoavaa hietaraetta. Tuon tuostakin viittasi hän Drakelle, milloin seokseen oli lisättävä noita valituuta aineita, joita oli järjestyksessä hänen edessään uunin reunakkeella. Drake teki sitä toisella kädellään, toisella painoi hän paletta. Hän silmäili herkeämättä Vanloota. Ei sanaakaan vaihdettu; kammarissa vallitsi hiljaisuus, jota vain palkeen nariseminen ja ulkoa kuuluvan yötuulen huokailut häiritsivät.

Uunista hohtavan valkean loiste ja sulattimen sisällön vaihtelevat värivärkkeet kuvastuivat Draken kalpeille, teräväpiirteisille kasvoille, joita nahkapäähine puoleksi varjosti. Puku, mikä hänellä oli päällään, ja melkein tuskallisen jännittynyt odotus, joka ilmeni koko hänen olennossaan, suli sopusointuisesti ympäristön salaperäisyyteen.

Takan valo, yhtyneenä lampun valoon, muodosteli paikottain kirkkaampia valopaikkoja, joiden lomissa oli hämäämpiä kohtia, mutta muualla huoneessa vallitsi kiukaan ja asuinkalujen haaveellisista varjoista syntynyt pimeys.

Hiljaisuus kesti useita minuutteja. Kun viimeinen keitos oli kaadettu sulattimeen, lähestyi Vanloo uunia, silmäili tarkasti sulavaa ainejoukkoa, palasi pöydän ääreen, aukasi kauhtanan ja otti ihokkaansa taskusta pienen hopeapullon.

Siitä kaadettiin pienempään lasiastiaan kolme neljä aivan väritöntä tippaa.

Nyt otti Vanloo ennalta tarkasti punnitun määrän elohopeaa, heitti sen sulattimeen ja kaasi heti sen jälkeen seokseen tuon värittömän nesteen. Draken katseet olivat seuranneet hänen kätensä jokaista liikettä ja kiintyivät sitten sulattimeen, jossa erilaiset elementit näkyivät yhtäkkiä joutuneen tuimaan temmellykseen. Seos kiehui ja heitteläi hehkuvia kipunoita yltympäriin.

Vanloo otti uunin nurkasta puisella kahvalla varustetun metallitangon, veti nahkapäähineen alas silmilleen, ja rupesi tangolla hämmentämään sulatinta.

Minuutin ajan hämmennettyänsä keskeytti hän vaitiolon seuraavin sanoin:

— Ensi näytös on nyt loppunut. Me voimme vetäytyä takasin, sillä näytelmän jatkumisesta pitävät nyt huolta ne voimat, jotka olemme herättäneet eloon.

Vanloo poistui uunin luota, heittäytyi sohvaan ja pyyhki liinalla hikistä otsaansa.

Mutta Drake jäi vielä ahjon eteen seisomaan. Sietämätön kuumuus oli nostanut hänen muutoin kalpeille kasvoilleen luonnottoman punan, ja hikikarpalot helmeilivät hänen otsallaan; mutta hänen

katseensa oli ikäänkuin lumottuna kiintynyt sulattimeen. Joka kerran, kun värit siinä vaihtelivat, oli hänen mielestensä kuin jos uusi esirippu olisi kohonnut salaisuuksien salaisuuden ... sen arvoituksen edestä, jonka selitystä hänen sielunsa kaipasi. Tuolle silmien hehkulle oli jotakin sukua se värien välke, joka ilmaisi tuota erikois-luonnoneloa siinä pienoismaailmassa, jonka toisillensa läheiset tahi vastaiset elementit ihmiskäsi oli tänne eri haaroilta yhteen saattanut.

— Kuinka kauan viipyä ennenkun saamme nähdä tuloksen? kysyi hän verkalleen.

— Neljännestantunnin. — Siihen asti vaaditaan teiltä kärsivällisyyttä.

— Kärsivällisyyttä! toisti Drake ja poistui vihdoinkin ahjon äärestä. — Mitä on neljännestantunti sille, joka vuosikautia on odottanut ... sille, jonka on täytynyt henkensä hienoimmista hermoista lakkaamatta punoa uusia jänteitä kärsivällisyyden jouseen, kun entiset ainaisesta jännityksestä ovat katkenneet? Oletteko te kullantekijä ettekä sittenkään ole tuntenut sitä kiihotusta, joka yöt päivät häiritsee ruumiin ja sielun lepoa? Ettekö minun tavallani, yövalvonnan, työskentelemisen ja onnistumattomien kokeiden uuvuttamana ole kääntynyt sulattimen luota pois, halataksenne jo seuraavana silmänräpäyksenä sinne takasin?... Puhun teille siten syystä, että teidän on täytynyt kokea samaa kuin minun... Mutta te ette koskaan, herra, ette koskaan ole tuonut, ettekä koskaan voi tuoda tälle Molokille niin suuria uhria, kuin minä olen tuonut!

Vanloo arveli ymmärtävänsä mitä näillä sanoilla tarkotettiin.

— Minä olen ruhtinaan varat sille uhrannut, sanoi hän. — Oletteko te uhrannut enemmän?

— Enemmän! vastasi Drake melkein juhlallisella äänenpainolla, ja tempasi nahkapäähineen jylhiltä kasvoiltaan. — Minun tunnuslauseeni on: *Aut Caesar aut nihil* [kaikki tai ei mitään]. Olen pääsevä joko onnen korkeimmille kukkuloille tahi syöksyvä kadotuksen syvimpään syvyyteen... Tässä, jatkoi hän, ottaen edessään olevan pöydän alta pullon ja pikarin, — tässä on eteläisen taivaan alla tuleentuneita rypäleitä, joita lämpöisempi aurinko on säteillensä lämmitellyt! Juokaamme, mynher Vanloo! Näillä nesteillä virkistän minä yöllisinä hetkinä veltostuneita hermoja, rohkasen lannistuvaa mieltä. Mynher Vanloo, juokaamme me kahden, te ja minä, samasta sarkasta, niinkuin juomme elämää ja kuolemaa samasta tiedonlähteestä.

Drake täytti pikarin reunoja myöten ja tyhjensi sen yhdellä siemauksella. Kaikesta näkyi että hänen mieltensä oli kovasti jännityksissä ... kenties oli se hänen tavallinen tilansa, vaikka hän salaisen verstaansa seinien ulkopuolella osasi sen ilmauksia tukehuttaa.

Vanloo sanoi jotakin syyksi, jonka nojalla hänen, isäntänsä mieltä pahoittamatta, sopi kieltäytyä tarjottua viiniä nauttimasta.

— Minun täytyy todellakin ihmetellä teitä, sanoi hän, — nähdessäni millä rajattomalla innolla te olette antautunut täydellisyyden tinktuurin etsimiseen, ja kuitenkin voitte tätä jaloa intohimoa järjellänne hillitä, milloin toiset toimet vaativat huomiotanne. Harvat tovereistamme siihen pystyvät. Te teette ulkomaanmatkoja, viljelette maitanne; sanalla sanoen: te elätte hiljaisen työpajanne seinien ulkopuolellakin...

— Entäs te? lausui Drake. — Ettekö te ole yhtä innokas tutkija kuin minäkin? Ja kumminkin elätte te suuressa maailmassa; kukaan ei aavistaisi teidän salaisia oppeja tutkivan!

— Ajatukseni ovat sentään harvoin niistä kaukana.

— Mistäpä tiedätte elleikö minunkin laitani ole aivan sama? jatkoi Drake, juoden taas pikarillisen viiniä. — Mistäpä tiedätte, eikö minunkin matkojeni ja puuhieni tarkoituksena ole ollut uuden syötin hankkiminen täyttymättömään sulattimeen? Mutta minulla on kumminkin korkeampi pääamaali kuin se. Mitä on kulta muuta kuin keino hallita koko maailmaa? Minun elonvaiheitani on ennustettu: olen luotu käskemään, kukistamaan, musertamaan tahi itse sortumaan... Ja sitä ei ole ainoastaan tähdet ennustaneet; minä tunnen sen omassa povessani.

— Te olette eriskummainen mies, jalo isäntäni. Kohtalo ei nähtävästi ole sallinut teidän joutua oikealle paikallenne.

— Onko kohtalokin valta, joka kuletaa meitä kaikkia talutusnuorassa? Vai eikö tarmokkaat henget voi sen kulkua ohjata? Eikö sen tuomiopäätöksiä tehdä juuri mahtavain omissa aivoissa? Me saamme nähdä... Mutta onpa jo aika katsoa, onko tuli ahjossamme halukas jättämään käsiimme arvoituksemme kultaista avainta. Tai mitä te sanotte?

— Jo on aika. Nostakaa sulatin tulelta ja tarkastakaa sisältöä?

— Oletteko vakuutettu kokeen onnellisesta tuloksesta?

— Olkaa huoleti: minä tiedän minkä voimaista rabbi Chisdai ben Israelin tinktuuri on.

— Saammepa nähdä! sanoi Drake juhllisesti ja meni ahjon luo. Hän nosti sulattimen tulelta ja katseli hengittämättä. Sitten otti hän vähäiset pihdit ja kaiveli niillä tuhkassa ja pohjaporossa, kunnes tapasi kiinteän möhkäleen, jonka hän pihdeillä nosti sulattimesta ja pisti veteen. Kimpaleen jäädyttyä tutki hän sitä kuumeentapaisella kiihkeydellä ja virkkoi:

— Se on kultaa!

— Minä onnittelen teitä ja itseäni siitä, sanoi Vanloo, — että olen poistanut epäilyksenne ja antanut teille uutta voimaa työskennellä yhdessä minun kanssani tieteen alalla. Me tiedämme nyt, että arvoitus on kuolevaisten ratkaistavissa, ja me olemme tutkimuksillemme saaneet lähtökohdan, jota ennen tätä ei ole yhdelläkään alkemistilla ollut,

— Ja tässä, sanoi Drake, ottaen hopeapullon, — tässä pikkusessa pullosessa piilee suurin kaikista maailman salaisuuksista! Sen värittömissä pisaroissa virtailee planeettimme aineosien jaloimmat aineet, versoo meidän maapallomme neitsytukukka! Siinä ovat yhteenkoottuina muutamat maanpinnan harvoista ikirahduista, jotka ovat säilyttäneet alkuperäisen puhtautensa, joihin ei ole sekottunut katoavaisten olentojen tomua, joita ei veri eikä kyneleet ole kostuttaneet.

— Mutta, jatkoi hän, — mikä oli syynä, ettei rabbi Chisdai ben Israel, jolla tuo suuri salaisuus oli tiedossaan, tullut onnelliseksi ja mahtavaksi?

— Oi, sanoi Vanloo, — te ette ole tarkemmin miettinyt mikä vaara samalla uhkaa tuon salaisuuden tietäjää: sen huomaa kysymyksestänne. Ettekö te tajua sitä, että todellinen kullantekijä on siinä tuokiossa henkiheitoksi julistettu, kuin hänen kullantekotaitonsa tulee tiettyviin? Rikkaat ovat hänen verivihollisiaan, sillä heidän rikkautensa perustuu siihen, että heidän käsissään on kultaa, vaan että sitä muilta puuttuu; kullan arvo laskeutuu suhteellisesti kullan enetessä, ja jos kullantekotaito tulee yleisemmin tunnetuksi, pitää aarteiden, joita ahneet hautovat, tuhkaksi muuttuman. Köyhät taas ajaisivat takaa kullantekijää, niinkuin villipetoa; he tunkeutuisivat hänen makuukammioonsa ja vaatisivat, veitsenterän hänen kurkkuansa hivellessä, että hänen pitäisi ilmaista taitonsa. Hän on hukassa, ellei se kuningas tahi ruhtinas, jonka maassa hän asuu, ota häntä suojaansa; mutta niinpä hän sitten saakin tuota suojaa nauttia jyrkävien muurien sisällä kaukana vertaisistaan; siellä täytyy hänen ikänsä kaiken työskennellä, saadakseen suojelijansa rahastohuoneen täyttymään, ja muut kuninkaat ja ruhtinaat, peljäten tämän paisuvaa valtaa, koettavat saada lukkojen taakse salvatun inhalla surmalla pois päiviltä. Paraiten käydessä on ilmisaadulla kullantekijällä odotettavana elinkautinen vankeus tornissa, jonka portilla salamurhaajat väijyvät. Kaiketi jo ymmärrätte miksi rabbi Chisdai ben Israel pelkäsi herättää huomiota. Olen jo ennen maininnut, millä tavalla tinktuuri joutui minun käsiini. Kauppamatkoillaan oli rabbiini uskaltanut edetä Espanjan sisämaahan. Inkvisitsioonin terävä silmä keksi kuitenkin hänen valepukunsa ja äijävänhuksen olisi hukka perinyt seuraavassa autodafeessa, jollei kaikkivaltias kulta olisi auaissut hänen vankilansa oven ja tuhansien vaarojen läpi murtautunut hänelle tien Cadiziin, jossa hän pelastui pakenemalla laivaani. Minä lupasin viedä hänet Hollantiin, meidän ajan israelilaisten luvattuun maahan. Kun hän merellä sairastui ja tunsu kuoleman lähestyvän, ilmaisi hän minulle, mitä merkillistä nestettä nämä kaksi hopeapulloa sisälsivät ja antoi ne minulle, palkitakseen hänelle osottamaani apua. Mutta itse liuksen valmistustapa, *kullanteho-ohje*, on salaisuus, jonka hän vei muassansa vaipuessaan hautaansa aaltojen alle.

— Kun ette kiristänyt häneltä tuota salaisuutta!

— Mitä sen tarvitseisi peljätä, jonka haudanovi on avoinna? Eiköpä kidutuksista sitäpaitsi olisi mitään apua ollut. Hän sanoi mulle vähää ennen kuolemaansa: "Minä olen päässyt alkemian päähän asti: minä olen adepti. Mutta kuolema on painava sinetin salaisuuteeni. Jos sen antaisin ilmi, olisin kansalleni kiroukseksi ja tekisin sille enemmän vahinkoa, kuin kaikki kansain hirmuhaltijaat, Nebukadnezarista nykyisiin asti ovat tehneet. Sillä hajalle tuomitun kansani voima ei nyt ole keihäissä ja sotavaunuissa: kilpi, jolla se torjuu vihollisensa nuolia, lankku, jolla se huljuu kohtalon kuohuissa, uusi Siioni, jonka se on filistealaisia vastaan rakentanut, on kultaa. En tahdo maanpakolaiselta riistää sitä sauva, jonka nojassa hän liikuskelee matkallaan sydämättömien muukalaisten keskellä, minä en tahdo laskea kivillä peltoa, jossa yksistään isieni vilja voi oraalle nousta ja edelleen kehittyä. Taitoni on kuoleva minun kansani"... Ja nyt leikkivät polyypit meren pohjalla sen pääkallon kanssa, jonka sisällä tuo suuri tehtävä ratkaistiin. Meidän toimeksemme jää koettaa yhä uudistuvien kokeiden kautta päästä selville siitä, mitä aineita rabbiinin tinktuurissa on. Ja juuri sitä tarkotusta varten minä mielihyvällä käytän tietojanne ja aikaanne hyväkseni. Minun aikani kuluu tarkoin moninaisissa toimissa: minä joudan ainoastaan ohjaamaan tutkimuksianne ja pitämään niitä senverran silmällä, kuin omia tarkotuksiani varten katson tarpeelliseksi. Minä aion usein käydä talossanne, olematta silti joka päivä osallisena työssänne näiden seinien sisällä. Te ymmärrätte siis ajatukseni.

— Ymmärrän, vastasi Drake. — Ja kulungit näitä kokeita varten...

— Suoritamme yhdessä ... puolet kumpikin!

— Ne nousnevat suuriin summiin...

— Luultenkin. Me saamme tarkemmin lasketuksi ne sitten, kun olemme ensi tutkimuskokeemme tehneet. Olette kait tyytyväinen välipuheeseen?

— Olen, vastasi Drake mieltiväisenä ja lisäsi itsekseen:

— Jos omaisuuteni häviää yrityksessä, niin on valtiokeikaus hankkiva minulle uuden. Ja jos valtiokeikaus menee mitättömiin, niin no, silloin kuolen mestauspölkylä tai pelastaun merelle...

Vanloo riisui nyt alkemistikauhtanan, sanoi hyvästit isännälleen, ja kulki tämän saattamana kiertoportaita alas eräälle takaportille, jonka kautta hän poistui yön pimeyteen. Hänen hevosensa odotti häntä eräässä torpassa, vähän matkaa herrastalosta.

Mutta Drake palasi tornikammioon, istui entiselle paikalleen vanhaan sohvaan, missä hän niin usein oli yöllisinä hetkinä lukenut alkemiallisia kirjoitelmia, ja otti esille muutamia valtakunnan-neuvos Pentiltä ja muilta salaliittolaisilta tulleita kirjeitä. Hän oli lukenut ne jo ennen, mutta tarkasteli niitä läpi uudestaan, antautuakseen hänelle niin mieluisten haaveilujen valtaan. Hän nojasi kalpean, ennen aikojaan rypistyneen otsansa käteensä ja istui siinä etukumarassa, kunnes lampun aleneva liekki viimeisen kerran hulmahdettuaan sammui ja jätti hänet pimeään. Hän nousi ylös, veti luukun kammarin ainoan ikkunan edestä syrjään ja tähysteli tähtitaivasta, joka niin hänelle kuin useimmille hänen aikalaisistaan oli kuin jokin salaperäinen kirjoitelma, jonka loistavista kuvakirjaimista kuolevaisten kohtalot voitiin selville saada. Hänen silmänsä seurasi kotvasen Saturnusta, joka punertavalla, onnettomuutta ennustavalla valolla loisti taivaanrannalla Härän tähdikössä, kunnes se säkenöivän Aldebaranin vierellä häipyi metsän taakse lännessä. Hän työnsi jälleen luukun ikkunan eteen ja palasi, lyhtyyntulta panematta, makuukammioonsa, väännettyänsä tottuneella kädellä ensin tornin rautaoven lukkoon.

X.

Eräs iltaseura.

Muutamia päiviä oli kulunut Vanloon käynnistä Draken laboratoriossa.

Työhuoneessaan, joka on ajan tyyliin oivasti sisustettu ja koristettu tapauksia Vapahtajan elämästä esittäville kattomaalauksilla, istuu rouva Agnes Drake pienen tyttärensä Hedvigin kanssa. Agnes rouva kohottaa välistä silmänsä korko-ompeluksesta, joka hänellä on kädessään, vilkaistaksensa kirjaan, josta tyttö nyt äitinsä johdolla opetteleikse lukemaan.

Näissä toimissa viettää Agnes rouva tuntikauden, lyhentääkseen verkkaan kuluvan päivän mittaa. Ja kun Hedvig kyllästyy lukemiseen, kuuntelee äiti hänen jokellustaan ja katselee surulloisesti hymyillen hänen leikkiään.

Ovi aukeni, ja herra Kustaa Drake astui sisään. Sitä tapahtui harvoin. Agnes rouva silmähti arasti miehensä valvomisesta ja mietiskelystä veltostuneihin kasvoihin.

— Minä tulen ilmoittamaan sinulla olevan vieraita, lausui Drake. — Naapurimme, hollantilainen mahtimies Vanloo kunnioittaa meitä käynnillään ... ja mikä kenties enemmän ilahduttaa sinua: Signildsborgista saapui vast'ikään reki ja pysähtyi linnanpihaan: ystäväsi vapaaherratar on poikansa ja nuoren neiti Skytten seurassa tullut meille ... juuri onnelliseen aikaan, sillä minä olen halukkaampi kuin muulloin näkemään ympärilläni naapureita. Toivoakseni olet sinä yhtä hyvällä mielellä.

Agnes rouva meni vieraitansa vastaan. Vanloo seisoi hänen edessään; hänen ulkomuodossaan ilmeni tavallista kylmää kohteliaisuutta, kun hän kumartaen tarttui emännän käteen, mutta hänen katseensa tunkihe tutkivaisesti emännän silmiin ja Agnes rouvasta oli kuin jos Vanloo olisi tajunnut kaikki hänen sydämensä salaisuudet, lukenut kaikki kärsimykset, jotka hänen sydämensä syitä kalvoivat. Eikä tuo lumoova katse kuitenkaan tuntunut masentavalta; siitä puhui ylevän voimallinen henki, joka tahtoi heikompaansa auttaa kärsivällisesti kantamaan kovan onnensa kuormaa. Agnes ei olisi käynyt

hämilleen, ellei nuo silmät samalla olisi elvyttäneet muistoja hänen nuoruutensa ajoilta, muistoja, joita aikojen vaiheet eivät koskaan saaneet tyyten hälvemään, ja elleivät ne olisi herättäneet aavistuksia, joita todenperättömydestään huolimatta ei käynyt vaientaminen.

Tästä hämmenystilastaan päästi hänet vapaaherratar Skytte, joka tervehti ystävätärtään suutelemalla häntä poskelle, jonka kautta emännän huomio kääntyi muihin vieraihin. Agnes rouva huomautti, että neiti Maria oli tavattoman kalpea ja kysyi myötätuntoisena, oliko hän terve; mutta neiti Skytte vakuutti iloisena, ettei hän koskaan ollut paremminvoipa kuin nyt. Senjälkeen saattoivat isäntä ja emäntä vieraitaan huoneeseen, joka oli paraiksi niin suuri, että pienehkö seura tunsu siinä hyvin viihtyvänsä, ja jonka kultanahka-tapettia suuressa, renessanssikuviolla koristetussa rautauunissa leimuava tuli ystävällisesti valaisi. Istuttiin nojatuoleihin, joiden pöyheihin tyynyihin oli kudottu tai kirjailtu kokonaisia maisemia huilua puhaltavine paimenkoikineen ja paimentyttöineen, jotka kanneskelivat sylissänsä karitsoja, kuten erään myöhemmän ajan naiset kanneskelivat sylikoiriaan. Seurapiirissä oltiin vielä yhtä tottumattomia tuoksuvaan teehen kuin kahviinkin, mutta sitä ei kaihattukaan siitä yksinkertaisesta syystä, ettei sitä vielä tunnettu; iloa elähytettiin sensijaan miedoilla viineillä, joita ahkeraan kaadettiin hiottuihin laseihin.

Puhe, joka alussa koski Aadolfin ja Marian matkaa pyryilmassa, vilkastui ehtimiseen. Vanloo jutteli matkaseikkailuja erinomaisen miellyttävästi, neiti Skytte sirotteli niihin leikkikäitä kysymyksiä, Aadolf säihkyvän sattuvia sanasutkauksia; isäntä itse oli niin suopealla mielellä, että Agnes rouva salaa sitä ihmetteli. Mutta tätä iloa viittelivät väliin ikäänkuin vilunväristykset; pila ei tauonnut, sitä sateli puolelta jos toiselta, mutta oli hetkiä, joina kultakin yksityiseltä, lukuunottamatta herttaista vapaaherrataria ja pikku Hedvigiä, nulous valtasi mielen. Ehkä olivat nämä hetket siten syntyneen sähkövirran ilmauksia, että piiriin oli käynyt ihmisiä, joiden sielut, aina sen mukaan olivatko ne toisilleen läheisiä tahi vastakkaisia, vetivät puoleensa tahi hylkivät toinen toistaan.

Isäntä pyysi sitten neiti Skytteä laulamaan, kun tämän sekä ääni että taito kitaransoitossa olivat hyvin tunnetut Signildsborgin iltaseuroista. Äidin viittauksesta riensi Hedvig hakemaan hänen kitaransa. Maria näpähytti miettiväisenä muutamia soinnoksia ja lauloi sen jälkeen seuraavan laulun:

Unelma.

Kas, kuinka purppuroivat
Kultaiset länsimeren aallot oivat
Ja leikitsevät noilla
Mun muistojeni saaren rannikoilla!
Pullistu, purjeen rinta,
Ja kiidä pitkin valtameren pintaa!
Ne viittaa mulle; ah mä riennän sinne:
Kuin lasna vaivun, laineet, sylihinne.

Kas rannan paadet hohtaa
Ruusuisina, ja varjot vaipuu kohta,
Syliinsä laaksot sulkein
Ja palmuin pylväskäytävissä kulkein.
Valoa puisto vailla
Uinailee päivänpaisteisilla mailla.
On sulo rauha, hiljaa on kuin taika.
Täss' autuaana uinuu itse Aika.

Ja kukkanurmikoilta
Ja puron helkkeestä ja rannikoilta,
Miss' soiva laine läikkyy
Ja sumuharso hopeainen väikkyy,
Ja seutuvilta, joissa
Hedelmät parhaat paisuu vehmastoissa,
Viittaavat haamut mieleen kiintyväiset:
Mun lapsuuteni menneet ystäväiset.

Ja hän, min kuva riemun
Tuo mulle, kun yö unelmiinsa vie mun;
Hän, jonka muisto saa mun
Uneksimaan, kun päiväyt tuo jo aamun,
Hän elää! Povelleni
Pään painaa hän, ja kutrit kutrieni
Saa sekaan sekä taas kuin ennen aina
Ruusuiset huulet huulilleni painaa.

Keralla toisiemme
Kentillä autuaina käyskelemme,
Ja kuten, milloin tuulee,
Kuiskaavan kuutamolla puiden kuulee,
Niin mekin kuiskailimme
Vanhoista muistoistamme, lemmeistämme
Ja valastamme, että yhtyisimme
Kuin liekit — ijät' yhteen sulaisimme.

Muistoista menneisyyden
Taas käännä, miete, taistoon nykyisyyden!
Käy myrskyihin maan päällä,
Lepoa taivaista kun sait nyt täällä:
Lepoa hetken vainen,
Kun ketjuun kohtalos oot kuuluvainen.
Pakosta merten taakse matkas taipuu.
Siks' kunnes siipes syvään hautaan vaipuu.

Laulu oli kuohunut Marian sydäimestä; sen ilmaisivat sulavat äänet, haaveileva katse, kalpeat posket; ja kun hän vihdoin laski kitaran kädestään, soinnahteli laulunsa kaikuna useamman kuin yhden sydämessä.

Seurassa oli kaksi henkilöä, joissa Marian laulu oli herättänyt aivan yhtäläisiä tunteita. Se oli vienyt heidät takasin heidän elämänsä siihen ajankohtaan, jonka muisto heille oli kaikista pyhin sekä samalla kaikista katkerin, ja joka sen kautta muistutti heitä heidän ensimmäisestä onnestaan ja korvaamattomista tappioistaan.

Ne kaksi olivat Agnes Drake ja Vanloo.

Kustaa Drakea oli enemmän miellyttänyt katsella laulajaa kuin kuulla laulua, jonka tunteen hemmittelyä hän ei käsittänyt. Ollen naisellisesta kauneudesta välinpitämätön, tuntui hänestä itsestäänkin kummastuttavalta, että hänen katseensa niin mielellään viipyi nuorena neitosessa ja hänessä heräsi se usko, että heidän sielujensa välillä, Marian ja hänen, oli sukulaisuutta olemassa; tätä aiheutui hän ajattelemaan katsellessaan laulajattaren puhuvia kasvojen ilmeitä, joista saattoi arvata, että hänelläkin oli tulisia kiihkoja, samankaltaisia, joskin vallan toiseen päämaaliin pyrkiviä kuin katselijalla itsellään. Drake mietti sitä, kuinka löyhä yhteys oli hänen ja hänen puolueensa päämiehen valtakunnan-neuvos Skytten kanssa, ja kuinka luultavaa siis, että tämä tulisi kerran kohtelemaan häntä ikäänkuin pataluhaksi kulutettua työkalua, ellei vahvemmat siteet solmisi heitä toisiinsa.

Mutta hän, jolle Maria salaa oli omistanut laulunsa, hän, jonka piirteet Maria antoi sille armaalleen, joka, laulun sanojen mukaan, oli hänelle kuollut ja joka haaveiluna ainoastaan liiteli Marian luona, hän oli ajatuksissansa kaukana; hänen ajatuksensa olivat Marian sävelten aalloilla valahtaneet viilettämään — Ellin luo. Olipa onni, ettei Marian katse voinut tunkeutua hänen sydämensä sisimpään! Nyt hän ei muuta huomannut, kuin haaveilevan juonteen Aadolfin otsalla ... se oli hänen laulunsa vaikuttama, ja ajatus siitä jäähdytti hänen rintaansa, jossa hamasta tuosta kauheasta yöllisestä seikkailusta hurjat kiihkot olivat myllertäneet. Maria oli sinä juhlallisena silmänräpäyksenä, kun hän jo oli elämälle hyvästit heittänyt, ilmaissut salaisuutensa, rakkautensa ... mutta Aadolf oli vastannut soimaten, jättänyt unheeseen sanoja, jotka olivat kuolon kylmissä kourissa vielä lempeä hehkuvasta rinnasta lähteneet. Vähemmin ylpeä, vähemmän kaunis ja ihailtu nainen kuin Maria, ei olisi koskaan antanut sitä anteeksi; ja Maria oli juuri siinä tilassa, jolloin rajaton lempi ja yhtä rajaton viha taistelevat keskenään ylivallassa. Mutta rakkaus oli tähän saakka ollut voimallisempi, sillä vielä kiilui kipinä hänen loppuun palaneen toiveensa tuhkassa.

Kotvasen hiljaisuus oli Marian laulettua seurannut. Sen keskeytti Vanloo seuraavalla huomautuksella:

— Kertomanne unelma lienee sen kaipuun ilmausta, jota elämän taisteluun antautunut ihminen tuntee, katsahtaessaan takasin siihen aikaan, jolloin sydän uskoo kaikkia ja nuorellinen rohkeus uhmailee koettelemattomia voimiaan. Te, neiti, olette itse vielä siinä onnellisessa iässä. Mutta meidän, iäkkäämpien on vaarallista usein katsella menneisyyteen. Siitä saatu lepo veltostuttaa: me vertailemme sitä, mistä meidän pitää kieltäytyä sen kanssa, mitä on voitettavana, ja silloin voittopuoli tuntuu meistä niin vähäpätöiseltä, että helposti erhetymme arvelemaan koko elämän hukkaan kuluneeksi.

— Olette oikeassa, mynher Vanloo, lausui Drake; — huomautuksenne soveltuu sekä niihin, jotka ovat nähneet loistavien unelmiensa haihtuvan, että kenties vielä paremmalla syyllä niihin, joidenka harkitsemattomat ja mielettömät nuoruuden ensi toiveet ovat toteutuneet.

Agnes Drake painoi surulliset kasvonsa alas.

Vanloo vaikeni ja hänen silmistänsä loisti ikäänkuin uhkaa.

Puhe olisi tyrehtynyt ellei toiset vieraista olisi pitäneet huolta sen jatkamisesta kevyempään suuntaan.

— Nuoruudesta puhuttaessa, sanoi vapaaherratar Skytte, — johtui mieleeni, että pian on sinun syntymäpäiväsi, Maria.

— Niin on, muutaman päivän perästä täytän kaksikymmentä vuotta.

— Kaksikymmentä vuotta! äännähti Aadolf. — Jopa tuossa on ikää tarpeeksi asti. Ja ensi vuonna samaan aikaan täytät jo yksikolmatta.

— Varsin valaiseva ja turhan viisas muistutus! sanoi Maria nauraen.

— Ja sitä seuraavana vuonna kaksikolmatta, jatkoi Aadolf.

— Minä en ollenkaan epäile laskutaitoasi, kunnon serkku.

— Niinpä se aika menee! jatkoi Aadolf.

— Tulee tahtomattaan ajatelleeksi elämän katoavaisuutta, nuoruuden lyhytaikaista kukoistusta...

— Liian surullisia mietteitä!

— Mutta varsin tähdellisiä, huomautti vapaaherratar; — nuoret miettivät niitä vain liian harvoin.

— Mutta en minä, äiti, vakuutti Aadolf.

— Nuo ajatukset palaavat väkisten mieleeni, milloin vaan näen kukan, perhon, kauniin immen, tai mitä muuta luonto on luonut loistamaan ja katoamaan.

— Surkuttelen sinua, Aadolf, lausui neiti Skytte, — sillä jos niin on, olet kait sinä alati hyvin apealla mielellä, semminkin kesällä, kun päivät päästään näet kukkia ja perhosia.

— Tosin kyllä, mutta hoivakseni ajattelen sitten muuta, esimerkiksi että kukka nauttii auringosta, kasteesta ja ilmasta, ja perho puolestaan kukasta, lainkaan surematta huomispäivästä. He iloitsevat olemassaolostaan, siksi kunnes hallayö heidät korjaa. Toisinpa tyttö parka. Hänen elinikänsä ja kukoistusaikansa ovat, luonnon tavallisen järjestyksen mukaan, keskenänsä eripitkät. Kahdenkymmenen vuoden iässä ovat hänen sulonsa täyden kehityksensä saavuttaneet ... muutaman vuoden perästä alkaa niistä ensi verevyys kadota ... vielä moniahta vuosi, ja ne ovat vain kauniita jäännöksiä ... kuluu sitten taas muutamia vuosia, niin lähentyy hänen muotonsa jo sitä, mitä me muorin nimellä kuvittelemme mielessämme ... sitte siirtyy hän ikäjaksoon, jona vanhuus sumentaa silmänloisteen ja uurtelee ryppyjä otsaan. Enempi kuin puoli naisen elämästä sattuu vanhuuden rajojen sisään.

— Syvällisiä mietteitä kerrassaan, sanoi Maria, — mutta luulenpa, ettei sinun tarvitse kauan hakea, löytääksesi hauskeimpiakin jutunaiheita.

— Nuoren neidon tulee tarkemmin kuin kenenkään muun noudattaa hetken vaarinottamisen sääntöä, jatkoi Aadolf. — Aika rientää, ja mikä hetki on mennyt, sitä lähemmä siirtyy hän sitä rajaa, missä ihailijain luku vähenee, kunnes hän viimein seisoo heidän kaikkien hylkimänä eikä muuta voi, kuin katkerasti soimata itseänsä siitä, ettei tullut ajoissa pitäneeksi onnensa perustamisesta huolta.

— Sinä puhut niin mahtipontevasti, kuin jos pelkäisit itse olevasi neito ja jääväsi tuolle hyljätylle puolelle, sanoi neiti Skytte.

Vanloo puuttui nyt puheeseen ja kääntyi Aadolfin puoleen.

— Tottakai te vaan laskette piloja, nuori ystäväni, sanoi hän, — tahi ovat käsityksenne naisen arvosta ja onnesta peräti hämärit. Toivoisittekohan itse puolisoskenne naista, joka seuraisi hiljan mainitsemaanne sääntöä? — Voisitteko rakastaa neitoa, jonka povesta harkitsematon tunne, huomispäivän huolista häiriintymätön nuoruudenilo, viaton mieli olisivat saaneet väistyä luonnon järjestyksestä kammoovan kurjan pelon ja kylmän harkinnan tieltä, mitenkä muka hän saisi perustaneeksi niin kutsutun onnensa? Jos tahdotte serkkuanne ja itseänne varten laatia noudatettavaksi otollisen säännön, niin valitkaa tämä, jolla ei ole sitä ansiota, että se olisi teidän itsenne keksimä: "Varjele sydämesi, sillä siitä lähtee elämä!"... Ja teille, neiti, minä vakuutan, että minä olen, tapauksista rikkaan ja vaihtelevaisen elämäni aikana, kohdannut joitakuita, jos kohta harvoja onnellisia ihmisiä, ja että

niiden joukossa on myös ollut köyhiä, yksinäisiä ja iällisiä naisia.

Aadolf oli aikeessa laajemmalti selittää, mitä hän edellä oli tullut lausuneeksi, mutta Vanloo, joka oli siksi hienotunteinen, ettei sallinut keskustelun uurtua liian syviin raitioihin, johti sukkelasti puheen muihin asioihin.

Samassa ilmoitti palvelija ruuan olevan valmiin. Seura kokoontui illallispöydän ääreen. Vanloo puheli toisen naapurinsa, vapaaherratar Skytten kanssa, ja osasi puhuessaan niin taitavasti liikkua vanhan naisen ajatuspiirissä, että vapaaherrattaressa vakiintui yhä varmemmaksi se ennakkoinen ajatus, että hollantilainen herra oli miellyttävempiä miehiä, mitä hän koskaan oli tavannut.

Vapaaherratar halusi nyt tietää Vanloon ajatuksen eräässä asiassa, joka oli pitänyt kovasti vireillä useimpain mieliä, ja varsinkin vapaaherrattaren itsensä, syystä että hän harva se päivä kuuli miehensä ja pastori Svenoniuksen asiasta juttelevan. Semmoisena puheenaineena, päivän seisovana perusaatteena oli noituus. Vapaaherrattaren kysymys käänsi keskustelun heti sille alalle ja kaikki, paitsi Agnes rouvaa ja juuri sitä, jolle kysymys lausuttiin, riensivät ilmi tuomaan arvelujansa ja puolustamaan niitä. Nuori Skytte unhotti kaiken varovaisuuden ja puhui lämpimästi ja perusteellisesti vallitsevia ennakkoluuloja vastaan; Vanloo silmäili elävällä mielenkiinnolla nuorukaista, sillä jos kohta hänen lausumansa mielipiteet ja hänen esiintuomansa syyt meidän päivinämme olisivat joka miehen suusta kuultavina, soivat ne sen ajan ihmisten korvissa rohkeilta ja kummastuttavilta. Kiihkeimmin Aadolfia vastusti hänen kaunis serkkunsa, jota herra Kustaa Drake hartaasti kannatti. Vapaaherrattaren pisti jo katumoiksi, että hän tällaiselle kinastelulle oli tullut aihetta antaneeksi; hän oikein kauhistui poikansa säihkyvää puhetta ja kiitti Luojaansa, että laamanni Juhana ei ollut saapuvilla, sillä Aadolf oli kerran ennenkin, samaa uskoansa saarnaamalla, häirinnyt kotirauhan Signildsborgissa ja saattanut isänsä mielen valtavasti kuohuksiin.

— Mynher Vanloo, sanoi Aadolf, kärsimättömästi kuunneltuaan Draken vastaväitteitä, — minä vetoan luottavaisesti teidän päätökseenne. Minusta tuntuisi kummalta, ellette te, jonka selvää arvostelukykyä ja korkeata sivistystä minulla on ollut onni tulla tuntemaan, myöntäisi minun olevan oikeassa.

— Kaikesta mitä te olette puhunut, vastasi Vanloo, — tuntuu minusta kummalliselta ainoastaan se, että vetoatte toisten päätökseen asiassa, jonka itse olette lykännyt tutkivan järjen ratkaistavaksi. Te teette sen kautta itsenne syylliseksi siihen auktoriteettiuskoon, jota soimaatte muissa. Minä puolestani en usko muuta kuin *yhteen* loihdukeinoon syystä, että olen itse kokenut sen voimaa...

— Ja mikä se on? kysyivät useat yht'aikaa.

— Se on vain yksinkertaisesti tenhokalu, jota olen kantanut muassani aina nuoruudestani asti, ja jonka voimasta olen niin vakuutettu, että sen tulee seurata minua hautaan saakka.

— Mynher Vanloo, sanoi Aadolf, — minä huomaan tyytyväisyydekseni, että tekin olette tavallinen ihminen, jota tähän saakka olen miltei epäillyt; teillä on kuten meillä kaikilla omat vähäiset ennakkoluulonne. Tuo tenhokalu on siis tehnyt teidät haavoittamattomaksi miekkaa ja kuulia vastaan ja on suojellut teitä moninaisissa hengenvaaroissa ... vai kuinka?

— Se on tehnyt enemmänkin, ystäväiseni.

— Kertokaa! huusivat kaikki.

— En kerro, vastasi Vanloo, — sen historia on yhtä salainen kuin sen voimakin. Siihen pyyntöön on minun pakko olla suostumatta.

— Emmekö saa edes nähdä sitä? kysyi neiti Skytte.

— Kernaasti, vastasi Vanloo; — tahdon vaan ennakoita sanoa, että ulkopuoli ei vastaa sisällön arvoa. Siinä on se monen muun asian kaltainen.

Vanloo kantoi kaulassaan kultavitjoja, joidenka renkaat peittyivät hänen ihokkaansa alle. Hän aukasi takkinsa ja päästi vitjoista pienen hopeasormuksen, jonka hän ojensi neiti Skyttelle.

Tämä silmäili uteliaana kehuttua tenhokalua ja antoi sen sitten naapurilleen. Täten kulki sormus kädestä käteen ja joutui vihdoinkin Agnes rouvallekin.

Sillävälin jatkui puhe, eikä kukaan huomannut, että Agnes rouvan kasvot äkisti muuttuivat ... ei kukaan paitsi Vanloo, ja tämä tunsikin rouvan kädenkin vapisevan, kun hän ojensi tenhokalun takasin sen omistajalle.

Illallinen päättyi, ja kohta sen jälkeen lähtivät Signildsborgin vieraat pois, sittekun Vanloo oli vapaaherrattarelle luvannut piakkoin tulevansa heidän luo käymään. Vanloo sanoi niinkään hyvästit;

puristaessaan emännän kättä välkkyi hänen silmistään sanaton kysymys, oliko hänen läsnäolonsa rikkonut sydämen sisällisen rauhan häneltä.

Drake meni laboratorioonsa ja alkoi, Vanlota odottaessaan, tehdä valmistuksia alkavaa öistä työskentelyä varten.

Ratsastettuaan ulos linnanpihan suuresta portista, oli Vanloo tehnyt kierron, jättänyt hevosensa lähellä olevaan torppaan ja jalkasin palannut Sjöviktiin. Erään takaoven kautta, jonka avaimen hän oli Drakelta saanut, astui hän itäisen kylkirakennuksen tornikammioon. Drake lämmitti parhaallaan uunia ja yö kului rabbi Chisdai ben Israelin kultaliuksen ensi tutkimuskokeessa.

XI.

Inkvisiittori.

Kun pastori oli lähtenyt Inkerin mökistä ja ilmoittanut ystävälleen nimismiehelle, että tämä toisena päivänä taas saapuisi pappilaan, seurataksensa todistajana pastorin mukana, kun oli lähdettävä tutkimaan pitäjän muitakin noituudesta epäiltyjä naisia, käänsi hän suuntansa kotia kohden, virvottaakseen itseänsä päivällispöydän ääressä ruumiillisella ravinnolla.

Niin utterra kuin nimismies Askelin olikin virkamiehenä, niin olisi hän kernaasti ollut tähän toimeen puuttumatta, mutta pastori Svenonius oli hänelle näyttänyt erään laamanni Skytteltä tulleen kirjallisen käskyn, ja nimismiehen täytyi niin muodoin mukautua.

Matkalla pyöri Svenoniuksen päässä monenlaisia ajatuksia. Hän haasteli itsekseen, ja nuo roima-asketet hänen harppaillessaan tielle kasaantuneiden lumikinosten läpi todistivat enemmän kiihdyksissä olevaa mieltä, kuin hänen haluansa päästä päivällispöydän ääreen.

Hänen luja uskonsa oli, että ne vainot, jotka hän omin päin oli alkanut, sittenkun hän kauan oli odottanut siihen kehotusta esimiehiltään kirkon päämiehiltä, olisivat Jumalalle otollinen työ ja ajan tarpeiden vaatimia. Ja ajatus, että pimeyden ruhtinas hänessä, pastorissa, oli saanut vaarallisen vastustajan, paisutti hänen niin ylpeäksi, että hän ei olisi väistynyt askeltakaan, vaikka paholainen olisi ruumiillisessa muodossa tullut tiellä häntä vastaan, vaan olisi palavalla taistelun innolla sinkauttanut häntä vastaan ne raamatunlauseet, jotka häneliä sitä tarkotusta varten oli koottu ja varalle pantu.

Svenoniukselta ei jäänyt huomaamatta, minkälaiselle vaaralle hän utteruutensa kautta pani itsensä alttiiksi. Onhan luonnollista, että paholainen oli tähtäävä terävimmät nuolensa niin peljättyä vihamiestä kohtaan, saadakseen kovien koettelemusten kautta häntä pelotetuksi jatkamasta alettua työtään. Svenonius odotti itsellensä ja omaisillensa pahinta tapahtuvaksi.

Svenoniuksen mieli oli tällä hetkellä tavallista kovemmin kuohuksissa, sillä Inkeriä kuulustaessaan oli hänen turhamaisuuttansa loukattu sen kaikista arimpaan kohtaan. Molemmat olivat he, sekä Inkeri että nuori Skytte, uskaltaneet lausua epäsuotuisan arvostelun niistä saarnoista, joita hän joka sunnuntai tarjosi seurakuntalaistensa kuultaviksi ja joissa hän jumaluusopillisen vakaumuksensa innon purki ihan pohjiaan myöten. Hän ei tahtonut itsellensä tunnustaa, että se, mitä hän tämän johdosta tunsu, oli loukatun itserakkauden synnyttämää vihaa; ei, se oli kahden sielun tilasta johtunutta tuskaa, joista toinen jo oli myyty perkeleelle, toinen lähenteli kadotuksen partaalla.

Semmoisia tunteita ja tuumia hautoen oli Svenonius jo tullut lähelle kotiansa, pitäjän pappilaa, joka oli punaiseksi maalattu rakennus, vähäisen puron varrella, koivujen keskellä. Kesäisin, kun puron kirkas vesi lirisu valkoisella hiekka-alustallaan ja koivujen latvat olivat täydessä lehdessään, oli tuo asuintalo ruuspeltojen ja niittyjen keskellä niin ihanalta näyttävä, ettei ohikulkeva matkustaja voinut muuta luulla, kuin että viihtymys ja valoisa maailmankatsanto olivat sen sisällä asuvia.

Svenonius sai tuskin avatuksi veräjän, josta kulettiin nurmikkopihamaahan, kun vaimonsa, karjakko ja talonrenki perässään, tuli häntä vastaan.

Svenonia rouva oli iällinen ihminen, jäänyt leskeksi edellisestä kirkkoherrasta, ja oli ajan tavan mukaan ja konsistorin määräyksestä kirkkoherrantilan lisänä siirtynyt seuraajalle, uudelle kirkkoherralle. Tämä harkinnalle perustettu avioliitto, jonka rakentumiseen eivät muut kuin leivänhankinnan tunteet olleet vaikuttamassa, ei silti ollut onneton. Rouva puuhasi taloudellisissa toimissaan, kirkkoherra virantoimituksissaan ja jumaluusopillisissa opinnoissaan, toinen ei häirinnyt

toistaan, ja niin sitä mentiin päivästä päivään ilman rakkautta ja ilman kiistaa.

— Täällä, kuuletko, vasta kummia on tapahtunut!... Näillä sanoilla havahdutti Svenonia rouva miestään hänen mietteistään, — Stella kuoli navettaan sill'aikaa kun sinä olit poissa.

Svenonius nosti silmänsä ja näki edessään vaimonsa, joka epätoivossaan väenteli käsiään, karjapiian, joka itki katkerasti suosikkinsa kuolemaa, ja talonrengin, joka mytisti epäilevästi suutaan ja repi pellavaista tukkaansa.

— Stellako, parahin lehmämme! kysäsi Svenonius.

— Stella juuri! Voi sitä kurjuutta, sitä kurjuutta!

— Siinä sitä nyt ollaan, sanoi pastori... — Vaimo, eikö muuta onnettomuutta ole talossani tapahtunut minun poissa ollessani?

— Eikö siitä ole tarpeeksi mitä jo on tapahtunut, koska niin kysyt?...
Stella, paras lehmämme! Nyt on meillä vaan Tähti ja hieho...

— Vaiti! sanoi Svenonius, — älä valita, vaan varustaudu Herran tähden kärsimään paljon muuta kuin mitä olet kärsinyt! Ole valmiina, jos tulisit periköyhäksi, kotoheitoksi, sairaaksi ... äläkä valita! Joka on vyöttänyt miekan vyöllensä ja ryhtynyt taisteluun Leviatania vastaan, hän ei saa väistyä, jos vaikka maa vavahtelisi hänen jalkainsa alla. Perkele on saanut vallan maallisten tavaraimme yli, kuten Jopin kertomus selvästi osottaa; niistä on meidän taistelussa luovuttava ja valvottava, ettei hän saa valtaa sieluistamme...

— Sinä teet itsesi ja meidät jokaisen onnettomiksi, vaikeroi Svenonia rouva. — Enkö jo aikaa sitten sanonut, että jotain sellaista tapahtuisi? Miksi sinä puuhaat velhojen ja noita-akkojen keralla? Kyllä he paholaisen avulla vielä tuhoavat meidät. Ukko kultaseni, kuule mitä sanon! Minä en saa rauhaa yöllä enkä päivällä, niinkauan kuin sinä...

— Vaiti, sanon sulle. Sinä puhut niinkuin tyhmät vaimot puhuvat. Mutta minä kiitän Jumalaa siitä, mitä on tapahtunut, sillä tästä saamme taas yhden todistuksen velhonaisten hornan temppujen voimasta. Perkeleen morsian, Mäntysuon Inkeri on loihduillaan tappanut lehmän; sen voimme nyt epäileväisille ihmisille näyttää toteen. Sokeiden pitää näkemän ja kuurojen kuuleman. Mutta minä jatkan työtäni enkä hellitä miekkaa kädestäni ennenkuin paholaiset ovat karkotetut laumastani.

Taikauskon tuskat polttelivat Svenonia rouvan sydäntä, mutta hän hillitsi kielensä, tietäen ettei vastaansanomisesta ollut mitään apua.

Mentiin siitä sisälle ja istuttiin päivällispöydän ääreen, isäntäväki syöden samaa ruokaa kuin palkolliset, jotapaisi Svenoniuksella, vähistä varoistansa huolimatta, aina oli köyhän kulkijamen vara varattuna.

Aterian päätyttyä pastori luki viimeisen "Ordinarie Posttjynder" numeron, jonka laamanni Skytte oli hänelle lähettänyt. Merkittävimpana seikkana lehdessä kerrottiin, että hurskaassa Dresdenin kaupungissa muutamia kuukausia takaperin yhtenä päivänä poltettiin yksitoista noitaa. Sen luettuaan pastori huokasi tuhannetta kertaa, soimaten Ruotsin viranomaisten huolimattomuutta, jotka yhä vitkastelivat toimeenpanemasta yleistä tutkimusta noituuden asiassa.

Ilta pimeni ja pastori näki unissaan niin selvästi, kuinka Mäntysuon Inkeri ja Nummen Kaarina koettivat saada häntä mukaansa jollekin hornanretkelle, ettei hän varmaan tiennyt, oliko se unta vaiko todellisuutta, kun hän tuskaisesti vaikeroiden ja hiestä märkänä aamupuolella yötä havahti unestaan.

Stellan kuolema ja tämä uni eivät olleet omiansa jäädyttämään sitä intoa, jonka valtaamana hän nyt hankkiutui inkviisitoritointansa jatkamaan. Kärsimätönnä odotti hän nimismies Askelinia, joka vihdoin tulikin, kirjoituskalut muassaan; vahvasti murkinoituaan lähtivät nämä kaksi ystävää uusille ilmisaattomakkoille.

Tällä kertaa oli käytävä Nummen Kaarinan luona.

Puolenpäivän rinnassa saapuivat he Kaarinan yksinäiselle mökille, kaukana metsän sisässä.

Ränstynyt ovi oli teljetty ja syvä hiljaisuus vallitsi hökkelin ympärillä.

Pappi kolkutti muutaman kerran ovelle, vaan ei niin merkkiäkään näkynyt siitä, että tuvassa olisi elävää olentoa ollut.

— Akka ei ole kotosalla, sanoi nimismies keventynein mielin. — Veli hyvä, me saamme palata täältä tyhjin toimin.

— Eipä niinkään, naurahti Svenonius, — minä en näe jälkiä, jotka johtavat pois tuvasta, mutta kyllä yhdet, jotka vievät tänne ovelle. Noita on kotona.

— Pentele sitä tarkkanäköisyyttä! tuumi nimismies ja huomasi nyt hetken otolliseksi lukeakseen oppimansa loihutusanat:

"Jöns on nimi mulla" j.n.e.

Svenonius meni mökin ainoan ikkunan ääreen, jonka sarviruuduista useimmat olivat rikkiöimiä ja reiät tukitut rievuilla. Hän kiskasi pois yhden rievuista ja katsoa tirkisti reiästä tupaan.

— Noita on kotona, sanoi hän voitonriemuisella äänellä.

— "Häijy henki, poistu vain!" mutisi nimismies.

Svenonius kolkutti uudestaan ovelle. Mutta Kaarina ei ollut näköjään halukas ottamaan vastaan vieraita. Papin jyristäessä kajahteli koko tuvan sisus, mutta eukko ei hiiskunut halaistua sanaa eikä hievahtanut paikaltaan.

Eipä Svenonius enää voinut kärsimättömyyttään hillitä. Hän potkasi oven auki ja astui, tai paremmin sanoen kömpi matalaisen hökkelin sisään. Häntä seurasi nimismies, niinkuin katumus seuraa äkkipikaista tekoa.

Muita huonekaluja ei tuvassa ollut kuin rappeutunut sänky, kuukkava pöytä, jakkarana sahapölkky, vesisoikko ja rukki. Pesässä istui kissa, joka iski säkenöivät silmänsä tulijoihin.

Vaan näitä kaluja ei kummallakaan kutsumattomista vieraista ollut aikaa lähemmin tarkastella. Heidän huomionsa kiintyi heti mökin omistajaan, joka makasi lattialla, pää kiukaan seinää vasten nojallaan.

Eukko hengitti raskaasti, josta näkyi että hän nukkui. Ilme hänen kasvoillansa, joihin vanhuus ja nälkiintyminen olivat tuhoisan leimansa lyöneet, olivat aavemaiset. Harmaat hiukset roikkuivat otsalla, silmät olivat auki, mutta kuopissaan niin väännyksissään, että silmänvalkeasta ainoastaan näkyi.

Tämä kammottava näky sai nimismiehen peräytymään. Kylmä väristys pudisti itse Svenoniustakin. Mutta hän rohkasi tuota pikaa mielensä ja huusi:

— Kas, kas! Kas vaan mikä hänen vieressään on!

— Uuniluuta! Kaikki on päivänselvää! lausui nimismies.

— Hän on vast'ikään kotiutunut saatanan kesteistä. — Taivas auttaa meitä merkillisellä tavalla. Me teemme suuria, hämmästyttäviä havaintoja. Askelin, minä lähetän Strengnäsän tuomiokapitulille ja Upsalan jumaluusopilliselle tiedekunnalle tästä kirjallisen kertomuksen, jonka me, sinä ja minä, valalla ja allekirjoituksella vahvistamme... Mutta mitä piruja hänellä tuossa vieressään kupissa on?... Totta varmaan on se sitä tenhavoidetta, jonka avulla noidat kohoavat ilmaan ja kiitävät käsittämättömän lyhyessä ajassa pitkiä matkoja...

— Onhan tuo voiteeksi liian vetelää, huomautti nimismies ja silmähti arasti kuppiin.

Itse asiassa ei maljassa ollut muuta kuin belladonnasta, kiukkujuuresta, hulluruohon siemenistä ja myrkkysienistä kiehutettua väkinestettä. Eukko oli humaltunut tuosta juomasta, jonka valmistustapaa eivät muut, kuin nk. tietäjäakat tunteneet, ja jonka vaikutukset olivat sangen merkittäviä. Joutuneena henkisen tartunnaisen valtaan oli vaimovanhus, joka rakasti tuota juomaa, se kun joksikin aikaa kirvotti hänen sielunsa tämän elämän hereilläolon kurjuudesta ja upotti hänen aistinsa väriloisteen komeimpaan maailmaan, — oli hän viime aikoina yhä kiihkeämmin yltynyt nauttimaan sitä päihtyäkseen ja huumaustilassaan yhä elävämmin alkanut tapaila niitä kuvia, jotka hereillä ollessa täyttivät hänen mielikuvituksensa. Hän näki unta salamenoisista pidoista, joita pimeinä öinä vietettiin ihanasti valaistuilla vuorilla; hän uneksi olevansa nuori ja kaunis ja kirmailevansa huimaavissa, hurjissa tansseissa milloin kauniitten nuorukaisten, milloin hirmuisten pahojen henkien keralla; hän uneksi istuvansa pöydissä, jotka täysinään kantoivat maittavia ruokia ja hekkumallisia juomia ja hän näitä syöden ja juoden soiton lumosävelten kaikuessa, hän uneksi suloisessa puolitoreessa kiitävänsä harpunoiton kumistessa halki avaruuden milloin kevykäisellä hopeahattaralla, milloin kummanlaisella ajopelillä, uuninkoukulla, pukilla j.n.e. Ja uni oli niin elävää, että hän havahtuessaan piti sitä varmana todellisuutena. Nähtyään ensikerran tällaista unta vanha Kaarina luuli, kauhistuen omaa itseään sekä taivaallisia ja maallisia rankaisuja, että hän todella oli käynyt Hornassa ja tehnyt liiton pahuuden ruhtinaan kanssa; hänen omatuntonsakin tuli sairaaksi eikä vaan hänen mielikuvituksensa, ja tässä kamalassa tilassaan turvautui hän raivostuneen tavoin, pelosta ja kurjuudesta pelastuakseen, yhä

uudesta tuon salaperäisen juoman synnyttämään huumeeseen.

Semmoisena huumeapäisenä hänen nyt tapasivat Svenonius ja nimismies. Sittenkun he kotvan aikaa olivat katselleet nukkuvata, tarttui pappi hänen käsivarsiinsa ja ravisteli häntä kaikin voiminsa. Nimismies rohkasi luontonsa hänkin ja ryhtyi pappia auttamaan ämmän herättämisessä. Mutta silloin pesässä makaava kissa kohosi kynsilleen, köyristi selkensä ja päästi sähinän, josta voi nähdä, ettei sillä ystävällisiä aikeita mielessä ollut.

— Kissa! Haa! huusi Svenonius, nähden kaikkialla vain merkkejä ja ihmeitä, — Ota kiinni kissa, veli Askelin! Siitä saamme taas uuden todistuskappaleen...

— Veli hyvä, kuinka on mahdollista näyttää jotakin toteen mokomalla elukalla kuin...

— Ota kiinni, sanon minä! Se ei ole tavallinen kissa tuo juuri. Gervasius Tilberiensis kertoo, että noidat, jotka ilmassa ratsastaessaan putosivat Rhon-virtaan, muuttuivat kissoiksi ja pääsivät siten vainoojiensa kynsistä. Ota kiinni se...

Mutta kuultuaan tuon selityksen nimismies oli entistään haluttomampi ryhtymään kissanajoon. Svenonius kaappasi hänen keppinsä ja tavotti lyödä sillä tuota epäiltyä haamua, mutta Kaarinan ainoa kotieläin, ainoa olento, joka oli hänellä toverina yksinäisyydessä, suisti nopeasti syrjään ja pakeni sängyn alle, josta sen vihaista sähinää tuon tuostakin kuului. Vihdoin, kun nimismiehen patukka pakotti sen luopumaan tästäkin tyyssijastaan, loikkasi se toistamiseen lattian yli ja syöstä hurautti raollaan olevasta ovesta ulos.

Tämän vähäisen välikohtauksen jälkeen rymistettiin ja ravistettiin eukkoa taas yhtä tuimasti, vaan ei siitäkään ollut muuta seurausta, kuin että hän unimielissään rupesi sekavasti sopertamaan.

Nyt keksi nimismies sen keidon, että syyti soikosta vettä Kaarinan päälle; sitä hän ei kuitenkaan uskaltanut tehdä muuten kuin jupisemalla tuota tuttua pakinaansa:

"Jöns on nimi mulla" j.n.e.

Ja tämä temppu se tekikin toivotun vaikutuksen. Vanhuksen silmät alkoivat kiertyä, mustuaiset silmäautojen alta näkyä, ja nyt tuijotti hän miehiin tajuttomin, aavemaisin katsein.

— Olenko minä kotona? sopersi hän ja silitti kädellään harmahtavia hiuksiaan.

— Olet jo kauankin ollut kotona Hornasta tultuasi, kirottu noita, ärjäsi Svenonius niin jymäkällä äänellä, että se sai eukon täyteen tuntoonsa ja pani hänen kämärtyneet jäsenensä vapisemaan.

— Oletteko nähneet minun tulevan? Hukassa olen, huudahti hän sydäntä vihlaisevalla tavalla.

— Olemme kyllä, eipä enää auta että kiellät. Sinä, Belsebubin valittu, tulet suoraa päätä Hornasta.

— Ketä te olette? kysyi Kaarina asettuen istualleen, ja silmäillen miehiä; — pappi se on ... nimismies ... voi, hukassa olen, sanon minä! Armoa, hyvät herrat! Älkää puhuko mitään kansalle! He tappavat minut, he polttavat minut elävältä... Jos säälitte vanhaa, onnetonta, kurjaa...

— Sinä myönnät siis käyneesi Hornassa?

— Mitä on minun tehtävä? Mutta jos armahdatte vanhaa, onnetonta Kaarinaa, niin Jumala...

— Jumala! Tohditko mainita hänen nimeään, sinä hylky? karjasi pappi.

— Älkää antako minua ilmi! Älkää tehkö minua onnettomaksi! pyyteli vaimovanhus kalisevin hampain, ja ryömi armoa anovana papin jalkojen juureen.

— Kirottu ole sinä, pakana, sinä efesiläisten Dianan papitar! Ensinnä tulet sinä paistumaan maallisessa tulessa ja sitte ikuisissa tulikivijärvissä. Sinulla ei ole mitään armoa odotettavana. Heitä irti jaloistani, hylkiö, taikka potkasen sinua!

— Veli hyvä, emmekö jo ole kuulleet ja nähneet tarpeeksi, voidaksemme näyttää asian täydellisesti toteen? uskalsi nimismies kysyä.

— Olemme nähneet tarpeeksi! Lähtekäämme täältä, päästäksemme kuulemasta hänen hampaidensa kirinää. Pois tieltä, noita!

— Haa, nytpä muistan, huusi eukko ja osotti sormellaan Askelinia, — etköhän vielä osota sääliäkin minulle, sinä, joka itsekin olit juhlassa saapuvilla. Minä näin sinun suurissa saappaissa tanssivan

naisten kera vuorella, ja pöydässä istuit minun vieressäni. Muistatko?

— Minäkö! oletko tullut hulluksi, nainen? huusi nimismies kalman kalpeana ja astui askelen taapäin, mutta kaatui samassa nurinniskoin sahapölkyn päälle.

— Sinä juuri! toisti Kaarina ja nauroi ilkeästi. — Nyt olet vallassani. Anna minut nyt ilmi, jos uskallat, niin pääset yhdessä minun kanssani mestauspaikalle.

— Mikä katala, rietas vale! vaikeroidi Askelin, nousten seisoaalleen. — Veli Svenonius, rientäkäämme täältä! Veri hyytyy suonissani.

— Ole huoleti, veli, sanoi Svenonius. — Minä kyllä huomaan, että se on vale ja että se on aiottu oikeuden miekkaa tylsentämään. Tuossa on keppisi, ystäväiseni; lähdetään!

— Niin, lähdetään! Huh!

Nimismies poistui niin nopeasti kuin hänen arvonsa virkamiehenä sitä salli. Svenonius sitä vastoin kulki vakavasti ja verkkaan ja kuunteli kylmästi kaikkia niitä kirouksia ja sadatuksia, joita kajahteli hänen jälessään puiden välistä.

Kun inkvisiittorit vielä olivat käyneet kahdessa toisessa mökissä ja niissä tehneet lukuisia enemmän tai vähemmän tärkeitä havainnoita, palasivat he illan suussa pappilaan; syötyään ryhtyivät he hetikohta sepittämään muistikirjoitusta asiassa.

Tätä tehdessä keskeytti heidät Svenonia rouva, joka sydän kurkussa juoksi ruoka-aitasta ilmoittamaan, että Mäntysuon Inkeri ja hänen tyttärensä vast'ikään olivat avanneet pihan veräjän ja lähestyivät pappilaa.

Svenonius töytäsi ulos. Nimismies tyytyi katselemaan kohtausta ikkunasta.

Inkeri oli tullut luottavaisesti puhumaan sielunpaimenensa kanssa ja kertomaan hänelle elämänvaiheitaan. Hän tahtoi järkisyillä vaikuttaa papin ymmärrykseen, rukouksilla hänen sydämeensä, poistaakseen tämän epäluuloja hänestä ja taivuttaakseen häntä heittäämään siksensä vainoomiset, joiden hän vallan oikein aavisti olevan tulossa. Inkerillä oli Elli mukanaan, sillä hän tiesi, että sureva äiti ei voi paremmin sydämeen koskevaa rukousta saada lausutuksi, kuin osottamalla lapseensa.

Toinen käsi sauvan nojassa, toinen tyttärensä kädessä läheni hän nöyränä, vaan arvokkaan ja ylevän ryhtisenä. Hänen rinnallaan kulki Elli, kalpean ja nöyrän rukoilevana.

Karjakko, joka pihalla lypsi Tähteä, lähti tulokkaat nähtyänsä pakoon.

Inkeri ja Elli eivät ehtineet vielä portaiden luo, kun Svenonius jyrisevällä äänellä purki heidän päällensä vimmaisit vihansa.

Inkeri tahtoi puhua, mutta vihansa pauhinalla Svenonius esti hänen äänensä kuulumasta. Inkeri oli menehtyä papin sadatuksiin ja sydämessään vallitsevaan kauhuunsa; mutta luotuaan silmänsä taivasta kohden ja nähtyään Jumalan kaikkialla-olon merkin leviävän niin hänen itsensä kuin koko maanpiirin päälle, hengitti hän helpommin. Ja luotuaan kerran katseensa ylös, ei hän sitä maahan luonut, niinkauan kuin pappi sadattelemistaan sadatteli.

Mutta Elli oli typerytynyt polvilleen lumeen ja kätkenyt päänsä äitinsä hameen poimuihin.

Auringon viimeiset rusosäteet valaisivat kohtausta ja levittivät nyt kuten lukemattomia kertoja ennen paratiisillista loistoa tähän inhimillisen kurjuuden ja inhimillisten kärsimysten kuvaelmaan.

— Pois täältä, Endorin noita tyttärenesi! kiljui Svenonius. — Mene, mene! Me kohtaamme toisiamme tuomarin edessä, joka on lain ja oikeuden miekalla hävittävä sinut ja sikiösi maan päältä. Mene ... ja manaa herrasi ja ruhtinaasi koettelemaan minua ja omaisiani kaikilla onnettomuuksilla, jotka ihmistä voivat kohdata! Minä en pelkää. Mene, mene!

Inkeri nosti tyttärensä, otti häntä kädestä ja lähti sanaakaan sanomatta pois. Veräjän viereiselle penkille pani hän raamatun, jonka Svenonius käydessään oli unhottanut hänen tupaansa.

Samassa tuokiossa talonrenki tuli renkituvasta ulos vanha väkipyssy kädessään. Hän nosti aseensa silmälle ja tähtäsi poistuvaa Inkeriä.

— Seis, mies! huusi Svenonius. — Mitä sinä teet?

— Tahdon vaan koettaa, pystyykö noitaan susihaulit, vastasi renki yksikantaan.

— Anna sen kokeen olla! Kuuletko!

— Mutta mitä se tekee, sanoi renki. — Tehomatta se on häneen kuitenkin. Ja parastahan olisi kaikissa tapauksissa häntä vähän kopahuttaa, ennenkun hän tuhoaa meidät kaikki.

Ja toistamiseen oli itsepäinen renki jo tähtäämisillään, kun muudan paikalle saapunut mies teki mitä Svenonius ei olisi kerinnyt tehdä: temmata ase hänen kädestään.

Se mies oli Aadolf Skytte, joka toiselta haaralta oli saapunut pappilaan.

Hän aavisti mitä oli tapahtunut. Ollen hetkisen kahden vaiheella siitä, rientäisikö hän Inkerin ja Ellin jälestä vai kääntyisikö hän pastorin puoleen, jonka kasvoilla kuvastui mitä hurjin vihanvimma, päätti hän sittenkin jäädä, vaikka hän hyvin oivalsi, että tilaisuus oli tavallista sopimattomampi rukoilla turvattiensa puolesta. Onnettomampaan hetkeen kuin tämä ei sallimus olisi voinut hänen askeleitansa tänne ohjata.

Svenonius iski nuoreen Skytteen synkän silmäyksen. Svenonia rouva, joka nimismiehen vieressä seisoen oli katsellut kohtausta Inkerin kanssa, töytäsi ulos, niiasi syvään ylhäiselle vieraalle ja pyysi monilla turhilla anteeksipyyntöillä häntä astumaan sisään.

Aadolfin jäätyä yksiksensä nimismiehen ja pastorin kanssa, kysyi hengenmies lyhyesti ja tylästi:

— Saatanko olla, armollinen herra, teille joksikin avuksi?

— Minä olen tullut vaatimaan teiltä selitystä aikeistanne niitä kahta naista kohtaan, jotka äsken ajoitte talostanne pois. Minä epäilen, etteivät nuo aikeet ole parasta laatua.

— Armollinen herra, teidän isänne tuntee aikeeni vallan hyvin. Kääntykää hänen puoleensa, hän on antava teille tarpeellisia selityksiä asiasta. Ainoa seikka, jota hän ei tiedä, ja jonka minä aikanaan olen hänelle ilmoittava, on se kummallinen ystävyys, jota te noita-akalle ja hänen tyttärelleen osotatte. Tiedän teidän, armollinen herra, halveksivan vanhan opettajan neuvoa, muuten sanoisin: varokaa sieluanne perkeleeltä! Hän kätkeytyy väliin kauniittenkin kasvojen verhoon. Te olette jo joutumaisillanne paholaisen pauloihin.

— Neuvojanne minä en tarvitse, herra pastori, vaan antakaa sensijaan minulle haluamani selitys! Te vallan hyvin käsitätte etten minä isälleni voi yhtä pontevasti kuin teille puhua asiasta, josta olemme niin eri mieltä. Ja sitäpaitsi pitäisi teidän, eikä kenenkään muun, olla lähin mies selittämään omia aikeitanne.

— Hyvä on, minä selitän; minun aikeeni ja työni eivät ole pimeyden aikeita ja tekoja; ne sietävät päivän valoakin. Sentähden täytän toivomuksenne. Herra on asettanut minut paimeneksi vähäiseen osaan suuresta laumastaan, minun toimeni on pyhä toimi, ja sen suuri edesvastaus saattaisi minut vapisemaan, ellen kunnollisesti uhraisi kaikki ajatukseni ja voimani sen täyttämiseen. Ennenmuinoin monasti halusin saarnata pakanoille evankeliumia, hankkiakseni henkeni ja vereni uhraamisella varmuutta itselleni siitä, etten ollut kelvoton Herran soturiksi. Mutta ajat ovat nyt muuttuneet, ja minä huomaan, että minä olen täällä yhtä paljon tarpeen kuin kaukosaarten pakanallisessa pimeydessä, sittenkun saatana on ilmestynyt keskellemme julkirohkeasti vietellen Jumalan seurakuntaa. Kauhein synnintulva uhkaa meitä sen kautta, että paholainen, opettamalla taikakeinoja ihmisille, viettelee lukemattomia sieluja puoleensa. Saksassa ja muissa kristityissä maissa ovat hurskaat ruhtinaat, oppineet teologit ja koko papisto yhteisesti katsoneet välttämättömäksi ehkäistä tulvaa maallisilla keinoilla, koska hengellisistä keinoista ei mitään apua ole tullut. Omatuntoni käskee minua ahtaassa piirissäni tekemään samoin. Tahdon hävittää Baalin papit ja papittaret laumastani, ennenkun he ehtivät tarttumaa laajemmalle levitellä, kuin se jo on levinnyt. Laki tarjoo sitä varten minulle tukeaan, jota minä en ole hylkäävä. Esi-isämme, jotka olivat meitä hurskaammat ja paremmat, sääsivät että noituus on hengenrikos: velho on teloitettava ja noita-akka poltettava ... katso Valtiorikoskaaren ja Vesteröosin Säännöksen v. 1527 kuudetta lukua. Aikeeni te nyt tiedätte, enkä minä niistä luovu, vaikka tiedänkin mitä vaarallisimpaan asiaan ryhtyvänä, paljoa vaarallisempaan, kuin mitä saarnaaminen pakanain keskellä on, sillä pakanat voivat ottaa ainoastaan oman vereni, mutta ne, joita nyt Jumalan avulla vainoon, voivat saattaa turmioon kaikki, joita maan päällä enimmäkseen rakastan.

Svenonius oli puhunut tavattoman tynnosti, mutta yhtä kammottavat kuin hänen sanansa oli Aadolfista hänen silmissänsä palava synkkä hehku, joka todisti, ettei mikään, ei järkisyyt, rukoukset eikä uhkaukset voisi järkähyttää hänen vakaumustaan ja aikeitaan.

— Oletteko mielestänne vakuutettu, että Mäntysuon Inkeri on yksi noita peljättäviä ihmisiä? kysyi hän, voimatta voittaa pelkooan.

— Hänkö? sävähti Svenonius kiivaasti. — Hän on ylimäinen papitar pahuuden templissä ... hän on

Leviatanin lempimorsian.

— Mitä todistuksia teillä siitä on?

— Mitäkö todistuksia? Te cartesiolaiset! Menkää navettaani, niin saatte todistuksen, joita kaikessa, yksin taivaallisissakin niin suurella innolla haeskelette! Todistuksia! Niin, nähkääs, niitäkin on Herra minulle antanut, sitovia todistuksia, kumoamattomia todistuksia, oikein kouriintuntuvia todistuksia, eikä semmoisia kuin syvien syntyjen ja syiden tutkijat pimentyneistä mielistään punovat.

Ja Svenonius alkoi kadotustuomioita Cartesiukselle ja muille tietoviisaille uhkuvan kertomuksen vasta päätetystä inkvisitsioonimatkastaan ja tällä retkellä tehdyistä havainnoista, eikä unhottanut mainita sitäkään merkkiä, että yksi hänen lehmistään huomattavaa tautia potematta kuoli, sill'aikaa kun hän oli kuulustelua pitämässä Inkerin luona.

Nuori Skytte kävi hämilleen ja olisi luullut papin tätä kaikkia uneksineen, ellei Tappuraisen takausmiehenä olisi ollut saapuvilla oleva nimismies, joka aina, kun häneen vedottiin, nousi tuoliltaan ja tehden syvän kumarruksen armolliselle herralle vakuutti papin sanat tosiksi.

Kuinka selittää nämä ilmaukset? Aadolf ei sitä voinut, semminkään nyt, kun pelko Ellin ja hänen äitinsä tähden ahdisti hänen sydäntään.

— Mutta kuinka on uskottava, sanoi hän, — että nämä poloiset, köyhät ihmisparat olisivat liitossa yliluonnollisten pahuuden voimien kanssa! Mikä houkuttelisi heitä moiseen liittoon? Mitkä edut korvaisivat heille kaikkea sitä sortoa ja vainoa, jolle he antautuvat alttiiksi, sitä inhoa, jolla ihmiset heitä vierovat, heidän pelkoaan ja omientuntojensa kalvausta ja ennen kaikkea, sitä varmaa tietoa, että he ovat sielunsa autuuden menettäneet? Houkuttelevimmat maalliset edut ainoastaan, ylhäisyys, kunnia, rikkaus ja kauneus voisivat korvata tuota kevytmieliselle, turmeltuneelle, tai puutteesta tahi kurjuudesta epätoivoon langenneelle ihmiselle. Ja kuitenkin näemme niiden, joita noituudesta epäillään, olevan köyhiä, ylenkatsotuita, raihnavia...

— Malttakaa, armollinen herra, sanoi Svenonius, — te ette huomaa mikä houkutusvoima pahalla ja kielletyllä itsessänsä on turmeltuneeseen ihmisluontoon, olletikin jos tämä houkutus vielä esiytyy salaperäisyyden verhoon kätkeytyneenä; te ette huomaa, mitenkä viettelevää on salakeinojen kautta vallita luontoa, vaikka tämä valta ei olisikaan muuta, kuin kyky ennustaa vastaisia tapahtumia ja vahingoittaa ihmisiä, ilman että siitä itselle on minkäänlaista hyötyä. Se jo yksin riittää selitykseksi, miksi ihminen vapaasta tahdostaan luopuu Jumalasta ja lupautuu perkeleen omaksi. Mutta tällä on moninaisia ja voimallisia houkutuskeinoja. Hän tuntee lihamme heikkoudet ja käyttää niitä omaksi voitokseen. Sanotte hornan sikiöiden, joita minä tahdon hävittää, kärsivän puutetta, ylenkatsetta, raihnavia. Niin kyllä, semmoinenhan on tavallisesti heidän ulkonainen osansa, mutta asialla on toinenkin puolensa. Ei mikään pakanaruhtinas voi kaikella vallallaan loiehta esiin sellaisia lihallsia nautintoja, kuin he; ei mikään nuori syntinen epikurolainen antautua semmoiseen liekkumaan, kuin nuo iäkkäät naiset, joiden elineste on kuihtunut. He matkustavat milloin mielivät pimeyden ruhtinaan pitoihin, he herkuttelevat hänen pöydissään, joissa on ruokia näöltään ja maultaan mitä herkullisimpia, vaikka itse asiassa ovatkin vain huononpäiväisiä; he päihtyvät juomista, joiden makeus sammuttaa lihallsisuuden hehkun, he nauttivat kaikiila aistimillaan ja kaikilla hermoillaan hekkumaa, josta hornanhengen ruttoutunut mielikuviutus yksistään voi luoda itselleen käsityksen. Ja mitä heidän kadotettuihin sieluihin tulee, lupaa heille valheen ruhtinas kuoleman jälkeen rauhaa ja jatkuvia nautinnoita hänen valtakunnassaan.

Tähän tapaan keskustelu jatkui jonkun aikaa. Svenonius ei jäänyt vastausta vaille, vaan olipa ehdottomasti voitollakin, niinkauan kun Aadolf väitellessään liikkui puhdasoppisuuden alalla. Papin syyt ja perusteet kumotakseen täytyi hänen siitä siis poiketa ja turvautua voimallisempiin aseihin. Taistelu kävi yhä tuimemmaksi ja katkerammaksi; Aadolf hylkäsi kaiken varovaisuuden, Svenonius kohteliaisuuden vaatimukset, jotka tähän saakka olivat estäneet hänen vihaansa sekä hänen kauhistustaan nuorukaisen vääräoppisten hairahdusten johdosta, kuohumasta yli äärien; mitä enemmän nuori filosofi yhä rohkeammalla logiikalla saattoi yltiöpäisen jumaluusoppineen ahtaalle, sitä enemmän tämä siirtyi pois vapaan ajatusvaihdon alalta ja alkoi raivostuneesti syytää suustaan, mitä kuohuva sappi ja kiihkeä harmi aikaansaavat. Nimismies tuskitteli, hikoili ja puhki; ovelta kuunteli Svenonia rouva, jonka joka jäsen vapisi.

— Oi, Jumalani, huokasi vihdoin Svenonius ja heitäikse tuolille istumaan, — tämä on liikaa ... liikaa minulle, joka olen rakastanut tätä nuorukaista niin lämpimästi, minulle, joka hoitelin hänen sieluansa lapsuudessaan, niinkuin puutarhuri hoitaa hentoa liljaa! Hän on myrkyllinen hammasheinä, turmiollinen rikkaruoho, joka on revittävä pois juurineen! Sinä tiedät, Jumala, että olen viaton hänen lankeemukseensa! Hänen kunnan isänsä sydän on ehkä pakahtuva, kun hänelle sanon, millaista käärmettä hän on povellansa kasvattanut, vaan totuutta ei minun käy peittäminen. Varo itseäsi! Sinä olet häväissyt pyhää oppiamme, olet julkeasti levitellyt villitystäsi päivän valoon. Eipä sukuperä, eikä

heimouskaan ole pelastava sinua rankaisusta. Isäsi on kirooiva sinut, sukusi on varistava sinut niinkuin mädänneen hedelmän pois oksistaan, maanmiehesi ajavat sinut pois maansa ääristä...

— Niin on, maanpaolla rangaistaan semmoisesta, Kuninkaankaaren 4:nen luvun mukaan, soperti lainymmärtävä nimismies itseksseen.

— Minä en epäile, lausui Aadolf Skytte istualtaan nousten ja iski, kasvot punaisina, leimuvat silmänsä pappiin, — minä en epäile, ettette tekisi kaikkea, mitä hurskas vihanne johdattaa mieleenne. Syyttäkää minua harhaoppisuudesta, jumalanpilkasta tahi mistä hyvänsä, erottakaa isän sydän pojan sydäimestä ja karkottakaa minut kotini kynnykseltä! — Uskon sen olevan teidän vallassanne... Mutta minä vannon ... kuuletteko, minä vannon ... että jos teidän vaikutuksestanne hiuskarvaakaan kärvennetään noiden turvattomien naisten päästä, joiden puolesta minä tällä kertaa turhaan olen puhunut raivostuneelle sydämellenne, niin minä tällä kädellä saatan teille koston verisen oikeuden.

— Jos henkeni ja vereni uhrataan Herran alttarilla, kiitän minä Häntä, jos vaikka niinkin, että uhriveistä pitelee rakastettu oppilas. Uhkauksenne ja rukouksenne ovat turhat. Heittäkää minut nyt rauhaan ja miettikää itseksenne murha-aikeitänne! Aikani on niukka, ja minulla on suuri työ tekeillä.

Aadolfin veri kuohuili valtavasti. Hän mitteli lattiata joitakuuta kertoja, pysähtyi ikäänkuin kahdenvaiheilla, heitti viitan hartioilleen ja, siepattuaan lakkinsa, lausui tyynemmin:

— Muistakaa valaani semmoisena hetkenä, jona mietintö on saamaisillaan mielettömän intonne jäähtymään? Kukaties olette silloin muistava, että jos pakotatte minua äärimäisyyksiin, niin ei ole ainoastaan oma verenne, vaan vielä minun rikoksenikin tuleva teidän pääanne päälle. Annan teille anteeksi häpeällisen käytöksenne minua kohtaan, ja viimeinen sanani teille on oleva viimeinen rukoukseni: ajatelkaa mitä teette! Älkää saattako turmioon leskiraukkaa, ei hänen lastansa, itseänne eikä entistä oppilastanne!

Sen sanottuaan poistui Aadolf oven kautta, josta papin kammarista tultiin suoraan ulos. Siten hän itsetietämättänsä pääsi kohtaamasta Svenonia rouvaa, joka toisella ovella oli kuunnellut, ja tahtoi nuoren Skytten edessä polvistumalla saada taivutetuksi häntä, ettei hän lähtisi pois ennenkuin oli saatu aikaan sovinto Skytten ja hänen miehensä välillä. Hän ei käsittänyt että sellainen sovinto oli mahdoton.

Nyt töytäsi hän vesissäsilmin ja kauhusta kalman kalpeana sisään miehensä luo, mutta tämä ehkäsi sanatulvan, ennenkun se oli huuliltaan tulvahtanut, muutamilla tylyillä huomautuksilla siitä, että naisten velvollisuus on vaieta miesten seurassa, ettei hän sekautuisi asiaan, jota ei ymmärtänyt j.n.e.

— Ei tässä mitään vaaraa ole, hyvä rouva, vakuutteli nimismies hyväsuontoisesti! — pikkunen tora vaan ... nuori herra vaan vähän pikastui... Se ei merkitse mitään ... ei yhtään mitään.

Epävarmaa on, rauhottuiko Svenonia rouva nimismiehen vakuutuksista; huokailen hän lähti takasin taloudellisiin toimiinsa.

Mutta jällellä olevan osan iltaa istuskeli pastori Svenonius kyhäillen havaintoretkeistään suunnitusta kertomukseen, jonka hän aikoi lähettää tuomiokapitulille ja jumaluusopilliselle tiedekunnalle Upsalassa.

Seuraavana sunnuntaina hän lukuisasti kokoontuneelle seurakunnalle piti saarnan samasta aineesta, kertoi mitä hän itse oli noitien taidoista kokenut, mainitsi Mäntysuon Inkerin, Nummen Kaarinan ja kaksi muuta vaimoa nimeltä, varotti, uhkasi ja rankaisi. Se oli saarna, jonka raa'alle kaunopuheisuudelle ei vertoja löytynyt. Saarnamiehen ääni täytti kirkon, niinkuin ilmankansi täyttyy ukkosen jyrynästä; hänen sanansa, iskien niinkuin salamat, vuoroin pöyristyttivät ja lamauttivat.

Saattaa kuvitella, millaisen vaikutuksen se teki ihmisiin, joiden mielet jo ennestään olivat sairaat, joiden mielikuvituksessa jo kauan oli vilissyt hirmuisia kuvia, joiden sieluja lamautti kauhea pelko. He istuivat penkeissään kalpeina ja vavisten, milloin tuijottaen pappiin, milloin painaen kasvonsa alas, välttääkseen saarnastuolista sälähtäviä leimauksia. Monta naista ja lasta pyörtyi, toisia valtasi kouristava puistutus. Kun saarna päättyi ja lähtövirttä piti laulaa, jaksoivat ainoastaan muutamat hajaanet yhtyä veisuun.

Kun sitte kansa oli lähtemäisillään kirkosta, astui Svenonius alttarin eteen, toisti mitä ennen oli sanonut, että hänen oli aikomus saattaa seurakunnassaan löytyvät saatanan palvelijat, miehet sekä naiset, oikeuden käsiin, ja kehotti kaikkia saapuvilla olevia, jotka olivat noitien tempuista kärsineet, joita noidat olivat houkutelleet luopumaan Jumalasta tai jotka muuten olivat jotakin kuulleet tai nähneet, mikä noitia vastaan saattoi kelvata todistukseksi, kehotti niitä viikon varrella tulemaan pappilaan ja siitä totuuden mukaisesti sielunpaimenelleen kertomaan.

Koko seuraavan viikon oli pappila ihmisten piirittämänä, jotka olivat tulleet noidista tietoja antamaan tahi heitä vastaan valittamaan. Kaikki kiihottuneen mielikuvituksen kauhukuvat, kaikki taudit ja muut

onnettomuudet, jotka olivat kohdanneet ihmisiä ja elukoita pitäjässä, kirjoitettiin heidän syntiluetteloonsa, Svenonius tunki melkein hukkuvaansa todistusten paljouteen. Tarvittiin vähimmäkseen kaksi viikkoa aikaa, ennenkun ne saatiin kirjoitetuksi muistiin ja laadituksi järjestykseen. Hän teki työtä aamusta iltaan rautaisella ahkeruudella, maltoi tuskin virkistää itseänsä ruualla eikä pitemmäksi aikaa poistunut kirjoituspöytänsä äärestä muulloin kuin lähinnä seuraavina sunnuntaipäivinä, toimittaessaan jumalanpalvelusta kirkossaan.

Tällä välin ei hän myöskään käynyt ystävänsä ja suosijansa, laamanni Skytten luona Signildsborgissa, ja Skytte taas oli luuvalon tähden estetty käymästä papin luona terveisillä. Aadolf, joka odotti jokapäivä Svenoniuksen tuloa eikä tiennyt syytä papin näennäiseen tynnimielisyyteen, alkoi toivoa, että pappi kenties oli malttanut mielensä ja heittänyt syytökset häntä vastaan isän luona sikseen sekä luopunut kanteesta Inkeriä vastaan. Mutta tästä erhetyksestään oli hän pian kammottavalla tavalla heräävä.

XII.

Kaksi yhtymystä.

Lukija kenties muistaa muudanta hoikkasääristä nuorukaista, joka isältään, puutarhurilta oli kasteessa saanut nimen Pekka ja joka oli kaksikymmentävuotiaana kohonnut ratsurengin arvoon herra Kustaa Draken palveluksessa Sjövikissä.

Eipä tuo ratsupalvelijan arvo sentään ollut ainoa, jonka hän niin nuorella iällä oli saavuttanut. Hänellä oli toinenkin, josta hän paremmalla syyllä ylvästeli, nim. sulhon arvo, sillä hän oli näet kihloissa itse vapaaherratar Skytten siveän kamarineitsyen, sievän Hannan kanssa.

Rakkaus on merkillinen siitä, että se kykenee luomaan uudesti ihmisen. Pekkaa olivat kaikki, jotka hänen tunsivat, hän itekin niihin luettuna, pitäneet tähän saakka kelvottomana lurjuksena, joka ei muuta ajatellut ja tehnyt kuin konnankujeita ja kepposia. Isä aikoi ensialussa totuttaa häntä omaan ammattiinsa ja pitää häntä hyödyllisenä apurina puutarhassa, mutta alituisesti uusitut opetukset päättyivät vihdoon siihen, että Pekka yhdessä kanojen ja hanhien kanssa vahingollisena turmioeläimenä ajettiin puutarhasta ulos. Ainoa kerta oli hänestä isälle apua, kun hän isän käskystä kyhäsi linnunpelokin hernemaahan; vaan linnunpelokille oli hän pannut portinvartijan vanhan virkasauvan käteen, ja varustanut kummituksen nauriista tehdyllä päällä, johon hän oli painanut portinvartijan karvakulun virkahatun. Kun Pekka sen lisäksi kerran oli sekottanut pärskäjuurta portinvartijan nuuskaan ja toisen kerran syyttänyt rohtimet tuleen, kun portinvartijan vaimo sattui nukahtamaan rukkinsa ääreen, niin eipä sovi moittia ukkoa siitä, jos hänen kätensä halusta hapuili Pekan vaaleata tukkaa ja hänen jalkansa yhtä halukkaasti pyrki iskeytymään erääseen kohtaan Pekan selässä, milloin Pekan vaan piti suuren portin kautta kulkea. Välttääkseen näitä portinvartijan myötätunnon ilmauksia tapasi Pekka usein, kun ei muuta keinoa ollut, kulkea seinään kiinnitettyjen rautasinkilöiden avulla kiertotietä katon yli. Yhteen aikaan huvitteli hän itseänsä silläkin, että nosti maantienportin pois saranoiltaan, pani sen irrallisena vieruspylväitä vasten seisomaan ja asettui itse pensaan taakse piiloon, nähdäksensä mitenkä kavala juonensa päättyisi. Kun maanmies sitten tuli ja tapansa mukaan ruumiinsa koko painolla työnsi porttia, kaatui se kumoon ja tempasi miehen muassaan. Tästä huvista, joka hänelle tuotti mitä sydämellisintä iloa, Pekka kumminkin kieltäytyi, sittenkun siitä eräälle iäkkäälle miehelle oli ollut seurauksena, että hän sormet litistettyinä, nenä pöhöttyneenä kiipesi ylös, josta näkyy, ettei Pekka ollut kokonaan järkeä vailla.

Onnipa oli sen nahan, jolla luonto oli verhonnut tämän lurjuksen ruumiin, että hän juuri koltostensa tähden oli päässyt Sjövikin talonvoudin suosikiksi. Tämän puoltolauseella otti herra Kustaa hänet passarikseen ja ratsurengikseen, ja sen nimellisenä sai Pekka seurata herraansa hänen huviajeluillaan. Tämmöisellä retkellä ollen päätyi hän kerran Signildsborgiin, missä häntä mikään ei huvittanut niin, kuin tuo kaunis ja iloinen kamarineitsyt. Siitä hetkestä käsin, kuin heidän hilpeät, vilkkuvat katseensa ensi kerran kohtasivat toisensa, tuli Pekka siihen vakuutukseen, ettei hän enää ollut poika, vaan nuorukainen. Heidän tuttavuutensa alkoi hammastelemisella, jankkauksella ja pistopuheilla, ja moninaisilla tepposilla sitä jatkettiin, joista viimeinen, pahin tahi parahin, oli että he varastivat toinen toisensa sydämet. Sydämiensä katoamisen huomasivat he siitä, että heidän oli ikävä toisiansa, kun olivat erillään, jos kuinkakin kinasivat ja kiusasivat toinen toistansa, kun olivat yhdessä. Ja kun Pekka sitten alkoi epäillä Signildsborgin kuskia siitä, että tämä muka mielisteli Hannaa, ajatteli hän: "Parempi estää kuin estyä", ja kosi eräänä sopivana iltana tyttöä seuraavalla tavalla:

— Kuuletko, Hanna, etköhän sinä ilostuisi, jos oikein vakavin tuumin sanoisin, että pidän sinusta ja tahdon sinua vaimokseni?

— Ja etköhän sinä nolostuisi, Pekka, jos sanoisin, että sinä olet itserakas houkka, jos luulet, että yksikään tyttö sinusta pitää ja tahtoo sinun kaltaistasi miehekseen?

— Kyllä minä nolostuisin aika lailla, Hanna, sillä olen aina ajatellut keittäjättäreillä meillä kotona olevan omat tuumansa, kun hän paraimmat palat panee minun vadilleni.

— Oi, sen tekee hän sinua sääliessään, usko sinä se! Kaiketi arvelee hän niinkuin minäkin, että sinä olet kauhean laiha pojan nassikka.

— Mutta jos hän tahtoo minua lihottaa, niin ei hän sitä sinun hyväksesi tee; olkoon se sinun yhtä luja uskosi, Hanna!

— Ilkeä keittäjätär! — Ettei hän häpeä!... Kuuletko, Pekka, jos sinä oikein vakavin mielin...

— Vakavin mielin, Hanna! Minä en koko elämässäni ole ollut niin vakavalla mielellä kuin nyt.

— Siinä tapauksessa vaadin minä kahdeksan päivää ajatus-aikaa, sillä sopimatonta on hetikohta sanoa: tahdon. Mutta sen sulle sanon, Pekka, että jos annat keittäjättären ruokapaloilla vietellä itseäsi, niin teet minut onnettomaksi. Sietäisi sinunkin hävetä, mokoma herkkusuu!

— Minä en tiedä muusta herkkusuusta kuin sinun, sanoi Pekka, ja suikkasi Hannalle suuta.

— Hyi, niin et sinä saa tehdä, ennenkun olemme lopullisesti sopineet, sanoi Hanna.

— Mutta ennenkun lähden täytyy sinun luvata, että pysyt minulle uskollisena elämässä ja kuolemassa ja että rakastat minua myötä- ja vastoinikäymisessä! Lupaatko?

— Voinhan tuon luvata, vaan myönteistä vastaustani et saa, ennenkuin kahdeksan päivän perästä.

Ja noiden kahdeksan päivän kuluttua saikin Pekka myönteisen vastauksen Hannalta. Mutta rakastavilla oli omat syynsä olla kihlausta julkaisematta. Hannan emännän, vapaaherratar Skytten mieluisin ajatus oli, että kuski ja kamarineitsyt olisivat yhdistettävät pyhän avioliiton siteellä toisiinsa, ja hänen tuumansa oli jo puolittain valmis, siksi että kuski oli erittäin kernas siihen suostumaan. Toista puoliskoa oli vaikeampi saada suostutetuksi, sillä niin nöyrä ja tottelevainen kuin Hanna muuten oli, pysyi hän siinä suhteessa kuurona vapaaherrattaren hartaille kehotuksille ja kuvitteluille. Kuski, joka aavisti Pekasta saaneensa onnellisemman kilpailijan, katseli nuorukaista karsain silmin joka kerran kuin tämä Signildsborgissa kävi, ja puuhasi innokkaasti sopivaa syytä, antaaksensa Pekalle hyvästi selkään ja siten sälyttääksensä hänen hartioilleen osan oman mustasukkaisuutensa taakasta.

Mutta kuski oli hartiakas, miltei jättiläiskokoinen mies, nyrkkit kuin mitkähän kurikat, joten Pekan kaikin mokomin olisi pitänyt koettaa semmoisia riidan syitä saada estetyksi, jollei muun niin varovaisuuden vuoksi. Mutta varovaisuus ei ollut Pekan pääavuja. Kerran, kun kuskin oli määrä kyyditä herrasväkeään erääseen naapuritaloon, oli Pekka, joka tiesi hänellä tapana olevan useasti pyyhkiä kasvojansa, noennut hänen mustat kintaansa, josta seurauksena oli, että kuski saapui mustana kuin murjaani vierastaloon.

Toisen kerran kun sattui kova tuuli ja Pekka siitä arvasi, että kuski painaisi hatun syvälle niskaansa, pisti hän hatun vuoriin takkiaisia, jotka niin sivakasti ruoutuivat kiinni ajurin vanukkeeseen tukkaan, ettei niitä millään kurin, ei käsin eikä kammalla, saatu irtaumaan; kuskin täytyi leikkuuttaa tukka pääkamaraa myöten, päästäksensä niistä erille. Mutta niinpä hän sitte kalliit valat vannoin joka kerran, kuin suortuva saksien alta katkesi, että Pekan ei pitänyt jäämän selkäsäunatta, eikä hänen vihansa suinkaan lauhtunut Hannan naurusta eikä toisten palvelijain hymyilystä.

Niinkuin Hannalla oli omat syynsä pitää kihlausta salassa, niin oli Pekallakin ainetta olla Signildsborgissa käymättä, paitsi milloin hänen isäntänsä läsnäolon turvissa sopi säännöstä poiketa. Itse oli hän siksi uhkamielinen, ettei pelännyt kilpailijansa vihaa, mutta Hanna, joka oli yhtä arka sulhonsa nahasta kuin omastaankin, kielsi vakaasti, ettei hän yksin saanut tulla Signildsborgiin ja lupasi salaisten yhtymysten kautta korvata hänen ikävänsä. Sovittiin yhtymäpaikasta ja -ajasta. Edelliseksi määrättiin kohta, missä Sjövikistä pitkin järven rantaa kulkeva tie haaraantui kahdeksi, toinen Signildsborgiin, toinen Vanloon erakkoasunnolle vieden. Ajaksi määrättiin jokainen sovelias iltahetki päivän askareiden päätyttyä, kun rakastaville niin mieluinen hämärä peitti vaippaansa seudut. Hannan oli sitä helpompi hiipiä armastansa kohtaamaan, kun häntä siinä auttoi hänen uskottunsa neiti Maria, jolle hän oli ilmaissut vähäisen lemmejuuttunsa.

Täten nuoret tuon tuostakin yhtyivät keskenänsä kaikessa kunniallisuudessa, milloin puolisen tuntia pakinoiden talonperustamis tuumistaan, milloin entistä sananharkkaa pitäen. Kummassakin

tapauksessa he yhtä sulotunteisella mielihyvällä nauttivat toinen toisensa läsnäolosta — ja sehän olikin pääasia. Pekka oli nyt paljon muuttunut; isälleen lupasi hän kevääseen saakka uutterasti tehdä työtä puutarhassa, portinvartijan kanssa sopi hän entiset vihat ja pääsi ennenpitkää tämän sekä muidenkin palvelijoiden suosioon, joiden mielestä hän tähän saakka oli ollut rasittavana talonvitsauksena.

Eräänä kauniina kuutamoilta yhtyivät rakastavaiset sovitulla paikalla, oltuaan monta päivää toisiaan näkemättä, Pekka jutteli tulevaisuuden toiveistaan hyvinkin jo kymmenettä kertaa, Hanna ei vaan väsynyt kuulemasta.

— Näetkö, tyttöseni, sanoi Pekka, — tästä lähin rupean isäni neuvoista ottamaan vaarin ja opettelemaan kaikkea, mitä hän puutarhahoidon alalla itse vaan osaa. Sitten otan eron Sjövikistä ja menen vanhan setäni luo, jolla on oma puutarhansa lähellä Tukholmaa. Ukolla ei ole lapsia, itse on hän jaksamaton ja haluaa mielellään apumiestä, joka järjestäisi, hallitsisi ja hoitaisi hänen ammattiansa. Hän kävi mennä kesänä vartavasten isän luona, saadakseen minut mukaansa kotiin, vaan isä ei laskenut...

— Mokomaakin, sanoi Hanna; — ilman sinutta kun ei muka tultu toimeen!

— Niinhän se isä sedälle sanoi, mutta minulle hän sitten jälestäpäin virkkoi: en tahtonut sinua, heittiötä, laskea maailmalle, etten tarvitsisi puolestasi hävetä... Mutta nyt lupaan, ettei hänen enää tarvitse hävetä. Sedällä on aikomus jättää puutarha minun huostaani, kunhan tästä tulen täysi-ikäiseksi, ja siihen sedän tuumaan minä mielelläni suostun. Mutta niinpian kun kontrahti on tehty, järjestän minä asuntoni ja nain sinut, Hanna. Se saatanee suoritetuksi parissa vuodessa, ja sitte me alamme elää herroiksi. Puutarha tuottaa enemmän rahaa kuin puoli hyvää kontua, se kun on lähellä Tukholmaa, missä vihantakasvit, hedelmät sekä yksin kukatkin menevät hyvästi kaupan edulliseen hintaan...

— Ääneti, Pekka, tuolta tulee joku ... näetkö ratsumiestä tuolla?
Mennään piiloon!

— Ellen näe väärin, sanoi Pekka, piiloutuen Hannan kanssa tienviereisten kuusien varjoon, — niin ei mies ole kukaan muu, kuin juuri se rikas ja ylhäinen ulkomaalainen, joka tavastaa käydä meidän talossa vieraana.

— Niin todellakin, herra Vanloo se on, josta neitini niin usein puhuu, sanoi Hanna. — Kaiketi hän nyt palaa kotiaan tuonne kamalaan paikkaan metsän sisässä, jonka hän Pentti herralta osti. Kumma että niin rikas herra suostuu asumaan mokomassa paikassa.

— Mutta eipä hän siellä usein olekaan. Hän ajelee yhtenä tättä ja Tukholman väliä. Niin kaunis hevonen! Katso miten se pelmuilee! Jospa minä saisin ratsastaa tuolla hevosella!

— Ole hiljaa, Pekka! Hän voi kuulla meitä.

Vanloo ratsasti ohi. Kuunvalo kimelteli hevosen suitsilla ja satulavaipalla, mutta miehen haamua, jota Hanna uteliaana tähysteli, varjosti viitta ja tavanmukainen leveälierinen lakki. Tytön mielestä oli kuin se pronssinen ratsumies, jonka hän kerran oli nähnyt eräässä Tukholman hautakappelissa, olisi astunut aluskiveltään maahan ja lähtenyt ratsain yölliselle huviajelulle.

Heti Vanloon kulettua ohi, aikoivat Pekka ja Hanna lähteä kätköstään, kun nuorukainen, katsahdettuaan tielle, lausui:

— Ja tuolta on tulossa matkamies. Onpas täällä tänä iltana vilkasta tiellä.

— Hän tulee Signildsborgista päin, kuiskasi Hanna peloissaan. — Mitä jos se onkin kuski! Mitä jos meidät on saatu ilmi!

— Puhu joutavia! Kuski se ei ole; se näkyy käynnistä, sillä kuski on ollut lenkosäärinen siitä asti, kuin hän alkoi hevosen selässä ajaa.

— Se on Aadolf herra, sanoi Hanna.

— Hänet olemme pari kertaa ennenkin nähneet tähän aikaan. Ja aina kääntyy hän metsään menevälle tielle. Kenties hänenkin on yhdyttävä siellä jonkun kanssa! Vaan kukapa se olisi? Minun tietääkseni metsässä ei asu ainoatakaan kaunista tyttöä. Mutta kenties hän on menossa Sjövikiin päin; siellä on useampiakin punaposkisia impiä, sen tiedän.

— Pekka, lausui Hanna nopeasti, — sinä voit tehdä minulle ja hyvälle neidilleni suuren avun...

— Minkälaisen avun, kultaseni? Minä olen tuossa paikassa valmis.

— Hiljaa, kunnes hän menee ohi.

Hanna oli totta tiennyt. Kulkija oli Aadolf Skytte. Hän asteli reippaasti, mutta ei valinnut kulettavakseen sitä kaunista, kuun valaisemaa tietä, joka yhdellä puolellaan järvi, toisella jono lumen peittämiä kukkuloita, vei Sjövikiin, vaan pimeään metsätien, joka Inkerin torpan sivu vei metsästysmajalle.

Hän oli tuskin kadonnut metsän pimeään helmaan, kun Hanna virkahti:

— Pekka, riennä hänen jälkeensä ja katso, minne hän menee!

— Ahaa! Jotakin minä jo aavistin, lausui Pekka. — Senkö avun minä voin sinulle ja neiti Marialle tehdä?

— Sen ... joudu nyt!... Varo vaan, ettei hän näe sinua... Ja ota selvä kaikesta!

— Hm, neiti Maria tahtoo siis tietää, mihin hänen serkkunsa...

— Mene nyt!

— Kai hän sitten on rakastunut ja mustankipeä...

— Se ei kuulu sinuun. Etkös häpeä ajattelemasta sellaista neidistäni. Mene nyt, kuule!

— Mihinkähän mahtanee nuori herra olla menossa? Minä en käsitä...

— Juuri sentähden tahdonkin, että hankit meille tiedon...

— Täällähän metsässä ei ole muuta mökkiä lähellä, kuin Inkerin, tuon jumalattoman noidan... Ja Jumalan kiitos, että sekin on melko matkan päässä; muuten emme mekään tapaisi täällä toisiamme.

— Sinä siinä vaan puhelet, ja annat tilaisuuden mennä käsistäsi, Pekka. Tahdotko totella minua, vai etkö?... Totta sanoen, Pekka, niin me, minä ja neiti, epäilemmeikin että nuori herra menee juuri sinne...

— Inkerin luoko? Oletko hullu?

— Niin juuri, Inkerin luo.

— Mahdotonta.

— Ei ollenkaan mahdotonta. Inkeri on kauhea noita-akka ja hänellä on suuri vaikutusvalta ihmisten sydämiin. Jos lupaat, Pekka, että täytät minun ja samalla Maria neidin toivomuksen, hänen, joka on niin hyvä sinua ja minua kohtaan, niin tahdon suurimmassa salaisuudessa kertoa sinulle jotakin...

— No kerro sitten! Pian! sanoi Pekka uteliaana.

— Ei, mutta ensin täytyy sinun luvata minulle.

— Käske minun ennemmin hypätä järveen, Hanna! Sen minä hätätilassa tekisin sinun tähtesi. Mutta että yksin ja näin myöhällä mennä Inkerin mökille, siihen saat käskeä toista, jonka hengen hukkaa sinä vähemmin pelkää. Kerro nyt se salaisuus, josta...

— Sinä olet pelkuri, sanoi Hanna suuttuneena.

— Minäkö pelkuri? tokasi Pekka kiivastuneena. — Vielä tänä iltana menen Signildsborgiin ja tappelen kuskin kanssa ... niin saat nähdä, etten ole pelkuri!

— Tee niinkuin tahdot, minä vain en ilmoisna ikänä pyydä sinulta enää mitään... Enkä myöskään tule enää tänne sinua kohtaamaan, en milloinkaan. Muista se... Hyvästi!

Hanna kääntyi Pekkaan selin, kohensi huiviansa nykäisemällä sitä pari kertaa ja oli lähtevinään pois.

Se vaikutti tarkotuksen mukaisesti.

— Hanna kulta, ethän ole vihainen minulle? kysyi Pekka kiertäen kätensä hänen vyötärölleen.

— Mitäs minä, vastasi Hanna ja riistäysi irti, — minä en välitä sinusta ollenkaan.

— Älähän mene, puhutaan tarkemmin.

— Minulla ei ole aikaa. Riennän kotiin ja pyydän kuskin toimittamaan neidin asian. Hän sen ilolla tekee.

— Miksipä sinä noin? Enhän koskaan ole kieltänyt pyyntöäsi täyttämästä? Minä vaan sanoin, että mieluummin hyppäisin järveen ... tarkotin kesällä, kun vesi on lämmin, niin että saa yksin tein uida pulikoida.

— No, niin menetkö?

— Menen, jos sinä, Hannaseni, taas tulet hyväksi. Käännyhän nyt ja katso minuun ystävällisillä silmilläsi!... No, kas niin!... Nyt olen valmis lähtemään, mutta ensin pitää sinun sanoa se, minkä lupasit minulle kertoa salaisuutena...

— Niin, tiedätkö, Pekka, sanoi Hanna kuiskaten ja pani kätensä nuorukaisen käsivarrelle, — Maria neiti on kauan ollut kummallinen mieleltään, vaikkeivät muut, paitsi minä, ole sitä havainneet. Ollessaan toisten seurassa näyttää hän hilpeältä ja iloiselta, semminkin kun nuori Aadolf herra on saapuvilla, mutta iltasilla kammarissaan yksin ollessaan ... niin voi, minä en saata kertoa, mitenkä surullinen hän silloin on...

— Itkeekö hän, Hanna?

— Ei hän itke, sillä hänen silmänsä ovat niin surulliset, etteivät ne saata itkeä. Hän istuu kalpeana ja vaieten ja sallii minun itseänsä hoidella aivankuin lasta, kun rupean häntä riisumaan. Koetan joskus haihduttaa hänen murheensa iloisilla sanoilla, mutta luulen että hän tuskin kuuleekaan, mitä hänelle sanon. Toissa iltana, kun tulin hänen huoneeseensa, oli hän avannut ikkunan, vaikka ulkona oli kauhean kylmä, ja seisoi tuijottaen pimeään...

— Mitähän tuo silloin mahtoi katsella? sanoi Pekka.

— Tietysti hän ei katsellut mitään, mutta minä panin ikkunan kiinni ja kysyin, tahtoiko neiti lopettaa itsensä, kun tuolla tavalla antautui talvipakkasen surmille.

— Mitä hän siihen vastasi?

— Hän ei sanonut mitään, vaan heittäytyi vuoteelleen ja kätki kasvonsa päänalaisiin...

— Houruhan hän sitten on...

— Siinä makasi hän kauan aikaa, ja kun hän viimein nosti kasvonsa ylös, oli hän kalpea kuin kuolema ja hänen silmänsä loistivat eriskummaisesti. Silloin en kauemmin jaksanut itseäni pidättää, vaan istahdin tuolille hänen viereensä ja itkin. Käsitin silloin, että hänen sielunsa oli murheellinen kuolemaan asti jonkin Jumalan hänelle lähettämän surun tähden. Mutta hän kiersi kätensä minun kaulaani ja kysyi:

"Miksi sinä itket, Hanna?"

"Itken sentähden, kun neiti on niin pahalla mielellä", vastasin.

"Sinä olet hyvä tyttö, Hanna", sanoi hän, pyyhkäsi itse kyynleet silmistäni ja hymyili minulle. "Älä sinä vain ole pahoillasi minun tähteni!" jatkoi hän sitten; "minulla on sydämensuru, mutta se on pian haihtuva".

— Sen jälkeen tuli hän vähän iloisemmaksi ja alkoi puhua sinusta, Pekka...

— Minusta? virkkoi Pekka, eikä hänen hämmästyksensä ja ylpeytensä ollut suinkaan vähäinen. — Mitä hän sanoi, Hanna?

— Hän kysyi, rakastanko minä sinua vilpittömästi ja kaikesta sydämestäni...

— Sinä vastasit tietysti: neiti hyvä, kukahan tyttö voisi muuta kuin rakastaa Pekkaa?

— Enpä niin sanonut, vastasi Hanna; — minä lausuin: Jumala sen tietää, että Pekka on ruma poika ja kerkäs kaikellaisiin kujeisiin, mutta kuitenkin, hyvä neitini, on sydämeni kiintynyt yksistänsä häneen, enkä koskaan voi häntä rakastamasta la'ata.

— No, näpsäkkäästihän tuo oli vastattu, jos kohta alussa vähän valehtelitkin. Mutta sanoiko neiti muuta?

— Hän lausui vielä muutamia sanoja, joita en milloinkaan unhot. Jos sinä rakastat Pekkaa ja hän sinua, sanoi hän, niin älä koskaan leikittele hänen tunteillaan, Hanna, sillä se on julmaa ja voi tehdä hänet sekä itsesikin onnettomaksi.

— Oi, sanoiko hän niin? lausui Pekka hartaasti. — Voi sitä hyvää neitiä! Taivas häntä siunatkoon! Hän

ei sittenkään ole houru; päinvastoin: ei ole maailmassa toista niin viisasta kuin hän. Mutta sano nyt vihdoin: mikä on syynä hänen haikeaan suruunsa? Sinä sen kyllä tiedät.

— Oletpa sinä utelias! Eihän se asia sinuun kuulu. Olen puhunut sinulle niin paljo, kuin sinun on lupa tietää. Mene nyt! Illemmalla kohtaamme toisemme taas, ja silloin pitää sinun tarkoin kertoa minulle kaikki, mitä olet nähnyt ja kuullut. Nyt menet Inkerin tuvalle ja kuuntelet ikkunan ulkopuolella; jos silloin kuulet vapaaherran äänen, niin pilkistä tupaan ja koeta tiedustaa, mitä siellä tehdään. Mutta muista lukea rukouksesi, kun lähestyt mökkiä! Se on aivan välttämätöntä, Pekka.

— Sitä sinun ei tarvitse muistuttaa... Mutta, jatkoi Pekka mieltäväisesti, — soveltuvatko tuommoiset asiat miehen toimitettaviksi? Eikö se ole urkkimista ja väijymistä, häh?

— Mitäpä sitten?

— Minä en tahdo käydä väijymässä, en tahdo vakoilla muitten ihmisten töitä ja toimia; minun tietääkseni on semmoista aina pidetty häpeällisenä.

— Oletpa sinä tuhma! sanoi Hanna. — Eikö kuningaskin, sotiessaan maansa vihollisia vastaan, valitse rohkeimmat ja kekseliäimmät sotamiehistään, jotka hän lähettää vihollisen leiriin ottamaan selvää vihollisen hankkeista? Niin on ainakin vanha Rolf kertonut...

— Niin, katso, se on eri asia, sillä sodassa panee vakooja henkensä ja verensä alttiiksi isänmaan puolesta; mutta kuunteleminen vanhan eukon tuvan seinämällä on minusta arvotonta.

— Sinä olet niin riitaisa ja kärty! Keksit vaan verukkeita päästäksesi menemästä, sillä sinä hyvin tiedät tämän toimen yhtä vaaralliseksi, kuin vihollisen leiriin hiipiminen on. Kai minun sitte pitänee sanoa sinulle vielä muutakin, mitä en vielä ole sanonut, Mutta jos siitä ainoallekaan ihmiselle sanallakaan hiiskut, niin olet onneton. Katso, Pekka, minä ja Maria neiti epäilemme, että jumalaton Inkeri on lumonnut nuoren Aadolf herran...

— Hoo, huudahti Pekka ihmeissään.

— Muistathan, että Aadolf herra ja Maria neiti silloisessa kauheassa pyryilmassa joku aika sitten ajoivat harhaan ja tulivat Inkerin mökille. Siellä annettiin Aadolf herralle juoma, jonka piti olla lääkettä, vaan mikä ihan varmaan oli lemmenjuoma...

— Vai niin, huudahti Pekka vielä toistamiseen. — Onpa se katala akka! Mutta onko mahdollista, että lemmenjuoma saattaa lumota nuoren miehen niin, että hän rakastuu vanhaan noitaan?

— Sinäpä vasta olet typerä! Inkerillähän on tytär?

— Niin tosiaankin, Elli? Nyt käsitan kaikki...

— Käsittänet siis myös, kuinka tähdellinen asia on? Aadolf herran sielua uhkaa perikato, ja sinä voit häntä auttaa...

— Hyvä on, Hanna kulta, nyt minä lähden. Jää hyvästi! Yksi suukkonen vaan, ennenkuin eroamme!

— Sen saat sitte, kun olet asiiasi hyvin toimittanut. Muista rukoilla! Sinua ei kohtaa mikään paha, jos rukoilet. Sinun pitää niinpian kuin voit, rientää Signildsborgiin takasin. Odotan sinua, vaikka minun pitäisi valvoman koko yö. Naputa pieneen ikkunaan, tiedäthän, joka on puutarhan puolella, niin tulen heti aukaisemaan. Puutarhan portti on avoimena.

Nuoret erosivat toisistansa. Pekka lähti metsään astumaan, Hanna palasi Signildsborgiin, iloiten siitä, että oli saanut toimitetuksi sen asian, joka oli hänen neitinsä sydämen arin kohta.

* * * * *

Aina siitä asti, kuin nuori Skytte sattumaltaan oli joutunut Inkerin vieraaksi, kävi hän usein tämän ja Ellin luona. Välttämätöntä oli, että nämä käynnit toimitettiin salaisesti. Minkälaisia epäluuloja olisikaan, jos asia olisi tullut tiettyviin, siitä aiheutunut sekä hänen vanhemmissaan että ympäriseudun asujamissa! Jo yksistään se seikka, että ylhäissukuinen nuorukainen usein kävi tervehtimässä köyhää vaimoa, jolla oli kaunis tytär, olisi pannut kaikki kielittelijät ja panettelijat liikkeelle; mutta kun sen lisäksi tuli, että samainen vaimo parka oli niin halveksittu olento, että siitä saakka kun pastori Svenonius ennen mainitun saarnansa piti, kukaan taikauskaisesta kansasta ei uskaltanut lähestyä hänen asuntoaan, vaan teki ennemmin pitkän kierron — niin oivalsi Aadolf varsin hyvin, ettei panettelijat, joiden pahennusta hän pelkäsi, tyytyisi ainoastaan hänen ja hänen molempien turvattiansa mustaamiseen, vaan että he vielä julkeaisivat ruveta arvailemaan pahentavia ja julkiriettaita asioita. Asioiden näin ollen olisi hän kernaasti lakannut käymästä Ellin luona, joka päivästä päivään kävi

hänelle yhä armaammaksi, ellei hän olisi havainnut välttämättömäksi käydä noiden onnettomien luona rohkaistakseen heidän masentuneita mieliään. Nuoren neitosen sieluntila oli kauan aikaa ylen kiihottunut; sen oli saanut aikaan joka päivä ja hetki kalvava kuolemanpelko, joka vihdoinkin kääntyi koneentapaiseksi tarmoksi ja päättäväisyydeksi. Sill'aikaa kun Inkeri, tämä elämän suruissa ja taisteluissa päivänsä elänyt äiti, tunsivat sydämensä vallan murtuneen eikä itse kyennyt mihinkään, hoiti Elli yksin taloudelliset askareet, ruokki lehmän sekä lampaat, kantoi vettä lähteestä, valmisti ruuan ja luki, milloin muilta toimiltansa jouti, jotakin hartauskirjaa äidin kuullen, tahi koki muulla tavalla parhaansa mukaan häntä lohduttaa. Mutta tämä kuumeentapainen tarmokkuus vaati kestääkseen paljon, se kulutti hänen hennon olentonsa elinvoimia; se nähtiin hänen poskistaan, jotka kalpenemistaan kalpenivat, ja kasvoistaan, joilla kuvastui päättäväisyyttä ja kärsimyksiä yhtä rintaa.

Paitsi tulevaisuuden pelkoa, tuota kamalaa varmuutta, että häntä ja hänen tyttärensä odotti tuskallinen, häpeällinen kuolema, jäyti Inkerin povea toinen yhtä rasittava pelko: tasapaino hänen sielunelämässään tuntui alkavan vähitellen horjua, hänen tajuntansa, jota kauheat ajatukset kauan olivat vaivanneet, alkoi sulautua sekaviksi unennäköiksi. Usein, semminkin hämärän hiipiessä hänen yksinäiseen majaan, istui hän ummessa silmin liikkumatta tuolissaan ja puheli puoliääneen itsekseen tai niille haamuille, joita hänen mielikuvituksensa loihti ilmi. Väliin olivat unet, joita hän puolivalveillaan näki, lohdullisia ja suloisia, väliin pöyristyttäviä ja kamalia, ja hänen puhelunsa, jota Elli parka hätäyneenä kuunteli tietämättä, oliko se todellisuutta vaiko mielen kuvittelua, muodostui aina sen mukaan. Lääkärit ja erään suunnan fysiologit olisivat tätä vaimo raukan tilaa, jos se olisi ollut meidän aikoinamme, sanoneet jonkunlaiseksi somnambulismi-kohtaukseksi. Kaiketikin olivat nämä oireet Inkerin kiihottuneen sieluntilan ja vallitsevan kulkutaudin yhteisesti vaikuttamia.

Senkaltaisessa tilassa oli Inkeri sinä iltana, jolloin Pekalla ja Hannalla oli edellä kerrottu yhtymyksensä. Tuli takassa oli melkein sammumaisillaan ja valaisi niukalti huonetta. Elli tuli tuoden syllyllisen metsästä kokoomiansa risuja, joilla sammuvaa tulta liedellä lisättiin.

— Kuka se on? kysyi Inkeri säikähtäen, kun kuuli oven käyvän.

— Minä se olen, hyvä äiti; Elli minä olen.

— Elli ... Sinäkö se olet? Minä kun luulin sinun olevan hyvin kaukana, sanoi äiti huoaten.

— Mitenkä sinä niin saatoit luulla? En minä sinua hylkää, sanoi tyttö laskien risukimpun lattialle, ja menen Inkerin luo.

Elli säpsähti kun hän kuutamon ja hiiltyneen pesävalkian himmeässä valossa näki äidin silmien olevan kiinni ja hänen kasvojensa kummallisesti muuttuneen. Tyttö parka tiesi, että hänen äitinsä taas oli siinä selittämättömässä tilassa, johonka hän viime aikoina usein, mutta aina yhtä suurella kauhistuksella oli nähnyt hänen joutuvan. Hän silmäili ehdottomasti ympärilleen, etsien apua...

Mutta apua ei ollut mistään saatavissa. Ihmiset vieroivat tuota kovan onnen majaa ... yltympärillä oli yksinäistä, pimeää ja hiljaista ... tuuli vaan päästeli pitkiä, syviä huokauksiaan metsässä.

— Sinä et siis olekaan poissa, Elli, sanoi vanhus ja tunnusteli kädellään tyttären kasvoja; — ja kuitenkin minusta äsken joku oli kuiskaavinaan: älä pelkää tyttäresi puolesta! Hän on pelastettu... Lapsi parka! Luulin äsken täällä olleen Jumalan enkelin, joka vei sinut kauas, kauas tästä kurjasta maasta ... luulin sinun oleskelevan rauhan Eedenissä, jonne ei pahuudella ole pääsyä. Lapsi, lapsi! Miksi et seurannut häntä? Olisit sen kautta päästänyt minun suuresta tuskasta...

— Äiti, älä puhu tuolla tavalla! Minä en hylkää sinua koskaan.

— Elli, sinä et tiedä mitä teet. Päästä minua! Etkö näe että olen sidottuna kamalan kuilun partaalle? Sen on musta mies tehnyt. Ajallansa on hän minut syöksevä alas. Katso, lapseni, verihien pusertaa minusta pelko, minä reuhdon rautojani, ne vaan eivät taitu! Riennä pois ennenkun hän tulee! Muuten syöksee hän sinutkin alas. Riennä pois, lapseni, tee se laupeudesta minua kohtaan!... Hän tulee, hän tulee, haa!

Inkerin ääni ilmaisi syvintä tuskaa, hän kurotti käsiään ovea kohden, niinkuin olisi hän nähnyt tuon peljätyn olennon tulevan, ja koko hänen ruumiinsa vapisi valtavasti.

Tyttö rukka, joka ei tiennyt mitä uskoa, iski miltei mieletönnä pelosta silmänsä oveen. Inkeri riistihe samassa irti hänen käsistään ja tyrkkäsi hänet luotaan.

— Hän on pelastettu, musta mies ei nähnyt häntä, jatkoi hän tynemmällä mielellä. — Hyvä on, päästä minut nyt raudoistani, sinä julma, sinä kivikova hirmulainen! Syökse minut ammottavaan kuiluun! Päästäni huimaa jo ... minä tahdon nukahtaa; silloin minun on helpompi, minä en näe syväriä ... Pian pian!

— Herra Jumala, auta meitä! Mitä minä teen! huudahti Elli.

— Kuka se puhuu? kysäsi vanhus äkkiä muuttuneella äänellä.

— Minä se olen, äiti parka. Ei kukaan muu kuin Elli. Rukoilen että Jumala lohduttaisi meitä ja karkottaisi synkät ajatukset. Sinä olet uneksinut. Ei täällä ole mustaa miestä sisällä! Täällä on vain Elli.

— Taisinpa tosiaankin uneksia. Voi kuinka se uni oli kauhea; se tuntuu vieläkin jäätävän sydäntäni. Tule tänne lapseni!

Elli riensi äitinsä luo, pyyhkäsi hänen otsansa, jota myöten suuria hikikarpaloita vierähti, suuteli häntä ja sanoi rukoilevasti:

— Hyvä äiti, aukase silmäsi! Minua pelottaa nähdä sinua tuollaisena. Ja niinkauan kun silmäsi ovat kiinni, niin voivathan nuo julmat unet jälleen palata.

Inkeri ei vastannut; hänen silmänsä pysyivät kiinni.

— Etkö kuule, äiti? kysyi tyttö tuskissansa.

— Minä kuulen kyllä armaan äänesi. Puhu vielä!

— Aukasehan kuitenkin silmäsi! Sinä et voi mielessäsikään kuvitella, mitenkä kovasti minua pelottaa.

— Rauhotu lapseni! Jumala pitää meistä huolen. Hän lähettää meille pelastajan. Näin sen kaukaa; hän lähestyy meitä.

— Niin, Jumala pitää meistä huolen. Tahdotko että luen sinulle "Kristuksen seuraamisesta?" — Tahdotko, äiti? Sinä olet rauhallinen ja tyytyväinen, kun luen sinulle siitä kirjasta. Sitten sytytän kynttilän ja panen risuja takkaan, niin saamme räiskyvän valkian. Kunpa vaan aukasisit silmäsi, niin olisin iloinen, ja meillä voisi olla yhtä hupainen ilta, kuin oli ennen muinoin.

— Hän lähestyy, sopersi Inkeri, ja joka ainoa lihas hänen kasvoissansa jännittyi; — minä näen hänet selvemmin.

— Kenenkä sinä näet? kysyi Elli, käyden uudelleen pelkoihinsa.

— Ratsastajan. Hän tulee yhä lähemmäs.

— Hyvä Jumala! Nyt uneksit taaskin! lausui Elli ja hyrähti itkuun.

— Ei, Elli, nyt en uneksi. Älä itke, lapsi!

— Kenties hän herää, jos sytytän kynttilän ja teen pesään suuren tulen, ajatteli Elli ja riensi tuumaansa toimeenpanemaan.

Risut karahtivat tuotapikaa tuleen; räiskyvästä valkiasta ja kynttilästä levisi juhlallinen valo tupaan.

Elli odotti alakuloisena, millaisen vaikutuksen se tekisi.

Inkeri istui hiljaiseen, ikäänkuin omiin ajatuksiinsa vaipuneena. Hänen silmänsä pysyivät edelleen kiinni.

— Kuule, sanoi hän hetkisen vaitiolon jälkeen ja kumarsihe eteenpäin, niinkuin olisi hän kuulostanut jotakin; — etkö kuule hevosjalkain töminää?

Elli kuulosti, vaan ei voinut erottaa muuta kuin tuulen kuiskaavaa, surullista huminaa metsässä.

— En kuule mitään, sanoi hän, ja huokaus kohosi hänen rinnastaan.

Inkeri kuulosti uudelleen. Hänen kasvonsa, koko hänen olentonsa kuvasti jännitettyä odotusta. Kamala ilme, joka sitä ennen väreili hänen kasvoillaan, oli kadonnut. Hänen suunsa hymyili, hänen kätensä kohoilivat tuontuostakin, ikäänkuin olisi hänen tehnyt mielensä syleillä rakasta ystävää, mutta hervonneina vaipuivat ne takasin hänen helmaansa.

Täten kului muutama hetki hiljaisuudessa, jota ainoastaan takkavalkian räiskintä häiritsi. Elli näki niin selvään äitinsä kasvoista, että hän oli jotakin näkevinään ja kuulevinaan, niin että tyttö itsekin rupesi uskomaan sitä todeksi.

Mutta hän ei tämän näyn laatua ymmärtänyt. Hän ajatteli peikkoja ja kummituksia, joista oli kuullut puhuttavan; hänen mielikuvituksensa luulotteli hänelle, että jokin senlaatuinen ylikuonnollinen olento

oli tulossa ja pian ilmestyisi hänen katseittensa eteen... Ja hänen sitä ajatellessaan kävi viiltävän kylmä puistutus hänen luissaan ja hän silmäili vavisten ympärilleen, hakien turvapaikkaa... Mutta muistaessaan, että hän oli yksin avuttoman äidin kanssa yksinäisessä metsämökissä, kaukana ihmisasunnoista, hän kätki kasvot käsiinsä, sulki silmänsä ja odotti tällä tapaa peljättyä silmänräpäystä.

Oliko se tosiaankin totta? Vai oliko se hänen liian kiihottuneen kuvitusvoimansa synnyttämä harhanäky? Hänkin kuuli nyt hevoskavioiden töminää. Se kävi kovemmaksi ja tuli yhä lähemmä. Elli typertyi polvilleen ja oli vähältä mennä tainnoksiin, vaan tointui heti täyteen tuntoonsa, kun äiti kimeään iloisella äänellä huudahti:

— Hän se on ... oma poikani ... Aarno!

— Mitä sanotkaan? huusi Elli ilmi-iloissaan ja kavahti ylös. Inkerin kasvot paistoivat, hänen ruumiinsa värisi ponnistuksista hänen epätoivoisena pyrkiessään tuolilta ylös.

— Pian, pian! Elli, missä sinä olet? Vie minut ulos! huusi hän.

Mutta äkkinäinen ilo, hämmästyksensä ja pelko olivat Ellin aivankuin rammaanneet.

Hevososen jalankopse kuului nyt niin selvään, että saattoi lukea joka askelen hevosen polkiessa rautakengillään tiehen.

— Pian, pian! toisti Inkeri tuskaisesti ja tunnusteli käsillään eteensä.

Tahtonsa ankaralla ponnistuksella Elli kykeni jälleen hallitsemaan jäseniänsä. Hän kävi äitinsä kainaloihin kiinni ... Inkeri nojasi hänen horjuvaan olkaansa... Näin kulkivat he huoneen poikki ja ovesta ulos.

Pihalle tultua näki Elli kirkkaassa kuutamossa vilahdukselta enää vain lierihattuun ja kaapuun puetun ratsastajan, joka samassa katosi kuusten taa metsään.

— Poikani! huusi Inkeri tukahutetulla äänellä, astui muutaman askelen eteenpäin, niinkuin olisi hän mielinnyt rientää hänen jälkeensä, ojensi kätensä pois kiitävää haamua kohti ja vaipui alas lumeen.

— Aarno, Aarno! huusi Elli ja juoksi mieletönnä veräjälle päin.

Mutta kaviontöminä hävisi etäisyyteen eikä tytön huuto ulottunut ratsumiehen kuuluviin. Sinne hän katosi.

Elli seisoj tuokion empien, kiittäisikö hän tuntemattoman perästä. Mutta äidin tukala tila esti häntä niin hyödyttömyä yritystä koettamasta.

Hän riensi takasin Inkerin luo, joka makasi tiedotonna pitkällään maassa, hieroi lumella hänen ohimoitaan ja kutsui häntä kaikilla lempinimillä, joita hänen rakkautensa saattoi keksiä.

Vihdoin aukasi Inkeri silmänsä, asettui istualleen, katseli ympärinsä ja kysyi:

— Mitä on tapahtunut? Mitenkä minä olen joutunut tänne?

Mutta vastauksen sijasta Elli nosti hänen maasta, syleili häntä ja virkkoi:

— Me näimme Aarnon ... hän elää ... lähtekäämme heti häntä etsimään!

— Aarnon? Houritko tyttö? Mistä päähäsi tuollaiset ajatukset ovat juolahtaneet...

— En, sinä näit hänet, en tiedä mitenkä, astuessasi sisällä ummessa silmin ... sinä kuulit hänen hevosen kaviokopseen ... sinä huusit minua viemään sinua ulos ... tulimme tänne, niin näin ratsumiehen tiellä, ja sinä ojensit häntä kohti kätesi ja kutsuit häntä pojaksesi... Etkö muista?

— Minä en muista mitään kaikesta, mitä puhut... Taivahinen! Jospa vain järkeni säilyisi!.. Elli, se oli vain unta. Olethan huomannut minun viime aikoina alkaneen kävellä ja puhua unissani... Älä välitä siitä! Älä puhu siitä kenellekään, sillä sitä voitaisi kääntää pahoin päin! Se johtuu sieluni kurjuudesta. Minun on käynyt niinkuin Daavidin: sydämeni vapisee, voimani ovat rauenneet, ja silmiäni valo ei ole minua lähellä... Tue minua, lapseni! Minua raukasee, ja polveni horjuvat.

Elli vei äitinsä takasin kammariin, siirsi tuolin lähemmä uunia, ja antoi äitinsä istuutua siihen.

— Voi, sanoi tyttö, — se ei siis ollut totta ... se ei ollut Aarno, niinkuin äsken luulin?

— Aarno on Jumalan tykönä. Jos hän vielä olisi täällä surunalhossa, niin hän olisi aikoja sitten hakenut äitinsä.

— Minä näen kuitenkin häntä joka yö unissani ihan sennäköisenä, kuin sinä olet minulle häntä kuvailut, ja että hän tulee auttamaan meitä.

— Niin minäkin uneksin, Elliseni. Mutta unia kuin lumia. Jumala lähettää niitä meille huojentaakseen unessa sydämiämme, jotka päiväsin huutavat lohdutusta. Huoli pois, Elli! Me kuljemme pian kuolon varjojen maasta; me saamme taas nähdä Aarnon taivaan valossa, jonka Jumalan armo meille valmistaa. Missä kirjasi "Kristuksen seuraamisesta" on? Ota se ja lue siitä minulle hetken aikaa! Sitten laitat iltaista ja käyt levolle.

— Onko sinulla nälkä? Sehän olisi hauskaa! Et ole pitkään aikaan syönyt.

— Kaikki ruoka tuntuu vastenmieliseltä suussani. Minä en voi syödä. Mutta sinun täytyy vahvistaa ruumistasi. Lapsi parka, mitenkä olet kalpea, mitenkä silmäsi ovat syvälle painuneet!

— Ei minusta vaaraa, minä olen mielestäni miltei terveempi ja vahvempi kuin ennen.

Elli otti nyt Tuomas Kempiläisen kirjan, joka kautta vuosisatojen on lohduttanut kristityltä, tunnustivat nämä mitä uskontoa hyvänsä, ja jota vieläkin säilytetään jonkinlaisena sielunaarteena monessa matalaisessa majassa.

Hän istuutui tuolille Inkerin viereen. Vanhus pani kätensä ristiin, taivutti päänsä tyttären olkapäätä vasten ja kuunteli hänen ääntänsä, joka kuolemattomien sanojen liikuttamana ja rohkaisemana kaikui lempeästi ja vilvoittavasti.

Tuossa asennossa istuivat he kauan, kunnes eriskummainen rapina kuului heidän korviinsa. Elli keskeytti lukemisen ja kuunteli. Ulkoa kuului askelia ... semmoista aniharvoin tapahtui onnettomain asunnon ympärystöllä, jota taikauskoinen kansa karttoi ja vieroi ikäänkuin pannaan julistettua kirottua alaa.

Mökin asujanten oli mahdoton tulijan suhteen erehtyä. Oli vain *yksi* ainoa, joka lohdutuksen tuojana tuli heidän luokseen; kaikkien joukossa yksi ainoa hellivä sydän, joka ei kironnut, vaan rakasti ja surkutteli heitä.

— Se on Aadolf, virkahti Elli.

— Hän se on. Taivas häntä siunatkoon! kuiskasi Inkeri.

Ovi avautui ja nuori Skytte astui sisään. Elli meni häntä vastaan ja suuteli hänen kättään.

— Oi, terve tulemastanne, hyvä Aadolf herra! sanoi hän, silmäillen hartaalla kiitollisuudella nuorukaista, ja ensi kerran heidän viime yhtymästään saakka levisi hänen kasvoillensa ilonloiste. Inkeri nousi ja ojensi nuorukaiselle kätensä.

— Te ette hylkää meitä, sanoi hän. — En voi lausua, mitä sydämeni tuntee, nähdessäni suloiset kasvonne. Te olette tähti, jonka Herra on sytyttänyt sielujemme yöhön.

— Te näytätte sairaalta, Inkeri ... ja vanhenette silminnähtävästi joka erältä, kuin teitä näen. Ja sinä, Elli, mitenkä olet kalpea ja riutunut, lapsi parka.

— Pitkä on meidän päivämme, herra: tunnit vierivät verkkaan niinkuin vuodet, sanoi Inkeri. — Mutta istukaahan, te silmieni lohdutus! Istukaa tähän viereeni ja kertokaa ... kertokaa mitä uutta kuuluu! Otsanne on synkkä, te tuotte tuhosanomia ... mutta me olemme kauan odottaneet pahinta: olemme valmiit. Puhukaa siis!

— Viestini ei ole tuhoisa, vaan se on tähdellinen, eikä minun tee mieleni levätä, ennenkuin olen puhunut. Inkeri, teidän täytyy poistua tältä paikkakunnalta, teidän täytyy tyttärenne kanssa paeta sitä pelkoa, joka painaa teitä maahan, sitä vaaraa, joka todellakin uhkaa teitä.

— Mihin pitää minun paeta? — Sanokaa vain mihin? Neuvokaa minulle sellainen paikka, joka on julistettu mahtavain vihalta rauhotetuksi? Yksi on vain sellainen, ja se on hauta. Mutta jos toista löytyy, viittaa se meitä kaukana etäisyydessä, jonne ainoastaan toivoineni voin päästä. Voimani ovat murtuneet, jalkani raukeat, jaksan tuskin raahata itseäni poikki tämän huoneeni lattian ... mitenkä siis tahdotte, että minun pitäisi paeta? Ja paitsi teitä ei ole ketään, joka ojentaisi minulle ystävällistä kättä, ei ketään, joka peittäisi minua vainolaisiltani; ei ketään, joka antaisi palan leipää minulle, jos vaikka nälkäni vaipuisin tielle; ei, ihmiset kiroisivat minua ja pakenisivat tiehensä, tahi ottaisivat minut kiinni, ruoskitsisivat ja antaisivat minut pyövelin käsiin, elleivät paikalla tappaisi minua. Onneni kohtalon täytyy tulla täydelliseksi. Mutta jos jotakin voitte tehdä hyväksemme, niin pelastakaa Elli! Jos mahdollista on, niin viekää hänet kauas täältä epäilysten, huokausten ja tuskain tuvilta!

— Älä puhu noin! sanoi Elli nuhtelevasti. — Enkö ole sanonut sinulle, ettei mikään kiusaa minua niin, kuin puheesi, että meidän on eriäminen, sinun ja minun, toisistamme. Kaikki minä voin kärsiä, vaan en sitä.

— Teidän ei tarvitse erota toisistanne, sanoi Aadolf. — Minä olen tuuminut asian valmiiksi. Minä tulin sanoakseni teille, että viipymättä laittaisitte itsenne matkakuntoon. Pankaa kirstuun ne tavaranne, jotka ovat teille välttämättömimmät ja kalliimmat; neljänkolmatta tunnin perästä tulee luotettava kyytimies re'ellä ja räväköillä juoksijoilla teitä noutamaan. Yön hiljaisuudessa lähдете täältä ja matkattuanne muutaman tunnin saatte tämän surunmajanne sijasta asettua varmaan turvapaikkaan, jonka olen hankkinut teille Tukholmassa. Minä lähdän ennen teitä sinne ja lausun teidät siellä tervetulleiksi.

— Oletteko todellakin yhtynyt mieheen, lausui Inkeri, — joka on suostunut korjaamaan pannaan julistetut kuoleman kynsistä, ja löytänyt majan, joka kurjat hoimiinsa ottaa?

— Olen löytänyt molemmat. Huojentakaa nyt sydämiänne! Elli, anna ilon-säteiden paistaa silmästäsi! Kaikki on Jumalan avulla päättävä hyvin... Ei, ei, jatkoi hän, kun Inkeri, jonka koko olennon tuo odottamaton toive oli äkkiä saattanut uuteen eloon, teki liikkeen, ikäänkuin olisi hän tahtonut heittäytyä Aadolfin jalkojen juureen, — ei mitään kiittämisiä, ennenkuin onnellisesti tapaamme toisemme siinä turvapaikassa, joka on teitä varten varattu! Vasta silloin voin ottaa kiitokset vastaan.

Mutta jos Aadolf ehkäsin Inkerin ylitsekuohuilevan kiitollisuuden ilmauksen, ei hän siltä vastustellut, kun Elli otti hänen kätensä ja vei sen huulilleen. Hän päinvastoin kumarsihe alas ja painoi tytön rintaansa vasten.

— Elli, sanoi hän, — mitä sinun hyväksesi teen, sen teen oman onnellisuuteni tähden.

Samassa tuokiossa Inkeri sattui katsahtamaan yhteen tuvan ikkunoista, ja oli hänestä, kuin olisi hän nähnyt ruudun toisella puolella kasvot.

— Joku on ikkunan takana ja katsoo sisään, sanoi hän.

— Missä? kysyi Aadolf.

— Tuossa... Inkeri osotti ikkunaan. Mutta samassa naama katosi. Aadolf riensi ulos, käväsi kerran tuvan ympäri, vaan ei nähnyt ketään. Metsä oli yhdeltä puolen niin lähellä mökkiä, että muutamalla askelella pääsi piileymään sen pimeään helmaan.

Tietäen mitenkä taikauskoista kansaa pelotti lähestyä tätä paikkaa, olletikin illan pimettyä, ei Aadolf välittänyt asiasta sen enempää, vaan luuli, kuten todenmukaista olikin, että Inkeri oli nähnyt väärin.

Lukija helposti arvaa, että Inkeri oli nähnyt todellisen ihmisen todelliset kasvot, ja ettei kurkistelija ollut kukaan muu, kuin herra Kustaa Draken ratsupalvelija ja Hannan sulho Pekka.

Aadolf viipyi vielä kotvasen aikaa mökkiläisten luona, ja lähti, herttaiset jäähyväiset sanottuaan ja talonväen hartaasti kiitettyä, paluumatkalle Signildsborgiin.

Hän olisi tuntenut oikeutettua iloa niistä toiveista, jotka hän oli virittänyt, ja siitä epätoivosta, jonka oli näiden turvattomien mielistä karkottanut, jos hän itse olisi voinut voittaa sitä pelkoa, jota hän heidän läheisyydessään tosin oli osannut tukahuttaa, vaan joka nyt sai hänessä entistä suuremman vallan.

Tällä pelolla oli pätevät syyt. Hän oli, kuten ennen olemme maininneet, jonkun aikaa lohduttanut itseänsä niillä väärillä toiveilla, että Svenonius, huolimatta saarnastaan, josta pitäjällä vielä puhuttiin, ja rahvaalle lausumastaan kehotuksesta, että ihmiset hänelle toisivat julki kaikki, mitä tiesivät tai luulivat tietävänsä noituudesta epäluulon alaisiksi asetetuista naisista, kumminkin lopulta oli heittänyt alkamansa vainot sikseen, joko sentähden että hän oli tullut asiasta parempaan käsitykseen, tahi sentähden että hän oli taipunut Aadolfin rukouksista tahi pelkäsi hänen uhkaustansa. Tähän väärään luuloon johti Aadolfia papin näennäinen toimettomuus koko sinä aikana, jona hän laati esiintuodut syytökset järjestykseen ja sepusteli niitä kirjoituksia, jotka hän oli aikeessa lähettää Strängnäsins konsistorille ja Upsalan jumaluusopilliselle tiedekunnalle. Pastori ei ollut mikään harjaantunut kynäniekka ja tarvitsi runsaasti aikaa sepustuksensa sommittelemiseksi jotakuinkin selvään ja kielellisesti oikeaan muotoon. Tällä ajalla hän ei myöskään saarnoillaan ahdistellut noituutta, vaan oli palannut entiseen lempiaineeseensa: synkretistien eli kaikkien niiden tuomitsemiseen, jotka työskentelivät sovinnon aikaansaamiseksi lutherilaisen ja reformeeratun kirkon välillä, jonka puolueen etupäässä Svenonius, joko syystä tahi syyttä, arveli oman piispansa, hurskaan ja rauhaa rakastavan Johannes Mathiaen seisovan. Syy, miksei hän edelleenkin saarnastuolilta jyrissyt noituutta vastaan, lienee ollut se, että hän arkiona sai sitä niin yllinkyllin tuumia ja työskennellä sen vuoksi, jotta häntä halutti sunnuntaisin, vaikkapa vaan vaihteen vuoksi, virkistää mieltänsä sillä jumaluusopillisella riidalla, johonka Ruotsinmaan papisto parasta aikaa oli takertunut. Mutta vielä luultavampaa oli, että hän

pelkäsi enempää kiillottamasta kansan vimmaa, ettei se kohtaisi hänen uhrejansa, ennenkun ehdittäisiin lainmukaisella tavalla kiduttaa, syyllisiksi todistaa, tuomioon langettaa, mestata ja polttaa heidät.

Sittenkun ensimmäinen ja paras syytöstulva pastorin nimittämiä naisia vastaan oli asetunut, tuli hänen järjestellessään ja kirjoittaessaan muistiin näitä syytöksiä, miltei joka päivä joku hänen lampaistaan ja esitti kanteen, ei ainoastaan kysymyksessä olevia noituudesta epäiltyjä henkilöitä, vaan muitakin vastaan, joita tähän asti ei oltu epäilty. Tapahtui niinkin, että nuori palveluspiika, mielettömän kauhistuksen ilme kasvoillaan, syytti itseänsä noituudesta ja pyysi polvillansa Svenoniusta pelastamaan hänen sieluansa, vaikka hänen maallinen elonsa siihen hukkuisikin. Kulkutauti levisi yhä laajemmalle. Svenonius hämmästy; hän näki tulvan pelottavasti paisuvan ja luuli täytyvänsä tarttua ensimmäiseen, tehokkaimpaan keinoon ehkäistäkseen aaltojen vyöryä. Hän luopui alkuperäisestä, laamanni Skytten kannattamasta tuumasta, kysyä jumaluusopillisen tiedekunnan ja tuomiokapitulin viisasten miesten neuvoa, ja päätti niiden lukuisain todistusten perusteella, joita hän arveli itsellensä olevan, ja noudattamalla niitä valituksia, joita kaikkialla kansan keskuudessa kuultiin, hetikohta syyttää käräjissä Mäntysuon Inkeriä ja hänen tytärtään, sekä Nummen Kaarinaa ja muita pahimmassa huudossa olevia naisia noituudesta ja vaatia heidän pikaista vangitsemistaan.

Heti sen päätöksen tehtyään istahti hän kirjoituspöytänsä ääreen ja kirjoitti laamanni Juhanelle Signildsborgissa seuraavan kirjeen:

"Korkeanvapaasukuinen herra. Minä olen jo ennen tätä teille kirjoittanut ja sanonut, minkälaisissa puuhissa aikani kuluu, niin etten ole joutanut käydä siunatussa talossanne ja suullisesti kertoa niitä merkillisiä tapauksia, jotka viime yhtymästämme saakka ovat minua kohdanneet. Nyt kirjoitan teille ilmoittaakseni, että olen suuressa tuskassa, sillä minä näen, että koko laumani on joutuva turmioon, jos minun täytyy vitkastella ja odottaa kaukana olevilta ylipaimenilta käskyä, mitenkä minun on tehtävä. Ei, minun täytyy itseni ryhtyä toimeen, sillä vieteltyjen luku kasvaa päivä päivältä, ja moni, oltuaan ennen kelpo kristitty, on nyt myyty perkeleelle ja ikuiseen kadotukseen joutunut. Sentähden tahdon edeltäkäsini ilmoittaa teille, että hetikohta aion kääntyä teidän puoleenne, joka olette laillinen viranomaisen paikkakunnalla, ja teille jättää lailliseen muotoon laaditun kannekirjan noituudesta syytettyjä Mäntysuon Inkeriä, hänen tytärtänsä Elliä ja kolmea muuta naista vastaan, josta täytynee seurata, koska noitus on hengenrikos, että syytteenalaiset heti otetaan kiinni, salvataan tyrmään ja siellä säilytetään, kunnes heidät voidaan noutaa kihlakunnankäräjiin, pidettäköön nämä sitten kuulutettuun aikaan, tahi määrättäköön välikäräjät tämän tärkeän asian ratkaisemista varten. Pyytäisin siis, että korkeanvapaasukuinen herra, lähettäisitte minulle kirjeentuoja myöten sitä varten tarvittavan syytöskirjan kaavan, ja olen minä Jumalan avulla jo huomenna itse jättävä kirjoitukseni korkeanvapaasukuisen herran omiin käsiin. Sitä paitsi saan surulla ilmoittaa vaimoni tänään kääntyneen kovasti sairaaksi, senjälkeen kuin painajainen viime yönä pahanpäiväisesti häntä muokkasi, ja hän oli kärsinyt hirveän Inkerin lähettämistä tuskista, kuin myös että poikani, sen mukaan kuin Strängnäsistä minulle tullut kirje tietää, on pahasti koskettanut silmänsä heitellessään kiekkoa toisten teinien keralla koulupihalla. Nämä koettelemukset eivät sentään enemmän kuin lehmän kuolemakaan voi pelottaa minua työstäni" j.n.e.

Aadolf oli isänsä luona, kun tämä kirje saapui. Laamanni, joka luuvalon vaivaamana istui nojatuolissaan, luki sen, pudisti päätään ja sanoi pojalle:

— Istu tuohon ja kirjoita!

Aadolf kirjoitti isänsä sanelun mukaan:

"Vilpittömällä surulla huomaan, että pahuus yhä kiihtyvässä määrässä saa vallan naapureimme keskuudessa, ja hyväksyn tuumanne, vaikka mielelläni olisin toivonut, että oppineet ja hurskaat tuomiokapitulin ja jumaluusopillisen tiedekunnan herrat olisivat antaneet meille osviitan menettelyllemme, kun ei tarkempia tietoja asiassa muutoin voida saada. Mutta molemmat kohdat sopii hyvin yhdistää, sillä jos te lähetätte kirjoitelmanne heille, niin ennättää vastaus kyllä saapua ennenkuin oikeudenkäynti on päättynyt, liiatenkin koska jutussa syntyvät asiakirjat ovat alistettavat hovi oikeuden tutkittaviksi, ennenkuin päätöstä voidaan julistaa. Minun nähteni noituudesta syytettyjen ei myöskään sopisi käydä puhdistusvalalle vannaoksensa itsensä vapaaksi, koska he jo ovat valalla yhdistyneet sielujensa viholliseen, vaan pitänee siinä noudattaa erikoista menettelytapaa. Haluamanne kaava, jonka mukaan tahdotte laatia syytöskirjat Mäntysuon Inkeriä, hänen tytärtänsä Elliä..."

— Mikä sinua vaivaa? Oletko kipeä?... Näihin sanoihin laamanni Skytte keskeytti sanelemisensa ja iski terävät, harmaat tuomarinsilmänsä poikaan, joka viimeisiä sanoja saneltaessa oli käynyt kalpeaksi, ja jonka käsi vapisi, kun hänen piti nuo nimet kirjoittaa.

— Minä olen pahoinvoipa, sopersi Aadolf.

— Käy ajelemassa ja vilvottelemassa raittiissa ilmassa sittenkun olet lopettanut kirjeeni... Mitenkä oli viimeinen kohta?

— "Haluanne kaava, jonka mukaan tahdotte laatia syytöskirjat Mäntysuon Inkeriä, hänen tytärtään Elliä"...

— Ja muita velhonaisia vastaan, saneli laamanni edelleen, — on sen kirjan 97 sivulla, jonka täten teille lähetän, mutta asian riitaanpano ei kuulu teihin, vaan on teidän annettava siitä käsky nimismiehelle, joka Tingmalakaaren 17 luvun mukaan on oikea kantaja, ellei asianomistaja tee kannetta. Teidän on kuitenkin vallassanne nostaa kanne noitumisen kautta kuolleen lehmänne ja vaimonne tähden. Kun syytettyjen rikosten todellisuutta tässä niin monet seikat selvästi näyttävät, ovat puheena olevat henkilöt ensi tilassa vangittavat, etenkin kun seurakunnan rauhallisuus ja heidän oma turvallisuutensa rahvaan oman käden kosta vastaan näyttävät sitä vaativan. Surkuttelen sydämestäni teitä huonettanne kohdanneitten onnettomuuksien johdosta, ja kunnioitan teitä nyt kuten aina palavan utteruutenne tähden, josta kovat koettelemuksetkaan eivät saa teitä pelotelluksi; näistä kaikista vaivoistanne on Herra korkeudessa aikansa teille runsaan palkan antava j.n.e.

Aadolf, joka kirjettä kirjoittaessaan jo oli tehnyt päätöksensä, nousi niinpian kuin kirje oli lähetetty, hevosen selkään ja ratsasti Signildsborgin tilusten rajalla asuvan vanhan sotamiehen luo, joka monivuotisella ahkeroisella oli koonnut itselleen sievosen omaisuuden ja omisti vähäisen tilanosan.

Rolf vanhuksella oli Aadolfin ikäinen poika. He olivat kasvaneet yhdessä ja mieltyneet toinen toiseensa niin, että laamanni Skytte, huomattuaan heidän välisen suhteensa ja nähtyään sitäpaitsi, että sotilaspoika oli vakavamielinen ja erinomaisen lukuhaluinen, päätti Aadolfin pyynnöstä kustantaa hänet kouluun. Aadolf ja Eerikki, se oli Rolfin pojan nimi, päättivät yhdessä oppijakson koulussa ja kimnaasissa ja tulivat samalla kertaa yliopistoon, jossa Eerikki ennenpitkää päätti jumaluusopilliset opintonsa ja vihittiin papiksi.

Nyt oli hän pappina Tukholmassa, jossa hän oli tunnettu hengellisenä puhujana ja varsinkin käytännöllisenä kristittyinä ja köyhäin ystävänä.

Mutta kaikista enimmin Aadolf ihaili ystävänsä valistunutta mielenlaatua ja selvää, moninaisilla tutkimuksilla viljeltyä ja kehitettyä ymmärrystä, jota kannatti jalo sydän, mikä, konsa järki petti, aina osasi oikeaan. Aadolf oli vakuutettu, että nuori pappismies hänen pyynnöstänsä mielellään tarjosi majansa turvapaikaksi niille onnettomille, joita hän tahtoi pelastaa.

Rolf oli Aadolfille kiitollisuuden velassa, Eerikin kasvatuksen tähden. Vanhus oli sitäpaitsi lujimmalla rakkaudella kiintynyt nuoreen Skytteen. Aadolf oli lapsena miltei joka päivä käynyt hänen tuvassaan ja ihastuksella kuunnellut sotatarinoita, joita vanhus oli valmis kertomaan, missä vaan kuulijoita oli. Rolf oli opettanut häntä nikkaroimaan ja takomaan hevosenkenkiä, käyttämään tuliaseita, ratsastamaan ja uimaan, ja Aadolfin vartuttua nuorukaiseksi, oli Rolf hänelle opettajana kaikissa niissä, asioissa, joita kunnan metsämiehen tulee tietää. Vanhus rakasti Aadolfia yhtä paljon kuin omaa poikaansa, varsinkin kun Aadolf oli reippaampi ja pelkäämättömämpi, joita ominaisuuksia hän piti pojille tärkeimpinä.

Tämä ystävällinen väli saattoi Aadolfin toivomaan, ettei Rolf kieltäytyisi täyttämästä pyyntöä, jota hän kenellekään muulle ei olisi rohjennut esittää. Ukko otti hänet vastaan voimakkaalla kädenlyönnillä, mutta tuskin oli Aadolf ilmoittanut asiansa, kun hän pudistamistaan pudisteli harmaata päätään ja pyysi Aadolfia luopumaan moisista tuumista, sekä vakuutti ettei hän, Rolf, mistään hinnasta ojentaisi ainoatakaan sormeansa pelastaakseen kahta niin jumalatonta ja hirmuista olentoa kärsimästä hyvin ansaittua rangaistustaan.

Mutta Aadolfia ei niin hevillä saatu pelotetuksi tuumastaan. Koko tuntikauden hän viipyi vanhan sotamiehen luona, ja kertoi tarkoin kaikki mitä hän tiesi Inkerin ja Ellin elämänvaiheista; hän kuvasi heidät jumalatapelkääviksi, hurskasmielisiksi ihmisiksi, joiden lääkintätaitoa ja tämän taidon armeliasta käyttämistä epäiltiin noituudeksi; hän jutteli heidän onnettomasta tilastaan, mitenkä sydämellisesti he, äiti ja tytär, rakastivat toisiaan ja mitenkä he enemmän pelkäsivät toinen toisensa kuin oman itsensä puolesta sitä julmaa kohtaloa, jota he eivät voisi välttää, vaikka olivatkin aivan syyttömiä.

Aadolf puheli niin kauniisti, että Rolfin mieli heltyi. Hän muistutti vielä, että koska he olivat syyttömät, niin oikeuskin heidät varmaan vapauttaisi; mutta Aadolf näytti vakuuttavalla tavalla toteen, ettei tähän toiveeseen ollut luottamista.

— Isäni toimittaa tutkimuksen, sanoi hän; — hän on jo edeltäkäsinkin vakuutettu syytteenalaisten rikollisuudesta, ja niin tarkkatuntoinen kuin hän tuomarina onkin, on tuo hänen vakuutuksensa vasten hänen tahtoaankin vaikuttava tutkimuksen kulkuun, semminkin kun syyt, joita tullaan esittämään, ovat sitä laatua, ettei syytetyt voi niitä kumota. Heidät todistetaan niinmuodoin rikokseen syyllisiksi ja pakotetaan kiduttamalla tunnustamaan itsensä rikollisiksi.

— Olkoon menneeksi, sanoi Rolf, — vaikka se onkin vaarallinen kohta, josta en muuta käsitä, kuin että panen itseni suurelle vaaralle alttiiksi sekaantuessani asiaan, tahdon sentään Aadolf herran tähden tehdä mitä voin. Antakoon Jumala minulle anteeksi, jos yksinkertaisuudessani teen jotakin väärin.

Sovittiin nyt, että Rolf seuraavana iltana ajaisi Inkerin mökille, ottaisi sen asujamet ja, mitä kapineita he tahtoivat mukaan otettavaksi, sekä mitä kiireimmin ja varovimmin ajaa karahuttaisi Tukholmaan. Päästyänsä oman pitäjän ulkopuolelle, saattoi hän, jos häntä pidätettäisiin ja häneltä jotakin kysyttäisiin, sanoa naisia vaimokseen ja tyttärekseen; sen nimellisinä tulisivat he kulkemaan, kunnes he olisivat tulleet Tukholmaan ja päässeet turviin, Aadolfin lapsuuden ystävän, nuoren pappismiehen luokse.

Matkalla mahdollisesti sattuvien kulunkien varalle Aadolf Skytte jätti Rolfille rahasumman. Itse hän aikoi seuraavana päivänä jälestä puolisen nousta ratsaille, ehtiäksensä ennen Rolfia Tukholmaan ja antaaksensa ystävälleen tietoa naisten tulosta.

Kun tästä oli sovittu palasi Aadolf keveämmällä mielellä Signildsborgiin takasin.

Illallisen jälkeen, joka aikaisin syötiin laamanni Skytten yksinkertaisessa talossa, ja kun useimmat talolaisista olivat käyneet levolle, Aadolf kiireenvilkkua riensi Mäntysuolle, saattaaksensa tuumansa Inkerille ja Ellille tiedoksi. Olemme jo kertoneet hänen käynnistään siellä. Ennenkun hän puoliyön jälkeen taas pääsi Signildsborgin toisessa kylkirakennuksessa sijaitsevaan huoneeseensa ja päivän mielenliikutuksista väsyneenä nukkui rauhalliseen uneen, oli Pekka jo pienen puutarhan puoleisen ikkunan luona kertonut kamarineitsyelle tiedustelujensa tulokset ja sitten rientänyt kotia Sjöviikkiin, aavistamatta vähimmälläkään tavalla, mitä tapauksia hänen vakoiluretkestänsä johtuisi.

XIII.

Laamanni Juhana.

Kun Hanna sai Pekalta ne uutiset, joita hän kiihkeästi oli odottanut, ja vielä oli kuullut, että Pekka vahingoittumattomana oli suoriutunut vaarallisesta toimestaan, ei Maria neiti vielä ollut käynyt levolle.

Ihana neitonen istui vähäisessä kammarissaan yöpöydän ääressä, yllään valkoinen, pitseillä reunustettu yöpuku, josta kauniit pyöreät olkapäät pistäysivät lampun valon hyväiltäviksi. Niiden lumivalkoista hohdetta lisäsivät mustat silkinhienot hiukset, jotka hajallansa, aaltoilevina valuivat alas lumivalkoiselle puvulle.

Hänen poskensa olivat kalpeat. Riutuva terveys loihti niille ainoastaan himmeätä jäähyväis-hohdetta ... himmeätä kuin ilta-aurion valo heijastuessaan kedon liljoihin.

Hän varjosti käsillään otsaansa ja istui silmät ummessa. Pitkät silmäripset loivat vielä terveen pyöreäköille poskille varjon, joka enensi tuota hälvenemättömän mielihaikean ilmettä.

Tuskinpa antiikin mestaritkaan, jotka itse kuolemallekin osasivat antaa jalon haamun, olisivat voineet surua kauniimpimuotoisena kuvata.

Tällä hetkellä eivät näet synkät kiihkot hänen povessansa mylleröineet. Hänen sielunsa jänteet helähtivät surulloisen vienosti; hän antautui sen surumielisyyden valtaan, josta uhri riutuessaankin tuntee mielihyvää.

Nyt aukeni ovi hiljalleen ja Hanna astui sisään. Hän tiesi olevansa tervetullut, mutta tiesi myös, ettei hän saanut olla sitä tietävinään. Hän pysähtyi oven suuhun ja sanoi:

— Suokaa anteeksi, hyvä neiti, että tulen tällä tapaa, mutta minä näin tulen ikkunastanne vilkkuvan ja ajattelin...

Maria pyyhkäsi pois kyynelät, jotka sullettujen silmäluomien välistä olivat vierähtäneet, ja kääntyi vitkalleen ovea kohden.

— Miksi olet vielä valveella, Hanna? sanoi hän; — mikset mene levolle, sinä joka *saat* lepoa?...

— Oi, neiti, tähän tiedätte mitenkä asia on, sanoi Hanna. — Minähän en koskaan saa tavata Pekkaa,

muutoin kuin salaa hiipimällä hänen luokseen!

Maria näki Hannan silmistä, että hänellä oli salaisuus, jota hän ei jaksanut säilyttää.

— No, mitä sinun tällä kertaa piti saada Pekalle sanotuksi tahi hänen sinulle.

Kamarineitsyt odotti tätä tahi tämäntapaista kysymystä astuaksensa etemmä ja istahtaaksensa tuolille lähellä neitiään.

— Neiti on sangen hyvä, kun tahtoo kuulla lörpötystäni, kuiskasi hän; — mutta tällä kertaa on minulla jotain eriskummaista kerrottavaa...

— No mitä? Oletko nähnyt peikkoja?

— Oi, vielä pahempaakin olen minä tahi: oikeammin Pekka nähnyt. Minä oikein suren sitä...

— Sinä saatat minut uteliaaksi, sanoi Maria vilkkaammin. — Mitä on tapahtunut?

— Kuka olisi uskonut semmoista Aadolf herrasta! jatkoi Hanna ja pani kätensä ristiin hämmästyksensä merkiksi.

— Aadolfistako? toisti Maria kiivaasti ja iski sumeat silmänsä kamarineitsyeen. — Kerro!... Sukkelaan!

— Hiljaa, älkää puhuko niin kovin, neiti kulta! pyyteli Hanna suruisena. — Laamani saattaisi kuulla meitä... Hän nukkuu nyt niin vähän öillä... Kun leini talttuu, kulkee hän edestakasin huoneissa... Minä kuulin vast'ikään hänen tohveli-jalassa hissuttavan tuossa viereishuoneessa...

— Mutta kerrohan jo! lausui Maria, tietämätönnä siitä kiivaudesta, jota hänen olentonsa ilmaisi, ja puristi kovasti Hannaa käsivarresta.

Hanna alotti kertomuksen, joka pituudellaan sanomattomasti kiusasi Mariaa, vaikka se kyllä oli supistettu niin lyhyeen muotoon, kuin se, riippuen kamarineitsyen kyvystä hallita sanojansa ja ajatuksiensa, saattoi tulla. Päästyänsä siihen, jolloin rakastavaiset keksivät Aadolfin tiellä, oli Marian kärsimättömyys kohonnut ylimmilleen.

— Heti kun näimme hänet, jatkoi Hanna kuiskaten, — sanoin Pekalle: Riennä hänen jälkeensä ja katso minne hän menee! Minä olen niin hirveän utelias ja tahdon kaikinmokomin sitä tietää...

— Ethän vaan maininnut, että joku paitsi sinua...

— En, en, neiti kulta, keskeytti hänet Hanna ja loi silmänsä maahan Marian tutkivasti katsellessa häntä, — tottahan minä senverran tiedän, ettei neiti välitä siitä, mitä Aadolf herra tekee! Sanoin siis Pekalle...

— Ja mitä hän teki?

— Niin, hän vastasi: Koska olet utelias, niin kyllä minä sen asian toimitan sinulle... Ja sitte hiipi hän nuoren vapaaherran jälestä. Mutta nyt seuraa juuri hirmuinen kohta. Voitteko neiti arvata minne vapaaherra meni? Mäntysuon Inkerin luo? Sehän on kauheata! Hirveä noita-akka on loitsinut hänet. Mitenkä hän muuten...

— Näkikö Pekka hänen menevän tupaan? kysyi neiti Skytte ja loi itse katseensa maahan.

— Näki kyllä, ja vielä muutakin sen lisäksi, sillä luettuansa rukouksen ja rohkaistuaan itseänsä, meni hän lähemmä ja katseli ikkunasta tupaan. Takan ääressä istui Inkeri; hänen vieressään seisoivat pikku noita, hänen tyttärensä, tuo kalpea ja rumannäköinen Elli, mutta Aadolf herra kulki pitkin askelin edestakasin lattialla. Pöydän alla oli Pekan mielestä niinkuin suuri käärme olisi maannut kokoon köyrystyneenä. He puhelivat keskenänsä, mutta Pekka ei oikein kuullut mitä he sanoivat. Mutta kesken kaiken pikku noita otti herra Aadolfia kädestä... Mitä siihen sanotte, neiti kulta? ... ja herra Aadolf kiersi kätensä hänen kaulaansa ja sanoi hänelle jotakin, hyvin lempeätä kujertelua kaiketi...

— Vaiti, sanoi Maria kiivaasti, — en tahdo kuulla enempää!

Hänen päänsä vaipui rintaan, joka kohoili ja laskeili joka henkäyksellä, ja hiukset valahtivat tuuheina aaltoina alas hänen kasvoilleen, peittäen ystävällisesti niiden kuolon kalvakuutta.

— Taivas siunatkoon, hyvä neiti, kuinka on laitanne? kysyi Hanna, joka ei arvannut sanoillansa sellaista vaikutusta olevan.

Maria työnsi kamarineitsyen luotaan, puristi käsillä otsaansa ja hyrähti itkuun.

— Oi, lohtukaa, neiti Maria! rukoili Hanna. — Minäkin olen huolissani Aadolf herran sielusta, mutta kuitenkin... Hiljaa, taivaan tähden! Laamanni kuuluu astuskelevan viereishuoneessa... Jos hän kuulee mitä täällä puhutaan...

Kuten Hanna pelkäsi, niin tapahtuikin samassa silmänräpäyksessä, sillä viereishuoneen ovi aukeni, ja laamanni Juhana astui sisään.

Hän oli puettu pitkään, maataviiltävään yönuttuun ja tohveleihin ja piti kynttilää kädessään.

Paikallaanolo, johonka luuvalo suurimmaksi osaksi päivää häntä pakotti, esti häntä yönlepoa nauttimasta. Hänen ajatuksensa olivat sitäpaitsi kiintyneet niin kokonaan siihen vaikeaan tehtävään, joka häntä odotti tulevassa oikeudenkäynnissä noitia vastaan, ettei hän ollut malttanut unetonna kieriä vuoteellaan: hän oli noussut ylös ja astellut pitkän aikaa edestakasin huoneittensa läpi, kun hän vihdoinkin kuuli nyyhkytyksiä ja kuiskeita veljensä tyttären kammarista.

Nyt katseli hän tutkivin silmin ympärinsä ja kysyi hämmästyneiltä tytöiltä:

— Mitä on tapahtunut? Miksi sinä itket Maria?... Ja miksi sinä vielä olet täällä näin myöhällä?

Viimeinen kysymys lausuttiin Hannalle, joka vavisten ja tyhmistyneenä seisojaksi ankarana isäntänsä edessä.

— Armollinen herra, soperti tyttö, — neiti on pahoinvoipa, ja minä...

— Ja sinä, lausui laamanni ankarasti; — olet ollut yöjuoksulla, niinkuin huhut sinusta kertovat. Minä olen nähnyt sinun palaavan yölliseltä retkeltäsi ... olen nähnyt mieshenkilön hiipivän puutarhan läpi... Sinä olet häpeäksi kunnialliselle talolleni ja saat huomenna lähteä matkaasi.

— Armollinen laamanni... Hanna ei saanut muuta sanotuksi; hän ratkesi itkuun.

Mutta laamanni kääntyi hänestä pois ja kiinnitti terävän katseensa Mariaan.

— Oletko kipeä, lapseni, vai miksi sinä itket? kysyi hän vähän lempeämmällä äänellä.

Maria ravisti kutrit silmiltään, joten hänen ylpeä otsansa näkyi ja vastasi arvelematta sedälleen:

— Minä en ole kipeä, vaan olen surren itkenyt erästä onnettomuutta, joka varmaan on kovemmin kohtaava teidän sydäntänne, setä, kuin minun. Mutta ensiksi tahdon Hannan puolustukseksi sanoa, että hän kävi yöllisellä retkellään minun tahdostani. Sillä siitä asti, kuin minä olin lumimyrskyssä vähällä hukkaa, olen kuullut poikanne salaa liikkuvan iltasilla ulkona ja epäilin, ettei hän kävisi muualla, kuin jumalattoman Inkerin ja hänen tyttärensä luona...

— Mitä sanotkaan, Maria? lausui laamanni Juhana, ja oli vähällä pudottaa kynttilän kädestään.

— Niin kyllä, armollinen herra, niin se on, sanoi Hanna, joka Maria neidin asialle antaman käänteen kautta oli saanut uutta rohkeutta.

— Suu kiinni, sinä, ja mene kammariksi! sanoi laamanni Juhana, mutta kun Hanna vielä viipyi, lepyttääkseen isäntäänsä ja puolustaakseen viattomuuttansa, lisäsi hän:

— Jos sinä olet syytön, niin älä pahastu kovia sanojani! Mutta mene nyt, sillä minä tahdon olla neidin kanssa kahdenkesken.

Hanna niiasi, loi kiitollisen katseen Mariaan hänen suomastaan avusta ja lähti pois, iloiten siitä, että hän oli niin helpolla pelastunut uhkaavasta myrskystä.

Laamanni Juhana pani kynttilän pöydälle ja istui vastapäätä Mariaa tuolille. Hänen tuima muotonsa ilmaisi hämmästyksiä, hän pyyhkäisi kädellään harmaita hiuksiaan ikäänkuin torjuakseen iskua, joka oli tähdätty hänen päähänsä ja kiinnitti levottomana katseensa nuoren neitosen huuliin.

Maria oli nopeasti tointunut hämmästyksestään. Hänen suuret, mustat silmänsä hehkuivat ikäänkuin voitonilosta, hänen tietäessään, ettei kosto enää voisi luisua hänen käsistään. Hän ei säälinyt isänsydäntä, johonka hänen sanojensa myrkkypistimen tavoin täytyi tunkeutua; hänen piti vaan saada jäähdyttää mustasukkaisuudesta kirveltelevää rintaansa.

— Puhu, sanoi laamanni, — kerro kaikki! Minä aavistan jo pahinta.

— Älkää pyytäkö minulta sitä, sillä minä en voi häpeämättä totella tahtoanne, setä. Ellen sisaren

rakkaudella olisi ollut kiintynyt serkkuuni, ei hänen onnettomuutensa olisi koskenut minuun niin kipeästi, ja olisin karkottanut mielestäni epäluulot, jotka eivät sovellu siveälle neidolle.

— Sinä sanoit lähettäneesi Hannan katsomaan, minnekä poikani iltasin retkeili, koska sinulla tuosta pyryilmasta asti oli syytä siihen luuloon, että hän uudelleen kävisi Mäntysuon Inkerin luona... Sanoithan sinä niin? kysyi laamanni.

— Niin sanoin.

— Mikä on se syy tahi ne syyt?

— Majaillessamme Inkerin luona, antoi hän Aadolfille juoman, jonka jälkeen minusta oli, niinkuin Aadolf mieluisesti olisi silmäillyt Inkerin tyttäreen Elliin. Kenties oli se aiheetonta epäluuloa; mutta kun pelkäsin noita-akan tempuillansa tahtovan vietellä Aadolfin sydäntä pahuuteen, aloin tarkata serkkuni käytöstä ... ja kun epäluuloni saivat siitä yhä uutta tukea, lähetin Hannan tänä iltana ottamaan selkoa, mitä serkullani oli aikeissa. Minun ei kaiketi olisi sopinut niin tehdä, mutta...

— Sinä teit viisaasti sekä rakkaalle sukulaiselle arvon mukaisesti. Mutta kerro pian, sano mitä Hanna näki?

— Hän ei uskaltanut seurata Aadolfia, kun Aadolf lähestyi Inkerin mökkiä; mutta samassa tuli Sjövikin ratsurenki Pekka hänelle vastaan, ja hän seurasi Aadolfin jälkiä mökille... Voi, setä, minun on mahdoton jatkaa! Minä häpeän silmäinne edessä.

— Haa! virkahti laamanni Skytte; — poikani juttu on siis jo sivullistenkin tiedossa! Minua onnetonta isää!

— Setä kulta, antakaa hänelle anteeksi! rukoili Maria ja otti vanhusta kädestä. — Aadolf parkahan on viattomasti joutunut noiden kahden noita-akan hornan temppujen uhriksi! Minkä hän sille taitaa, että he ovat lumonneet hänen silmänsä ja vietelleet hänen sydämensä!

— Ja näkikö vakooja jotain, josta käy varmaksi, että noidan on onnistunut saada poikani sydän hänen tyttärensä mieltymään? Eikö niin? Puhu suoraan, lapseni! Vastaa vaan tämä viimeinen kerta!

Mutta Maria kätki kasvonsa käsiinsä ja tyrskähti vastaukseksi itkuun.

— Minä käsitän... Jo riittää, sanoi laamanni ja nousi istualtaan. — Niin piti turmiota levittävän pahuuden, pikemmin kuin luulinkaan, koetella minunkin huonettani! Mutta minä kosten hirveästi, lain ja oikeuden kautta minä kosten.

— Mutta, setä kulta, antakaa Aadolfille anteeksi! rukoili Maria uudestaan ja vei hänen kätensä vettyneille silmilleen. — Hän on onneton vaan ei syyllinen.

— Nuorukainen on pelastettava, virkahti laamanni ja hänen päänsä painui rintaa vastaan. — Hän on pelastettava, kuinka ankarilla keinoilla tahansa. *Qua medicamenta non sanant ferrum sanat.* Voi minua, etten saata julistaa häntä ihan syyttömäksi tähän onnettomuuteen! Hänen jumalattomat opintonsa ... hänen ilmeinen kylmyytensä uskontoa kohtaan ... hänen monasti ilmennyt epäuskonsa... Kuinka ovatkaan nämä seikat unettomina öinä panneet minut huokailemaan!... Hyvää yötä, lapseni! Rukoile Aadolfin sielun puolesta ja nuku sitte rauhassa. Jumala siunatkoon sinua!

Laamanni Juhana painoi isällisen suudelman Marian otsalle, otti kynttilän ja lähti. Mutta hänen suudelmansa poltti ikäänkuin omantunnon vaiva nuorta neitoa kauan senjälkeen, kuin vanhuksen synkkä, kumartunut haamu oli poistunut hänen huoneestaan.

Sillä vaikka Maria olikin puolittain vakuutettu, että Elli salakeinoilla oli voittanut Aadolfin rakkauden, tiesi hän kuitenkin itsesssä, ettei huoli Aadolfin menestyksestä ollut ohjannut hänen menettelyään.

Laamanni ei saanut sinä yönä ollenkaan lepoa. Hän käyskenteli ikäänkuin aave pitkäin salien ja huoneiden läpi. Astellessansa hän tuon tuostakin pysähtyi pienen muotokuvan eteen, johon kuuvalo sattui. Se oli hänen poikansa kuva niiltä ajoilta, jolloin hän vielä oli pienoinen lapsi. Murheellinen isä silloin huokasi ja mietti: — Miksei hän aina pysynyt tuollaisena, ellei kasvoiltaan niin sydämeltään!

Vasta aamupuoleen yötä Skytte vanhus paneutui vähäksi aikaa levolle.

Perheen kokoonnuttua aamiaispöytään Aadolf heti huomasi, että kaikkien mielet olivat lamassa. Hänen isänsä oli umpimielinen ja harvapuheinen, vapaaherratar näytti itkeneeltä, Maria oli tavallista kalpeampi ja kaihtoi arasti serkkunsa katseita.

Epämääräinen aavistus pidätti Aadolfia kysymästä, mikä siihen oli syynä. Pöydässä ilmoitti hän laamannille aikovansa iltapuolella lähteä ratsain Tukholmaan. Laamanni kysyi:

— Mitä asiaa sinulla on Tukholmaan?

— Isäni tietää, että kauppiaallemme on maksu suoritettava ja kun sitäpaitsi olen sopinut yhtyäkseni useiden ystäväieni kanssa, niin sopii nämä seikat hyvin yhdistää.

— Minä aion itse muutaman päivän perästä tehdä tilin kauppamiehen kanssa Tukholmassa, sanoi laamanni. — Minä tahdon, että sinä tänäpäpä olet kotona.

Mitä laamanni kerran oli päättänyt, sitä ei käynyt muuttaminen; sen Aadolf tiesi vanhastaan. Tultuansa huoneeseensa hän sentähden heti kirjoitti kirjeen ystävälleen pappismiehelle Tukholmassa, ja kertoi hänelle kaikki, mitä hän suullisesti oli aikonut tälle puhua Inkeristä ja Ellistä. Tämän kirjeen kiidätti hän Rolfille ja pyysi Rolfin saattamaan se perille.

Rolf vanhus oli levoton ja katui lupaustaan, vaan ei sanonut mitään. Aadolf tapasi hänet tallissa, missä hän ruokki hevosia ja laitteli lekkeitä kuntoon matkaa varten.

Mutta laamannikin istuutui aamiaisen jälkeen kirjoituspöydän ääreen. Hän lähetti kaksi sanaa, toisen pastori Svenoniukselle ja toisen nimismies Askelinille, että he niinpian kuin suinkin saapuisivat Signildsborgiin.

Kohta jälestä puolisten nämä tulivat. Nimismies, jolta lähtiessä oli jäänyt päivällinen syömättä, käskettiin pöytään, jossa oli tarjolla häränpaistia ja olutta, mutta pastori, jolla jo oli kannekirjat valmiina taskussaan, meni suoraapäätä laamannin työhuoneeseen.

Sinne mennessään kohtasi hän Aadolfin. Nuori Skytte tähysteli tutkivasti papin synkkiä kasvoja. Heidän silmänsä sattuiivat toisiinsa... Svenoniuksen katse oli jyhlän uhkaava... Aadolfin muistutti siitä valasta, jonka hän vannoi. Hänet valtasi inhon ja pelon sekainen tunne, ja hän olisi, elleivät asianhaarat olisi häntä pidättäneet, syöksynyt papin päälle ja polkenut hänet jalkainsa alle.

Synkkäin aavistusten lannistamana lähti Aadolf kiireesti kotoa pois. Hän heitti viitan ylleen ja käyskenteli kauan metsässä. Edetessään yhä syvemmälle kuusten juhlallisiin pylväsholveihin, oli hän tällä hetkellä kyllästynyt ihmismaailman ikuiseen eripuraisuuteen, ja toivoi, että hänen suotaisiin elää loitolla vertaisistaan luonnon rauhaisassa helmassa.

Sill'aikaa keskustelivat laamanni Skytte ja pastori Svenonius tärkeistä asioista.

Svenonius jätti esiin syytöskirjat, jotka huomattiin lailliseen muotoon laadituiksi. Kun sitte oli keskusteltu niistä toimenpiteistä, joihin olisi ryhdyttävä syytettyjen pikaista vangitsemista varten, oli Svenoniuksella aikomuksena esittää syytöksensä nuorta vapaaherraa vastaan; mutta tuumiskellessaan mitenkä hän sen paraiten tekisi, viittasi laamanni häntä istumaan ja saattoi itse keskustelun papin toivomalle tolalle.

— Arvoisa ystäväni, sanoi Signildsborgin herra, ja hänen äänensä ilmaisi syvää sisällistä liikutusta; — minä luotan teihin suuresti ja tahdon sitä nyt osottaa, kun teiltä pyydän neuvoa asiassa, joka koskee läheisesti minuun isänä ja on myös yhteydessä sen asian kanssa, joka meillä nyt on meneillä. Kiusaaja on koetellut *minunkin* huonettani.

— Haa! ajatteli Svenonius ja kumartui Juhana herran puoleen, ikäänkuin olisi hän pelännyt, että joku niistä sanoista, jotka tämä lausui, jäisi häneltä kuulematta.

— Eikä hän mitenkään olisi voinut satuttaa minua arempaan kohtaan, sillä hän on tarkannut isänsydämeen. Poikani, ainoa lapseni, on kauheilla harhateillä...

— Minä tiedän sen ja surkuttelen teitä syvästi, armollinen herra...

— Oi, te ette tiedä vielä pahinta, herra pastori, huokasi laamanni Juhana ja kertoi, mitä hän edellisenä yönä oli kuullut Aadolfin suhteesta Inkeriin ja Elliin.

— On siis käynyt niinkuin minä epäilin, lausui Svenonius, — ja on myöskin selvinnyt eräs seikka, jota minä pidin miltei mahdottomana selittää!

— Tekö epäilitte?

— Niin epäilin, sanoi Svenonius, — sillä minä olen jo kauan hämmästyen havainnut poikanne osottavan suurta myötätuntoisuutta noita jumalattomia perkeleen lapsia kohtaan.

Ja nyt oli Svenoniuksen vuoro puhua. Hän kertoi ensiksi nuoren vapaaherran käytöksestä kuulustuksen aikana Inkerin tuvassa ja teki sitten selkoa Aadolfin käynnistä pappilassa samana iltana,

kun Svenonius oli palannut tutkintoreteltään Kummun Kaarinan luota. Tarpeetonta on mainita, että kertomukseen tuli mitä mustin väritys, mutta samalla vaatii totuus meitä lisäämään, ettei Svenonius tietien tahtoon höystänyt valheella puhettaan; hän kuvaili omantunnon mukaisesti, ja mikä oli kuvauksessa synkkää, johtui siitä, mitenkä hän asian käsitti.

— Kauhistaa sitä ajatella ... se vihloo sydäntäni ... ja varmaan on teidänkin sydämenne murtuva, armollinen herra, niin päättyi hänen kertomuksensa; — mutta teidän poikanne suu oli täynnä herjausta ja pilkkua pyhää oppiamme vastaan; ei ainoakaan pimeyden hengen villitsemistä filosoofeista ole julennut lausua moisia parjauksia... Vähäinen asia sen rinnalla ja johon panen verrattain vähän painoa oli, että hän uhkasi minut tappaa, jos minun kauttani yhtäkään hiuskarvaa kärvennetään noiden molempien naisten päästä. Niin hän sanat lausui. Minä olenkin valmis uhraamaan henkeni Herran asian puolesta... Ottakoon poikanne sen!

Minä olen onneton isä ... ne sanat laamanni Juhana tietämättänsä lausui papin kertoessa. Vanhus oli vaipunut kokoon nojatuolissaan ja hänen silmänsä melkein peittyneet hänen tuuheiden kulmakarvojensa alle.

Mutta kun Svenonius vihdoin vaiken, nousi Juhana herra ylös, ojensihe suoraksi ja sanoi vakavalla äänellä:

— Mitta on kukkurallaan: minun talossani ei tuo kurja tästä alkaen enää saa olla.

— Malttakaa, armollinen herra; — älkää tehkö mitään äkkipikaa! Meidän on muistaminen, että jos Aadolf herra synnillisten lukujen kautta on tehnyt sielunsa maaperän vihan kylvölle otolliseksi, niin on häntä kuitenkin pidettävä häijyjen juonien ja petollisten hankkeiden uhrina, jommoista voi tapahtua paraimmallekin. Minä arvaan, mitenkä asia kokonaisuudessaan on. Tahdotteko, armollinen herra, kuulla, mitenkä olen sen käsittänyt?

— Puhukaa, kunnan ystävä! Tottahan itsekin käsitätte, mitenkä tuskallisena haen syytä estääkseni kirousta tulemasta oman lihani ja vereni päälle?

— Ettekö te, armollinen herra, usko, että saatana hellii palvelijoitaan ja tahtoo varjella heitä niitä toimia varten, joita hän tahtoo heidän kauttaan saada meidän keskellämme suoritetuksi? Olkaa varma siitä! Sentähden on hän luultavasti myöskin antanut heille viittauksen, että he tietäisivät olla varoillaan uhkaavan rangaistuksen varalta. Mäntysuon Inkeri on siis keksinyt tuuman, jonka perusjohteet ovat minulla selvillä. Minua on hän tahtonut pelotella ankarilla koettelemuksilla; teidän tykönänne on hän hommannut puolustajaksi itsellensä poikanne ja turvautuu teidän näennäiseen kiitollisuuden velkaanne häntä kohtaan siitä, kun hän pelasti poikanne ja nuoren neidin hengen. Olenhan kuullut ja lukenut, että noita-akat voivat nostaa rajuilmoja; mutta elleivät sitä voikaan, on ihan varmaa, että he ainakin voivat johtaa rajuilman mille taholle haluavat: sen todistavat monet oppineet ja hurskaat miehet ja noitien omat tunnustuksetkin sitä arvelua vahvistavat. Nyt minun ajatukseni on, että kauhea lumimyrsky, johon Aadolf herra ja neiti olivat vähällä hukkua, Inkerin taikojen kautta nousi näillä seuduilla raivoon, ja että hän loihduillaan johti hevosen kulkua ... sillä mitenkä se muuten olisi tehnyt niin pitkän kierron ja seisattunut juuri hänen tuvanovensa eteen? Ja sen teki hän, voidaksensa sitte omalletunnollenne lausua: katso minä pelastin poikanne hengen, mutta te tahdotte minun ja tyttäreni hengen ottaa! Hän on sen tehnyt saadaksensa tilaisuuden antaa Aadolf herralle tenhojuoman, jonka avulla hänen sydämensä oli saatava noita-akan tyttäreeseen mieltymään ja hänen ajatuksensa kääntymään pois Jumalasta. Teidän tulee siis ajatella poikanne toimivan tuon perkeleellisen juoman vaikutuksen alaisena ... alaikäisenä lapsena, tietämättä mikä on oikeaa mikä väärää ... houruna, joka raivoo ja väijyy ihmishenkeä, olematta syyntakeinen teoistaan.

— Kenties olette oikeassa; — sitä melkein toivoisin, vaikkakin pelkään sitä. Mutta mitä minun nyt pitää tehdä saadakseni poikani pelastetuksi? Neuvokaa minua, herra pastori! Järkeni silmät ovat pimittyneet.

— Saatamme ehkä toivoa, että hänen huumauksensa haihtuu, kun hän ei enää saa nähdä nuorta noitaa, joka voisi kiihotustyötänsä jatkaa ... että ne liekit, joihinka laki Jumalan avulla on tuomitseva tuon katalan, edes saavat sen haihtumaan...

— Mutta miettiähän kadotettu poikani murhahankkeita teitä vastaan, lausui laamanni jylhästi. — Minua vavistuttaa ajattellessani, että olen siittänyt murhaajan maailmaan. Ymmärrykseni ei keksi mitään pelastusta. Minä en tiedä mitä tehdä. Panenko hänet kahleihin ja kytkenkö hänet kiinni kellariholviin? Sanokaa, antakaa minulle joku neuvo!

— Toivon että isänvaltanne vaikuttaa ilmankin, tarvitsematta käyttää niin kovia keinoja. — Voisittehan sulkea hänet huoneeseensa ja antaa luotettujen palvelijoiden vartioida häntä, tahi, ellei se kävisi päinsä, lähettää hänet houruinhuoneeseen Tukholmaan ja antaa hänen olla siellä, kunnes hän

taasen tulisi tuntoihinsa.

— Oi, se on kauheaa! sopersi laamanni ja istui nojatuoliinsa. — Oi, jospa olisin kuollut!

— Tahi ... ties jospa toinenkin keino auttaisi, jatkoi Svenonius; — pitäisi ainakin koettaa...

— Mitä tarkoitate? Sanokaa pian!

— Tarkotan että on mahdollista, jopa luultavaakin, että löytyy luonnollinen vastamyrkky sille myrkkyjuomalle, jonka noita-akka valmisti pojallenne. Hän tuntee ihan varmaan kasveja, joiden nesteet voivat tehdä noitajuoman vaikutukset tehottomiksi. Voitaisiin pakottaa häntä valmistamaan sellainen vastajuoma Aadolf herralle. Kaikissa tapauksissa täytyy meidän saada tietää, mitenkä asian laita on.

— Olette oikeassa! Kun en itse tuota keksinyt! sanoi laamanni Juhana rohkaistuna tästä toiveesta. — Tuotetaan Mäntysuon Inkeri heti tänne. Minä annan tuossa paikassa käskyn siitä.

— Vielä parempi olisi tuottaa tänne hänen tyttärensä, huomautti Svenonius. — Hän on nuori, hänen sydämensä hennompi, hänen taitonsa luikerrella pois viisastelevien vastausten kautta vähemmin kehittynyt, kuin hänen kiroton äitinsä. Sen mukaan kuin voin päättää hänen kasvoistaan, luulen ettei hän vielä ole ehtinyt päästä saatanan erinäiseen mielisuosioon. Lähetämmekö noutamaan Elliä?

— Niin, te olette oikeassa; meillä on suurempi syy toivoa, että totuus tulee ilmi hänen kauttansa.

Laamanni heläytti kelloa ja sanoi sisäänastuvalle palvelijalle, että hän käskisi nimismiehen tulla ylös.

Nimismies Askelin jätti oluthaarikan, josta hän yhdessä kartanonvoudin kanssa oli ryypiskellyt, tuli heti saapuville ja sai laamannilta käskyn parin rengin avustamana ottaa hetimiten kiinni Elli ja tuoda hänet Signildsborgiin.

Nimismies lähti matkalle, kaksi renkiä mukanaan ja kartanonvouti, jolla oli omat syynsä ottaa osaa seikkailuun. Olut oli karaissut nimismiehen mielen, ja viinapullo, jonka talonvouti oli ottanut mukaansa, sai matkalla tuon rohkeuden paisumaan joksikin, joka nimismiehen omasta mielestä ei ollut muuta kuin uljuutta.

Hämärä oli jo aikaa ennen kuin Askelin apureineen saapui Inkerin tuvalle, verhonnut maita ja seutuja. Samassa kun nimismies meni aukasemaan veräjää, saavutti heidät reki, kaksi hevosta edessä.

— Hohoi! huusi nimismies, — kukas matkamies on?

— Hei, Rolf ukkohan se on, huusi kartanonvouti, — mihinkä sinä olet menossa näin myöhällä? Anna seista ja ota matkaryppy!

Rolf, sillä hän se oli, seisautti hevoset, silmäili joukkoa, mutisi jotakin itsekseen ja vastasi:

— Minulla on asiaa Wadtoftan puolelle, ja täytyy saada se vielä tänäiltana toimitetuksi... Kiitos tarjoomastanne, kartanon vouti! Ryyppy ei haittaa näin talviteillä...

— Ja miten komeasti hän vielä ajaakin! sanoi kartanonvouti, Rolfin ryypätessä pullosta hänen onnekseen. — Molemmat hevot valjaissa! Kunhan ei vanha ruutiäijä vaan olisi kosimahankkeissa!

— Oli hankkeet mitkä hyvänsä, niin jäänee minulta kumminkin eukko tahi tyttö saamatta, vastasi Rolf; — semmoiset tuumat jääkööt vaan pois mielestänikin. Mutta nyt on minun vuoroni kysyä mitä te aiotte tehdä? Te näytte olevan menossa mökkiin.

— Ihan oikein, vastasi kartanonvouti, me menemme ottamaan kiinni noitaa.

— Vai niin... Luulen että korkealla oikeudellakin on asiassa jotain tekemistä, koska herra nimismies on mukana... No, onnea vaan puuhille! Miksi te eukkoa kovistelette? Inkeriähän te kaiketi menette ottamaan kiinni.

— Ei, sanoi nimismies, — pahalaisen emon vuoro on vasta huomenna, jolloinka minä neljännysmiehineni pistän kiinni kaikki hänen sukulaisensa, niin monta kuin niitä on ympäri koko pitäjän. Nyt saa vaan hänen tyttärensä tehdä pienen huvimatkan armollisen laamannin luo Signildsborgissa.

— Hm, vai niin! Jumalan rauha!

Rolf käski hevosta liikkeelle, iloiten kun sillä kaupalla oli päässyt asiasta erille. Poistaaksensa itsestään kaikki epäluulot ajoi hän tosiaankin Wadtoftaan, jossa hän asiakseen osti joitakuita lampaita ja palasi vasta seuraavana päivänä kotia.

Sillävälän kulki nimismies seuralaistensa edellä ylös mökille. Ovi oli lukossa ja verhot riippuivat pienten ikkunoiden edessä.

Näihin varotoimiin olivat Inkeri ja Elli ryhtyneet, voidaksensa rauhassa vakoilijain silmiltä varustautua pakomatkalle.

Pelastuksen toivo oli Aadolfin lähdettyä antanut Inkerille uusia voimia. Hän ja Elli olivat toisiansa rohkaisevin sanoin koko illan puuhanneet sääliessä kokoon tarpeellisimpia ja rakkaimpia tavaroitansa. Siitä puuhasta oli jo kotvanen sitten päästy; hevosia odotellessa rukoilivat he nyt Jumalalta pakonsa onnistumista.

He havahtuivat ovelle kolkutettaissa.

— Auttajamme on täällä... Jumala olkoon kiitetty, kuiskasi Inkeri.

— Hoi, ovi auki! huudettiin ulkoa.

Elli nousi ylös ja riensi aukasemaan. Kalmankalpeana syöksyi hän takasin, nähdessänsä nimismiehen seuralaisineen.

— Hyvä Jumala! Äiti! huusi hän ja kiersi kätensä Inkerin kaulaan.

Inkeri seiso i typeryneenä ja tuijotti hievahtamatta tulijoihin.

— Hyvältä taloon! Kiitos viimeisistä, räyhäsi humalainen nimismies, siihen määrään viinanhöyryistä muuttuneena, ettei loih tusanojen tarve edes johtunut hänelle mieleen.

Hänen seuralaisensa silmäilivät uteliaina ympärinsä, ja kartanonvouti huomautti:

— Tehän näytte olevan muuttotouhussa, Inkeri.

— Niinpä todellakin, tuhat vieköön, sanoi nimismies mulkoillen silmiänsä, — minä tunnen jotain uhkaavaa ilmassa. Mepä tulimme tosiaankin kreivin aikaan. Minnekkä matka, Inkeri? Hm, kaiketi olette tekin tuntenut jotain uhkaavaa ilmassa?... No, ettekö te saa suutanne auki? Te näytätte ällistyneeltä. Olemme tulleet kenties sopimattomaan aikaan, mutta sille en voi mitään. Minä tulen virkani puolesta.

— Mitä te meistä tahdotte? kysyi Elli vavisten.

— Sen sinulle kohta sanon, pikkunoita, vastasi nimismies; — me tulimme tänne viedäksemme yhden teistä armollisen laamannin luo, mutta nyt kun näen, että te olette muuttotouhussa, vaikkei vielä ole lähtöpäiväkään, niin on parasta kopata teidät molemmat, yhtähyvin nyt kuin toiste. Kuninkaan ja oikeuden nimessä minä vangitsen sinut, Inkeri, ja sinun tyttäresi. Kartanonvouti, annas tänne nuoranpätkät.

— Tässä ovat, vastasi kartanonvouti ja ojensi ne nimismiehelle.

Inkeri oli nyt senverran toipunut, että saattoi kysyä.

— Mistä rikoksesta meitä syytetään, koska te tahdotte meitä sitoa ja panna kiinni?

— Ka, kun vielä tekeydyt tuhmaks, ilkeä noita! lausui nimismies. — Mutta kun pyöveli panee peukalopuristimen sormiasi hyväilemään, niin eiköhän muistisi alkane selvitä. Tänne vaan kädet, niin koristan sua rannerenkaalla, ettei sen parempaa vielä ole hampusta tehty! Kas niin, kursaukset sikseen! Meidän on kiire.

Nimismies lähenei nuora kädessä... Inkeri vetäytyi kauhistuneena taapäin... Elli heittäytyi polvilleen oikeuden palvelijain eteen ja huudahti tuskissaan:

— Älkää koskeko äitiäni! Hän ei ole mitään pahaa tehnyt... Armahtakaa, hyvä herra!

— Älä kuomaile! Se on turha vaiva, vakuutti Askelin ja astui vielä askelen Inkeriä kohden. Mutta Elli heittäytyi heidän, hänen ja äitinsä väliin, kietoi kätensä nimismiehen jalkojen ympäri ja huusi:

— Armoa, armoa! Hän on viaton, hän ei ole mitään pahaa tehnyt. Jos teillä on ihmisen sydän, niin teidän täytyy armahtaa!

— Heitä irti minut! Oletko hullu? Luuletkos sinä, että nimismiehen on lupa ketään armahtaa? Se veisi häneltä viran. Heitä irti hyvällä! Muuten täytyy minun käydä kovin kourin käsiksi sinuun.

— Armoa! murahti humalainen kartanonvouti pilkallisesti. — Onko mokomaa pirua ennen kuultu? Tänne toinen nuoranpäistä, nimismies! Minä teen tästä tenestä pikaisen lopun.... Kuuletko sinä,

helkkarin noita, jatkoi hän, silmät vihasta säihkyen, astui köysineen lähemmä Inkeriä ja puristi nyrkkiään hänen nenänsä edessä. — Sinua saanen kiittää siitä, että poikani sai maahisen ja että karjuni itsestään kuoli; mutta nyt minä sen maksan sinulle. Tänne kädet ilman kursailutta, tahi lyön sinua niinkuin härkää keskelle otsaa!

Inkeri oli vaipunut tuolille; hän olisi kyllä totellut humalaisen miehen uhkaavaa käskyä, mutta hän ei jaksanut käsiänsä kohottaa.

Hurja talonvouti kohotti nyrkkiään ja tahtoi panna uhkauksensa toimeen, mutta siinä tuokiassa syöksähti Elli ylös polviltaan ja töykkäsi häntä suonenvedontapaisella voimalla takasin. Mies, joka ei osannut odottaa moista rynnäkköä ja jo muutenkin huljuili "liikakuormansa" alla, hoippuili muutaman askelen, koettaessaan pysyttää tasapainoa. Se ei sittenkään onnistunut, ja niin hän kaatua roisahti seljälleen, niin että lattiapalkit ryskivät.

Nähtiinpä siinä omituinen kuva, johon hiiltynyt takkavalkea loi punertavaa valoaan: äiti, joka makasi tainnoksissa nojatuolissa, pää taaksepäin vaipuneena, kauhun jähmettynyt ilme kasvoillaan ... tytär, joka oli asettunut hänen ja hänen vihollistensa väliin, hiukset hajallaan kalpeiden, hurjaa päättäväisyyttä hehkuvien kasvojensa ympärillä — nämä avuttomat oliot yhdeltä puolen, ja toiselta inhimillisen oikeuden raa'at, humalaiset apurit. Nimismies töllisteli avosuin, ällistyneenä tytön odottamattomasta voimanosotuksesta; kartanonvouti, naama põhnästä ja kiukusta kamalasti väännyksissä, makasi pitkänään lattialla, ja molemmat rengit, jotka taikauskoisesta pelosta tähän asti olivat pysyneet toimettomina, vetäytyivät likemmä ovea, epätietoisina siitä inhimillinen vai yli-inhimillinenkö voima paiskasi heidän tiranninsa heikon tytön jalkoihin.

Mutta kuva oli tuota pikaa muuttuva toisenlaiseksi. Kartanonvouti kömpi ylös, ryntäsi Elliä vastaan ja iski häntä nyrkillä niin kovasti, että tyttö tajuttomana kaatui lattialle.

Tuskan ja ahdistuksen huuto pääsi Inkerin sydäimestä ja hän syöksähti ylös ... mutta samassa nimismies kävi kiinni häneen takaapäin. Kun Inkeri vielä koetti riistäytyä irti, heitti kartanonvouti nuoran hänen käsiensä ympäri ja sitaisi sen niin lujasti, että köysi syöpyi lihan sisään.

— Rauhoitu, noita! kiljasi nimismies, jonka kasvoilla hiki virtaili. — Pentusi ei ole kuollut; hänellä ei ole mitään hätää. Älä sinä vaan rimpuile, niin minä heti saan hänet henkiin kun kaadan kousallisen vettä hänen päälleen. Kas niin, etköhän jo asetu siivolla olemaan... No, se onkin paras mitä tehdä voit... Älä kisko nuorasta, kartanonvouti! Sinä saatat hänet vaan uudestaan raivoon. Hän taitaa ruveta kaatumaan... Aseta hänet tuonne tuolille! Piru kuinka ne naiset ovat oikullisia!

Nyt kääntyi nimismies tunnottomana olevan Ellin puoleen. Nähtyänsä nuo kalpeat kasvot ja suuret siniset juomut silmien alla, pelkäsi hän hetkisen, että tyttö kenties oli kuollut. Mutta koeteltuaan hänen valtasuontaan, otti hän toisen köydenpäistä ja satoi hänen pienet kätönsä yhteen; sen jälkeen otti hän viinapullon, joka jo oli melkein tyhjä, asetti sen tytön nenän alle ja ravisti häntä, siksi kunnes tyttö vihdoin aukasi silmänsä ja tuijotti kiillottomin katsein ympärilleen.

— Kas niin, sanoi nimismies, — nyt toivon pahimmasta päästyn. Nyt voitte te, kartanonvouti ja Pekka, ottaa eukkoa käsikynkistä ja marssia matkaan. Mutta sinä et saa lyödä häntä etkä tempoa kovasti nuorasta, kartanonvouti, sen kiellän, sillä hänen kätensä ovat näköjään verissä ... vangitkin ovat lain turvaamia. Sinä Niilo autat raahaamaan tätä pikkunoitaa... Kas niin, älä enää koukuttele, no ylös heti (ne sanat lausuttiin Ellille)! Eipä näy tahtovan. Meidän täytyy siis auttaa häntä matkalle.

Elli nostettiin ylös ja saattue lähti liikkeelle. Nimismies, jonka päästä põhnä tämän kohtauksen aikana oli melkoisesti haihtunut, ihmetteli itsekkin rohkeuttaan, jota hän oli osottanut peljättyitä naisia vangitessaan, ja taipui jo siihen luuloon, ettei ottelu noitien kanssa ollutkaan niin vaarallista, kuin hän ennen oli kuvitellut.

Kun Elli tuli tuntoonsa, huomasi hän olevansa maantiellä, kädet sidottuina, ja nimismiehen sekä toisen rengin kuljettavan häntä välissänsä. Edessänsä näki hän äitinsä hoiperrellen astuvan toisten miesten välissä.

— Näetkö, sanoi nimismies, — näetkö, äitisi kääntyy ympäri ja katselee sinua. Hän tahtoo sillä, että sinä kulkisit kauniisti ja vakaasti etkä rimpulisi ja venkuroisi ... sillä siitä ei kuitenkaan ole mitään apua.

Tämä kehoitus oli tarpeeton. Elli käydä horjuili äänetönnä eteenpäin, pää painuksissa ja silmät puoleksi ummessa, päässä ei niin ainoata selvää ajatusta.

Täten kulki surullinen saattue metsän läpi, milloin häipyen kuusten ja petäjien varjoihin, milloin hohteessa hopeaisen kuun, joka juuri oli taivaanrannalle noussut.

Kun Niilo huomasi tytön hentojen jäsenten kylmästä värisevän, sanoi hän nimismiehelle:

— Pysähtykää vähän?

— Mikä on hätänä?

— Hänen on vilu, tyttöraukan, sanoi Niilo ja riuhkasi yltään harmaan sarkaviittansa, — ja kaiketi on hänellä tunto niinkuin muillakin, vaikka hän onkin noita.

Näin sanoen Niilo kääri viittansa tytön ympärille ja tarttui häntä uudestaan kädestä.

Vaikkei Elliä juuri ollenkaan vilustanut, niin hän kuitenkin oivalsi rengin tarkottaneen hyvää, ja tämä inhimillisyyden osotus koski hänen sydämeensä niin, että hän heti ratkesi itkuun.

Hänen ajatuksensa alkoivat nyt selvetä, mutta siitä tunsii hän verensä hyytyvän paljoa pahemmin kuin pakkasesta konsanaan.

— Mihinkä vietänee äitiä ja minua? kysyi hän itseltään, ja haihduttaakseen sitä tuskallista epävarmuutta, joka täytti hänen mielikuvituksensa mitä kauheimmilla kuvilla, rohkasi hän mieltänsä ja uskalsi puhutella nimismiestä, vaikka hänen oli vaikea saada niitäkään väräjäviä sanoja sanotuksi.

— Herra, lausui hän, — mihinkä te viette meitä? Täytyykö meidän heti kuolla?

— Ei suinkaan, vastasi nimismies niin suopeasti kuin noita-akalle sopi vastata, — älä sinä pelottele itseäsi sillä! Kuluu siihen vielä aikaa, ennenkun niin pitkälle ehditään. Pitäisihän sinun ymmärtää, että kaikki täytyy käydä laillista tietä ... tutkinto ja hovioikeus ja tuomio ja niin edespäin... Tällä kertaa ei ole mitään pahaa pelättävänä: laamanni sinua vaan vähän kuulustele, sitten pääset ruunun kyydillä Tukholmaan, jossa saat asua itse kuninkaallisessa linnassa kuninkaan omien huoneiden alla...

Elli hengitti helpommin; hän oli kuvitellut, että häntä vietiin suorastaan polttoroviolle. Hetken hiljaisuuden jälkeen hän kysyi:

— Onhan laamanni Aadolf herran isä?

— On tosin, vaikkei hänellä siitä suurta kunniaa ole ... no, siihen minulla ei ole mitään tekemistä... Paremminkin kostuu kun painaa lankasella... Aadolf herra, lisäsi hän viekkaasti, on kyllä kelpo herra? Vai mitenkä sinusta on?

— On, on, vastasi Elli ja ilahtui ajattellessansa, että mies, jonka eteen häntä vietiin, oli Aadolfin isä. — Varmaankin on hän yhtä hyvä kuin hänen poikansa, ajatteli tyttö.

Ja koko matkan ajatteli hän vaan Aadolfia; nuori vapaaherra oli se ankkuri, johonka hän epätoivon yössä koki turvautua. Hänen käyntinsä muuttui kevyemmäksi; hän ei painanut enää puhkavan nimismiehen olkaa, hän ei suuresti pelännyt enää sitä päämaaliakaan, johon häntä vietiin.

Kulkueen saavuttua Signildsborgiin kokoontui talonväki, sill'aikaa kuin nimismies ja talonvouti päästelivät köysiä vankien käsistä. Pilkkasanoja sekä inhon ja mielipahan purkauksia sateli noiden molempain naisten yli, mutta he eivät sitä kuulleet. Elli kuiskasi:

— Älä sure, äiti ... vaan luottakaamme Jumalaan!

— Oi, hän on ottanut kätensä meistä, huokasi Inkeri.

— No, nyt seuraat minua armollisen laamannin luo, sanoi nimismies ja tarttui Elliä käteen. — Ja vie sinä, talonvouti, eukko johonkin suojaan, ettei ihmisten tarvitse töllistellä häntä... Tule nyt, sinä paholaisen pikku penikka!

— Tahdotaanko meidät erottaa toisistamme? Eikö äitini pidä seurata mukana? lausui Elli.

— Mitä te aiotte tyttärelleni tehdä? huusi Inkeri hätäytyneenä.

— No, te pääsette pian taas yhteen. Olkaa huoleti! sanoi nimismies. — Älkää nyt leutoko, vaan päästäkää koreasti tyttärenne! Laamanni odottaa.

— Ettetekö vaan valehtele? kysyi Inkeri epäröiden ja piti käsillään kiinni tytön vyötäisistä.

— Enkä valehtele, hullu noita, minä vannon autuuteni kautta, että pian taas saat nähdä hänet. Kujeet sikseen nyt?

— Ja vannotteko, ettette pitele pahoin häntä?

Nimismies tuskastui ja riisti Ellin pois huolestuneen äidin sylistä. Sitten vietiin heidät kumpikin eri taholleen, Inkeri vähäiseen sivurakennuksessa olevaan kammariin, ja Elli nimismiehen vieressä pihan poikki suurelle herrastalolle päin.

Inkeri oli tuskin kuullut oven perästänsä sulkeutuvan, niin hän jo äidillisestä surustaan huolimatta tunsu joutuvansa sen raskaan unen valtaan, jonka kautta luonto koettaa vuodattaa uutta öljyä sammuvaan elonlamppuun. Kammarissa oli olilla täytetty sänky ja sen peitteenä karkea lakana. Sinne horjuili Inkeri, ja muutaman hetken kuluttua hän, veriset, haavottuneet kädet ristissä rinnallaan, nukkui virkistävään uneen, joka loi petollisen riemunhohteen hänen kasvoilleen. Hän uneksi poikansa palanneen mahtavana ruhtinaana, että hän oli tullut sitä varten, että pelastaisi äidin ja sisaren ja veisi heidät merten taa onnellisempaan maahan.

Sill'aikaa meni Elli, astellen joltisenkin vakavasti, tuntemattomia vaiheitansa kohti. Hän silmäsi ympärinsä toivoen näkevänsä Aadolfin, mutta vaikka tämä toivo petti, niin se ajatus kuitenkin vahvisti häntä, ettei Aadolf ollut kaukana, ja että siis se sydän, joka toivoi hänen parastaan, ei sykkinyt loitolla.

Mutta kun hän tuli suureen etehiseen ja nimismies vei hänet leveitä kiviportaita ylös, jotka johtivat toiseen kerrokseen, tunsu hän mielensä lannistuvan. Avara etehinen, jonka pylväisiin kuu paistoi korkeiden ikkunoiden läpi, ja jonka holveissa hänen askelensa kumeasti kajahtelivat, teki häneen jylhän vaikutuksen; hänen sielunsa aavisti jotakin hirmuista tapahtuvaksi.

— Pysähdy, sanoi Askelin, heidän tultuaan erääseen vierashuoneeseen, jota katosta riippuva lamppu valaisi; — minä tulen kohta ja noudan sinut. Nimismies meni laamanni Juhanalle ilmoittamaan, että Inkerin tytär odotti viereisessä huoneessa.

Elli istui tuolille oven suuhun. Hän painoi käden sydäntänsä vasten, hillitäkseen sen rajua tykytystä, ja kun samassa eräs vierashuoneen sivuovista aukesi, sätkähti hän jyrinästä ja silmäsi arasti tulijaan. Mutta kun hän näki edessänsä nuoren neiti Skytten, niin hänen kasvonsa kirkastuivat. Se seikka, että hän täällä vieraisissa oloissa näki olennon, nuoren ja naisellisen niinkuin hän itsekkin ja jonka hän hyvin tunsu aina siitä asti, kuin Elli sisarelisella hellyydellä hoiteli häntä äitinsä kodissa, oli omiansa rohkasemaan hänen mieltänsä.

Hän nousi tuoliltaan ja silmäili Mariaa, senlainen ilme kasvoillaan, kuin olisi hän pyytännyt kuulla häneltä vaikka yhden ainoan ystävällisen sanan, kuulla hänen vakuuttavan, ettei mitään vaaraa ollut pelättävissä. Mutta Marian huulet vetäytyivät kummalliseen hymyyn, hänen mustissa silmissänsä kuvastui vihaa ja ylenkatsetta hänen luodessaan katseen kalpeaan, laihtuneeseen, karkeisiin vaatteisiin puettuun kilpailijaansa, ja hän meni nopeasti ohitse lausumatta Ellille ainoatakaan sanaa.

Samassa aukeni toinen ovi, joka johti laamannin työhuoneeseen, nimismies näyttäytyi taas, otti vapisevaa tyttöä kädestä ja vei hänet sinne sisään. Sen jälkeen hän teki molemmille herroille kumarruksen ja poistui vierashuoneeseen, odottaakseen siellä lähempiä määräyksiä.

Kaikista ensin Elli näki täällä sisällä peljätyn pappismiehen synkät kasvot, ja kun hän tätä näkyä pelästyen katsahti toiseen huoneessa olevista miehistä siinä heikossa toivossa, että hän tässä tapaisi vähemmin pelottavan enteen, näki hän yhtä synkät, yhtä kolkot kasvot, katse tutkivana ja uhkaavana suunnattuna häneen, eikä hän tämän kasvoissa voinut havaita vähintäkään sen nuorukaisen näköä, joka oli hänelle rakas. Elli oli nähnyt tarpeeksi peljätäkensä pahinta. Vavisten tervehti hän kainosti herroja ja loi silmänsä maahan, ne kun eivät voineet kestää laamannin terävää katsetta.

Laamanni istui suuressa nojatuolissa työpöytänsä edessä, ja hänen vieressänsä pastori Svenonius. Ensi silmäykseltä tuo hento kalmankalpea olento vanhasta Skyttestä näytti jotenkin miellyttävältä, vaikka hän inhosikin häntä ja hänen äitiään.

— Että tämä lapsi, joka näyttää niin viattomalta ja vilpittömältä, jo kuitenkin on kirottu ajassa ja iankaikkisuudessa! ajatteli hän; — sitä tuskin uskoisi kun hänet näkee.

Hän viittasi nyt pastorille. Tämä keskeytti hiljaisuuden ja piti Ellille puheen, sekä ilmoitti, että hän ja hänen äitinsä tulisivat saamaan hirmuisen rangaistuksen niistä kauheista synneistä, joihin he olivat tehneet itsensä syypääksi. Sitten hiljensi hän ääntään vähän säyseämmäksi, sanoi toivovansa, ettei Elli näin nuorella iällä vielä ollut niin peräti turmeltunut, ettei hänen sieluansa voitaisi katumuksen ja parannuksen kautta pelastaa Jumalan valtakunnalle, joskaan hänen ei käynyt välttäminen maallisen oikeuden rankaisua, jonka armotta täytyy seurata rikosta. Jos Elli tässä tilaisuudessa tahtoisu osottaa katumustaan vastaamalla totuuden mukaan niihin kysymyksiin, jotka armollinen laamanni oli hänelle tekävä, niin oli varmaa, että tämä, joka vastedes tulisi istumaan tuomarina hänen asiassa, antaisi tämän seikan taivuttaa häntä käyttämään kaikkea sitä sääliväisyyttä ja lempeyttä, jota laki ja hänen omatuntonsa vain sallisivat.

Kun pastori oli lopettanut puheensa, otti laamanni Skytte puheenvuoron ja selitti, että avoin ja tosi

tunnustus, tässä tehtynä, voisi antaa hänelle tilaisuuden vastedes langetettavan tuomion lieventämiseen.

— Tahdotko sentähden, lausui hän lopuksi, — totta puhumalla vastata niihin kysymyksiin, jotka aion sinulle tehdä?

Elli, joka pelostaan sekavana ja herrojen käyttämään puhetapaan tottumattomana, oli käsittänyt heidän puheistansa ainoastaan jonkun vähäisen osan, vastasi pelonalaisesti myöntäen, ja tutkimus alkoi.

Kysymyksistä, jotka laamanni nyt esitti, oli ennakolta sovittu hänen ja pastorin kesken, vaan ei kumpikaan herroista tullut ajatelleeksi sitä, että lapsen kielitaito supistui aivan jokapäiväisimpiin puhetapoihin, joita hän oli kuullut ympäristöltään, tahi joita oli esiytynyt niissä harvoissa kirjoissa, jotka hän oli lukenut. Siitä johtui, ettei Elli joko ollenkaan tajunnut tahi tajusi hän useita kysymyksiä väärin, mutta kun hän niin sattuaan vaikeni ja suuntasi aran, kysyväisen katseen inkvisiittoreihin, pidettiin sitä uppiskaisuutena tahi luikertelun yrityksenä, ja Svenonius vaati jylisevällä äänellä häntä heti vastaamaan. Elli, joka tunsu voimainsa loppuvan, ajatustensa hämmentyvän, huolimatta mitä tuskaisimmista ponnistuksistaan niiden koossapitämiseksi, heikkoni vihdoon niin, että hän töin tuskin kesti seisomassa, ja laamannin sanat kaikuivat epäselvänä huminana vain hänen korviinsa. Mutta papin uhkausten pelko vaati häntä vastaamaan ... ja hän vastasi kelmenevin huulin sekasin myöntäen ja kieltäen, tietämättä itsekään, mitä hän kielsi ja mitä hän myönsi. Laamannin muoto synkkeni yhä enemmän, hänen tuuheat kulmakarvansa rypistyivät, sillä Elli teki tietämättään itsensä syyppäksi yhä useampiin ristiriitaisuuksiin: hän tunnusti itsensä ja äitinsä syylliseksi kaikkiin niihin rikoksiin, joista heitä syytettiin, mutta kielsi ne taas jo seuraavana hetkenä. Vasta kun nimi Aadolf kajahti hänen korviinsa, tuli hän vähäksi ajaksi täyteen tuntoonsa ja kuuli selvään seuraavan kysymyksen:

— Sinä myönnät siis, että olet mielistynyt poikaani, ettei äitisi yksistään tahtonut, vaan että sinulla itselläsikin oli tarkoituksena kiinnittää puoleesi hänen sydämensä?

— Niin oli, vastasi Elli, — minä pidän hänestä paljon, hyvin paljon.

Ja yksinkertaisuudessaan uskalsi hän taas luoda katseensa laamanniin siinä toivossa, että tämä tunnustus puhuisi hänen puolestaan Aadolfin isän luona.

— Mikä julkeus! Mikä hävyttömyys! mutisi Svenonius.

Nyt seurasi joukko uusia kysymyksiä, joista Elli ei käsittänyt rahtustakaan. Hän kuuli epäselvästi sekaisittain sanat: *tenhojuoma, myrkkyä, vastamyrkkyä*; hän tajusi epäselvästi, että ääni, joka kumisi hänen korvissaan, kävi terävämmäksi ja yhä uhkaavammaksi; hän oli vähällä nääntyä ja tarttui melkein tiedottomana tuolin selkämykseen, pysyäkseen seisomassa.

Laamanni Juhana oli tähän saakka isällisellä huolella hillinnyt tulisuuhtansa; kun Elli itsetietämättään oli tunnustanut kaikki rikokset, joista häntä ja hänen äitiänsä syytettiin, vieläpä muun ohella senkin, että hän oli voittanut nuoren vapaaherran rakkauden Inkerin valmistamalla tenhojuomalla, oli laamanni ensin houkutuksilla, sitten uhkauksilla koettanut saada häntä ilmaisemaan, mistä aineista tenhojuoma oli kokoonpantu, ja millä keinoin sen vaikutukset voitiin tehdä tyhjiksi; mutta kun Elliltä ei kuulunut muuta, kuin tuo koneellinen myöntävä tahi kieltävä vastaus, loppui hänen kärsivällisyytensä; hän kääntyi pastorin puoleen ja lausui:

— Joko on tämä nuori nainen päästänsä vialla, tahi on hän paatuneempi, kuin kukaan niistä konnista, joille tähän asti olen langettanut tuomioita. Pelästystä ei voida sanoa hänen käytöksensä syyksi, sillä minä olen puhunut säyseästi; olen houkutellettu ja vielä luvannut, että hän tunnustamalla totuuden voi pelastaa henkensä, kuolemasta.

— Armollinen herra, sanoi Svenonius, — hänen äitinsä on häijy, kavala ja tavattoman terävä-älyinen nainen. Omena ei putoa kauas puusta. Kaiketi on äiti neuvonut hänelle, kuinka hänen tulee käyttäytyä heidän pahoja tekojansa tutkittaessa. Kenties paholainenkin estää häntä kieltänsä liikuttamasta. Meidän ei auta muu, kuin koetella viimeistä keinoa pakottaaksemme totuuden ilmi suusta, josta tähän saakka ainoastaan valheen kiemurtelevia käärmeitä on longerrellut.

Laamanni soittaa kilahutti ja käskei ovelta ilmautuneen nimismiehen noutaa kartanonvouti paikalle.

Niinä muutamina hetkinä, ennenkun vouti ehti saapua, laamanni mittaili kiivain askelin lattiata, ja pastori Svenonius piti Ellille puheen, josta hän ei käsittänyt muuta, kuin että pappi tavallisuutensa mukaan oli hyvin suuttunut. Mutta kuultuaan joukossa Jumalan nimeäkin mainittavan, pani tyttö kätensä ristiin.

Heti talonvoudin tultua laamanni aukasi kooltansa vähäisemmän oven, josta mentiin kirjahuoneeseen.

Tässä pimeässä kammiossa, jossa säilytettävänä oli muutama satakunta nidosta lakitieteellisiä ja jumaluusopillisia teoksia, oli keskilattialla pieksinpenkki, sen ajan kaikissa aateliskartanoissa tavattava ja moniaalla ahkeraan käytetty kapine. Kartanonvouti, joka oli pysähtynyt ovensuuhun, pyöritellen karvalakkiansa käsissään, katsoa vilkasi ensin pieksinpenkkiin, sitten Elliin ja ymmärsi heti minkä vuoksi häntä oli kutsuttu.

Nyt kuului vierashuoneesta puhelua. Toisena puhujista oli nimismies, toisena nuori Skytte, joka oli palannut kävelyiltään metsässä ja talonväeltä saanut tietää, mitä oli tapahtunut.

— Kuulkaa, sanoi Svenonius laamannille; — ellen erehdy on onneton poikanne viereishuoneessa.

— Minä olen käsenyt Askelinin vartioida ovea ja estää ketään tulemasta sisään, vastasi laamanni Juhana, jonka jälkeen hän kääntyi Ellin puoleen ja lausui:

— Minä olen käsenyt tänne tuon miehen sitä varten, että hän ruoskisi sinua vitsoilla, siksi kunnes näet hyväksi vastata kysymyksiini verukkeita. Kartanonvouti, vie hänet tuonne kammioon, paljasta hänen selkensä ja sido hänet penkkiin!

Laamanni oli otaksunut, että tämä uhkaus, kun sitä säesti kidutuskalujen näky, tekisi toivotun vaikutuksen. Mutta kaikesta, mitä hänen ympärillään tapahtui, tyttönen tajusi ainoastaan tuon hänelle rakkaan äänen, jonka hän kuuli ulkoa; hän kuunteli, ja vaikutus, minkä se häneen teki, ilmausi vienona hymyilynä.

— Hän vastustaa teitä ... hän pilkkaa teitä, virkahti Svenonius. — Minä en kärsi nähdä tätä kauemmin. Teidän sydämenne täyttää paheksittava löyhyys, jumalaton suopeus, armollinen laamanni.

Laamanni, joka käden viitteellä oli pidättänyt palvelijaa heti toimeenpanemasta hänen käskyänsä, antoi nyt aivan päinvastaisen merkin. Vasta nyt kun mies kovin kourin tarttui Elliä käsivarteen, kiintyi hänen huomionsa kartanonvoutiin, ja hän puhkesi sanomaan:

— Mitä sinä tahdot minusta? Sinä se olit, julma mies, joka räökkäsit äitiäni.

— Kyllä saat tietää, mitä minä tahdon, vakuutti kartanonvouti ja tempasi äkisti tytön mukanaan vastaiselle ovelle. Kun pelästynyt tyttö huomasi penkin ja sen vieressä vitsan, ja tunsu miehen karkeiden kourien tarttuvan hänen leninkiinsä, joko päästääkseen sen auki tai repiäksensä sen rikki, havahtui hän puoli-horroksistaan ja päästi kauhistuksen kirkunan. Hän riistäysi sukkelasti irti ja huusi:

— Säästäkää minua! Minä teen kaikki mitä vaan tahdotte... Oi, hyvä Jumala! Aadolf herra! Auttakaa!

Tämä huuto ei ollut omiansa herättämään laamannissa sääliä.

— Pian! tiuskasi hän kartanon voudille.

Mutta kun tämä toistamiseen kävi kiinni Elliin, niin ovi aukeni ja Aadolf astui isänsä vihastuneiden katseiden eteen.

Hän oli kuullut Ellin huutavan ja syöksyi nimismiehen kiellosta huolimatta sisään.

— Oi, hän on täällä! huudahti Elli.

Harmin puna otsallaan Aadolf kääntyi isänsä puoleen ja sanoi:

— Ettekö häpeä, isä, pitelemästä pahoin tätä turvatonta, viatonta lasta?

Laamanni Juhana ei ensiksi kyennyt tähän soimaukseen vastaamaan muulla kuin sanattomalla silmäyksellä, joka ilmaisi hämmästyä ja suuttumusta.

— Kuinka? sanoi hän ponnistetulla levollisuudella, — enkö minä sanonut, ettei kukaan saisi tulla tänne? Kuinka uskallat sinä tehdä vastoin nimenomaista kieltoani?

— Minä tottelen mahtavampaa ääntä kuin teidän onkaan.

— Perkeleen ääntä, mutisi Svenonius ja oli juuri aikeessa korottaa äänensä, ajaaksensa Herran nimessä nuoren Skytten ovesta ulos, kun tämä iski säkenöivät silmänsä pappiin ja jatkoi:

— Te, katala, olette aikaansaaneet tämän. Varokaa itseänne! Teillä on ankara tili vielä tehtävänä... Rauhoitu, Elli. Minä olen täällä ja puolustan sinua.

Nyt ei laamanni enää voinut hillitä itseänsä. — Kurja, sinä julkenet osottaa synnillistä taipumustasi tähän pahamaineiseen tyttöön ... sinä julkenet kysyä omalta isältäsi, eikö hän häpeä ... hän häpeää,

mutta hän häpeää niskoittelevaa, jumalatonta, turmeltunutta poikaansa ... sinä julkenet uhata tätä Herran palvelijaa, entistä opettajaasi ... sinä mietit murhahankkeita hänen henkeänsä vastaan ... ehkäpä minunkin. Pois silmistäni!

— Armollinen herra, sanoi Svenonius, ja pani kätensä laamannin käsivarrelle, — hillitkää vihanne ja muistakaa, että Aadolf herra ei ole syyntakeinen sanoistansa ja teoistansa! Muistakaa, että hän toimii tenhojuoman vaikutuksen alaisena!

— Te olette oikeassa; hän on vielä tänä iltana vietävä houruinhuoneeseen Tukholmaan, jatkoi laamanni, vavisten koko ruumiissaan. — Minä kutsutan tänne kaikki renkini ja panetan hänet rautoihin. Kartanonvouti, kiskase noita hänen käsistänsä ja ruoskitse häntä poikani näkyvissä!

Niin sanottuaan laamanni tarttui kellonvetimeen ja riuhtasi niin voimakkaasti, että lanka katkesi. Nimismies, joka oli kuullut joka sanan, näyttäytyi naama kalpeana ovesa ja sai käskyn tuoda käsiraudat ja jalkapihdin sekä kutsua rengit saapuville. Sill'aikaa oli kartanonvouti empien lähestynyt Aadolfia ja kuiskannut: — Herra kulta, eihän sopine väittää armollisen laamannin käskyä vastaan... Mutta Aadolf, jota Elli suonenedontapaisesti piteli kiinni, työnsi hänet takasin.

— Isäni, sanoi Aadolf, kun laamanni, otsa rypyssä ja käsivarret ristissä seisoi hänen edessään, — älkää alentako itseänne ja poikaanne niin arvottoman päätöksen kautta! Jos voisitte katsoa sydämeeni, niin näkisitte, että minä pidän teitä kaikessa siinä kunniassa, jota pojan tulee elonsa alkujuurta kohtaan osottaa. Mutta minä en koskaan salli, että tätä turvatonta lasta pahoin pidellään. Tuomitkoon laki! Päästäköön tahi langettakoon se hänet! Olkoon teille siitä kyllin, että inhimillinen oikeus, inhimillisten etuluulojen sokaisemana, aivan varmaan on tahraava itsensä hänen viattomalla verellään! Eikö siitä jo ole kyllin? Miksikä rääkätä häntä mielivaltaisesti? Oi, isäni, te joka muuten olette niin oikeudellinen, niin tunnokas, te ette suinkaan tekisi itseänne syyppääksi moiseen väkivaltaan, ellei tämä hurjapäinen pappi, tämä rakkauden ja laupeuden Jumalan eksynyt palvelija, olisi vietellyt teitä siihen.

— Antakaa hänelle anteeksi. Hän on mieletön. Minä en lue sitä hänelle syyksi, sanoi Svenonius.

— Oletko puhunut kaikki? Vai onko suusi vielä täynnä herjausta? sanoi laamanni. — Mitä olen tehnyt, sen olen tehnyt rakkaudesta sinua, kelvotonta kohtaan. Minä olen koettanut saada tätä naista ilmaisemaan jotakin vastamyrkkyä sille juomalle, jolla hän on ottanut sielusi vangiksi... Minua haluttaa nähdä, rohkenetko käydä käsiksi isääsikin; silloin olisi mittasi täysi. Heitä irti tyttö, jatkoi hän ja tarttui Elliä käteen, — vai pitääkö minun väkisin erottaa hänet sinusta, hurjapää?

— Oi, isäni, säälikää! rukoili Aadolf. — Minä en jätä häntä ennenkun lupaatte, että annatte vihanne levätä siksi, kunnes se ehtii varustaa itsensä lain miekalla. Teidän epäilyksenne...

— Päästä hänet! huusi laamanni, — tahi tartun käsiksi sinuun, niskuri!

— En koskaan!... Oi, katsokaa! Katsokaa tätä poloista lasta! Hän kaatuisi heti paikalla, ellen pitäisi häntä käsilläni kiinni... Katsokaa hänen kuolonkalpeita kasvojaan ja säälikää häntä! Kuinka voitte luulla, että tämä viaton tyttö...

Samassa kuului nopeita askelia vierashuoneesta. Luullen renkien olevan tulossa suuttunut isä riensi ovelle ja pauskasi sen selkoselälleen. Sill'aikaa Aadolf asetti pyörtyneen tytön nojatuoliin ja asettausi itse hänen eteensä, valmiina puolustamaan häntä ja itseänsä viimeiseen asti.

Mutta onneksi oli nimismies Askelin, ennenkun hän meni täyttämään laamannin käskyä, rientänyt naisväen huoneeseen, ilmoittanut vapaaherrattarelle ja Marialle mitä oli tekeillä ja pyytänyt heiltä neuvoa. Pelästynyt vapaaherratar pyysi, että nimismies odottaisi, mitä hänen välityksellään saataisiin aikaan ja riensi sitten Marian seuraamana riitapaikalle. Nämä kaksi naista ne olivat, jotka pelosta kalpeina töytäsivät laamannin aukasemasta ovesta sisään.

Tästä seurasi sanomaton hämminki ja hähinä. Laamannin vihastuksen aikaansaama pelästys ja uhriparan herättämä sääli tukahuttivat Mariassa kaikki muut tunteet. Vapaaherratar, joka rakasti poikaansa kaikella sillä hellyydellä, jota äiti voi osottaa ainoata lastansa kohtaan, itki, rukoili ja lankesi polvilleen miehensä eteen, saadaksensa häntä leppymään. Vapaaherrattareen yhtyi Maria ja Svenoniuskin kehotti laamannia lykkäämään päätöksensä toimeenpanon toistaiseksi, kunnes asiata oli ehditty tarkemmin ja tyynesti pohtia.

Marian huolenpidosta toipui Elli sillävälän jälleen tuntoonsa. Laamanni huomasi, että hänen, asiain näin ollen, oli pakko luopua yrityksestään saada Elliä pakottamalla ilmaisemaan tuota luultua salaisuutta; ja ettei asiaankuulumattomia henkilöitä suotten sekotettaisi tähän surulliseen perhekohtaukseen, niin hän käski nimismiehen ja kartanonvoudin viedä Elli siihen sivurakennuksen kammioon, missä Inkeriä säilytettiin.

Mutta sovintoa vapaaherrattaren rukoukset ja nuhteet eivät saaneet isän ja pojan välillä syntymään. Aadolf sanoi aikovansa käyttää kaikkia mahdollisia keinoja noiden kahden naisen pelastamiseksi ja horjumatta pysyä päätöksessään vaatia tiliä sortotöiden alkajalta. Vapaaherrattaren ja Marian läsnäolo vain ja kenties vielä enemmän se väsymys, joka ikämiehen vinhaa vihanpurkausta oli seurannut, pidättivät häntä pojan uhman tähden joutumasta uudellensa raivoon. Tämä selkkaus loppui siihen, että laamanni käski poikansa ennen huomispäivää lähteä talosta pois, ja olla tulematta hänen näkyviinsä, ennenkun hän aikaa myöten itseensä koeteltuaan ennemmin tahi myöhemmin oli tullut erhetyksensä huomaamaan ja katunut sitä.

— Jos kerran palaat tuhlaajapoikana, katuvaisena ja parantuneena, niin sinut tuhlaajapoikana otetaan isäsi kotiin. Mutta siihen asti...

Laamanni viittasi Aadolfille, käskien häntä poistumaan, ja vaipui uupuneena nojatuoliinsa.

Aadolf sanoi surullisella äänellä hyvästi ja lähti huoneesta, sekä riensi heti tekemään valmistuksia lähtönsä varten Signildsborgista.

Vapaaherratar lähti Marian seurassa Aadolfin perästä hänen huoneeseensa, kuullaksensa hänen tuumiansa ja antaaksensa hänelle neuvojansa tulevaisuuden suhteen. Aadolf ilmoitti päättäneensä lähteä Tukholmaan ja siellä setänsä valtakunnan-neuvos Pentin välityksellä hankkivansa itselleen jotakin sopivaa tointa. Vapaaherratar hyväksyi tämän tuuman, koskei poika sen kautta poistunut kauemmaksi kotoa, kuin että hän helposti saattoi olla kirjeenvaihdossa hänen kanssaan, toimittaa hänelle mitä hän välttämättömästi tarvitsi, vieläpä jolloinkuloin tavata häntä. Sitte kun hän hellin sanoin oli ilmaissut huolensa ja pyytänyt, ettei Aadolf syytettyjä varomattomasti puolustamalla antaisi laamannille uutta surun ja mielipahan aihetta ja väestölle syytä kummallisiin ja alentaviin epäluuloihin, lähti hän raskaalla mielellä tekemään valmistuksia Aadolfin poismuuttoa varten.

Maria oli nyt yksin Aadolfin kanssa. Ristiriitaisia tunteita liikkui hänen povessaan. Tuskaa ja häpeätä sekottui tuohon tyydytyksen tunteeseen, jonka synkkä kosto oli herättänyt. Hän oli tuokion ajan valmis heittäymään Aadolfin jalkojen juureen, sälyttämään niskoillensa kaiken syyn siihen onnettomaan tapaukseen, jonka ilmi puhkeamista hän oli jouduttanut ja vetämään päällensä Aadolfin vihan ja ylenkatseen tarpeellisenä korvauksena sille välinpitämättömyydelle, jota rakastavainen kaikista vähimmin voi kestää. Seuraavana hetkenä tukautti tämän jo uusi tunne. Hänkin nyt kärsii, niin Maria ajatteli; ehkä on suru lähentävä sydämemme toisiinsa ja hellä ystävyys-suhde tuova lievitystä sorretulle rakkaudelleni. Mutta tämänkin ajatuksen tukautti hänen ylpeytensä. Hän huomasi, että Aadolf halusi olla yksin ja lähti pois, pyydettyänsä Aadolfia myöten saada lähettää kirjeen Tukholmaan isälleen.

Ennen levolle käymistään sai Aadolf puheliaan Hannan kautta, joka auttoi häntä vaatteiden kokoonpanossa, sattumalta tietää erään seikan, jota hän muutoin oli aikonut tiedustaa toisaalta. Hanna kertoi, sen mukaan kuin oli kuullut nimismiehen puhuvan kartanonvoudille, että seuraavana päivänä pantaisiin toimeen yleinen noidan ajo yli koko pitäjän, kuin myös että Inkeri ja Elli mahdollisimman pian passitettaisiin Tukholman linnan vankilaan.

Puoliyön tienoossa heittäytyi Aadolf sänkyynsä ja nukkui lyhyeen ja rauhattomasti. Ennen huomenkoittoa hän jo heräsi pihalta kuuluviin ääniin, ruoskan läjähyksiin ja hevosjalkain töminään. Hän pukeutui ja ehti paraiksi pihalle nähdäkseen vilaukselta kaksi poiskiitävää rekeä. Rengit kertoivat hänelle, että siinä ne nyt noidat tarpeenmukaisesti jalkarautoilla varustettuina mennä huristivat Tukholmaan linnanvankilaan odottamaan tutkintoaan ja tuomiotaan. Tahtoen saattaa vangit niin pian kuin suinkin pois Signildsborgista, oli laamanni hänen ja Aadolfin välisen jupakan jälkeen istunut kirjoittamaan vankeinhoitohallitukselle ja käsenyt nimismiehen hetikohta lähimmistä kyytivelvollisista talonpoikaistaloista hankkia hevosia ja ajoneuvoja noitien kyyditsemistä varten Tukholmaan.

Tuntia myöhemmin Aadolf lähti Signildsborgista.

XIV.

Tapahtumat kehittyvät.

Olemme maininneet, että herra Kustaa Draken Sjövik-niminen maatila oli ainoastaan parin peninkulman päässä pääkaupungista. Vanloo saattoi niin muodoin vaikeuksitta oleskella vuoroin kummassakin paikassa, miten hankkeensa milloinkin vaativat hänen läsnäoloaan toisessa tai toisessa

paikassa.

Hänen komeasti sisustetussa talossaan Norrmalmin torin lähellä vierailivat ehtimiseen sen ajan etevimmät valtiomiehet, ja koska hän seurusteli kaikenkarvaisten miesten kanssa, niin ei kauan viipynyt, ennenkuin valtiollisten ryhmien keskinäinen suhde oli hänellä selvillä.

Että oli olemassa liitto, johtajanaan valtakunnan-neuvos Pentti Skytte ja tarkoituksenaan asettaa kuninkaan setä, herttua Aadolf Juhana valtakunnan holhohallitukseen, sen moni aavisti. Herra Pentin oveluudesta huolimatta ei hänen suhteensa herttuaan ja useampiin herttuan tunnettuihin puoluelaisiin jäänyt vakoilevilta silmiltä aivan huomaamatta, etenkin kun herttua itse ei osannut olla tarpeeksi varova. Mutta todistuksia, joiden nojalla hallitus olisi voinut julkisesti nousta tätä liittoa vastaan, ei ollut nimeksikään, ja herra Pentti, joka heti hoksasi, että häntä vastaan oli herännyt epäluuloja, ei kuitenkaan joutunut neuvottomaksi. Hän pysyi tyynenä virkakumppaniensa epäluuloisesti silmäillessä häneen, ja piti ivansekaisella hymyilyllä neuvospöydässä puheen, jossa hän kehotti pitämään tarkasti herttuan hankkeita silmällä. Hän tiesi vallan hyvin, ettei hän moisilla puheilla voinut pettää hallitusta, eikä hävittää niitä epäluuloja, jotka kerran olivat hänen suhteensa heränneet, mutta hän arveli huoleti voitavansa tätä ilvepeliä pitää omaksi huvikseen, koska päteviä todistuksia hänen syyllisyydestään puuttui ja epäilijäin oli ollut mahdoton saada täyttä selvyyttä hänen ja hänen puolueensa aikeista.

Saattaakseen tämän vaarallisen miehen vahingontekoon kykenemättömäksi ennenkun valtakunnan säädöt ehtivät kokoontua, hallitus päätti jollakin kunniallisella tekosyillä toimittaa hänet pois pääkaupungista. Herra Pentti sai eräänä päivänä tietää, että oli aikomuksena nimittää hänet Wismarin oikeusistuimen presidentiksi. Hän riensi kiireimmiten pyytämään itseänsä vapaaksi tästä luottamustoimesta, mutta De la Gardie ojensi hänelle valtakirjan, lausumalla monta imartelevaa sanaa, jonka ohessa hän vakuutti, että tarvittiin niin tarmokas mies kuin valtakunnan-neuvos Skytte oli kaiken sen sekasorron ja epäjärjestyksen poistamiseen, jota mainittuun tuomioistuimeen oli päässyt juurtumaan, ja kehotti samalla Skytteä heti ryhtymään toimeensa.

Mutta herra Penttiä ei ollut niin helppo saada poistumaan. Ensi alussa äkillinen sairaus esti häntä lähtemästä pääkaupungista, ja kun hänen vilkas luonteensa pian kyllästyi valesairaana olemiseen, oli hänellä muita syitä, jotka valitettavasti vaativat häntä jäämään Tukholmaan ja jättämään sekavan Wismarin oikeusistuimen toistaiseksi oman onnensa nojaan.

Että herra Pentti halukkaammin lähtisi matkalle niin hallitus nimitti hänet nyt Ruotsin lähettilääksi Saksaan. Tämähän oli kunniakas virka, ja herra Pentti kiitti, mutta huomautti samalla, että toimi arvoonsa nähden vaati suurempaa palkkaa, kuin määrätty oli. Hän ei tahtonut moiseen tärkeäarvoiseen toimeen ryhtyä, ennenkuin tiesi kaikella ulkonaisella kunnialla voitavansa sen täyttää. Hallitus tuota pikaa lisäsi palkkaa ja kehotti toistamiseen herra Penttiä lähtemään. Herra Pentti lupasi, mutta jäi pääkaupunkiin.

Kun vielä muutamia viikkoja kului eikä herra Pentin valmistukset matkaa varten olleet sen pitemmälle edistyneet, kuin että hän hoviräätätililtä oli tilannut lämpimän matkaturkin, niin hallitus tuskaantui viivyttelymiseen, kehotti kolmannen kerran häntä kiiruusti lähtemään ja ilmoitti samalla ... aina vaan kiihottaakseen hänen matkailuhaluaan ... että hänet muiden toimiensa ohella oli nimitetty Inkerinmaan laamanniksi. Herra Pentti lausui sulimmat kiitokset, lupasi niinpian kuin mahdollista lähteä matkaan ja — jäi pääkaupunkiin.

Kun hallitus vielä muutamia viikkoja odotettuaan neljännen kerran käski hänen lähteä, tiedusteli hän hallitukselta, eikö muka hänen oikeuksiinsa tahi velvollisuuksiinsa lähettiläänä Saksassa kuulunut Ruotsin sopimusten hierominen Lüneburgin, Holsteinin y.m. kanssa, ja pyysi seikkaperäisiä ohjeita siinä suhteessa. Joku aika kului ennenkun hallitus ehti tämän kysymyksen ratkaista ja se uudisti viidennen kerran kehotuksensa.

Mutta nyt valtakunnan-neuvos Pentti ilmoitti, että hän sill'aikaa oli takertunut tärkeään oikeusasiaan, joka välttämättä vaati hänen läsnäoloaan Tukholmassa; puheensa vahvistukseksi jätti hän hallitukselle suuren asiakirjakäärön. Kysymyksessä oli todellakin niin suuria summia, ettei hallitus voinut kieltää häntä lykkäämästä matkaa joksikin aikaa, toivoen että asia, joka ei näyttänyt varsin sekavalta, pian päättyisi. Mutta se toivo petti. Mitä kauemmin juttua jatkui, sitä pahemmin hän siihen sotkeutui; herra Pentti tiesi salata asiakirjoja, välttää kutsuja (aina tietysti pätevillä syillä) ja loppumattomiin valittaa ja moittia tuomioita.

Koska hänen siis kuitenkin täytyi jäädä pääkaupunkiin, katsoi hän olevansa velvoitettu käyttämään aikaa muutamien muiden kysymyksien ratkaisemiseen. Hän esitti valtiolle jos jonkinlaisia vaatimuksia, joihin arveli itsellään olevan oikeutta kuningatar Kristiinan ja kuningas Kaarle Kustaan lahjoitusten johdosta. Vaikka nämä vaatimukset olivatkin laadultaan häpeämättömiä, niin heikko hallitus näki parhaaksi suostua niihin; hän sai omistusoikeuden useihin Munsön ja Adelsön tiluksiin pidennetyksi, hänelle luvattiin uusia tiluksia ja sitäpaitsi hän jollakin tekosyillä sai 12,000 riksin lahjan

valtiorahastosta ... kaikki vaan siksi, ettei hänellä oikeudenkäynnin päätyttyä enää olisi aihetta uusiin selkkauksiin ja viivyttelemisiin.

Mutta tuo riivattu kärjäasia ei vaan ottanut päättyäkseen. Valtiopäivät lähenivät nopein askelin ja valtakunnan-neuvos Pentti oli kuin olikin pääkaupungissa.

Pentti Skytten keskustelusta Kustaa Draken kanssa, tämän käydessä hänen luonaan metsästysmajassa, lukija on saanut tietää, että Pentti Skytte oli tullut tuttavaksi Vanloon kanssa. Hollantilaista suurmiestä ympäröi pyhyidenloiste, joka vastustamattomasti veti herra Penttiä hänen luokseen. Miksi olisi rikas ulkomaalainen epäsuotuisaan vuodenaikaan valinnut Ruotsin pääkaupungin olinpaikakseen, ellei joku salainen hanke, epäilemättä valtiollista laatua, olisi tuonut hänet sinne? Kun valtakunnan-neuvos antoi esittää itsensä Vanloolle oli hänen ensi tarkotuksena urkkia ilmi tuo salaisuus, joka mahdollisesti voitiin saattaa onnelliseen yhteyteen hänen omien suunnitelmiansa kanssa; mutta seurusteltuaan jonkun aikaa Vanloon kanssa, oli hänen pakko itsellensä tunnustaa, että jos Vanloon olostelulla Tukholmassa todella olikin salainen valtiollinen tarkotusperä, niin hän kumminkin oli siksi tarkka pelaaja, ettei kenenkään, yksin tarkkanäköisimmänkään, ollut kurkistamista hänen kortteihinsa. Näiden kahden herran kesken syntyi kumminkin jonkinlainen tuttavallinen suhde. Ellei herra Pentti tavannutkaan sitä, mitä hän ensin Vanloossa haki, niin keksi hän sen sijaan jotakin, mitä hän kaikkein vähimmin oli odottanut tuolta upealta maailmanmieheltä: laajat tiedot hänen molemmissa lempiaineissaan, filologiassa ja alkemiassa; ja tämä seikka ynnä Vanloon rikkaus ja miellyttävä seurustelutapa ne saattoivat herra Pentinkin liittymään hänen ihailijoittensa lukuun, niin vähän kuin hän muuten olikin taipusa ihailemaan mitään muuta kuin omaa itseään. Vanloolla puolestaan oli syytä suostua herra Pentin miltei tungettelemaan tuttavaksi pyrkimiseen, havaittuansa tämän olevan lähemmässä yhteydessä Kustaa Draken kanssa. Valtakunnan-neuvos Skytten kautta sai Vanloo vähitellen tietää sen, mitä hän halusi Draken luonteesta, taipumuksista ja elintavoista, ja metsästysmajan ostettuaan Vanloo tuli hänen naapurikseen. Näin oli molemmin puolin toivottu lähentymisen mahdollisuus hollantilaisen suurmiehen ja Sjövikin herran välillä syntynyt.

Me tiedämme mitä tästä lähinnä seurasi. Drakessa heräsi jälleen kiihkeä halu suuren salaisviisauden syvien syntyjen tutkimiseen; Agneksen ja Vanloon sydämet yhdisti toisiinsa hienon hieno, muinaisten toiveitten katkenneista säikeistä solmittu side. Agnekseen vaikutti nuoruuden muistojen voima, Vanloota ympäröivän salaperäisyyden viettelys niin suuresti, että hän oli kernas luulemaan Vanloon äkinäistä ilmaumista ylikuonnolliseksi ilmestykseksi. Vanloossa paloi nuoruuden rakkaus vienona, hillittynä liekinä; hän oli astunut Draken taloon näkymätön seuralainen, Kosto, takanansa; hän oli, silmäistyään Agnekseen, kädenviitteellä käskenyt tämän seuralaisen astua kynnyksen yli; Agnes oli pelastettava ja hänen sortajansa syöstävä hänen omien himojensa valmistamaan hautaan.

Kustaa Drake oli ylen jännittyneessä mielentilassa. Päivät kulutti hän mietiskelemisiin, yöt alkemistisiin tutkimuksiin. Vanloo oli joskus niissä osallisena ja antoi kullakin kerralla niille uuden suunnan, joka saattoi Draken uudesti toivomaan, että hän pian saisi arvoituksen ratkaistuksi ja sen kautta perisi kaiken maailman loiston. Unettomuus, ajatusten ponnistus sekä toivon ja pelon ainainen taistelu riuduttivat häntä ehtimiseen, ja joka ilta seisoi hän yhä kalpeampana uunin edessä ja näki mielikarvaudekseen nesteen rabbiinin pullossa hupenevan, sillä joka pisara, minkä hän siitä sulattimeen kaasi, vaikutti joko hänen suuruuteensa tahi perikatoonsa. Hän oli Vanloon avulla laatinut tutkimuksillensa lavean yleiskaavan, kokeet pantiin tarkalleen muistiin ... sillä, oli Vanloo sanonut, — alkemia on salaisuuden yössä kasvava puu, jossa on monta oksaa, vaan yksi ainoa kukka; millä oksalla kukka on, siitä on kysymys; tieteen kädellä hapuilemme oksia, toista toisensa jälkeen, joka hukkeytykseltä varovasti peräytyen runkoon, josta oksat haarautuvat, kunnes viimein tapaamme oikean. — Joka päivä, joka tunti Drake uskoi lähentyvänsä tutkimistensa määrän päätä. Hän maltoi tuskin hetkeksikään vapautua niistä, saadaksensa levosta uusia voimia; kun ylellistä ponnistusta seurasi velttous, niin hän väkevien juomien kautta kiihotti hermojansa uuteen toimintaan. Vaikka hän kyllä tunsikin sielunsa kykyjen tylsyvän, ruumiinsa voimien menehtyvän, niin hän ei tahtonut eikä liioin voinut hillitä itseänsä urallaan. Hän oli pannut kaikki yhdelle kortille ja jatkoi sitä menoa toivossa, ettei hänen kohtalonsa käännekohta olisi kaukana.

Siten kuluivat talvikuukaudet vuonna 1662. Salaisuuksien uuni vaati suuria uhreja; täyttymätön sulatin ei luotiakaan kultaa antanut, vaan nieli sitä enemmän. Muudan alkemisti oli äskettäin tutkiellessaan keksinyt ominaisuuksiltaan kummallisen aineen, josta huhu pian vieri halki Euroopan niiden kaikkien tiettyviin, jotka "tieteiden tiedettä" harjoittivat. Sitä pidettiin tehokkaimpana keinona jalostusnesteen ainesten erottamiseksi epäjaloista metalleista. Mutta tuon merkillisen aineen valmistustapa vaati suuria summia ja oli harvojen tuntema; siitä maksettiin luodilta kaksi luotia kultaa. Vanloo käänsi Draken huomion tähän aineeseen, ja vaikka talvi teki yhteyden ulkomaiden kanssa vaikeaksi, niin sai Drake vähässä ajassa hankituksi sitä jonkun verran itselleen Saksasta. Mutta joitakuita öitä kokeiltua oli jo kaikki kulutettu, eikä muita tuloksia näkynyt, kuin että Sjövikin herran rahavarat olivat hupenneet tyhjiin. Tuo salaperäinen aine on nykyään hyvin tunnettu ja paljon huokeampi kuin silloin: se oli — fosfori.

Edellä on osotettu, ettei Drake himoinnut kultaa sinänsä, vaan kullaa tuottamaa valtaa. Ne vallan ja suuruuden unelmat, joiden valtaan hän jo poikana oli antautunut, seurasivat häntä nuorukaisiällä eivätkä hälvenneet vielä sittenkään, kun hän, havahtuessaan lapsellisista haaveistaan, alkoi huomata todellisuutta ja kaikkia hänen unelmainsa toteutumista haittaavia esteitä. Mutta nuo esteet katkeroittivat hänen mielensä, Niiden vihaaminen, jotka ovat sattumalta joutuneet lähemmä sitä päämaalia, mihinkä hän pyrki, niiden ylenkatsominen, jotka seisovat siksi alhaalla, että tuskin voivat tahi rohkenevatkaan tavotella sitä, on luontaista irstailevan kunnianhimoiselle miehelle, joka ei edes itselleenkaan koeta todistaa harrastuksiansa oikeiksi siveän tarkotusperän kautta. Drake sulkeutui omaan itseensä; hänen luonnostansa synkkä mielensä kääntyi kiihkolla harrastamaan sitä salaperäistä tiedettä, joka, kun hän sen salaisuuden perille pääsi, yhdellä iskulla asettaisi hänet voiman templin harjalle. Mutta sulkeutunut, hiljainen, mietiskelevä elämä, jota nämä harjoitukset vaativat, oli ennemmin tahi myöhemmin synnyttävä aivan vastakkaisen vaikutuksen sieluun, joka tarvitsi voimakasta ilmanvetoa, ettei se omiin kiihkoihinsa tukahtuisi. Se ei siis ollutkaan, niinkuin hän itse otaksui, yksistään toive helpolla pyydystä uhrattavia alkemian Molokille, joka houkutteli häntä merirosvon veriseen ammattiin ryhtymään, voimakkaammin veti häntä siihen hurjan, riehuvan elantotavan kaipuu. Vastusten runollisuus se vaan tajuamatta liikkui pohjimmalla hänen luonteessaan. Hän nautti elämästään ainoastaan silloin, kun hän, sulkeuneena hiljaiseen tornikammioonsa, odotti sulattimen oraakkelivastausta, tahi myös kun hirmumyrsky uhkasi hänelle tuhoa, tahi kun taistelu puukoilla ja iskupiiluilla riehui mies miestä vastaan.

Hänen kuumeinen levottomuutensa yltyi mikäli valtiollisen keikauksen hetki läheni. Hänelle oli tuossa keikauksessa uskottu toimekas tehtävä, eikä se ollut hänelle enää kunniahimon asiana vain, siitä hänen huonot raha-asiansakin toivoivat paljo. Kapinaliitto kypsyi kypsymistään. Ollen etevimpäin liittomiesten kanssa vilkkaassa kirjeenvaihdossa, sai hän harva se päivä tietää toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty, sekä muutoksista, jotka salaliiton toiveissa olivat tapahtuneet.

Mutta jos yrityksen kävisi huonosti? Mitä silloin olisi tehtävä? Sitä varten oli edeltäkäsinkin joku pelastuskeino katsottava. Ja kaikissa tapauksissa piti hänen ajoissa saada piilotetuksi omaisuutensa viimeiset rikkeet epätoivoisen onnenpelin varalle, ellei hän pian saisi "punaisen leijonan" kiinni...

Ja toiveet sen saamisesta näyttivät hänestä hyvinkin hämäriltä niinä hetkinä, joina hän voipuneena ja epätoivoisena poistui verstaansa uunin luota vahvistaakseen elinvoimiaan viinillä.

Hetkenä sellaisena päätti hän niin pian kuin mahdollista pantata tahi myydä tilansa. Hänen rahavaransa olivat lopussa, hän tarvitsi rahoja kokeittensa jatkamiseen, ja hän tahtoi kunkin tapauksen varalta tehdä omaisuutensa ja tavaransa yhtä helposti siirrettäviksi, kuin hän oli itse. Hän tarjosi Vanloolle Sjövik tilansa ostettavaksi. Tämä suostui tarjoukseen ja kauppa tehtiin sillä välipuheella, että Drake sai määrätyn ajan hallita tilaa ja määrättyillä etuoikeuksilla ostaa sen takasin, jos halusi.

Toisena samanlaisena hetkenä hän päätti kutsua luokseen Ruysin, joka oleskeli Tukholmassa vartoen häneltä käskyjä. Ruys tuli ja hänet velvoitettiin hankkimaan alus ja miehistö merirosvoretkeä varten. Ennen Toukokuuta piti aluksen olla purjevalmiina Tukholman satamassa. Vanha merisissi kuunteli synkännäköisenä käskyä, muttei mitään sanonut vastaan. Kustannusarvio laadittiin nopeasti ja varmasti, josta näkyi, ettei Drake ollut tottumaton sellaisiin laskuihin. Ruys sai osituksen yritykseen tarvittaviin rahoihin ja poistui.

* * * * *

Eräänä Maaliskuun päivänä, joitakin aikoja sen jälkeen kuin Aadolf Skytte erosi kotoa, palasi Vanloo Kastelholmasta, jossa hänen prikinsä oli talviteloillaan. Kirvesmiehiä ja meriväkeä oli paraikaa työssä, riistämässä talviverhoja aluksen ympäriltä ja laittamassa sitä purjehduskuntoon. Ilma oli jonkun aikaa ollut leuto, meri oli auennut, ja kevät näytti tällä kertaa saapuvan Maaliskuussa.

Kotiin tultuaan Vanloo tapasi Sigurdin. He menivät huoneeseen, sulki oven ja heidän välillään virisi seuraava puheenvaihtelo:

— Kapteeni, lausui Sigurd, pannen eräitä, papereita pöydälle, — tässä ovat viimeiset löytömme. Nämä liput sain Friesendorffin palvelijalta, nämä Liljen, ja nämä valtakunnan-neuvos Skytten kamaripalvelijalta ... eli oikeimmin: alkuperäiset kirjoituksethan ne tietysti eivät ole, mutta ne veitikat ovat oppineet hyvästi jäljentämään. Millainen on isäntä, sellainen on renki, sanotaan sananlaskussa, ja tässä suhteessa merkitsee se: kunnotonta väkeä kaikki tyyni. Mutta jos saatte selvän harakanvarpaista, niin todistaa se, että olette oppineempi minua, jota minä en ole koskaan epäillytkään. Sanokaa, kapteeni, onko se kreikkaa tahi hepreaa, tahi mitä se on?

— Ei se ole kreikkaa eikä hepreaa, vaan eräänlaista salakirjoitusta, jonka valtakunnan-neuvos Skytte on nerokkaasti ja teräväjärkisesti keksinyt.

— Ja te voitte lukea sitä?

— Tämä paperi se neuvoo, mitenkä sitä on luettava.

— Mutta mitenkä kummalle se on teidän käsiinne joutunut?

— Älä kysy sitä, sanoi Vanloo kolkosti. — Minun asemani on kiero, jatkoi hän ja nousi samassa mittelemään lattiata edestakasin. — Osa, jota täällä näyttelen, on minulle sopimaton. Mutta minun täytyy jatkaa sitä, kunnes murhenäytelmä päättyy.

— Kuinka surkeata! jatkoi hän hetkellisen vaitiolon jälkeen. — Minä olen tiedustellen samonnut tämän yhteiskunnan kukkuloilla, ja mitä olen nähnyt? Pelkkää löyhyyttä, halpuutta ja itsekkyyttä niissä miehissä, jotka seisovat valtiolaivan ruorissa. Sen kautta rohkenee sitten joukko seikkailijoitakin, joukko vielä kunnottomampia uskalikkoja, joilla itsellään ei ole voimaa eikä kansankaan tukea takanaan, tavotella valtaa. Siten voivat aikakautemme yhteiskunnissa muutamat harvat tahraiset, voimattomat kädet leikitellä kaikkein pyhimmillä asioilla: kansojen laeilla, ja ainakin näennäisesti ohjata heidän vaiheitaan. Tykkänään toista olivat muinaiskansojen olot. Kreikan valtiot eivät olleet sen suurempia, kuin että kukin yhteiskunta tunsivat olevansa niinkuin yksi ainoa kokonaisuus, kukin yhteiskunnan jäsen kokonaisen yhtenä jotakin merkitsevänä osana. Yksityisen omanarvon tunto voi helpommin sulautua yleiseen isänmaantuntoon, koska valtioasiat olivat joka miehen huomattavina, valtion pyhä etu kaikkien valvottavana. Sellaisissa yhteiskunnissa vain oli ihmisen mahdollista arkielämässään työskennellä siinä jalostavassa vakuutuksessa, että hän on luotu aatteiden valtakunnassa vaikuttamaan. Meidän monarkkiamme sitä vastoin ovat suunnattomia rakennuksia, erilaisista aineksista julmuudella kokoonpantuja, ainoana määränä pysyä semmoisina, ainoana tarkoituksena vastustaa painolakia. Niiden alemmilla kerroksilla ei ole muuta virkaa, kuin kestää ylempien kerrosten painoa ... ei mitään muuta. Yhteiskunta on kokoelma ammattikuntia, joilla kullakin on isänmaansa omassa mestariarkussaan. Ainoastaan vihollisuussuhteessaan toisia valtioita kohtaan tuntee kukin kansa kokonaisuutensa.

Vanloo otti Sigurdin hänelle antamat paperit, katasti ne läpi vilkaisemalla tuontuostakin salakirjoitusjohteeseen, ja jatkoi sitte yksinpuheluaan:

— Hyviä ovat näiden herrain aiheet, sanoi hän. — Ei sovi kieltää, etteivät he olisi varmoja asiastaan. He hierovat kauppaa nahasta, ennenkuin ovat ampuneet karhun. No niin, he tuntevat vastustajainsa heikkouden ja tietävät, että kansa kyllä mukautuu, kun he vain kääriyvät lain vaippaan ... ja siihen he kyllä kykenevät. He jakelevat jo tiloja ja arvoja keskenään ja muudan heistä sen lisäksi ehdottaa, että relssitilalliset tehtäisiin maaorjiksi. Hän viittaa naapurivaltakunnan Tanskan ja monien muiden valtojen esimerkkiin, sanoo sen olevan häpeäksi kristillis-monarkkiselle yhteiskunnalle, että sillä on vapaita talonpoikia, ja päättää esityksensä De la Gardien tapaan latinaisella korulauseella; *Ungentem pungit, pungentem rusticus tingit.*

— Haa, lausui Sigurd, joka tähän saakka ääneti oli kuunnellut Vanloon ajatuksen ilmaisua, — onko se mahdollista, kapteeni? Julkeavatko he tosiaankin jutella sellaista? Tehdä talonpojat maaorjiksi! Hyvä on ... silloin on meillä kapina maassa, emmekä me lähde täältä ottamatta osaa leikkiin. Minä olen talollisen poika ja te, kapteeni, olette niinikään, jos kohta Folkungien verta virtailee suonissanne. Haa, kapteeni, antakaa heidän vaan jatkaa mielensä mukaan! Minä tunnen Ruotsin talonpojat: he sietävät paljon sortoa, niinkauan kuin kuvittelevat olevansa vapaita, mutta riistettäköön heiltä tämäkin luulo, niin he eivät siedä niin mitään. Eikö niin, kapteeni, annatthän herrain menetellä mielensä mukaan?

Vanloo naurahti silmäillessään Sigurdiin. Sigurd oli kavahtanut istualtaan, hänen silmänsä säihkyivät, hän näpli, kiersi ja väenteli viiksiään.

— Kapteeni, jatkoi hän, — me olemme yhdessä taistelleet Englannin republikaanien armeijoissa ... me olemme omin silmin nähneet solvaistun kansan nousevan vihapäisnä kapinaan, ja me olemme ottaneet osaa sen taisteluihin vapautensa puolesta... Te nauratte kapteeni! Ah, te ette ole sama mies mikä olitte ennen. Muistan kuitenkin ajan, jolloin mielenne teki palata isänmaahanne ja asettua jonkinlaisen kumousrytyksen etupäähän. Te olitte silloin kymmenen vuotta nuorempi, mutta eihän sydämenne vieläkään kuihtunut ole. Muistuu mieleeni monta hetkeä, kun tyvenessä valtamerellä lepäilimme emäpurjeen kalveessa, ja te juttelit minulle Grakkuksesta ja Timoleonista... Ja paraimpia ystäviännehän vieläkin on jalo Algernon Sidney, jonka mukaan olette antanut nimen kauniille prikille.

— Vaiti! sanoi Vanloo ja tukki kädellään Sigurdin suun. — Sinä, ystäväni, olet huono politikoitsija, sen vakuutan sinulle.

— Jos niin on, sanoi Sigurd, — niin syy ei ole minun vaan oppimestarini. Te tiedätte kyllä, ketä tarkoitan, kapteeni...

— Tiedän, vastasi Vanloo iloissaan, — minä olen sinussa kasvattanut itselleni nuoruuteni houkkamaisten unelmieni elävän muistuttajan. Muistisi on erinomainen, kun on tarvis muistuttaa minulle entisiä heikkouksiani. Sinä tahtoisit myllätä koko maailman ylösalasini ja sitte huutaa minua järjestämään se oman mielesi mukaan. Se ei kelpaa. Tähdet eivät ennustaneet mitään maailman uudestiluojaajaa silloin, kun sinä synnyit, eikä liioin kun minä synnyin.

— No, pahuus olkoon, mitä te sitten aiotte tällä salaliitolla tehdä, kapteeni?

— Koko salaliitto on minusta vain julkeaa kometiiaa, ja semmoisena minä sitä tulen kohtelemaan. Mutta puhukaamme jostakin muusta, ystäväiseni! Onko sinulla tänään mitään uutta kerrottavana kunnianarvoisasta kauppiasta Sakari Jansenista?

— Kutsukaa häntä Ruysiksi, kapteeni, sillä kauppiasta ei kohta enää ole merkkiäkään jälellä, ja vanha merisissi esiintyy uudelleen. No niin, kaikki käy tasaista kulkuaan. Minä kävin tänään hänen seurassaan katsomassa hänen ostamaansa prikiä, joka on hyvä laitatuuleen menijä, mutta se yleinen vika sillä on, että perä on liian korkea ja vastaa liaksi tuulta, kun on pakko ryhtyä luovimaan. Vastustajaksi ei se mikään joutava ole, jos niiksi kerran käy, että joudumme sen kanssa otteluun. Nykyään Ruys on harvoin öisin kotona; Freedrik ja Blackwell, jotka silloin seuraavat häntä kintereillä, näkevät hänen hyöriävän merimieskapakoissa ulkomaan roskaväen joukossa, joka täällä talvehtii. Todellakin kelpo miehistö sellaiseen laivaan, jota sanotaan aiotun rauhallisia matkoja varten Tukholman ja Amsterdamin välille! Kuten kapteeni tiedätte, minä en milloinkaan ole saanut Ruys vanhusta puhumaan kaikkea, mitä tahtoisin. Mennyttä elämäänsä ei hän voi eikä välitäkään kokonaan kieltää, sillä hän luulee minulla olevan yhtä päteviä syitä menneisyyteni salaamiseen; mutta milloin hyvänsä hän elämänsä menneisiä vaihteita muistelee, niin hän lisää aina niihin joitakuuta katumus- ja parannussanoja; pitääpä hän välistä minulle oikeita saarnoja ja laskettelee niin kauniita ja vakuuttavia sanoja, että melkein luulen hänen puoleksi totta tarkottavan. Hän näyttää ikäänkuin pyrkivän toiseen suuntaan ja toiseen häntä kiskotaan. Kun hän on juonut itsensä juovuksiin, mikä tapahtuu melko usein, joutuu hän kiihkoon ja on valmis ostamaan itselleen maatalon kotokaupunkinsa Alkmaarin läheisyydessä sekä kertoo lapsellisella ilolla, mitenkä hän siihen huvimajan ja puutarhan laittaa, ja puutarhan läpi kanavan, sekä pystyttää maalatun vahtisoturin kuistin eteen ... mutta kun hän tuota parhaallaan pakisee, niin hänen rumat kasvonsa väliin synkistyvät ja hän alkaa kirotta jotakuta, jota hän ei koskaan mainitse muulla kuin kunnianimellä: perkele, ja jonka onnen kohtaloon hän sanoo olevansa sidottu ajassa ja ijankaikkisuudessa. Ketä hän sillä tarkottaa, sen arvaamme kumpikin, te sekä minä, kapteeni. Sanalla sanoen: minä en oikein pääse miehestä tolkulle. Suhteestansa henkilöön, jota minä tarkotan, ei hän hiisku sanaakaan; enkä sitäkään ole koskaan saanut tietää, minnekä vanha laiva miehistöineen joutui. Te neuvoitte, etten koettaisi urkkia häneltä sitä salaisuutta, ja se onkin paras, sillä hän on vanha ja luulevainen, niinkuin paha omatunto.

— Hyvä on, Sigurd, ole vastakin varova käytöksessäsi häntä kohtaan! Varsin tärkeätä, on, ettei hän pääse käsistämme... Ja nyt, ystäväiseni, sanon sinulle hyvästi huomiseen asti. Minä odotan tänne valtakunnan-neuvos Skytteä ja asessori Stiernhielmiä, jotka ovat lupautuneet iltani huviksi juttelemaan kielitieteellisistä seikoista.

— Vielä muutama sana, kapteeni, osotukseksi hänen pahasta omastatunnostaan ja tarkasta merimiessilmästään! Hän on nähnyt *Algernon Sidneyn*, joka on Kastelholman luona, ja ... mitähän luulette? ... minä, joka olin hänen seurassaan, näin hänen seisautuvan ja kuulin hänen jupisevan puoliääneen: "... Hemmetti, olisikohan se sama? Eikö mitä? Minä näen kummituksia keskellä päivää". Ja kuitenkin on taklaus poissa ja laiva osaksi päällysrakennuksen peittämänä!...

Sigurd erosi nyt herrastaan, joka kohta sen jälkeen otti vastaan odotetut vieraansa.

Hupaista oli Vanloon kuunnella näiden kahden oppineen miehen, vapaaherra Pentin ja herra Yrjö Stiernhielmin väittelyä. Stiernhielm esiintoi ominaisella pilansekaisella vakavuudellaan mitä rohkeimpia väitteitä ja puolusteli niitä verrattomalla sukkeluudella vapaaherran yhtä perusteellisia kuin älykkäitä hyökkäyksiä vastaan, mutta tämän huvin, jota terävillä sanasutkauksilla molemmilta puolilta runsaissa määrin höystettiin, keskeytti äkisti isännälle saapunut kirje, joka pakotti hänen luopumaan seurasta kesken ja lähtemään samana iltana Sjövikisiin.

Kirje oli Agnes Draken kirjoittama, ja ilmoitettiin siinä Vanloolle, että pikku Hedvig kolme päivää sitten oli sairastunut yleiseen kulkutautiin, joka jo oli vienyt monta uhria nousevan polven keskuudesta Tukholmassa ja sen ympäristössä. Muudan pääkaupungin etevimpiä lääkäreitä oli kutsuttu Sjövikisiin, mutta kaikki hänen yrityksensä olivat olleet turhat, ja oli hän lähtiessään Sjövikistä ollut sitä mieltä, että lapsi tuskin enää paranisi.

"Mynher Vanloo", niin sanottiin kirjeen lopussa, "huhu kertoo, että te olette erinomaisen etevä lääkintätaidossa. Kunpa niin olisi! Te tiedätte, mitä tämä lapsi minulle on. Juuri se seikka, että pelkään kadottavani sen, saattaa minut pyytämään, että hetikohta rientäisitte tänne. Minä olen niin yksin, ja

mitä Jumala Hedvigistäni lienee päättänytkin, niin olisi läsnäolonne minulle lohdutukseksi".

Perästä puolenyön, kaksi tuntia kirjeen saapumisen jälkeen, seisattuivat Vanloon läähättävät hevoset Sjövikin linnanpihalle. Hän riensi suoraapäätä Agneksen huoneeseen ja tapasi äidin lapsensa sairastuvoteen ääressä. Palvelustyttö valvoi rouvan kanssa huoneessa, mutta herra Kustaa Drakea ei näkynyt.

Vanloo oli tullut liian myöhään. Hedvig nukkui jo sitä unta, jolla hempeä luonto lieventää kuolontyötä ja jota ainoastaan keskeyttää hengen kaipuu luoda viimeisen kerran sammuvasta silmästä katse vielä viipyviin armaisiin omaisiin.

Lamppu valasi kuolevan tytön kalpeita kasvoja. Elinvoima hiutui tynesti ja vienosti, niinkuin iltarusko kauniina iltana vaalenemistansa vaalenee. Siten kuolevat joskus lapset, mutta useammin elämäänsä kyllästyneet ikäihmiset, joille nukkuminen kuolonuneen on elämän viimeinen nautinto.

Agnes luki Vanloon kasvoista, että ero Hedvigistä oli välttämätön. Hän laskeutui polvilleen tytön pääalustan viereen ja kostutti nukkuvan kiharoita kyynelillään.

Vanloo kysäsi palvelijalta hiljaa, missä herra Kustaa oli. Hänelle vastattiin, että oli haettu, vaan ei mistään löydetty häntä.

Aavistaen Draken olevan laboratoriossaan, Vanloo lähti huoneesta ja riensi sinne. Onneksi sattui hän ottamaan mukaansa sen avaimen, joka hänellä oli itäisen tornikammion ovea varten, hän riensi kiertoportaita ylös, lyödä kolautti kerran lukittuun oveen ja virkkoi nimensä.

Hän oli arvannut oikein. Ovi avattiin. Drake seiso työpukuunsa puettuna hänen edessään. Uunissa paloi tuli, ja sulatinkuppi seiso pesässä. Pöydällä oli retorteista, torvista ja pulloista kokoonpantu laitelma, jonka sisältö höyrysi sprilampun päällä.

— Terve tuloa, sanoi Drake, — minä olen monta päivää odottanut teitä. Teidän läsnäolonne on välttämätön. Tulitte parahiksi nähdäkseen mitenkä tämä kokeeni onnistuu. Sitten teemme...

— Minä kutsun teitä tulemaan tyttärenne kuolinvuoteen luo, keskeytti Vanloo hänet. — Jos tahdotte sanoa hänelle jäähyväiset, niin tehkää se hetkeäkään vitkastelematta.

— Eikö siis ole mitään toivoa? Onko loppu jo niin lähellä? virkahti Drake ja heitti kauhtanan päältänsä, seurataksensa Vanloota, joka heti tiedon tuotuaan lähti laboratorion, vartomatta isäntäänsä.

Mutta kun Drake taas huomasi olevansa yksin, seisahtui hän empiväisenä; hänen silmänsä kääntyivät milloin uuniin, milloin oveen. Nyt kuohahti sulattimen sisällys reunojen yli. Drake veti taas kauhtanan ylleen ja riensi ahjon luo.

Kun hän neljänneksen kuluttua poistui uunin luota ja tuli sairashuoneeseen, oli hänen tyttärensä kuollut.

Hedvig oli kohta Vanloon palattua herännyt horroksistaan, mutta hänen sammuva katseensa ei hakenut muita kuin äitiä, sitte sulki hän silmänsä ikuiseen uneen. Agnes päästi tuskanhuudon, kun hän tuns, että pienokaisen käsi hänen kädessään alkoi kangistua; hän suuteli suutelemistaan tytön kylmenneitä huulia ja painoi kuumeesta polttavan poskensa hänen poskeansa vasten, ikäänkuin olisi hän sen kautta tahtonut antaa elinlämmön hänelle takasin.

Kotvanen sen jälkeen tuli herra Kustaa huoneeseen. Hän lähenei kuolinvuodetta ja lausui:

— Minä huomaan, että olen tullut liian myöhään. Hän on jo muuttanut parempaan elämään.

Ja hän kumartui kuolleen lapsen yli, painalsi suutelon sen huulille ja käänsi synkät kasvonsa vaimoonsa päin, ja lausui hänelle moniaita sanoja, joiden oli tarkoituksena kehottaa nöyrästi altistumaan Jumalan tahdolle.

Hänen katseensa kiintyi sen jälkeen Vanloohon, joka kädet ristissä rinnallaan ja otsa rypyssä katseli häntä.

Draken mielestä oli hänen vieraansa katse ja olento osottavinaan uhkaa. Niissä kuvautui myöskin se ajatus, joka liikkui syvimmillä tämän sielussa.

— Koston ja sinun välilläsi seisovista suojelusvartijoistasi on nyt yksi sinut hyljännyt, — niin ajatteli hän.

* * * * *

Eräänä iltana muutamia päiviä sen jälkeen, kuin Hedvig haudattiin, oli Drake noussut ratsaille ja lähtenyt ajelulle.

Pilvet peittivät taivaan, satoi ja tuuli. Semmoinen ilma oli hänelle mieluinen. Hän otti hatun päästään ja antoi sateen vapaasti valella hänen päätänsä, kuunteli tuulen vinkunaa metsässä, tähysteli ajelehtivia pilviä ja kannusti hevostaan, ikäänkuin olisi hän halunnut kiittää eteenpäin niiden kanssa kilvan.

Tämänkaltaiset hetket virkistivät hänen sieluansa. Ajatukset, jotka ainaisella kiertokulullaan huimasivat hänen järkeänsä, olivat silloin lepoon tyyntyneinä, toiveet, pelko ja mietiskelyt silloin kauas kaikkosivat, ja hurja iloisuus sai hänessä vallan.

Näin kiiti hän kauan edelleen, kunnes väsähtyvä hevonen, jonka hän oli antanut omin valloin kulkea, hiljensi juoksunsa. Drake oli silloin järven rannalla, vähän matkaa Signildsborgista.

Hän seisahtui ja kuunteli yrmyilevän lammen aaltojen pauhinaa, tuulen viuhumista metsässä ja monilukuisten sadepurojen surunvoittoista solinaa, kun nämä sulavista lumikinoksista syntyensä saaneina hyökyivät kallioita alas ja märkään maahan uurtamiansa kouruja myöten pyrkivät järven helmaan.

Hänen mielialansa sulsi sointuvasti tähän metsän helkkeeseen ja säänteli sanoiksi ja ajatuksiksi hurjan laulelon.

— Luonto huokaa välttämättömyyden lain alla. Pilvet tuolla ylhäällä eivät itse ohjaa kulkuansa, aallot eivät omasta ehdostansa tanssiele mylleröivällä järvellä; niitä ajaa sokea välttämättömyys. Ja siitäkö laista ihminen kaikkien luotujen joukosta vain olisi vapaa! Erhetystä se on. Sallimus, jonka verkot kietovat koko luomakunnan, taluttaa häntäkin ohjenuorassa; aivojen syyt ovat niinä ohjina, joilla se näkymättä hallitsee ihmishenkeä. Niinkuin jokainoa jyrkänne, jokainen halkeama noissa kallioissa, joiden pirstouminen näyttää niin oikukkaalta, ovat välttämättömiä seurauksia luonnonvoimain muinaisista taisteluista, niin ihmisten ajatukset, päätökset ja toimet, kuinka vapailta näyttänevätkin, ovat ainoastaan sokean välttämättömyyden vaikutuksia. Ken on siis syytön, ja ken on syyllinen? Mikä on hyvää ja mikä pahaa? Tähdet ennustavat, mikä meistä tulee, luonto sen määrää. Me olemme välikappaleita sallimuksen kädessä, ei mitään muuta. Tunteemme ja halumme ovat sen vaikuttimia. Me olemme syyntakeettomia teoistamme, ja jokaisen täytyy tuomiopäivänä voida vastata: katso, minusta tuli se, joksika minut teit; jos olen rikksellinen, niin ei syy ole minun, vaan sinun...

Siinä tuokiossa Drake keskeytti tutkistelemuksensa ja kuulosti taasen. Hän oli kuulevinaan ihmisääniä. Hän ratsasti sitä kohden, mistä ääni kuului, ja seisahtui tuota pikaa mökin eteen, jonka ikkunasta hämärätä valoa tuikehti.

Sisältä kuului laulua. Sieltä helähteli ehtoovirren sävel, mökin asukasten hartaudeksensa veisaama, ennenkun he levolle laskeutuivat. Drake kuuli seuraavat sanat, joita ikäihmiset järeällä, lapset vienolla äänellä veisasivat:

Valo päivän on sammunut herttainen,
Yön varjoja on joka puolla.
Pian päivistä saapuvi viimeinen,
Kun kaikkien täytyvi kuolla.
Siis aikoinaan talos toimittaos.
Tai kuolemakelloso kaikuu,
Ja tuomiontorvikin raikuu!

Kukin on elämässä ja kuolossakin
Turvassa, kun Herrahan luottaa;
Rikksellinen, kussa hän kulkisikin,
Vain rauhaa etsivi suotta.
Hänt' tuntensa soimaus kauhistaa,
Peljättävi viimeinen hetki,
Kun kuolohon kulkevi retki.

— Vielä mitä! mutisi Drake ja käski hevostansa liikkeelle. — Omatunto! Se on ihmisylpeyden luoma kiusanhenki, johtuva siitä, kun ihminen luulee toimivansa vapaasti ja olevansa syyntakeinen teoistaan... Kuolema! Minä en pelkää sitä ... ellei se vaan tee loppua elämästäni, ennenkun se on saavuttanut päämaalinsa... Kun kaikki toiveeni ovat toteutuneet, tahi kaikki tyhjiin rauenneet eikä enää ole minkä eteen kannattaisi elää, periköön silloin minut kuolema... Mutta jos kuolisin jo tänä yönä? Pois se ajatus! Kohtaloni täytyy tulla ratkaistuksi.

Nämä ajatukset johtivat häntä hänen tavallisiin mietteisiinsä, kun hän ohjasi ratsuansa kotia kohden.

Tultuansa vähän matkaa mökiltä kohtasi hän kaksi matkalaista. Näiden tultua likemmä, huomasi hän että he olivat naisia, huivit vankasti käärittyinä pään ympäri sadetta ja tuulta vastaan.

He seisahtuivat ikäänkuin olisivat pelänneet hevosta ja aikoivat nähtävästi pyörähtää tien viereiseen metsään.

— Menkää huoleti ohi, sanoi Drake; — tie on tarpeeksi leveä.

— Se on herra Kustaa Drake, kuiskasi toinen vaeltajista,

Drake aikoi ratsastaa ohi, vaan kun hän ei saanut tuota tavanmukaista tervehdystä *Jumalan rauha*, jota matkalaiset käyttivät keskenään ja vastaan tulevia herrasmiehiä kohtaan, seisahtui hän ja kysyi:

— Ketä te olette?

— Me olemme Signildsborgista, vastasi Hannan ääni.

— Haa, sanoi Drake, ja silmäili tarkemmin toisen naisen pukua, — ellen erehdy on minulla se odottamaton ilo, että saan kohdata säätyläisnaisen. Hyvää iltaa, neiti Skytte! Mistä minulle tämä kohtaamisen onni tulee? Ilma ei houkuttele huvimatkoille lähtemään.

— Ja siitä huolimatta olette itsekkin ulkona, herra Kustaa Drake, sanoi Maria neiti, sillä hän se oli.

— Minun kaltaisellani miehellä saattaa olla toimituksia, jotka vaativat lähtemään, olkoon ilma millainen tahansa. Mutta puhuakseni totta: tänä iltana lähdin vaan huvin vuoksi ajelemaan. Minä pidän tämänlaisesta säästä.

— No niin, olisiko teistä kummaa, jos minulla on sama mielipide kuin teillä?

— Tottapa minä sen paraiten tiedän, joka saan siitä kovat kokea, tuumaili Hanna.

— Totta tosiaan, tuopa oli aivan odottamatonta. Nuori nainen rakastaa tavallisesti rauhaa, auringonpaistetta, kukkia ... ja ties mitä kaikkea? Mutta myrskyä ja sadetta ja pimeää, neiti hyvä... Kenties sopivat mieleemme monessa muussakin suhteessa, jos joskus tulemme tilaisuuteen lähempään tunteittemme vaihtoon.

— Ainakin kadehdin huvianne, kun saatte tehdä huvimatkanne hevosen selässä. Mutta ollapa minullakin hevonen, niin ajaa karahuttaisin teidän kerallanne kilpaa pimeään peittämillä poluilla.

— Te olette tänä iltana eriskummaisella päällä, neiti. Mutta jos kuinkakin vakuuttaisitte suosivanne tällaista säätä, niin minä toki olen siksi kohtelias kavaljeeri, etten puhelemiselläni seisota teitä taivaan alla, josta vettä ropisee niinkuin saavista kaatamalla. Sulkeudun suosioonne ja sanon teille hyvää yötä!

Drake kumarsihe satulassa ja jatkoi matkaansa.

— Miksen ole vapaa! ajatteli hän, ja ravisti olkapäitensä, ikäänkuin olisi hän tahtonut karistaa painavan ikeen niiden päältä; — onneni ja kohtaloni liittyisi muutoin tämän neidon onneen, hänen, jonka muoto kauan on ollut keskuksena siinä tulevaisuuden kuvassa, johon suuruus, valta ja rikkaus muodostavat kehyksen. Hän on kaunis, tulinen ja rohkea; hän ei kammoisi nähdä veripisaraa, ei säikkyisi hirmumyrskyä; hän seuraisi rakastamaansa miestä valtaistuimelle tahi mestauspölkylle; hän on yhtä sopiva olemaan merirosvon kuin kuninkaan morsiamena. Ja jos hän olisi puolisoni, niin tietäisin varmaan saavani korjata hänen isänsä valtiollisten pyrintöjen hedelmät.

— Mutta miksei hän tulisi omakseni? Meidän, minun ja Agneksen välisen liittomme vakuuden on sallimus ottanut pois. Meidät sitoo toisiimme ainoastaan laki, ja eiköpa tuotakin sidettä voitane katkaista?

Semmoisia ajatuksia liikkui hänen mielessään, kun hän palasi kotia Sjöviktiin. Ajaessaan portista sisään, kuuli hän portinvartijavanhuksen vanhuuttaan vapisevalla äänellä kammarissaan veisaavan:

Siis aikoinaan talos toimittaos,
Tai kuolemakellosoi kaikuu,
Ja tuomion torvikin raikuu!

Se oli sama virsi, jonka Drake äskenkin oli kuullut. Hän säpsähti ja jupisi:

— Olisiko se onneton enne?... Pyh! Taikauskoa!

* * * * *

Seuraavana päivänä Hedvigin kuoleman jälkeen Vanloo kirjoitti Sigurdille, että hän jonkun aikaa tulisi oleskelemaan metsästysmajassaan Sjövikin läheisyydessä ja käski hänen tulla sinne, niinpian kun hänellä olisi jotakin tärkeämpää ilmoitettavana, jota ei sopinut kirjallisesti saattaa tietoon.

Vanloo ei tahtonut jättää Agnesta yksikseen suruunsa; hän tarvitsi lohduttavaista ystävää vierellensä. Vanloo kävi joka päivä hänen luonansa, ja harvoin herra Kustaa läsnäolollansa häiritsi heidän seurusteluaan.

Eipä viipynyt kauan Hedvigin kuoleman jälkeen ennenkun Vanloo huomasi Draken kummallisesti muuttuneen. Hyvin harvoin tosin antoi hän yön mennä niin, ettei hän jonkun aikaa oleskellut laboratoriossaan, mutta se polttava levottomuus, joka hänen kullantekokiihkoonsa ennen liittyi, ajaen häntä vuoron uunin luota ja uunin luo, kunnes hänen voimansa uupuivat, se levottomuus näytti nyt kadonneen. Hän oli ruvennut tuhkatiheään käymään naapurinsa, laamanni Juhanan luona Signildsborgissa, missä hän ennen oli jokseenkin harvinainen vieras.

Vierailujensa syyksi sanoi hän sitä onnetonta tapausta, joka hiljan oli sattunut laamannin kodissa ja saattanut laamannin sellaiselle mielelle, että hän kyllä kaipaisi ystävien ja naapureiden seuraa aikansa kuluksi.

Mutta ainoana kehottimena, kuten lukija epäilemättä arvaa, oli hänen heräävä rakkautensa neiti Skytteen. Hän oli huomaavinaan menestyksen toivoa siinä katseessa, jonka neiti Skytte häneen loi tämän huomaavaisessa käytöksessä häntä kohtaan ja siitä innosta, jolla tämä kuunteli ja koetti selvittää niitä siveysopillisia ja muiden oppien arveluttavia väitteitä, joita Drake tuolloin tällöin rohkeni tuoda esiin, milloin laamanni Juhana ei ollut saapuvilla.

Nuoren neidon olennossa ilmeni jonkinlaista toivottomuutta, jota Drake ei voinut selittää, vaan joka ei läheskään tuntunut hänestä vastenmieliseltä. Samaa toivottomuutta oli neiti Skytten sydämessäkin.

Tässä tilassa ei häntä mitkään epäilykset, mitkään ajatukset varomattoman teon seurauksista hillinneet. Hänen luontonsa kaipasi jotakin mahtavaa, koko olentoa järkäyttävää huvitusta. Siksipä hän ei pelännytään, kun hän Drakessa luuli huomaavansa tavallista erinkaltaisempaa osanottoa ja aavisti tämän vieraissakäyntien etupäässä tarkottavan itseään; ei, vaan hän tunsu vielä mieltymystään tuohon synkkään mieheen, jonka olennossa ilmeni samaa revinnäisyyttä kuin hänessä itsessäänkin, synkkää maailmankatsomusta ja kaikkia maallisia tahi taivaallisia voimia arkailematonta uskaliaisuutta.

Sanalla sanoen: Drake tuli pian varmuuteen siitä, ettei Maria ollut hänen suhteensa välinpitämätön. Silloin oli hänenkin päätöksensä tehty. Hän tahtoi millä ehdoilla, millä keinoilla hyvänsä vapautua siitä naisesta, joka seisoi hänen ja tuon ihastuttavan neidon välillä.

Tämä päätös ei vaatinut pitkälti aikaa kypsyäksensä teoksi! Drake ei enää mitannut aikaa tiimalasilla; tieto siitä, että hänen kohtalonsa pian tulisi ratkaistuksi, hänen toivomuksensa, hänen levottomuutensa ja kärsimättömyytensä saattoivat ajan väliin rientämään kotkan siivin, väliin kilpikonnin tavalla raskaasti kömpimään. Eräänä aamuna tuli hän Agneksen huoneeseen, lukitsi oven ja käänsi peittelemättä puheen heti siihen asiaan, jota hän aikoi esittää.

— Agnes, sanoi hän ja istui vastapäätä häntä, — sinä et ole onnellinen liitossasi minun kanssani. Minä tiedän sen enkä voi puhdistaa itseäni niistä soimauksista, joita on täytynyt tuhansin kerroin sydämeäsi kohota minua vastaan. Erilläänpysyväsyyteni, kylmyyteni ja katkeruuteni ovat saattaneet sinulle suuria kärsimyksiä. Usko minua, minä tiedän sen syyn suuruuden, jonka kohtalo suhteessani sinuun on sälyttänyt päälleni...

— Oi, Kustaa! lausui Agnes vesissä silmin ... sillä hänen koski kovasti sydämeen tämä Draken odottamaton itsensä syytös. — Kustaa! Olkoon jo kylliksi; sinä kadut ... ja mitä on ollut, se on unhotettu!

— Ei, malta, keskeytti hänet Drake, joka ei ollut arvannut, että hänen sanojansa voitaisiin käsittää väärin, — anna minun puhua puhuttavani!

— Ei, ei, lausui Agnes, — nyt on minun vuoroni kääntyä pyynnöllä sinun puoleesi. Kustaa, anna anteeksi, anna anteeksi, etten ole voinut olla sinulle se, mikä olen tahtonut! Anna anteeksi, etten ole voinut säilyttää rakkautesi! Minä tiedän, että naisen paras avu on kärsivällisyys, ettei hänen mielensä saa masentua ensi tuulenpuuskasta, että hänen tulee vuodattaa auringonpaistetta miehen sieluun, kun vastukset elämäntaistelussa synkistävät hänen mielensä. Mutta oi! sydämeni on ollut heikko, raskasmielisyuteni on tehnyt sinut alakuloiseksi, — minä olen ollut sinulle taakaksi, — oi, anna minulle anteeksi se!

Agnes tarttui Draken käteen ja painoi sen otsallensa, mutta kun tämä äkkiä tempasi kätensä pois, katsahti hän hämmästyneenä ylös ja peljästy miemensä katsetta.

— Malta, sanoi Drake, — minulla ei ole mitään anteeksi annettavaa, mutta paljon, josta itseäni soimata. Mutta luuletkohan, että minä vasta tänään olen koetellut itseäni ja tullut sen huomaamaan? Ei! Monet vuodet päästään, tuhansina unettomina öinä olen itseäni syyttänyt, niinkuin nytkin syytän. Agnes, me olemme molemmat onnettomia, niin onnettomia, että joka minuutti kalvaa päivän pituisena elämämme lankoja. Meidän täytyy erota, Agnes; se on välttämätön: sinulle, koska minä en ikinä voi tulla sinulle muuksi, kuin mikä olen: sinun kiusanhenkesi, ja minulle, koska omantuntoni voi tyynnyttää lepoon ainoastaan se toivo, että sinä erillään minusta tulet onnelliseksi ja vapaudut kärsimyksistä, joita en siedä nähdä.

Drake vaikeni ja silmäili puolisoonsa, johonka tuo niin äkillisesti herännyt ja niin julmasti pettynyt väärä toive oli vaikuttanut miltei rampauttavasti. Mutta kun hän vihdoin kohotti päänsä ja kiinnitti silmänsä Drakeen, nousi tämä istualtaan ja alkoi kävellä edestakasin lattialla.

Hiljaisuutta kesti muutama silmänräpäys.

— Hyvä on, lausui vihdoin Agnes raukealla, vaan päättäväisellä äänellä, — voimmehan sitten erota ... koska onnesi vaatii sitä ... mutta millä tavalla?

— Meidän kummankin onni vaatii sitä, Agnes, lausui Drake vilkkaasti. — Oi, miksi on ihminen oman sydämensä orja! Himoja syntyy siellä itsestään, tietämättämme miten, ne varttuvat ja tempaavat meidät mukaansa, meidän voimatta niitä vastustaa, ne sammuvat meidän vähimmin sitä aavistaessa, ja jättävät sijaa toisille, joiden synty on tahdostamme yhtä riippumaton... Agnes, sinä suostut siis, sinä huomaat välttämättömäksi...

— Suostun, keskeytti hänet Agnes, — mutta vastaa kysymykseeni, millä tavalla se on tapahtuva?

— Se voi tapahtua vain yhdellä tavalla ... minä annan sinulle takasin myötäjäisesi ja laillisen osuutesi omaisuudestamme; se riittää turvaamaan sinulle ajallista toimeentuloa ... ja sinä valitset asuinpaikaksi toisen maan, ehkä jonkun niistä onnellisista, jotka luonto on varustanut paratiisillisella kauneudella ja ikuisella suvella, tehdäksensä ne tyysijoina sydämille, jotka tahtovat unhottaa entuuden ja alkaa uutta onnen eloa. Tahi kenties pidät parempana isiesi syntymämaan, jossa isäsi nimi on hyvin tunnettu, ja jossa sinulla on paljon mahtavia sukulaisia, jotka ilolla ottavat sinut jälleen piiriinsä. Sinulla on ehdonvalta valita...

Agneksen kalpeille poskille oli sill'aikaa noussut heikko puna.

— Emmekö me voi muulla tavalla purkaa liittoamme, kuin käyttämällä tuota ehdottamaasi keinoa?

— Emme voi, paitsi sitä on vain kaksi porttia, jotka vapauteen johtavat: toinen on kuoleman, toinen häpeän. Avioliitto on pyhä, ja se on yhteiskuntajärjestyksen perustus. Senvuoksi ovat lainsäätäjämme pitäneet tarkalla, ettei sen ulkonaista olentoa, muotoa saada järkähyttää, vaikkakin sen henki on poissa. Minusta nähden on se väkivaltaa luontoa kohtaan. Eivät he ajattele, nuo miehet, jotka kansoille lakeja laativat, että ihminen on taipumustensa määrättävänä, että hänen taipumuksensa ovat yhtä muuttuvia kuin kuu; he unhottavat, että pakko on rakkauden myrkky...

— Sinä vaadit siis, sanoi Agnes seisoaalleen nousten, — sinä vaadit että minun tulee lähteä pois talostasi...

— Muuta ehtoa ei ole...

— Että minun, jatkoi Agnes paisuvalla voimalla, — avionrikkojana tulee lähteä pois kotosijoiltani, karkulaisena jättää se maa, jonka mullassa lapseni lepää! Ei milloinkaan! Ainoa, mikä vielä on minulle kallis, on kunniani, hyvä maineeni. Riistänet minulta kaikki, sitä et kuitenkaan riistä.

— Malta mielesi, sanoi Drake. — Kunniasi ei ole kärsivä siitä yhtään. Tiedetään, että sinä olet onneton avioliitossasi, ja että syy on minun. Sinua tullaan puhdistamaan ja minua syyttämään siitä mitä on tapahtunut, enkä minä koetakaan puhdistaa itseäni.

— Älä puhu siitä enää mitään, lausui Agnes, — se ei tule tapahtumaan! Ole kärsivällinen! Sinä mainitsit kuolon portin. Onneton puolisisi on pian astuva siitä sisään ja sinä olet vapaa.

— Toisen meistä täytyy siis raahata kahleensa hautaan ... sen nimittäin, joka ensinnä sortuu tässä hiljaisessa, mutta kuolettavassa taistelussa, joka muodostaa yhdyselämämme? Ajattelepa tarkoin!... Ja muuten niin eihän ole vaikeata saada panettelu tyrehtymään, jatkoi Drake. — Terveytesi vaatii sinua oleskelemaan jonkun aikaa toisenlaisessa ilmanalassa; sinä matkustat, ja jonkun ajan kuluttua saapuu tieto, että olet kuollut... Agnes, minä pyydän sinun ja minun vastaisen onnemme nimessä, mieti tarkoin ehdotustani, äläkä hylkää ainoata keinoa, jonka kautta voimme pelastua!

Illalla samana päivänä, kuin avioerosta oli ollut puhetta, käväsi Vanloo Sjövikissä. Hän tapasi Agneksen yksinänsä; Drake oli matkustanut Tukholmaan tapaamaan valtakunnan-neuvos Skytteä ja muutamia muita poliittisia ystäviä, ja häntä odotettiin takasin vasta seuraavana päivänä.

Ilta oli kaunis ja kevään henkevä. Vanloo huomasi, että Agneksen oli mieli kovasti kuohuksissa, ja esitti, häntä huvittaakseen, että lähdetäisiin kävelyille. Agnes suostui ja niin päätettiin lähteä järven rannalla sijaitsevalle kirkkomaalle ja käydä Hedvigin haudalla.

Vanloon käsivarteen nojautuen jätti hän hetkeksi kolkot muurit, joiden sisässä hän huokaillen oli kuluttanut paraimman osan ikäänsä, ja tunsu mielensä kummallisesti virkistyneen, kun hän luonnon vapauteen tultuaan hengitti kevätuuulosten vilpeyttä rintaansa ja tähysteli rauhallista seutua, joka levisi hänen katseittensa eteen. Ilta-auringon rusoloiste kimmelteli lammen rasvatyynellä pinnalla ja aaltomaisesti kohoilevilla ja laukeilevilla kedoilla, joidenka kellanvihreätä värivärkkeitä keskeyttivät siellä ja täällä tummat koivu- ja leppäviidakot, ja tämän yllä kaareili korkealla sinitaivas vähäisine liikkumattomine pilvenhattaroinen, joiden hopeaväri yhä enemmän muuntui vaaleahan purppuraan, mikäli aurinko lähenei näköpiiriä.

Tämä näky sai Agneksen povessa vapauden kaipuun vireille, sai hänet halajamaan jonnekin kauas tunteettomille onnen äärimaille. Hän oli kauan tuntenut tällaista kaipuuta, vaan sen pyrintöperänä oli ollut taivas; nyt tuntui hänestä maakin olevan ihana ja hän aavisti, että sekin voisi tarjota hänelle iloa ja huvitusta.

Tultuansa kirkkomaalle Agnes ja Vanloo hakivat Hedvigin haudan ja kun he olivat hiljaisina hetken aikaa sen ääressä viipyneet, istahtivat he sen läheiselle hautakummulle, ja siinä Agnes lapsuutensa ystävälle kertoi mitä hänen ja Draken välillä aamulla oli tapahtunut.

Vanloon otsan peitti mielihapan ja suuttumuksen puna Agneksen hänelle kertoessa aamullista kohtausta. Mutta samalla oli tämä asiankäänne hänelle tervetullutkin. Eroamalla Agneksesta riisti Drake tietämättänsä itseltään viimeisenkin tukiturvansa, ja Agnes saattoi poistua hänen kukistumisensa ja alenemisensa näyttämöltä niin kauas, ettei huhun siitä tarvinnut saapua äkkiarvaamatta hänen kuuluvilleen, ja hän pelastuisi siitä häpeästä, jonka alaiseksi hänen miehensä nimen täytyi joutua. Vanloo pelkäsi niinkään, että Agnes, yhä edelleen vastustamalla miehensä vaatimuksia, saattoi panna henkensä alttiiksi, sillä hän tiesi Draken mieheksi, joka ei kaihtanut mitään keinoja, kun intohimot ja omat edut sitä vain vaativat.

Agnes senvuoksi oudostui, kun Vanloo pelkonsa syitä mainitsematta kehotti häntä myöntymään Draken vaatimukseen, koskapa se, niinkuin tämä itsekkin oli todistanut, saattoi käydä päinsä, ilman että hänen kunniansa tarvitsi siitä kärsiä. Agnes empi, vaikka hänen oma mielensä tällä hetkellä olikin Vanloon kauniitten, vakuuttavien sanojen vaikutukselle herkkä.

— Agnes, sanoi Vanloo vihdoin ja tarttui hänen käteensä, — kun sinä lähdet tästä kolkosta asunnosta, niin sinä et ole turvaton nainen, jonka on kotopaikaltansa luopuminen taistellakseen vierasten, välinpitämättömien ihmisten parissa elämän myrskyjä vastaan. Niinkauan kuin minä elän, olen minä sinulle lujana turvana ja uskollisena ystävänä. Mikä sinua täällä viehättää? Ei muu kuin hauta! Lohdutus, jonka siitä saat, ei vastaa kärsimyksiäsi täällä. Ja kukapa tietää? Ehkenpä jo piankin saanet rauhotetuin mielin palata tämän haudan luo ja, ilta-auringon yhtä suloisesti säteillä, laskea kukkasi sen turpeille...

Vanloo puhui edelleen yhä enenevällä lämmöllä. Agnes kuunteli, ja mitä kauemmin hän kuunteli, sitä kovemmin sykki hänen sydämensä; häntä alkoi elähyttää sama toivo kuin Vanlootakin, ja hänen haaveileva katseensa liihotteli pitkin järven pintaa, josta muuan lahti ulkoni silmän siintämättömiin näköpiiriä kohden, muodostaen metsittyneiden niemekkeiden väliin aukioimen, kiiltävän uran, johon iltaruskon kultareunaiset pilvet kuvautuivat. Ja tästä urasta oli hänen mielestään urkeneva tie onnellisempaan tulevaisuuteen...

Vihdoin voitti Vanloo; Agnes suostui.

Kun Drake seuraavana päivänä synkännäköisenä astui Agneksen huoneeseen ja toisti vaatimuksensa, ilmoitti Agnes tynesti, että hän oli asiata harkinnut ja nähnyt parhaaksi, heihin molempiin nähden, siihen suostua.

Aadolf Skytte Tukholmassa.

Kun Aadolf Skytte pikaisesti maskustettuaan saapui Tukholmaan, niin hän ensi työkseen lähti kuninkaalliseen linnaan, joka avarain muuriensa sisään sulki ei ainoastaan sen, mitä maassa oli vlevintä, vaan myöskin kehnoita ja enimmin halveksittua, sen langenneita ja rikoksellisia jäseniä.

Kruununvankila oli, merkillistä kyllä, aivan kuninkaallisen perheen huoneiden alla. Mutta mahtavat kiviseinät ja paksut trossipermannot erottivat toki vallan, korkeuden ja loiston rikollisuudesta, pimeydestä ja epätoivosta; vankien huokaukset ja kahleiden kalina eivät häirinneet yläpuolella olevia, eikä juhlapitojen hälinä tahi soiton sävelet myöskään keskeyttäneet noiden raukkojen synkkiä tuumailuja, niiden, jotka venyivät maanalaisissa komeroissaan, joidenka ristikkoikkunat olivat linnankaivannon vedenpinnan tasalla.

Aadolf riensi avaran palatsin linnanpihaan, missä tiesi vankilan olevan, ja toivoi saavansa nähdä Ellin ja Inkerin, jotka vähää ennen häntä lienevät saapuneet surulliseen määräpaikkaansa.

Mutta se toivo ei toteutunut; raskaat rautaovet olivat jo teljetyt heidän jälkeensä. Aadolf kysäsi vanhalta vanginvartijalta, joka avainkimppu vyöllään asteli alaansa linnanpihalla, oliko kaksi noituudesta syytettyä naista äsken saapunut. Vanginvartija silmäili oudoksuen nuorta ritarismiestä, kysymys kun näet lausuttiin jotenkin kiivaasti, mutta vastasi, että kaksi naista, toinen vanha toinen nuori, todellakin hiljattain oli uskottu hänen valppautensa huostaan, ja että hän mukana olleelta vahdilta oli kuullut heidän olevan noitia, jotka olivat tehneet paljon tuhoa kotiseudullaan.

Aadolf kysyi vielä, missä heidän vankikammionsa sijaitsi. Vanginvartija, jonka mielestä nuori herra oli aivan tavattoman utelias, osotti sormellansa pimeään käytävään ja vastasi:

— Tuolla perinnä vasemmallalla.

— Mihinkä aikaan päivällä niitä lasketaan ulos raittiiseen ilmaan? oli Aadolfin kolmas kysymys.

— Hm, vastasi vanginvartija, — niille vangeille, joita jalo herra kyselee, ei ole oikeastaan määrättykään mitään aikaa, milloinkaan he saavat lähteä ulos tuulettelemaan; he saavat tietysti lähteä, silloin kun muutkin vangit lähtevät: se on edellä puolisten, jolloin heitä muutamia erällään lasketaan tuohon aituukseen.

Näihin tietoihin oli Aadolfin tyytyminen. Hän päätti palata seuraavana päivänä aamupuolella linnanpihaan ja toivoi silloin paremmin onnistuvansa.

Sittenkun nuori Skytte oli hankkinut itsellensä asunnon — kaksi pienehköä huonetta Götkaadun varrella olevassa talossa, jonka isännän luona hän Tukholmassa käydessään tavallisesti majaili — lähti hän setänsä, valtakunnan-neuvos Pentin luo.

Tämän ja Aadolfin välinen suhde oli paljoa läheisempi kuin Aadolfin suhde isäänsä. Herra Pentti oli aina kadehtinut herra Juhanan onnea, kun tällä oli poika; herra Pentti olisi kovin hartaasti toivonut itsellensä sitä onnea, ei niin paljon sen vuoksi, että hän olisi nähnyt polvilukunsa jatkuvan, kuin erästä toista tarkotusta varten. Herra Pentti oli, kuten tiedämme, laajalle tähtäävä nero, joka valtiollisilta toimiltansa joutessansa antoi kynttilänsä valon loistaa tutkimusalan pimeimpiinkin sokkeloihin ja hautoi mielessänsä mitä rohkeimpia suunnitelmia koko ihmiskunnan uudestisyntymisestä. Älköön kukaan luulko, että hänen tutkimuksensa ja havaintonsa rajoittuivat ainoastaan kielitieteeseen ja sen semmoisiin halpoihin tiedonaloihin! Ei ollenkaan! Teologiian, filosofian ja politiikan vaikeimmat kysymykset olivat hänellä aivan selvillä; taivaan ja maan välillä ei ollut mitään, jota hänen filosofiansa ei olisi ainoastaan haaveksinut, vaan vieläpä käsittänyt, perinpohjin oivaltanut ja järjestelmäksikin sovittanut. Älköön meitä siis ihmetyttäkö, että hän niinikään oli laatinut täydellisen, pykäleihin asianmukaisesti jaetun kasvatusjärjestelmän, joka alkoi siitä, jolloin pojalle (tytöt eivät kuuluneet järjestelmään) tavallisesti puhkeaa ensimmäinen hammas, ja päättyi siihen, jolloin hänen on liittyminen osalliseksi yhteiskunnalliseen elämään.

Tätä järjestelmää, jota hän erityisistä syistä ei tohtinut tuoda julkisuuteen hyödyksi ihmiskunnalle, olisi hän toki salaa tahtonut sovelluttaa omaan omintakeiseen taimeen varmana siitä, että tämä, sellaisen viisauden viljavoittamana, varttuisi koko maanpiirin pimittäväksi puuksi.

Tiedämme nyt, miksi herra Pentti niin hartaasti oli toivonut itsellensä poikaa; tiedämme myös, että tutkimaton sallimus oli kieltänyt häneltä tämän lahjan, epäilemättä suureksi vahingoksi koko ihmiskunnalle. Sitä suuremmalla lempeydellä oli hän sen vuoksi kohdellut veljensä poikaa, mutta kun hän näki, että veli Juhanan uskonnolliset mielipiteet kerrassaan estivät häntä koettelemasta kasvatusjärjestelmäänsä Aadolfin, täytyi hänen tyytyä salassa vaikuttamaan tämän henkiseen

kehitykseen. Herra Pentti se ensimmäiset harhaoppiset kirjat pani nuoren ylioppilaan käteen ja herätti hänessä halua tutkimiseen. Siitä sai alkunsa heidän välillensä ystävyys, ja valtakunnan-neuvos Pentin nuorekas mieli ja eloisuutta uhkuva olento, jotka niin suuresti erosivat laamanni Juhanan karkean jylseästä luonteesta, olivat vain omiansa tätä keskinäistä väliä lujittamaan.

Että Aadolfin luonteessa muuten oli hyvin vähän yhteistä herra Pentin kanssa, pitäisi lukijalla jo olla selvillä. Paitsi likeistä sukulaisuutta yhdisti heidät toisiinsa ainoastaan se, mikä heidän tutkimuksissaan oli yhteistä; mutta niihinkin nähden olivat he kokonaan eri kannalla. Aadolfin tutkimusten silmämääränä oli saada järjen vakuutusta niihin päätelmiin, jotka hänen uskonnollinen tunteensa vaati pitämään tosina; hän suri tullessaan vastaisiin päätöksiin, ja epäilykset himmensivät hänen onneaan. Herra Pentti sitävastoin hykersi tyytyväisenä kämmeniänsä, kun hän oli saanut kumotuksi jotakin, jota siihen asti oli pidetty kumoamattomana totuutena, tahi jos hänen viisastelevalla sukkeluudellaan oli onnistunut saattamaan epävarmaksi ja sekavaksi jotakin semmoista, jota kaikki olivat pitäneet päivän selvänä ja perustotuudellisenä asiana. Ihmetellessään omaa älykkyyttään hän ei tullut tuntemaan sitä tyhjyyttä, jonka uskon ja vakaumuksen puute muutoin tavallisesti tuo mukanaan.

Valtakunnan-neuvos otti Aadolfin sydämellisesti vastaan; hän oli mitä hilpeimmällä mielellä, sillä hän oli vast'ikään saanut valmiiksi oikeusjuttuansa koskevan hakemuskirjan (järjestyksessä yhdennentoista) Svean Hovioikeudelle, ja oli hänen onnistunut saada se niin mutkikkaasti kokoonpannuksi, että hän jo edeltäkäs in arvasi millaista päänvaivaa se lainoppineille herroille saattaisi.

— Tuhatkertaisesti tervetullut, rakas nepas! sanoi hän; — sinä tulet kuin jos olisit kutsuttu. Minulla on tunti aikaa pukeutuakseni, ennenkun lähden kreivi Pietarin luo; koettakaamme tuota ikävää tehtävää hauskuttaa mieluisalla puhelulla. Kerropa nyt ensin, mitenkä vanhempasi ja rakas tyttäreni Signildsborgissa jaksavat; sitten kutsun tänne Juhon, ja sillä aikaa kun hän auttelee vaatteita päälleni, pyydän sinua lausumaan ajatuksesi niistä arveluttavista valtiollisista väitteistä, jotka tuo hävytön englantilainen Thomas Hobbes suvaitsee lasketella kuninkaallisen yksinvallan puolustamiseksi.

Lausuessaan tätä valtakunnan-neuvos vilkasi tutkivasti silkkisukkiinsa ja kenkiinsä...

Aadolf antoi Marian kirjeen. Hän otaksui tytön siinä viitanneen siihen tapaukseen, joka oli karkottanut hänet kotoa. Mutta katsottuansa läpi kirjeen herra Pentti heitti sen kirjoituspöydälleen ja lausui:

— Minä mielihyväkseni huomaan, että hän on terve ja viihtyy toistaiseksi hyvin maaseudulla. Muutoin vaan tavallista lorua. No niin, poikaseni, käydään sitte käsiksi Hobbesiin, jahka ensin kutsun sisään Juhon...

Herra Pentti oli juuri aikeessa soittaa kamaripalvelijansa sisään, kun Aadolf esti sen ja pyysi saada kahdenkeskisesti puhutella setäänsä.

— Kautta Jupiterin! lausui valtakunnan-neuvos ja ravisti tapansa mukaan käheröityä peruukkia. — Näyttää ihan siltä, kuin olisi sinulla hyvinkin tärkeitä puheltavia. Olkoon menneeksi, minä kuuntelen, mutta puhu pian!

Aadolf kertoi nyt hyvin lyhykäisesti, että hän oli riitaantunut isänsä kanssa sen johdosta, että he olivat erimieltä kahden noituudesta syytetyn naisen vangitsemisesta, ja että tämä epäso pu oli mennyt niin pitkälle, että Aadolfin täytyi lähteä pois Signildsborgista.

— Veli Juhana on kaltaisensa, sanoi valtakunnan-neuvos, kun Aadolf lopetti kertomuksensa, — rehellinen ja oiva mies, siitä ei puhettakaan, mutta hiukan ahdasmielinen ja ajan ennakkoluuloihin taipuva. Se oli ikävä kohta, Aadolf kulta, mutta kyllä kaiketi veli Juhanan kiukku kerran lauhtuu, ja siihen asti saat sinä koettaa asettaa elämäsi täällä Tukholmassa niin auttavalle kannalle kuin suinkin. Mutta palatakseni jälleen ystäväämme Thomas Hobbesiin, jatkoi valtakunnan-neuvos, asettuen peilin eteen, — niin oletan että jo olet lukenut hänen *Elementa philosophicansa*, ja tahtoisin mielelläni kuulla mitä sinä arvelet hänen...

— Ah, parahin setäni, minä en todellakaan nyt halua puhella moisista asioista. Tulin pyytämään, että te hankkisitte minulle jotakin yhteiskunnallista asemaani vastaavaa tointa siksi aikaa, kuin oleskelen täällä Tukholmassa.

— Oikein mielelläni, lausui herra Pentti katsellen pitsikalvosimiaan, — minä suurimmalla mielihyvällä tarjoan sinulle apuani. Sinä olet neppaani, ja se on paras puoltolauseesi. Miksikä tahdot ruveta, poikaseni?

— Minä otan vastaan minkä sopivan viran hyvänsä, jonka tarjootte minulle, ja jota kykenen hoitamaan.

— Sinä olet neppaani, sanon vieläkin kerran, ja kykenet niin muodoin täyttämään mimmoisen viran hyvänsä. Mutta vähään sinä et saa tyytyä, et halpaan kirjuriinpaikkaan virastoissa etkä alhaisempaan virkaan sotaväessä. Et, et, sinä olet oikeutettu vaatimaan paljo, ja minä kyllä saatan kohtuulliset vaatimuksesi täytetyiksi... Hyvä on, lisäsi valtakunnan-neuvos itsekseen ja otti hyppysellisen kultaisesta rasiastaan, — tästä saattaa taas sukeutua pikkuinen virkistävä kina herrain valtakunnanholhojain ... minä vaadin pojalle paljo, ja kun sen hyväksyvät, vaadin yhä enemmän ... ja kun toistamiseen antavat perään, olen heitä harmistuneena sättävä ja vaativa yhä enemmän. Kautta Jupiterin! lystiä ajometsästystä ... kunnes tulee hetki, jona *heillä* ei ole mitään ja *minulla* kaikki jaeltavana.

Tämä ajatus tuntui herra Pentistä niin hupaiselta, että hän päätti panna sen täytöntöön. Että Aadolfin täytyisi sen kautta kauan odottaa, ennenkun hän pääsisi hyödylliseen ja hauskaan toimeen, jäi sedältä huomioon ottamatta. Kumminkin hän vielä toistamiseen vakuutti hankkivansa niinpian kuin suinkin Aadolfille kunniallisen toimen valtion palveluksessa. Sittenkun hän vielä oli kyselty neppaaltansa yhtä ja toista, hänen asuntoansa ja toimeentuloansa koskevia seikkoja, luvannut saattaa hänet hoviin ja antanut hänelle sen hyvän neuvon, että hän käyttäisi aikansa vakaviin opinnoihin sekä hupaiseen seurusteluun nuorten samanikäisten miesten parissa, soitti hän kamaripalvelijan luokseen ja ryhtyi tämän avustamana niin innokkaasti pukeutumaan, että Aadolf katsoi läsnäolonsa tarpeettomaksi ja lähti pois.

Ennenkun Aadolf seuraavana aamuna lähti linnaan, oli hän huolellisesti pukeutunut, koska luuli varmaksi, että hän kävellessään linnanpihalla kohtaisi useita tuttuja hovilaisten joukosta sekä kaartin upseereista, joiden kasarmi oli linnanmuurien sisässä. Niin kävikin: häntä piiritettiin, häntä onniteltiin sen johdosta, että hän vihdoinkin oli tullut huomaamaan, kuinka paljoa mukavampi oli olla pääkaupungissa kuin maaseudulla, ja vaadittiin häntä ottamaan osaa lukuisiin iloihin kemuihin, joita oli määrä viettää sinä ja vielä seuraavana päivänä.

Toverien kanssa puhellessaan Aadolf osotti niin suurta hajamielisyttä, että nämä siitä saivat aihetta leikkisiin kokkapuheisiin. Hän pysytteli vankien aituuksien läheisyydessä ja loi tuhkatieheään katseensa ristikkorautojen läpi niihin kovaonnisiin, jotka, enimmäkseen kahleilla ja jalkarautoilla varustettuina, astuskelivat aituuksien sisässä vanginvartijain valvonnan alaisina, tahti istuskelivat penkeillä pitkin seinustaa, nauttien heille suodun lyhyen ajan valosta ja raittiista ilmasta. Aadolf näki kalpeita kasvoja, joilla kaikki surun ja epätoivon, julmuuden ja paatumuksen vivahdukset kuvastuivat; mutta niitä raukkoja, joiden tähden hän oli tullut sinne, ei näkynyt, vaikka hän koko aamupuolen uskollisesti odotti, toivoen heitä näkevänsä. Mutta kun rautaovi viimeisen vangin mentyä sulettiin, kun aituus tyhjentyi ja vahtiparaati soittoakuntansa jälessä ja pertuskasotamiehiä riviensä välissä marssi poikki linnanpihan sijoittuaksensa linnan suurten portaiden edustalle, lähti Aadolf apein mielin palatsista ja palasi yksinäiseen asuntoonsa.

Seuraavana aamuna kävi Aadolf taas setänsä luona ja toivoi saavansa pitemmältä puhua hänen kanssaan. Hänen aikomuksensa oli koettaa herättää herra Pentissä osanottoa Inkeriä ja Elliä kohtaan ja saada hänet käyttämään vaikutusvoimaansa heidän hyväkseen.

Herra Pentti oli äsken noussut makuulta, kun Aadolfin ilmoitettiin tulleen. Nuori Skytte saatettiin makuuhuoneeseen, jossa hänen setänsä paraikaa luki kirjettä.

— Kauniita uutisia! huudahti valtakunnan-neuvos Aadolfia vastaan kohta, kun tämä näyttäytyi ovesa. — Sinäpä oikea juupeli olet! Isäsi kirjoittaa tässä pitkän epistolansa tavalliseen kaavaansa, oikean valitusvirren, josta en ole voinut lukea kuin puolet, mutta siitäkin on jo kylliksi. Sinä olet käyttänyt tyhmästi, poikaseni, hiivatin tyhmästi, ja jos joudut koko maailman pilkattavaksi, niin on syy sinun omasi. Piruako sinulla on ollut noitien kanssa tekemistä? Veli Juhana vakuuttaa ihan todesta takaa, että lemmejuoma on pilannut pääsi ja että olet pannut toimeen kotonasi aika mellakoita. Sinä olet hukassa, ystäväiseni; huomenna on tämä skandaali ihan varmaan koko Tukholman tiedossa; taikauskaiset säälivät sinua, ennakkoluulottomat nauravat sinulle.

— Siitä minä viis veisaan, Aadolf vastasi, — säälikööt tyhmät ja naurakoot sydämettömät. Juletkoon vaan yksikään julkisesti loukata minua, niin on minussa miestä antamaan ojennusta. On sentään hyvä, ettei teidän valistunut mielipiteenne minun suhteeni ole entisestään muuttunut, setä...

— Siinä erehdyt, lausui valtakunnan-neuvos Pentti terävästi; — tuhansia kevytmielisiä kujeitasi minä en lukisi sinulle miksikään, mutta minä en koskaan anna anteeksi tyhmyyttä, joka tekee Skytten nimen naurettavaksi.

— Minä toivon mielipiteenne muuttuvan, kunhan kerron mitkä syyt aiheuttivat menettelyni.

— Parasta kun et kerrokaan! Minä tiedän kaikki mitä sinä tahdot sanoa ... vaan jätä se nyt! Tuhottomasti rakastunut johonkin Canidiaan, puoskariakkaan, joka ei ole tehnyt muuta, kuin iätpäivät laastaroinut talonpoikien paisekkeita ja lukenut loihuja sairaiden sikojen yli!... Hyi perhana! Ja

mokoman naisen tähden saattaa aikaan ikävyyksiä ja meteleitä, suututtaa isäukkonsa silmittömäksi ja sotkea sekaisin maat ja taivaat! Ellen totta tosiaan olisi setäsi, niin nauraisin oikein sydämestäni houkkamaisuudellesi, mutta nyt minua suututtaa, sillä siitä pääsee juoru kulkemaan kautta koko Tukholman.

— Te siis paheksitte sitä, kun minä koetin estää tyttöraukan häpeällistä rääkkäämistä ... kun tahdon pelastaa viattomia, joiden henki on vaarassa ennakkoluulojen johdosta, joita te halveksitte yhtä syvästi kuin minäkin?

— Niin tosiaankin, ja minun täytyy sanoa se suoraan, että paheksin sitä mitä ankarimmin. Joka lähtee sotaan vallitsevia ennakkoluuloja vastaan, saa kalliisti maksaa yrityksensä.

— En olisi luullut kuulevani moista teiltä, setä hyvä. Pelonko tähden siis pitäisi tukahuttaa oikeuden ja totuuden tuntonsa?

— Jos vastaisin siihen myöntäen, niin on varmaa, ettet voisi olla siunailematta ja päivittelemättä rakkaan setäsi pelkuruutta, sydämättömyyttä ja niin edespäin. Välttääkseni sitä tahdon senvuoksi lausua vain sen toivomuksen, että sinusta, kun mielesi ajan pitkään talttuu, vielä on varttuva mies, yhtä viisas ja ymmärtäväinen kuin kuka muu tahansa. — Sinä, poikaseni, jatkoi hän, — olet valettu samaan kaavaan kuin isäsi. Sinä olet oikeudenkiihkoilija ja turhantarkka omantunnon-noudattaja, aivan kuin hänkin, ainoa ero on vain kasvatuksessanne ja mielipiteissänne. Hänen mielipiteensä ovat hänen aikansa ja asemansa mukaiset. Siksi ja ainoastaan siksi seisoo hän varmalla perustuksella. Jos sinäkin mielit saada vakavaa jalansijaa, täytyy sinun oppia sovitteluun ja välittelemään. Hyveen-esikuvat ovat sietämättömiä olioita, ja kaikista vähimmin siedettyjä kun ovat nuoria. Ne eivät ole ihmisiä; ne ovat tahdon koneistoja, jotka näykkivät meitä toisia, kun eivät pysty musertamaan meitä. Hiisi viekөөn, tokihan sinä lienet muutakin kuin vaan joku määrä filosoofisten arvostelmain määräälemää omaatuntoa. Etkö sinä ollenkaan osaa olla kevytmielinen ja antaa asiain mennä menojaan? Typerät siveyden saarnaajat eivät vielä ole hoksanneet sitä, että kevytmielisyydettä on mahdoton ihmisen saavuttaa elämänviisautta. Sitäpaitsi niin onhan itse mestarisi Descarteskin omantunnon-välittelijä. Eikö hän *Principia*-kirjansa lopussa sano juuri alistuvansa "katoolilaisen kirkon valtaisuuden" ja "viisaampien ymmärryksen" johdettavaksi? Sinä tahdot pelastaa kaksi ihmishenkeä. Varsin hyvä. Mutta sekö on pahempi, että joitakuita naisia poltetaan roviolla hurskaan tietämättömyyden vuoksi, kuin että miehiä tuhat määrin teurastetaan tappotantereella jumalattoman kunnianhimon uhreina? Jälkimäistä seikkaa ei sinun käy parantaminen; ja edellistäkin saat pitää hyvänä. Sinä et ole kasvanut skytteläisen sukupuun päivänpuoleisella rinteellä, kuten minä; mutta silti ei suinkaan liene välttämätöntä, että sinun tulisi olla sellainen jukurapää, joka asettuu otsallaan vastustamaan eteenpäin kiitäviä ajan epäjumalaisvaunuja. Sinä edistät paremmin asiatasi, jos asetut katsojain joukkoon ja laskettelet lisäksi pientä pilaa epäjumalasta. Sinulta puuttuu vielä elämänviisautta, ystäväiseni.

— Ja toivon etten tule sitä koskaan saavuttamaan, ellei se voi tapahtua muuten, kuin panemalla alttiiksi sen, mikä ihmisluonnossa on jalointa. Ei, setä hyvä, toiveenne eivät tule koskaan täyttymään; minä en koskaan ole muuttuva kunniantuntoa ja periaatteita puuttuvaksi, kylmäksi, harkitsevaksi, pelkääväksi ja matelevaksi raukaksi...

— Kah, kah ... heti jo tulena ja liekinä! jupisi valtakunnan-neuvos Pentti; — ja siinä ne kuultiin nuo peljättyt mahtisanatkin!... Mutta sanohan, poikaseni, mikä sinä tahdot olla miehiäsi?

— Se mikä olen: rehellinen mies.

— Hyvä, hyvä, Mutta tiedätkö mitä rehellisen miehen on odotettavissa, jos hän nousee ajan turhuutta ja ennakkoluuloja vastaan?

— Marttyyrikuunuuko tarkoitatte?

— Narrinkaapua!

— Minä olen kuullut tarpeeksi, sanoi Aadolf ja sieppasi lakkinsa; — ja koska en vielä ole saavuttanut tarpeeksi elämänviisautta ollakseni lausumatta epäsuosiollista arvostelua kestä hyvänsä, joka on sitä ansainnut, niin täytyy minun teille sanoa, että käsityksenne elämästä ovat minusta halveksittavia.

— Ai, siinä koetit satuttaa omaatuntooni ja tehdä kerrassaan lopun hyvästä tuulestani, sanoi valtakunnan-neuvos Pentti. — Mutta se ei sinulle onnistunut, poikaseni.

Ja Pentti herra alkoi lausuilemaan Horatiosta:

Lenit albescens animos capillus [vanhuus lieventää mielenkiivauden] j.n.e.

— Hyvästi, hullupää! huusi hän poistuvan nuorukaisen jälkeen. — Minä en odota että tulisit

pyytämään minulta anteeksi, ennenkun olen tehnyt sinut valtion virkamieheksi.

Mutta Aadolf lähti setänsä talosta sillä varmalla aikomuksella, ettei hän ikänä astuisi jalallaan sinne takasin.

Niinkuin herra Pentti oli ennustanut, että Aadolfin seikkailu pian tulisi pääkaupungissa tietyksi, niin tapahtuikin. Sen sai Aadolf kokea jo seuraavana päivänä, kun hän toivossa nähdä Elliä taas tuli linnanpihaan. Hän oli tuskin astunut linnanportista sisään, ennenkun hänen vastaansa kajahti naurunpuuska ja joukko sinne kokoontuneita nuoria herroja iski katseensa häneen, lasketellen yhä edelleen pilojansa.

— Hän tuli kuin tulikin: minä voitin vedon, huudahti muuan.

— Hyvät herrat, virkkoi toinen, — meidän täytyy saada nähdä noita, että jokainen meistä uskoisi tenhojuoman vaikuttavan, ilman että pari kaunista silmää on sen tehoa lisäämässä.

— Kaikista merkillisintä on, että hän taitaa olla vanha akka, ruma kuin paholaisen isoäiti, tokasi kolmas.

— Millaistahan olisi nähdä hellyyden kohtausta heidän välillään, huudahti neljäs, jonka sukkeluuden kuultua kaikki taas purskahtivat nauramaan.

Nuori Skytte ei voinut hillitä kiukkuaan, olletikin kun hän tuossa iloisessa joukossa näki monta aivan tuntematonta henkilöä, joille tällaista pilanteon oikeutta ei voitu myöntää senkään vapauden nojalla, joka on lähempien ystävien kesken sallittua. Hän astui joukon eteen ja vaati kiivaasti selitystä.

— Mitä te meistä tahdotte? vastasi vanhin joukosta, — Onko aikomuksenne kieltää meitä nauramasta? Sepähän olisi pirua! Ei, nuori mies, tehkää niinkuin sanon ja menkää h—tiin!

Näin puhui eversti Steinberg, kuningatar Kristiinan entinen suosikki, raakuudestaan ja riitaisuudestaan yleisesti tunnettu mies.

— Puheenne ei ole läheskään ritarismiehen arvolle soveliasta, mutta niinkuin puhutte, niin teitä kohdeltakoonkin, lausui Aadolf Skytte harmista punastuen, ja läppäsi miekkansa kahvalla everstiä suuta vasten.

Siitä syntyi yleinen hälinä. Steinberg tahtoi heti vetää miekan, mutta muutamat joukosta pidättivät häntä siitä.

— Sehän on kuninkaallisen hovirauhan rikkomista! huusi joku.

— Ulos, ulos! huusivat toiset, — täällä ei ole lupa miekkoja mitellä. Asia on sovittava toisessa paikassa!

Steinberg raivosi, mutta häneen tartuttiin kiinni käsivarsiin, ja joukko lähti linnanpihalta, eikä koko mellakkaa huomanneet muut, kuin vahtia pitävät sotamiehet ja pari vanginvartijaa.

Koko liuta lähti ikäänkuin äänettömästi sopimuksesta Norrbron yli Björencoun palatsin takaiseen aukioimeen puistoon.

Puustikon portit sulettiin.

— Hyvät herrat, sanoi sen jälkeen eräs nuori kreivi Horn, — ennenkun ryhdymme enempiin toimenpiteisiin, on asiasta ensin annettava selitys, ja kun minua ei ole pyydetty tekemään sitä kaikkien nimessä, niin teen sen omassa nimessäni. Minä ilmoitan siis puolestani mielipiteeni olevan, että vapaaherra Skytte oli velvoitettu vaatimaan meiltä selitystä ja että eversti Steinberg aatelismiehenä on käyttäytynyt kelvottomasti.

— Me yhdymme siihen, huusivat kaikki paitsi Steinberg.

— Hyvä on, lausui Aadolf Skytte, — minun mielestäni on solvaus tämän tunnustuksen kautta täydellisesti peruutettu, enkä minä muuta hyvitystä vaadi.

— Vaan minä en ole tyytyväinen mokomaan asian ratkaisuun, kiljui Steinberg. — Tuo poikanulikka on loukannut minua henkeen ja vereen asti, ja toisen meistä täytyy jäädä paikalle.

— Jos välttämättömästi tahdotte tapella, vastasi Aadolf, — niin tahdon ilmoittaa, etten nytkään aio osottaa teihin miekkani kärellä, vaan kahvalla.

— Oikein! huusivat kaikki yhdestä suusta, ja heidän yksimielisyytensä todisti, ettei yksikään

läsnäolijoista Steinbergiä myötätuntoisin silmin katsellut, Ikäistensä piiristä karkotettuna tämä mies liittyi, kuten Catilina muinoin, nuorempaan polveen, jonka tepposiin ja huvituksiin hän otti osaa ikäänsä nähden jokseenkin arvottomalla tavalla; mutta kun hänellä ei ollut nimeksikään vasta mainitun roomalaisen taitoa hurmata ja viehättää, niin eivät hänen nuorten seurustelutoveriensa tunteet häntä kohtaan olleet muuta kuin huonosti salattua halveksimista.

Yhä enemmän noista sanoista tuimistuneena paljasti Steinberg miekkansa ja huusi:

— Vetäkää heti miekka, tahi lyön kuoliaaksi teidät, hävytön poikanulikka, senkin räätälin jälkeläinen, noita-akan naurettava ihastelija! Vetäkää, sanon minä...

Mutta aikeessaan pysyen irrotti Aadolf miekkansa kannikkeesta paljastamatta terää. Hän otti tupesta kiinni, ojensi miekankahvan Steinbergiä kohti ja kävi tavalliseen miekkailuasentoon.

Tämä uhka, joka Steinbergin kiukun kuohutti ihan ylimmilleen, oli sitä vaarallisempaa, kun Steinberg oli tunnettu taitavaksi miekkailijaksi ja ahkeraksi kaksintaistelijaksi.

— Vetäkää miekka, muutoin olette hukassa! huusivat useat varottaen Aadolfia, sill'aikaa kuin Steinberg tuokion oli kahdenvaiheella, hillitsisikö hän kiukkunsa vai hyökkäisikö hän häpeäksensä siten varustetun vastustajan kimppuun.

Mutta kun nuori Skytte ei ollut varoituksista tietääkseenkään, kävi Steinberg raivoisasti hänen kimppuunsa, Aadolf torjui monta iskua ja kun hänen vastustajansa uudestaan huonolla menestyksellä karkasi häntä vastaan, löi hän miekankahvalla tätä toistamiseen kasvoihin.

Katsojat olivat tervehtimäisillään tätä onnistunutta, mutta vaarallista liikettä bravoo-huudolla, kun Steinberg uudelleen teki hyökkäyksen ja haavoitti Aadolfia vatsaan. Nuorukainen horjahti ja kaatui niiden syyliin, jotka olivat rientäneet tukemaan häntä.

Eräs saapuvilla olijoista riensi lähimpään välskärintupaan hankkimaan haavoittuneelle apua, ja toiset sillä aikaa päästelivät auki hänen vaatteensa ja kokivat ehkäistä verenjuoksua.

Sitomataitoon perehtymättöminä ei se luultenkaan olisi heiltä onnistunut, ellei muuan mies, joka tähän saakka jonkun matkan päässä oli käyskennellyt edestakasin puutarhassa, välinpitämätönnä katsellen taistelua, nyt olisi ehättänyt luo. Hän oli varreltansa kookas, laiha ja vähän kumara ikäpuoli herrasmies, puettu jokseenkin karvakuluihin vaatteihin.

— Tehkää tilaa, pojat, sanoi hän kimeällä äänellä, joka tunki yhtä paljon ulos suusta kuin sieramistakin, — minä olen tällaisiin asioihin paremmin perehtynyt kuin te, ja täysin yhtä hyvin kuin saksalaiset välskärimme... Pyh, jatkoi hän, kun hän oli kumartunut Aadolfin yli ja tarkastanut haavaa, — ei tämä miekanpisto teille kuolemaksi ole, nuori mies.

— Kuka tuo on? kysyi muuan joukosta.

Herra, jota kysymys koski, oli näköjään tarkkakuuloinen, sillä hän vastasi itse:

— Nimeni on Skutenhjelm, ja tuosta vanhasta takkikulusta voitte nähdä että olen antikvaari.

Niin sanoessaan riisui hän päältäään sanotun pukimen, repäsi paidastansa hian, josta teki siteen ja mutisi puoliääneen:

— Siihen meni paita? Ainoa ehjä mikä minulla olikaan.

Skutenhjelm satoi haavan nopeasti sekä taitavasti ja luki sillä välin samalla kimeällä äänellään nuorille herroille aika nuhdesaarnan, soimaten heidän riidanhaluaan ja tappeluintoaan.

— Minä haluaisin nähdä kaikkien kaksintaistelijain joutuvan kuin karpäset omiin miekkoihinsa pyristelemään, vakuutteli hän; — ja mitä erittäinkin herra kreivi Steinbergiin tulee ... mutta missä lemmolla herra kreivi on? Hän on mennyt tiehensä, luulemma... No, jääköön minulta sitte lausumatta hartaat toivotukseni hänen menestykseksen, vaan sen sijaan pyydän paria herroista ottamaan tätä siipirikkoa siivenkynkistä ja viemään hänet noita portaita ylös.

— Minnekkä tahdotte viedä minut? kysyi Aadolf.

— Minun huoneisiini; minä asun tuolla yläkerrassa, vastasi Skutenhjelm.

Aadolf ei ensi alussa tahtonut suostua tämän miehen auliuden ja myötätunnon osotukseen, koska hän tunsii hänet ainoastaan nimeltä, ja pyysi tulla saatetuksi omaan asuntoonsa; mutta taanoin niin tarkkakuuloinen Skutenhjelm pysyi kuurona hänen vastaväitteilleen. Aadolf oli tämän kummallisen

miehen vieraana niin kauan, kunnes tämä saapuville haetun kirurgin avulla sai hyvin hoidetuksi ja sidotuksi haavan, jonka jälkeen hankittiin vaunut, joilla Aadolf saatettiin kotiinsa Götkadun varrella.

Huhu tästä kaksintaistelusta levisi pian eriskummallisilla lisillä varustettuna läpi koko Tukholman, ja läheisesti sen kanssa yhteen liittyi juttu tenhojuomasta ja Aadolfin rakkaudesta noita-akkaan. Koko päivässä ei puhuttu muusta kuin nuoresta Skyttestä. Joka aamupäivä kokoontui linnanpihaan ihmisiä suurissa joukoissa nähdäksensä vilaukselta kuuluisia noitia, ja ylhäiset tyydyttivät uteliaisuuttaan käymällä vankityrmässä, jossa noitia tähytä töllisteltiin ikäänkuin metsänpetoja. Valtakunnan-neuvos Pentti oli silmitönnä vihasta ja kirjoitti pitkiä epistoloita laamanni Juhanalle siitä pahennuksesta, jonka tämän poika, oltuaan pari päivää pääkaupungissa, oli onnistunut aikaansaamaan; ei paljo puuttunut, ettei herra Pentti alkanut uskoa samaa kuin veljensäkin, että luultu lemmentuoma oli Aadolfin pään pilannut; ainakaan ei hänen kirjeistensä muuta selville käynyt.

Huhu kulki muun muassa nuoren pappismiehen Eerikinkin korville, Aadolfin ystävän, josta ennen on puhuttu tässä kertomuksessa. Hän sai tietää Aadolfin asunnon, kiiruhti sinne ja tapasi hänen vuoteenomana haavastansa, joka, vaikka se ei ollutkaan hengenvaarallinen, kuitenkin pidätti häntä sairastuoteessa.

— Terve tulemastasi, sanoi Aadolf, ja ojensi Eerikille kätensä; — oi, jospa tietäisit kuinka olen halajanut sinua nähdä ja puhutella! Aikomukseni oli käydä luonasi, kun sallimus Steinbergin miekan muodossa pakotti minun siitä luopumaan. Istu viereeni, ystäväni, ja kuuntele kärsivällisesti mitä sinulle kerron! Minä tiedän vallan hyvin minkälaisia huhuja minusta on liikkeellä, mutta toivon, että sinä ainakaan et ole paheksiva menettelyäni, et tuomitseva etkä tekevä sitä naurunalaiseksi kun kerron mitenkä asianlaita on. Oi, kovalle tuntuu olla sidottuna sairastuoteeseen, kun on ympärillä pelkkiä vieraita ihmisiä, jotka melkein pelkäävät lähestyä minua, antaaksensa minulle tilani vaatimaa apua ... kovalle tuntuu kun kaiken tämän ohella täytyy olla alituiseissa vaivassa ja pelossa ystäväni kohtalon tähden. Jos olen mielestäsi kalpea ja laihtunut, niin ei siihen ole syynä haava, joka vaatii minua toimetonna olemaan... Ainoastaan äidin sydän, jatkoi Aadolf, ottaen sängyn viereiseltä pöydältä kirjeen ja vieden sen huulilleen, — on kaltaisensa, mutta senkin pelko tekee minut rauhattomaksi ja masentavia ovat sen hellät nuhteet. Siitä käsität kuinka on virkistävää kun saan nähdä sinut?

Aadolf kertoi juurtajaksain viimeiset vaihteensa: suhteensa Inkeriin ja Elliin ja seuraukset siitä. Ollen yhtä harrassyttäminen kuin Aadolf ja miltei hän yhtä kiivas, kun hänen oikeudentuntonsa ja myötätuntoisuutensa joutuivat kuohuksiin, syleili Eerikki ystävänsä ja selitti mitä innokkaimmin sanoin hyväksyvänsä hänen ajatuksensa ja menettelytapansa, joskin tämä, kuten odottaa sopi, ei ollut vapaa inhimillisen heikkouden vaikutuksista.

Ainoa, jota Eerikki ei hyväksynyt, oli Aadolfin viha Svenoniusta kohtaan, joka tuli selvästi näkyviin hänen puhuessaan hengenmiehestä, Eerikin mielestä tämä viha oli kyllä mahdollinen selittää, mutta silti epäoikeutettu.

— Svenonius, sanoi hän, — on surkuteltava, mutta ansaitsee samalla kunnioitustakin. Hän taistelee omaa etua katsomatta ja ihmisiä pelkäämättä sen puolesta, minkä luulee oikeaksi. Kuinkahan monesta voi sanoa samaa? Kukin pelkäämätön mies, joka elävästi ja syvästi tuntee velvollisuutensa toimia oikean ja hyvän eteen, on maailman silmissä kiihkoilija: hän ei voi suvaita pahuutta, vaan hänen täytyy taistella sitä vastaan, missä hyvänsä hän sitä näkee ilmautuvan.

— Riittää jo! lausui Aadolf kärsimättömästi. — Sinä koetat turhaan vähentää inhoani tuota ihmistä kohtaan, jonka sydämettömyys ja julmuus täyttää mieleni kauhulla, jonka eläimellinen typerys minua iljettää. Minä olen kalliisti vannonut... Mutta olkoon jo! Puhukaamme jostakin muusta! Minä pyydän sinua auttamaan Elliä ja hänen äitiään. Pappina pitäisi sinun voida päästä heidän vankityrmäänsä...

— Minä olen sitä jo ajatellut, sanoi Eerikki.

— Sitä parempi. Mene sinne, kerro heille terveisiä minulta, ja anna heille sitä lohdutusta, jonka uskonto ja oma sydämesi voivat tarjota! Ja jos he jotakin tarvitsevat, mitä sääliväisyydestä on oikeutettu heille antamaan, niin ilmoita se minulle, ja tule pian takasin ja kerro kaikki, mitä olet nähnyt ja kokenut!

Eerikki täytti ystävänsä toivomuksen. Hänen sallittiin vankilansaarnaajan seurassa käydä Inkerin ja Ellin luona. Nämä olivat teljetty samaan huoneeseen myrkynpanijain, lapsentappajain ja irstasten naisten kanssa. Äiti ja tytär istuivat tämän saastaisen huoneen perimmässä ja pimeimmässä sopessa; kylmät muurit estivät heitä poistumasta kauemmaksi jumalattomien herjausten, epätoivon ja tunnonvaivain hurjain purkausten kuuluvilta, jotka koko päivänä eivät hetkeksikään taunneet, tahi välttääkseen kauheata uteliaisuutta, jonka esineenä he olivat. Sama uteliaisuus esti heitä nauttimasta sitäkään lyhyttä hetkeä, jona vankien sallittiin liikkua ulkona raittiissa ilmassa; vahtisotamiehet olivat turhaan kokeneet pakottaa heitä näyttäytymään töllistelevälle ihmisjoukolla, joka kaiket aamupäivät

ympäröi aitausta, ja jonka sorina tunki heidän vankityrmänsä perille saakka.

Nuori pappismies läheni kovaonnisia. Ellin pää lepäsi äidin sylissä; Inkeri istui etukumarassa muuriin päin ja tuijotti lattiaan. Eerikin astuessa heidän eteensä nosti Inkeri kasvonsa ylös ja teki vastentahtoisen liikkeen, joka ilmaisi hänen haluavan olla rauhassa.

— Herra pastori, sanoi hän heikolla äänellä, — jos te olette tulleet, kuten virkaveljennekin, ainoastaan kääntämään minua tieltä, jota en koskaan ole kulkenut, niin ei käyntinne ole minulle lohdutukseksi vaan rasiutukseksi. Minun on mahdoton katua rikosta, jota en ole tehnyt. Mutta jos olette tulleet vuodattamaan mieleeni, joka jo alkaa epäillä, uutta luottamusta Jumalan kaitselmukseen ja kuuliaisuutta Hänen tahdolleen, niin olette tervetullut, sillä sitä minä halajan.

Vankilansaarnaajan läsnäolo esti Eerikkiä sanomasta kaikkea, mitä hän tahtoi.

— Minä toivon, lausui hän puoliääneen, että luotatte minuun, kun sanon, että olen ollut puheisilla herra Aadolf Skytten kanssa ja sen johdosta saapunut tänne.

Kuullessansa Aadolfin nimeä mainittavan Elli katsahti ylös, ja hänen kasvonsa kirkastuivat. Hän aikoi sanoa jotakin, mutta Eerikki viittasi häntä vaikenemaan ja lausui Inkerille, ojentaen samassa hänelle kirjan:

— Tämä kirja on kirjoitettu lohdutukseksi ja mielen ylennykseksi niille, jotka vankeudessa nääntyvät, sekä syyllisille että syyttömille. Minä lahjoitan sen teille sitä varten, että se levittäisi valoa teidänkin pimeään vankeuteenne.

Sittenkun hän oli Inkerin ja Ellin kanssa vähän aikaa puhellut ja koettanut luoda uutta toivoa heidän sydämiinsä, lähti hän pois luvaten tulla uudestaan.

Eerikin onnistui pian taivuttaa vankilansaarnaaja suosiollisemmaksi heitä kohtaan ja saada aikaan sen, että Inkeri ja Elli tämän pyynnöstä muutettiin naisten yhteisestä vankihuoneesta erityiseen kammariin, jossa he saivat olla kahdenkesken. Niinikään onnistui hänen puhutella vankilan vahtimestaria niin että tämä korvausta vastaan hankki heille parempaa ruokaa, kuin mitä vangeille tavallisesti annettiin, joka ruoka oli kovin huonoa. Tämä ynnä se lohdutus, jota hänen käyntinsä vankiparolle tarjosi, oli kaikki mitä hän heidän hyväkseen saattoi tehdä.

Ne päivät, jotka kuluivat, ennenkun Aadolf Skytte parani, tuntuivat hänestä tuskallisen pitkiltä. Eerikki ja lääkäri olivat ainoat, jotka kävivät hänen luonansa hänen yksin ollessaan.

Ilolla hän sen vuoksi tervehti hetkeä, jolloin lääkäri vihdoinkin salli hänen lähteä huoneestaan. Hän riensi ulos ja käyskenteli koko päivän pääkaupungin ympäristössä, joka jo oli alkanut pukeutua kevään ihanaan vihervyyteen. Mutta kun hän hämärän tultua saapui kaupunkiin ja lähti sen ahtaita katuja astelemaan, tuntui alakuloisuus taas valtaavan hänen mielensä. Kun hän kotvan aikaa oli samoillut ympäri ilman tarkempaa päämaalia, päätti hän suunnata askelensa asuntoansa kohden. Tultuansa Sulkusillalle tuli häntä vastaan pitkä, kyyryvartaloineen, kaapuun puettu haamu, joka ensin meni ohi, vaan sitten äkisti käännähtihän takasin ja löi häntä olkapäälle.

— Ellen erehdy niin olette te vapaaherra Aadolf Skytte, lausui kimeä ääni hänen korvansa juuressa.

— Herra Skutenhjelmkö? virkahti Aadolf, joka taas tunsin miehen.

— Niin juuri. Minua ilahuttaa nähdä teidät taas jalkeilla ... mutta, Olympon jumalat varjelkoot, kuinka onnettomalta te näytätte! Olisiko se pieni naarmu, joka minulla oli ilo sitoa, saattanut terveessä nuorukaisessa aikaan tuollaisen muutoksen? Se ei ole mahdollista. Sitten sen on kaiketi tuo kuuluista tenhojuoma...

— Hyvä herra, keskeytti hänet Aadolf, — vaikka olen teille kiitollisuuden velassa, pyydän sittenkin huomauttaa, että pilanne ei ole sukkelata eikä sopivatakaan.

— Ho, hoo, nauroi Skutenhjelm, — sehän sopii mainiosti kinastelun aluksi, jota saattaa seurata uusi kaksintaistelu. Älkää päästäkö tilaisuutta käsistänne, nuori mies! Te olette näköjään hyvin riidanhaluinen. Jatkakaa! Antakaa minulle haaste! Minä hyväksyn sen ja te saatte itse valita aseet. Minulla on kotona oivallinen asekoitelma, jota omin silmin olette katsellut ... parempi koitelma kuin millään ruotsalaisella muinaiskalujen kerääjällä ennen minua. Valitsetteko skyyttalaiset jouset kalanluisilla nuolilla tahi muinaisgootilaiset kivimoukarit tahi gallialaiset pronssimiekat? Tai kenties mieluummin heiluttelette kolmen kyynärän pituista kaksiteräistä miekkaa, joka on ollut joko Starkotter tahi Ramundur-jättiläisen oma, vaan jota Stiernhielm väittää rauhalliseksi kruunausmieheksi, jota ainoastaan joku läähättävä airut on mukanaan raahannut? Valitkaa itse! Mutta ellette todellakaan janoa vanhan antikvaarin verta, niin seuratkaa häntä kotia ja osottakaa, että enemmän janoatte hänen

oluttaan. Sanalla sanoen: minä pyydän teitä yksinkertaiselle illalliselle erään kolmannen henkilön seurassa, josta tulette pitämään.

Niin lausuen tarttui Skutenhjelm Aadolfia käsivarteen. Tämä, jota ei haluttanut joutua seuraan, kieltäytyi ensialussa, mutta Skutenhjelm uudisti pyyntönsä niin hyvänsävyisin sanoin, että Aadolf siihen suostui.

— Puhukaamme peittelemättä, jatkoi vanha antikvaari. — Minä luulen että liikkeellä olevat halpamaiset huhut ovat saattaneet teidät karttamaan kaikkea seuraa. Mutta te olette alakuloinen ja tarvitsette hauskuutta; ja kun aina mieltyy siihen henkilöön, jolle on ollut tilaisuudessa tekemään pienen palveluksen, niin tahdon täten sanoa, että olette majaani ja seuraani tervetullut. Ja koska olen monelta kuullut, että minua pidettäneen hullunkurisena henkilönä, niin toivon että teilläkin on oleva jotakin huvia minusta.

Astellessaan kaupungin läpi ja kulkiessaan Norrbron yli Björencoun talolle, missä hän asui, Skutenhjelm jutteli hänelle kaikenmoista kaduista ja merkillisistä taloista, joiden ohi he kulkivat, ja höysteli näitä kaskujaan niin teeskentelemättömillä sukkeluuksilla, että Aadolf, tietämättä miten, yhtäkkiä oli käynyt hyvälle tuulelle.

Heidän saavuttuaan Skutenhjelmin koruttomaan asuntoon, jossa kaikki oli hyvin antikvaarista näöltään, alkaen omistajasta itsestään aina seiniä koristaviin kalpoihin ja vanhanaikaisiin vaan erittäin mukaviin nojatuoleihin, sytytti isäntä talikynttilän, lausui vieraansa tervetulleeksi ja alkoi vetää esiin halkoja eräästä komerosta, jota hän samalla käytti puuvajana sekä antikvaaristen harvinaisuuksien säilöpaikkana.

— Kyllähän minä voisin antaa tämän työn Kaisankin, vanhan emännöitsijäni tehtäväksi, huomautti Skutenhjelm, — mutta ensinnäkin on siitä ruumiille hyvä liikunto, kun koko päivän on istunut ja piirrellyt riimikiviä, ja toiseksi on Kaisa viime aikoina ruvennut vähän laiskottelemaan ... mutta eihän tuo ole ihmekään, johan hän onkin talouttani hoitanut kolmekymmentä vuotta tahi vähän neljäntäkymmentä ... siitä asti kun tulin ylioppilaaksi ... niin että hän jo saakin olla kärtyisä ja hieman laiska.

Skutenhjelm sytytti sitte halot suuressa rautauunissa, kantoi pöydän ja kolme nojatuolia pesävalkean läheisyyteen, otti samaten esiin kaksi piippua, joista toisen antoi vieraalleen, ja huusi omituisella kurkkuaänellä Kaisaa.

Sieti hyvän aikaa odottaa ennenkun Kaisa suvaitsi isäntänsä kutsua noudattaa. Vihdoin tuli näkyviin pullakka, siistipukuinen eukko, jonka kasvoissa kärtyisyys, hyväsydämyisyys ja kunnianarvokkuus omituisella tavalla kuvautuivat.

Niiattuaan Aadolfille kääntyi hän isäntänsä puoleen seuraavalla kysymyksellä:

— No, mitä heillä nyt taas olisi asiaa, herra antikvaari?

— Laitapa illallisateria kolmelle hengelle! käski Skutenhjelm ja sytytti piippunsa.

— *Kolmelle* hengelle? ihmetteli eukko. — Ohhoh, kuinka isosti herra antikvaari nyt tahtoisivat laitattaa! Mutta mistäpä antikvaari ottaa yhden lautasen? Tietäväthän he, ettei heillä ole muuta kuin kaksi:

— Vaiti, Kaisa! Sinähän ilmaiset valtiotalouteni syvimpiä salaisuuksia.

— Koko maailma saakoon kernaasti tietää, kuinka antikvaari hoitaa talouttaan, sillä sitä ei voida puolustaa. Kyllä he ostelevat satojen taalarien edestä vanhaa joutavaa kivenromua ja rautapalasia ja muuta sellaista, mutta kun pitäisi saada muutaman pennin maksava savilautanen, niin sitä ei ole vara ostaa.

— Vaiti, sanon minä!... Ja anna minulle lainaksi puuttuva talrikki!

— No, voihan tuon yhden talrikin saada minulta lainaksi, mutta ruoka?

— Ruuan me tietysti syömme: sehän on selvää.

— Niin kyllä, mutta ensinnä minun kait pitänee hankkia sitä, ja koska antikvaari tänä iltana aikoo elää isommasti, niin eivät tavalliset laitokset riittäne.

— So! Älä kursaile siinä eukko, vaan latele pöytään mitä sinulla on!... Suokaa anteeksi, jatkoi Skutenhjelm Aadolfille, — meillä on vaan tavallista iltaruokaa, jota parhainkaan mielikuvitus ei voisi sanoa liian herkulliseksi. Teillä on edessänne vanhapoika, joka itse on vähään tyytyväinen, vaan vaatii

vieraaltaan paljon suvaitsevaisuutta... Kaisa, minä sanon sinulle, latele pöytään mitä sinulla on, ja jos huomaat varastostasi jotakin puuttuvan, niin tuolla on rahakukkaro ikkunalla.

— Kyllähän rahakukkaro on ikkunalla, vaan antikvaari eivät kenties muista, että se on tyhjä. Antikvaari antoivat viimeiset kolme taalaria vanhalle sotamiehelle, joka päivällä kävi täällä kerjuulla. Häpeä on olla niin tuhlaavainen...

— Vaiti, Kaisa, se ei kuulu sinuun. Huomenna saan neljännespalkkioni, ja silloin on kukkaro taas täysi. Peijakkaan taloushuolet! Miksi ei ihminen voi elää niinkuin liljat kedolla, jotka eivät kehrää...

— Kyllä eivät antikvaarikaan kehrää, siinä he ainakin ovat liljan kaltainen, eivätkä he myös kokoo riiheen ... siinä he ovat linnun kaltainen. No, jatkoi eukko, — kyllähän minä parastani koetan, ja ellei siitä tule hyvä, niin on se antikvaarin oma syy.

Kaisan kattaessa pöytää saapui Skutenhjelman toinen vieras. Tämä oli vanha, jalon ja kunnianarvoisan näköinen mies, jolla oli korkea otsa ja suuret silmät, joista loisti neroa ja iloisuutta. Aadolf tunsu hänet heti: se oli Ruotsin kansan suosikki, ylistetty runoilija, Yrjö Stiernhielm.

**

Skutenhjelm riensi ystäväänsä vastaan, joka samalla oli hänen esimiehensä muinaisesinekollegiossa, ja pudisti hänen kättänsä. Näiden kahden herran oli tapana säännöllisesti kaksi kertaa viikossa syödä yhdessä illallisateria vuorotellen toistensa luona. Tällä kertaa oli viimeksimainitun vuoro olla isäntänä. Ruokalajit olivat aina samat, mutta iloisuus joka kerralla uusi.

Kun Skutenhjelm oli esitellyt Aadolfin ystävälleen ja Aadolf syvällä kumarruksella esiintuonut kunnioituksensa, pukeutui Stiernhielm vanhaan yönuttuun ja otti Skutenhjelman kädestä entisen piippunsa, istuutui nojatuoliin ja nosti jalat arinakivelle.

— No, Skutenhjelm, sanoi runoilija iloisesti, — oletko jo saanut valmiiksi tieteellisen väitöskirjasi merkillisestä vaskikypärästä, joka löydettiin Oxenstjernan kellarin pohjalta?

— Olen, vastasi puhuteltu, — minulla on nyt väitöskirja valmiina, ja toivoakseni olen saanut täydellisesti näytetyksi toteen, että löytökalu on kuin onkin vaskikaudelta polveutuva kypäri ja siis vanhempi kuin Odenin tulo maahan. Sinä olet tuima epäilijä, Stiernhielm, mutta tällä kertaa et sinä pitkälleäkään pääse. Minä esiinnyn tieteen täysissä varusteissa, Herodotokselta, Diodorokselta ja monilta muilta saamillani aseilla. Katsokaa tätä, jatkoi hän ja otti seinältä kypäräksi luulemansa esineen, jota hän näytti Aadolfille, — kuka näkevä ihminen voi väittää, ettei tämä ole ollut soturin pääankoristeena?

Aadolf tarkasteli kalua ja huomautti, että jos se on ollut kypäri, niin sen muinaisella kantajalla on pitänyt olla kummallisenmuotoinen pää.

— Sitä minä en kielläkään, vaan näytän päinvastoin toteen teoksessani, että hyperborealaisilla eli muinaisilla pohjanperäläisillä on ollut käytännössä sama tapa kuin nykyään vielä monilla länsimaisilla intiaaniheimokunnilla on: että he laudanpalasilla ovat litistäneet vastasyntyneiden lastensa pääkallot ja siten antaneet niille kummallisen muodon. Kuhmuista näkyy, että kypäri on suojannut herraansa monissa sotakarkeloissa, missä iskuja on runsaasti sadellut, ja siellä täällä syvennyksissä säilyneestä noesta käy ilmi, että kypäri muiden aseiden joukossa oli koristamassa lavaa, jolla soturin hengetön ruumis poltettiin, ja sitten yhdessä hänen tuhkauurnansa kanssa haudattiin maahan. Sitä todistaa lisäksi sekin seikka, että minä kypärän vierestä löysin rikotun saviastian palasia. No, Stiernhielm, tahdotko kuulla todisteluni ruokaa odotellessamme?

— En, en, minä olen jo puoleksi vakuutettu, ja väitöskirjan saan kyllä aikanaan kuulla muinaisesinekollegiossa. Mutta anna tänne tuo kallisarvoinen muinaisjäännös, että saan silmällä sitä tarkemmin!... Katsotaanpa! Mitä varten siinä on tämä reikä? Voitko sinä sen selittää?

— Siinä on ollut ennen nasta, johon kypäränkoriste on kiinnitetty, selitti Skutenhjelm.

— Mutta mitä tämä on? jatkoi Stiernhielm ja pisti sormensa reikään, josta hän kaivoi esiin pienen kokoonkäärityn paperiliuskan; — löytö, kautta Jupiterin, merkillinen löytö, joka todistaa pohjanperäläisten vaskikaudella käyttäneen lumppaperia!

— Anna tänne! sanoi Skutenhjelm innoissaan ja tempaisi paperin ystävänsä kädestä; — hm, mm, mm, tämä käy yli kaiken ymmärryksen. Katsotaanpa, ehkä siihen on riimuja kirjoitettu ... riimuja? Ei!... Hm!

— Lue ääneen! sanoi Stiernhielm.

— Hm, mm, mm, murisi Skutenhjelm silmäillessään kirjoitusta, jolloin hänen pitkä nenänsä Aadolfin

mielestä näytti käyvän vielä pitemmäksi.

— No, virkahti Stiernhielm, — mitä merkittäviä tietoja sinä tuosta löydöstä saat?

— Hm, sinä olet kaltaisesi, Yrjö, jupisi Skutenhjelm katsahtaen hämillänsä Aadolfiin ja vilkaisten terävästi Stiernhielmiin, joka samassa purskahti nauruun.

Aadolf ymmärsi nyt, että Skutenhjelmistä oli tehty jotakin pilaa, jonka hän heti kohta huomasi todeksi.

— Kuulkaa itse ja päättäkää, miten kelvottomasti minua on kohdeltu, sanoi Skutenhjelm. — Tässä paperissa on: "*Että tämä vaskikapine on kuulunut äitivainajani kyökkikaluihin sekä yhdessä saviastian sirujen kanssa haudattiin kellarini pohjaan sitä varten, että herra antikvaari Skutenhjelm saisi tilaisuuden kirjoittaa tieteellisen väitöskirjan, todistaa Gabriel Tuurenpoika Oxenstjerna. Läsnaollut todistaja: Yrjö Stiernhielm.*"

— Minähän löin vetoa kanssasi, että saisin sinut petetyksi! sanoi Stiernhielm nauraen, niin että oli nikahtua. — Vieläkö tahdot lyödä veikkaa kanssani samasta asiasta?

Aadolf ei voinut olla nauramatta, ja Skutenhjelm itsekin unohti nopeasti suuttumuksensa; hän heittäytyi sohvalle ja nauroi oikein sydämensä pohjasta.

Sitten hän koppasi viattoman kupariastian, aukaisi oven ja oli juuri heittämäisillään sen eteiseen, kun Kaisa tuli häntä vastaan ruokatarjotin käsissä.

— Mitä he nyt aikovat tehdä? sanoi hän. — No ihmettä, joko nyt viskaatte ulos tuon kypärän, josta aamusella sanoitte, ettette myisi sitä sadastakaan talarista? Antakaa se ennemmin minulle, minä myyn sen vaskisepälle.

— Mitä sinulla on tarjottavana? kysyi Stiernhielm, — saksanvehnäleipää, munia, kinkkua, olutta ... onpa se mainiota! Ja maitoa! Sehän on oivallista, Kaisa.

— Te näette nyt, sanoi Skutenhjelm Aadolfille, kun oli käyty pöydän ääreen, — mitä minulla on tarjottavana, mutta jos tahdotte tehdä mielikseni, niin seuratkaa Stiernhielmin esimerkkiä, sillä hän pitää hyvänänsä kaikkea ja syö kuin oikea taalainmies. Hei kuule, Stiernhielm, sanoi hän tälle, joka jo oli syventynyt tarkastelemaan lähemmin sianlihaa, — satuin juuri muistamaan vanhan sanaharkkasi Terseruksen kanssa. [Aadolfille:] Olette kai kuullut puhuttavan siitä? Terserus hyvänä teologina väitti, että hepreankieli on kaikista kielistä vanhin, mutta Stiernhielm todisti tunnetulla tavallaan, että ruotsinkieli on vanhin ja että sitä puhuttiin jo paratiisissa. Nimi *Aadam* merkitsee, että ensimmäinen ihminen luotiin tomusta [tomusta = ruotsiksi *av damm*], ja nimi *Eeva* johtuu siitä, että Aatami ihmeissään huudahti: *he, vad!* [*he, vad* äännetään: *hee va'*; suomeksi = mitä!], kun hän herättyään näki kaikkien meidän kantaäidin vieressään. Mitä pidätte selityksestä? Eikö se ole satuttava?

— Minä olen kuullut, vastasi Aadolf, — että se ainakin kuulijoihin vaikutti sen, mitä herra Stiernhielm oli tarkoittanut. Kuningatar Kristiina, hovi, professorit ja kaikki ylioppilaat lienevät yksin suin nauraneet ja Terserus hämmästyneenä mykistynyt.

— Aivan varmaan... Mutta ettekö sitten usko Stiernhielmin tarkoittaneen totta? kysyi Skutenhjelm.

— Itse asiassa, sanoi Aadolf ja katsahti empivästi Stiernhielmiin, joka ääneti ja totisena viilteli sianlihaa, — minä en tiedä mitä uskoa. Minua melkein epäilyttää...

— Vai epäilyttää? puuttui Skutenhjelm puheeseen; — ei, kyllä hän oli ihan tosissaan, siitä saatte olla varma! Kuule, Stiernhielm, toisti antikvaari, joka ottamalla sanotun jutun puheeksi tahtoi hänelle vähäisen kostaa, — joko olet saanut pohdituksi, missä paratiisin paikka oli? Vai vieläkö olet epätietoinen, valitako Fitja, Danderyd vai Loudden? [Kaikki paikkoja lähellä Tukholmaa. Suom.]

— Vastaa sinä toiseen kysymykseen, — mahtoikohan paratiisissa olla riimukiviä?

— Riimukiviäkö? Ho hoo! Riimukiviä uuden uutukaisessa maailmassa!

— Tai kivistä tai vaskikypäriä?... Ei, ystäväiseni, niitä ei siellä liene ollut, ja millaistahan naamaa sinä olisit näyttänyt paratiisissa, jos Herramme olisi sijoittanut sinut sinne Aatamin aikoina. Mitä te, vapaaherra Skytte, arvelette? Eiköhän ystäväimme, kun hän ei olisi löytänyt muinaisjäännöksiä, olisi harmissaan mennyt hirttäytymään hyvän ja pahan tiedon puuhun? Paha vain, ettei niin käynyt! Moinen hedelmä kielletyssä puussa olisi peloittanut pois Eevankin. Siitä näkee, kuinka paljon paha voi seurata siitä, että ihmiset eivät ajallaan hirtä itseään.

— Sallitaanko minunkin nyt tehdä herra Stiernhielmille kysymys! sanoi Aadolf, kun antikvaari ensin

oli päästänyt uuden naurunpuuskan ilmoille.

— Kernaasti, vastasi Stiernhielm.

— Minä olen utelias tietämään, mikä teidän todellinen mielipiteenne ruotsin- ja hepreankielen iästä on. Minä en oikein usko, että te, herra Stiernhielm, olisitte vakavin mielin lausunut tuon äskeisen väitteen, niinkuin isäntämme vakuuttaa.

— Tiedättekö, mitkä ovat viisaitten miesten mielilauseet? kysäisi Stiernhielm vastaan.

— En.

— Toinen on *Dulce est sapere* [suloista on juoda viisauden lähteestä], toinen *Dulce est dissipere in loco* [suloista on laskea leikkiä otollisella ajalla]. Kumpaako lausetta minä silloin noudatin, on ja pysyy vastakin kysymyksenä, josta ne, joilla ei ole muuta mietittävää, halusta kiistelköt.

Kun tähän leikilliseen tapaan oli pakinoitu siksi, kunnes yksinkertainen illallinen oli päättynyt ja aterioitsijat asettuneet puoliympyrään sammuvan takkavalkean ääreen, ryhdyttiin vuorostaan puhumaan nuoren Skytten suhteesta Elliin. Stiernhielm otti niin hellävaroen asian puheeksi, että Aadolf ollenkaan loukkaantumatta hänen kysymyksistään tunsii tyydytystä saadessaan vastata ja kertoa tälle ilonsa huimuudessakin kunnioitusta ansaitsevalle miehelle kaikki, mikä hänen mieltänsä painoi.

— Hyvä on, kunnon ystävä, sanoi Stiernhielm ja puristi Aadolfin kättä, kun tämä oli puheensa lopettanut, — te olette menetellyt jalon nuorukaisen tavoin. Mutta rohkea täytyy olla! Kulkekaa pystyssä päin houkkioiden edessä ja odottakaa tyneesti, mitä tuleva aika myötänsä tuo!... Uskotteko, että minutkin on jo tahdottu tehdä noidaksi, eikä vähempää kuin kaksi kertaa. Asia tapahtui ollessani professorina Tartossa. Minä tutkin luonnontieteitä ja olin hankkinut itselleni moninaisia yleisölle tuntemattomia instrumentteja, niiden joukossa aurinkolasin ja suurennuslasin. Aurinkolasilla sytytin vallattoman leikkisällä päällä ollessani liiviläiseltä talonpojalta parran tuleen. Ukko pelästyi niin kovin, että vaivalla saimme hänet estetyksi vetämästä minua oikeuteen noituudesta. Toisen kerran jouduin samanlaisen kepposen tähden vielä pahempaan pulaan. Minulla oli virkatoverina eräs lakitieteen professori Virginius, peräti hiljainen mies, jolle lystiksni tein tuon tuostakin pieniä kepposia. Virginius oli saanut päähänsä, että minulla oli *spiritus*, ja pyysi kiihkeästi nähdä sitä. Kun hän herkeämättä kiusasi minua pyytämislään, päätin tehdä hänelle kepposen. "Sinä saat nähdä sen", sanoin, "jos tulet luokseni tänä iltana; mutta sinun täytyy tehdä juhlallinen vaitiolon vala". Vala tehtiin, ja minulla oli kaikki valmiina, kun mies tuli. Olin pannut erään hyvin tavallisen pikku hyönteisen suurennuslasini alle, ja sanoin, että siinä se nyt on se spiritus. Kim Virginius näki kuusijalkaisen kömpyröivän hirviön, meni hän kalpeaksi ja vetäytyi hämmästyneenä taapäin. Parin päivän kuluttua tiesi koko Tartto, että Virginius oli nähnyt kummituksen, jota minä kutsuin spiritukseksi; huolimatta vaitiolon lupauksestaan oli professoriraukka siitä, mitä hän oli nähnyt tai luullut nähneensä, kielitellyt vaimolleen, jonka vallan alaisena hän oli, ja rouva kertoi sen vuorostaan juorusiskoilleen. Seurauksena oli, että minut haastettiin lautakunnan eteen, johon kuului jumaluusoppineita ja lakimiehiä, eikä auttanut muu kuin näyttää, miten kaikki oli tapahtunut, ja sitten tehdä uusi uskontunnustus osoittaakseni puhdasoppisuuttani...

— Ja te voitte tehdä tuon uskontunnustuksen hyvällä omallatunnolla? lausui Aadolf.

— Miksikä en, sanoi Stiernhielm totisena, — minä olen harras luterilainen; muuten en olisi sitä tehnyt.

Täten jatkui puhe, milloin vakavana, milloin leikkisänä, kunnes puoliyö yllätti. Silloin Stiernhielm nousi ja vähäinen iltaseura hajautui. Aadolf suostui ilolla näiden kahden herran pyyntöön ottaa tästälähin heidän kekkereihinsä osaa, sillä näiden nerokasten, jalojen miesten seurassa vietetyt hetket olivat virkistäneet häntä.

Mutta pahaksi onneksi ei kauan kestänyt, ennenkuin Stiernhielm ja Skutenhjelm kutsuttiin Tukholmasta pois, edellinen erään hallintoasian tähden, jälkimmäinen tutkimaan, selittämään ja kuvaamaan De la Gardien tiluksilla Länsigöötanmaalla tavattuja merkittäviä muinaisjätteitä. Erottuansa heistä Aadolf harvoin poistui asunnostaan, eikä hänen luonansa käynyt muita kuin Eerikki, joka tuontuostakin toi hänelle tietoja Inkeristä ja Ellistä. Suruksensa Eerikki huomasi, että hänen ystävänsä päivä päivältä kävi yhä synkemmäksi; hän koetti parhaansa mukaan tuota alakuloisuutta haihduttaa, mutta hänen voimansa eivät siihen riittäneet.

Näin kului huhtikuu nuoren Skytten yhä oleskellessa Tukholmassa.

Viimeisessä tänä aikana kirjoittamistaan kirjeistä äiti kertoi hänelle uutisen naapuritalosta, Sjövikistä. Rouva Agnes Drake oli erään hänen palvelukseensa jääneen isänsä entisen uskotun palvelijan sekä

parin kolmen muun mies- ja naispalvelijan seurassa lähtenyt matkalle etelämaihin toivoen heikon terveytensä siellä korjautuvan. Hän aikoi kulkea maitse Skoonen rannikolle ja Juutinrauman poikki Tanskan kautta Reinin seuduille. Vielä kerrottiin kirjeessä, että herra Kustaa Drake, niin pian kuin hän saisi tärkeät taloudelliset asiat järjestetyksi, matkustaisi vaimonsa jäljestä ja viettäisi hänen kanssansa kesän ulkomailla. Sen oli vapaaherratar kuullut herra Kustaa Drakelta itseltään, joka nykyisin harva se päivä kävi Signildsborgissa. Vanloo oli niinikään yht'aikaa Agneksen kanssa lähtenyt matkalle Etelä-Ruotsiin.

Kohta sen jälkeen Aadolf sai eräänä iltana Eerikin kautta tietää, että käräjät, joissa juttu noidiksi luultuja naisia vastaan tulisi esille, olivat alkaneet, ja että Inkeri ja Elli samana päivänä oli ruunun kyydillä saatettu sinne. Tästä tiedon saatuaan Aadolf heti kutsui luokseen isäntänsä, maksoi hänelle velkansa ja määräsi, että hänen hevosensa oli aamunkoitteessa oltava satuloina.

Seuraavana aamuna varhain Aadolf ratsasti Skanstullista ulos ja lähti ajamaan Signildsborgiin, jonka läheisyydessä, neljännespenikulman päässä, kihlakunnan käräjätalo sijaitsi.

XVI.

Noitatutkinnat.

Tie, jota Aadolf kulki, luikerteli vaihtelevan seudun läpi oikullisissa polvekkeissa, joita nykyajan tienrakentaja olisi hämmästyen katsellut. Näytti siltä, kuin tienmutkat olisivat olleet vain sitä varten, että matkailijat olisivat saaneet tutustua kaikkiin seudun kauneuksiin, mutta heidän pikaista perilletuloaan tai matkan mukavuutta ne eivät ollenkaan edistäneet. Joka mäellä oli tavaton viehätysvoima; sen sijaan että olisi kulkenut suoraan tasankojen poikki, tie teki mutkia huviksensa kuljettaen matkustavaisia äkkijyrkänteitä ylös ja alas. Nykyiset ajanhukkaa pelkäävät rahanonkijat olisivat kylmäkiskoisina sättineet tuntematonta tien tekijää; maita kiertelevä ylioppilas, joka etsii kauniita ja vaihtelevia maisemia, olisi sen sijaan antanut katseensa kiitää yli seutujen joka kukkulalla yhä enenevällä ihastuksella.

Aadolf Skytte ei tehnyt kumpaakaan: hän oli vaipunut synkkiin ajatuksiin, ja hevonen kiidätti häntä sillä välin milloin petäjänummien poikki, joiden ympärillä maisema havumetsineen, järvineen levittäytyi aamunkoitteen kalpeassa valossa; milloin somien laaksojen läpi, joissa tuorelehdäiset koivut humisivat ja kauniiksi punatut talonpoikaistalot niittyineen, peltosarkoineen vilahtelivat matkustajan silmiin.

Aadolfin ehdittyä puolitiehen nousi aurinko itäiseltä taivaanrannalta: sumu, joka oli kietonut seudun puoleksi läpikuultavaan vaippaan, kohosi metsän latvoja ylemmäksi ja katosi.

Hän ajoi nyt kestikievarin talon ohi. Klaus, joka vast'ikään oli noussut makuulta ja seisoj kuistissaan, kumarsi syvään ja alkoi purkaa sana-arkkuaan.

— Hoo, sanoi hän, — Signildsborgin nuori herra liikkeellä! Kas siitä onkin jo pitkä aika, kun minulla oli ilo nähdä teitä, herra Aadolf Skytte ... lähditte maalta pois ja rupesitte kaupunkilaiseksi ... aivan päinvastoin kuin minä, joka muutin kaupungista pois ja rupesin maalaiseksi. Onneksi olkoon, että viihtyisitte kaupungissa yhtä hyvin kuin minä maalla! Saisinko pyytää armollista herraa astumaan alas ratsailta ja juomaan pikarillisen parasta oluttani? Aamunhenki hiukoo.

Aamunhenki hiukoo... Päivänhenki hiukoo ... illanhenki hiukoo ... lämmin hiukoo ... kylmä hiukoo ... ei sitä oikullisen sään vivahdusta, ettei Klaulla olisi ollut syytä puhua oluensa puolesta.

— Te taidatte, armollinen herra, jatkoi hän, — olla matkalla käräjiin kuulemaan niitä kummallisia noitatutkintoja. Kaikki ihmiset ovat uteliaita tietämään tuosta asiasta, ja minä myös, mutta koska luulen, että samainen uteliaisuus houkuttelee monta matkustavaista tästä ohi, niin jäänen minä kotiin tarjoilupöytäni ääreen iltaan saakka. No, hyvä herra, teettekö minulle sen kunnian?

Mutta Aadolf kieltäytyi ystävällisesti Klaun kutsusta, nyökäytti hänelle päätään ja jatkoi matkaansa.

Mikäli aamupäivä kului ja Aadolf läheni matkansa päätä, sikäli matkustavaisten, ratsumiesten ja jalankulkijain luku karttui, sillä kaikkien oli mieli käräjiin kuulemaan noitien tutkintoa. Useita ajoi sinne uteliaisuus, mutta monta oli myös kutsuttu todistajiksi. Aadolf kuuli heidän puheestaan, että taikauskoinen kansa oli vimmoissaan syytettyjä kohtaan.

— Tuolla, huusi eräs talopoika ja osoitti hiekkaharjua, joka samassa kohosi matkustavaisten edessä,
— tuolla on hirsipuumäki, hyvät ihmiset. Siellä, jos Herra suo, saadaan pian nähdä muutakin kuin pari hirtettyä voroa.

— Luuletko, että noidat siellä mäellä poltetaan? Kun ei piru vain veisi heitä pois sitä ennen! virkkoi toinen.

— Herra meitä auttakoon, lausui eräs eukko, joka istui nappularattailla miehensä rinnalla itkevä poikanen polvillaan. — Herra meitä auttakoon, asiat ovat huonolla kannalla tänä pahenuksen aikana. Pikku Pekkani on vallan säikähtynyt, eikä se ihme olekaan, kun hänen pitää todistaa Nummen Kaarinaa vastaan.

— Pitääkö sinunkin Pekkasi olla vieraanamiehenä? kysäisi mustakulmainen mies, joka talutti pientä tyttöä kädestä.

— Pitää, Kalle-suutari, vastasi eukko ja otti mieheltään viinapullon, jonka hän ojensi jalankulkijalle, — ja sinun Annisi on kai samassa kadotuksessa?

— Niin on, eräs kirottu noita-akka otti äskettäin yöllä viattoman lapsen mukaansa hornaan. Mutta perkele ei ole vielä pannut merkkiänsä tyttöön, joten toivon, että hänen sielunsa voidaan vielä pelastaa.

— Voi, voi! huokasi eukko, — minun Pekkani on käynyt siellä kaksi kertaa. Kaikki meidän kylän lapset ovat olleet siellä, ja muutamat ovat jo niin pitkälle tulleet, että kykenevät omin neuvoin lentämään, ja saatana on kirjoittanut heidän nimensä kirjaansa. Voi vieteltyjä lapsiraukkoja!

— Niin, se on kauheata, sanoi suutari. — Mutta on siitä ilokin koitua, kun saa nähdä paholaisen apurit polttoroviolla. Kuinka se on, lautamies? Eikö laissa sanota, että ne on elävältä poltettava?

— Ei, ne mestataan ensin ja sitten vasta poltetaan roviolla, vastasi puhuteltu, lihavahko äijä, joka ratsasti pienen, pörrökarvaisen virkun selässä.

— Olipa se vahinko, jupisi suutari; — on kuitenkin lohdullista tietää, että hornan tulikivijärvet heitä odottavat.

Aadolf kannusti hevostaan päästäksensä kuulemasta keskustelun jatkoa. Ajettuaan hirsipuun ohi, missä kaksi luurankoa kieppui aamutuulesa, ja noustuaan hiekkaharjuun raivattua solatietä ylös kukkulalle näki hän edessään alhaalla havumetsän ympäröimän laakson, jossa levisi isohko kylä.

Kylän komein rakennus oli kärjäatalo. Sen edustalla oli jo koolla suuri väkijoukko, ja juhlallisesti kaikuivat virren sävelet tuhansista suista tulijoita vastaan.

Siltä paikalta, jossa Aadolf nyt oli, hän näki koko laakson ja kaikki tiet, jotka sinne johtivat. Kaikkiällä vilisi ajopelejä, ratsastajia ja jalkamiehiä. Näkyipä sotamiesosastokin liikkuvan yhteistä yhtymäpaikkaa kohden; heidät tunsivat auringonpaisteesta välkähtelevästä aserivistä.

Laaksosta kajahteleva virsi päätti jumalanpalveluksen, jolla käräjät lain ja yleisen tavan mukaan aloitettiin. Aadolf tuli niin myöhään, ettei kuullut pastori Svenoniuksen taivasalla pitämää saarnaa, mutta pelästyneet naamat ja vettyneet silmät todistivat sen tehneen toivotun vaikutuksen.

Väki veisasi vielä viimeistä virrenvärssyä Aadolfin liittyessä joukkoon, joka oli kokoontunut kärjäatalon läheisyyteen. Töyrämällä keskellä väkijoukkoa seisoivat pastori Svenonius ja hänen vieressään laamanni Skytte, jonka seurassa oli muutamia lähiseudun ja pääkaupungin herroja sekä lautakunnan jäseniä.

Svenonius näytti vaipuneen rukoukseen. Hänen otsansa oli kumartunut maahan päin ja kädet olivat ristissä rinnalla. Laamanni Juhana oli paljain päin, ja tuuli leyhytteli hänen harmaita hapsiaan. Hänen kasvojenilmeensä oli ankara ja juhlallinen; hän seisoivat siinä kansan keskellä ikäänkuin sokean, rautaisen, leppymättömän sallimuksen edustajana.

Kun hänen silmänsä, jotka väliin olivat luodut maahan, väliin tähystelivät ympärillä olevaa väkijoukkoa, keksivät vastasaapuneen ratsumiehen, niin hänen otsansa synkkeni ja hänen katseensa kiintyi terävästi Aadolfin, aivan kuin se olisi tahtonut tunkea hänen lävitseen.

Mutta Aadolfin silmät hakivat Elliä ja hänen äitiään ja keksivät heidät viimein kukkulan juurella muiden syytettyjen joukossa. Inkeri, Elli ja muutamat noista toisista onnettomista olivat polvillaan ja tuijottivat maahan; toiset taas seisoivat suorina ja näyttivät rohkealla asennollaan tahtovan uhmata tahi osoittaa viattomuuttaan. Vielä oli syytettyjen joukossa eräs vanhuuttaan kumarainen eukko, jonka silmistä loisti mielipuolisuuden kamala tuli ja jonka koko käytös osoitti, ettei hän tiennyt olevansa syytetty. Hän nojasi kainalosauvaansa, silmäili hymyillen ympärilleen ja hänen veisatessaan muiden

mukana kuului hänen terävän kimakka äänensä kaikkia muita ylempänä.

Syytettyjä ympäröi kymmenen tahi kaksitoista ratsumiestä Södermanlannin rykmentistä. Jos katselija olisi voinut olla ajattelemta tämän kohtauksen kauheata ja surullista puolta, olisi hän huvikseen katsellut noita tuiman näköisiä, parrakkaita, hartevia sotureita pitkävartisissa saappaissaan, pyöreissä silkkihuopahatuissaan ja sinisissä sarkanutuissaan, joiden ainoana koristeena oli leveä nahkakannike, mihin hirmuinen kalpa oli kiinnitetty. Ei ollut heidän joukossansa ainoatakaan, joka ei olisi korjannut osaansa kunniakkaista laakereista, joita Ruotsin miekat ovat niittäneet; iäkkäämmät olivat saaneet soturimaineensa Saksan kolmikymmenvuotisessa sodassa, nuoremmat olivat Kaarle Kustaan rinnalla otelleet Varsovan luona ja kulkeneet jätse Beltin yli.

Virrenveisuun vaiettua riensi laamanni töyrämältä alas, tunkeutui kansanjoukon läpi, joka kunnioittavasti teki hänelle tietä niin nopeasti kuin tungoksessa oli mahdollista, ja meni Aadolfin luo.

Tämä paljasti kunnioittavasti isänsä edessä päänsä.

— Onneton, kuiskasi laamanni Juhana, — miksi sinä tänne tulit? Minä näen kasvoistasi, että sinä liikut pahoissa aikeissa. Mene heti pois täältä!

— Minä olen tullut kuulemaan tutkintoa, vastasi Aadolf, — enkä lähde, ennenkuin se on päättynyt.

Laamanni tukahdutti huokauksen ja kääntyi otsa rypyssä pois. Hän olisi puhunut enemmän, mutta saapuvilla olevat herrat ja muutamat lautakunnan jäsenet lähenivät häntä.

Näiden seurassa hän meni jälleen töyrämälle ja antoi muutamia käskyjä nimismies Askelinille sekä läsnäolevien sotaväenosastojen päälliköille. Nämä sotaväenosastot oli maaherran käskystä siirretty käräjäpaikalle vartioimaan vankeja, suojelemaan heitä rahvaan omankäden kostolta ja ylimalkaan valvomaan järjestystä ja kärjärauhaa. Kun nämä käskyt oli annettu, meni laamanni pastori Svenoniuksen, kärjäherrain ja lautamiesten seurassa kärjäataloon, kun taas syytetyt ratsumiesten ja jalkasotureiden ympäröiminä vietiin lähellä olevaan vankikoppiin. Väkijoukko jakautui: ne, jotka ajoissa tahtoivat hankkia itselleen hyvät kuulijanpaikat, riensivät kärjäataloon, jonka sali ja eteinen heti täyttyivät ääriään myöten; toinen utelias ja vimmastunut joukko tunkeili reuhaten ja kiroten surullisen saattueen ympärillä, joka verkalleen eteni vankikoppia kohden; kolmas patoutui töyrämän ympärille, jolle nimismies Askelin neljännesmiehinensä nousi ja kovalla äänellä ilmoitti, että kaikki, miehet, naiset ja lapset, jotka oli haastettu käräjiin, kokoontuisivat kärjäatuvan portaiden eteen ja siellä odottaisivat, kunnes heidät vuoron perään huudettaisiin sisään tuomiopöydän eteen.

Aadolf liittyi niihin, jotka seurasivat syytettyjä. Hän näki Inkerin hoipertelevan eteenpäin nojautuen Elliin, käsivarsi kiedottuna tämän kaulaan. Vaimovanhuksen katse oli luotu maahan, ja hänen vartalonsa oli kumarassa, mutta siitä huolimatta oli siinä synnyntäisen jalouden häipymätön leima: hän oli kunnianarvoinen alennuksessaan, juhlallinen surussaan. Hänen kasvoillaan kuvastuva syvä kärsimys oli enemmän henkistä kuin ruumiillista laatua: tänäkin silmänräpäyksenä hän taisteli itsensä kanssa pitääksensä yllä horjuvaa uskoa vanhurskaaseen Jumalaan, hallitsevaan kaitselmukseen.

Elli oli sitävastoin taas saanut entisen joustavuutensa, joka oli pitänyt häntä pystyssä ennen vangitsemista. Hän astui vakavasti ja kohtasi tuhannet häneen luodut katseet viattomuuden suomalla tyyneydellä sekä toivottomaan kohtaloonsa alistumisen synnyttämällä välinpitämättömyydellä.

Kun hän ympäröivässä ihmisjoukossa huomasi Aadolfin, joka oli ratsastanut aivan lähelle vahtisotamiestä, seisautui hän ja ojensi kätensä häntä kohden. Tämä liike sai Inkerinkin havahtumaan mietteistänsä; hän katsahti ylös ja näki niinikään ainoan ystävänsä, joka hänellä onnettomuudessaan oli. Mutta ratsumiehiä komentava aliupseeri huusi heti:

— Noita-akan ilkiöt, miksi pysähdytte? Astukaa eteenpäin, ellei pahus teitä riivaa!... Rask, aja tuonne ja raivaa tietä! Varokaa, hyvät ihmiset, hevosten jalkoja! Kirotkaa ja sadatelkaa niin paljon kuin haluatte, mutta antakaa tietä, ellette tahdo maistaa miekkani lapetta.

Saattue pysähtyi pian kärjävankilan eli, niinkuin sitä kutsuttiin, kihlakunnanarkun eteen. Syytetyt teljettiin lukkojen taakse, ja sotamiesosasto jätettiin heitä vartioimaan.

Kytkeytyään hevosensa lähimpään vajaan ja hankittuaan sille rehua Aadolf lähti kärjäataloon ja tunkeutui ihmisjoukon läpi saliin. Laamanni Juhana luki parast'aikaa julki niitä "erilaisia asetuksia, jotka kulloinkin käräjien alussa on saatettava yhteisen kansan tiedoksi, heille varoitukseksi ja opetuksiksi". Kaksi peruukkipäistä tukholmalaista lainoppinutta, jotka laamanni Skytten pyynnöstä oli varta vasten lähetetty hovioikeudesta avustamaan häntä tässä tavattomassa oikeusjutussa tarpeellisilla neuvoilla ja selityksillä, istui tuomiopöydän ääressä hänen kummallakin puolellaan. Muilla sijoilla pöydän ääressä istuivat Svenonius, eräs toinen pappismies ja kirjuri. Huoneen perällä oli puoliympyrään asetettu kaksitoista tuolia, joilla istui yhtä monta lautamiestä, arvokkaan näköisiä

vanhuksia pitkissä sarkanutuissa, villasukissa ja pikisaumasaappaissa.

Nämä kansan keskuudesta lähteneet oikeuden jäsenet olivat koko käräjätuvan juhlallisin nähtävyys. Heidän läsnäolonsa todisti, että lainkäyttö nojautui kansalliselle pohjalle huolimatta roomalaisen oikeuden vaikutuksesta ... että rahvaan jäseniä vielä pidettiin ajattelevina kansalaisina, joilla oli oikeutensa ja velvollisuutensa, vaikka munkkilaitos ja aatelisto kautta monien vuosisatojen olivat koettaneet saattaa sen hengellisen ja maallisen vallan kahleihin.

Kauemmaksi huoneen toiselle seinälle oli järjestetty paikkoja virka-arvoltaan ja yhteiskunnalliselta asemaltaan ylempiä henkilöitä varten. Toisella puolella seisoi nimismies ja muutamia alempia oikeudenpalvelijoita, ja vähän loitompana heistä, asianmukaisen matkan päässä, pyöveli.

Sanoimme: "asianmukaisen matkan päässä", sillä puheenaoleva virkamies oli siksi kaino, ettei hän uskaltanut asettua halvimmankaan neljännesmiehen rinnalle seisomaan. Pyövelin ammattia on useimpien kansojen keskuudessa pidetty kunniaattomana ja sitä on vaistomaisesti inhottu: varsinkin on niin ollut laita skandinaavilaisten kesken. Helpompi oli palkata salamurhaaja kuin löytää mies, joka olisi ollut halukas panemaan oikeuden verituomioita toimeen. Suurin pahantekijä katseli pyöveliä ja hänen tointaan kammoksuen, vieläpä hyljeksiensikin. Toimi täytyi siis tavallisesti uskoa niille yhteiskunnan pariolle, jotka tunnetaan tattarien eli mustalaisten nimellä, joilla ei ollut mitään kunniaa eikä arvoa menetettävänä.

Siihen kansakuntaan kuului tämäkin pyöveli: Musta Antero, joksi kansa häntä kutsui. Hän oli mustakulmainen, lyhyen jännterä ja roteva mies, synkän ja hurjan näköinen. Ihmisten osoittama ylenkatse häntä ja hänen surullisia tehtäviään kohtaan — hän ei ollut ainoastaan teloittaja, vaan myös kidutusten toimeenpanija — oli karaisnut hänen luonnostansa hurjan mielensä kovaksi kaikkia inhimillisyyden ja säälin tunteita vastaan.

Lukuunottamatta pientä tilaa tuomiopöydän edessä oli koko muu osa huonetta ääriään myöten täynnä ihmisiä. Kun oli luettu asetukset, jotka oli aiottu "yhteiselle kansalle varoitukseksi ja opetuksiksi", ilmoitti laamanni Skytte syytettyjen ja todistajain kuulustelun alkavan. Kirjuri luki heidän nimensä siinä järjestyksessä kuin pastori Svenonius oli ne listaansa merkinnyt; nimismies huusi samat nimet kärjäatalon portailta ja johdatti kutsutut tuomiopöydän ääreen.

Syytettyjä oli kolmatta sataa. Enemmän kuin puolet oli 6-12 -vuotiaita lapsia. Tutkinto kesti koko päivän keskeytyen kotvaseksi puolipäivän aikana, mutta vain puolet ehdittiin kuulustella ja heidän kummalliset kanteensa ja todistuksensa merkitä pöytäkirjaan.

Yleisö ei kuitenkaan kaikitienkaan väsynyt kuulemasta ja kauhistumasta sitä, mitä tutkinnassa tuli ilmi. Kokoontuneet seurasivat sanoinkuvaamattomalla kauhulla, kun ensimmäinen lapsi vanhempiansa kanssa vietiin tuomioistuimen eteen, ja vanhemmat viljavia kyyneliä vuodattaen kertoivat, mitä erään syytetyn noita-akan toimesta oli lapselle tapahtunut.

Kymmenvuotias tyttö, niin he kertoivat, oli eräänä iltana saanut kauhean kouristuskohtauksen ja sitten nukkunut sikeään, kuolemankaltaiseen uneen. Seuraavana aamuna herättyään hän kertoi kauhistuneena, että eräs noita-akka yöllä oli tullut hänen luokseen ja vienyt hänet mukansa hornanretkelle. Sama seikka oli sittemmin uudistunut useampina öinä. Suotta olivat vanhemmat valvoneet onnetoman lapsen vuoteen ääressä; uni alkoi raskaasti heitä painaa, ja tuskin he olivat ummistaneet silmänsä, kun noita-akka jo tuli uudestaan ja vei tytön hornaan. Tyttö oli jo käynyt hornassa monta kertaa; paholainen oli ristinyt hänet uudestaan, vaatinut häntä luopumaan Jumalasta, kirjoittanut hänen nimensä kirjaansa ja pannut merkkinsä häneen, joka tietäisi sitä, että tyttö muka oli hänen omansa elämässä ja kuolemassa.

— Katsokaa, armollinen laamanni, sanoi isä osoittaen sormellaan sinistä pilkkua tytön otsassa lähellä tukanrajaa; — tuossa on se kamala merkki, jonka perkele itse puri hänen otsaansa. Jos inhimillistä oikeutta on, niin minä vaadin, että häijy noita-akka rangaistaan mitä julmimmilla tuskilla. Ja minä vaadin, ettei mitään sääliä osoiteta perkeleelliselle viettelijälle, sillä mikä rikos voisi kauheudessa tämän voittaa? Armollinen laamanni, minä olen syntynyt jumalaapelkäävistä vanhemmista ja olen itse tehnyt mitä taitamattomuudessani olen voinut kasvattaakseni lastani Jumalan valtakuntaan. Ja nyt hän on kuitenkin ilman omaa syytänsä ikuisesti kelvoton näkemään Jumalan kasvoja. Voi, se on kauheata, kauheata.

Nämä sanat löysivät vastakaikua lukuisissa sydämissä.

— Kauheata, kauheata! höpisi kokoontunut väkijoukko, ja monet saapuvilla olevat isät ja äidit, joiden lapsia oli samalla tavalla koeteltu, alkoivat ääneensä huokailla ja nyyhkiä.

— Te miehet ja naiset, on olemassa inhimillinen oikeus, sanoi laamanni Skytte verkkaan ja juhlallisesti, — on olemassa oikeus, vaikka kohta yhtä heikko kuva jumalallisesta, kuin ihminen on

heikko ja vajanainen kuva Jumalasta. Olkaa silti vakuutetut, että maallisella lailla on peloittavia aseita käytettävänä, eikä sitä ole turhaan asetettu hyvälle turvaksi ja pahoille kadotukseksi. Olkaa vakuutetut, että lakia tunnollisesti käytetään kärsiville lohdutukseksi, pahantekijöille rangaistukseksi, pahaan aikoville varoitukseksi.

— Rauhoittukaa, onnettomat vanhemmat, lausui senjälkeen Svenonius nousten seisomaan; — älkää epäilkö, ettei lapsenne vielä olisi pelastettavissa! Herra, joka ihmisten pahuuden tähden on antanut Leviatanille meidän päivinämme suuren vallan maan päällä, on kuitenkin armahtava lapsiraukkaa, joka ei ole tahallisesti rikkonut, ja maallinen laki, joka tekee erotuksen viettelijän ja vietellyn välillä, on osoittava hänelle kaikkea mahdollista sääliväisyyttä. Minä otan tämän lapsen huostaani, minä tutkin sen mieltä ja koetan juurineen hävittää pahan siemenen, joka kiusaajan kenties jo on onnistunut siihen kylvää ... mutta voimani ovat vähäiset, ja minä sanon teille, jotka nyt koossa olette, että se vitsaus, jolla Herra rankaisee meitä, ei lopu, ennenkuin te kaikki särjetyin sydämin nostatte kätenne korkeutta kohti, anotte Häneltä apua ja katuvaista mieltä, parannatte elämänne ja annatte sen kautta tehoa rukouksillenne!

Tämä saarnamiehen kehoitus vastaanotettiin uudella huokausten ja kyynelten tyrskeellä.

Kun hälinä salissa oli jotakuinkin asettunut, ryhtyi laamanni Skytte tutkintoa pitämään. Hän kyseli tyttö-rukalta tarkoin tämän hornanretkiä koskevia yksityiskohtia. Tyttö vastasi epäselvästi ja sekavasti, mutta vanhempien, jotka seisovivat hänen vieressään ja lapsen kanssa ennemmin puheltuaan olivat täysin perehtyneet asiaan, sallittiin autella tyttöä vastaamaan tuomarille.

Kaikkien kasvoilla kuvastui uteliaisuus ja kauhu, ja tuskin uskallettiin hengittääkään, ettei vain ainoatakaan sanaa menisi hukkaan. Ainoa, joka turhia luulematta tarkkaavaisena seurasi toimitusta, oli Aadolf Skytte. Hän oli valinnut paikkansa toisten jalosukuisten joukossa ja istui siinä miettiväisen näköisenä, kädet ristissä rinnallaan. Svenonius katsahti väliin syrjäsilmillä nuoreen vastustajaansa, ja tuo katse tuntui sanovan: — Häijy epäilijä, kuule nyt ja tule vihdoinkin vakuutetuksi!

Ensimmäisen kantajan poistuttua huudettiin esille toisia, jotka kukin vuorostansa antoivat todistuksensa. Muutamat tiesivät vain kertoa taudeista, jotka noitien vaikutuksesta olivat kohdanneet heitä itseään tahi heidän kotieläimiään, taikomisista ja monenlaisista salaisista tempuista, joita olivat nähneet harjoitettavan; mutta nämä kantelut vetivät verraten vähäistä huomiota puoleensa. Uteliaisuus oli parhaasta päästä kiintynyt hornaan. Ja kylläpä se tuli runsaasti tyydytetyksi, sillä useimmissa kanteissa, joita alaikäiset lapset, mutta joskus myös vanhemmat ihmiset esiintoivat, olivat nuo retket juuri ytimenä, ja tarkkoja kertomuksia retkien yksityiskohdista ja niitä muka seuranneista juhlista tarjottiin viljalti.

Aadolf pani merkille, että kummallisimmat todistukset olivat silmiinpistävällä tavalla yhdenmukaiset, minkä seikan hän saattoi selittää ainoastaan siten, että sairaalloiset mielikuvitukset olivat saaneet kuvaustensa aiheen samasta yhteisestä ajatustavasta ja samoista taikauskoisista tarinoista. Mutta hän huomasi myös, että laamanni Skytte ja pastori Svenonius, joka jälkimmäinen usein sekaantui tutkintaan, tahtomattaan tekivät yhtäpitävyyden vielä suuremmaksi kysymyksillään, joita toistettiin niin usein, että lapsukaiset, jotka kertoellessaan usein empivät eivätkä olleet varmoja asiasta, vastasivat inkvisiittoreille mieliksi.

Merkkillinen, joskaan ei selittämätön ilmiö todellakin on, että noituuden kulkutauti kaikkialla, niin päivänpahtamassa Granadassa kuin pohjoisessa Taalainmaassa, katolisissa niinkuin protestanttisissa maissa, viidennellä- ja kuudennellatoista yhtä hyvin kuin seitsemännellä- ja kahdeksannellatoista vuosisadalla oli takertunut samoihin harhaluuloihin. Mielikuvitus, vaikka se muuten onkin niin vapaa ja luo vaihtelevia muotoja ihan loppumattomiin, ja vaikka sen voima ja sisällys ovat ajasta ja paikasta niin suuresti riippuvaisia, liikkui kaikkialla tässä suhteessa samojen kuvitelmiin piirissä, erotus oli vain siinä, että sama kuvitteluvoima, joka etelässä ilmeni paljon tyynempänä ja runsaampana, antoi luomilleen yhä hurjemman, yhä kummallisemman leiman, mitä kauemmaksi kulkutauti leveni pohjoiseen.

Niissä tutkinnoissa, joista tässä kerrotaan, ynnä sittemmin niissä, jotka toimitettiin Moran pitäjässä Taalainmaassa, kantajain kertomukset, joita vahvistivat syytettyjen myönnytykset — tosin piinapenkillä puristetut — olivat pääsisällykseltään seuraavat:

On henkilöitä, etupäässä naisia, jotka salaisesti harjoittavat kristinuskolle aivan vastakkaista palvontaa. Nämä kristinopin vastustajat tunnustavat perkeleen herraksensa, hekuman elämänmääräksensä, pahat työt luvallisiksi sekä ovat perehtyneet salaisiin taitoihin, joiden avulla voivat tehdä yliluonnollisia töitä.

He tuntevat toinen toisensa ja yhtyvät salaisessa paikassa, jota sanotaan hornaksi, missä he herransa ja mestarinsa seurassa viettävät meluavia juhlia ja antautuvat aistillisiin nautintoihin.

He ovat velvoitetut levittämään oppiansa viettelemällä nuorempaa polvea. Sitä tarkoitusta varten on perkele varustanut heidät ylikuonnollisella vallalla. He aukovat huoneiden seinät taikaneulalla, nukuttavat vanhemmat uneen ja vievät pois lapset, jotka eivät kykene vastustamaan tai huutamaan apua. Kun sitten noita-akka on koonnut niin monta lasta kuin mahdollista ja hieronut heitä taikavoiteella, joka tekee heidät kykeneviksi kohoamaan ilmaan, nostaa hän heidät tilaisuutta varten valitun taikahevosen — keittiöesineen, lehmän, hevosen tai ihmisenkin — selkään ja kiittää heidän kanssaan yhtymäpaikalle.

Matka ei toki ole tuokiassa tehty. Noita levähtää seurueineen aina välillä kirkonkatoilla ja vuolee työkseen malmia kirkonkelloista. Toisia noitia saapuu silloin sinne samanlaisilla matkoilla; he kerskuvat, paljonko kukin on onnistunut saamaan lapsia kokoon, ja liuta lähtee senjälkeen taas liikkeelle. Lentäessään jonkin sinipilven päällä he heittävät alas kelloista kaapimansa malmin ja lausuvat sen kauhean toivomuksen, että heidän sielunsa älköön tulko lähemmäksi Jumalaa kuin tuo malmi kelloa, josta he sen vuolivat.

Perille tultaessa lapset näkevät linnan, joka hohtaa kuin tuleessa.

Noita-akka vie heidät saliin, jossa pimeyden ruhtinas, mahtavan ja julman näköisenä, mutta kumminkin kahleisiin kytkettynä, istuu kunniaistuimella. Noita taluttaa vastatulleet esiin, lankeaa polvilleen perkeleen eteen ja kutsuu häntä herraksi, suuriruhtinaaksi, jumalaksi j.n.e. Monien muiden temppeujen jälkeen kysyy perkele heiltä, tahtovatko he palvella häntä. Monien silmiä häikäisee hänen kunniasuuruutensa ja heidän ympärillään loistava kirkkaus, ja he vastaavat myöntäen. Sen jälkeen hän merkitsee heidät puremalla heitä otsaan tai leikkaamalla heidän pikkusormeaan, sekä kirjoittaa siten vuotaneella verellä heidän nimensä isoon kirjaan. Sitten he saavat lahjoja, tekevät vaitiololupauksen ja heille vakuutetaan iloa, lohdutusta ja huveja niin kauan kuin he elävät ja ikuinen sielunrauha kuoltua.

Heidän sallitaan sitten olla läsnä pidoissa, jonka hekumat ovat sitä laatua, etteivät siedä lähempää kuvausta. (Värit, joilla niitä kuvataan, osoittavat kuitenkin, että noitahullujen mielikuvitus aivan varmaan on hakenut aiheen heidän omasta selvästä kokemuksestaan: hovit ja syömingit, sellaisina kuin ne kuvataan, muistuttavat suurellisia talonpoikaispitoja; hurjasteleminen on kaikkea muuta kuin hekumaa.)

Pitojen päätyttyä noita palaa lasten kanssa heidän kotiinsa, panee heidät sänkyyn ja poistuu yhtä huomaamatta kuin tulikin. Kohta hän kuitenkin tulee ja vie uudestaan lapset mukanaan hornaan. Joka kerralla he kasvavat yhä enemmän perkeleen suosiossa, saavat opettajia, jotka neuvovat heitä palvelemaan häntä, saavat viimein häneltä kasteen ja ovat sen jälkeen täydellisiä noitia tai velhoja, joilla on kykyä ja tahtoa tehdä ominpäin matkoja hornaan.

Perkele on sangen oikullinen herra. Väliin hän sattuu olemaan pahalla päällä, kaiketikin, koska kahleet häntä rasittavat; niitä hänen vieraansa kyllä ahkerasti viilailevat, mutta eivät kuitenkaan voi häntä auttaa. Silloin hän pieksää noidat monikirjaviksi ja rauhoittuu sitten jälleen hyväksi.

Toisinaan hän on erittäin leppeä ja hyvänsuopa ja soittaa harpullaan monta kaunista kappaletta vieraittensa huviksi.

Väliin hän on taas pahoinvoipa ja kivulloinen. Silloin noidat iskevät häneltä suonta ja hoitelevat häntä mitä hellimmin. Kerran hän oli joidenkin kertomusten mukaan jo kuolemaisillaan, ja silloin oli hornassa suuri parku ja voitotus.

Mutta kuinka sellaisetkin miehet, jotka sivistyksensä puolesta olivat paljon ylempänä kansan suurta enemmistöä, saattoivat uskoa moisia mahdottomia juttuja ... miehet, joiden velvollisuus tuomareina oli epäillä ja ennakkoluulottomasti tutkia asiaa?

Yleinen mielipide, uskonnolliset käsitykset, maallisen lain määräykset, oppineiden miesten kirjoitelmat, kaikki auttoi pitämään voimassa ja vahvistamaan tätä taikauskkoa moisten juttujen todenperäisyyteen, niin hulluilta kuin niiden täytyneekin näyttää uudemman ajan ihmisten silmissä.

Katolisessa kristikunnassa olivat useat paavilliset käskykirjat julistaneet uskon noitien olemassaoloon dogmiksi, uskonsäännöksi, jonka epäileminen oli väärauskoisuutta. Uskonpuhdistus, joka taisteli niin monia muita erhetyksiä vastaan, ei tähän ollenkaan kajonnut: Luther itsekin uskoi noituuteen ja perkeleen persoonalliseen esiintymiseen kiusaajana ja viettelijänä. Uskonpuhdistus tätä pahaa enemmän lisäsi kuin vähensi. Kansan mielikuvitus, jota katoliset kirkonmenot eivät enää pitäneet vireillä, pyrki protestanttisuuden yksitoikkoisuudesta vapautumaan turvautumaan salaisiin, kätettyihin asioihin ja viertyi uusille urille kaivaten taikauskoisuuden syliin. Se selittää, miksi noitavainot olivat julmemmat protestanttisissa maissa kuin katolisissa. Sachsen, luterilaisen uskonpuhdistuksen kehto, täyttyi polttorovioilla; Genèveissä, joka oli kalvinilaisen uskonpuhdistuksen lähtökohta, poltettiin yhtenä ainoana vuonna 500 naista.

Katsoen siihen, mille kannalle sen ajan lainsäätäjät olivat tässä kysymyksessä asettuneet, lienee kylliksi Ruotsiin nähden, kun muistutamme, että v. 1687 annettiin kuninkaallinen asetus, jossa sanotaan:

"Jos joku tekee kirjallisen tahi suullisen liiton Saatanan kanssa, se rangaistaan, niinkuin Noituudesta, Kuolemalla."

Itse asiassa noitaruton ilmaukset olivat sellaiset, että järkeisuskolaisenkin täytyi hämmästyä. Kansan yksiääninen valitus ruton saastuttamissa maanäärissä ... suunnaton kanteiden luku, joita tehtiin tuomioistuinten edessä, sekä lukuisat oman itsensä ilmiannot ... merkillinen yhtäpitäväisyys kantajain kertomuksissa ... kulkutaudin selittämättömät somnambuliset ilmaukset ... mieliä valtaava kauhistus ... tuo kaikki yhdessä ajan uskonnollisen ja tieteellisen käsityskannan kanssa riittää täysin selitykseksi, miksi nekin, jotka olivat paljon ylempänä kansan suurta enemmistöä, saattoivat järkähtämättömällä vakaumuksella kuunnella mitä kummallisimpia kanteita ja vähääkään empimättä tuomita viattomia ihmisiä roviolle.

Ei siis liene lukijan mielestä outoa, että laamanni Skytte ei hetkeäkään epäillyt kuulemansa täydellistä todenperäisyyttä. Hänestä tuntui ihmeelliseltä vain se, ettei perkele — kuten sanottiin — kaikin ajoin ollut oikein hyvissä voimissa ja että noitien sentähden täytyi iskeä häneltä suonta ... mutta laamanni tukahdutti tämän epäilyksen hennon oraan totutulla tavalla: hän piti tuota mietöntä juttua mystillisenä asiana, jota järjen ei ollut luvallista eikä sopivaakaan tutkiskella.

On helppo ymmärtää, kuinka tiukaksi tutkinta näin ollen tuli ja kuinka vähän toiveita syytetyllä oli päästä vapaaksi.

Mainittiin, että kanteen esittäjinä olivat useimmiten alaikäiset lapset. Toista sataa sellaista lasta oli haastettu todistajiksi. Pelko, joka oli vallannut kaikkein kuulijain mielet, itse tuomarin ja arvoisan lautakunnankin, paisui ennen pitkää mitä julmimmaksi kauhuksi. Muudan kaksitoistavuotias poika ja hänen sitäkin nuorempi sisarensa astuivat esille ja todistivat, että heidän oma äitinsä oli vietellyt heitä palvelemaan saatanaa. Tämä vaimo oli itse pannut syytteeseen erään naapurivaimon, ja nyt tämä naapuri haluten kaiketikin kostaa astui esiin ja ilmoitti, että hän oli kuullut puheenaolevan äidin hänen odotellessaan nuorinta lastaan luvanneen kohtunsa hedelmän perkeleelle. Tuomari ja kuulijat mykistyivät hetkiseksi tämän kauhean syytteen kuultuaan: äitirukka, joka oli saapuvilla käräjätuvassa, pyörtyi paikalla.

Hämmästyksen hälinää kuului yleisön joukosta. Kirjurikin, hidasluontoinen nuori mies, antoi kynänsä kotvasen levätä, ennenkuin hän jatkoi kirjoittamistaan reunamuistutuksella:

Proh dolor, audiuntur hic horribilia.

Ensinnä toipui hämmästyksestään Svenonius.

— Voi, voi! huusi hän peloittavalla äänellä, nousi ylös ja ojensi kätensä taivasta kohden. — Maailmanlopun aika on tullut. Herran vihan *täytyy* tulla maan päälle, kun sellaisia helvetillisiä rikoksia tapahtuu. Peittäkää kasvonne, heittäytykää maahan, huutakaa, että vuoret kaatuisivat teidän päällemme. Voi, se on kaikki turhaa. Tuomiopasuunan pauhatessa vuoret halkeavat, maa avaa povensa ja Hän on itse näkevä koko teidän pahuutenne. Voi, pian on jo myöhäistä huutaa Kyrie eleison ... Herra armahda meitä!

Kotvan oli kaikki hiljaista ja Svenoniuksen viimeiset sanat kaikuivat vienoina kuiskauksina kuulijain kelmeiltä huuilta, mutta sitten laamanni Skytte jälleen virkkoi:

— Nimismies, tämä nainen on heti vietävä kärjävankilaan ja säilytettävä siellä muitten syytettyjen joukossa.

Askelin riensi käskyä toimeenpanemaan. Neljännesmiehen avustamana hän raahasi naisen ulos huoneesta ja jätti hänet portaitten luona vartioivien sotamiesten haltuun.

Tutkinta jatkui. Läsnäolijat saivat pian tottua samanlaisiin kohtauksiin. Useat lapset syyttivät vanhempiaan. Joukko, joka laamannin mielestä oli vangittava, kasvoi toista vertaa suuremmaksi, ennenkuin tutkinta hämärissä keskeytettiin seuraavaan päivään asti.

Käräjiin kokoontuneesta kansanjoukosta lähimpänä asuvat lähtivät kotiinsa; toiset pyrkivät kyläläisten majoihin, hakivat itselleen yösijaa ladoissa ja muissa ulkosuojissa tahi olivat yötä taivasalla.

Laamanni Skytte ja muut virkamiehet jäivät kärjäataloon. He olivat suurimman osan yötä valveilla, tarkastelivat asiakirjoja ja keskustelivat päivän mittaan kuulemistaan asioista. Laamanni oli kuulustelun päätyttyä kysynyt poikaansa, mutta kun tämä näki, ettei todistajain kuulustelu päättyisi ennen kuin

seuraavana päivänä, oli hän kyllästynään kuulemiinsa vähän ennen hämärän tuloa lähtenyt käräjätuvasta, satuloinut hevosensa ja ajanut kylästä pois.

Hän oli vanhan soturin, Rolfin, pyynnöstä ja tämän seurassa, — hänenhän tietysti kaikin mokomin myöskin täytyi olla kuulustelussa läsnä, — ajanut hänen talolleen ollakseen yötä siellä.

— Mutta kuulkaahan, kunnan herra Aadolf, sanoi Rolf matkalla, — mitähän nyt siihen sanotte? Ettekö te vieläkään usko, että kiusaajalla on osaa tässä pelissä? Oi, sehän on kauheeta! Jumala varjelkoon meitä kaikkia!

Aadolf ei vastannut siihen mitään, vaan rupesi puhumaan aivan muista asioista, kevättöistä, ilmoista ja muusta, mikä Rolfia suuresti oudoksutti, kun hänen koko sielunsa oli kiintynyt vain siihen, mitä hän oli oikeuden tutkinrossa kuullut.

Rolf koetti sentähden monen monta kertaa ottaa päivän kysymyksen puheeksi, mutta sai vain vältteleviä vastauksia, ja huomasi vihdoinkin, ettei se puheenaihe ollut nuoren herran mieleen.

Tämä samoinkuin Aadolfin synkkä mielentila antoi hänelle aihetta tuumailuihin.

— Kaiketi se sitten on totta, ajatteli hän itsekseen, — mitä ihmiset sanovat, että häijy Inkeri on tenhojuomalla lumonnut Aadolf-herran. Poika parka, jatkoi hän itsekseen katsahtaen sääliväisesti nuorukaiseen, joka ratsasti hänen sivullaan, — kunpa tämä päättyisi hyvin!... Herra laamannilla on hänestä paljon murhetta: sen olen huomannut ... mitä lienevätkin sanoneet toisilleen, kun aamusella jumalanpalveluksen päätyttyä keskenänsä puhelivat; monta sanaa ei lausuttu, mutta painavia ne mahtoivat olla; sen huomasi laamannin silmistä. — Niin, niin, kylläpä sen pitänee olla jotakin tavatonta, jotakin käsittämätöntä, mikä voi erottaa niin kelpo isän ja niin kelpo pojan sydämet toisistaan... Mutta minä kiitän Jumalaa, että pääsin auttamasta noita kahta noitaa pakoon. Muuten olisin tänä päivänä seisonut tunnonvaivoissa kuulijain keskellä; kukaties nyt olisin ollut syytettyjen joukossa...

— Armollinen herra, sanoi hän sitten ääneensä, — sanokaa, ette kai te nyt enää usko, että Inkeri ja hänen tyttärensä ovat syyttömät?

— Rolf, sanoi Aadolf, — älä kysele minulta sellaista. Minä käsitan hyvin, että viisaamminkin ihmiset kuin sinä pitäisivät kaikkia epäilyksiä syytettyjen rikollisuudesta sopimattomina. Ihmiset langettavat heistä kuolemantuomion; he eivät voi muuta. Kuinka julma, pilkallinen ja kauhea onkaan se hämärä voima, joka maailmaa hallitsee!

— Minä en tiedä muuta voimaa, joka hallitsisi maailmaa, kuin vanhurskaan Jumalan, huomautti Rolf, — ja uskon, armollinen herra, että te kaikella viisaudellanne ette voi toista keksiä.

Aadolf ei vastannut mitään.

— Hm, jupisi Rolf suruissaan, — minä ymmärrän. Hän on päästänsä sekaisin, niinkuin ihmiset sanovat. Jumala tuomitkoon ilkeän Inkerin.

Soturivanhus ei puhunut siitä sen enempää, koska se ilmeisesti oli nuorelle Skyttelle vastenmielistä ja koska hän pelkäsi Aadolfin vastausten näyttävän todeksi erään arvelun, joka täytti hänen mielensä surulla.

Seuraavana aamuna varhain Aadolf matkusti takaisin käräjiin ja asettui paikalleen kuulijoitten joukkoon. Edellisen päivän kanteet ja kohtaukset uudistuivat, mutta todistajain kuulustelussa ei mitään uutta esiintynyt. Puolipäivän aikana päättyi todistajain kuulustelu. Syytteenalaisista kohtasivat raskaimmat syytökset Nummen Kaarinaa. Yli viisikymmentä lasta todisti tämän eukon vieneen heidät hornanmatkalle. Syynä kanteiden paljouteen oli epäilemättä se, että Kaarina oli tunnetuin ja pelätyn paikkakunnan "velhonaisista" ja niinmuodoin se, johon lasten mielikuvitus helpoimmin saattoi kiintyä. Havainto, jonka pastori Svenonius ja nimismies Askelin luulivat tehneensä käydessään Kaarinan tuvassa, riitti muuten jo hänen langettamiseksi. Sitäpaitsi moni syytti häntä siitä, että hän oli harjoittanut noitumista, tappanut karjaa, nostanut tauteja, neuvonut, mistä varastettu esine oli löydettävissä j.n.e. Nämä jälkimmäiset syytökset perustuivatkin tosiseikkoihin. Vanha Kaarina oli vuosikausia pitänyt loihtimista, puoskaroimista ja taikauskaisen vilpin harjoittamista elinkeinonaan; hän oli itse tehnyt kaikkensa, että vain uskottaisiin hänen osaavan harjoittaa tuhoisia temppuja. Eikä hän tätä tehnyt yksinomaan elantonsa hankkimiseksi: halveksittu, katkera ja häijy ihminen on valmis käyttämään millaisia keinoja tahansa, kunhan ne vain tuottavat hänelle valtaa, ja sellainen ihminen on yhtä mielellään pelätty, kuin muut ovat rakastettuja.

Mäntysuon Inkeriä vastaan esiintyi paljon vähemmän kanteita. Neljä lasta vain väitti hänen vietelleen heitä hornan palvelukseen. Nämä lapset olivat sellaisista kodeista, joissa Inkeriltä oli kysytty neuvoja

lääkitsemiseen. Pastori Svenonius kanteli, että Inkeri oli tappanut häneltä lehmän ja tuottanut hänen vaimolleen kovan taudin, josta tämä Jumalan armon kautta kuitenkin jo oli päässyt.

Inkerin tytärtä Elliä vastaan ei ollut mitään kannetta tehty, mutta useat lapsista vakuuttivat nähneensä hänet hornassa, ja että hän siellä oli puettu paljon somempaan pukuun kuin muut noidat, että hän oli ylimalkaan ollut hyvin perehtynyt oloihin ja että hänellä oli ollut suuri sananvalta sielläpäin.

Kun todistajain kuulustelu oli päättynyt, käski laamanni Skytte tuoda syytetyt oikeuden eteen.

Ensin kutsuttiin sisään nuori neitonen, joka pastori Svenoniuksen edessä oli syyttänyt itseänsä noituudesta.

Todistajia kuulusteltaessa ei ilmennyt mitään, mikä olisi vahvistanut tätä itesyytöstä, mutta hän pysyi kumminkin väitteessään.

Kun neitonen nimismiehen rinnalla astui lakitupaan ja kuulijat tungeskelivat avataksensa heille tietä tuomiopöydän ääreen, nähtiin harmaapäisen, köyhäpukuisen vanhuksen tunkeutuvan väkijoukon läpi tyttöpoloisen luo ja tarttuvan häntä käsivarteen. Se oli hänen isänsä.

— Martta, sanoi hän epätoivo kasvoillaan, — ajattele mitä teet! Ajattele, että olet ainoa lapseni ... vanhuuteni ainoa tuki ja turva! Ajattele tuomiota, joka sinua odottaa, jos pysyt tunnustuksessasi ... pyövelinpölkky ... polttorovio...

— Kuka siellä puhuu? kuului laamannin terävä ääni.

— Minä se olen, lapsipoloisen isä, vastasi vanhus.

— Käy syrjään ja laske syytetty esille! käski laamanni.

Nimismies työnsi ukon syrjään, mutta tämä seurasi tytärtään tuomiopöydän ääreen.

— Hävytön, sähisi Svenonius, — julkeatko itse tuomiopöydän edessä houkutella tytärtäsi kieltämään totuuden?

— Hän on syytön, vastasi ukko.

— Ei, isä, lausui tyttö vesissä silmin, — se ei ole totta. Minä en ole syytön ... minä olen kadotettu olento.

— Martta, Martta! mutisi vanhus.

— Viekää pois hänet! käski laamanni Skytte. Kovaonniainen isä teki rukoilevan liikkeen ja halusi sanoa jotakin toivoen, että tuomari heltyisi, mutta nimismies ja pyöveli tarttuivat häntä käsivarsiin ja veivät hänet ulos tuvasta, jonka jälkeen edellinen käski vahtisotamiesten estää häntä palaamasta sisään.

Tyttö oli silmännähtävästi kuumeisessa tilassa; hänen kalpeat kasvonsa kuvastivat pitkällisiä sielunvaivoja ja mitä syvintä tuskaa. Mutta siitä huolimatta oli hänen tunnustuksensa selvä ja yhtenäinen. Hän ilmoitti olevansa niin perinpohjin turmeltunut, että hän, vaikka oma pahuutensa häntä päivällä kauhistikin, ei voinut yhtenäikään yönä olla uudestaan käymättä hornassa. Hän pyysi senvuoksi saada niin pian kuin mahdollista kärsiä hyvin ansaitun rangaistuksensa, ja että hänet siksi aikaa rautakahleilla kytkettäisiin vankityrmänsä seinään.

Laamanni lupasi ottaa hänen pyyntönsä täyttämisen huolekseen, jonka jälkeen hän viittasi oikeudenpalvelijoille, että veisivät tytön takaisin vankeuteen, ja huusi seuraavan syytety nimen.

Samassa nousi Aadolf paikaltaan ja kääntyi seuraavin sanoin oikeuden jäsenten puoleen, jotka yhtä kummissaan kuin muukin yleisö käänsivät katseensa häneen:

— Minä en tiedä, lausui hän lujalla äänellä katsellen tynesti isäänsä silmiin, — minä en tiedä, katsovatko oikeuden jäsenet tätä itesyytöstä riittäväksi; mutta jos niin on, tahdon kiinnittää heidän huomiotansa siihen, että uusi ja perinpohjainen tutkimus on välttämättömästi toimitettava, elleivät he tahdo viattoman veren tulevan heidän päittänsä päälle. Tämä tyttönen on silmännähtävästi sairaalloisessa, hulluutta lähentelevässä mielentilassa; olen vakuutettu siitä, että hän on uneksunut kauheita unia ja että kaikki, mitä hän täällä on puhunut, on vain hänen mielikuvituksensa tuotetta. Se yleinen kauhistus, joka on vallannut taikauskoisen kansan ja jonka pastori Svenonius ja muut tšekäläiset pappismiehet ovat kiihkeillä saarnoillaan paisuttaneet äärimilleen, on kaiketikin vienyt hänen järkensä.

Aadolf ei saanut enempää sanotuksi, sillä laamanni Skytte syöksähti ylös, asettui aivan hänen eteensä

ja lausui vihasta vapisevalla äänellä:

— Kuka olet sinä, joka rohkenet sekaantua oikeuden toimintaan ... joka uskallat sillä tavalla soimata tätä pappismiestä?

Ääni, jolla se lausuttiin, kiukku, joka jännitti jok'ainoan lihaksen tuomarivanhuksen rautaisissa kasvoissa, tekivät valtavan vaikutuksen, ja salissa syntyi syvä hiljaisuus. Läsnäolijain katseet olivat tuskaisesti kiintyneet isään ja poikaan ... edellinen seisoi siinä uhkaavana, onnettomuutta ennustavana, jälkimmäinen kalpeana, tyvenenä, järkkymätönnä.

— Kohdistakaa sama kysymys omaan sydämeenne, vastasi Aadolf, — ja varmasti se on vieläkin vastaava, että minä olen poikanne.

Kiivastuminen teki Skytte-vanhuksen sanattomaksi. Aadolfin kolkko tyyneys tuntui hänestä uhmalta... Hänen ohuet, yhteenpuristetut huulensa vapisivat ... hän käännähti ja viittasi oikeudenpalvelijoille.

Mutta tuokiossa kavahtivat toiset pöydän ympärillä istuvat herrat paikoiltaan ja riensivät uhkauksen toimeenpanoa ehkäisemään.

— Armollinen herra, kuiskasi Svenonius, — hillitkää kiukkunne! Muistakaa, että poikanne on syyntakeeton ... muistakaa, että täällä on paljon tuota ymmärtämätöntä kansaa saapuvilla ja että te ette saa antaa heidän katsella isän ja pojan väkivaltaista kohtausta! Minua on eniten loukattu, ja jos välttämättömästi vaaditte poikaanne rangaistavaksi, niin se tapahtuu parhaiten siten, että hänen lausuntonsa otetaan pöytäkirjaan varsinaisen syytteen tekemistä varten häntä vastaan.

Sillä aikaa kuin pastori Svenonius näillä sanoilla koetti tynnyttää laamanni Skytteä, kääntyi toinen kähäräperuukkisista tukholmalaisista lakimiehistä Aadolfin puoleen ja, säästääkseen tätä kuulemasta isän suusta vielä katkerampaa vihanpurkausta, lausui:

— Nuori herra, koska te ette ole oikeuden jäsen ettekä asianosainen, todistaja tahi asianajaja tässä jutussa, niin te ette ole oikeutettu omasta aloitteestanne lausumaan mitään oikeudelle tai oikeuden edessä. Laki säättää, että käräjät on pidettävä avoimin ovin, mutta antaa samalla tuomarille vallan poistaa jokaisen, joka tavalla tai toisella häiritsee toimitusten menoa. Tahdon täten teille vain viitata, kuinka teidän tulee käyttäytyä, jos tahdotte kuulla jatkoa tähän yhtä hämmästyttävään kuin surulliseen oikeusjuttuun.

— Hyvä on, vastasi Aadolf, — minä otan viittauksenne huomioon, sillä minä tahdon kuulla jatkoa. Aikomukseni on Svean Hovioikeudelle antaa täydellinen kertomus siitä, mitä minä puolueettomana kuulijana tässä tutkimuksessa olen havainnut ja tulen vielä havaitsemaan.

Niin sanottuaan Aadolf istuutui tynnosti paikalleen. Läsnäoleva rahvas katseli häntä säällivästi ja kuiskaili keskenään noitajuomasta, joka oli pilannut nuoren herran pään. Laamanni Juhana näytti hetkisen empivän, mitä tehdä; mutta luotuaan poikaansa rypistettyjen silmäkulmiensa alta katseen, jossa suuttumukseen nyt oli sekoittunut syvää surua, hän meni sen enempää lausumatta tuomiopöydän ääreen, istui paikalleen ja huusi seuraavan syytetyistä, jonka nyt oli vuoro astua esiin.

Se oli tuo mielipuoli eukko. Hän astua köpiköi ravakkana tuomareidensa eteen, nyökäytti päätään niille lautamiehistä, jotka hän tunsu, ja kuunteli niin välinpitämättömästi syytöskohtia, kuin ne eivät olisi ollenkaan häneen koskeneet. Laamanni Skytten kysyttyä, myönsikö hän ne tosiksi, vastasi hän heti myöntäen. Eräs lautamiehistä nousi ylös ja ilmoitti, että vaimovanhus hänen ja monen muunkin mielestä ei ollut täysjärkinen. Huomautus otettiin pöytäkirjaan, ja eukko vietiin vankilaan takaisin.

Kolmas järjestyksessä oli Nummen Kaarina. Vakuutettuna niin hyvin omasta rikollisuudestaan kuin siitä, että hänen oli mahdoton kieltämisellä välttää rangaistusta, oli hän vankihuoneessa osoittanut katuvaista mieltä ja tunnusti nyt valittaen ja itkien itsensä syyppääksi kaikkeen, mistä häntä oli syytetty. Hän ilmoitti äitinsä viettelleen hänet jo varhaisessa lapsuudessa ja että hän äidiltään oli oppinut tenhovoiteen valmistamisen sekä paljon muita salaisia tietoja. Oikeuden kehoituksesta hän teki sitten selvää niistä synneistä, joita hän muka oli hornassa harjoittanut ja nimitteli pitäjäläisten ja muiden tuttaviansa joukosta kaikki ne, jotka hän siellä muka oli nähnyt.

Siinä olivat mukana ei ainoastaan kaikki vangitut henkilöt, vaan vielä paljon muitakin, joita ei ollut ennen epäilty noituudesta, ja joista useita oli kuulijain joukossa. Kun joku sellainen nimi mainittiin, kuului hämmästyksen hälinää yli koko tuvan, valituksia, ulinaa ja vastalauseita, ja laamanni Skytten täytyi ehtimiseen nuijalla vaatia hiljaisuutta.

Vanhalla Kaarinalla oli häijy ja kostonhaluinen sisu. Ketä vastaan hän vain syytä tai toisesta kantoa vihankaunaa ... emäntiä, jotka olivat uskaltaneet ajaa hänet apua antamatta ovesta ulos, kun hän kävi kerjuulla ... lapsia, jotka olivat kevytmielisesti häntä haukkuneet ... kaikkia hän syytti rikokseen

osallisiksi. Mäntysuon Inkeriä, jonka lääkitsemistaito oli vienyt vanhalta puoskariakalta monta avunpyytäjää, hän kutsui hornanruhtinaan lempivaimoksi ja hornankekkerien emännäksi. Ellin hän sanoi olevan naimisissa Belsebubin *pojan* kanssa, — muudan tähän saakka tuntematon ruhtinaallinen suuruus, josta sittemmin syytetyt Taalainmaan noitatutkinnoissa tiesivät paljon kertoa.

Nimismies Askelin, jonka muistissa oli elävästi säilynyt hänen ja pastori Svenoniuksen käynti Nummella, kalpeni huomattavasti, kun eukko alkoi luetella niitä hornanvieraiksi luultuja, jotka hänen piti muka tuntea. Eikä hän syyttä pelännyt, sillä kun Kaarina oli antanut ilmi kaikki muut, ja kun nimismies juuri toivoi, että luettelo olisi valmis, lisäsi hän kierosti katsahtaen nimismieheen:

— Kuolema ja kadotus! Vielä on yksi, jonka minä monta kertaa olen nähnyt hornassa... Suokoon Jumala hänelle ja meille kaikille anteeksi, hän kävi siellä yhtä ahkeraan kuin me toiset, hän, mokoma synnin orja, vaikka onkin esivallan mies, jonka sen vuoksi tulisi paremmin tietää... Vai niin, älkääpä kieltäkö, nimismies, siitä ei nyt ole apua ... häntä, nimismiestä, minä juuri tarkoitan.

— Nimismies! huudahti laamanni Skytte.

— Itse nimismies!... Siinä sitä ollaan... Kuka sitä olisi uskonut? —
Tällaisia huudahduksia kuultiin läsnäolijain joukosta.

Nimismies Askelinin muutoin punakka naama oli kalpea kuin palttina. Hän koetti änkyttää juhlallisen vastalauseen Kaarinan hävytöntä, murhaavaa syytöstä vastaan, mutta kieli ei kääntynyt suussa, ja laamannin epäluuloinen katse sai hänet tykkäänään ymmälle.

Onneksi pastori Svenonius nousi ja ilmoitti vakaumuksensa olevan, että syytöksessä ei ollut perää — että se oli tehty osaksi kostonhalusta, osaksi tarkoituksella saattaa tuomarit hämmennyksiin.

Mutta laamanni Skytten huomautettua, että Kaarina pastorin oman ilmoituksen mukaan kauan oli osoittanut katuvaista ja parannukseen taipuvaa mieltä, joka teki moisen arvelun epäiltäväksi, pastori ällistyi ja vaikeni.

— Se oli odottamaton ja ikävä ilmoitus, sanoi laamanni, — ja antaa välttämättä aihetta lähempiin tutkimuksiin. Nyt panemme sen vain luetteloon, ja nimismies Askelin on toistaiseksi esteetön jatkamaan virantoimitustaan.

Mutta Askelin parkaa kohtasi todellinen este: hän tuli säikähdyksestä kipeäksi, lähti käräjistä kesken pois ja jätti pakosta virkansa kirjurinsa hoidettavaksi.

Nummen Kaarinan jälkeen huudettiin ja tuotiin Mäntysuon Inkeri esiin. Syytöskirja luettiin. Inkeri kuunteli tarkkaavaisesti... Hän oli kauan odottanut tätä hetkeä ja koonnut kaiken jäljellä olevan sielunvoimansa esiintyäkseen arvokkaasti.

Hänen suuret, harmaat silmänsä, jotka ihmeellisesti korostivat noiden jalojen, puhdaspiirteisten, surujen ja kärsimysten kirkastamien kasvojen kauneutta — hänen silmänsä, jotka vielä olivat tavattoman loistavat, katselivat tyynesti läsnäolijoihin, pysähtyivät kirkastuen kotvaksi aikaa Aadolfiin ja kiintyivät sitten laamanni Skytteen tarmolla, joka veti täysin vertoja tuomarin terävälle ja lujalle katseelle.

Kun syytöskirja oli luettu, sanoi laamanni entistä painavammalla ja terävämmällä äänellä:

— Vaimo, sinä kuulit nyt sinua vastaan tehdyt syytökset. Kaikkein suurimman tuomarin, Jumalan nimessä, lain nimessä ja oman sielusi autuuden vuoksi kehoitan sinua puhumaan totta.

Pastori Svenonius pudisti päätään merkiksi, ettei hän juuri uskonut paatuneen Inkerin vapaaehtoisesti tunnustavan. Hän oli käynyt vankilassa hänen luonaan ja oli Inkeri, niinkuin jotkut muutkin syytetyistä, osoittanut olevansa täysin paatunut.

Inkeri vastasi selvällä äänellä:

— Kaikki syytökset ovat väärää, yhtä ainoata lukuunottamatta. Ja tuo ainoa oikea lukee viakseni, että olen lääkintätaitoani käyttänyt lähimmäisteni hyödyksi. Jos sitä voitte rikoksena pitää, niin olen tosin teidän silmissänne syyllinen, mutta itse luulen täyttäneeni kristityn velvollisuutta.

— Sinä puhut rohkeasti, sanoi laamanni Skytte; — mutta minä haluan tietää, keneltä olet lääkintätaitosi oppinut. Jos mestarisi on perkele, niin oppisikin on perkeleellinen. Vastaa: keneltä olet sen oppinut?

— Äidiltäni.

— Hän oli siis noita niinkuin sinäkin?

— Herra laamanni, te julistatte minut syylliseksi, ennenkuin tutkinto on päässyt kunnolla alkuunkaan. Minä kehoitan teitä olemaan antamatta minulle sitä haukkumanimeä, kunnes olette tutkinut, olenko sen ansainnut vai enkö. Mitä äitiini tulee, oli hän hurskas ja jalo nainen ja polveutui Folkungien suvusta, joka ennen on kantanut Ruotsin kruunua. Hänen muistonsa ei ole tämänkaltaisen tuomioistuimen tuomittavissa.

— Kuulkaa, armollinen laamanni, kuulkaa minkälaista kieltä hän julkenee käyttää! sanoi pastori Svenonius laamannille ja pudisteli yhä uudestaan päätään.

— Hän on sellainen, millaiseksi te hänet kuvasitte, vastasi laamanni Skytte, — viekas, suurisanainen ja kovapintainen... Vaimo, sinä kiellät siis sinua vastaan tehtyjen syytösten totuuden?

— Kiellän.

— Minä kehoitan vielä kerran sinua Jumalan nimessä ja oman sielusi autuuden tähden vapaaehtoisesti tunnustamaan! Ellet sitä tee, on kyllä keinoja, joilla totuus saadaan pakotetuksi ilmi ... saat itse vastata seurauksista!

— Minä olen jo lausunut totuuden.

— Sinä siis sitkeästi ja julkeasti väität vääriksi tämän kunnianarvoisen pappismiehen ja neljän viattoman lapsen selvät todistukset?

— Minä en tahdo syyttää itseäni väärin, ja tuskinpa teilläkään on oikeutta sitä vaatia. Minusta nähden pitäisi kristityn tuomarin olla yhtä paljon velvoitettu vapauttamaan syyttömiä kuin langettamaan syyllisiä.

— Vielä kerran: tiettäväksesi ilmoitan, että sinä astut vaarallista tietä, jos vastoin selviä ja täysin päteviä todistuksia kiellät totuuden. Laki ei tuomitse syylliseksi ketään, joka ei ole tunnustanut, mutta missä asian todellinen laita on niin päivänselvä, sallii se, kuten sanoin, käytettävien keinojen itsepintaisimmankin pakottamiseksi tarpeelliseen tunnustukseen. Varo itseäsi!

— Varokaa vain te itseänne, herra laamanni! Älkää ryhtykö semmoisiin keinoihin ajattomalla ajalla! Jos te tuomarina kidutatte viattoman ottamaan päällensä rikoksen, niin te olette kerran Jumalan ja omantuntonne edessä seisova suurempana rikoksentehtäjänä kuin yksikään niistä, joille olette tuomion julistanut.

— Puheesi on röyhkeätä, kiljaisi laamanni Skytte jyrisevällä äänellä; — pahahenki puhuu sinun suustasi... Tämä nainen, jatkoi hän kääntyen pappismiehiin, — jätetään teidän huostaanne. Teidän tulee koettaa pehmittää hänen jäykkä mielensä, jos mahdollista pyhällä sanalla, muussa tapauksessa toisilla keinoilla, jotka minä käytettäväksenne asetan.

— Me koetamme parastamme, vastasi pastori Svenonius.

— Viekää hänet nyt pois, komensi laamanni oikeudenpalvelijoille.

— Haluan lisätä muutamia tätä juttua koskevia seikkoja, joita tuomioistuimen on velvollisuus kuulla, sanoi Inkeri.

Laamanni Skytte tuumiskeli, antaisiko hän syytetyn puhua, mutta toinen kähäräperuukkisista lakimiehistä lausui:

— Mitä sinulla on sanottavana?

— Minä tahdon, sanoi Inkeri, — ensi sijassa lausua kiitollisuuteni Jumalaa kohtaan siitä, että hän tähän hetkeen asti on antanut minun pysyä ymmärryksessäni, vaikka minä joka päivä ja syystä kyllä olen pelännyt tulevani hulluksi vankeuteni loputtomina hetkinä ja olletikin viimeisenä hirmuisena yönä ... hirmuisena, sillä vahvinkin sielu voi horjua, terveinkin pyörtyä nähdessään niin paljon hätää, niin paljon tuskaa ja sekasortoa, kuin minä niiden kovaonnisten keskuudessa, jotka minun kanssani on vedetty teidän tuomioistuimenne eteen. Minä en voi sanoin kuvata, mitä olen nähnyt ja kuullut, mutta olen vakuutettu, että jos te olisitte nähneet ja kuulleet sen, mitä minä, niin te ajattelisitte toisin, ja sääliväisyys karkoittaisi vihan teidän sydämistänne. Minä en voi edes selittää, minkälaisessa tilassa itsekin toisinaan olen: tajuntani loppuu, ja minä vaivun puolihereillä ollen houreisiin. Minusta silloin tuntuu, ikäänkuin voisin yhdellä kertaa nähdä kahteen eri maailmaan. Jos se on alkua siihen tautiin, jota minä pelkään, niin tahdon nyt, ollessani vielä täydessä ymmärryksessäni, ilmoittaa, että jos joskus vapaaehtoisesti tunnustan itseni syylliseksi noituuteen, hornanmatkoihin ja muihin vehkeisiin, niin se on mielipuolisuuden merkki, ja minun vereni tulkoon teidän päällenne, ellei minua viedä hulluinhuoneeseen vaan polttorviolle. Samaa ilmoitan onnettoman tyttäreni puolesta, vaikka hän

mielestäni näyttää Jumalalta saaneen kummallisen voiman kohtalonsa kuorman kantamiseen. Muuta minulla ei ole sanomista.

— Paholainen on jo näköjään villinnyt ymmärryksesi, tai pyrkii hän suusi kautta villitsemään meitä, tiuskaisi pastori Svenonius.

Laamanni Skytte viittasi oikeudenpalvelijoita viemään Inkerin pois. Sen jälkeen huudettiin Elli sisään. Äiti ja tytär kohtasivat toisensa eteisessä.

— Elli, ole rohkea! sanoi Inkeri.

— Ole huoleti, äiti! vastasi Elli ja astui tuomariensa luo.

— Tavattoman kaunis tyttö! ajatteli toinen kähäräperuukkisista herroista. — Ja niin viattoman näköinen! Semmoiseksi minä, kautta Jupiterin, en ole noitaa koskaan kuvitellut. Mutta jos on totta, että hän on naimisissa hornan perillisen kanssa, niin enpä muuta voi kuin onnitella nuorta ruhtinas Belsebubia moisen puolison saamisesta.

Samanlaisia ajatuksia, ehk'ei aivan niin vallattomia, liikkui toisenkin kähäräperuukkisen lakimiehen päässä. Molemmat nämä lakimiehet, samoin kuin jokunen lautakunnan jäsenistä ja kuulijoista, tunsivat nuoren neitosen nähdessään sääliä ja osanottoa.

Kun Ellille oli ilmoitettu, mistä rikoksista häntä oikeastaan syytettiin ... asia, josta hän tähän asti oli ollutkin epätietoinen ... kehoitettiin häntä vuoroin lempeästi vuoroin uhkaavasti tunnustamaan totuus. Mutta nuori neitonen oli näköjään yhtä paatunut kuin äitinsäkin. Kun häntä vaadittiin tunnustamaan itsensä osalliseksi Inkerin luuloteltuihin rikoksiin, niin hän ilmoitti, että sekä hän että hänen äitinsä olivat syyttömät. Laamanni kehoitteli lempeästi, lupasi armahtaa ja säästää, mutta se ei Ellin mieltä liikuttanut; hänen uhkauksiansa ei Elli pelännyt. Kysyttäessä hän vastasi lyhyesti ja päättäväisesti; hänen käytöksensä oli tyyni, ja kun laamanni sätti häntä paatumuksesta ja jätti hänet (kuten sitä ennen Inkerin) pappismiesten hoiviin "pehmitettäväksi", olivat hänen silmänsä kiintyneet Aadolfiin, joka ihaili hänen mielenlujuuttansa ja katseiden hiljaisiin kieliin kehoitti häntä rohkeuteen ja jatkuvaan kestävyteen.

Elli vietiin takaisin käräjävankilaan, ja tutkintaa jatkettiin jäljelläolevien syytettyjen kuulustamisella. Useimmat heistä kielsivät. Vihdoin juolahti laamanni Skytten päähän sukkela ajatus, millä tavalla voitaisiin syytettyjen rikollisuudesta saada varmempi tieto ja tukkia niiden suu, jotka jyrkästi kielsivät.

— Niillä, jotka niin keveästi saattavat lennellä ilmassa, ei kaiketikaan liene sitä ruumiinpainoa, mikä heillä tavallisen kokemuksen mukaan tulisi olla, ajatteli laamanni, ja hän ilmaisi nokkelan tuumansa muillekin oikeuden jäsenille.

— Voimmehan koettaa, sanoi toinen tukholmalaisista lakimiehistä; — ellei koe onnistu, niin ei sillä mitään ole tehty kieltävien eduksi; jos se onnistuu, niin on meillä uusi ja kumoamaton todistus siitä, että he ovat noitaa.

Laamanni Skytte käski heti neljännesmiesten tuoda kylän jyvää'an kärjäatalon portaitten eteen.

Kun vaaka oli tuotu, mittasi Musta Antero noidiksi luullut, ja ... ihme ja kumma! useimmat olivat paljon keveämmät kuin heidän ruumiinrakenteeseensa nähden olisi luullut.

Tarpeetonta lienee tämän ihmeen selittämiseksi huomauttaa, että Musta Antero punnitessaan teki vääryyttä. Hän katsoi pyövelinvirkansa vaativan, että hänenkin tuli olla avullisena syytettyjen langettamisessa, vaikka sitten tuli käyttää vilppiäkin.

Hämärän tulo keskeytti tutkinnanpidon, mutta sitä oli määrä jatkaa seuraavana päivänä niitten syytettyjen kanssa, jotka eivät vielä olleet tunnustaneet itseänsä syypäiksi.

Sillä välin tuli, kuten mainittiin, pappismiesten koettaa vaikuttaa heidän paatuneisiin mieliinsä, ensin sanan voimalla, sitten toisilla keinoilla.

"Toisilla keinoilla" ymmärrettiin kidutusta.

Siihen aikaan, jossa kertomuksemme liikkuu, oli lainkäyttö ylenmäärin raaistunut. Kansainvaellusta ja muinaisaikaisen sivistyksen häviötä seuranneet synkät vuosisadat olivat monessa suhteessa leppoisat ja inhimilliset verrattuina seitsemänteentoista vuosisataan, jolloin kaikki pahuuden voimat, jotka historian läpi kutovat lankojaan, näyttivät yhdistyneen kohtaamaan ja työntämään takaisin uuden maailmankatsomuksen etujoukot suunnattomalla ylivoimalla. Säätyvapaus väistyy yksinvaltiuden tieltä, mitä suurin siveettömyys rehoittaa muodollisen siveellisyyden rinnalla, joka taas siittää kaikkea suurta ja ylevää kohtaan vihamielisen poroporvarihengen; poliisilaitos, jesuiittalaitos, kirja-aateli kehittyvät,

tieteitä vainotaan, kaunotaiteet tukahtuvat, uskon vimma ja taikausko täyttävät Euroopan tappotanterilla ja teloituspaikeilla...

On itsestään selvää, että tuona raaistuneena aikana, jolloin sukumme kaikki pahat henget olivat valloillaan, käytettiin ahkerasti kidutusta. Noitatutkinnoissa varsinkin sillä oli kamala tehtävänsä.

Tutkinnon päätyttyä oikeuden jäsenet neuvottelivat keskenään ja sopivat seuraavasta, pastori Svenoniuksen lausumasta ehdotuksesta:

Kaikki syytetyt, jotka tuomioistuimen edessä olivat kieltäneet, vietäisiin kylän läheisyydessä olevaan kappeliin, jossa pastori Svenonius saarnastuolista juhlallisesti kehoittaisi heitä tunnustamaan.

Jos sekin kehoitus jäisi tuloksia vaille, vietäisiin ne, jotka vielä pysyivät itsepintaisina, sakastiin ja suljettujen ovien sisäpuolella kidutettuihin tunnustukseen.

Svenoniuksen virkaveljen, toisen pappismiehen, sekä muutamien vähäpuheisten luotettavien lautakunnan jäsenten tulisi seurata mukana kappeliin kuulemaan ja todistamaan näin pakotettuja tunnustuksia.

Keitään muita, paitsi tietysti pyöveliä ja hänen renkiään, ei saisi olla läsnä. Kappelin oven tuli olla lukittu ja ratsumiesosaston vartioita lähitienoilla karkoittaakseen kaikki uteliaat.

Syytetyt olisi vasta pimeän tultua vietävä kappeliin, että kaikki turha hälinä vältettäisiin.

Kun tämä tuli päätökseksi, haettiin kappelin avaimet, ja pyöveli sotamiehineen lähetettiin heti puuhaamaan tarpeellisia valmistuksia.

* * * * *

Kaksi tuntia sen jälkeen saattue lähti liikkeelle.

Ilta oli pimeä ja taivas vettä valuvien pilvien peittämä. Kylän tiet olivat tyhjinä; ihmiset olivat paenneet sadetta tupien turviin, joissa luultavasti takkatulien ääreen kerääntyneinä pakisivat tutkinnossa kuulemistaan kamalista asioista.

Sen lisäksi oli liikkeellä tarina, joka monen mielestä teki takkatuliseurana ulkona pimeässä liikkumista hausemmaksi — tarina, joka sittemmin levisi miltei kaikkiin paikkoihin, mihin kulkutauti ulottui.

Moni näet kertoi useina iltoina peräkkäin nähneensä pienet, mustien koirien vetämät rattaat, jotka hiljalleen kulkea nytytivät kylän läpi. Ajomies oli mustissa kiireestä kantapäähän, rattaat täynnä osaksi ruumiita, joiden ympäri käärmeet kiemuroivat, osaksi tenhokaluja, joita ajaja runsain kourin jakeli lahjaksi vastaantulleille.

Kertojat eivät tosin puhuneet aivan yhtäpitävästi, mutta epäilijää ei ollut ainoatakaan.

Ja kun tuvassa olijat kuulivat hevosjalkain töminän ja ohikulkevan saattueen astunnan sekä ikkunoista näkivät ratsumiesten hämärästi vilahtelevat haamut, niin puhe taukosi; kerääntyttiin pelokkaina valkean ääreen ... epäilemättä, niin he tuumivat, tuo salaperäinen, kamala matkamies par'aikaa kulki ohi.

Eikä muuta puuttunut, kuin että nähtiin säkenen särähtävän hevosenkengän alla kylän kivikkotiellä, niin sairaalloiset mielikuvitukset leimahtivat jo liekkeihin ja loihtivat silmien eteen mitä kummallisimpia kauhukuvia...

Saattue pääsi siis kylästä huomiota herättämättä.

Etumaisina kulkivat pappismiehet, heidän takanansa todistajiksi kutsutut ja viimeisinä noidat ratsumiesten ympäröiminä.

Mitä oikeastaan oli tulossa, sitä eivät syytetyt eivätkä vahtisoturitkaan tienneet. Uljaat sotamiehet, jotka pelotta olivat monet yöt samonneet partioretkillä vihollisen lähettyvillä, tunsivat nyt kuitenkin jonkinlaista ahdistusta. Sama mieliala oli vallalla jokaisessa, ja kun pastori Svenonius, itseään ja muita rohkaistakseen, alkoi hiljaisella äänellä laulaa erästä värssyä tunnetusta virrestä, yhtyivät siihen kaikki. Sateen surunvoittoiseen sohinaan sekautuen kajahteli seuraava laulu kolkosti illan pimeässä:

Pimennot sydämeni
Kuin päiväyt valistat
Ja suunnan matkalleni
Oikean osoitat.
Rakkautes siipein alta

Saan turvan suotuisan:
Sun voimas kaikkivalta
Karkoittaa saatanan.

[Haqvin Spegelin sepittämä.]

Tätä värssyä laulettaessa saattue saapui kappeliin.

Se oli vanha rakennus, jota ainoastaan kerran tai pari vuoden kuluessa käytettiin jumalanpalveluksissa. Taru kertoi, että se oli rakennettu kuningas Eerikki pyhän aikana; sen paksut harmaakiviset muurit, ahtaus, matala ovi ja pienet ikkunat sekä rakennuskoristeiden täydellinen puute todistivat tosiaankin korkeata ikää.

Kun ratsumiehet oli lähetetty pois ja komennettu vartioimaan kylän ja kappelin välistä tietä, astui saattue temppeleihin, ja pastori Svenonius työnsi ruostuneen ovensalvan kiinni.

Kirkko oli hämärästi valaistu: kaksi kynttilää saarnastuolilla ja toiset kaksi alttarilla loivat niukkaa valoa vaakunakilville ja maalauksille, jotka somistivat seiiniä ja panivat kömpelötekoiset neitsyt Marian ja apostolien kuvat aavemaisina hämöttämään pimeissä seinälokeroissa.

Altтарin kehällä istui mies kädet ristissä. Saattueen astuessa sisään nähtiin hänen nousevan ylös ja pujahtavan ovesta sakastiin. Se oli pyöveli.

Sakastista kuului vasarankalketta, joka ilmoitti, että pyövelin renki ei vielä ollut saanut loppuun tarpeellisia valmistuksia.

Pastori Svenonius käski vapisevia, kauheiden aavistusten valtaamia naisia istuutumaan penkkeihin ja lähti itse sakastiin pitääkseen pyövelin työtä silmällä.

Sillä välin toinen pappismiehistä meni alttarille ja luki synnintunnustuksen ja muutamia tilaisuuteen sopivia rukouksia.

Sen jälkeen Svenonius nousi saarnastuoliin. Hänen laihat kasvonsa syvine silmäkuoppineen ja loviposkineen näyttivät hämärässä valossa ruumiinkallolta. Hetkisen nojattuaan otsaansa aidaketta vastaan hän nosti päänsä ja alkoi lukea rukousta, jonka hän oli valinnut kuritus- ja varoitus saarnansa johdannoksi. Hänen äänensä, tavallista kumeampi ja koleampi, täytti kappelin, ja kaiku vastasi tyhjiltä, pimeiltä lehtereiltä. Kuulijoitten mielestä oli aivan kuin näkymättömät kummitusolennot olisivat ylhäältä toistaneet hänen sanansa.

Mutta äkkiarvaamatta kävi hänen äänensä epävarmaksi ... muuttui käsittämättömäksi muminaaksi ja vaikeni. Kuulijat katselivat häntä kauhistuneina. Hän seisoj kalpeana ja liikkumattomana kuin kuvapatsas ja tuijotti herkeämättä kappelin pimeään nurkkaan.

Kun tätä äänettömyyttä ja liikkumattomuutta oli kestänyt muutamia sekunteja, ja kuulijat sillä välin tuskaisina suunnanneet katseensa samaa soppea kohden, täysin vakuutettuina, että joku ylimaailmallinen olento astuisi sen pimeydestä esiin, ojensi pappi kiivaasti toisen kätensä ja huusi jylisevällä äänellä:

— *Vade retro, Satanas!* Väisty, saastainen henki! Kaikki hyvät henget ylistävät Jumalaa!

Mutta manaussanat jäivät näköjään tarkoitettua vaikutustaan vaille, sillä Svenonius ryömi alas saarnastuolista, kiiti epäiltyyn nurkkaan ja alkoi siellä mielipuolen tavoin viuhtoa käsillään, niinkuin olisi tavoitellut jotakin näkymätöntä vihollista. Hänen kasvonsa olivat vääntyneet, hiukset liehuivat hänen hikisellä otsallansa ... se oli aavemainen, hirvittävä näky.

Elli painautui lähemmäksi äitiään. Inkeri katseli tuijottavin silmin kamalaa kohtausta ... hän vei käden otsalleen ... hänen päätänsä tuntui huimaavan.

Svenoniuksen virkakumppani oli heti tajuavinaan, mitä oli tekeillä. Ei ollut tavatonta, että protestanttiset papit 16:nnellä ja 17:nnellä vuosisadalla, samoin kuin Luther, näkivät paholaisen heitä vaanivan. Raaka harhausko synnytti ehtimiseen, semminkin noitatutkintojen aikana, moisia näkyjä. Luther itse on neuvonut keinon, joka moisissa tiloissa käytettynä melkein varmasti manaa paholaisen karkuun. Keino ei ole hienointa laatua: se perustuu siihen johtopäätökseen, että Belsebub ylpeyden henkenä ei voi kärsiä *ylenkatseellista* kohtelua. Svenonius piti kuitenkin sopivampana hyökätä vihollisensa päälle; ja hänen virkakumppaninsa heittäytyi polvilleen alttarikehän sisään ja lisäsi sanan aseilla hänen voimakkaiden tömäyksiensä ja nyrkiniskujensa tehoa.

Kun vimmattua käsikähmää oli käyty kotvanen ja katsojat sillä välin ähkineet tuskanhien vallassa, alkoi voitto ilmeisesti kallistua Svenoniuksen puolelle; hänen kaikille muille näkymätön vastustajansa

peräytyi ilmeisesti askel askelelta ja Svenonius ahdisteli häntä yhä hurjemmin rusikoiden. Siten jatkui taistelu, kunnes lukittu kirkon ovi ehkäisi hänen voittokulkunsa. Perkele pakeni viimein, kun ei mikään muu auttanut, avaimenreiästä ulos, ja pastori seiso i voitonriemun loiste kasvoillaan, mutta koko ruumis vapisten, voittajana taistelukentällä.

Hengitettyään muutamia kertoja syvään hän astui varmana ja ryhti kuin keisarilla takaisin saarnastuoliin, ja nyt alkoi parannus- eli oikeimmiten uhkaus- ja kuritussaarna, jonka vertaista tuskin oli kuultu.

Ensin hän kertoi, mikä merkitys oli kohtauksella, jonka hänen sanankuulijansa vast'ikään olivat nähneet. Saatana oli ilmestynyt kappeliin epäilemättä pelastaakseen lempimorsiamiaan, kirottuja noitia, jotka olivat pysyneet hänen liitossaan ja julkeasti kieltäneet rikoksensa maallisen tuomioistuimen edessä. Mutta saatanan oli täytynyt häpeällä palata tanterelta kuolevaisen ihmisen tieltä; suurempi ei ollut sen voima, jota noita-akat ja velhot sanovat mestarikseen ja jumalakseen; ja niinkuin hänen oli täytynyt paeta, niin oli heidänkin uppiniskaisuutensa lannistuva ... ellei hengenaseiden, rukousten ja nuhteiden kautta, niin muilla keinoilla sitten; heidän lihaansa kidutettaisiin ja raastettaisiin siksi, kunnes valheenpiru kaikkoaisi heidän ruumiistaan ja totuuden henki saisi vallan heidän kielissään. Heidän sopi nyt valita.

Tämä oli pastorin puheen sisällys. Saarnan päätyttyä hän meni alttarille ja kehoitti syytettyjä astumaan esiin ja vapaaehtoisesti tunnustamaan.

Mutta pastorin uhkauksista huolimatta ei ainoakaan totellut hänen käskyään. Vastattiin vain huokauksilla ja voivotuksilla, jotka kauhu pusersi esiin!

Toinen pappi kulki syytetystä toiseen ja kehoitteli lempein sanoin heitä tekemään vaaditun tunnustuksen; saapuvilla olevat todistajat kehoittivat niinkään, mutta nuhteista ei ollut apua.

— Minä en voi tunnustaa, minä olen syytön, olivat ainoat vastaukset.

Inkvisiittoreilla ei siis ollut muuta neuvoa kuin turvautua kidutukseen. Noidiksi luullut ajettiin sakastiin.

* * * * *

Aadolf Skytte oli tutkinnan päätyttyä kauan kuljeksinut edestakaisin kärjävankilan ulkopuolella. Hän oli siksi perehtynyt lakiasioihin, että tiesi, mitä merkitsi, kun joku "valtorikoksesta" syytetty jätettiin papiston pehmitettäväksi. Hän odotti siis ennen pitkää saavansa nähdä muutamien inkvisiittorien menevän pyövelin seurassa kärjävankilaan, mutta kun puolitoista tuntia kului, eikä heitä näkynyt tulevaksi, lähti hän sateesta läpimärkänä majapaikkaansa, jonka oli onnistunut hankkimaan itsellensä; se oli erään talonpoikaistalon pienehkö ullakkokamari. Hän luuli jo, että salainen kidutustutkinta, joka syytettyjä odotti, oli lykätty toistaiseksi; ja viihdytellen mieltänsä tällä toivolla hän istui kirjoittamaan muistiin tutkinnan aikana tekemiään havaintoja. Hänen aikomuksensa oli, niinkuin hän oli sanonut, antaa Svean Hovioikeudelle kertomus kokouksesta, siinä toivossa, että tämä kertomus loisi oikeata valoa niihin virallisiin oikeudenkäyntipöytäkirjoihin, joiden mukaan Hovioikeus muuten yksinomaan tulisi harkitsemaan asiaa.

Mutta Aadolf ei voinut kauan jatkaa sitä tehtävää; hän tuli jälleen rauhattomaksi. Hän nousi, heitti viitan selkäänsä ja lähti ulos. Kärjävankilan luona kiinnitti ovella vartioitsevien sotamiesten puhelu hänen huomiotaan. Hän seisahtui pimeän varjoon jonkin matkan päähän.

Siinä hän sai tietää, että useat syytetyistä naisista ratsumiesten vartioimina ja molempien pappismiesten sekä muutamien lautamiesten seuraamina olivat lähteneet vankilasta ja että heitä kuljetettiin edelleen kappeliin vievää tietä. Sotamiehet jutellessansa ihmettelivät, mikä oikeastaan oli tämän touhun tarkoituksena, ja eräs heistä lausui sen oikean otaksuman, että heitä kaikessa hiljaisuudessa tahdottiin kiduttaa tunnustamaan, niin että tutkimus pikimmiten saataisiin onnelliseen loppuun.

Aadolfin ei tarvinnut muuta tietää: hän kiiti takaisin vajaan, johon oli hevosensa sijoittanut, satuloitsi sen, heittäytyi selkään ja riensi pois.

Ehdittyään parahiksi kylän ulkopuolelle hän näki pimeässä muutamien ratsumiesten salvanneen häneltä tien.

— Seis! huusi komentava aliupseeri, — ken siellä?

— Ratsumies niinkuin tekin, vastasi nuori Skytte maltittomasti.

Vasta nyt, kuullessaan teräshuotrien rämisevän ratsumiesten raskaita saappaita vastaan, ymmärsi

hän, että tiensalpaajat eivät olleet tavallisia matkalaisia, vaan kärkeihin siirretystä sotamiesjoukosta muodostettu tievartio.

— Meillä on käsky, jatkoi aliupseeri, — olla laskematta tästä toistaiseksi ihmisiä, joilla ei ole muuta asiaa, kuin tyydyttää uteliaisuuttaan...

— Hyvä on... Minun asiani on tärkeämpi, vastasi Aadolf. — Hyvää iltaa!

Ja hän kannusti hevostansa.

— Se on vapaaherra Skytte, sanoi aliupseeri, joka samassa tunti Aadolfin ja kunnioittavasti nosti käden hatulleen. — Ajakaa edelleen, armollinen herra!

Aadolf kiiti pois.

— Onpa sillä saamarin kiire! huomautti muudan sotamiehistä. — Kersantti, kuulkaa, — te ette tainnut tehdä vallan oikein, kun laskitte hänet menemään...

— Se ei kuulu sinuun, Rask, vastasi aliupseerivanhus; — minä en kärsi muistutuksia käskynalaisiltani ... sen olen sulle jo sanonut.

— Olette satakin kertaa, kersantti, mutta kun kaksikymmentä vuotta jo olette sitä kärsinyt, niin kärsitte kai vielä nytkin. Kuten sanoin, teidän ei olisi pitänyt päästää häntä kulkemaan, sillä olettehan kaiketi kuullut puhuttavan, että hänet olisi kurja noita, Inkeri muka...

— Suus kiinni! ärjäisi aliupseeri. — Älä tuppaudu sellaiseen, mikä ei sinuun kuulu, vanha ruutiäijä!

— Niin, ettäkö suu kiinni? hämmästeli Rask, joka käytti suoraa puhetta vanhaa ystäväänsä ja toveriansa kohtaan Saksan, Puolan ja Tanskan sotien ajoilta; — eikö mitä, se on jo melko paljon pyydetty, semminkin, kun vast'ikään otin uuden tupakkamällin, ja kuinka sitä voisoin pyöritellä, jos tulisi pitää suu kiinni?... Ettekö, kersantti, haluaisi maistaa tupakkaani?

— Anna tänne! vastasi kersantti puoleksi suuttuneena, puoleksi leppyneenä, ja puraisi aimo palan hänelle ojennetusta tupakkarullasta.

— Mutta kuinkahan on, kersantti, eikö sittenkin ajettaisi tästä kappelille nähdäksemme, minnekä nuori herra meni, menikö hän kappeliin vaiko muuante. Minun luullakseni se olisi viisainta...

Toiset vahtisotamiehet arvelivat samoin.

— Joko vain, lausui kersantti, — siitä ei tule mitään. Me pysymme alallamme. Teitä ajaa vain uteliaisuus, miehet, eikä muu mikään... Piimäsuu, hoi! lisäsi hän kääntyen erään ratsumiehen puoleen, — anna tänne viinapullo. Läpi vaatteiden se vihdoinkin lyö tämä kylmähäkky sade ja vaatii lämpimämpää kostutusta sisältäpäin. No, Piimäsuu, pullo esiin, ja anna sen käydä miehestä mieheen!

Niin sanotulla Piimäsuulla oli toinen nimi rykmentin nimiluettelossa, mutta vanhemmat toverit kutsuivat häntä siksi hänen nuoruutensa tähden. Tosin oli Piimäsuulla viikset, joita hän saattoi kierrellä sormiensa ympärillä, mutta hän oli ollut mukana vain kahdessa kenttätaistelussa ja neljässä tai viidessä kahakassa, eikä hänellä sitäpaitsi ollut kuin yksi ampumahaava olkapäässä ja yksi sapelinhaava käsivarressa, joista kerskata ... hän oli haistanut liian vähän ruudin savua ansaitakseen muuta kunnianimeä, kuin millä häntä nyt kutsuttiin.

Aadolf oli sillävälän saapunut kappelin luo. Hän kytki hevosensa vanhaan lehmukseen, jonka latva humisi iäkkään hautakiven yllä, ja riensi ovelle. Ikkunoista tuikkava heikko kynttilänvalo sai hänet yhä vakuutetummaksi siitä, että hän oli oikeilla jäljillä. Ovi oli lukossa. Toivoen löytävänsä toisen sisäänkäytävän hän lähti kiertämään kirkkoa, kun yht'äkkiä sisältä kajahti hänen korviinsa ihmisääniä ... kimakkaa valitushuutoa. Hän oli juuri sen ulkonevan kylkirakennuksen vieressä, jossa sakasti sijaitti. Hän kuulosti ... hän oli erottavinaan Ellin äänen ... ja tuhansista tuskista mielettömänä hän syöksyi, kun ei muuta ovea löytänyt, takaisin sinne, mistä oli lähtenyt ja koetteli uksen vanhoja tammilankkuja voimakkaalla potkulla. Ovi antoi perään ... vielä väkiryynnäkö, ja ruostunut lukko murtui. Aadolf syöksyi kappeliin. Hän silmäistä vilkaisi hurjasti ympärilleen ... ei ristin sielua näkynyt kirkossa, niin pitkälti kuin lepattavain kynttilän punertava valo sitä valaisi, mutta holvi kajahteli tuskanhuudoista, joita kuului eräästä sivuhuoneesta. Aadolf riensi sinne.

Vaikeata olisi kuvata sitä hämmästyksiä, jonka nuorukaisen odottamaton tulo kidutuskammioksi muutettuun sakastiin herätti. Kukaan läsnäolijoista ei ollut kuullut, kun ovi remahtaen kaatui sisään; Aadolf seiso i inkvisiittorien keskellä, aivan kuin olisi noussut Tuonelasta — uhriparoista kahteen nähden ainakin niinkuin hän olisi tullut taivaasta. Hän seiso siinä käsi miekankahvalla, silmät leimuten synkkinä, uhkaavina liekkeinä. Sakastia valaisi pystyvalkea, jonka pyövelinrenki oli virittänyt tulisijaan.

Keskilattialle oli kyhätty hissilaitoksella varustetut telineet: siihen aikaan kaikissa Euroopan maissa tavallinen kidutuskone, johon uhri ripustettiin peukaloistaan, sitten kun jalkoihin oli sidottu painoja, joita lisättiin, kunnes kipu ja tuskat pakottivat onnettoman huutamaan armoa ja tunnustamaan itsensä syylliseksi.

Yksi syytetyistä naisista oli jo kärsinyt tätä kidutusta, ja kun Aadolf astui sisään, oli pyövelinrenki par'aikaa hinaamassa häntä alas. Poloisen kasvot olivat tuskista aavemaisiksi ruhjoutuneet; hän oli muutaman silmänräpäyksen kestänyt, ensin vaieten, sitten kamalasti kirkuen, kunnes hän vihdoin huusi haluavansa tunnustaa.

Vieressä lattialla makasi harmaapäinen eukko raudoitettu puupihti toisessa sääressä. Oikean, niisanotun espanjalaisen saappaan puutteessa oli tämä puupihti saanut käydä sen asemesta. Kun vaimovanhus ei ottanut noudattaakseen molempien pappismiesten uusituista kehoituksia tunnustaa itsensä rikolliseksi ja otti Jumalan todistajaksi viattomuudestaan, niin oli pyöveli Svenoniuksen kehoituksesta vasaralla iskien työntänyt järeän telkkimen pihdin ja säären väliin. Kipu oli melkein silmänräpäyksessä vaivuttanut naisvanhuksen tunnottomaan, kataleptiseen uneen; hän makasi siinä liikkumatta, avoimin, kiillottomin silmin ja kouristuksesta ammassa suin...

Tavallinen ilmiö oli, että noidiksi luullut kidutuksen aikana uupuivat tällaiseen uneen, joka oli seurauksena elinvoimia lamauttavista tuskista — vieläpä niinkin tavallinen ilmiö, että moista unta kaikkialla pidettiin hyvin onnistuneena *noitakokeena*, varmana todistuksena siitä, että kidutettu oli syyllinen. Yleisesti otaksuttiin, että tuon unen vaikutti perkele, tukahduttaakseen tuskia ja estääkseen noitia tunnustamasta.

Mainittiin, että pyövelinrenki oli juuri hinaamassa *kordaan* ripustettua naista alas; hänen päällysmiehensä, pyöveli, oli sen sijaan, kun Aadolf astui sisään, juuri aikeessa panna nuoransilmukat Inkerin peukaloihin. Elli oli heittäytynyt Svenoniuksen jalkoihin ... epätoivoisen kiihkeällä kaunopuheisuudella hän oli koettanut hellyttää hänen sydämensä, mutta siellä asusti paha henki, joka itsepintaisesti torjui kaikki inhimillisten tunteiden rynnäköt: uskonkiihko. Elli oli Svenoniuksen luota kääntynyt toisen pappismiehen puoleen: tämä, jonka oli vaikeata nähdä niin tavatonta julmuutta ja niin paljon kärsimyksiä, mutta jonka vakaumus silti oli järkkymätön, koetti väsymättä taivuttaa Inkeriä tunnustamaan ja kehoitti Elliä yhtymään hänen rukouksiinsa, niin että äiti pääsisi tuskia kärsimästä. Mutta Inkeri oli puoleksi tunnottomassa tilassa: hänen silmänsä olivat ummessa, ja vain jotkut hajanaiset sanat, joita pääsi hänen suustaan, osoittivat, ettei hän ollut vaipunut täydellisesti horrokseen.

— Ei, ei, minä olen syytön ... vannon Kristuksen haavain kautta...
Herra armahda! Auta minua, auta minua!

Nuo ynnä senkaltaiset sanat todistivat, että hän vielä oli tietoinen hirmuisesta kohtalostaan.

Silmänräpäys vain, ja Aadolf oli käsittänyt koko asian. Svenonius vetäytyi taapäin hänet nähtyänsä, pyöveli keskeytti työnsä ja loi, samoin kuin kaikki muutkin sisälläolijat, hämmästyneen katseensa nuorukaiseen...

— Mitä ... mitä ... mitä te täältä tahdotte?... Kuinka te olette tänne tullut?

Nuo sanat pyörivät kuulumattomina Svenoniuksen huulilla, ja välähdys hänen pienissä mustissa silmissään ilmaisi, että yllätys oli nopeasti haihtumassa ja pyhä vihastus saamassa hänessä vallan.

Mutta muutamalla nopealla harppauksella nuori Skytte astui pyövelin eteen, työnsi tämän syrjään ja puristi samalla hetkellä syliinsä Ellin, joka mykkänä ja kuolonkalpeana oli heittäytynyt hänen rintaansa vastaan.

— Mitä ... kuinka? lausui vihdoin Svenonius; — mitä, sinä kadotettu poika, sinä jumalanpilkkaja, sinä temppelein häpäisijä, julkenetko täälläkin, Herran pyhydessä, osoittaa hurjapäisyyttäsi? Rohkenetko pahantekijän käsin sekaantua lain toimintaan. Tiedä se, että me olemme kokoontuneet tänne Jumalan ja lain yhteisessä nimessä ... ulos, ulos!

Ja Svenonius, jonka veri vielä valtavasti kuohuili sen ottelun johdosta, jonka hän onnellisesti oli kestänyt itse Leviatanin kanssa, meni sokeassa raivossa Aadolfin kimppuun, tarttui toisella kädellään Ellin ja toisella Aadolfin rintapieliin.

— Sinä kamppaillet kuoleman kanssa, kurja, huusi Aadolf ja paiskasi voimakkaalla nyrkiniskulla hyökkääjän pitkäkseen maahan.

Nuorukainen oli silmitön raivosta ... oli tullut hetki, jona hänen povessaan kauan kytenyt tulivuori päästi laavavirrat valloilleen ja yhtenä hillittömänä syöksynä purki ne ilmoille.

— Ottakaa kiinni hänet! Hän on pirun riivaama! Ottakaa hänet kiinni! kiljui Svenonius ja kimmahti ylös niinkuin haavoittunut tiikeri hyökätäkseen uudelleen Aadolfia vastaan.

Tämä oli samassa kiskoutunut irti Ellin käsistä ja temmannut miekan tupestaan.

Hän näki pyövelin renkineen varustautuvan, Svenoniuksen käskylle kuuliaisena, hyökkäämään hänen päällensä ... hän näki Inkerin tointuvan horroksistaan ja kauhistuneena tuijottavan eteensä ... hän tunsu Ellin taas kiertävän kätensä hänen vyötäistensä ympäri ... ja ylt'ympärillään hän kuuli kauhun tahi riemun rääkynää — vaikeata oli erottaa, kumpaako — onnettomain kidutettavien joukosta, jotka yhdessä mylläkässä toisen papin ja vanhojen, todistajina saapuvilla olevien lautamiesten kera vetäytyivät sakastin seinävieriin. Hänen päätänsä huimasi, silmissä musteni. Hän heilutti miekkaa. Säilä heijasti nuotiotulen punertavia lieskoja, ja hyökkääjät vetäytyivät taapäin.

Svenonius seiso i tuokion neuvotonna; sitten hän kiiti tulipesän luo, koppasi palavan kekäleem ja huusi:

— Kirjoitettu on: minä hävitan sinut tulella...

Mutta hänen nostaessaan tätä peloittavaa asetta Aadolf survasi miekkansa häntä kohti ja painoi säilänsä kärjen hänen rintaansa.

Svenonius suistui lattialle, ja hänen kanssaan vaipui leimuava asekin, johon hän raivoissaan oli turvautunut. Tuli tarttui kuolonhorroksissa makaavan kidutetun naisen vaatteisiin. Sakasti tuli savua täyteen...

Sanomaton sekasorto syntyi ahtaassa huoneessa. Toiset riensivät Svenoniuksen luo, jonka veri punasi lattiaa, toiset koettivat sammuttaa tulta ja pelastaa onnetonta vaimoa ... kidutettavaksi aiotut uhrit törmäsivät suinpäin ovea kohti ja lähtivät juoksemaan ulos enemmän pelästyksissään kuin karatakseen.

Aadolf, joka vielä seiso i entisellä paikalla, liikkumatta, miekka kädessä ja Ellin käsivarsi vyötärönsä ympärillä, tunsu jonkun tarttuvan hänen käsivarteensa. Se oli Inkeri...

— Pian pois täältä! Pelastakaa itsenne! hän lausui.

Samassa kuului ulkoa hälinää miekkain ja kannuksien kalskahtaessa kappelin kivilattiaa vastaan.

Ratsumiehet olivat tunkeutuneet kirkkoon.

Vanha aliupseeri oli kohta meidän jätettyämme hänet taipunut toveriensa tuumaan, jota hänen oma utelunhalunsaakin kannatti, ja miehinensä ratsastanut kappelin luo. Perille tultuaan he olivat kuulleet sekavaa ihmisäänten sorinaa ja kohta sen jälkeen nähneet haamujen viilettävän ulos rikotusta ovesta.

Tuo kaikki teki upseerille selväksi, että täällä oli "vihollinen viidakossa". Hän oli hypännyt alas hevosen selästä ja miehistöinensä rientänyt sisään.

Kaksi ratsumiestä asettui ovelle salvatakseen pakolaisilta tien. Toiset seurasivat päällysmiestänsä sakastiin, josta kuului sekavaa hälinää.

Aliupseeri seisahtui ovelle ja jäi tyrmistyneenä katsomaan näkyä, joka häntä täällä kohtasi.

Aadolf kääntyi verkalleen. Nähdessään ratsumiehet, jotka seisoivat sakastin ovella, hän heräsi jonkinlaiseen tuntoisuuteen, joka kuitenkin ei ollut tyyneyttä, vaan epätoivoista päättäväisyyttä. Hän aikoi käyttää hyväkseen hämmennystä pelastaakseen Ellin ja itsensä; hän otti tyttöä kiinni kainaloista ja oli juuri aikeessa murtautua oven kautta ulos, kun Musta Antero, joka ratsumiesten ilmestymisestä oli saanut uutta rohkeutta, tarttui häntä takaapäin kiinni kurkkuun ja huusi:

— Auttakaa! Tämä se kaiken häiriön tekijä on ... tämä se papinkin tappoi.

Näistä sanoista selvisi sotamiehille koko häläkkä, joka elävästi kuvastui heidän eteensä.

Eräs heistä kiiruhti Aadolfin luo ja väänsi miekan hänen kädestään.

— Kaikki vastustus on turha, onneton herra, lausui aliupseeri tullen hänkin Aadolfin luo. — Saamarin pyöveli, heitä irti nuori herra ... hän on nyt *minun* vankini...

Aadolf näytti hetkisen aikovan aseettomanakin uudistaa yrityksensä.

Mutta vaikka hän olikin ylenmäärin kiihoittuneessa mielentilassa, täytyi hänen nähdessään vastustajien paljouden huomata, että se olisi hulluutta.

— Hyvä on, sanoi hän ratsumiesten johtajalle, — minä olen teidän vankinne ... kohtaloni on täytetty ... toisin ei voinut käydä... Viekkä minut paikalla pois täältä! Lupaam kunniasanallani, etten yritä karata...

Mutta, jatkoi hän silmäillen synkästi ympärilleen, — toivoakseni olette jo saaneet kylläksenne verestä tänä iltana... Kaikissa tapauksissa...

Hän astui nopeasti pyövelin pystyttämien telineiden, tuon korda-nimellä tunnetun kidutuskoneen luo, tarttui sen välipalkkiin ja paiskasi koko laitoksen kumoon.

— Olkaa huoletti, sanoi aliupseeri ja tarttui nuorukaisen käteen, — minä vastaan siitä, että kidutusta ei enää tänä iltana jatketa.

— Te vastaatte siitä ... hyvä on... Päästäkää minut siis heti täältä pois... Viekää minut heti isäni luo tai mihin hyvänsä mielitte... En tahdo olla silmänräpäystäkään täällä enää.

— Onneton, alkoi nyt toinen pappismies, joka tähän asti oli muiden mukana häärinyt tunnottoman Svenoniuksen ääressä häntä vaalimassa; — onneton, sinä olet...

— Vaiti! keskeytti hänet Aadolf. — Minä vähättelen sitä, elääkö tuo katala vai onko kuollut. Teidän joutavat lorunne eivät satu omaantuntooni. Elli, jää hyvästi... Vielä yksi ainoa sana, tyttö! Kuule minua... Älä antaudu tuomariesi julman kidutushalun uhriksi! Älä usko sielusi viattomuuden voivan vaimentaa ruumiisi kipuja! Älä usko Jumalan tulevan avuksesi... Myönnä harjoittaneesi kaikkia rikoksia, jotka hamasta Aapelin murhasta tähän päivään saakka ovat tahranneet maata ... ja kun astut Jumalan istuimen eteen, niin vaadi häneltä tiliä siitä, mikä sinua täällä maan päällä on kohdannut!...

— No niin, jatkoi hän kääntyen vanhan soturin puoleen, jonka sydäntä kauhu ja sääli yhtärintaa värähdyttelivät, — minne aiotte minut nyt viedä?

— Rask, virkahti ukko surullisella äänellä, — seuraa tätä herrarukkaa hänen majapaikkaansa ja viivy hänen luonansa, kunnes sinulle tarkempia käskyjä annetaan. Minä luotan kunniasanaan, armollinen herra.

Aadolf lähti huoneesta. Vanha Rask seurasi häntä.

* * * * *

Tahdomme muutamin sanoin kertoa, mitä seurasi edelläkuvattua kohtausta.

Svenonius kannettiin sakastista tunnottomana kirkkoon, jossa vanha aliupseeri pesi ja sitoi hänen haavansa, joka oli syvä ja hengenvaarallinen. Aliupseeri olikin siihen toimeen mies paikallaan, sillä monilla sotaretkillään oli hänellä ehtimiseen ollut tilaisuutta siihen perehtyä.

Vaimoparkaa, jonka vaatteihin tuli pääsi kekäleestä, olivat liekit pahoin runnelleet. Kataleptinen uni, johon hän kidutuksen aikana vaipui, oli niin syvä, että hän vasta sitten, kun tuli oli sammutettu, heräsi tuntoisuuteen. Mutta kohta hän jo, hetkisen kimakasti huudettuaan, hengähti viimeisen kerran. Hän kuoli, maaten kivilattialla, puupihti jalassa. Läsnaolijat pitivät hänen kuolintapaansa ihmeenä. Hänen ennenaikainen kuolemansa, niin he arvelivat, ei silti pelastanut häntä liekeistä, jotka hänen rikoksensa olivat ansainneet.

Eräs lautamiehistä oli sillä välin pantu noutamaan kylästä rattaita.

Niiden saavuttua joukkue lähti kappelista. Toisille, heinällä täytetyille rattaille pantiin haavoittunut pappi, hyvin käärittynä viltteihin; toisilla vietiin kordassa kidutettu nainen, joka oli ruhjottu kävelykyvyttömäksi, ja hänen vierellensä puoliksi kärventyneen eukon ruumis.

Kolme syytettyä oli, kuten edellä mainittiin, hämmennyksen aikana paennut. Niistä löydettiin toisena päivänä kaksi läheisistä metsistä, otettiin kiinni ja vietiin takaisin käräjävankilaan. Kolmatta etsittiin, vaikka turhaan, mutta pitkän ajan kuluttua löydettiin hänen ruumiinsa rannikolta onkalosta, jonne hän oli kuollut nälkään.

Svenoniuksen virkatoveri otti osakseen vaikean tehtävän ilmoittaa laamanni Skyttelle, mitä kappelissa oli tapahtunut. Päivän työstä väsyneenä oli tuomarivanhus aikaa sitten käynyt levolle. Pastori päästettiin kumminkin sisään.

Kun hän nyt surullisella äänellä ilmaisi, että suuri onnettomuus oli tapahtunut ja pitkällä johdannolla koetti valmistella laamannia kovan iskun varalle, asettui tämä istualleen sänkyyn ja keskeytti hänet kouristuksentapaisella kiivaudella:

— Pian, mies! Ei mitään verukkeita! Poikani on kai taas hyvänkin työn tehnyt... Muutamalla sanalla: mitä on tapahtunut?

Pappi kertoi... Laamanni Juhana kuunteli, kalpeana, mykkänä, liikkumattomana...

Ja kun pappi oli kertonut kaikki, uskalsi hän puheensa päätteeksi lisätä:

— Armollinen herra! Sydäntänne varmaan kirvelee, mutta älkää sentään antako surun saada itsessänne valtaa.

— Suu kiinni! ärähti laamanni; — minä vastaan itse tunteistani. Menkää matkaanne! Minä tahdon olla yksin... Oi, lisäsi hän itsekseen, — minä en tahdo lisätä kiveä kuormaan... Jos Jumala on hänet hylännyt, niin *minä*, hänen isänsä, en sitä voi...

Kun pappi kumarsi lähteäkseen, jatkoi laamanni kylmästi, nousten vuoteeltaan ja alkaen pukeutua:

— Ei, jääkää tänne! Te seuraatte minua Svenoniuksen luo? Mihin te hänet panitte?

— Hänen huoneeseensa tänne käräjätaloon.

Laamanni pukeutui nopeasti ja lähti papin seurassa Svenoniuksen kamariin. Nähtyään, että tämä sai tarpeellista hoitoa, ja lähetettyänsä heti noutamaan Tukholmasta lääkäriä kutsutti hän luoksensa Askelinin viranhoitajan ja käski viipymättä ryhtyä toimenpiteisiin Aadolfin viemiseksi jo samana päivänä Tukholman kruununvankilaan. Saatuaan vankeinhoitopäällikölle menevän kirjeen lähti nimismiehen apulainen toimittamaan käskyä.

Aadolfilta saapui kohta sen jälkeen sana, jossa hän tiedusteli, saisiko hän tavata isäänsä, ennenkuin hänet jätettäisiin oikeuden käsiin.

Laamanni vastasi kieltävästi.

Mutta samana yönä matkusti vanha Skyttekin pääkaupunkiin jätettyään tuomarintoimensa toistaiseksi vanhemmalle läsnäolevista Tukholman lakimiehistä.

Tämän matkan tarkoituksena oli esittää asianomaisille pojan tapaus niin edullisessa valossa kuin suinkin. Laamanni Skytte tahtoi saada heidät vakuutetuksi siitä, että Aadolf ei ollut täydessä järjessään ... sehän oli hänen oma, järkkymätön uskonsa.

Seuraavana päivänä tuli Aadolfin ystävä Eerikki käräjiin ja oli tutkinnossa läsnä. Kordassa kidutettu nainen peruutti ensin oikeuden edessä tunnustuksensa, mutta kun hänet uhattiin jättää uudestaan "pehmitettäväksi", tunnusti hän itsensä syylliseksi kaikkeen. Inkeri, Elli ja toiset kielsivät yhä edelleen. Pyöveli sai niinmuodoin käskyn laittaa uudestaan kidutuskalut kuntoon, ja illansuussa vietiin syytetyt vielä kerran kappeliin.

Sitä ennen Eerikki oli käynyt heidän luonansa kärjävankilassa ja kauan aikaa puhutellut Inkeriä ja Elliä. Hän ilmoitti heille salaa, että hänellä oli aikomus lähettää heidän puolestaan Svean Hovioikeudelle puolustuskirjoitus ja muutoinkin koettaa persoonallisesti vaikuttaa heidän hyväkseen vallanpitäjien luona Tukholmassa. Mutta näiden ilahduttavien sanojen ohella hän hartaasti kehoitti heitä mieluummin ottamaan päällensä kaikki, mitä mielettömät inkvisiittorit vaativat, kuin antautumaan kidutukseen, jota kuitenkin jatkettaisiin siksi, kunnes heikko liha oli antanut perään tuskille.

— Tunnustakaa tuomioistuimen edessä! sanoi hän. — Tämä tunnustus voidaan tehdä tyhjäksi minun laatimallani kirjallisella selityksellä, jossa ilmoitetaan, että tunnustus on väärä ja kiduttamisen uhalla kiristetty ja jossa on teidän allekirjoituksenne.

Eerikin kehoituksista huolimatta eivät Inkeri ja Elli suostuneet tälläkään keinoin pelastamaan itseänsä kidutuksesta. Mutta kun he taas olivat pyövelin käsissä, ja Inkeri näki hennon, kuolonkalpean tyttärensä kiinnitettyinä kordaan valmiina hinattavaksi ylös, silloin lannistui hänen mielensä... Eerikki seisoi hänen vieressään ja uudisti kehoituksensa ... ja Inkeri lupasi tunnustaa, jos Elli säästettäisiin tuskista.

Elli hinattiin alas... Inkeri tunnusti itsensä syylliseksi, mutta ääni, jolla se tapahtui, ilmaisi kolkkoa toivottomuutta, ylpeätä katkeruutta, jolla särkynyt sankarisydän tunnustaa itsensä kohtalon voittamaksi.

Tämä tunnustus koski kuitenkin vain häntä itseään, ei hänen tyttärtään. Mutta kun inkvisiittorit taas kääntyivät jälkimmäisen puoleen, niin Elli, joka pelkäsi tulevansa erotetuksi äidistään, taipui siihen epämääräiseen tunnustukseen, että jos äiti oli jonkin rikoksen tehnyt, niin oli hänkin siihen osallinen.

Emme tahdo kuvata sitä taistelua, jota käytiin äidin ja tyttären välillä, taistelua, jonka päämääränä oli koettaa pelastaa toinen tai sitten yhdessä tuhoutua.

Useimmat syytetyistä seurasivat Inkerin esimerkkiä ja tunnustivat pakosta itsensä syytäviksi. Kaksi vain uskalsi antautua kidutettavaksi, mutta ei kumpikaan kestänyt. Kun heitä oli ruhjottu kordassa ja

vielä päälliseksi uhattu puupihdillä ja kiilalla, tunnustivat he olevansa noitia ja hornassa-kävijöitä.

Niinmuodoin saattoi seuraavan päivän tutkinta päättyä siihen, että syytetyt "vapaasti ja avonaisesti", niinkuin pöytäkirjoissa sanottiin, tunnustivat rikoksensa.

Kun tuomari ja lautakunta olivat muutaman tunnin neuvotelleet keskenänsä, julistettiin "syyllisiksi todistetuista" tuomio.

Kaikki syytetyt, jotka oli alkujaan merkitty pastori Svenoniuksen listaan, tuomittiin jumalattomien pahojentekojensa tähden mestattaviksi ja roviolla poltettaviksi.

Useiden todistajiksi haastettujen lasten katsottiin samaten ansainneen suuremman tahi pienemmän rangaistuksen. Vanhemmat tuomittiin kujanjuoksuun toveriensa välissä, toiset saamaan vitsaa asehuoneessa ja nuoremmat yhden vuoden aikana joka sunnuntai seisomaan vitsa kädessä erityisellä paikalla kirkossa.

Julistetut tuomiot alistettiin Svean Hovioikeuden tutkittaviksi.

Siksi, kunnes päätös sieltä ehtisi saapua, oli vangit säilytettävä kruunun vankiloissa.

Seuraavana päivänä Inkeri ja Elli vietiin takaisin Tukholman linnanvankilaan. Täällä kävi Eerikki heidän luonansa kuten ennenkin ja antoi heidän allekirjoitettavakseen ennen mainitun selityksen, jonka hän luovutti Svean Hovioikeudelle lisättyään siihen selostuksen omakohtaisista havainnoistaan noitatutkintojen aikana.

Se verraten siisti ja terveellinen kammio, johon Aadolf oli teljetty, oli erityisesti tarkoitettu yhteiskunnan parempiosaisia varten — sillä lainkäyttö teki siinä, niinkuin monessa muussakin suhteessa, eron ylhäisten ja alhaisten välillä — ja oli lähellä sitä koppia, missä äiti ja tytär odottivat kohtalonsa ratkaisua. Aadolfia syytettiin raskaimman laatuudesta "valtiorikoksesta": käräjä- ja kirkkorauhan rikkomisesta ynnä murhayrityksestä. Laamannin yritys saada syytös lievennetyksi raukesi tyhjiin, kun lääkäri oli ilmoittanut nuorukaisen olevan aivan täydessä järjessään. Valtaneuvos Pentti käytti tosin vaikutusvaltaansa nuorukaisen auttamiseksi, mutta teki sen veltosti ja enemmän näön vuoksi: hän ei halunnut joutua mihinkään kiittolisuudenvelkaan poliittisille vastustajilleen ja oli muuten harmissaan koko jutusta. Kenties oli hänen suunnitelmiansa mukaistakin olla toistaiseksi ryhtymättä mihinkään toimenpiteisiin Aadolfin pelastamiseksi, kunnes se salaliitto, jonka johtaja hän oli, oli päässyt onnellisesti päämääräänsä ja antanut vallan hänen ja hänen ystäviensä käsiin. Tämän ratkaisevan tapauksen toimeenpanemishetki läheni päivä päivältä.

XVII.

Epäonnistunut vallankaappaus.

Eräänä kauniina, kirkkaana päivänä kolme viikkoa vastakerrottujen tapausten jälkeen vierivät upeat, neljänvedettävät vaunut Skanstullista pääkaupunkiin. Ne olivat Vanloon ajoneuvot.

Ihana kevätilma oli houkutellut Tukholman hienon maailman jalkeille. Vaunuja, isoja ja kömpelötekoisia, mutta silkissä ja kullassa kiiltäviä, lakeijoja takana ja lakeijoja astuimilla, vyöryi kaduilla, ja ratsastajat uhkeiden hevosten selässä kumarsivat satulassa ja nostivat sirolla kädenliikkeellä sulkatöyhtöisiä hattujaan, kun vain kauniit kasvot tulivat vaununuudinten välistä näkyviin.

— Rikas muukalainen on tullut takaisin ... niin huomautettiin kaikkialla, missä Vanloon ajopelit liikkuvat, ja enemmän tahi vähemmän syvät, enemmän tahi vähemmän tuttavalliset tervehdykset kohtasivat tuota ylpeätä ja kadehdittua miestä joka taholla.

Norrbron lähellä pysähdytti hänet kaksi ratsumiestä, jotka heti käänsivät hevosensa ja ratsastivat hänen rinnallaan vaunujen kahden puolen.

— Terve tuloa takaisin, mynher Vanloo! huudahti toinen vilkkaasti, jotavastoin toisen kursaileva tervehtiminen osoitti, ettei hän ollut niin tuttavallisessa suhteessa tervehdittyyn henkilöön.

Edellinen oli herra Kustaa Drake, toinen kaartineversti Kustaa Helmer Lilje, yksi niitä, jotka tanssiaisissa Sjövikissä olivat allekirjoittaneet liittosopimuksen, mies, jonka hänen asemansa

sotajoukossa teki skytteläisen kapinaliiton pylvääksi.

— Minä olen tosiaankin ikävöinyt teitä, mynher Vanloo, huusi Drake; — kunpa vain olisitte saapunut parhaaseen aikaan!

— Parhaiten saapuu, kun ajallaan saapuu, lausui Vanloo. — Mitä uutta Sjövikistä, herra Kustaa Drake?

— Ei muuta uutta, kuin että minä en viihdy siellä yksinäisyydessä. Sentähden näette minut täällä: olen muutamaksi päiväksi lyöttäytynyt osalliseksi pääkaupungin huveihin. Naapuriperheestä Signildsborgista voisin sen sijaan paljonkin kertoa, mutta te saatte ne kyllä aikansa tietää, sillä ne ovat joka miehen suussa.

— Vai niin...

Vanloo kääntyi toiseen ratsastajaan ja vaihtoi muutamia kohteliaisuuslauseita tämän kanssa.

Drake aikoi juuri jatkaa puhetta kysymällä, milloin hän voisi päästä mynher Vanloon puheille, kun hänen miekankannikkeensa, joka kaiketikin oli huolimattomasti kiinnitetty, irtausi ja miekka putosi kadulle.

Dii avertite omen! ["Jumalat, torjukaakaan tämä enne!" Vanhojen roomalaisten käyttämä lause onnettomuuden enteen sattuessa.] huudahti Vanloo kylmän leikillisesti, kun miekka sälähti katukiviä vastaan.

Hän sanoi sen jälkeen hyvästit ratsastajille, viittasi kuskia ajamaan kovemmin, ja vaunut vierivät pois.

— Hyi saakeli, minä en kärsi hollantilaisia, sanoi Lilje Drakelle, kun ohikulkeva jalankävijä oli ojentanut viimeksimainitulle miekan, — minä en kärsi pöyhkeätä, kaupittelevaa ja tinkivää tasavaltalaista mynheriä, ja kaikkein vähimmin tuota. Hänen kohteliaisuutensa tuntuvat alentuvilta ... hänen katseensa oli minusta pilkallinen ... hollantilainen koira!

— Tämä ei kumminkaan ole vain tavallinen hollantilainen eikä edes tavallinen ihminenkään, huomautti Drake, vaikka hän kyllä oli huomannut, että Vanloon äänessä ja käytöksessä oli jotakin hyttävää, joka ei ollenkaan vastannut sitä innokasta tuttavallisuutta, jolla hän, Drake, oli lausunut hänet tervetulleeksi.

Sigurd tiesi odottaa herransa tuloa ja oli häntä vastassa portilla hänen Norrmalmintorin varrella sijaitsevassa talossaan. Vaunujen ajaessa pihaan tervehti Algernon Sidneyn miehistö Vanloota hurraahuudoilla, ja reimat meriurhot, kaikki siniviruississa villapaidoissa ja valkeissa housuissa, tungeskelivät hänen ympärillään puristaakseen hänen käsiään.

Nämä miehet olivat eri kansa- ja kielikuntia ... heidät oli yksitellen koottu sieltä täältä, tarkan valinnan nojalla, niiden laveiden matkojen varsilta, joita Vanloo oli tehnyt ympäri maapalloa; mutta heidän kasvoissansa, joissa kaikki pohjoismaalaisen vaaleaverevän ja espanjalaisen kreolin pronssinkarvaisen ihon väliset väri vivahteet tulivat näkyviin, kuvastui sama reippaus, iloisuus ja rehellisyys; molemminpuolinen kunnioitus ja veljeystunto yhteisissä vaaroissa oli sulattanut heidät voimakkaaksi kokonaisuudeksi, jossa kapteeni oli keskuksena. Siinä oli kuin olikin yleismaailmallinen, mutta samalla tarkasti suljettu yhteiskunta, jossa ei ollut helppo hankkia kansalaisyhteisyyttä.

— Kapteeni, huusi muudan heistä, perämies Blackwell, — ettekö ala jo kyllästyä maissaoloon? Me haluamme kaikki pian päästä toimeen. Algernon Sidney on valmiina lähtemään merelle ... joutukaapa, kapteeni, näkemään sitä: se upeilee hienona ja kiilloitettuna ja haluaa vain, niinkuin mekin, päästä satamasta.

Muut yhtyivät Blackwellin sanoihin ja ilmaisivat kaikki toivonsa päästä mitä pikimmin vesille.

Vanloo lupasi, ettei kestäisi kauan, ennenkuin Algernon levittäisi purjeensa meren tuuliin, ja ilmoitti miehilleen, että hän päivemmällä aikoi tulla kaunistaprikiänsä tarkastamaan.

Miehistö lähti takaisin Kastellisaareen. Sigurd yksin jäi Vanloon luo.

Kaiketikin on lukija jo arvannut, että Vanloon matka oli yhteydessä Agnes Draken matkan kanssa. Hän oli jättänyt Agnes Draken rauhaisaan maataloon Seelannin pyökkimetsäin varjostamalle rannalle ja rientänyt takaisin Tukholmaan, jossa valtiolliset tapaukset vaativat hänen läsnäoloaan.

Sitä ennen hän oli kuitenkin matkalla vielä käymäselään pistäytynyt kerran kotiseudullaan.

— Sigurd, sanoi Vanloo kesken puhettaan, — minä en tälläkään kertaa ole saanut tietoa äidistäni enkä sisarestani. En niin jälkeä ole tavannut, jotka veisivät minut heidän luokseen, jos he vielä ovat elossa,

tai heidän haudoilleen, jos he ovat kuolleet! Mutta minä en voi näin epätietoisena heidän kohtalostaan lähteä synnyinmaastani. Nuoruudessani unelmoin, että kerran rikkaana ja kunnioitettuna palaisin äitini majaan; elämän taistelussa se toivo sulostutti menestykseni ja vahvasti uskallustani vastoinkäymisissä... Oi, jatkoi Vanloo itsekseen, — lieneekö hän paljonkin vanhentunut, armas äitini... ja Elli ... hänen pitäisi nyt olla kukoistava neiton.

— Kuule, ystäväni, jatkoi Vanloo kotvan vaiti oltuaan, — minä olen viime matkallani ajatellut erästä keinoa, joka ehkä varmemmin ja pikemmin kuin mikään muu vie minut määräni perille. Minä annan kaikissa valtakunnan kirkoissa kuuluttaa sukulaisiani. Kuulutuksessa tulee tarkasti mainita heidän sukulaisuutensa ja entiset elämänvaiheensa, ettei mitään erehdystä tapahtuisi. Jos he vielä ovat elävien joukossa, niin he saavat sen kautta tietää, että heidän poikansa elää, että hän hartaasti haluaa heitä tavata, ja että Tukholmassa olevan Hollannin lähetystön jäsen Vanloo mielellään ilmoittaa, mistä he hänet löytävät. Mutta mikä on tapahtuva, sen täytyy tapahtua pian. Minä ryhdyn jo tänä päivänä sitä varten toimiin ... ja ollakseni vakuutettu siitä, että kuulutus tulee leviämään niin pian ja täydellisesti kuin mahdollista, pyydän, että se otetaan hallituksen kuulutusten joukkoon. — Mutta nyt toiseen asiaan! Onko salaliittolaisten leiristä montakin paperia minun poissaollessani joutunut sinun käsiisi?

— On, kapteeni, koko joukko. Kullalla voi tehdä ihmeitä, se on ihan varmaa. Olen pannut ne siinä järjestyksessä, kuin ne ovat tulleet, kirjoituspöytäni laatikkoon, kapteeni.

Vanloolta kului runsas tunti näiden kirjeiden lukemiseen. Tämä tutkiminen häntä silminnähtävästi huvitti. Hän luki tarkkaavaisesti, vaipui syviin mietteisiin ja nousi väliin ylös mitelläkseen ripein askelin permantoa.

Kun hän oli lopettanut lukemisen ja pannut paperit laatikkoon, olivat hänen kasvonsa erinomaisen iloiset.

Kylvettyään, murkinoituaan ja pukeuduttuaan Vanloo meni yhdessä Sigurdin kanssa prikilleen, joka vielä oli ankkurissa entisellä paikallaan Kastellisaaren ulkopuolella. Niiden monien sotalaivojen joukossa, jotka osaksi talvipeitoissaan, osaksi purjehduskuntoisina olivat kiinnitettyinä Skeppsholman eli Laivasaaren ja Kastellisaaren ulkopuolella, oli tosin monta isompaa kuin Algernon Sidney, mutta ei ainoakaan vetänyt sille vertoja rakennustavan komeudessa ja tarkoituksenmukaisuudessa. Priki oli yhtä paljon merimiesten kuin "maamyyräin" ihastuksen esineenä. Edelliset ihmettelivät sen oivallisuutta sota-aluksena, jälkimmäisten silmiä huikaisi sen komeus.

Algernon Sidney oli kapteeniansa odottaessaan somistettu juhlatamineihinsa. Kaikenvärisiä lippuja ja viirejä liehui navakassa tuulessa sen solakoista mastoista; varppeiden portit olivat auki ja niistä näkyi kiiltävä metallinen hammasrivi: kaikki köyden päät oli hyvin kiinnitetty, juoksevat touvit tiukasti pingoitettu ja raakapuut huolellisesti kiristetty. Miellyttävän ja sittenkin peloittavan näköisenä lepäsi kaunis priki veden pinnalla niin kevyenä ja leijuvana, kuin se olisi ollut valmis nostamaan kölinsä ylös auringonpaisteessa kimmeltävistä pikkuaalloista, jotka ympärillä leikittelivät.

Vanloon lähestyessä miehitettiin raa'at, kajahdutettiin hurraa-huuto, ja laivassa päällikköinä toimivat miehet kokoontuivat laskuportaiden luo ottamaan kapteeniansa vastaan.

Vanloo polki laivansa kantta nuorukaisen riemastuksella. Hän tarkasteli kaikkea ruumasta mastonhuippuihin saakka, ja kaikki oli mitä parhaimmassa kunnossa.

Sen jälkeen hän antoi joitakin käskyjä, ja muun muassa sen, että miehistö jättäisi majapaikkansa maissa, maksaisi, mitä oli siellä velkaa ja muuttaisi laivaan, ollakseen hetkellä millä hyvänsä valmiina lähtöön.

— Kapteeni, sanoi Sigurd ja osoitti laivaa, joka oli jonkin matkan päässä Algernon Sidneystä ulompana rannasta, — voitteko arvata, mikä merikarhu tuo on?

Laiva, johon Sigurd käänsi herransa huomion, oli prikin tapaan taklattu ja kantoi Hollannin lippua. Se oli korkeamastoinen, sileäkantinen, vähän pitempi ja kapeampi kuin Algernon Sidney, ja varustettu korkealla, kaarevalla perällä.

Vanloo vastasi:

— Se on rakennettu pikapurjehtimista varten, mutta perä on jokseenkin korkea ja nostopalkit liian kaukana perässä: se kiikkuu kovasti merenkäynnissä. Mikähän veitikka se on? Se näyttää epäiltävältä. Hollantilainen se ei ole, vaikka se näkyy kantavan Hollannin lippua.

— Prikin nimi on *Scylla*, kapteeni, ja sillä on yhtä terävä hammasrivi kuin Algernon Sidneyllä. Ettekö arvaa, kapteeni?

— Haa, minä ymmärrän...

— Se on kunnianarvoisen kauppamiehen, Sakari Jansenin, priki, aiottu hyvin rauhallisia matkoja varten Tukholman ja Amsterdamin välille. Mutta en takaa, etteikö tuo säyseä meripeto matkalla pure joitakin lampaita kuoliaaksi, jos sillä vain on aikaa panna leukaluunsa liikkeelle.

— Minun täytyy päästä tuohon Scyllaan, sanoi Vanloo. — Fredrik, laske loorinkivene vesille! Haluatko tulla mukaan, Sigurd?

— En, tuhat tulimmaista, kapteeni, se ei käy päinsä. Sakari Jansen aavistaisi pahan olevan pelissä, jos näkisi minut teidän seurassanne.

Vanloo soudatti itsensä Scyllaan.

— Onko kapteeninne laivalla? oli hänen ensimmäinen kysymyksensä, kun hän tarttuen rustirautoihin oli heilahduttanut itsensä kannelle.

Kannella olevat miehet tuijottivat välinpitämättömästi Vanloohon. Yksi heistä malttoi toki vastata, että heidän kapteeninsa oli äsken mennyt maihin, jonka jälkeen hän taas jatkoi riitelyään tovereidensa kanssa.

Väki, jonka kapteeni Sakari Jansen oli hankkinut laivaansa, olisi heidän "kliivarileikkauksistaan" päättäen ollut pikemmin omiansa kuritushuoneeseen. Miehellä, joka vastasi Vanloon kysymykseen, oli humalasta turvonneet kasvot, jotka olivat sitä kamalimmat, kun niissä oli tiheässä verinaarmuja, mitkä avoimia, mitkä laastarilapuilla peitetty. Käheällä äänellään hän haukkui alasaksaksi tovereitaan ja tahtoi sillä ikäänkuin osoittaa, että hän kapteenin poissaollessa oli kukkona tunkiolla. Toistenkaan ulkomuoto ei herättänyt enempää luottamusta.

Vanloo kiersi kerran kannen ja tarkasteli kaikkea tutkivin silmin. Varustus näytti vanhalta ja korjaillulta, mutta oli täydellinen, tarkoituksenmukainen ja joltisenkin hyvässä kunnossa. Kanuunat, joita oli yhtä monta kuin Algernon Sidneyssä, olivat vanhoja, ruostuneita ja näyttivät siltä, kuin olisivat maanneet monta vuotta sateessa ja tuulissa jonkin kruununvarastohuoneen edessä, mutta ne oli ilmeisesti kuitenkin valittu tuntijan silmällä.

Nyt astui Vanloon luokse laivaväestöön kuuluva mies, jota hän ei ollut ennen huomannut. Tämä oli nuori ja pitkäkasvuinen; kasvojensa, pukunsa ja olentonsa puolesta hän silmiinpistävällä tavalla erosi muista. Hänen kasvonsa olivat hienopiirteiset, mutta kalpeat ja laihat, ne ilmaisivat vallattomuutta ja teeskenneltyä hilpeyttä; vaikka hän olikin kaikissa liikkeissäänsä raisu ja hontelo, näkyi kumminkin, että hän oli paremman kasvatuksen saanut mies; hänen pukunsa oli puoleksi merimiehen, puoleksi ylioppilaan: päässä oli hänellä öljylakki, kaulassa huolimattomasti solmittu huivi, ja hänen solakkaa vartaloansa verhosi vanha karvakulu samettitakki tavallista ylioppilaskuusia.

— Kuulkaa, sanoi hän tunkeilevasti ja pani kätensä Vanloon olalle, — ketä te täältä haette?

Vanloo kääntyi puhujaan päin. Tämä vetäytyi pari askelta taaksepäin nähdessään hänen kylmän katseensa ja nosti hieman hämillään öljylakkiaan paljastaen kauniin otsan ja tuuheat vaaleat kutrit.

— Suokaa anteeksi, jatkoi hän kohteliaammalla äänellä; — jos te, herra, haette meidän kapteeniamme ja isäntäämme, hyvinarvoisaa herra Sakari Jansenia, niin saan ilmoittaa, että hän vast'ikään lähti tästä oivallisesta aluksesta ja soudatti itsensä Skeppsholmaan. Mutta jos asianne on senlaatuinen, että sen voi uskoa toisellekin, niin olen minä hänen uskotuin miehensä ja olen kernaasti käytettävissänne... Vaiti, miehet, huusi hän sitten räyhääville matruuseille ja otti taskustaan huilun, jolla hän iski pahinta huutajaa päähän, — vaiti, saamarin lurjukset, kun toinen luutnantti puhuu?

— Te olette siis toinen luutnantti tässä laivassa?

— Olen.

— Olette ruotsalainen synnyltänne?

— Piru sen tiesi; minä olen maailmankansalainen.

— Aluksenne on tavattoman vahvasti varustettu aseilla...

— Niinkuin näette. Saa varoa kaikkea, kun matkustelee vaarallisilla kulkuvesillä niinkuin me. Täältä aiomme lähteä Hollantiin, ja sieltä sitten Itä-Intiaan, missä on enemmän merirosvoja kuin täällä merilokkeja.

— Hyvä on, uteliaisuuteni on nyt tyydytetty, ja muuta asiaa ei minulla ollutkaan. Olen merimies ... tuo priki tuolla on minun omani ... ja minua huvitti nähdä laivaanne lähempää.

— No, pahus olkoon, minä olen kuullut, että rikas Vanloo muka olisi tuon mainion prikin omistaja. Te taidatte siis ollakin...

— Oikein: minä olen Vanloo... Ja kun laivanne kulkee Hollannin lipun suojassa, niin se oli yhtenä syynä, miksi halusin nähdä sen.

Toinen luutnantti, joksi nuori mies suvaitsi nimittää itseänsä, kumarsi ääneti.

Kun Vanloo sen jälkeen varustautui lähtemään pois, riensi nuorukainen laskemaan alas laskuportaita.

Tultuaan vähän matkan päähän Scyllasta kuuli Vanloo sen kannelta huiman iloisia huilunsäveliä. Toinen luutnantti se kaiketi nyt käytteli samaa soitinta, jolla hän vast'ikään oli sävähdyttänyt huutavaa merimiestä päähän.

— No, miltä näytti, kapteeni? kysyi Sigurd, kun Vanloo palasi Algernon Sidneyhyn; — vastustajanne ei ole niinkään halveksittava, vai kuinka?

— Ei ole, vastasi Vanloo, — mutta sitä parempi.

Puolen tunnin kuluttua Vanloo lähti Sigurdin seurassa laivastaan ja palasi kotiin Skeppsholman kautta.

Skeppsholma oli siilien aikaan miltei asumaton; siellä oli vain yksi isohko rakennus, amiralteettitalo. Mutta siitä huolimatta oli siellä sangen vilkasta, sillä useita sotalaivoja oli rannalla korjattavana, ja ihmisiä, sekä työssä hääriviä että joutilaita, oli kuin muurahaisia.

Jälkimmäisten joukossa oli niinkään eräs pienenlätä mies, joka pää kumarassa ja kädet ristissä selän takana käyskenteli edestakaisin. Hänellä oli yllään tavallinen pitkätakki, jalassa arkisukat ja hopeasolkiset kengät. Vanloo luuli häntä edullista kauppayritystä tuumiskeleväksi kauppamieheksi.

— Kapteeni, se on Ruys, sanoi Sigurd nopeasti. — Hän ei saa nähdä minua niin ylhäisessä seurassa kuin teidän.

Sigurd pysähtyi siksi, kunnes Vanloo oli päässyt kappaleen matkaa hänen edelleen.

Vanloo halusi nähdä miehen lähempää. Hän meni hänen luokseen ja havahdutti hänet mietteistä seuraavilla hollanninkielisillä sanoilla:

— Sallikaa minun kysyä: oletteko te hollantilainen kauppias Sakari Jansen?

Ruys nosti kasvonsa, paljasti päänsä ja teki kaunistelevan kumarruksen.

— Niin olen, niin olen, vastasi hän, — nimeni on Sakari Jansen.

— Rotterdamista, vai kuinka?

— Rotterdamista, armollinen herra ... tai oikeimmin sanoen: Amsterdamista.

— Tai kenties Alkmaarista.

— Alkmaarista? toisti Ruys arasti. — Ei, vaan niinkuin jo sanoin, Amsterdamista...

— Me olemme maanmiehiä. Nimeni on Vanloo. Onko nimi tuttu?

— On maar... En minä ole ainoa, joka tiedän, että meidän maamme mainio kansalainen on täällä. Nimenne, mynher, on muuten minulle tuttu vanhastaan: kukapa hollantilainen ei tuntisi kauppamaailmassa ja sen ulkopuolella kunniaa pidetyn Vanloon nimeä? Olen monesti aprikoinut, mynher, onko isänne rotterdamilaisen toiminimen Vanloo & Kumpp. päämies vaiko vanha Vanloo Bataviasta.

— Olen jälkimmäisen perillinen, vastasi Vanloo lyhyesti. — Mutta sallikaa minun katsella teitä tarkemmin, kunnan Sakari Jansen! Luokaa silmänne ylös, ystäväiseni, ja näyttäkää ujostelematta rehelliset kasvonne! Onpa se, kautta Jupiterin, kummallista, jopa sopimatontakin luonnon ja sattuman pilaa...

— Mitä tarkoittatte, mynher? änkytti valekauppias, jonka niskasuonta näytti vetävän niin, ettei hän voinut nostaa muuta kasvojen osaa kuin vain silmäteriä puhuttelijaan päin.

— Niin, mitä itse sanotte? Eikö sitä tosiaankin voi sanoa sopimattomaksi luonnon ja sattuman pilaksi, kun edellinen tekee rehellisen kauppiaan kasvot täysin erään tunnetun konnan näköisiksi, ja jälkimmäinen lisää yhdennäköisyyttä rumentamalla molemmat aivan samanlaisilla arvilla ja naarmuilla.

— Mynher, minä en ymmärrä, mumisi Jansen liidunvalkeana naamaltaan, lukuunottamatta nenänpäätä, joka kaikissa elonvaiheissa loisti yhtä punaisena.

— Minä selitän muutamin sanoin asian, herra Sakari Jansen. Minulle on annettu erään Ruys-nimisen vanhan paatuneen hullutun tuntomerkit, hän on kotoisin Hollannista, mutta vähän hänestä on kunniaa tälle arvossapidetylle kansalle... Olettehan kaiketi kuullut puhuttavan Ruysistä?

— Kuinka sanoitte? Ruys? Ei, mynher, minä en tunne häntä.

— Hänen nimensä ei muuten ole vallan tuntematon kauppamiesten ja merenkulkijain kesken. Jos huhu totta tietää, oli hän luutnanttina tunnetun merirosvokapteenin Tomkinsin laivalla, jonka luurangon minä viisitoista vuotta sitten näin riippuvan vitjoissa Thamesjoen suulla. Sittemmin Ruys lienee joitakin vuosia harjoittanut merirosvousta omin päin, vaikk'ei se oikein onnistunutkaan: kuitenkin, ellen väärin muista, hän kaappasi laivan samalta Batavian Vanloolta, jonka nimen te äsken mainitsitte. Hänen myöhemmät vaiheensa eivät myöskään ole minulle vallan oudot... Mutta huomaan, että tämä keskustelu ei huvita teitä. Muutamme siis puheenaihetta! Tehän olette Scylla-nimisen laivan isäntä?

— Olen, mynher, isäntä ja kapteeni samalla kertaa.

— Minä tulen juuri laivastanne: kävin sitä katsomassa...

— Hoo, mynher! Vahinko etten ollut saapuvilla, kun teitte minulle sen kunnian...

— Mainio laiva, se Scyllanne...

— Oi, mynher, vaatimaton, hyvin vaatimaton.

— Vielä mitä! Minä en useinkaan ole tavannut semmoista kauppalaivaa. Sehän hakee vertaistaan kohtalaisten sotalaivojen joukosta. Mutta minä kulutan kallista aikaanne, herra Jansen. Vielä yksi kysymys: milloin aiotte nostattaa ankkurin?

— Ei ole vielä niin tarkoin päätetty. Minulla on täällä monenlaisia asioita... Sitten lähdemme pitkälle matkalle, mynher. Kanuunat, jotka näitte, ovat aiotut malaijlaisia varten... Malaijit ovat vaarallinen kansa ... niinpä niin, mynher, te, joka olette Bataviasta, tunnette heidät kyllä parhaiten... Niinkuin sanoin: vaarallinen...

— Hyvä on. Jääkää hyvästi, herra Jansen! Kenties tiemme sattuvat joskus vielä yhteen: minä aion myöskin lähteä samanne päin kuin tekin.

— Hoo, se ilahduttaisi minua. Hyvästi, mynher! Sakari Jansen lausui hyvästit Vanloolle kumartaen ylensyvään, kääntyi, pyyhkäisi tuskanhien otsaltaan, hengähti syvään ja mumisi:

— Kirous! Onpa niinkuin sanon: täällä kummittelee ihan selvällä päivällä. Maankamara poltteele jalkojani. Miksi Drake vitkastelee? Minä en kestä tätä.

Oli toukokuun 30:s päivä. Valtaneuvos Skytte oli illalla palannut huvimatkaltaan Görválnistä, herttua Aadolf Juhanan maatilalta, kahden penikulman päästä Tukholmasta.

Herra Pentti oli mieltäväisen näköinen. Kapinan piti puhjeta seuraavana päivänä.

Kotiin tultuaan hän näki pöydällään kirjeen, jonka päällekirjoitus oli hänelle osoitettu ja piirretty hänen keksimällään salakirjoituksella. Siitä melko hämillään hän mursi tuntemattoman sinetin ja luki seuraavat rivit:

"Teräväjärkisinkin voi joskus menetellä varomattomasti, viisainkin tarvita neuvoa, kun suuri ja vaarallinen hanke on toimeenpantava. Polttakaa salaiset paperinne!"

— Mitä tämä merkitsee? kysyi herra Pentti levottomana itseltään. — Kuka on kirjoittanut tämän? Piilekö tässä petos? Onko minut saatu ilmi?... Ei, neuvo on liian hyvä vihamiehen kädestä tullee. Mutta jos se on ystävän kirjoittama, niin onhan moinen salakähmäily tuiki tarpeeton. Näemmehän joka päivä toisemme ja voimme neuvotteluissamme suullisesti kehoittaa toisiamme tarpeelliseen varovaisuuteen.

Hän soitti kamaripalvelijan luokseen ja kysyi, kuka kirjeen oli tuonut. Kamaripalvelija kyseli muilta palvelijoilta, ja vastaukseksi tuli, että kirjeentuoja oli matruusiksi puettu mies, jota vastaanottaja ei tuntenut.

Kehoitus oli muuten tarpeeton, sillä herra Pentti, joka pelkäsi jos mitäkin tapahtuvan, oli jo viskannut kaikki salaliittolaisilta tulleet kirjeet liekkeihin. Hän oli ryhtynyt sekä tähän että kaikkiin muihin varokeinoin hin hävittääkseen todistukset syyllisyydestään ja osallisuudesta kapinaan, siltä varalta, ettei vallankaappaus onnistuisi.

Hän pisti kirjeen taskuunsa, astui vihellellä muutamia askelia permannolla, istuutui sitten nojatuoliinsa ja odotti tyyneesti, selaillen Pliniuksen luonnonhistoriaa, hämärän tuloa, jolloin useiden liittolaisten oli määrä saapua hänen luokseen.

Ensin tuli Kustaa Drake.

— Onko tämä kirje teidän kirjoittamanne? kysyi herra Pentti puheen aluksi, ja ojensi kirjelijun Drakelle.

Katsottuaan sen läpi otti Drake kirjesalkkunsa ja ojensi Skyttelle samalla käsialalla kirjoitetun kirjelijun.

— Ja minä, vastasi Drake, — aioin kysyä, oletteko te kirjoittanut tämän lipun, jonka tuntematon henkilö antoi tänään palvelijalleni. Sisällys on molemmissa sama.

— Kummallista, lausui herra Pentti.

— Lilje, Frisendorff ja Graan, jotka minä päivällisen aikaan tapasin, ovat saaneet aivan samantyyppiset varoitukset, jatkoi Drake. — Mutta vähäpää meitä hyödyttää tämän pulman selvittely. Teidän ylhäisyytenne, minä palasin äsken, kuten tiedätte, Sjövikistä, jossa olin käymäselältä, ja voin teille lausua sydämelliset terveiset rakkaalta tyttäreltänne...

— Kiitos, ystäväiseni! Ottaessanne perheseikat puheeksi johtuu mieleeni, etten vielä ole esiintunut syvää valitustani teidän vaimonne kuoleman johdosta. Taisitte saada ilmoituksen siitä eilen...

— Niin eilen, Agnes parkani kuoli Kööpenhaminassa ... hän ei ehtinyt kauemmaksi etelään, muuttolintu raukka, kun luonto vaati lainansa takaisin...

— Kumminkin tiedän, sanoi herra Pentti vetäen suunsa vienoiseen hymyyn, — ettei tuo ankara isku riistä meiltä sitä toimekasta apua, jota teiltä odotamme: te kannatte miehen tavalla kohtalonne kuorman...

— Olkaa huoletti, virkkoi Drake, — tappioni ei tee minua kokonaan välinpitämättömäksi niistä suurista yrityksistä, joita meillä on tekeillä...

— Isänmaa, jatkoi herra Pentti, — isänmaa ja sen suuret edut ovat kalliimmat kuin rakkaimmatkin yksityiset...

— Aivan oikein ... mutta palatkaamme asiaamme. Te tulette herttuan luota?

— Niin.

— Ja olette vakuutettu, ettei hän, kuten hänen tapansa on, peräydy viime hetkellä?

— Siitä on pidetty tarpeeksi huolta. Kirjeet, jotka hänen tulee antaa kuninkaalle, leskikuningattarelle, neuvoskunnalle ja valtasäädylle, ovat valmiina hänen pöydällään. Kuusivaljaiset valtiovaunut, joissa hänen on suoritettava Odysseiansa, ovat jo valmiina. Ja ratkaisevana hetkenä ystävämmä, maaherra Graan, jolla, niinkuin tiedätte, on suuri vaikutus herttuaan, seisoo hänen rinnallaan ja lietsoo uutta rohkeutta hänen mieleensä, joka hyvin pian horjuu... Muuten olen tehnyt voitavani saadakseni hänet oppimaan tulevan osansa ja pysyttääkseni hänet lujana päätöksessään.

— Kello 9 huomenillalla on hän siis kuninkaan luona...

— Niin, ja kymmenen minuuttia sen jälkeen, kun näette hänen vaunujensa vierivän linnanpihasta ulos, on teidän vuoronne tehdä asiasta loppu. Onhan joukkonne riittävän suuri ja luotettava?

— On.

— Me tapaamme siis toisemme, ystäväiseni, valtaneuvoston istuntosalissa. Minua huvittaa jo edeltäpäin nähdä teidän vangitsevan minut.

— Minä olen ennen jo sanonut teidän ylhäisyydellenne, että teidän on kartettava sitä huvia, ja minä kehoitan teitä vielä kerran, että ajoissa lähдете salista pois ja jätätte virkakumppaninne ja herrat valtakunnan holhojat oman onnensa nojaan.

— Varokaa itseänne, Drake! Älkää ylittäkö ohjeitanne! Minä olen sanonut teille: älköön tarpeettomasti ryhdyttäkö väkivaltaan!

Ääni, jolla Pentti-herra tuon lausui, ilmaisi vain puoleksi totuuden.

— Ja minä olen vastannut: minulle uskottu tehtävä on senlaatuinen, etten itse eikä kukaan muu voi edeltäkäsini määrätä toimenpiteitteni rajoja. Menettelytapani tulee riippumaan arvaamattomista seikoista.

— Tehkää niinkuin parhaaksi katsotte, mutta minä pyytämällä pyydän: välttääkää verenvuodatusta! Välttääkää sitä suuremmalla syyllä, kun kaikki väkivalta on liikaa. Kaikki hallitukselle uskolliset Liljen upseerit on huomenna kutsuttu hänen maatilalleen, puolentoista penikulman päähän kaupungista, ja linnassa olevan sotaväen komentajana on yksinomaan meidän miehiä. Ainoa pelättävä on Sparre väkineen, mutta me olemme järjestäneet niin, että Sparre vangitaan samaan aikaan kuin te tunkeudutte linnaan, ja sitäpaitsi on hänen rykmenttinsä niin hajallaan ympäri kaupunkia ja malmeja, ettei sitä saada kokoon, ennenkuin kaappaus on tehty. Teillä ei siis ole vaarallista vastarintaa odotettavana.

— Sitä parempi, sanoi Drake. — Toivoakseni kaikki käy niin nopeasti, ettei kukaan saa tietää hankkeestamme mitään, ennenkuin se jo on lopussa.

— Annattehan kuitenkin vartioida linnanportteja, heti kun väkenne on päässyt sisään...

— Annan, ja minä aion päästää kruununvankilasta vangit ulos, että sekasorto tulisi suuremmaksi ja linnan suurilukuisen palvelusväestön huomio ohjautuisi väärälle taholle. Ensi silmänräpäyksessä luullaan, että vangit ovat nostaneet kapinan ja hälinällään ajaneet kansan liikkeelle.

— Hyvä on. Ammattityöläisiin voimme luottaa. Frisendorffin kätyrit ovat puhuneet heille asian valmiiksi. He kokoontuvat huomenna majataloihinsa, joissa annetaan maksutonta kestitystä, ja määrättyllä kellonlyönnillä lähtee joukko liikkeelle seuraten herttuan vaunuja hänen lähtiessään Ritariston ja Aatelin luo. Herttuan puhuessa sisällä ja kansanjoukon räyhätessä ulkona saapuu säädylle tieto neuvoskunnan ja holhojain vangitsemisesta, jonka jälkeen Liljen rykmentti marssii sinne, ja lähetystö, jäseninä puoluelaisiamme aatelittomista säädystä, saapuu samaan aikaan ja kehoittaa herttuaa ottamaan hallitusohjat käsiinsä.

Kun he näin olivat jonkin aikaa kuiskailleen jatkaneet puheluaan, saapui herttuan uskottu Romann ja hänen kanssaan pari salaliittoon osallistunutta porvarissäädyn valtiopäivämiestä. Määrätty kokoontumisaika oli käsissä. Mentiin syrjähuoneeseen, jossa salaiset neuvottelut tavallisesti pidettiin. Talon takaportti oli jätetty auki, ja herrat voivat niinmuodoin tuloansa ilmoittamatta saapua isännän luo.

Kotvan kuluttua tulivat Ribbing, Lilje, Frisendorff, Graan ynnä muut.

Kaikki he olivat saaneet samanlaiset kirjeet kuin valtaneuvos Skytte ja herra Kustaa Drake. Kaikki olivat myös varoitusta noudattaneet. Se olisi epäilemättä aiheuttanut pelkoa ja häiriötä leirissä, ellei jokainen, Drakekin siihen luettuna, olisi salaa epäillyt, että kehoituksen oli lähettänyt itse herra Pentti, joka tietysti tahtoi saada jok'ikisen merkin osallisuudestaan vehkeeseen hävitetyksi, jos tämä vastoin kaikkea todennäköisyyttä menisi myttyyn. Herra Pentin varovaisuus oli tunnettu, eikä kukaan hämmästynyt siitä, että hänkin oli saanut kirjeen.

— Hän on kirjoittanut sen itse, vanha kettu ... niin he ajattelivat kaikki.

Kaikki oli jo järjestetty, tehtävät jaettu, varokeinoihin ryhdytty: oli vain toimeenpantava jonkinlainen harjoitus ennen näytännön alkua.

Tähän harjoitukseen kului sentään suurin osa yötä. Salaliittolaiset olivat hamaan tähän hetkeen asti ottaneet asian joskaan ei kevytmieliseltä kannalta, niin ainakin kevyellä mielellä: heidän varmuutensa sen hallituksen heikkoudesta, jota he lähtivät kukistamaan, oli paisuttanut heidän rohkeutensa ja lisäksi vaikuttanut vielä sen, etteivät he uskoneet asialla arveluttavampia puolia olevankaan.

Mutta nyt, kun esirippu oli valmiina nostettavaksi ja näyttelijöiden oli astuttava kansan eteen taistelemaan sen onnesta ja onnettomuudesta, sen pyhydestä ja mahtavuudesta, sen kruunusta ja tapparasta, — niin harvatpa kokoontuneista pysyivät tyyninä. Salaliiton johtajan, herra Pentin, levollisuus ja Draken hurja päättäväisyys, Draken, jolla oli vaikein tehtävä suoritettavanaan, vaikuttivat kuitenkin rauhoittavasti muihin.

— Ja nyt, hyvät herrat, sanoi herra Pentti vihdoin nousten seisomaan, — nyt ei mikään estä meitä laskeutumasta rauhalliseen, suloiseen lepoon. Neuvottelu on päättynyt, nyt kysytään toimintaa... Mutta olkaamme kärsivällisiä! Neljänkolmatta tunnin kuluttua saamme molemmin puolin onnitella toisiamme hyvän asianne voitosta.

* * * * *

Toukokuun 31 p.

Ensimmäinen kohta.

Professori Spole [almanakan tekijä] lupasi täksi illaksi kuutamoa ja selkeätä.

Kuu oli tosin noussut oikeaan aikaan, mutta selkeästä säästä ei ollut tietoa, josta näkyy, että oppinut tähtientutkija, jos kohta hän olikin erehtymätön nativiteettiennustuksissaan [nativiteetti = taivaankappalten keskinäinen asento jonkun ihmisen syntyessä. Suom.], joilla hän höysti almanakkansa, ei sentään aina onnistunut säntilleen laskemaan epävakaisen sään kaikkia oikkuja. Iltataivas peitti synkkänä Ruotsin pääkaupungin, ja pimeyttä lisäsi paksu sumu, joka tiheänä verhosi Mälärin ja meren rantoja ja lukuisia saaria; ja milloin kuu joskus pilviuudinten raosta pääsi vapaasti pilkistelemään, esti samainen kateellinen sumu sitä valaisemasta muuta kuin Birger Jaarlin mahtavan tornin huippua ja Södermalmin korkeimpien mäkien harmaita rakennusryhmiä.

Kaupungin keskustan pimeitä ja ahtaita katuja valaisivat niukalti viheliäiset talikynttilät, joita siellä täällä lepatti lyhdyissä isoimpien talojen porttien ja ulko-ovien yläpuolella. Varovaisimmat jalankävijät kulkivat lyhdyt käsissä; ylhäisten vaunuja ympäröivät soihdunkantajat.

Niillä kaduilla ja kujilla, joiden varsilla käsityöläiset pitivät asuntoa, oli sinä iltana tavattoman vilkasta. Melu ei tosin kaikunut niistä verstaista, seppien, takojien, nikkarien ja muiden ammattilaisten työpajoista, joiden uutteruus tavallisesti ilmenee kuuluvalla tavalla; päinvastoin: tasainen vasarankalke, joka tavallisesti alkoi jo aamunkoitossa, kun Brunke-vuoren torninvartija oli antanut tunnetun merkin, ja jatkui sitten yhtämittaa, kunnes sama mies ilmoitti levon hetken tulleen, oli sinä iltana tyyten vaiennut, vaikk'ei ollut pyhä eikä pyhäpäivän aatto. Punervat liekit, jotka tavallisesti sieltä täältä kyklooppien työpajoista loivat ahtaiden porttien kautta lepattavia valonhäiveitään vaeltajan tielle, olivat sammuneet; iloiset laulut, jotka tavallisesti säestivät höylän suhinaa sen hivellessä metsän oksaisten urhojen kylkiä, olivat hiljenneet; ja jos utelias nuorallatanssija olisi uskaltanut kavuta harmaiden, muinaissaksalaiseen tyyliin rakennettujen talojen seinille, ja katsellut huoneeseen hienojen lukinverkkojen läpi, jotka paremman puutteessa somistivat suutarien ja räätälien työhuoneiden ikkunareikiä, niin tuskin hän olisi nähnyt ainoatakaan neulaa, ainoatakaan naskalia liikkeessä.

Ja yhtäkaikki oli näissä kaupunginosissa tavattoman vilkasta. Missä hyvänsä kullattu viinimarjaterttu tahi muut hyvin tunnetut, harvoin väärinymmärretyt merkit osoittivat kuivien kurkkujen virkistyspaikkaa ... ja niitä sellaisia merkkejä oli paljon ... siinä sai jokainen ohikulkijakin mitä epäämättömimpiä ja perinpohjaisimpia todistuksia siitä, ettei työtätekevä luokka ollut sukupuuttoon kuollut, vaikka verstaat tällä kertaa ammottivat tyhjinä. Kaikki kellarit ja ravintolat, joihin saman ammattikunnan mestarien oli tapana kokoontua, kaikki kansainvälisemmät majapaikat, jotka yhtä suopeihin syliinsä sulkivat niin räätälit kuin suutarit, ja vihdoin kaikki kuljeksivien ammatinharjoittajien yömajat olivat ääriään myöten täynnä meluavia vieraita.

Viemme lukijan erääseen ensinmainittuun lajiin kuuluvaan komeaan ravintolaan Baggeninkadun varrella.

Sen kilpeen oli kuvattu mainio "Jerusalemien Suutari", lestikimppu selässä, vaahtoava olutkipponen kummassakin kädessä. Mieluista kyllä iäti janoiselle, iäti kuljeksivalle suutarille! Maalauksen alla oli ravintolan nimi: Ahasverus, ja vielä alempana komeili kultakirjaiminen runosäe, jossa jokaista kisällinäytteenä suoriutunutta, ammattikunnassa oikean porvarin oikeuden saanutta kunnan suutaria kehoitettiin astumaan sisään, mutta kaikkia muita töpiköimään edelleen.

Kellari Ahasverus oli siis se herttainen tyyssija, jonne Tukholman sangen kunnioitettavan ja sitäpaitsi hallitukselta aivan äsken uudet privilegit saaneen suutariammattikunnan jäsenet päivätyön päätyttyä ohjasivat kulkunsa juodakseen kipposellisensa ja ladellakseen valtioviisauttansa. Valtioviisastelu oli ainoa ammatti, jossa jokainen mielinmäärin saattoi patustella, niinkuin oikein ja kohtuullista on kaikissa vapaisissa yhteiskunnissa. Ja siihen aikaan sai, kuten nytkin, puhua kuinka tyhmästi ja kuinka äänekkäästi tahansa valtioasioista, tarvitsematta pelätä urkkivia ilmiantajia. Urkinta ei ole ottanut koskaan oikein menestyäkseen Ruotsissa, vaikka silloin tällöin onkin vähin yritetty tätä ulkolaista tainta istuttaa meidän maaperäämme ja totuttaa sitä meidän kolkkoon ilmanalaamme.

Vieraita kuhisi rasvalamppujen ja talikynttiläin valaisemassa kellarisalissa, jonka kalkituille seinille oli

hiilellä piirretty kaikenlaisia nimiä ja ajatelmia. Emme tiedä, oliko ajatelmien joukossa lausetta "Suutari pysyköön lestissään", useimmat olivat vain mielenpurkauksia ammatin vihollisia, patustelijoita ja aateliston verovapaita käsityöläisiä vastaan.

Jos joku paikan ja sen vieraitten tuntija sillä hetkellä olisi tullut sisään, olisi hänen ollut helppo huomata, että liike täällä oli yhtä tavatonta kuin kestityskin oli runsasta.

— Isäntä kulta, täyttäkää vielä kerran tuopit koko joukolle! Minä maksan!

Niin huusi eräs pienenlääntä mies, tavallinen porvarispuku yllään, ja laski kourallisen hopearahoja tarjoilupöydälle; sen tehtyään hän kääntyi takaisin keskilattialle kerääntyneen joukon luo, jonka kanssa hän vilkkaasti huitoen käsillään oli pakoinnut.

— Helkatin aulis mies tuo! Hän mahtanee olla rikas kuin kreivi, lausui naapurilleen muudan harmaapäinen porvari, joka tyyneesti härppi oluttaan salin nurkassa. — Tunnetteko hänet?

Naapuri oli nuori, hiljaisen ja sävyisän näköinen mies. Samoinkuin harmaapää-ukko hänen vierellään oli hän tähän asti tyytynyt vain kuulemiseen ja katselemiseen.

— En, virkkoi hän, — minä en luule koskaan ennen häntä nähneeni.

— Hm, sepä merkillistä. Hän sanoo, niinkuin tekin, saaneensa mestarikirjansa Lyypekissä. Minun nähdäkseni teidän siis pitäisi tuntea toisenne, koska te maanmiehinä ja ammattitovereina olette ellette vieraassa kaupungissa.

— Sanooko hän niin? Sitten hän valehtelee. Minä en koskaan ennen ole nähnyt hänen naamaansa. Epäilen lisäksi, tokko mies eläissään on punonut yhtäkään pikilankaa.

— Niin minäkin melkein uskon, mutta oikeassa mies sittenkin on. Meillä on päteviä syitä tyytymättömyyteen, eikä tässä auta muu kuin hallituksen muutos, se on varmaa. Jospa vain nuori kuningas pian tulisi täysi-ikäiseksi! Mutta ennenkuin se aika koittaa, ovat kai isoiset herrat syöneet meidät karvoinemme päivinemme. Joukossamme täällä on monta, jotka tahtoisivat nähdä kirveen heiluvan, mutta harvat uskaltaisivat käydä kiinni varteen ... ja siksi minäkin pysyn erilläni koko asiasta.

Tähän nuori lyypekkiläinen mestari ei sanonut mitään, vaan katseli miettiväisenä tuoppinsa pohjaan.

— Valtiollisten asioiden pohtiminen ei näy huvittavan teitä, jatkoi ukko; — puhutaan sitten jostakin muusta! Oletteko kuullut, että noita-akat aiotaan huomenna polttaa?

— Niin olen kuullut puhuttavan. Aiotteko mennä katsomaan?

— Sieltä ei pitäisi kenenkään olla poissa, se on minun mielipiteeni. Verstas saa huomenna levätä; minä ja kisällini lähdemme päivänkoitteessa mestauspaikalle. Vaimoni ja lapseni saanevat niinkään lähteä mukaan; muuten ei niiltä saa rauhaa.

Samassa toverusten puhe keskeytyi, sillä pikkuruinen aulis muukalainen nousi tuolille ja käsillään hurjasti viittoillen alkoi puhua ympärillään hälisevälle joukolle:

— Ystävät ja suutarit! Olen sanonut, että minullakin oli kunnia kuulua teidän ammattiinne, mutta minä luovuin siitä ajoissa, kun näin minnepäin asiat kallistuivat. Te seisotte kadotuksen partaalla, ystäväni! Te kuulette ennen pitkää vaimoinenne, lapsinenne nälkään, ja kruunu nylkee ruumiinne, joiden nahalla se paikkaa rahamassinsa, kun viimeiset roponne ovat soljuneet pohjattomaan, tyhjiin lakkariin. Niinkuin mainitsin, minä heitin lestit, naskalit ja taulut hiiteen ja antauduin harjoittamaan muita elinkeinoja, jotka paremmin korvaavat työntekijän vaivat.

— Kuules vain! Kuule! huusivat useat ympärillä olijat.

— Ja minä neuvon teitä, ystävät ja suutarit, ajoissa tekemään samoin, jos säälitte vaimoa ja lapsia, joiden ennen pitkää kuulette turhaan vaikeroiden pyytävän leipää...

— Se neuvo ei vetele... Mihinkä meistä sitten on, jos luovomme ammatistamme! Ei, ei! melusi joukko puhujan ympärillä.

— Hiljaa, ystäväiseni, antakaa minun puhua loppuun! Neuvo, jonka annoin, on ainoa mahdollinen, jos kärsivällisesti tahdotte suvaita sitä valtaa, joka nykyisin sortaa ja rasittaa teitä. Mutta jos teillä on rohkeutta rinnassa, niin tietysti tämä neuvo ei teille sovellu. Totta on, että hallitus äsken on suonut teille uusia etuoikeuksia, mutta mitä ovat kaikki etuoikeudet, elleivät ne suojele työtä? Eikö hallitus ole julistanut, että jokainen, ken tahtoo talon rakentaa ja asua Kungsholmassa, saa vapaasti tehdä työtä kuulumatta mihinkään ammattikuntaan tai tarvitsematta suorittaa mestarinäytettä? Eikö täällä ole ainakin satakunta suutaria, jotka ovat ammatista luopuneet ja porvariston ikuisiksi häpeäksi ruvenneet

aatelisherrain palvelijoiksi? Nyt he pohjaavat muutaman parin saappaita vuodessa ilmaiseksi sille tai sille kreivilliselle tai vapaaherra-suvulle, ja sillä hinnalla annetaan heidän pitää verstasta ja syödä paljaaksi teidät, rehelliset porvarit, ja verot, jotka heidän muutoin olisi täytynyt suorittaa, syöstään myöskin teidän niskoillenne. Niinpä jokaisen porvarin täytyy joko kuolla nälkään tahi antautua aateliston orjaksi.

— Hän on oikeassa! Hyvin puhuttu! Hiiteen kaikki patukset ja aatelistorjat! huudettiin yht'aikaa.

— Tahdotteko siis kädellänne ja suullanne auttaa hurskasta ruhtinasta, hänen jalouttansa herttua Aadolfia, autuaan kuningasvainajan veljeä, joka, niinkuin mainitsin, on havainnut hätänne, säälii teitä ja menestyksestänne suuresti huolehtien tahtoo tehdä voitavansa teidän parhaaksenne? Minusta se olisi oikeus ja kohtuus...

— Oikein, oikein!

— Olen sanonut teille, ystävät, että herttua tänä iltana kello yhdeksän ajoissa ajaa linnasta Ritariston ja Aatelin luo esittääkseen tälle säädylle teidän valituksenne ja kehoittaakseen sitä ajattelemaan, mitä sen ja teidän rauhaanne kuuluu...

— Eläköön herttua!

— Nyt ei ole tarkoitukseni kehoittaa teitä väkivaltaisuuksiin ja kapinaan. Ei, sillä tiedätte hyvin, että se voisi päättyä meille kaikille hullusti: me olemme kunnan alamaisia, kaikille inhimillisille säännöksille kuuliaisia. Tahdon ainoastaan kysyä teiltä yhteisesti, kuten jo olen useimmilta yksityisesti kysynyt, ettekö katso oikeaksi ja sopivaksi auttaa hyvän herttuan puuhia siten, että kokoatte kaikki kisällinne ja palvelijanne ja lähдете linnan luo, ympäröitte herttuan vaunut, ja hänen ollessaan herrojen puheilla kannatatte hänen esitystensä sopivilla suosionhuudoilla, että he tietäisivät herttuan esiintuovan teidän valituksianne eikä puhuvan omasta päästänsä.

Ehdotus hyväksyttiin suurella mieltymyksellä.

— Juokaamme siis lähtömalja ja lähtekäämme liikkeelle, sillä aika on tullut. Tiedätte kai, ystävät ja suutarit, että kaikki muutkin arvoisat ammattikunnat aikovat tehdä samoin. Suuri ja mahtava on se valta, hyvät ystävät. Yksimielisyys on voimaa: se olkoon tunnuslauseemme!

Nyt nousi lyypekkiläiseksi mestariksi luultu ja huusi yli joukon pauhinan:

— Lähtömaljat minä kustannan, eikä siihen kelpaa olut, vaan parhain viini, mitä isännällämme kellarissaan on. Hoi, isäntä, ymmärrättekö yskän? Siinä te seisotte ja töllistelette, niinkuin herrain kukkarot möllistelevät kansan rahoja? No, ettekö saa suutanne kiinni ja tappianne auki, jos näytän teille tätä.

Näin lausuen uusi puhuja nakkasi täyteen sullotun kukkaron pöytään. Jalo metalli helähti ja sai isännän sääret selkään; hän riensi ulos noutamaan mitä pyydettiin.

— Ammattitoveri ja ystävä, sanoi puhuja N:o 1, pannen kätensä puhujan N:o 2 leveille hartioille, — eikö olisi syytä lykätä tämä jalo auliuden näytös siksi, kunnes tämä tähdellinen asia olisi onnellisesti suoritettu ja me saisimme riemulla tyhjentää useamman kuin yhden maljan herttuan, porvariston ja teidän itsennekin onneksi?

— Minä en juo herttuan maljaa, vastasi puhuja N:o 2 ja työnsi puhujan N:o 1 syrjään.

— Mitä nyt? huudahti tämä. — Mitä tämä merkitsee? Onko tänne ilmestynyt susi leijonain keskeen? Varokaa itseänne... Kuulkaa, kuulkaa! jatkoi hän, kun samassa kova hälinä kadulla kiinnitti hänen ja kaikkien sisälläolijain huomion puoleensa; — toverimme ovat jo liikkeellä. Kuuletteko? Ylös ja liittykäämme heihin!

Kadulta kuului melua, ja kansanjoukko kulki laulaen ja rähisten ohitse.

— Olkaa rauhassa, hyvät ihmiset, huusi puhuja N:o 2; — ettekö huomaa, että joukko kulkee etelään päin, ja ellei kaupunki aivan äkisti ole käännähtänyt kompassin ympäri, on linna, jonne kai on tarkoitus mennä, täältä pohjoiseen päin.

Uteliimmat vieraista ryhmittäivät raotetun oven ääreen ja katselivat ulos pimeälle kadulle.

— Jumaliste, eivätkö nuo liene aatelistorjia ja kungsholmalaisia, huusi muudan; — ovatko hekin liikkeellä?

— Se ei olisi mikään kumma, vastasi puhuja N:o 2, — sillä minä olin tänä iltana tunti sitten eräässä

ravintolassa, jossa sikäläisen väen on tapana kokoontua, ja kuulin siellä miehen, joka nimitti itseään vapaaksi aateliskäsityöläiseksi, pitävän puhetta ja kehoittavan kokoontuneita lähtemään linnaan sitä varten, että seuraisivat herttuata, koskapa tämä tänä iltana menisi Valtasäätyjen kokoushuoneeseen esittämään heille, että olisi tuiki tarpeellista peruuttaa kaikki ammattikuntia koskevat asetukset.

— Oi! Mitä sanotte? Onko se mahdollista? huusivat kaikki.

— Hän valehtelee ... hän on urkkija, huusi puhuja N:o 1, jonka lukija epäilemättä on arvannut salaliittolaisten kätyriksi.

— Suu poikki, poika, lausui puhuja N:o 2, joka oli Vanloon miehiä, ja tarttui kovalla kouralla pikkuruista miestä käsivarteen pitäen häntä kiinni; — minä katson kohta sinua hampaihin, jahka vähän odotat. Minä puhun ensin asiani. Niin, nähkää, herttua ja kreivi Pietari Brahe olisivat muka sopineet siitä, että nykyisillä valtiopäivillä kumotaan ammattiasetukset ja porvaristo saatetaan täydellisesti aateliston ikeen alaiseksi. Ettekö te, kunnan miehet, ole kuulleet puhuttavan, että kreivi Pietari kerran on sanonut ammattikuntien olevan rosvojoukkioita, jotka ovat yhtyneet koroittamaan käsiteollisuustavarain hintoja?

— Olemme, se on totta.

— No niin, varokaa sitten kuuntelemasta miehiä, semmoisia kuin tämä tässä...

— Ystävät ja suutarit ... yritti pikku mies, joka ei ollut kukaan muu kuin Frisendorffin hovimestari; häntä halutti puhua vielä pitemmälti, mutta vastustaja kouraisi häntä niin lujasti, että ensimmäinen sana hupeni vain huokaukseen.

— Hän on itse aivan varmasti joku urkkija, vapaatyöläisten kätyrejä, jatkoi Vanloon lähetti. — Uskallanpa lyödä vetoa, ettei hän edes osaa mestarikolpakkoakaan tyhjentää, minkä kukin kunnan ammattikuntalaisenne taitaa. Annammeko hänen koettaa?

— Annetaan, annetaan, sorisi joukko, joka nyt alkoi epäilevin ja uhkaavin silmin katsella miestä.

Mestarikolpakko, täynnä koukkuja, joissa riippui pieniä, suutariammattikunnan vertauskuvilla koristettuja hopeakilpiä, tuotiin reunoja myöten täytettynä isännän parhaalla viinillä. Kilvet riippuivat siten, että monen niistä täytyi pudota, jos kolpakkoa piteli tottumaton käsi.

— Jos seitsemän kilpeä putoaa, niin hän ei ole teidän ammattikuntalaisianne, jatkoi puhuja.

— Jos kolme putoaa, niin hän tuskin on sittenkään, huusivat useat.

— Hyvä on. Koeta nyt, poikaseni, ja varo sitten nahkaasi, sillä ellet kestä koetta, niin pääset niskahöykässä pihalle...

— Ja saat selkääsi sitäpaitsi, vakuuttivat useat.

— Ystävät ja suutarit, jupisi pieni mies arkaillen ja työnsi kolpakon luotansa, — minä vakuutan, että olen täysi suutari...

— Juo!

— Ei, antakaa tuon isoäänisen miehen itsensä koettaa! Minä vakuutan, että hän ei kestä koetta.

— Ei mitään mukinaa! Juo!

Pieni mies, nähtyään että oli mahdotonta vapautua kokeesta, tutki kolpakkoa joka puolelta ja nosti sitten sen varovasti huulilleen. Mutta hänen taitamattomuutensa tämän arvokkaan ammattikapineen käyttämisessä teki kaiken varovaisuuden tyhjäksi; useita pikkukilpiä putosi maahan, ja tuskin se oli tapahtunut, kun eräs vieraista tempasi kolpakon hänen kädestään ja heitti viinin hänen silmilleen.

— Hän on urkkija, kungsholmalainen, huudettiin yleisesti, ja useita käsiä iskeytyi säikähtyneeseen mieheen, antaaksensa hänelle urkkijan kyydin.

Mutta hänen harteava vastustajansa ehkäisi suostuttelevin sanoin hyökkäyksen, painoi hatun pienen miehen korville, vei hänet ovelle ja paiskasi hänet kadulle keskelle uutta väkijoukkoa, joka meluten ja räyhäten paraikaa samosi ohi.

— Ystäväiseni, jatkoi hän sitten, — teitä on petetty. Muutamat ylhäiset herttuan puoluelaiset ovat tahtoneet teidän avullanne edistää hänen vehkeitänsä, joilla ei ole teidän toiveittenne kanssa vähintäkään yhteyttä. Samalla tavalla on tahdottu petkuttaa verovapaita käsityöläisiä uskottelemalla heille, että herttua puolustaa heidän asiataan. Minun ystävällinen neuvoni siis on, että te vastoin

alkuperäistä tuumaanne viettäisitte illan kaikessa rauhassa näitten neljän seinän sisäpuolella, ja jos se neuvo teistä on hyvä, niin minä kyllä pidän huolen siitä, että kestitystä ei pidä puuttuman...

Siinä silmänräpäyksessä riuhtaistiin ovi auki ja ryhmypatukoilla varustettu käsityöläisjoukko syöksyi sisään.

— Ulos auttamaan, hyvät ystävät, huusi joukon johtaja, roteva kuparisepä; — kungsholmalaiset ja aatelisorjat ovat kokoontuneet, ja ovat karanneet niskaamme. Suuri tappelu Mustainmiesten kadulla!

Ja niin olikin laita. Vanloon lähetit eivät vain käyneet ammattikäsityöläisten kapakoissa toimimassa salaliittolaisia vastaan, vaan olivat varmuuden vuoksi koonneet aateliston veronvapaat käsityöläiset ja näitten etunenässä sulkeneet kaikki linnakenttään päättyvät kadut. Oli levinnyt huhu, että ammattiporvariensa kisällit ja oppipojat samana iltana aikoivat lähteä sotaretkelle kungsholmalaisia vastaan, ja tämän huhun johdosta olivat kungsholmalaiset kokoontuneet yhdistynein voimin hyökkäystä torjumaan. Kun sitten lukuisista ammattilaisten ravintoloista, joissa Vanloon miesten ei onnistunut saada sanojansa varteenotetuksi, lähti joukkoja linnalle päin, tulivat he vihollistensa, vapaiden käsityöläisten, kanssa vastatusten ja aloittivat hurjan tappelun, aseinsansa nyrkit ja patukat.

Kuparisepän kehoitus singahti kuin tulikipinä ruutiaittaan. Paitsi muutamia vanhuksia, jotka katsoivat jälleen ja voimilleen sopivammaksi jäädä pikariensa ääreen, kiiruhtivat kaikki muut urhoollisina, kuten suutariammattilaisten vanhastaan kuulu maine vaati, painamaan hatun otsalleen, kaappaamaan kepin käteensä ja hyökkäämään ulos.

Siellä oli ottelu tuimimmillaan. Neniä turposi runsaasti aimo patukkasateessa, moni ruskeasilmäinen urho palasi silmät mustelmassa, iskettiin vimmatusti oikeaan ja vasempaan, niinkuin vain humalainen voi, keskellä pimeyttä ja sumua. Sotahuutoja, kirouksia ja tuskan ulinaa kaikui ahtailla kujilla, kunnes joukot olivat mielestensä saaneet tarpeekseen selkäänsä, ja tuntikauden kestäneen tappelun jälkeen vetäisivät molemmat puolueet takaisin haavoittuneittensa kera (kaatuneita ei onneksi ollut) ravintoloihinsa, juodakseen toistamiseen ja kehuakseen sankaritekojaan. Vanloon miehet seurasivat joukkoja, maksoivat kestit eivätkä koko yönä päästäneet taistelijoita näkyvistään.

Mutta sillä välin olivat herttuan vaunut vierineet ulos linnanpihasta, eikä häntä vastassa ollutkaan kansanjoukkoa, joka seuraisi häntä seikkailumatkalle valtasäätyjen luo.

Toinen kohta.

Norrmalmintorin ääressä, lähellä Vanloon taloa, oli siihen aikaan ravintola, jota pidettiin pääkaupungin parhaimpana.

Isäntä oli ranskalaisen keittotaidon salaisuuksissa perillä, ja etevimmät viinin tuntijat vakuuttivat, että jos hän viiniin sekoittikin vettä, niin se tapahtui mitä suurimmalla tarkkuudella.

Laitos oli muuten tunnettu kalliista hinnoistaan ja kauniista tarjoilijattaristaan. Ei kumma, että pääkaupungin ilakoivan ylhäisönuorison parhaimmat väliin kokoontuivat sen vaatimattomiin huoneisiin Bacchusta ja Fortunaa palvelemaan.

Goinfres-nimellä tunnetut juomaveikot olivat pitäneet täällä majaa ja pitivät vieläkin, sillä tuo veljeskunta ei vielä ollut aivan lopullisesti hajonnut. Kuolema oli tosin levitellyt sen piiriin suurta hävitystä ja aina kylvänyt vanhuuden lunta jälkeenjääneiden kutreihin, mutta Lorentz von der Linde ja veljekset Horn seisoivat vieläkin ikäänkuin mahtavina pylväinä jätteiden keskellä, ja joukko nautinnonhaluista nuorisoa oli kerääntynyt näiden huvittelijavanhusten ympärille, samalla tavalla kuin Ateenan nuoriso muinoin kokoontui epikurolaisten filosofien ympärille.

Mainittiin jo, että kaikki linnaan majoitetun Liljen rykmentin upseerit, joita luultiin hallitukselle uskollisiksi, olivat sinä iltana kutsutut juhlimaan everstinsä maatilalle, puolentoista penikulman päähän kaupungista.

Kutsuja oli tosin näön vuoksi lähetetty rykmentin koko upseerikunnalle, mutta muille oli salaa vihjaistu, että he jollakin tekosyillä pysyisivät juhlista poissa. Oli järjestetty niin, että vain salaliittolaisten puoluemiehiä sinä päivänä oli palveluksessa.

Nämä olivat miltei kaikki koolla Norrmalmintorin ravintolassa ja odottivat, viiniä juoden ja pelaten, merkkiä salaliiton johtajilta, joiden päämaja oli Frisendorffin talossa aivan linnan läheisyydessä. Täältä haarautuivat kapinallisten langat, ja ehtimiseen kulki viestejä tämän keskuksen sekä linnan, säätytalon ja muiden tärkeiden vartiopaikkain väliä.

Puheenaolevista upseereista ainoastaan yksi, Liljen veljenpoika, oli tarkemmin selvillä salaliiton oikeasta tarkoituksesta ja laajuudesta; he olisivat muuten aivan varmasti peräytyneet ja kieltäytyneet

antamasta apuaan. Heille oli uskoteltu, että kysymyksenä oli yksinomaan panna kuningasvainajan testamentti toimeen ja vaatia herttua Aadolf Juhanalle hänen lainmukainen paikkansa holhojahallituksessa: he olivat sitäpaitsi vakuutetut siitä, että nuori kuningas ja leskikuningatar hyväksyivät heidän tuumansa, vieläpä että nämä jollakin tavoin olivat itse hankkeessa osallisina.

Tähän on lisättävä, että herttua itse ei läheskään tiennyt, kuinka laajalle hänen niisanottujen puoluealaistensa suunnitelmat tähtäsivät. Hän oli nukke heidän käsissään, mutta hauras nukke, jota oli kohdeltava mitä varovaisimmin. Hän tahtoi itselleen ensimmäisen sijan holhojahallituksessa, — ei enempää eikä vähempää, ja tämän toivomuksensa hän sekä houkutuksilla että uhkauksilla tahtoi saada hyväksytyksi; niin pitkälle ulottui hänen osallisuutensa salaliittolaisten vehkeissä. Mutta jos hän olisi aavistanut olevansa hallituksen muutosta tarkoittavan aseellisen kapinan keskipisteenä, niin varmaa on, ettei hänen horjuvainen mielensä olisi milloinkaan sallinut hänen nousta kuusivaljakon vetämiin juhlavaunuihin, joissa hän nyt Romannin rinnalla ajoi linnanpihaan.

Valtaneuvos Skytte kumminkin tiesi, että herttua ensi hämmästyksen puuskasta onnellisesti selvittyään ilomielin tyytyisi asemaansa valtakunnan ensimmäisenä holhojana niiden miesten rinnalla, jotka olivat hänet tähän tähdelliseen virkaan koroittaneet.

Kun herttuan vaunut, uljaan juoksijan vetäminä ja lakeijojen ja soihdunkantajien ympäröiminä, pysähtyivät isojen linnanportaiden eteen, oli jo eräs liittolaisten ulkovartijoista menossa Norrmalmintorin varrella olevaan ravintolaan, antaakseen siitä tiedon kokoontuneille kaartinupseereille.

Ennenkuin tämä oli saapunut perille, avattiin Vanloon talon portti, ja ajopelit vierivät kadulle aseellisen miesjoukon seuraamina.

Vaunuissa istui Vanloo ja hänen rinnallaan eversti Sparre. Ne kulkivat torin poikki Norrbrolle päin. Aseellinen joukko, jonka pistimet aika-ajoin välähtivät sumun keskeltä, jakautui kahtia: toinen ryhmä seurasi jonkin matkan päässä vaunuja, toinen marssi ravintolaan.

Ravintolan portti ja eteisen ovi salvattiin ja vartijoita asetettiin. Sitten johtaja muitten etunenässä riensi portaita ylös toiseen kerrokseen.

Isäntä tuli heitä portaissa vastaan ja riensi hätääntyneenä takaisin nähtyään meriväen pukuun puetut miehet, joilla kaikilla oli peitset kädessä ja pistolit vyössä.

Hän kysyi änkyttäen, mitä he tahtoivat, ja johtaja käski hänen näyttää tietä siihen huoneeseen, jossa kaartinupseerit olivat koolla. Isäntä osoitti ovea ja tuijotti hämillään yhä edelleen ahavoituneihin, parrakkaisiin kasvoihin. Hän epäili murhaa ja ryöstöä, ja luulo vahvistui, kun hän apua hakeakseen riensi portaita alas ja näki oven kadultapäin teljetyksi ja ulkopuolella vartijoita, jotka oudolla kielellä, mutta kyllin selvillä liikkeillä kielsivät häntä tulemasta ulos.

Sigurd, sillä hän se oli joukon johtaja, astui saliin; hänen väkensä kerääntyi ovelle.

Otettuaan juuri äsken vastaan sanantuojan linnasta istuivat upseerit vielä pöytien ympärillä, juoden ja pelaten. Heidän huomionsa kiintyi heti tulijaan, ja eräs lähinnä oven suussa istuvista kysäisi, mitä hänellä oli asiaa.

— Minun asiani on viettää ilta herrojen seurassa, vastasi Sigurd; — luullakseni ei seurapiiri ole niin tarkasti suljettu, ettei utoakin siihen voitaisi ottaa.

— Eikö teillä ole varsinaista asiaa meille?

Kapteeni Lilje toisti tämän kysymyksen ja astui samassa tulijan eteen, jota hän tarkasti kiireestä kantapäähän.

Tämä oli tanakkarakenteinen, sotaisen näköinen mies, säätyläisten tapaan puettu. Ainoa tavallisuudesta poikkeava kohta oli leveä vyö, josta kaksi pistolia pisti esiin.

— Asiani, vastasi Sigurd ja kierteli isoja viiksiään, — on juuri se, minkä mainitsin.

— Mikä?

— Viettää ilta herrojen seurassa.

— Mikä on nimenne? Kuka olette?

— Oikeutettuja kysymyksiä, jotka minun yhtäkaikki täytyy jättää vastaamatta.

— Siinä tapauksessa: kuka teitä on neuvonut tänne? Eikö isäntä, se konna, sanonut teille, että nämä

huoneet ovat yksinomaan meitä varten?

Kapteeni Lilje aukaisi julmistuneena oven huutaaksensa isäntää, kenties myös jouduttaakseen muukalaisen poistumista vähemmän hellätuntoisella tavalla.

Mutta kun ovi avautui ja vieraat näkivät aseellisen merimiesjoukon, niin he kalpenivat, ja toinen luki toisensa silmistä sen, mitä itsekin epäili: meidät on petetty.

— Mitä tämä merkitsee? kysyi tuokion vaitiolon jälkeen kapteeni Lilje.

— Ei mitään ... ei niin mitään, vastasi Sigurd, — jos te vain, hyvät herrat, tynesti jatkatte hupaisaa ajanviettoanne.

— Mutta muussa tapauksessa? virkkoi nuori upseeri laskien kätensä miekan kahvalle.

— Muuten saatte tehdä mitä haluatte, ette vain poistua tästä huoneesta, ennenkuin vartija Brunkevuorella ilmoittaa aamun tulon... Ei, ei, hyvät herrat, jättäkää miekat koreasti tuppeen! Te olette alakynnessä ... huone on piiritetty, portaat täynnä minun väkeäni ... ja jos epäilette, etteivät mieheni ensi viittauksestani käytä pistimiään, niin tarkastelkaa heitä vielä kerran...

Sigurd vetäytyi oven luo ja aukaisi sen selkoselälleen.

— Meidät on petetty! mutisivat vieraat toinen toiselleen.

— Kenen käskystä tämä on tapahtunut? alkoi eräs upseereista kysyä, mutta ennenkuin hän oli ehtinyt lopettaa, huusi toinen:

— Tässä piilee kavallus. Me murtaudumme läpi!

— Seis! virkkoi Lilje kuolonkalpeana, — ei vielä väkivaltaa! Asia täytyy olla selvillä ensin, ennenkuin tartumme miekkoihin. Kuulkaa, tuntematon herra, minä tahdon puhua kanssanne kahden kesken.

— Hyvä on, vastasi Sigurd; — kukaan ei toivo enemmän kuin minä, että kaikki ratkaistaisiin sovinnolla.

— Kuka on teidät lähettänyt, ja millaiset ovat ohjeenne? Oletteko oikeutettu vastaamaan niihin kysymyksiin? kysyi Lilje, kun hän ja Sigurd olivat vetäytyneet erääseen salin kolkkaan.

— Olen kyllä, minä olen täällä mynher Vanloon käskystä...

— Vanloon ... hollantilaisen? Mitä se merkitsee?

— Se merkitsee sitä, että minä olen täällä hänen käskystään...

— Entä ohjeenne? kysyi Lilje kuiskaavalla äänellä.

— Ne ovat: pidä salaliittolaiset koossa.

— Salaliittolaiset? toisti Lilje salaten pelkonsa; — kuinka uskallatte leimata meidät sellaisiksi?

— Sanat eivät ole minun, vaan mynher Vanloon.

— Jatkakaa!

— Pidä salaliittolaiset koossa aamuun asti, lausui hän. Jos he väkisin koettavat murtautua läpi, niin pane väkivalta väkivaltaa vastaan ja pistä heidät kuoliaaksi ennemmin, kuin annat yhdenkään päästä karkuun.

— Mitä vielä...

— Kauemmaksi eivät tehtäväni ulotu. Mynher Vanloo lisäsi kuitenkin...

— No, Lilje, lausui eräs vanhemmista upseereista, — onko päästy sovintoon, vai kuinka? Me tahdomme tietää, kuka julkenee...

— Odota, vastasi Lilje, — keskustelu loppuu siinä paikassa... Mitä Vanloo lisäsi?

— Että tähän toimenpiteeseen on ryhdytty herrojen omaksi hyväksi. Minä tahdon estää, sanoi hän, heitä auttamasta miekoillansa hanketta, jonka tarkoituksen suhteen heitä on petetty ja jonka seurauksia he eivät voi aavistaa.

— Meidän jäljillemme on siis päästy! sopersi Lilje.

— Myöskin, jatkoi hän, ovat salaliittolaiset ja se hallitus, jonka he tahtovat kukistaa, liian vaatimattomia ja koko juttu liian vähäpätöinen ansaitaksensa sijaa historian lehdillä. Kaikki on päättävä mitä suurimmassa hiljaisuudessa. Paitsi minua itseäni ja sinua, ei kukaan, ei edes uhattu hallitus saa tietää, että mitään mainittavampaa vaaraa on ollut.

— Sanoiko hän niin?

— Sanoi, ja hänen sanansa ovat varmemmat kuin konsanaan kuninkaan sana.

Lilje tarkasti Sigurdia epäilevin silmin, mitteli levoton ja miettiväisenä lattiata, kääntyi sitten tuskastuneiden toveriensa puoleen, jotka asettuivat piiriin hänen ympärilleen, ja ilmoitti hiljaisella äänellä heille vieraalta saamansa tiedot.

Nyt syntyi upseerien kesken vilkas kina, jota sentään käytiin matalalla äänellä. Tuumailtiin, mitä olisi tehtävä. Toiset näyttivät suuttuneilta, toiset alakuloisilta, kaikki tuskaisilta. Lopulta tultiin kuitenkin yhteiseen päätökseen: puhujat istuutuivat välinpitämättömän näköisinä pöytien ympärille, pikarit täytettiin uudelleen, pelinopat pyörivät, puheltiin ja naureskeltiin, jos kohta hiukan väkinäisesti.

Lilje palasi Sigurdin luo, joka tällä välin oli astellut salissa edestakaisin, ja sanoi tälle:

— Hyvä herra, te häiritsette vierasten iloa. Tämä huone on meidän käytettävänämmä niin kauan kuin täällä tahdomme olla, emmekä me tapamme mukaan lähde täältä ennen kuin aamulla. Jos mynher Vanloo on tullut hulluksi, niin se on seikka, joka ei kuulu meihin; hänen ja teidän tekonne jääköön teidän itsenne, isännän ja oikeuden välillä ratkaistaviksi. Mutta jos vielä hetkenkään viivyttte meidän joukossamme, katsomme sen loukkaukseksi, enkä minä vastaa seurauksista.

Sigurd pohti asiata tuokion ajan ja vastasi:

— Olkoon minusta kaukana se, että väkisin tunkeutuisin herrojen joukkoon. Pääasiasta olemme yhtä mieltä, ja sillä hyvä. Katsotaanpa ... muuta ulospääsytietä ei ole, ja me olemme toisessa kerroksessa, siis korkealla maasta. Hyvä on, minä siis vietän aikaani niin hyvin kuin voin täällä oven ulkopuolella, kunnes torvi Brunke-vuorella toitottaa vapahduksen hetkeä. Toivotan herroille hyvää yötä.

Hän poistui huoneesta ja meni rauhoittamaan isännän mieltä jollakin keksimällään jutulla, jonka jälkeen hän käski tuoda virvokkeita itselleen ja miehilleen maksaen niistä niin paljon yli vaaditun määrän, että isäntä ällistyneenä jupisi itseksensä:

— Jos nuo ihmiset ovat rosvoja, niin ovatpa ne omituisia rosvoja, kun antavat enemmän kuin ottavat.

Kolmas kohta.

Tiedämme, että salaliittolaiset olivat jättäneet vaarallisimman tehtävän, Ruotsin valtakunnan holhojahallituksen ja neuvoskunnan vangitsemisen, herra Kustaa Draken toimeksi.

Sen piti tapahtua heti herttuan lähdettyä linnasta, niin että tieto tuosta tärkeästä tapahtumasta ehtisi saapua ritariston ja aatelin korviin herttuan vielä ollessa tämän säädyn luona. Liittolaisten tarkoitus oli, että tämä *fait accompli* ["suoritettu asia", peruuttamaton teko] yhdessä alemman kansan uhkaavan käytöksen ja aatelittomista säädyistä kootun lähetystön kanssa yllättäen lamauttaisi ensimmäisen säädyn vastustusvoiman ja pakottaisi horjuvaiset sopeutumaan asianhaaroihin ja heti vannomaan uskollisuutta uuden järjestyksen lipulle. Mutta jos sääty osoittaisi suurempaa sitkeyttä kuin oli odotettu, niin oli liittolaisilla kumminkin sillä hetkellä väkevemmän oikeus puolellaan, ja he olivat sitä tapausta varten päättäneet käyttää Liljen rykmentin musketteja ja ammattityöläisten patukoita tehdäkseen asiasta lopun.

Saavuttuaan linnaan oli herttua pyytänyt päästä nuoren kuninkaan ja leskikuningattaren puheille, mutta kun hänelle vastattiin, että molemmat korkeat henkilöt olivat rukouskammiossa, oli hän jättänyt näille kirjeet ja lähtenyt valtaneuvoston istuntosaliin.

Hänen odottamaton ilmestymisensä ja hiljainen juhlallisuutensa, kun hän laski suuren, sinetillä varustetun kirjeen neuvospöydälle, sai valtakunnan isät aika lailla hämmästyksiinsä.

— Jätän tämän kirjeen luettavaksenne sekä tarkoin pohdittavaksenne ja toivon, että päätös, jonka sen johdosta teette, tulisi teille kunniaksi ja valtakunnalle onneksi.

Siinä kaikki, mitä hän kokoontuneille herroille lausui, jonka jälkeen hän lähti salista, välttääkseen epäilemättä niitä karttavia kysymyksiä, joita nämä varmaan tapansa mukaan olisivat Hänen Korkeudelleen tehneet päästäkseen selville hänen esiintymisensä syistä.

Herra Pentti oli puolisen tuntia ennen herttuan tuloa ottanut puheeksi arkaluontoisen asian, jonka täytyi herättää kiivasta sananvaihtoa. Kysymys koski erinäisiä valtion varoja, jotka olivat kadonneet erään De la Gardien ja hänen puolueensa suosiman virkamiehen käsistä. Muutamat näennäisesti säyseät, mutta itse asiassa terävät huomautukset herra Pentin suusta olivat antaneet keskustelulle hänen haluamansa suunnan, eikä kestänyt kauan, ennenkuin hän, ollen suuttuvinaan niistä tuimista hyökkäyksistä, jotka hänen oli onnistunut kohdistaa itseensä, saattoi ottaa ne syyksi noustakseen ja poistua istuntosalista.

Herra Pentti riensi salaliittolaisten päämajaan.

Täällä vallitsi suuri pelko ja hajaannus.

— Mitä nyt? kysyi hän hätääntyneenä, — mitä on tapahtunut?

— Te tulette linnasta? kysäisi Frisendorff ja pyyhki hikeä otsaltaan.

— Linnasta.

— No niin, ettekö huomannut mitään epäiltävää, mitään, josta voisi aavistaa, että hankkeemme on tullut ilmi?...

Kaikki odottivat hengähtämättä Pentti Skytten vastausta.

— En, virkkoi hän, — mutta mistä tämä hätä?

— Me olemme kaikki satimessa, sanoi Ribbing, — meidän täytyy hajaantua, ennenkuin...

— Täällä on joku salainen kavaltaja...

— Malttakaa, hyvät herrat, sanoi herra Pentti koettaen näyttää levolliselta, — meidän täytyy käsitellä asia järjestyksessä. Te kysytte, enkö havainnut neuvoskunnassa mitään epäiltävää. En, ystäväiseni, ellen ole kuuro ja sokea, niin uskallan väittää, ettei hallituksella ja neuvoskunnalla ole kaukaisinta aavistustakaan siitä, mitä on tapahtumassa. Ja kun meillä siltä taholta ei ole mitään pelkäämistä, niin enpä totta tosiaan käsitä, mistä tämä päätön melu, tämä silmitön säikähdys ... sanalla sanoen, mitä on tapahtunut?

— Merkillistä, sanoi Frisendorff vähän tyyntyen, — ja täällä me olemme mitä suurimmassa pelossa. Kuulkaahan! Vahtimiehemme saapuvat ammattikäsiyöläisten luota toinen toisensa jälkeen ilmoittaen, että heitä yhdennellätoista hetkellä on kohdannut vastus Jumala ties minkä salaperäisen vallan kätyrien taholta. Samat asiamiehet ovat saaneet koolle aatelistyöläisiä ja kungsholmalaisia; ja heidän ja ammattilaisten välillä on ollut käsikahakkaa. Siltä taholta ei meillä siis ole mitään odotettavissa. Mutta sitten tulee jotakin vielä käsittämättömämpää. Ystävämme aatelittomien säätyjen joukossa ovat tuntemattomalta taholta saaneet varoituksen. Lähetystöstä Ritariston ja Aatelin luo ei siis tule mitään. Mitä suurin hämmennys vallitsee puoluelaiistemme kesken. Kuinka tämä on selitettävissä? Eikö meillä ole syytä pelätä pahinta?

Herra Pentti kalpeni huomattavasti.

— No, mikä on teidän ajatuksenne? kuiskasivat useat.

— Minä en toden totta voi selittää tätä ... mutta ... varsinaista vaaraa ei sentään ole pelättävissä... Hallitushan ei tiedä kerrassa mitään ... ja asia on kuin onkin jo alulla ... kotvan päästä on ratkaisu tiedossamme... Odottakaamme niin kauan tynesti, hyvät herrat... Me emme siis tällä hetkellä voi luottaa roskaväen apuun emmekä myöskään puoluelaisiimme aatelittomissa säädyissä, mutta linna on vallassamme, ja Drake tekee kyllä aikanaan asiasta lopun...

Herra Pentin epävarma käytös lisäsi vain salaliittolaisten pelkoa. Kotvan kuluttua saapui tiedonanto, että herttua oli tullut linnaan.

Kymmenen minuuttia sen jälkeen syöksähti sisään eräs Liljen rykmentin upseereista, jotka sinä iltana olivat palveluksessa linnassa. Hän ilmoitti, että kun hän sovittuna aikana riensi ravintolaan Norrmalmintorin varrelle kutsuakseen sinne kokoontuneet toverit paikoilleen, oli kaikki ovet salvattu.

Ennenkuin ehdittiin selvittää tästä uudesta hämmästyksestä, tuli maaherra Graan ja ilmoitti, että herttua oli lähtenyt linnasta ja ajanut Ritariston ja Aatelin luo, mutta että kansajoukkoa ei ollutkaan häntä saattamassa.

Heti sen jälkeen saapui tiedonanto Drakelta, joka oli vartioinut linnan lähistöä. Kirjeessä oli vain

seuraavat rivit:

— Sparrea ei ole saatu vangiksi. Hän ei ole pysynyt kotosalla. Asia ratkaistaan heti.

— Pian! Meidän täytyy estää häntä! huudahti Frisendorff.

Hän hyökkäsi ulos monien liittolaisten seuraamana.

— Luultavasti he tulevat liian myöhään, lausui herra Pentti toisille, jotka kalmankalpeina ja epäröivinä seisoivat hänen ympärillään. — Hyvät herrat, jos Drake tekee hullun kepposen, jos hänen hassuun päähänsä on juolahtanut kourallinen roskaväkeä mukanaan tunkeutua linnaan ja tehdä väkivaltaa maan hallitukselle, niin mitä meillä on siinä tekemistä? Vastatkoon hän puolestaan. Ja jos hän, tuo raivopäinen hullu, sitten syyttää meitä osallisiksi samaan rikokseen, niin kysymme: mitenkä hän tämän typerän syytöksensä näyttää toteen?... Ja koko maassa tullaan pitämään sitä naurettavana, sillä mitenkä tervejärkiset ihmiset, puhumattakaan varovaisuudesta ja älykkyystään tunnetuista miehistä, voisivat antautua mokomaan maankavaltamis-narripeliin? Hyvät herrat, menkää rauhassa kotiin ja heittäytykää unen helmoihin, jos teitä haluttaa. Minua puolestani unettaa niin, etten toden totta saa silmiäni kunnolla pysymään auki. Minä lähden kotiin ja paneudun nukkumaan vanhurskaan unta, ja miten suuresti hämmästyntään, kun huomenna herään ja luokseni pyrkiviltä virkaveljiltä saan kuulla, mitä tänä iltana on tapahtunut. Minulla on kunnia sulkeutua suosioon.

Herra Pentti kääriytyi kauhtanaansa, painoi hatun kähäräperuukilleen, kahmaisi ison kultanuppisen keppinsä, kumarsi oikealle ja vasemmalle ja lähti.

* * * * *

Muutamista sanoista, jotka Ahasverus-kellarissa lipsahtivat erään vieraan suusta, on lukija saanut tietää, että noituudesta syytetyt naiset sen päivän jälkeisenä aamuna, jonka tapauksia nyt kuvataan, oli hovioikeuden tuomion nojalla vietävä kihlakunnan teloituspaikalle mestattaviksi ja roviolla poltettaviksi.

Eerikin Hovioikeudelle antama kertomus niistä huomioista, joita hän oli noitatutkinnoissa tehnyt, kuin myös Inkerin ja Ellin entisestä elämästä ja käytöksestä vankilassa, oli jäänyt tuloksia vaille. Inkerin ja Ellin ilmoitus, että heidät kiduttamalla oli pakotettu tunnustamaan itsensä syypäiksi, oli jätetty huomioon ottamatta. Samoin kuin muutkin taikauskon uhrin tuomittiin äiti ja tytär menettämään henkensä ja heidät oli määrä viedä seuraavana aamuna mestauspaikalle kuolemanrangaistusta kärsimään.

Kello on lähes kahdeksan korvilla iltasella. Eerikki oleilee asunnossaan. Hän on tehnyt kaiken voitavansa pelastaakseen onnettomat. Hän oli pyytänyt ja päässyt kreivien Pietari Brahen ja Maunu de la Gardien puheille, hän oli käynyt useimpien Hovioikeuden jäsenten luona — kaikki turhaan. Kaikki olivat sanoneet, etteivät he voi estää oikeuden menoa, ja monet ennakkoluuloisimmista herroista olivat kummeksineet sitä, että pappismies oli halukas vaikuttamaan pahantekijöiden hyväksi, joiden syällisyys oli yhtä ilmeinen kuin se oli jumalaton ja kauhea.

Aika, jolloin Eerikin on mentävä vankien luo, on käsissä. Hän on päättänyt viettää yhdessä heidän kanssaan heidän viimeisen yönsä pitkät, tukalat hetket, seurata heitä mestauspaikalle ja olla heidän läheisyydessään heidän mennessään kuolemaan. Ääretön tuska täyttää hänen sielunsa: hän on kehoittanut heitä tunnustamaan itsensä syylisiksi ja siten ollut syöksemässä heitä turmioon, josta hän nyt itseänsä soimaa. Totta on, että heidät muussa tapauksessa kiduttamalla olisi pakotettu tekemään sama tunnustus, mutta siitä ei ole Eerikille minkäänlaista lohtua: hän ei edes ajattele sitä. Niin kauan kuin vielä saattoi jotakin toivoa oikeuden tutkivalta silmältä tahi ihmisten sääliväisyydeltä, oli hän, tyynesti luottaen Kaitselmukseen, odottanut puuhiensa hedelmiä. Nyt, kun kaikki toivo oli sammunut, hänen sielunsa horjui niinkuin ruoko myrskyssä, ja yltyvä hätä uhkasi muuttua epätoivoksi, kunnes vasta kiivaan taistelun jälkeen ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten myllertävä vuo keskittyi yhdeksi ainoaksi valtavaksi avunhuudoksi Jumalan luo.

Hän tunsu vielä itsessänsä tuon kiihtyneen, suloisesti järkyttävän mielialan vaikutusta, jota Jumalan tahtoon rajattomalla nöyryydellä alistunut sielu tuntee — kun hänen silmänsä sattuivat paperiin, joka oli hänen pöydällään samana iltana tulleiden kuulutusten joukossa, mitkä hänen seuraavana sunnuntaina piti lukea seurakunnalleen julki. Hän otti paperin, tietämättä miksi, ja luki sen kiireesti.

Sen sisällys vaikutti häneen kuin sähkötärähdys. Se oli Vanloon laatima kuulutus. Hän luki nimet Inkeri ja Elli ... olosuhteet, joissa kuulutettujen henkilöiden ilmoitettiin eläneen, näyttivät soveltuvan niihin tietoihin, jotka nuo kaksi naista itse olivat entisistä elämänvaiheistaan antaneet.

Siinä oli kylliksi. Eerikki tunsu rukouksensa tulleen kuulluksi, hän näki tässä Jumalan sormen johdatuksen. Se vaikutti häneen kuin ihme. Toinnuttuaan ensimmäisestä valtavasta hämmästyksestään hän kokosi ajatuksensa ja riensi täyttämään pelastustyötä, jonka onnistumista hän ei enää epäillytkään.

Hänen tiensä kävi niitä katuja pitkin, missä kansanmeteli riehui. Hän tunkeutui vastaan tulevien joukkojen, rähisevien ja tappelevien laumojen läpi, ihmettelemättä edes syytä tähän hurjaan hälyyn, ja riensi linnan ohi Norrbron poikki Vanloon taloon Norrmalmintorin varrelle.

Hän pyysi ensimmäistä kohtaamaansa palvelijaa saattamaan hänet mynher Vanloon luo.

Palvelija vastasi, että hänen herransa äsken oli lähtenyt ajelulle, hän ei tiennyt oikeastaan minne, mutta jos asia oli tärkeä ja pastori suvaitsi kirjallisesti esittää sen, niin mynher Vanloo saisi kirjeen viipymättä.

Eerikin täytyi mukautua asianhaaroihin. Hän pääsi huoneeseen, sai kirjoitusneuvot, kirjoitti kiireesti ja sulki sinetillä kirjelipun, jossa hän ilmoitti Vanloolle, että hänen kuuluttamansa henkilöt oli löydetty, että he istuivat linnanvankilassa aiheettomasti syytettyinä noituudesta, että ensi yö oli onnettomien viimeinen, jollei pikainen pelastus ennättäisi, koska heidät oli määrä seuraavana aamuna viedä teloituspaikalle kuolemanrangaistustaan kärsimään.

Niihin sanoihin päättyi kirje, jonka nopeat kynänkäänteet todistivat sitä kiirettä ja mielenliikutusta, minkä vallitessa se oli kyhätty.

— Tämän kirjeen pikaisesta perilletulosta riippuu kahden herrallenne kalliin ihmishengen pelastus, sanoi Eerikki palvelijalle; — onko minun tarvis sanoa muuta?

— Olkaa huoleti, vastasi palvelija, — mynher Vanloo saa sen puolen tunnin kuluttua käsiinsä.

Eerikki riensi nyt takaisin linnaan. Hän aikoi ensin tarkemmin pohtimatta antaa Inkerille ja Ellille tiedon tuosta kuin ihmeen kautta auenneesta pelastumisen mahdollisuudesta. Hänellä oli, kuten tiedämme, vapaa pääsy linnan vankilaan. Mutta vasta nyt, hänen lähetessään linnaa, alkoi pelko saada valtaa hänen sielussaan. Että Inkeri ja Elli olivat juuri ne, joita Vanloo kuulutuksellaan haki, sitä hän ei epäillyt, eikä myöskään, että tämä mahtava mies kaikin tavoin koettaisi vaikuttaa näiden ihmisten kohtaloon, koska hän oli ryhtynyt sellaisiin toimiin heidän löytämisekseen: mutta riittikö Vanloon mahti viime hetkessä pysädyttämään lain miekan? Eikö ollut luultavaa, että Vanloo, aikansa ennakkoluuloihin kallistuvana, jättäisi poloiset heidän oman onnensa nojaan saatuaan tiedon niistä kauheista rikoksista, joista heidät oli tuomittu? Eerikki ei tiennyt mitä laatua Vanloon myötätuntoisuus näitä naisparkoja kohtaan oli: kenties moinen havainto sen hyvinkin riittäisi tukahduttamaan. Olisi niinmuodoin epäviisasta, olisi julmaa jonkin hataran pelastusmahdollisuuden nojalla virittää uutta maallista toivoa sydämiin, jotka kovan taistelun jälkeen olivat alistuneet Jumalan tutkimattomiin päätöksiin ja vihkiytyneet kuolemaan.

Näissä mietteissään Eerikki lähenemistään läheni linnaa. Hänen kulkunsa, äsken ilon keventämä, oli nyt hiljaista, hänen rintaansa, jota äsken paisutti onnellinen toivo, pusertivat tuskalliset epäilykset.

Hän oli kulkenut Norrbron yli, ja kuninkaallista palatsia ympäröivä muuri kohosi nyt hänen edessään miltei läpinäkymättömän sumun keskellä.

Mutta samassa salpasi häneltä tien kansanjoukko, joka tiheästi yhteen sulloutuneena seisoi parinkymmenen askelen päässä pohjoisesta porttiholvista. Sumu ja pimeys oli niin synkkä ja joukko niin hiljainen, että Eerikki ei huomannut sitä, ennenkuin hän näki ympärillään hurjia parrakkaita, keihäillä, sapeleilla ja pistoleilla varustettuja miehiä, joiden mykkä äänettömyys herätti hänessä yhtä suurta kummastusta kuin heidän ulkomuotonsakin. Sumusta astui esiin uusia haamuja, jotka näyttivät nousevan ikäänkuin linnankaivannosta, missä airojen hiljaisesta, mutta tiheästä loiskunnasta päättäen oli veneitä liikkeellä.

— Mitä te katselite? kysyi eräs pitkäkasvuinen, samettitakkinen nuori mies, joka ei ollut kukaan muu, kuin toinen luutnantti Scyllasta; — menkää te menojanne, hurskas pappismies! Mutta jos uteliaisuuden vuoksi haluatte tietää, keitä olemme, niin tietäkää, että olemme mynher Vanloon prikin Algernon Sidneyn miehistöä ja että väijymme täällä eräitä laivastamme paenneita konnia, joiden pitäisi luulomme mukaan kulkea tämän kautta.

— Kaiketi siis myös tiedätte, missä isäntänne, mynher Vanloo, parast'aikaa oleilee, kysyi Eerikki.

— En, vastasi samettitakkinen mies, — enpä tosiaankaan voi sanoa, missä mynher suvaitsee oleskella.

Eerikki sanoi hyvästi, jatkoi kulkuaan ja meni sisään himmeästi valaistusta portista, missä vahtisotamies puheli erään vanginvartijan kanssa huomispäivän suuresta juhlatilaisuudesta, noitien poltosta.

Kun hän sitten, vahtimiehen seurattessa avainkimppuineen, astui vankilan eteiskäytävään, tunsu hän

tuskallisen pelon pääsevän hänessä entistä suurempaan valtaan: hän painoi käden kovasti rintaansa vastaan vahtimiehen kiertäessä avainta lukossa ja aukaistessa natisevan oven.

Eerikki astui sisään.

Lamppu loi himmeätä valoaan noiden kahden naisen surulliseen asuntoon. Inkeri makasi kurjalla vuoteellaan; hän oli hetken uinahtanut, ja Elli istui hänen pääanaluksensa vieressä nojaten otsaansa samaan tyynyyn, jolla äidinkin pää lepäsi.

Oven rasahtaessa Inkeri heräsi.

Vieno ilo välähti naisten kalpeille kasvoille, kun he näkivät ystävänsä ja sielunpaimenensa. Elli suuteli hänen kättään, ja Inkeri tarttui toiseen käteen ja lausui:

— Oi, te viivytte nyt seurassamme niin kauan kuin meille aikaa on suotu ... minä olen nukkunut niin hyvin ... viimeisen kerran ... ja näin unessa poikani. Se oli herttainen uni, ja minä toivon, että Jumala antaa sen pian toteutua taivaassa. Elli, sinullahan on muistoesine herra Aadolfille ... muistutan sinua siitä, ennenkuin ajatuksemme kaikkoavat maallisista, katoavista kappaleista ... pastori vie sen ynnä viimeisen hartaan tervehdyksemme tuolle hyvälle herralle.

Elli otti taskustaan pienen muistoesineen, hänen hiuksistaan taidokkaasti palmikoidun kukkasen.

— Antakaa tämä hänelle, sanoi tyttönen hiljaa, — ja sanokaa, että minä suuresti häntä rakastin...

Ellin silmiin herahti kyynel hänen näitä sanoja lausuessaan.

— Antakaa anteeksi, Inkeri ja Elli, sanoi nyt Eerikki, ja syvä huokaus kohosi hänen rinnastaan, — minun täytyy vähän aikaa koetella kärsivällisyyttänne puhuakseni asioista, joiden tällä hetkellä oikeastaan tulisi olla vieraat teidän ajatuksillenne... Inkeri, oletteko kuullut nimen Vanloo?

— Vanloo? toisti Inkeri tapailen muististaan.

— Äiti, sanoi Elli, — Vanloo, sehän on sen muukalaisen nimi, joka asui metsässä siinä talossa, jota sanottiin metsästysmajaksi.

— Niin se taisi olla, tai jotenkin sinnepäin. Minä näin hänen joskus, useimmiten hämärissä, ratsastavan mökkini ohi.

— Ettekö koskaan nähnyt häntä niin läheltä, että olisitte voinut tarkastaa hänen kasvojaan? kysyi Eerikki.

— En.

— Mutta minä kerran näin, virkkoi Elli; — hän näytti niin lempeältä ja kauniilta.

— Muistatko ennen nähneesi samat kasvot? kysyi Eerikki edelleen.

— En, vastasi Elli pudistaen päätään.

— Inkeri, lausui Eerikki, — tuo Vanloo, joka on ylhäinen ja mahtava mies, on lähettänyt kirjoituksen luettavaksi julki kaikissa maan kirkoissa, jossa hän kuuluttaa kaksi teidännimistänne henkilöä etsittäväksi; näitä, joista toinen äiti, toinen tytär, hän kehoittaa saapumaan luokseen, kuulemaan tärkeitä ja iloisia sanomia...

Inkeri kävi tarkkaavaiseksi: hänen silmänsä seurasivat herkeämättä Eerikin huulia. Tämä jatkoi:

— Kirjoitus, jonka mainitsin, tuotiin minulle tänä iltana. Se on minulla mukamani, ja minä pyydän, että niin tarkkaan kuin mahdollista kuuntelisitte joka ainoata sanaa, kun minä nyt sen luen.

Samassa kuului ulkoa kimakka, huikea vihellys, niinkuin merkinantopillin ääni. Se kuului linnankaivannosta päin, aivan läheltä Inkerin ja Ellin vankilan ikkuna-aukkoa.

— Minä kuuntelen tarkkaavaisesti ... mutta lukekaa pian! lausui Inkeri, ja hänen äänensä ilmaisi sydämen levottomasta aavistuksesta herännyttä mielenkiintoa.

Sama aavistus heräsi Ellissäkin, mutta paljon selvempänä. Hän muisti illan, jolloin hänen äitinsä kummallisessa puolihorrostilassaan oli luullut pojakseen Aarnoksi tuota vierasta, joka silloin kuutamossa ratsasti heidän yksinäisen mökkinsä ohi. Ratsastaja oli ihan varmaan metsästysmajan omistaja Vanloo, ja samainen Vanloo kuulutti nyt etsittäväksi kahta henkilöä, jotka olivat äiti ja tytär, nimeltään Inkeri ja Elli. Salaman nopeudella kutoutuivat nämä ajatukset toisiinsa Ellin sielussa...

Eerikki alkoi lukea kuulutusta, mutta ei ehtinyt pitkällekkään, kun Inkeri äkkiä kavahti pystyyn ja lausui:

— Kukahan tuon on mahtanut kirjoittaa? Kuka tuntee niin tarkoin entiset elämänvaiheeni? Kuka on tuo Vanloo? Vastatkaa!

— Vanloo on ulkomaalainen ... Hollannin lähettiläs...

— Ulkomaalainen? Se on mahdotonta ... tai onko hän... Sama se, minä tahdon puhutella häntä, tahdon nähdä hänet. Ei kukaan muu kuin poikani ole voinut hänelle näitä tietoja antaa ... ja tahtoohan hän saattaa *ilaisen* sanoman tiedokseni, sanoittehan niin?

Inkeri puhui kuumeisella kiihkolla.

— Sanoin, vastasi Eerikki, — niin hän kirjoittaa.

— Siinä tapauksessa poikani elää... Oi, Jumala, Jumala... Viekää minut hänen luokseen, minä tahdon nähdä hänet.

Inkeri ei muistanut, missä oli. Hän ei muistanut, että vankilan muurit piirittivät häntä ja että kun ovi pian avattaisiin, hänen tiensä vei kuolemaan ja rovion liekkeihin.

— Mikä on muukalaisen ristimänimi? kysyi Elli yhtä innokkaasti, — tiedättekö sen?

— Olen kuullut hänen ristimänimensä ja ... on se tässä kuulutuksessakin, vastasi Eerikki, silmäten paperiin, — mynher Vanloon ristimänimi on Aarno. Antaako se asiaan jonkinlaista selvyyttä?

Inkeri ja Elli vastasivat riemuhuudolla ja syöksähtivät toistensa syliin.

Eerikki katseli kohtausta sanomattomalla hämmästyksellä, ja aavistus tämän äkillisen molemminpuolisen tunteenpurkauksen syystä täytti hänen sielunsa.

— Hän on minun poikani, huudahti Inkeri mielettömänä ilosta. — Löysinpä hänet jälleen... Elli, Elli, sinä olet löytänyt veljesi...

— Teidän poikanne! toisti Eerikki saman ihastuksen vallassa. — Niin se on, sen täytyy olla niin. Minä heikko, joka epäilin, vaikka näin Jumalan sormen viittauksen!

Ulkona vihellettiin uudestaan ja yhtä kimeästi kuin ensikerrallakin, mutta kukaan sisällä-olijoista ei sitä kuullut. Merkki kutsui Draken miehiä niiden eri porttien kautta, joiden eteen heidät oli sijoitettu, ryntäämään linnaan.

— Minun täytyy nähdä hänet, jatkoi Inkeri. — Mutta, oi Jumala, lisäsi hän tuskaisella äänellä, — kenties hän on hyvin kaukana ... ja kuolemankello kutsuu meitä muutaman tunnin päästä ... ehkä on jo myöhäistä!

Tuo ajatus lannisti, mykisti Inkerin. Hän väänteli vavisten käsiänsä ja katsahti toivottomasti ympärilleen harmaihin vankilan muureihin.

— Herra pastori, virkkoi Elli ja otti Eerikin käden käsiänsä väliin, — tuokaa hänet tänne! Meidän täytyy nähdä hänet, ennenkuin kuolemme. Ei, nyt minä en tahdo kuolla. Sanokaa pyöveilemme, että heidän täytyy antaa meille lykkäystä ... he eivät voi olla niin kovia että erottaisivat äidin jälleen löydetyistä pojastaan, sisaren veljestään, ennenkuin he ovat saaneet syleillä toisiaan ja sanoa toisilleen viimeiset jäähyväiset... Mutta he ovat julmia, säälimättömiä ... he eivät kuule rukousta... Äiti, meidän täytyy paeta: eivät muurit, eivät mitkään portit voi estää meitä...

— Paeta? toisti Inkeri ja lysähti tuolille. — Lapsi, sinä hourit.

Siinä tuokiossa kuului linnanpihalta kovaa meteliä, huutoa ja aseitten kalsketta. Melu läheni.

— Jos hän löytää heidät eikä voikaan pelastaa ... jos hän tulee ja näkee heidän häpeällisen kuolemansa! Oi, se olisi kauheata... Niin ajatteli Eerikki, ja se ajatus oli hetkeksi mykistänyt hänet ja viivytännyt hänen päätöstänsä heti hakea ilmi Vanloo.

Tähän asti ei kukaan sisällä-olijoista ollut huomannut ulkona puhjennutta melskettä; mutta nyt kuului hurjaa huutoa yhä lähempää käytävästä, aseet rämisivät, ovien saranat natisivat, kun niitä väännettiin auki, rautasalvat putosivat kilahtaen lattiakiville.

Osa Draken miehiä oli murtautunut linnanvankilaan päästääksensä irti vangit. Lukija tietää tämän sisältyneen Draken suunnitelmaan; hän tahtoi siten lisätä hämminkiä ja kääntää huomion pois

pääyryksestä, jota hän itse lukuisamman joukon etunenässä oli rientänyt panemaan toimeen.

Vahtimies oli jättänyt avaimen suulle siksi aikaa, kun Eerikki oli vankien luona.

Ovi avattiin selko selälleen. Aseita välkkyi, haamuja vilisi käytävälampun himmeässä valossa.

— Ulos, yön lapset! Ulos, saakeli soikoon! Te olette vapaat, huudettiin tyrmistyneille vangeille keskellä pauketta, jota vielä jatkui ovia avattaessa ja salpoja pudotellessa.

— Kuuletko, äiti? Ne huutavat, että me olemme vapaat! Tule! Jumala on kuullut rukouksemme, hänen kätensä on avannut vankilamme oven... Tule! Me riennämme Aarnon luo, huusi Elli mielettömänä ja tarttui suonenvedontapaisella voimalla äitiänsä käsipuoleen.

— Kuuletko! Arnoldin luo! toisti hän kiihkeästi, kun Inkeri, jonka päätä huimasi, vielä viipyi.

— Pian! Tulkaa! lausui Eerikki, jonka ajatukset tuskin lienevät olleet Inkerin ajatuksia selvemmat, ja hän auttoi vanhusta nousemaan tuoilta, jolle tämä oli lysähtänyt. — — — —

He riensivät ulos.

Käytävästä haarautui useampia solia, jotka kaikki veivät linnanpihalle, mutta tavallisissa oloissa pidettiin näiden solien päissä olevat vankat rautaovet suljettuina.

Pakolaiset lähtivät keskellä mylläkkää suorinta tietä pihalle. He eivät nähneet oikealle eivätkä vasemmalle, eivät huomanneet mitä heidän ympärillään tapahtui, eivät aavistaneet keitä heidän vapauttajansa olivat, he riensivät vain edelleen. Mutta pian keskeytyi heidän pakonsa: uloskäytävän sulki aaltoileva ihmisjoukko, jonka päiden päällä välkkyi aseita lepattavassa valossa; pyssyjä laukaistiin, huudettiin ja kiljuttiin, tapeltiin mies miestä vastaan. Pakolaiset kääntyivät takaisin ja etsivät toista ulospääsytietä; he samosivat läpi holvin, missä tappelu ei vielä ollut ehkäissyt parhailaan tapahtuvaa vapautustouhua. Avoimista ovista syöksyi ulos vankeja, miehiä ja naisia, hajautuen hurjassa hämmingissä kaikille haaroille, jotkut seuraten samaa tietä kuin hekin. Sitten he olivat linnanpihalla. Synkkä pimeys ympäröi heidät, sillä kaikki lyhdyt oli särjetty. Joukkoja kulki edestakaisin, huutoja, kirouksia, komentosanoja kajahti ehtimiseen, ja pihan eteläpuolelta, missä kasarmi oli, kuului rummun pärinää.

Draken väki oli äkkiarvaamatta karannut vahtien kimppuun, mutta kun meteli oli herättänyt linnanpalvelijain huomiota ja kun ensihämmästyksen puuska oli haihtunut, oli kaikilla tahoilla annettu hälytysmerkkejä. Drake ei tiennyt, että salaliittolaisten ystävät Liljen rykmentin upseerikunnassa eivät voineet asettua paikoilleen: hän toivoi linnan miehistöltä ainakin sitä apua, mitä se toimeentona pysyen olisi voinut antaa, kunnes hän olisi täyttänyt tehtävänsä ja kapinaliiton johtajat ilmestyneet huutamaan valtakunnalle uuden hallituksen. Nyt riensivät ne kolme tai neljä upseeria, jotka olivat jääneet kasarmiin ja siten pelastuneet vangiksi joutumasta, varmoina siitä, että liittolaisten yritys oli mennyt myttyyn, ja valmiina poistamaan kaiken epäluulon itsestään, ensimmäisen hätämerkin kuultuaan kutsumaan sotajoukkoa aseisiin: joukko sotamiehiä oli jo kuitenkin käskyä odottamatta karannut vanginvartijain ja linnanpalvelijain avustamana tuntemattoman vihollisen kimppuun. Ei tiedetty, mitä oikeastaan oli tapahtumassa, ja luultiin vain, että metelin tarkoitus oli päästää vangit irti linnanvankilasta. Taistelu jatkui aitauksen sisässä ja vankilan vieressä, ja sen aallot murtuivat sokeasti toisiansa vastaan keskellä sumua ja pimeyttä. Taistelijat eivät itsekään olleet selvillä tapahtumien kulusta. Hajajoukkojen ja lähettien välitse, jotka kiitivät taistelupaikalle tai olivat saaneet käskyjä eri tahoille vietäviksi, samosivat pimeään peitossa pakoilevat vangit ja heidän takaa-ajajansa kaikki yhtenä rykelmänä.

Kun Inkeri ja Elli olivat Eerikin rinnalla tulleet linnanpihalle, suljettiin sen kolmesta portista kaksi ja vartijoiksi asetettiin niitä miehiä, jotka rummun pärinä oli koonnut päällikköjen ympärille. Kolmas eli pohjoinen portti oli vielä auki ja vartioimatta, kenties sen vuoksi, että Drakella olisi mahdollisuus palata takaisin. Samassa tuokiossa syöksyi isoja linnanportaita alas aseellinen joukko, joka Draken jäljessä vast'ikään oli rynnännyt palatsiin. Nyt se paetessaan rikkoi ja hajotti säännöttömän piirin, joka otellessaan oli tunkeutunut yhä lähemmäksi niitä joukkoja, jotka olivat rynnänneet aitaukseen ja nyt koettivat murtautua läpi. Nämä saivat hengähtää, he liittyivät tovereihinsa ja karkasivat avonaista porttia kohden, jonka kautta koko lauma katosi, ennenkuin ehdittiin todenteolla ryhtyä ajamaan sitä takaa.

Tuskin oli linnanpiha puhdistunut kutsumattomista vieraista, kun riennettiin sulkemaan pohjoinenkin portti, etteivät vangit pääsisi pakoon; niistä olikin vasta muutaman onnistunut raivata tiensä vapauteen, sillä koko mellakkaan oli kulunut tuskin enemmän aikaa kuin on tarvittu sen kuvaamiseen.

Inkeri ja Elli olivat saattajansa seurassa ensin kiireesti kulkeneet pohjoista porttia kohden. Mutta ennenkuin he pääsivät holviin saakka, täyttivät sen Draken pakoilevat miehet. He seisahtuivat

neuvottomina. Seinäpylväs suojasi heitä ohiryntäävältä ihmisjoukolta. Soihtuja alkoi liikkua pimeässä. Ja soihdun valossa Elli näki isot, valjastetut vaunut keskellä pihaa. Joka taholla etsittiin ulospäässeitä vankeja: huutoja kajahteli, ja parvia liikkui siellä täällä soihtujen valossa vankilaa kohden. Kaikesta näkyi, että työtä tehtiin hyvällä menestyksellä.

— Pian ... vaunuihin! kuiskasi Elli. On vaikea sanoa, mikä hänen päähänsä tämän ajatuksen toi. Oliko se aavistus? Oliko se epätoivo, joka kaikkien muiden tukien pettäessä uskaltaa mitä tahansa löytääkseen pelastuksen?

Pakolaiset riensivät sinne.

— Kuka siellä? huusi sotamies nähtyään heidät pimeässä. Naiset hiljensivät kulkuaan ja vetäytyivät vavisten syrjään. Eerikki astui askelen miestä kohti, joka papillisen puvun nähtyään tervehti ja jatkoi matkaansa.

He pääsivät enemmittä seikkailuita vaunujen luo. Lakeija seisoivat hevosten vieressä, kuski istui liikkumattomana ajoistuimella, huomio kiintyneenä hevosiin, jotka säikkyivät hälinää. Vaunujen ovella seisoivat miehet kääriytyneinä viittaan.

Eerikki aukaisi oven. Mies kääntyi, tarkasteli häntä ja aikoi huomauttaa heidän erehtyneen; mutta nyt lähenee eri tahoilta vanginvartijoita soihtuineen, ja heidän kysymyksistään ja vastauksistaan ilmeni, että he hakivat velhonaisia.

— Pian vaunuihin! kuiskasi Eerikki vapiseville naisille.

— Herra pastori, te erehdytte ... nämä ovat mynher Vanloon vaunut, lausui viittaan puettu mies.

Vanginvartijat lähenivät. Vielä muutamia askelia, ja soihtupiiri olisi ympäröinyt pakolaiset. Elli työnsi äitinsä vaunuihin ja kiipesi itse nopeasti perässä. Eerikki salpasi oven.

— Kuolemaantuomittuja ... viattomia ... Vanloon äiti ja sisar... Muuta ei Eerikki ehtinyt kuiskata ällistyneelle palvelijalle, kun vanginvartijat jo seisoivat heidän edessään.

— Tässä on pastori, joka oli velhonaisten luona, virkkoi sama vartija, joka oli avannut oven Eerikille Inkerin ja Ellin vankityrmään; — kenties pastori voi sanoa, mihinkä päin he pakenivat...

— He juoksivat vankilasta erään käytävän kautta, ja minä seurasin heitä, mutta minne he sitten pimeässä ja tungoksessa lienevät häipyneet, sitä en tiedä, vastasi Eerikki.

— Sehän hullua, jos he ovat päässeet livistämään, jatkoi vartija; — koko tämä häly lienee itse paholaisen aikaansaama, hän kun on tahtonut pelastaa noidat. Eipä enää tiedä mitä pitää uskoa.

Vanginvartijat poistuivat.

Eerikki oli koko ajan tuskaisesti puristanut palvelijan käsivartta, ja tämän sanattoman rukouksen näytti palvelija ymmärtäneen.

— Mikä on hätänä? Kuka nousi vaunuihin? kysyi kuski kumartuen ajoistuimelta.

— Hiljaa, vastasi palvelija, — se on mynherin käskystä... Herra pastori, lisäsi hän, — minä tiedän, että he ovat kaksi irtipääsystä vankia, joita te tahdotte auttaa, ja kun te, joka olette pappi, sanotte, että he ovat viattomat, niin...

— Teidän täytyy pelastaa heidät, keskeytti hänet Eerikki. — Minä vannon Jumalan kautta, että nämä pakolaiset ovat herrallenne sangen kalliit. Ajakaa heti mynher Vanloon taloon!

— Mutta ... intti palvelija.

— Te vastaatte herrallenne heidän hengestään. Minä seuraan heitä mynherin asuntoon ja odotan siellä hänen tuloaan. Pian, sillä jos viivyttte, voidaan heidät millä hetkellä hyvänsä keksiä!

— Olkoon menneeksi, sanoi ällistynyt palvelija uskaltamatta asettua Eerikin tuimaa käskyä vastaan, — mynher on kaikissa tapauksissa suova anteeksi erehdyksenne.

Hän käski kuskin ajaa kotiin. Eerikki nousi vaunuihin turvattiensa luo. Vaunut lähtivät liikkeelle.

— Keitä siellä? huusi vahti, kun vaunut kulkivat pohjoisen porttiholvin läpi.

— Mynher Vanloon vaunut, vastasi lakeija.

— Saavat mennä.

Portti avattiin ja suljettiin takaa-ajettujen jälkeen, ajuri lyödiä läiskäytti hevosia, ja nämä kiitivät Norrbron yli... Inkeri ja hänen tyttärensä olivat pelastuneet.

* * * * *

Ytimenä siinä joukossa, jolla Drake hyökkäsi palatsiin, oli Scyllan miehistö; täytteenä oli kapakoista haalittua humalaista roskaväkeä, jolle oli työnnetty aseet käteen ... joka ei tiennyt, tuskinpa kysyikään, minkälaiseen uhkayritykseen sitä aiottiin käyttää.

Valtaneuvoston kokoushuoneen ovella vartioivat drabantit olivat ainoat, joiden Drake luuli mahdollisesti tekevän vastarintaa, mutta näitä oli vähän eivätkä he voineet estää äkillistä päällekkarkausta. Vakuutettuna rohkean yrityksensä onnistumisesta hän oli niinmuodoin rientänyt isoja linnanportaita ylös niiden molempien joukkojen etunenässä, jotka kuultuaan linnankaivannosta annetun merkin olivat syöksyneet itäisestä ja läntisestä portista sisään ja yhtyneet linnanpihalla, kun taas kolmas, pohjoisportille kokoontunut joukko hyökkäsi linnanvankilaan ja ylivoimallaan pakotti sen harvalukuisen vartijaväen väistymään.

Drake oli varma voitostaan, sillä hänen selkäpuoltaan suojelisi vankilametakka ja edessä ei vaarallisia esteitä olisikaan. Sitäpaitsi hän luotti lujasti Liljen rykmenttiin. Hänen ylenmäärin kiihoittunut, vallasta ja suuruudesta houraileva mielentilansa, hänen vakaumuksensa, että tämä silmänräpäys oli ratkaiseva hänen tähdissä kirjoitetun kohtalonsa, oli panssari, jonka läpi epäilysten oli mahdoton tunkeutua hänen rintaansa. Jos Pentti Skytten ja muiden liittolaisten salaiset toiveet tämän vallankaappauksen tuloksista tähtäsivät niin korkealle, etteivät he uskaltaneet niitä toisilleen eivätkä juuri itselleenkaan tunnustaa, niin olivat Draken vieläkin rohkeammat. Hurja luonto, joka vapaana siveellisten periaatteiden hillitsevästä voimasta ei pelännyt mitään, mielikuvitus, joka lapsuudesta pitäen oli haaveillut seikkailuista, sielu, joka kaikessa, mihin vain voimiansa ponnisti, tavoitteli jotakin maailmoja järjestyttävää, pyrki suuruuteen, jonka ei tarvinnut taipua kenenkään edessä.

Hänen tehtäväkseen, kuten tiedämme, oli uskottu holhojahallituksen ja neuvoskunnan jäsenten vangitseminen. Herra Pentti oli varoittanut häntä vuodattamasta verta, sillä hän tunsu miehensä. Draken mielestä niin laimea toimenpide oli vain puolalainen, ja tällaisessa asiassa kaikki puolalaisuus oli turmiollista; jos mieli lannistaa vallan koko suuruus, niin oli varmempaa upottaa se vereen kuin häväästä sitä kahleilla, joiden kumminkin muutamien päivien kuluttua täytyi kirvota ja antaa samalle vallalle tilaisuus ehkä taas päästä voitolle. Hänen päätöksensä oli sanalla sanoen itse istuntosalissa hakata maahan kaikki, joiden voima ja vaikutus saattoi käydä vallankaappauksen tulevaisuudelle turmiolliseksi. Hän tahtoi verellä piirtää ylipääsemättömän rajamerkin menneisyyden ja tulevaisuuden välille, sovittamattomalla väkivaltaisuuudella pakottaa toverinsa heidän omaksi pelastukseksi peräytymättä kiitämään sitä päämaalia kohden, johon hänen hankkeensa tähtäsivät. Mutta neuvoskunnassa istuivat maan herrat ja kiistelivät kaikessa rauhassa ... niin rauhallisesti kuin keskinäinen kateus salli ... maan parhaasta tai omista eduistaan, emme tiedä tarkoin kummasta. Herttuan kirjeen suhteen oli tultu yhtä pikaiseen kuin yksimieliseen päätökseen, ja se kuului, että herttua seuraavana päivänä kutsuttaisiin leskikuningattaren ja neuvoskunnan eteen ja häntä uhattaisiin maanpaolla, jos hän rohkenisi saman tempun tehdä toistamiseen. Sitten oli siirrytty muihin asioihin. Ja kun he keskenään kinastelivat, kun Bjelken puolue hyökkäsi De la Gardien puoluetta ja De la Gardien puolue Bjelken puoluetta vastaan, ja herrat sanoivat toisilleen vastenmielisiä asioita ja olisivat sanoneet vielä pahempaakin, ellei yhteinen paha omatunto olisi ollut esteenä; kaiken tuon kestäessä ei ollut heidän joukossaan ainoatakaan, joka olisi aavistanut, että niin toisen kuin toisenkin puolueen toiveet olisivat tuota pikaa olleet lopussa, ellei muudan tuntematon suojelija olisi asettunut heidän ja vaaran väliin.

Kuitenkin he saattoivat rauhassa kuten tähänkin asti jatkaa neuvottelujaan, sillä he olivat suojelijan valvonnan alaisina. Hän oli tullut, ei pelastaakseen heidät, vaan kukistaakseen kapinan, ja heidän onnensa oli, ettei hän voinut tehdä jälkimmäistä tekemättä samalla edellistekin. Hän ei tahtonut, että itsekkyyt ja rikos tulisivat itsekkyyden ja saamattomuuden sijaan, jotka kohtalo oli asettanut valtion peräsimeen. Hän ei tahtonut sellaisen rikoksen muistoa ylvään kansan historiaan.

Mutta Vanloon läsnäololla oli toinenkin tarkoitus. Oli mies, jonka kohtaloon hän näkymättömin käsin oli ryhtynyt vaikuttamaan, jonka elämänuran hän koetti johtaa sille kuuluvaa päämaalia kohden. Oli tullut hetki, jolloin sen miehen kohtalo oli ratkaistava.

Niin sanotut isot portaat johtivat avaraan eteiseen, jonka holveja toisella puolen kannatti kaksi pylväsriiviä, toisella puolen rivi seinäpilareita, joiden välissä korkeat, linnankaivantoon päin antavat ikkunat ulottuivat niin kauas alas, että niistä lankesi valo porrasten lähimmälle askelmallekin. Tämän eteisen ja sen takana olevan drabanttisalin läpi oli Draken kuljettava mennessään neuvossaliin. Porrasholvaa valaiseva kattolamppu jätti avaran, pylväiden takaisen huoneen hämäräksi. Siihen ja

viereisiin pikkuhuoneisiin oli äskettäin vähälukuinen, mutta luotettava ja luja aseellinen miesjoukko Vanloon väkeä asetettu vahtiin. Sitäpaitsi oli eversti Sparre, joka oli seurannut Vanloota linnaan, koonnut henkivartijat saliin sillä tekosyylä, että hän aikoi pitää tarkastuksen, niinkuin hänellä heidän päällikkönään silloin tällöin oli tapana pitää.

Vanloon miehet olivat viimeisen tunnin kuluessa kaksittain ja kolmittain eri porttien kautta kulkeneet linnaan ja ennen ratkaisevaa hetkeä kokoontuneet erääseen pohjoissivun maakerroksessa olevaan huoneeseen. Porttien ulkopuolelle oli asetettu tiedustelijoita, ja linnankaivannossa liikkui veneitä, jotka pitivät silmällä Draken väkeä. Niiden joukossa oli Vanloon palkkaamia miehiä. Hän tiesi sovitut tunnusmerkit. Ensimmäinen niistä oli jo kuulunut.

— Mynher, sanoi Sparre Vanloolle, joka eteisen pylväeseen nojaten odotti Drakea, — oletteko varma siitä, ettei halunne toimia salassa viettele teitä liiaksi luottamaan käytettävissä oleviin vähiin voimiimme? Te vaaditte minua koko illaksi luoksenne, viette senjälkeen minut linnaan ja vasta täällä ilmoitatte minulle vaaran, jota en vielä kukaan uskoi todeksi, ellei kasvojenne vakavuus estäisi luulemasta sitä pilaksi. Jos olisitte vihjauksellakaan ilmoittanut, niin olisin koonnut rykmenttini...

— Olkaa huoleti, sanoi Vanloo, — vastustajamme voimat ovat sopivassa suhteessa meidän voimiimme. Ei pidä nostaa turhan suurta melua tyhjästä...

— Mutta vihjaus linnan päällystölle ainakin...

— Ei, ei, se on tarpeeton. Tiedätte, että Lilje ja useimmat hänen upseereistaan ovat lähteneet maalle. Toiset hoitavat tänä iltana huvituksiaan, joita olisi synti häiritä.

— Mikä uhkayritys, jatkoi Sparre vähän levottomana; — en koskaan saa päähäni, että löytyisi mies, joka on niin järkeä vailla, että rohkenee kourallisella seikkailijoita tunkeutua kuninkaalliseen linnaan...

— Sen saatte pian nähdä. Mutta jo on aika, eversti hyvä, lopettaa puhelumme... Kuuletteko?... Toinen merkki!

— Mutta, mynher, ärähti Sparre, — oletteko varma siitä, ettei nuori kuningas joudu väkivallan uhriksi?...

— Olen. Sitäpaitsi on senkin tapauksen varalle ryhdytty toimenpiteisiin. Olkaa rauhassa ja luottakaa minuun!

Vanloo kääntyi nyt miehiinsä ja teroitti muutamalla sanalla heidän mieliinsä ohjeita, jotka hän oli heille aikaisemmin antanut. Jyminä pihalta, ja seuraavassa silmänräpäyksessä portailta ilmoitti myrskyn olevan tulossa.

Vanloo ja Sparre vetäytyivät pylväiden suojaan ja paljastivat miekkansa.

Tuskin se oli tapahtunut, ennenkuin keihäitä, musketteja ja hattuja tuli portaiden ristikon takaa näkyviin. Huimapäinen joukko törmäsi eteenpäin tuulispään nopeudella, ja eteinen kaikui sen askelista ja aseitten kalinasta. Ensin tuli näkyviin kookas mies, kasvot mustan naamion peitossa. Hän oli johtaja itse. Miekka kädessä hän riensi väkensä etunenässä: koko hänen ulkonainen olemuksensa hattusulkien liikkeistä kannusten kilinään asti ilmaisi hurjaa päättäväisyyttä. Sivuilleen vilkaisematta hän törmäsi suoraa päätä eteisen läpi drabanttikammion ovea kohden.

Hän tarttui lukkoon. Ovi oli sisäpuolelta teljetty. Hän nosti jalkansa potkaistakseen oven säpäleiksi. Miehet seurasivat hänen kintereillään.

Mutta samassa ovi avattiin. Sisäänkäytävän salpasivat henkivartijat.

— Eteenpäin, eteenpäin! huusi johtaja ja kohotti raskasta miekkaansa raivatakseen tietä.

Mutta ennenkuin hän oli askeltakaan lähestynyt peräytyviä henkivartijoita, oli mellakassa tapahtunut käänne. Hyökkääjien kimppuun hyökättiin äkkiä. Vanloo oli antanut merkin miehilleen. Keihäät tanassa he hyökkäsivät väijyksistä ja viskasivat hämmästyneet väkivallantekijät päistikkaa portaita alas.

Vastarintaa ajattelemta nämä lähtivät hurjasti pakoon, ja ennenkuin heidän hämmästynyt päällikkönsä huomasi, miten asiain laita oli, hänen miehistönsä, jättäen jälkeensä kaksi tai kolme kaatunutta, oli kadonnut, ja hän seiso siinä yksin joka taholta vihollisten saartamana.

— Laskekaa aseenne, valtionkavaltaja! Te olette vankini, Kustaa Drake! huusi Vanloo ja lähestyi naamioitua.

— Drake! mutisi Sparre hämillään. — Onko se hän?

Naamioitu, joka tuokion oli seisonut ikäänkuin kivettyneenä, teki suurta hämminkiä ilmaisevan liikkeen.

Samassa aukeni neuvoskammion ovi. Korkeat herrat tulivat, kummeksien outoa melua, ottamaan asiasta selkoa. Siinä he seisoivat, mykkinä ja ällistyneinä katsellen kohtausta, jonka menoa he eivät ymmärtäneet ja joka oli loppunut ennenkuin eversti Sparre ennätti tehdä syvän kumarruksensa ja senjälkeen avata suunsa kertoakseen heille ne vähät, mitä itse tiesi.

Naamioitu ojensi Vanloolle miekkansa ja vilkaisi ympärilleen.

— Ehkä erehdytte, sanoi hän äänellä, jonka naamio teki käheäksi, — minä olen vankinne, mutta ... kenties en ole se, joksi te minua luulette. Te olette Vanloo, seikkailija, kavala ystävä, vehkeilijä, mutta tässä ette ota Kustaa Drakea vangiksi.

Tätä lausueessaan naamioitu oli vetäytynyt muutaman askelen taaksepäin ja seisoi nyt erään eteisen ikkunan vieressä.

— Minä tunnen teidät hyvin, jatkoi Vanloo — ja olen tarkoin seurannut askelianne. Meillä on nuoruuden velkoja selvitettävänä toistemme kanssa.

Näin sanoen Vanloo tempasi vastustajansa silmiltä naamion.

Valtakunnan hallituksen ja neuvoskunnan herrat näkivät ilmeiseksi hämmästykseseen edessään Sjövikin herran, Kustaa Draken kasvot. Ne olivat kalmankalpeat, mutta pelkoa tai hämmästyystä niissä ei näkynyt, vaan pikemmin ivaa, uhkaa ja päättäväisyyttä.

— Nuoruuden velkoja? virkahti hän katsoen syvään Vanloota silmiin ja antoi samassa viittansa pudota maahan. — Minä en käsitä teitä... Mutta, jos niin on, on meillä tästä hetkestä lähtien enemmänkin keskinäistä selviteltävää ... mutta sen täytyy tapahtua toisessa paikassa ... tai ei koskaan...

Hämmästyksen huudahdus kuului kaikkien läsnäolevien suusta ... lasiruudut kilahtivat ... Kustaa Drake oli heittäytynyt ulos ikkunasta.

Tempu tapahtui niin nopeasti ja odottamatta, ettei kukaan ehtinyt sitä estää. Vanloo ensimmäisenä tointui hämmästyksensä. Hän riensi ikkunan luo ja kurkottui katsomaan.

Drake oli pudotessaan tarttunut ikkunanpieleeseen ja huolimatta lasisiruista, jotka pahoin leikkelivät hänen kätensä, laskeutunut sitä myöten alas. Pitäen toisella kädellä kiinni ikkunanreunuksesta ja nojaten jaloillaan muurista ulkonevaan rautaristiin hän riippui nyt kuilun päällä.

Drake katsoi alas. Sumu ja pimeys peittivät syvyyden hänen jalkainsa alla. Linnankaivannosta kuului ihmisäänten sorinaa, johon sekaantui nopeasti soutavien veneiden molskinaa.

Hän nosti merkkipillin huulilleen ja puhalsi. Sorina taukosi tuokion ajaksi. Ilmeisesti hänen vihellystensä kuunneltiin. Vielä hetkinen, ja voimakkaasti ponnahtaen ulommaksi muurista, väistääkseen linnan ulkonevaa kivijalkaa, hän irroitti kätensä ja putosi linnankaivantoon.

Epätoivoinen peli, jolle hän oli pannut kohtalonsa alttiiksi, ei ollut vielä menetetty. Hänen tähtensä ei ollut vielä sammunut.

Hänen pakoilevat miehensä, jotka jo olivat ehtineet pelastua veneisiinsä, kuuluivat ikkunan kilahtavan rikki ja sitten herransa merkkipillin äänen. Yksi noista veneistä, Scyllan laivapursi, oli juuri puheenaolleen ikkunan kohdalla ja oli parhaiksi poistunut siitä muutaman kyynärän päähän, kun jo ihmisruumis pudota molskahti veteen ja vesi vaahdoten pärskyi kauas ympärille. Airot ojennettiin, pää tuli laidan luona näkyviin, ja tuossa tuokiossa oli Drake hypähtänyt veneeseen.

— Emmepä erehtyneet ... herra Kustaa Drake se on, sanoi Scyllan toinen luutnantti. — Terve tulemastanne yläilmoista tänne taas. Hiisi vieköön, herra, jos joudutte satimeen, niin osaattepa te nurinniskoin luiskahtaa siitä poisikin.

— Pian airoihin! huusi Drake ja tarttui peräsimeen.

— Siitä ei teidän tarvitse meitä muistuttaa, herra. Meitä ei haluta jäädä tänne, sillä paholainen on kaiketi kintereillämme... Ohoi, kuka tuo on?

Toisen luutnantin kysymys tarkoitti pientä venettä, joka pyyhkäisi läheltä ohi ja suuntasi kulkunsa linnankaivantoon päin. Hän huusi sovitun tunnussanan, mutta ei saanut vastausta.

— Ne eivät olleet meikäläisiä, sanoi hän; — näkihän sen siitäkkin, että se laskee kaupunkiin päin. Ravakasti nyt, pojat! Vaikeata on sanoa, onko takanamme ystäviä vai vihollisia.

Pursi pyyhähti voimakkein aironvedoin ulapalle.

— Vallasta, kunniasta ja historiallisesta nimestä muutaman kyynärän huippaus vain maanpakoon, häpeään ja unohdukseen, mutisi Drake.

Mies, joka istui aivan hänen lähellään, pani kätensä hänen olalleen.

— Minä kuulin nimenne ja tunnen taas kasvonpiirteenne, sanoi hän.

— Aadolf Skytte! huudahti Drake. — Tekö täällä?

— Saakeli soikoon! Meillä on muukalainen mukanamme, lausui toinen luutnantti.

— Mitä on tapahtunut? jatkoi nuori Skytte. — Pelkäänpä, että tämä kaikki on kuumehouretta...

— Olkaa rauhassa! Olette keskellä todellisuutta, sanoi Drake.

— Ja olen vapaa...

— Vankila ja yhteiskunta eivät enää ole haittananne.

— Ja ovatko he vapaat *kaikki*?

— Minä vakuutan, ettemme ehtineet valikoida niitä jaloja helmiä, joita vankilan muurit kehystivät, puuttui toinen luutnantti puheeseen. — Me hellitimme kehystä, ja helmet kimposivat joka suunnalle ... yksi tänne veneeseenkin, ja se helmi olette te. Pahus soikoon, teillä on komeampi nimi kuin tavallisilla kruununvangeilla. Skytte ... niinkö?

— Lopettakaa tyhmät lorunne! lausui Drake. — Skytte, jättäkää kyselyenne toiseen kertaan! Tämä ei ole niille otollinen hetki. Te saatte kyllä aikoinanne tietää, mitä on tapahtunut... Miehet, jatkoi Drake, — pitäkää aseet varalla! Meillä on veneitä vanavedessä, ja vaikeata on sanoa, ovatko ne ystäviä vai vihollisia.

Drake huusi lähimmille. Sieltä vastattiin hänen väkensä tunnussanalla. Sama tunnussana kulki veneestä veneeseen, ja pian tultiin vakuutetuksi siitä, että oli pelkkiä ystäviä ympärillä. Pieni laivasto vetäytyi koolle, ja soutu jatkui. Kuljettiin isomman aluksen sivu, jonka piirteitä ei erottanut pimeässä. Sieltä huudettiin veneitä, mutta vastausta ei kuulunut. Se oli Algernon Sidney.

Scylla-laiva oli edellisenä päivänä nostanut ankkurin ja kulkenut hinausköydessä Vermdön edustalle, jossa se nyt oli valmiina milloin hyvänsä työntymään meren selälle. Tuuli oli senjälkeen kääntynyt: meren pintaa myllersi navakka länsituuli. Scyllaan oli jätetty joitakuuta miehiä Ruysin päällikkyyden alaisina.

Ankaran soudun jälkeen Draken veneet pääsivät prikin luo. Merkkejä vaihdettiin, veneet laskivat laivan kylkeen, Drake kiipesi ketterästi kannelle, ja Ruys jätti miehistön saapuvilla ollessa päällikkyyden hänelle.

* * * * *

Palaamme Vanloon luo ja siihen hetkeen, jolloin Drake rohkealla hyppäyksellään on pelastautunut hänen vallastaan.

Vanloo lähetti yhden miehistään saamaan tietoja linnankaivantoon sijoitetuilta vakoojiltaan, antoi toiselle käskyn koota miehistön, jonka hänen määräyksensä mukaan tuli pysähtyä ja luopua takaa-ajosta, niin pian kuin vihollinen oli torjuttu linnanpihaan, ja kääntyi sitten herrojen puoleen, jotka sillä välin olivat ahdistelleet häntä kysymyksillä.

— Hyvät herrat, lausui hän, — hetken vaatimus kieltää minua tässä antamasta sitä selitystä, jota haluatte ja olette oikeutetut vaatimaan. Olkoon kylliksi, kun sanon, että vaara on ohi, joten rauhassa voitte palata valtakunnalle hyödyllisiin toimiinne. Älköön se kuitenkaan estäkö teitä, eversti Sparre, korkealla luvalla rupeamasta eversti Liljen poissaollessa komentajaksi linnassa ja heti siirtämästä lähimpiä rykmenttinne osastoja tänne linnaväestön lisäksi.

Vähän sentään Vanloon sanat hallituksen ja neuvoskunnan herroja rauhoittivat. He kuuntelivat kauhistuneina linnanpihalta kuuluvaa rummun pärrytystä ja huikeita huutoja. Toiset ilmaisivat pelkonsa nuoren kuninkaan puolesta, toisia halutti rientää alas päästäkseen selville asiain todellisesta tilasta. Mutta nyt saapui viesti toisensa jälkeen; yksi kertoi, että joukko aseellista roskaväkeä oli hyökännyt linnaan, toinen, että vangit oli päästetty irti, kolmas, että hyökkääjät olivat joutumaisillaan alakynteen eikä vaaraa lähimailla, neljäs, että linnanpiha oh roistoväestä puhdistettu, linnanportit lukossa ja osa vangeista saatu kiinni. Sanantuojaat seurasivat toinen toisensa kintereillä, ja ennenkuin hämmästyneet

herrat ehtivät koota ajatuksiaan, oli meteli ukkoseniskun lailla tauonnut.

Sillä aikaa kun useimmat herroista olivat kerääntyneet Vanloon ympärille ja kiittelivät häntä hänen toiminnastaan tämän kummallisen tapauksen aikana, ja toiset kiiruhtivat rauhoittamaan nuorta kuningasta ja leskikuningatarta, palasi mies, jonka Vanloo oli lähettänyt hankkimaan tietoja linnankaivannosta.

— Mynher, sanoi hän, — rohkea rokan syö ... se hurja mies ei ole murskautunut, ei liioin hukunut. Fredrik, joka kuuli akkunan särähtävän ja hätämerkin ja loiskahduksen, kun hän heittäytyi veteen, luulee, että hänet on otettu niihin veneisiin, joilla lurjukset par'aikaa ovat menossa pois. Mynher, uskokaa, että siellä on ollut tungos...

— Sitä parempi, arveli Vanloo. — Blackwell, sanoi hän, — katso, että miehistö on koossa. Me saamme vielä paljon tekemistä tänä iltana. Hyvät herrat, lisäsi hän hiljentäen ääntään, — huomenna annan kernaasti kaikki tiedot, joita vain voin. Koko asia on ollut vain vaarallista pilaa, vimmatun heittiön mielettöntä ilvettä, ei muuta; ja ellette neuvosta pahastu, niin kehoittaisin teitä, että hallituksen arvon tähden ja kansan vuoksi antaisitte koko jutun käydä vain alhaisesta metelistä, jonka tarkoituksena muka oli vapauttaa tšekäläisessä vankilassa säilytetyt pahantekijät. Minä esitän huomenna ne syyt, jotka puhuvat tällaisen asiankäsitteilyn puolesta.

Vanloo oli tuskin sanonut nopeat jäähyväiset ja lähtenyt eteisestä, kun eräs hänen livreepukuisista miehistään tuli häntä vastaan portaissa ja ojensi hänelle kirjeen.

— Kirjeenkirjoittaja, mynher, sanoi hän, — on käynyt asunnossanne tapaamassa teitä.

Kun Vanloo pisti kirjeen avaamatta taskuunsa, lisäsi palvelija:

— Kirje on tärkeä: se koskee kahden ihmisen henkeä...

Vanloo pysähtyi ja luki kattolampun valossa Eerikin kirjoittamat rivit. Hänen kasvoilleen levisi kuolemankalpeus, ja kun hän vihdoin päästi kätensä koneellisesti vaipumaan alas, oli hänen katseensa aivan muuttunut.

— Milloin tämä kirje sinulle jätettiin? kysyi hän hiljentäen äänensä kuiskaavaksi.

— Vajaa neljännestunti sitten, vastasi palvelija.

— Armollinen herra, miehistö on asemillaan linnanportaiden edessä, ilmoitti Blackwell.

— Tule mukaan, sanoi Vanloo hänelle ja meni eteisen läpi takaisin drabanttisaliin. Hän pyysi kirjoitusneuvoja ja kirjoitti nopeasti seuraavat rivit:

"Sigurd, päästä vankisi vapaiksi, anna väkesi yhtyä Blackwellin väkeen, miehitä Algernonin veneet ja laske Scyllaan. Tiedät missä priki on. Älä viivyttel! Sinun pitäisi voida tulla perille melkein samaan aikaan kuin vastustajasikin. Äkillisen päällekkarkauksen tulisi voida tapahtua pimeään ja laivassa vallitsevan hämmingin avulla. Drake on päässyt käsistäni. Hänet on saatava kiinni, ennenkuin hän on nostanut ankkurin."

— Sigurdille! sanoi Vanloo ja ojensi Blackwellille käskykirjeen. —
Sinä väkinesi olet hänen käytettävänään. Pian!

Blackwell katsahti herraansa levottomin, kysyvin silmin; hän ei koskaan ollut nähnyt sellaista ilmettä tämän kasvoissa. Mutta Vanloo viittasi kärsimättömän käskävästi, ja Blackwell riensi ulos.

Ensimmäinen välitön vaikutus, minkä Eerikin tiedot Vanloohon tekivät, eli masentava tuskan tunne. Hän oli taas löytänyt omaisensa, mutta tilassa, joka ei sallinut hänen ajatellakaan jälleennäkemisen iloa. Mutta Vanloo rohkaisi pian mielensä. Toinen tunne täytti hänen sielunsa, niin pian kuin hän oli tyyntynyt tasapainoonsa: kiitollisuuden tunne Kaitselmusta kohtaan, joka ratkaisevana hetkenä oli lähettänyt hänet omaistensa luo ja suonut hänelle voimaa pelastaa heidät. Syvä henkäys todisti, että hänen korkea rintansa oli vapautunut painostavasta taakastaan ja hengitti taas vapaasti. Hän nousi ja meni vakavin askelin linnanportaita alas.

Tultuaan linnanpihalle hän pysähdytti ensimmäisen vastaantulevan vanginvartijan ja pyysi tämän seuraamaan häntä vankilaan. Tultuaan käytävään, jossa sotamiehiä ja vahteja vilisi kosolta, hän pyysi päästä siihen kammioon, missä kahta noituudesta syytettyä naista, äitiä ja tytärtä, säilytettiin.

— Tässä, armollinen herra, sanoi vanginvartija ja osoitti huoneeseen, jonka ovi vielä oli avoinna — tämä on heidän tyrmänsä...

— Tyhjä! huudahti Vanloo kiivaasti.

— Niin, armollinen herra, vastasi vartija, — ikävää se on ... noidat pääsivät ulos, kuten melkein kaikki muutkin vangit, tässä kauheassa mylläkässä, emmekä vielä ole saaneet heistä tietoa. Useimmat olemme kumminkin siepanneet kiinni, ja ne istuvat taas lukkojen ja salpojen takana. Mutta ellei itse paholainen vain ole auttanut velhonaisia pakenemaan, niin me pian heidät löydämme. Huomenna, niinkuin armollinen herra kaiketi tietää, heidän piti kärsiä oikeudenmukainen rangaistuksensa.

Vanlota pöyristytti hänen katsellessaan harmaita seiniä, pieniä ristikoilla varustettuja ikkunareikiä, viheliäisiä talouskaluja ... hän hengitti vankilan ilmaa niin raskaasti, kuin olisi ollut tukehtumaisillaan.

— Tässä he ovat kituneet! Täällä he ovat kuolemaa odottaneet! sanoi hän itsekseen.

— Missä on mynher Vanloo? Minusta hän meni tuonne eteiskäytävään, kuului ääni ulkoa.

— Herranne on siellä sisällä noitien vankityrmässä, vastasi toinen.

— Ahaa! jupisi kysymyksen tehnyt.

Sama mies, joka seisoj Vanloon vaunujen ovella, kun Inkeri ja Elli olivat päässeet niihin turvaan, astui sisään.

— Armollinen herra, sanoi hän, — minä olen etsinyt teitä ilmoittaakseni...

— Mitä on asiaa?

— Mynher, kuiskasi palvelija, — sanottavaani eivät muut saa kuulla.

— Me olemme kahden kesken, sanoi Vanloo nähdessään, että vanginvartija poistui ollakseen avullisena etsintäpuuhissa, jotka vieläkin jatkuivat.

Palvelija kertoi nyt, että kaksi naisvankia, pappismiehen saattamina, oli metelin aikana piiloutunut Vanloon vaunuihin, ja että hän, palvelija, kun pappismies oli vakuuttanut pakolaisten olevan henkilöitä, joiden pelastumista hänen isäntänsä hartaasti toivoi, oli taipunut tämän rukouksiin ja antanut kyyditä heidät mynher Vanloon asunnolle, jossa he kaikki kolme odottivat hänen tuloaan.

Asia esitettiin epäröiden, sillä palvelija ei tiennyt, oliko isäntänsä hyvillään vai pahoillaan siitä, mitä oli tapahtunut. Hänen epäilyksensä kasvoi, kun hän huomasi Vanloon jännittyneellä tarkkaavaisuudella kuuntelevan hänen sanojaan. Mutta hän oli tuskin puhunut loppuun, kun Vanloo ilosta loistaen huudahti:

— Jumalan sallimus! Kiitetty olkoon Hän ja ylistetyt olkoot Hänen tiensä!... Ystäväiseni, minä olen sinulle ikuisessa kiittolisuudenvelassa. Pian saat tietää, mitä olet tehnyt minun hyväkseni...

Hän syleili hämmästynttä miestä ja syöksyi ulos. — — — — —

— Missä he ovat? kysäisi hän siinä silmänräpäyksessä palvelijalta, joka hänen kiivaasti soitettuaan aukaisi kotitalon oven.

— Herra, tarkoitatteko pappia ja kahta naista, jotka...

Vanloo ei kuunnellut vastausta; hän kiiti portaita ylös omiin huoneisiinsa. Eräs palvelija riensi ilmoittamaan Eerikille hänen tulostaan. Vierashuoneessa tämä kohtasi hänet. Eerikin koko olemus säteili juhlallista iloa ja syvää liikutusta.

— Minä tiedän kaikki, huusi Vanloo ja painoi Eerikin rintaansa vastaan.

— Te olette saanut kirjeeni, lausui Eerikki, — mutta tiedättekö myös...

— Kaikki, parahin ystäväiseni. Seuratkaa minua heidän luokseen! Mutta, lisäsi hän samassa, — onko heille tästä kohtaamisesta edeltäkäs ilmoitettu?

— He odottavat teitä, vastasi Eerikki, tarttui Vanloon käteen ja vei hänet sisimmän huoneen ovea kohden.

Mutta siinä tuokiossa lennähti ovi auki ... Inkeri ja Elli näyttäytyivät kynnyksellä. Inkeri oli kuullut poikansa äänen, äidinvaisto oli viisitoistavuotisesta erosta huolimatta tuntenut sen.

Äiti, poika, tytär katsoivat tutkivasti toisiinsa ... äiti tunsu pojan, jota hänen sydämensä niin kauan turhaan oli huutanut, jota hän oli kuolleena itkenyt ja jonka hän oli luullut vasta Jumalan luona löytävänsä ... ja poika tunsu noissa vanhentuneissa, kärsivissä kasvoissa sen äidin jalot piirteet, jonka kuva muuttumattomana aikojen vaiheissa oli syöpynt hänen sieluunsa ... hän tunsu ne, luki tuosta

ainoasta pikaisesta katseesta kaikki ne surut, jotka olivat niissä hävitystensä tehneet, ja riensi riemun ja surun valtaamana äidilliseen syliin, joka häntä vastaan aukeni. Sanoja ei vaihdettu, mutta hän painoi vanhuksen ryppyiselle otsalle, hänen harmenneille kutreilleen pojan suudelmia, puristi ja yhä uudestaan puristi hänet rintaansa vastaan, ja hänen kyyneltyvät silmänsä katsoivat sanomattomalla rakkaudella syvemmin ja yhä syvemmin niihin silmiin, joiden lempeätä loistoa hän oli rakastanut aina siitä asti, kun ne hänen kehtonsa vieressä valvoivat.

Kuinka kauan tätä syleilyä olisi kestänyt, on vaikea sanoa, ellei Elli, joka iloisesti ja kuitenkin melkein kainosti ihmetellen oli tarkastanut veljensä jaloja, miehekkään kauniita kasvoja ja nyt kauan, ristissä käsin, äänetönnä ja liikkumatta katseltuaan äitinsä ja veljensä välistä hellää kohtausta vihdoinkin olisi rientänyt antamaan ja vaatimaan osaansa rakkauden osoituksista. Vanloo tunsu hempeän käden koskettavan kättänsä ja kuuli viehkeän äänen kuiskaavan:

— Aarno, minä olen sisaresi Elli...

— Elli, jota kannoin sylissäni, kun sinä läksit isäsi majasta, sanoi Inkeri.

— Elli, sisareni! huudahti Vanloo ja nosti hänet syliinsä. Elli kiersi kätensä hänen kaulaansa, ja sisarusten huulet yhtyivät suudelmiin. Vanloo silmäili surunsekaisella ihastuksella kalpeata neitosta, jonka lapsellisen hempeistä kasvopiirteistä vielä tänä onnenhetkenäkin kuvastuivat kovat koettelemukset ja syvä, pitkällinen kuolemanpelko, jota hänen oli täytyntä kärsiä. Kesken ylenpalttista iloaankin Vanloo värisi ajatellessaan, mikä tämän tytön ja hänen äitinsä kohtaloksi olisi tullut, ellei Kaitselmus viime hetkessä olisi ojentanut pelastavaa kättään heidän ylitseen, ja hän syleili uudestaan Eerikkiä, joka vesissä silmin ja sydän täynnä kiitollisuutta Herraa kohtaan oli katsellut tätä jälleennäkemisen iloa ja ottanut osaa siihen.

— Lähinnä Jumalaa, huudahti Vanloo, — olen velvollinen kiittämään teitä omaisteni pelastumisesta.

— Ah, sanoi Inkeri, — hän on ollut se hyvä enkeli, jonka Jumala lähetti lohduttamaan meitä hätämme ollessa suurimmillaan. Hän kävi joka päivä luonamme vankilassa ja vahvasti sieluani, kun olin joutumaisillani epätoivoon.

— Hän ja Aadolf-herra, joka meidän tähtemme on niin onneton! lausui Elli. — Ah, veljeni, minä en tiedä, oletko kuningas vai ruhtinas vai joku muu mahtava henkilö, mutta auta Aadolfia, sillä he ovat salvanneet hänet vankilaan ja tahtovat hänet tappaa sen tähden, että hän on säälinyt meitä!

— Kuka se Aadolf on, josta Elli puhuu? kysyi Vanloo.

— Elli on oikeassa, sanoi Eerikki. — Se on onneton Aadolf Skytte...

— Oh, lausui Vanloo, — minä olen kuullut hänen myöhemmistä vaiheistaan ... tiedän, että hänet vangittiin, kun hän väkivallalla tahtoi pelastaa kahta onnetonta kidutuksesta, mutta sitä en kuuna päivänä aavistanut, että nuo onnettomat olivat äitini ja sisareni.

— Saatpa kuulla, mitä tuo nuorukainen on tehnyt hyväksemme, sanoi Inkeri, — kun kerromme toisillemme onnemme vaiheet. Mutta nykyisyys ilahduttaa minua niin, että tuskin voin palauttaa mieleeni elettyä aikaa. Minä unohdan kaikki, kun näen sinut, Aarno. Oi, kuinka sinusta on tullut uljas mies! Sellaisena näin sinut joskus haaveissani, mutta useimmiten ajattelin sinua juuri kukoistukseensa puhjenneena nuorukaisena ... jollainen olit lähtiessäsi luotamme. Oi, jatkoi Inkeri lapsellisen iloisesti ja katseli ympärilleen huoneessa, — kuinka täällä on komeata! Ellet ole ruhtinas, olet toki mahtava mies, Aarno, ja minusta näyttää, että isämme kuninkaallinen loisto on palannut ympärillesi. Mutta nyt on sinun kerrottava kaikki ne vaiheet, joiden kautta Herra on ohjannut sinua tähän onneen, ja sitten me vuorostamme kerromme omasta elämästämme.

— Tulkaa, sanoi Vanloo ja otti monihaaraisen kynttiläjalan, — minä vien teidät siihen huoneeseen, joka toistaiseksi on Ellin kabinetti. Siellä sulkeudumme pienoiseen piiriimme ja vaellamme muistojen tietä läpi menneisyyden, jota on sulostuttava onnellisemmän tulevaisuuden varmuus. Ole huoleti, pikku Elli! Velvollisuuteni on pelastaa se jalo nuorukainen... Herra pastori, jatkoi hän nopeasti, — missä nuorta Skytteä säilytetään vangittuna? Minä kysyn tätä, sillä jos hän on linnanvankilassa, niin ovat tämäniltaiset tapaukset varmaan ulottuneet hänenkin vankityrmäänsä asti, ja meidän on ajoissa hankittava siitä tieto.

— Se oli juuri tarkoitukseni, vastasi Eerikki, — ja minä riennän nyt heti sinne.

— Menkää, kertokaa, mitä hänen ystävilleen ja turvateilleen on tapahtunut, ja viekää hänelle minulta sydämellisiä terveisiä, lämpimät kiitokseni, vakuutukseni uskollisesta ystävydestä! Ja tulkaa sitten takaisin ottamaan osaa iloomme!

Vanloo puristi hänen kättänsä, ja hän riensi pois.

Kun Vanloo oli saattanut äidin ja sisaren pieneen kabinettiin, poistui hän vähäksi aikaa antaakseen määräyksen virvokkeista ja niistä kotoisista tehtävistä, jotka molempien naisten talossaolon vuoksi olivat tarpeen.

Eerikki palasi pian ilmoittamaan, että Aadolf melskeen aikana oli päässyt vankilastaan pakoon ja kadonnut niille teilleen. Sen kuultuansa Elli ihastuksissaan taputti käsiänsä, sillä hän piti aivan varmana, että karkaaminen ja pelastuminen olisi samaa; että turvapaikka, suojelija, taasen löydetty ystävä odotti jokaista onnetonta, joka oli päässyt vankilansa muurien ulkopuolelle.

Mutta Eerikki, joka saman päivän aamuna vielä oli käynyt Aadolfin luona ja tiesi, millainen hänen mielentilansa oli, ei voinut hillitä pelkoansa. Mitä lähemmäksi tultiin sitä päivää, joka oli määrätty Inkerin ja Ellin viimeiseksi, sitä syvemmälle vaipui Aadolf milloin katkeraan välinpitämättömyyteen, milloin hillittömiin epätoivon purkauksiin. Eerikki ei kuitenkaan tahtonut häiritä läsnäolevien iloa ilmaisemalla pelkoaan, vaan päätti odottaa, kunnes voisi yksityisesti ilmaista asian Vanloolle. — Kyllä me hänet löydämme, sanoi Vanloo, — minä sovitan heidät, hänet ja isän, keskenänsä, ja jos mahdollista lepytän maallisen lain vartijat, tai muussa tapauksessa hankin hänelle suojan, jota vastaan yhteiskunnan sokea raivo murtuu.

Sitten Vanloo istuutui sohvaan äidin ja sisaren väliin pidellen heidän käsiänsä omissaan ja alkoi kertoa elämänsä vaiheita isänkodista lähtönsä jälkeen. Hän kertoi vilkkaasti kohtausten toisensa jälkeen vaiherikkaasta elämästään: he kuuntelivat, kyselivät, elivät hänen maailmassaan, ottivat osaa hänen töihinsä, vaivoihinsa, seikkailuihinsa ja iloihinsa, ja Inkeri keskeytti hänet usein huomauttaakseen älykkäästi, elävällä vakaumuksella jostakin sisäisestä, Kaitselmuksen tarkoituksia todistavasta yhdysrenkaasta tässä kirjavain tapausten ketjussa. Mutta kun Vanloo oli kuvailut elämäntarinansa, oli Inkerin vuoro kertoa omansa, ja niin kuluivat yön hetket huomaamatta, kunnes loppuun palaneet vahakynttilät muistuttivat, että nuo kysymykset, joihin ei väsytty vastaamasta, ja nuo vastaukset, jotka johdattivat yhä uusiin kysymyksiin, oli viimein keskeytettävä. Vanloo vei Inkerin ja Ellin heitä varten järjestettyyn makuukammioon ja jätti heidät nauttimaan lepoa, jonka jälkeen he heräisivät elämänsä uuden, onnellisemman vaiheen ensimmäistä päiväkoittoa tervehtimään.

Eerikki erosi pienen perheen piiristä luvattuansa saapua jälleen seuraavana päivänä Vanloon luo. Tämä meni makuuhuoneeseensa. Aamunsarastus hohti jo akkuna verhojen poimujen läpi, mutta Vanloo ei tuntenut unentarvetta; hän ei malttanut uhrata tiedottomaan unenhorrokseen vähääkään niistä hetkistä, joita hän piti elämänsä onnellisimpina. Ennenkuin melu ja hyörinä ilmoitti väkirikkaan kaupungin heränneen uuden päivän toimeliaisuuteen, saapui Sigurd. Hän oli tottunut minä vuorokauden hetkenä tahansa astumaan isäntänsä luo, milloin hänellä oli tärkeitä ilmoitettavia tälle. Nyt hän palasi kertoaksensa hankkeestaan Scyllaa vastaan.

— Haa, kapteeni, sanoi hän, — taaskaan ette koko yössä ole ummistanut silmiänne! Te nukutte vähemmän kuin lintu metsässä. Mutta jos olette valvonut sitä varten, että näkisitte minun tähän aikaan tuovan Draken silmiänne eteen, niin olette valvonut suotta. Niin, kapteeni, jatkoi Sigurd ja iski lakkinsa pöytään, — konna on luistanut ankeriaan tavoin käsistämme. Harmillista se on, mutta sille en mitään taida. Päätökseksi tulee, että meidän täytyy aavalla merellä ottaa hänet kiinni. Kuulkaahan ... mutta, saakeli soikoon, te hymyilette, kapteeni! No, ellei vastoinkäyminen olekaan niin suuri, että sentähden kannattaisi hirttäytyä, niin ei sille toiselta puolen saisi nauraakaan. Me emme minuuttiakaan vitkastelleet: käytimme sekä purjeita että airoja, ja miehet soutivat hiki hatussa, mutta sittenkin tulimme liian myöhään, kuinka harmillista! vain muutaman hetken myöhästymme, ja siksi palaamme nyt tyhjin käsin...

— Me otamme hänet sitten aavalla merellä kiinni, sanoi Vanloo. — Mutta ennenkuin kerrot, miten yksi vanki jäi käsiisi tulematta, niin minä kerron, miten kaksi muuta vankia on joutunut minun käsiini...

— Mitä tarkoitatte, kapteeni?

Vanloo kertoi nyt, kuinka hän oli löytänyt äitinsä ja sisarensa. Sigurd syleili häntä ja unohti iloissaan ja hämmästyksessään koko Scyllan tapauksen, kunnes Vanloo vihdoin muistutti häntä siitä.

— Ei, ei, nyt annamme Draken olla hiidessä, kapteeni, lausui hän, — missä ovat äitinne ja sisarenne? Minä tahdon nähdä heidät.

— Kärsivällisyyttä, ystäväni!... Tottahan sallit heidän levätä sen aikaa, kun annat raporttisi... Mitenkä Scyllan laita nyt on?

— Scyllan laita on kyllä hyvin; se huuhtoo vapaana ja eheänä ryntäitään Itämeren aalloissa. Olkoon menneeksi, kapteeni, minä kerron miten siinä kävi. Me lähestyimme navakasti soudettuamme Scyllan ankkuripaikkaa. Oli niin pimeä, että vaivoin erotimme mitään maamerkkejä, mutta juuri kun olimme

ottaneet purjeet sisään, käärineet hankatapid, laittaneet aseet kuntoon ja viidellä veneellämme rinnatusten lähennyimme sitä paikkaa, missä tiesimme laivan olevan, juolahtaa kuulle mieleen ensikerran koko matkallamme näyttää pyöreätä naamaansa kahden pilvenhattaran välistä. Me näimme prikin edessämme kolmen kaapelinmitan päässä iso- ja märssypurje levällään mennä puhkaisevan hyvää vauhtia navakassa tuulessa, ja seuraavassa tuokiossa olivat kaikki purjeet ylhäällä. Että priki myös oli huomannut meidät, sen havaitsimme pian, sillä miehistö kajahdutti uhmaavia hurraahuutoja, joihin emme jättäneet vastaamatta. Soudimme kahta innokkaammin.

— Malta, keskeytti Vanloo, — tottahan muistit käskyni: yllätettävä, ei avonaisesti hyökättävä?

— Ai, sanoi Sigurd, — Blackwell oli siis oikeassa. Hän muisti kapteenin käskyn paremmin kuin minä, sillä hän intti vastaan, kun minä komensin hyökkäykseen. Mutta minä ymmärsin kapteenin käskyn näin: yllätettävä tai hätätilassa avonaisesti hyökättävä. Olkoon, minä rohkaisin miehiäni, me tulimme lähemmäksi prikiä, joka aloitti tuiman muskettitulen meitä vastaan, mutta me lähenimme sittenkin. Puolentoista kaapelinmitan päässä he tervehtivät meitä peräkanuunoillaan, sattumalaukaus särkee oikeanpuolisen veneen niin pahasti, että se vajoaa ja...

Vanloon kasvot synkistyivät.

— Menikö meiltä miehiä? kysyi hän.

— Kapteeni, ne otettiin kaikki kahteen lähimpään veneeseen, ei ainoatakaan mennyt pohjaan. Mutta kun kuulin Draken miesten hurjasti huutavan ja ilkkuvan onnettomuuttamme, ajattelin vain jatkaa ajoa. Sillä välin kuin Blackwell ja Leclerc pelastivat miehistön rikkiammutusta veneestä, sousimme minä ja Bergman vihollista vastaan. Hankkiuduimme laskemaan veneemme sen viereen, kun se samassa kääntyy ja laskee tuulen alle; meidän täytyi peräytyä, ja samassa piiloutuu kuu taas pilvien taakse, aivan kuin olisi arvellut hyvinkin suorittaneensa työnsä. Oli pimeä kuin säkissä, vihuri kiihtyi, ja minä aloin oivaltaa, että oli turha vaiva jatkaa yritystä. Annoin siis merkin kääntymään, vaikka se olikin raskasta. Konnat ovat päässeet käsistämme, meillä on kaksi haavoittunutta ja olemme hukanneet yhden laivaveneen; siinä koko vaurio, kapteeni.

— Emme ainakaan voi kiittää sinun viisauttasi siitä, ettei asia päättynyt vielä pahemmin.

Vanloo vaikeni ja mietti itsekseen.

— En voi päästää tilaisuutta käsistäni, sanoi hän. — Minun täytyy koettaa saada hänet kiinni, ennenkuin hän pääsee pajahtamaan pois Itämereltä. Olen askel askelelta seurannut sen miehen perikadon tietä. Onnetar ei ehkäissyt tuumaani salliessaan salaliittolaisen päästä pakoon; tiesin, että kun vehkeilijä oli menettänyt pelinsä, aloittaisi merirosvo uuden. Kenties hän on siis kuoleva häpeällisesti, niinkuin hän elänytkin on, ja päivänvalo kirkastaa lopun elämänurasta, joka tähän saakka on piillyt läpitunkemattomassa pimeydessä. Kenties sitten, kun olen ottanut hänet vangiksi, myöskin saan ne todistukset, joiden puutteessa en ole voinut hallitukseni ohjeitten mukaan vaatia miehen päätä, miehen, jolla on ylhäinen nimi, arvossapidetty yhteiskunnallinen asema ja jonka maineeseen ennen ei ole minkäänlaista varjoa sattunut. Sigurd, minä nousen jo tänä päivänä Algernon Sidneyhin, ja ennenkuin nouseva aurinko jälleen on vaipunut näköpiiriin taa, on vainoretkeni merirosvoa vastaan alkanut.

— Mutta, kapteeni, äitinne ja sisarenne!

— Viimeistään kahden viikon kuluttua on tämä risteily päättynyt. Jos en sitä ennen ole kohdannut häntä, on hän päässyt valtamerelle, ja vain verijäljet, jotka hän tiellensä jättää, voivat ohjata minua hänen jälkeensä. Äitini ja Elli jäävät siksi aikaa tänne talooni Hollannin lipun ja oman mahtini turviin. Ja vaikka he näyttäytyisivät maailmallekin, niin kukaan ei uskaltaisi hätyyttää vieraan mahtavan vallan edustajan äitiä ja sisarta. Tahdon kuitenkin, että salaisuus toistaiseksi pysyy salaisuutena... Sinä lähdet siis laivaan ja käsket Blackwellin laittaa kaikki kuntoon risteilyämme varten. Tule sitten takaisin, niin vien sinut kalliitten omaisteni luo.

Sigurdin mentyä Vanloo istahti kirjoittamaan De la Gardielle kirjetä, jossa hän ilmoitti sulan sattuman kautta saaneensa tiedon Draken aikeista, ja teki siinä määrin selkoa eilispäivän tapauksista, kuin hänen tuumiinsa soveltui. Vanloo osoitti, että koko meteli oli erään kunnianhimosta ja vihasta ylhäisaatelia kohtaan hullaantuneen miehen epätoivoinen koe saada aikaan vallankaappaus. Hän koetti näyttää toteen, ettei se ollut sen läheisemmässä yhteydessä herttuan samanaikaisten toimien kanssa, kuin että Drakea halutti herttuan tietämättä käyttää niitä tyhmänrohkean tuumansa auttamiseksi. Vielä hän viittasi valtiosäätäjien kesken vallitsevaan eripuraisuuteen, kaikkialla ilmenevään vihaan aatelista, nurinaan hallitusta vastaan ja monessa osassa maata vallitsevaan hätään ja kehoitti sen johdosta pitämään asian todellisen tilan mitä tarkimmin salassa. Esimerkki saattaisi muuten tarttua. Kapina ei tosin jäisi tulematta pääkaupungin asukasten tietoon, mutta sitä pidettäisiin epäilemättä jonakin

roskaväen vähäpätöisenä yrityksenä päästää vangit irti linnan vankilasta, semminkin jos linnan palvelusväki olisi sitä mieltä. Lopuksi Vanloo ilmoitti, että syy, miksi hän ei suullisesti lausunut kreiville ajatuksiansa, vaan teki sen kirjeellisesti, oli se, että hän aikoi muutaman tunnin päästä lähteä merimatkalle, jolta hän viimeistään kahden viikon kuluttua palaisi Ruotsin pääkaupunkiin.

Kirjoitettuaan tämän kirjeen Vanloo ryhtyi heti puuhiin järjestääkseen Inkerin ja Ellin olon turvalliseksi ja mukavaksi poissaolonsa aikana. Lukuisa ja luotettava palvelusväestö oli jätettävä vartioimaan taloa, portit pidettävä lukossa ja Hollannin lippu nostettava kattotankoon. Kun naisia halutti lähteä ajelulle, oli heidän käytettäväkseen tarjottava umpivaunut. Niinikään pidettiin huoli tarkoituksenmukaisista vaatteista. Talonväelleen Vanloo ilmoitti, että Inkeri ja Elli olivat hänen äitinsä ja sisarensa ja niinmuodoin talon valtiattaria. Eerikille hän jätti hallitukselle annettavaksi sinetöidyn kirjeen, jossa hän teki tiettäväksi heidän sukulaisuussuhteensa häneen ja ilmoitti, että he olivat Hollannin lähetystön suojeluksessa. Tämä kirje tuli Eerikin esittää siinä tapauksessa, että Inkerin ja Ellin turvapaikka tulisi tiedoksi ja heitä lain nimessä vaadittaisiin luovutettaviksi.

Eerikki ilmaisi nyt pelkonsa Aadolf Skytten suhteen, mutta Vanloo vakuutti, että ei ollut mitään pelkäämistä.

— Mitäpä voisi tapahtua sen pahempaa, kuin että nuorukainen otetaan kiinni ja viedään takaisin vankeuteen? Jos niin käy, menette hänen luoksensa, kerrotte hänelle, mikä onnellinen käänne on tapahtunut hänen turvattiensa oloissa, ja vakuutatte, että hän kohdastansa voi luottaa minun apuuni. Nuori Skytte saattaa olla huolehti. Minun vaikutukseni tämän maan valtamiehiin on vahvalla perustuksella, ja elleivät he kohteliaisuudesta ja kiitollisuudesta ota toivomustani kuuleviin korviinsa, niin täytyy heidän tehdä se pelosta, sillä minä olen seurannut heidän vehkeitänsä tarkemmin kuin kukaan muu.

Lopun aamupäivästä Vanloo vietti äitinsä ja Ellin seurassa. Hän oli sanonut heille, että tähdellinen asia vaati hänen poissaoloaan, ja rauhoittanut heitä vakuuttamalla, että hän lyhyen ajan kuluttua palaisi takaisin.

Holhojahallituksen ja neuvoskunnan herrat pitivät Vanloon neuvoa hyvänä ja verhosivat salaperäisyyden huntuun koko epäonnistuneen vallankaappausyrityksen. Se ei kuitenkaan estänyt heitä ryhtymästä varokeinoihin ja panemasta tiedusteluita toimeen, sillä he epäilivät yhtäkaikki, ettei Drake ollut yksin puuhassa. Ensihetkessä olivat heidän ajatuksensa kääntyneet Pentti Skytteen, ja muutamat herrat valtaneuvokset riensivät heti mellakan loputtua hänen asuntoonsa toivoen saavansa siellä ilmi jotakin suurenmoista. Mutta heidän tullessaan herra Pentti makasi sikeässä unessa, yömyssy korvilla, ja kun he kertoivat, mitä oli tapahtunut, niin ei kukaan ollut hämmästyneempi kuin hän. Hän oli tuota pikaa pukeissa, riensi takaisin istuntosaliin ja otti innolla osaa sen läksytyksen laatimiseen, joka seuraavana päivänä oli annettava herttualle. Herra Pentin taito läksytysten laatimisessa oli tunnettu ja tunnustettu: pääkohdissaan seurattiin hänen saneluansa, eikä hän suolaa ja pippuria sepustuksessaan säästänyt.

Seuraavana päivänä koottiin kaksi lähetystöä, toinen valtaneuvoskunnan, toinen neljän valtiosäädyn puolesta, joiden tuli juhlallisesti marssia herttuan luo, viedä läksytys perille, vaatia häntä allekirjoittamaan jonkinlainen vakuutus, että hän luopuu kaikista paikanvaatimuksistaan holhojahallituksessa, ja jos hän kieltäytyy, uhata häntä maanpaolla. Kysymys oli nyt, kuka läksytyksen lukisi julki Hänen Korkeudelleen, ja valituksi tuli, joko sitten sattumuksesta tai salaisesta sopimuksesta, herra Pentti Skytte. Tämä näytti iloista naamaa huonossa pelissä eikä pyytänyt päästä vapaaksi luottamuksesta. Hän luki kirjoituksen terävällä äänellä, mutta hänen viekas ilmehikäs katseensa tarkasteli kaiken aikaa suuttunutta ja säikähtänyttä ruhtinasta, aivan kuin olisi tahtonut sanoa:

— Suokaa anteeksi, Teidän Korkeutenne, mutta, kautta Jupiterin, minut on pakotettu näyttämään tätä osaa, ja jos nyt vain otatte kiltisti ojentuaksenne, niin olemme onnellisesti pelastuneet epäluulosta ja saatamme sopivassa tilassa aloittaa uudelleen vanhan pelin, ellette ole kyllästynyt siihen.

Hänen Korkeutensa raivosi hetken aikaa, puhui väärinkäsitetystä aikeista, petollisista ystäväistä (mainitsematta kuitenkaan herra Pentin nimeä) j.n.e., mutta taipui allekirjoittamaan vakuutuksen, jonka jälkeen hän suoraa päätä lähti pääkaupungista ja matkusti Stegeborgiin.

— Vanloo, mutisi herra Pentti, kun hän kotiin tultuaan istui nojatuoliinsa ja aukaisi Pliniuksen luonnonhistorian siltä kohden, johon oli viimeksi pannut merkin, — Vanloo? Se mahtanee olla Belsebub itse. Mitenkä hän on voinut sekaantua tähän peliin ja tuntea iloa tuumamme ehkäisemisestä, sitä en käsitä, enkä vähästä hinnasta mene siitä selvää onkimaan. Niinpä täytyy sittenkin olla jokin vielä viekkaampi pää, vielä terävämpi silmä kuin Pentti Skytten. Minä luulin päässeeni selville hänen sisimmistä salaisuuksistaan, mutta hänepä onkin lukenut minun tuumani, lukenut ne, pelkäänpä, aivan kuin kämmeneltään... Minä alan tulla vanhaksi, sanoi hän huoaten ja nosti peruukin päästään sekä katseli harmaantuvia hiuksiaan peilistä. — Ei, ei, on jo aika luopua politiikasta ja antautua stoalaisen

viisauden viljelijäksi...

*Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Nec dolor adsit
Spemque fugato.*

[Häädä ilo ja pelko, suru ja toivo sydämestäsi!]

XVIII.

Merellä.

Sumu oli hälvennyt ja taivas alkanut seestyä. Huomenkoitto levisi ulapalle, itäistä taivaanrantaa punerrutti rusko, joka himmeänä kajastuksena heijastui harmahtavalla vedenpinnalla ja Scyllan valkoisilla purjeilla. Drake seisoi perässä lippuarkun luona, hänen vierellensä Ruys ja ent. Upsalan ylioppilas Ligelius, toinen luutnantti laivassa. Miehistö oli kannella. Drake paljasti päänsä ja puhui:

— Toverit, maankamara ja entinen elämämme ovat takanamme, meri ja tulevaisuus edessämme. Minä olen teitä jo koetellut, minä tunnen teidät ja tiedän, ettei kukaan teistä kaihomielin katsele taaksensa, siihen, minkä hän jättää. Me pudistamme päältämme kaiken entisen, nimeimme, muistomme, ne siteet, jotka ovat kytkeneet meidät yhteiskuntaan ja sen sortaviin, vääriin lakeihin. Me muodostamme valtion omassa keskuudessamme: sorron palkitsemme kostolla. Toverit, jos olette ymmärtäneet sanani ja hyväksytte ne, niin vastatkaa!

— Olemme, hyväksymme! huusivat useimmat ja heiluttivat hattujaan.

— Hyvä, minä olen siinä tapauksessa kapteeninne. Nimeni keskuudessanne on Becker. Minä johdan teidät iloisein seikkailuihin, nautintoihin ja rikkauteen. Te jätätte kohtalonne minun käsiini. Minä ohjaan sitä kuin mies, ja voi minua, jos petytte! Mutta suostumuksenne täytyy olla vapaaehtoinen. Jos sentähden katsotte paremmaksi kulkea miehistönä rihkamalaivassa Tukholman ja Amsterdamin väliä kahden guldenin pestillä ja kohtuullisella läski- ja herneannoksella, niin minä vetäydyn syrjään ja jätän päällikkyyden tälle arvossapidetylle kauppiaille Sakari Jansenille, joka seisoo vieressäni.

— Ei, eläköön kapteeni Becker! huusi miehistö.

— Kuulen, että ymmärrätte minua, ja koska siis olemme samaa mieltä, niin tahdon tässä äsken Sakari Janseniksi kutsumassani miehessä esitellä teille lähimmän alipäällikköni, jota olette velvolliset ehdottomasti tottelemaan, niin kauan kuin hän toimii minun käskystäni. Toverit, tämä mies on Ruys, meren vapaa lapsi nuoruudestaan lähtien.

— Me tunnemme hänet hyvin, sanoi joukkueen kaksi ikämiestä. — Olemme purjehtineet sekä hänen että Tomkinsin johdolla.

— Hyvä, hyvä, sanoi Drake ja puristi näiden vanhojen merisissien kättä. — Meillä ei siis ole pelkästään vasta-alkajia mukanamme.

— Ja tämän nuoren, mutta kokeneen miehen, jatkoi hän, osoittaen ent. Upsalan ylioppilasta, — olen Ruysin puoltolauseella valinnut toiseksi alipäällikökseni. Hänen nimensä ... mikä se olikaan? lisäsi hän kääntyen tämän puoleen.

— Nimeni on milloin mikin, katsoen siihen asemaan, joka minulla yhteiskunnassa tai sen ulkopuolella on, vastasi ent. ylioppilas; — tätä nykyä on nimeni Feliks, sillä olen tavattoman onnellinen. Miehistö tuntee minut jo sillä nimellä: muuta ei tarvita.

— Ja nyt, miehet, täytämme maljat ja tervehdimme nousevaa aurinkoa ja juomme toiveittemme täyttymiseksi... Ruys, pidä huoli miehistön kestityksestä, mutta valvo myös järjestystä! Purjehtiessamme en kärsi mitään hurjastelua.

Aadolf Skytte oli kuunnellut tätä puhetta nojautuen isoon mastoon. Hän meni nyt Draken luo. Tämä pani kätensä hänen olalleen ja lausui:

— Tulkaa mukaani! Minä olen nyt käytettävissänne.

Aadolf seurasi Drakea peräkajuuttaan, missä he kauan keskustelivat.

Toinen luutnantti, joka oli innokas soittelija ja kantoi aina huilua mukanaan joko takin taskussa tai vyössä pistolien vieressä, piti hurautettuaan kurkkuunsa pari kolme pikarillista viiniä puheen, kehuen kerskuvassa äänilajissa miehistön ravakkaa käytöstä taistelussa takaa-ajavaa venekuntaa vastaan, jonka jälkeen hän nouti Ruysin ja hänen yhteisestä kajuutastaan jonkinlaisen kielisoittimen ja sitä näppäillen lauloi merirossvolaulun:

Ihmistelmest' ikävästä, mailman hälinästä kauas meren lainehille lähden vapautta henkimään! Vapaana kuin taivaan pilvi kiidän myrsky-ilman teitä maahan, mikä kaukaa siintää uljahalla matkallain.

Minne mennään, tahdot tietää. Käännä, minne myrsky kutsuu, minne aalto ajelehtii, itään, länteen, minne vaan: missä revontulet leimuu Zemlan hyisten templein päällä, taikka missä taukoomatta kevät ihmisillä on.

Tuhat ukkostulta lyököön taivaankannen kaikin puolin, peittyköön vain paksuin pilvin näköala kaikkineen, laiva heilukoon kuin lastu: sitä riemuisempi mieli! Älä, Luoja, lännen leyhkää tuo, vaan myrsky hirmuisin!

Kaikki tyyni tähtein tuike sammukoon! Mä ruorin varaan annan onnen'... Raivoo, aalto! Purjeen povi, pullistu hirmumyrskystä kuin immen lumenpuhdas povi paisuu, milloin ensilemmen liekin illan haaveet sytyttää.

Heijaa, pojat potrat, hurjat, paheen orjat kalvasposket! Aallot huuhtoo kuumaa otsaa, juomingeissa juopukaa, kunnes rauhattomat sielut pelastaa hain kita hirmu. Nauttikaa, upottakaamme elon hätä hekumaan!

Merirosvo! Myrsky puistaa taivaankantta; meri pauhaa, hyöky hyökkää halkeimista, laivan liitteet koitellen. Joka lauta ryskää, ruskaa; vaan sä immen syleilyissä, hekumassa, hurmoksissa pilkkaat kuolemaa ja juot.

Haa, sä kokenut, sä naurat kuten huuhkain raunioissa, ja sä puistat valkopäätä, suurten syntein painamaa. Tajuun mykän vastaukses; kolkko katsees kyllin lausuu: "Sielun tuskaa ei voi poistaa mikään neste rypäleen."

Niin; mut elon taakkaa yksin arka kirotkoon. Päin pohjaa tuuli pilvet puhaltaapi. Mennään mukaan hurjapään! Tallataan maan vanhaa otsaa, Tellus-ukon valkotukkaa, pohjoisnavan jäitä, joita viel' ei kenkään tunnekaan.

Missä revontulet leiskuu, missä tähdet valaisevat maita, joilla kuolinliinat iät kaikki yllään on, missä kuolon kolkon mailla silmää ollut ei oo eikä ihmisääni yrittänyt synnyttämään kaiuntaa.

Missä aaltoin vaahto roiskii puoli vuotta pitkäss' yössä jättiläisiin, haamumaisiin, liikkuviin jäävuorihin, jotka ukkosina iskee vastaan toisiaan ja voittaa taikka häviää ja haihtuu aavain merten aaltoihin.

Sinne, veikot, siirtykäämme Tellus-ukon kiirehelle! Allamme näin nähdä saamme hitaat liikkeet Telluksen. Siellä viime maljan juomme syleilyssä tyttöjemme, kunnes kuolon kylmyys ruumiin hermot hyytää tykkänään.

Yhtä kauan kuin maan rataa eetteriset aallot huuhtoo, nähdään meidän hyiset ruumiit huipussa maan akselin muistopatsaina; ne kertoo tuhansille tähtösille haluist' aina häipyneistä, pettyneistä toiveista.

Lopetettuaan laulun hän löi soittimensa pirstoiksi reelinkiä vastaan.

Peräkajuutta oli tilava ja valoisa. Kahta seinää koristivat lehtiköynnösten muotoon ripustetut aseet; toisilla oli hyllyjä, joilla paitsi moninaisia tarve-esineitä nähtiin kirjoja ja työkaluja, mitkä todistivat, että Drake halusi tyydyttää alkemistista kiihkoaan merelläkin.

Molemmilla sivuseinillä oli sohva. Drake oli istahtanut toiselle ja Aadolf Skytte häntä vastapäätä.

Nuoren Skytten kasvot olivat melkein tuntemattomiksi muuttuneet: hänen ihonsa oli keltaisen kalpea, silmät kuopallaan.

Hän oli vaatinut Drakelta selitystä kuluneen yön tapauksista ja siitä, mitä hänen ympärillensä

tapahtui, sillä hän ei käsittänyt mitään, ja se, mitä hän aavisti, tuntui hänestä uskomattomalta.

— Skytte, te näette edessänne miehen, joka ulkomuodoltaan on täydelleen sen naapurin näköinen, jonka lapsuudestanne asti olette tuntenut Sjövikin isännän, Kustaa Draken nimellä. Hän oli tunnettu ahkerana maanviljelijänä, hyvänä taloudenpitäjänä ja hiljaisena alamaisena ... miehenä, joka ei eronnut muista tavallisista ihmisistä missään muussa suhteessa kuin siinä, että hän oli umpimielinen luonnoltaan, rakasti yksinäisyyttä ja että hänen huhuultiin salaa harjoittavan kullantekoa. No niin, se mies on nyt riisunut valepuvun yltään ja näyttäytyy silmienne edessä sellaisena kuin hän on. Hänen kylmän ulkomuotonsa alle kätkeytyy hurjaa katkeruutta ihmisten viheliäisyyttä ja orjamieltä kohtaan, hehkuva viha sortoa vastaan, ja hänen sielussaan liikkui rohkeita rankaisu-, parantelu- ja uudestiluomisen tuumia. Se yö, joka vapautti teidät vankeudestanne ja onnellisen sattuman kautta saattoi teidät minun luokseni, on nähnyt ensimmäisen tuumani raukeamisen. Voimilla, joiden vähäpätöisyyttä oli korvaava niiden pikainen vaikutus, koetin kukistaa sen mielivallan, joka sortaa isänmaatamme...

Drake kertoi nyt, että hän vähälukuisen joukkonsa etunenässä oli hyökännyt linnaan vangitakseen holhojahallituksen ja valtaneuvoskunnan, jolloin hän myös avautti vankilan ovet; että yritys oli mennyt myttyyn ja että hän väkensä pakeni tähän laivaan, jonka hän sitä tapausta varten oli pitänyt varalla.

— Ja tässä näette minut nyt, jatkoi hän, — henkipattona, miehenä, joka on jättänyt kotimaan ja kaiken sen, mikä hänen sydäntään siihen kiinnitti. Pakoon päässeelle maankavaltajalle pystytetty häpeäpaalu on ainoa muistopatsas, joka kansalle säilyttää sen nimen, jonka aikomuksena oli pelastaa samainen kansa tyranniin vallasta. Pitäisikö minun nyt surra niinkuin nainen, pitäisikö minun käsivarret ristissä epätoivoisena tuijottaa onneni raunioihin, pitäisikö minun ehkä vastuksetta antautua vihollisteni käsiin ja laskea pääni mestauspölkylle? Ei, leijona taistelee kuolemaansa asti, susi irvistelee viime hetkellä metsästäjälle, ei mikään luontokappalekaan anna vapaaehtoisesti lopettaa olemassaoloansa ... enkä minä tahdo taistelutta luovuttaa noille kurjille oikeuttani iloita auringon valosta ja taivaan vilppaista tuulista. Skytte, käsitättekö minua?

— Käsitän, vastasi tämä, jonka silmiin Draken puhuessa oli syttynyt uusi loisto.

— Nämä palkit, jatkoi Drake, — ovat uusi isänmaani, kuningaskuntani, ja tällä valtiolla, joka keinuu aalloilla, on sama oikeus, kuin maan multaankytkeytyillä. Hätyytä sitä, se puolustaa itseään, loukkaa sitä, se hyökkää! Anna kansan nälkiintyä, niin se syöksee heikomman kimppuun imeäkseen sen veren.

— Olette oikeassa, lausui Aadolf Skytte tulisesti. — Me muodostamme täällä valtion omassa keskuudessamme ja tahdomme sille hankkia kaikki valtion oikeudet. Oi, on hurmaavaa tietää olevansa vapaa, voida murtaa ne siteet, tavat ja ennakkoluulot, jotka vanhentuvassa yhteiskunnassa jokaisen poismenevän suvun nurinkurisuus alati lisääntyvänä taakkana heittää jälkeen tulevaisten niskoille. Drake, me emme täällä tahdo yksinomaan taistella olemassaolomme puolesta niinkuin metsänpedot; me tahdomme vapaina miehinä taistella periaatteiden puolesta, sen edestä, minkä pidämme järkevänä ja oikeana. Me julistamme sodan sortoa, pahuutta, halpamielisyyttä vastaan, me suojelemme heikkoja, nöyrytämme ylpeitä, paljastamme viekastelijain juonet, lyömme maahan sortovaltiaat, perustamme turvapaikan vainotuille ... me vuodatamme ilkiöiden veren ja kuivaamme kärsivien kynelet. Me olemme Jumalan vitsana halveksittavalle maailmalle... Vai kuinka? Hyväksyttekö sanani?

— Hyväksyn, vastasi Drake, — te olette ottanut ne minun sydämeistäni.

— Hyvä on... Minä olen siis teidän ruumiineni sieluineni.

Aadolf Skytte ojensi Drakelle kätensä.

Drake puristi sitä, mutta ajatteli itsekseen:

— Nämä haaveilevat unelmat pian kyllä haihtuvat. Minä olen yksin hurjan roistojoukon keskellä, jonka olen koonnut ympärilleni, ja tarvitsen ystävän samasta yhteiskuntaluokastani. Ystävä, morsian, mitäpä merirosvo muuta kaipaakaan ollaksensa onnellinen?

Drake ja Skytte lähtivät kajuutasta. Aurinko parhaillaan nousi ja hopeoi meren aamuruskollaan. Tuuli tyyntyi äkkiä, ja purjeet, joita äsken tuulenpuuska pullisteli, riippuivat velttolina mastoissa.

— Mitä aiotte nyt ensiksi tehdä? kysyi Skytte. — Minne päin suuntaatte kulkunne?

— Ulos valtamerelle, vastasi Drake.

— Kuulkaa, sanoi Aadolf nopeasti, — meidän maanmiehiämme on Amerikassa. Ruotsalaisia asustaa Delawaren luona. Heidän yhteiskuntansa on ankarasti taisteltuaan hollantilaisia vastaan sortunut kavaluuden ja ylivoiman kaksinaisen vallan alle. Hollantilaiset karkasivat äkkiarvaamatta

uudisasutuksen kimppuun ja ovat nyt sen isäntiä. Ruotsin lipun on tuo rihkamakaupustelija häväissyt. Eikö meidän pitäisi murtaa maanmiestemme häpeällinen ies ja hankkia Ruotsille takaisin sen osa uudessa maailmassa?

— Totta tosiaan, sanoi Drake, — tuumanne ansaitsee miettimistä. Voimamme ovat tosin vähäiset senlaatuisten yritysten toimeenpanemiseen, mutta voimme ehkä odottaa englantilaisilta apua tai yhtyä muutamiin Länsi-Intian kulkuvesillä risteileviin merirosvoihin... Niin, ystäväiseni, minä hyväksyn ehdotuksenne: me tahdomme sitä koettaa. Julistamme siis hollantilaisille sodan, ja missä ikinä Hollannin lippu kohtaa meitä merellä, on se meille kehoituksena hyökkäykseen ja koston.

— Hyvä on, lisäsi Drake itsekseen, — minulla on nyt yksi syy, jonka hän hyväksyy, kun karkaan niiden hollantilaisten rihkamalaivojen kimppuun, jotka kohtaavat minua teilläni. Kun vain syitä vähän kaunistelee, niin tämä nuori mies pitää minua ja itseänsä ihmisyyden pelastajina, sillä välin kuin me ryöstelemme kauppamiesten rahat aito merirosvojen tavalla.

— Minua miekkoista, lausui Aadolf, — te olette se mies, jota hain, se ystävä, jonka henki on sopusoinnussa minun henkeni kanssa. Drake, minulla on pyyntö, joka kauan on pyörinyt huulillani ja jonka tiedän teidän nyt täyttävän.

— Puhukaa!

— Me emme saa poistua maasta antamattamme julmalle uskonkiihkolle veristä muistomariaa. Me emme saa lähteä pelastamatta niitä onnettomia, jotka taikausko tahtoo heittää rovion liekkeihin.

— Mitä tarkoittatte? kysyi Drake ällistyneenä. — Onko puhe noita-akoista, vai olenko ymmärtänyt teitä väärin?

— Niin, noidista...

— Se on myöhäistä. Minä tiedän, että heidät oli aikomus polttaa tänä aamuna.

— Katsokaa itään! Päivän kultapyörä koskettaa vielä alareunallaan meren pintaa ... ja tuolla lännessä, metsäisen saaren takana, on ranta ja teloituspaikka.

— Luultavaa on, että meitä ajetaan takaa ... me tarvitsemme joka hetken päästäksemme aavalle merelle.

— Purjeet riippuvat höllinä, tuuli on tyyntynyt, ja pian ei ainoakaan tuulenhengähdys enää värähdytä veden pintaa. Takaa-ajajamme ovat niinkuin mekin riippuvaisia tuulesta. Drake, jatkoi Aadolf, — niiden onnettomien joukossa on kaksi...

— Minä tiedän, virkahti Drake...

— Hyvä on; kun väkenne viime yönä mursi vankilani oven, riensin heidän vankityrmäänsä, näin sen tyhjänä, ja olen siitä asti koettanut pysytellä siinä toivossa, että heidän onnistui pelastua. Mutta he ovat heikkoja, avuttomia naisia, ja minä pelkään... Sanalla sanoen: teidän on täytettävä pyyntöni, tai minä vaadin, että minut yksin viedään maihin...

— Ystäväni, minä en ollenkaan vitkastele suostumasta pyyntöönne, jos vain jokin keino löytyy sen pelastuksen toimeenpanemiseksi, jota te tarkoittatte. Olen vain itsekseni aprikoinut, miten sen tulee tapahtua. Vartijapiirinä on kaiketikin sotaväkeä ja mestauspaikka täynnä uteliasta, yltiöpäistä kansaa. Jos tyventä jatkuu koko päivä, niin on muuten aikomukseni laskea ankkuri neljännespenikulman päähän tästä, sen rannikon läheisyyteen, joka vanhastaan on ollut isieni hallussa. Tahdon sanoa heidän haamuilleen ja perintötilalleni viimeiset jäähyväiset.

— Haa, lausui Aadolf Scyllan sivuutettua luodot, joiden taakse rannikko häipyi näkymättömiin; eräältä kukkulalta, joka kauempana sisämaassa kohosi muita korkeampana, kieriskeli savupatsaita kirkasta taivasta kohden. — Pian! Näettekö?

— Noitaroviot on jo sytytetty, sanoi Drake. — Me tulemme liian myöhään. Mutta kuitenkin...

Hän käski miehistön varustautua aseisiin ja laskea veneet vesille. Siinä hetkessä astui hänen muistissaan elävänä esiin sen ihanan, kalvakan neitosen kuva, jonka hän kerran näki matkallaan Pentti Skytten metsästysmajaan, käydessään Inkerin tuvassa. Hän tiesi tuon tytön ja hänen äitinsä olevan onnettomien joukossa, ja vaikka hän omassa mielessänsä kirosi koko yrityksen, johon hän oli suostunut vain saadakseen Skytten sidotuksi itseensä, päätti hän kuitenkin pelastaa nuo kaksi naista, jollei saapuisi liian myöhään ja jos se saattoi käydä päinsä liian suuretta vaaratta.

Veneet laskettiin vesille. Drake ja toinen luutnantti lähtivät mukaan. Ruys ja osa miehistöä jäivät

Scyllaan, joka pantiin metsäisen saaren taakse sillä tavalla, että kanuunat voisivat suojella miehistöä, jos tätä koetettaisiin ahdistella, kun sen jälkeen piti astua veneisiin.

Miehet olivat varustetut vain sellaisilla aseilla, jotka he saattoivat kätkeä vaatteisiinsa: puukoilla ja pistoleilla. Drakella ja Skyttellä oli kuten toisillakin yllään viitat ja öljylakit: jälkimmäistä olikin laihuneine kasvoineen ja vankilan ilmassa kalvenneine ihoineen melkein mahdoton tuntea.

Kokonaisuudessaan tämä joukkue näytti rauhalliselta laivamiehistöltä, joka autodafeeta nähdäkseen oli tullut maihin. Senvuoksi ei herättänyt mitään huomiota, kun parvi rantakallioiden yli kuljettuaan kohosi rinnettä ylös hietaharjulle, jolla mestauspaikka sijaitsi.

Suunnaton ihmisjoukko oli kerääntynyt paikalle. Drake ja Skytte tunkeutuivat, miehistö kintereillään, vartijapiiriin saakka, joka ympäröi mestauspölkkyä ja rovioita.

He olivat saapuneet liian myöhään. Pyövelin kirves lepäsi verellä tahratun mestauspölkyn vieressä, useimmat rovioista olivat jo puoliksi palaneet ja pyövelin rengit sytyttivät par'aikaa viimeistä.

Vartijapiirin sisässä vastakkaisella puolella seisoivat laamanni Skytte ja muut oikeuden jäsenet, jotka olivat nämä onnettomat tuominneet, sekä laamannin vieressä pastori Svenonius, jolle halu olla mestauksessa läsnä oli antanut voimaa nousta sairasvuoteelta.

— Täällä ei ole mitään tekemistä. Lähtekäämme takaisin! kuiskasi Drake.

Aadolf ei vastannut. Hänen katseensa oli kiintynyt tähän kamalaan verinäytelmään.

— Pian pois täältä! Me olemme vaarassa joutua ilmi, jatkoi Drake ja otti Aadolfia käsivarresta vetääksensä hänet mukanaan.

He seisoivat aivan sotamiesvartijapiirin takana, ja heidän ympärillään oli Scyllan miehistö, niin että ilmitulemisen vaara ei ollut läheskään suuri. Mutta samassa käännähti rivissä lähinnä Aadolfia seisova mies — se oli vanha Rask — ja hänen katseensa osui sattumalta Aadolfin kasvoihin. Alussa hän ei näyttänyt tuntevan Aadolfia, sillä hän kääntyi jälleen pois, mutta kohta hän loi uuden tutkivan silmäyksen nuorukaiseen aivan kuin tullakseen vakuutetuksi, ettei nähnyt väärin, ja kuiskasi:

— Armollinen herra!

Kiinnitettyään näillä sanoilla Aadolfin huomion hän lisäsi nopeasti:

— Inkeri ja hänen tyttärensä eivät olleet mukana. He ovat viime yönä karanneet vankilastaan, niinkuin huhutaan.

— Oletko nähnyt oikein? Oletko varma siitä?

— Olen.

— Lähtekää! kuiskasi Drake, joka levottomana oli huomannut heidän keskustelevan.

Aadolf seurasi häntä.

Paluumatkalla hän kertoi Drakelle mitä oli kuullut. Mutta se ilo, jonka vanhan Raskin sanat hänessä herättivät, katosi samassa, hänen mieleensä muistui tuo kamala näytelmä, jonka hän vast'ikään oli nähnyt. Hänet valtasi kauhea aavistus, että sama kohtalo ennemmin tahi myöhemmin tulisi Ellin ja hänen äitinsä osaksi, sillä kuinka nämä avuttomat naiset ajan pitkään voisivat säilyä lain polyppikäsiin joutumasta, piiloutua uskonkiihkon kaikissa sopissa vaanivia silmiä? Aadolf katsahti ylös taivaan sinikantta kohden ja ajatteli Herraa, joka raamatun sanojen mukaan on lukenut jokaisen ihmisen hiuskarvat, mutta nuo sanat loihtivat hänen eteensä verisen pään, jonka hän oli nähnyt roviolla, ruumiin vieressä. Se oli sen nuoren tytön pää, joka syytti itseään noituudesta, ja sitä koristivat tuuheet vaaleat kiharat, joihin Aadolf oli nähnyt pyövelin tarttuvan työntäessään sen roviolle hiiltymään.

— Ei, ajatteli Aadolf ja painoi katseensa maahan, — se usko ei ole muuta kuin hairahdusta, josta ihminen ei tahdo luopua, koska hän tuntee itsensä liian heikoksi vastustamaan niitä julmia luonnonvoimia, joiden keskellä hänen olemuksensa versoo. Maan avaruuden päällä vierivät sokean Sallimuksen voittovaunut, ja rattaat murskaavat kaiken, mikä tielle sattuu.

Veneet lähtivät rannasta ja palasivat Scyllaan.

Aadolfin näitä miettiessä istui myöskin Drake ääneti ja umpimielisenä. Hän syventyi siihen arvoitukseen, joka oli pitänyt hänen ajatuksiensa vireillä aina siitä asti, kun hän pelastui Scyllaan: hän mietti syitä Vanloon menettelyyn, niitä keinoja, joiden avulla hänen oli onnistunut saada salaliitto ilmi,

ja hänen lausumiansa sanoja, kun hän luuli Draken olevan hänen vallsaan.

Sitä arvoitusta Drake ei voinut selittää: hän ei mistään voinut löytää avainta siihen.

Mutta sitä miettiessään hän alkoi tuntea omituista mielenahdistusta; hänestä tuntui, kuin olisi joskus, kauan aikaa sitten, nähnyt Vanloon kasvot, hän ei tiennyt milloin ja millaisissa oloissa ... hänen pohjaltaan taikauskoinen mielensä alkoi kuohua, ja hän rupesi tuossa salaperäisessä miehessä aavistamaan ylikuonnollisen maailmanjärjestyksen sanansaattajaa, järjestyksen, jonka lakeja hänen paha omatuntonsa joskus varomattomina hetkinä kauhistui.

Scylla nosti taas ankkurin. Oli rasvatyyni. Täytyi laskea hinaajaveneitä vesille, että priki saataisiin paikaltaan liikahtamaan.

Tämän työn kestäessä Aadolf Skytte tuli lähemmin tarkastaneeksi toisen luutnantin kasvopiirteitä. Ne olivat hänestä tutut. Ne muistuttivat nuoresta miehestä, jonka hän yliopistossaoloaikoinaan oli tullut päällisinpuolin tuntemaan ja jonka kohta senjälkeen sattuneet vastoinkäymiset herättivät yleistä huomiota. Hän meni toisen luutnantin luo ja sanoi:

— Emmekö ole ennen nähneet toisiamme paremmissa oloissa?

— Mahdollista kyllä, vastasi tämä.

— Te olette Feliks Ligelius?

— Vaiti, lausui toinen luutnantti, ja Skytte näki hänet ensikerran vakavana. — Isäni nimi ei ole enää minun nimeni enkä tahdo sitä mainittavan *täällä*. Nimeni on Feliks, ei muuta.

— Lempo soikoon, lisäsi hän, — että kuitenkin tunsitte minut! Minä olisin tuskin tuntenut teitä, jollen olisi kuullut nimeänne. No, terve tuloa meidän seuraamme, vapaaherra Skytte! Kaikkein vähimmin odotin näkeväni teidät täällä, mutta ... *quo fata trahunt retrahuntque sequamur*. [Menkäämme minne onnettaret ohjaavat.]

Puhelu keskeytyi, sillä Aadolf huomasi, ettei se ollut toiselle luutnantille mieleen.

Nuori Ligelius oli papin poika ja oli yliopistossa tullut tunnetuksi ahkeruudestaan ja erinomaisista hengenlahjoistaan sekä liiallisesta kunnianhimestaan, ylpeästä mielenlaadustaan ja seikkailevasta luonteestaan. Päätettyään oppijakson hän tuli opettajaksi ylhäiseen perheeseen, mutta kun hän täällä rakastui talon tyttäreeseen ja nuorten hellä, viaton suhde pian tuli ilmi, ajettiin hänet häpeällä pois. Hän palasi senjälkeen Upsalaan. Eräs nuori korkea-aatelinen ylioppilas, puheenalaisen perheen sukulainen, oli sen maakunta-yhdistyksen *inspector illustris*, johon Ligelius kuului. Tämä herra, joka katsoi "sukunsa halventajan" julkealla rakkaudellaan loukanneen häntä samoin kuin hänen sukuaan, ja joka ei muuten voinut kärsiä Ligeliuksen ylpeätä ja itsenäistä luonnetta, solvaisi häntä kerran eräässä julkisessa tilaisuudessa. Ligelius vastasi solvaukseen kaksintaisteluhaasteella. Hänen riitamielensä ei sitä hyväksynyt, vaan sai aikaan sen, että Ligelius haasteensa tähden karkoitettiin yliopistosta. Samana päivänä, kun karkoitustuomio luettiin, Ligelius haki riitakumppaninsa tämän asunnosta, pakotti hänet tappelemaan ja antoi hänelle miekanpiston, joka oli vähällä viedä nuoren inspektorin isiensä luo. Samana yönä Ligelius pakeni Tukholmaan, meni ulkomaiseen jaalaan ja poistui isänmaastaan. Senjälkeen hän oli kokenut vaiheita, joiden kertominen täyttäisi paksun kirjan. Ajatellessaan tulevaisuutta, jolta hän itse oli niin paljon odottanut, mutta joka nyt oli pirstoiksi rauennut, hän tuli onnettomuudessaan hillittömäksi: muistojansa hälventääkseen hän antautui hurjaan seikkailuelämään. Hän oli elänyt intiaanien ja malajien, bukanierien ja merirosvojen, sanalla sanoen sellaisten ihmisten parissa, joissa mitä parhaimmat avut kätkeytyivät kuin helmet törkeimpien paheitten liejuun, villien, seikkailijain, henkipattojen ja pahantekijäin seurassa. Kaikkiällä hän oli näitten joukossa kohonnut vaikuttavaan asemaan ja ihmetyttänyt muita, sillä hän osasi kiihoittaa ympäristönsä avut ja paheet korkeimmilleen, mutta tyydytystä ei hänen rauhaton sielunsa löytänyt mistään: haikea epätoivo oli kiidättänyt häntä maasta maahan, mereltä merelle, seikkailuista seikkailuihin, kunnes hän koti-ikävänsä valtaamana palasi isiensä maahan.

Sinne saavuttuaan hän oli mennyt kotiseudulle, hiipinyt isänsä majan ympärillä, kunnes hän taattonsa tuntematta oli saanut nähdä hänen kasvonsa, oli sitten käynyt äitinsä haudalla, lapsuutensa kisatanhuilla ja taas rientänyt pois. Isänmaa poltti hänen jalkainsa alla. Hänellä ei ollut siellä muuta tekemistä, ja hän päätti senvuoksi lähteä uusia onnen vaiheita kokemaan. Tukholmassa hän oli meriväenkapakoissa kohdannut pari Länsi-Intian aikuista toveria ja näitten kanssa ottanut pestin herra Sakari Jansenilta, sitten kun hän tämän persoonassa oli oppinut tuntemaan vanhan, vielä muistissa elävän merirosvon Ruysin.

Sellainen oli lyhykäisyydessään toisen luutnantin elämäntarina.

Hinausta jatkettiin, kunnes Drake käski uudelleen laskea ankkurin. Scylla oli silloin osaksi alastomain, osaksi metsäisten saarten keskellä erään vähäisen lahden suulla, jonka rantoja peitti mustanpuhuva havumetsä. Se oli Sjövikin satama.

Scylla ei ollut yksin. Kiväärinkantomatkan päässä siitä, mihin se oli kiinnitetty, oli toinenkin alus, jota tavallinen silmä ei voinut nähdä ja jonka miehistö nukkui ikuista untaan. Vedenpinta levittäytyi tyynenä ja kimmeltävänä mastonhuippujen päällä, ja kalat kisailivat kannen yläpuolella.

Ainoa, joka näki tuon toverin, oli vanha Ruys. Hänen silmänsä eivät tosin olleet terävämmät kuin monen muunkaan, mutta hän näki kuitenkin laivan ikäänkuin kajastuksena lepäävän entisellä ankkuripaikallaan. Hän tunsu taas sen vesilinjat, takilan ja jokaisen raa'an, purjeet ja touvit; kuulipa hän hurjaa sorinaakin sen kannelta ja näki reelingin yläpuolella kalpeita kasvoja, jotka herkeämättä tuijottivat häneen. Syynä tuohon tilapäiseen tarkkanäköisyyteen oli epäilemättä se, että Ruys yön ja aamun kuluessa oli tirkistellyt syvemmälle kannun pohjaan kuin kukaan muu. Hän oli ensin runsaasti naukkaillut molempien ystäviensä, vanhojen merirosvojen keralla ja sitten hinausmatkalla vähänväliä täyttänyt ja tyhjentänyt pikarinsa; mutta alkoholihöyryt lienevät varmaankin synkän, umpinaisen mielialan vaikutuksesta kokoontuneet johonkin määrättyyn paikkaan aivoissa, missä mielikuvitusvoiman välineillä lienee sijansa, ja jättäneet muut aivosolut entiseen tilaansa, sillä paitsi silmien haljakkaa, kalamaista kiiltoa ei ollut mitään, mikä olisi ilmaissut hänen nauttineen liaksi väkeviä, ja tehtävänsä laivalla hän hoiti yhtä sääntillisesti kuin ennenkin.

Nyt hän seisoj käymäsillalla, tuijotti kummituslaivaan ja pyyhki tuskanhikeä otsaltaan. Ja mitä kauemmin hän tuijotti, sitä enemmän muuttui ympäristö sellaiseksi kuin se oli ollut hänen viimeksi käydessään täällä. Aurinko paistaa heloitti niin kirkkaasti ja lämpimästi kuin kesäisenä päivänä ainakin, mutta Ruysin silmissä se muuttui öiseksi kuuksi, sen loisto syksyiseksi kuutamoksi, ja hän kuulosti, eikö rannan kallioilta kuuluisi samainen merkki, joka silloin kutsui häntä isäntäänsä vastaan.

Näistä mietteistään havahdutti Ruysin Draken ääni. Hän sai vaivoin käännettyksi katseensa pois siitä kohdasta, johon se oli kiintynyt, ja astui kapteenin luo.

— Tänään ei ole tuulta odotettavissa, sanoi Drake. — Jäämme siis tähän. Minä menen maihin ja palaan vasta yön seuduissa. Jos läsnäoloani tarvitaan, niin olen Sjövikissä, jonne suurin tie käy tuon lahden perukasta. Poissaollessani on sinun harjoitettava laivuetta hoitamaan purjeita minun komentotapani mukaan.

— Niinkuin käskette, vastasi Ruys. — Kuulkaa, kapteeni, jatkoi hän puoleksi kuiskaten, — näettekö tuota?

Hän luuli viittaavansa kummituslaivaan, mutta osoittikin siihen paikkaan merenpohjaan, mihin kuunari oli upotettu.

Drake vastasi vain luomalla synkän katseen ensimmäiseen luutnanttiinsa, ja käski hänen laskea alas laivaveneen.

Drake kysyi Skytteltä, tahtoiko tämä lähteä hänen seurassaan maihin. Vastaus oli kieltävä, kuten hän salaa oli toivonutkin, mutta Skytte pyysi, että hän sensijaan ottaisi mukaansa Sjövikiin erään kirjeen, jonka sitten joku Draken palvelijoista seuraavana aamuna voisi toimittaa perille Signildsborgiin.

— Kernaasti, vastasi Drake, — mutta kirjoittakaa varovasti älkääkään pienimmälläkään viittauksella ilmaisko sitä henkilöä, jonka kanssa tulette onnenteitä taivaltamaan. Kustaa Drake on kuollut kaikilta muilta paitsi teiltä.

Aadolf lähti kirjoittamaan kirjettä. Se oli hänen äidilleen. Hän kertoi karanneensa vankeudesta erääseen laivaan, jolla hän nyt lähtisi onneansa etsimään vieraisiin maihin. Loppuun hän liitti herttaiset jäähyväiset äidilleen ja isälleen ja lupasi, että jos hänen suotaisiin elossa pysyä, niin hän kerran, kun aika olisi parantanut vanhat haavat, palaisi tahrattomin mainein isänmaahansa ja kotiinsa.

Tällävälän Drake oli riisunut merimiesvaatteet yltään ja pukeutunut säätynsä mukaisesti. Hän otti kirjeen, antoi Ruysille ja Feliksille tarkempia määräyksiä ja soudatti senjälkeen itsensä maihin.

Hänen poissaollessaan Ruys ja Feliks harjoittivat miehistöä merkkipillin mukaan hoitamaan purjeita. Huviksensa Skytte katseli jonkin aikaa harjoituksia, jotka kohta alkoivat sujua jotakuinkin hyvin, kun monet laivueesta olivat meritoimiin harjaantuneita miehiä ja olivat oppineet ammatin erilaisilla laivoilla, kuten sota-aluksilla, kauppalaivoilla ja kaappareilla. Mutta ennen pitkää Aadolfin valtasi uupumus: hän ei ollut kahtena viime vuorokautena silmiänsä ummistanut. Hän meni peräkajuuttaan, heittäytyi sohvalle ja vaipui rauhattomaan uneen.

Hänen herätessään oli aurinko laskenut ja iltakylmä tunki avoimista ikkunoista sisään. Toinen

luutnantti näyttäytyi ovelta.

— Hoo, te olette valveilla, Skytte, sanoi hän. — Hyvä on! Tyventä jatkuu, taivas näyttää likaisen harmaalta, ja kohta alkaa sataa. Mutta en minä sitä tullut ilmoittamaan, vaan tahdoin kysyä, haluttaisiko teitä kapteeni Beckeriä odottaessamme katsahtaa siihenkin loukkoon, joka on minun ja Ruysin yhteisenä asuntona tässä kaikin puolin kunnioitettavassa aluksessa. Mitä arvelette? Luulisinpä olevan syytä henkilöillä, jotka kohtalo on kytkenyt samoihin kahleihin, tehdä lähempää tuttavuutta. Teidän sopii valita. Jos mieluummin tahdotte olla yksin, niin saatte olla varma siitä, että minä tuntikausia tulen kiusaamaan teitä huilujuoksutuksillani.

— Minä suostun ehdotukseenne, vastasi Skytte, — semminkin koska uskon meistä tulevan ystävykset.

— Hoo? Se olisi ilahduttavaa... Auttakaa siinä tapauksessa minua hauskuttamaan Ruys-vanhusta, joka tänä iltana on vallan houruna. Lienee syy ilmassa. Ukolla on paksu veri ja sydämessä hänellä, niinkuin muillakin, jonkinlainen mato, joka tavallisesti herää ja kalvaa sydänjuuria tällaisena hetkenä, kun yö on yllättänyt, taivas lupaa sadetta ja sydämen sykyttäjät haluaa nukkua. Ukko odottaa meitä vastamainitussa loukossa viinipullon ja aterian ääressä, joka viimeksimainittu on parhaimpia mitä Scyllan kokki ankaralle päällystölleen voi saada varatuksi.

Skytte seurasi toista luutnanttia tämän ja Ruysin yhteiseen kajuuttaan.

Vanha merirosvo istui pulloilla ja pikareilla täytetyn pöydän ääressä edessään lamppu, jonka valo lankesi hänen tuskaisille kasvoilleen. Hän näytti nuorten astuessa sisään heräävän syvistä mietteistä, sillä hän hätkähti ja loi heihin älyttömän katseen.

Kajuutan ulkoasusta näkyi, etteivät ensimmäinen ja toinen luutnantti pitäneet liian tarkkaa huolta mukavuudesta.

Aadolf maisteli vain vähäisen pöydälle pantuja ruokia, vaikka ne olivatkin kaikeksi kunniaksi keittäjälle, mutta otti sitä innokkaammin osaa juominkiin, sillä hän tunsii kiihoittavien aineiden tarvetta. Seura oli hänen mielestään kaikkea muuta kuin hupainen. Vanhan Ruysin katkonaiset sanat, hänen hajamieliset, sekavat vastauksensa, hänen kelmeät, värisevät huulensa, hänen iljettävä teeskennelty irvinaurunsa, kun hän tuontuostakin oli käsittänyt jonkin toisen luutnantin kokkapuheista ja katsoi seurustelutavan vaativan, että tuli näyttää hilpeältä, tekivät Aadolfiin varsin vastenmielisen vaikutuksen, jota ent. ylioppilaan huima, remahteleva rattoisuuskaan ei saanut vaimennetuksi. Heissä kummassakin ilmeni epätoivo, joka vain tuli eri tavalla näkyviin, ja Aadolf joi hurjasti tuota tulista viiniä päästäkseen siitä jäätävästä, pöyristävästä tunteesta, joka oli vallannut hänet uusien tuttavien parissa.

— Hoi, vanha merikarhu, sanoi toinen luutnantti, kun jo kauan oli ryyppiskelty, ja löi Ruysiä olalle, — mikä sinua vaivaa? Onko sinun uni? Etkö juo enää? Sinun täytyy, ukko.

Nuorukainen täytti uudestaan vanhan merisissin pikarin.

— Säälikää häntä, sanoi Aadolf katsahtaen Ruysiin, joka oli lyyhistynyt kokoon ja yhä ääneti tuijotti eteensä. — Hän näyttää jo saaneen kylmiksi.

— Vielä mitä, sanoi Feliks. — Minä tunnen hänet. Hän on meren kaltainen, joka ei tule koskaan täyteen, vaikka siihen kuinka monta virtaa purkaisi vetensä. Juo, äijä, ja ole iloinen! Viini tekee sinut nuoreksi, iloiseksi, vilkkaaksi, rohkeaksi ... viini tekee sinut onnellisemmaksi kuin yksikään Jumala... Mutta, saakeli, on totta, mitä sanotte: hän ei ole kaltaisensa. Ensikertaa minä näen miehen jäävän alakynteeseen Bakkuksen kanssa otelessa.

Ruys avasi huulensa ja mutisi:

— Minä tulen...

— Hyvä, hän murtaa äänettömyytensä sinetin ja aukoo kaunopuheisuutensa sulut. Jatka, äijä! Sanoit tulevasi. No niin, se on, että tulet itseesi.

— Se on, virkkoi Ruys ojentautuen suoraksi ja katsahtaen täysin itsetietoisena ympärilleen, — se on, minä tulen niiden luo, jotka kutsuvat minua.

— Hyi, ukko! Olet juovuksissa ja hulluttelet. Ylös kannelle ja hurauta sangollinen vettä niskaasi!

— Hurautan enemmänkin.

— Sitä parempi.

— Voi ... isänmaani ... tilani Alkmaar ... ja huvilani meren rannalla... Kaikki helvetissä! jupisi Ruys.

— Mitä horiset?

— Hullutuksia... Täytä pikarini, ukuli!

— Alathan jo voimistua. Pikarisi on jo täysi. Kippis, vanha toveri.

— Se oli viimeinen pikari se, sanoi Ruys tyhjennettyään juomamaljan. — Nyt otan virkistävän kylvyn, ja sitten on kaikki niinkuin olla pitää. Feliks, kun kuulet Draken merkkipillin, niin ole varuillasi...

— Ole huolehti!

— Ja sano, että ellei hän seuraa kutsua, niin he ennen pitkää tulevat ja vievät hänet väkisin.

— Viini on pannut aivosi sekaisin. Ylös ja kaada kaksi, kolme, neljä, viisi sangollista hupsuun päähäsi! Käske sitten ja minä tottelen!

— Niin todellakin! Olin unohtaa ... jatkoi Ruys ottaen vyöhyttaskustaan avaimen, jonka hän antoi Feliksille. — Kuule, sinä sulaton myrskylintu, tuossa kaapissa on moniaita kukkaroita ja tukaattikäryjä. Sinun pitää jakaa ne vanhojen toverieni, Parkerin ja Sullivanin kanssa. Luotan rehellisyyteesi.

— Antaisit lahjosi olla jakamatta, kunnes selvenet; voisi muuten käydä katumoiksesi.

— Ei, kun lähtee uudelle matkalle, niin ei mokomista pikkuseikoista pidä liioin väliä. Minä menen nyt ylös kannelle ja annan herrain jatkaa huvia niin kauan kuin sitä voinee kestää.

Ruys poistui kajuutasta.

— Onneton tuo vanhus on sydämenperukoitansa myöten, sanoi Skytte Ruysin lähdettyä. — Hänellä näkyy olevan jotakin omallatunnolla...

— Hän on humalassa, vastasi Feliks lyhyesti.

— Ja teissä, Ligelius ... teissäkin piilee iloisen pilanne alla pohjaton epätoivo. Me olemme kumpikin onnettomia, mutta te enemmän kuin minä. Juokaamme paremman tulevaisuuden, sankarielämän ja jalon kuoleman malja!

— Ihmiskunnan hävityksen, maailmanpalon, maan atomeiksi murskaamisen malja! huusi Ligelius ja kalahdutti pikariansa Skytten pikariin.

— Minä tunnen kiintymystä teihin, Ligelius, jatkoi Skytte. — Ensimmäiset vastoinkäymisenne ovat minulle tutut. Te olette hiukan vanhempi minua, olette sivistynyt mies, ja kohtalomme voivat kauankin liittyä yhteen. Ojentakaa sentähden kätenne ystävyiden merkiksi!

— Toveruuden, vaaroissa auttajan merkiksi, vastasi Ligelius ja puristi hänen kättänsä, — mutta ystävyiden merkiksi ei koskaan! Älkää ihmetelkö! Minä selitän tarkemmin. Te pidätte minua onnettoman. Niinhän olen, mutta kukapa ihmiskunnan myriadeista voi valehtelematta sanoa: minä olen onnellinen? Oleminen ja onnettomuus ovat ajan pitkään samaa. Harvat ne hetket, joiden iloon ei sekoittuisi katkeria muistoja tai tulevaisuuden pelkoa, ja moiset hetket ovatkin liikanaisen kiihoituksen eivätkä terveen tilan hetkiä. Minä en saata valitella osaani, sillä olen nauttinut enemmän kuin useimmat muut. Olen kuullut kainon, viattoman immen sopertavan, että hän rakasti minua ... eikö se ollut autuas hetki? — ja minulla on ollut ystävä... Se oli bukanierien luona San Domingossa. Noitten hurjain konnien joukosta tapasin lapsen — pojan, jolla oli tytön lempeät kasvonpiirteet ja sankarin sydän. Kun hänen tuli lakiemme mukaan valita itsellensä kasvatusveli, valitsi hän minut. Hän kaatui minun rinnallani taistelussa espanjalaisia vastaan. Mikä kelpo poika pelottomine, säteilevine silmineen ja härän vereen tahrattuine nahkahaarniskoineen! Poikanen, joka ei ollut koskaan valehdellut, ei koskaan vilpistellyt, ei koskaan pelännyt; joka nälkää nähdessään antoi leipänsä häntä nälkäisemmille; joka aina oli valmis antamaan iskuja röyhkeille ja sydämettömille; joka ei kärsinyt nähdä eläintä rääkättävän, mutta hymyili omille tuskilleen ja kuoli pilapuhe huulillaan! Oi, saadapa kuolla niinkuin hän — nuorena, iloisena, puhtaana syntisen maailman saastasta, elettyään pojan elämää, joka ei ole ollut muuta kuin satua, seikkailua, leikkiä ja haaveilua!

Ligelius heittäytyi vuoteelleen ja kätki kasvot käsiinsä.

Mutta seuraavassa silmänräpäyksessä hän nousi jälleen ja lausui muuttuneella äänellä:

— Turkin vietävä, luulenpa että olen ollut heikko ... ollut naurettava ... minä olenkin juonut paljon, ja te voitte tämän purkauksen lukea viinin ansioksi. Minä olen muutoin iloinen sielu. Maljanne, Skytte!

Toinen luutnantti lähti kajuutasta käväistäkseen kannella ja tarkastaakseen vahdissa olevaa miehistöä. Skytte seurasi häntä. Hän kysyi Ruysiä. Kukaan ei ollut nähnyt häntä. Etsittiin kaikkialta ja

löydettiin vihdoin hänen viittansa kapteenin kajuutan ikkunan alta. Vanha merirosvo oli tämän ikkunan kautta sukeltanut mereen, uinut siihen paikkaan, mihin kuunari oli upotettu, ja mennyt siinä pohjaan.

Ensimmäisen luutnantin katoaminen teki syvän vaikutuksen miehistöön. Sitä pidettiin onnettomana enteenä, ja joka miehen valtasi alakuloisuus ja synkät aavistukset, joita keskinäiset huomautukset vain vahvistivat. Skytte ja Ligelius, jotka muistelivat Ruysin kummallista käytöstä ja sekavaa sieluntilaa, olivat melkein varmat hänen kohtalostaan. Ligelius käski kumminkin panna laivaveneet vesille ja tutkia laivan lähintä ympäristöä. Eräs veneistä palasi kohta tuoden mukanaan ruumiin, joka oli löydetty rantakallioista lohjenneiden graniittijärkäleiden välistä, mitkä suojasivat rantaa aaltojen tyrskyiltä.

Yö oli pimeä ja kauan oli jo sataa rapistellut. Sytytettiin laivalyhdyt ja kokoonnuttiin ruumiin ympärille. Siinä oli vain kamalia jätteitä jostakin ruumiista, joka nähtävästi kauan oli ollut vedessä. Kasvot olivat näet miltei kokonaan mädäntyneet, ja turvonneita jäseniä verhosivat vaateriekaleet.

— Vaikea on sanoa, kuka tuo eläessään on ollut, huomautti toinen luutnantti. — Miehet, toimittakaa, että hän saa rauhan rauhattomassa haudassaan. Hankkikaa säkki ja luoti ja vierittäkää raato takaisin mereen! Useimmat meistä saavat kai käydä samaa tietä.

Luutnantin käsky täytettiin. Muut veneet palasivat toinen toisensa jälkeen, mutta eivät tienneet mitään Ruysistä. Miehistö kokoontui pienissä ryhmissä kannelle ja puheli kuiskaten näistä tapauksista. Silloin tällöin kuului pimeässä yölintujen surullinen rääkynä rannan ja ympärillä olevain saarten vinkaloista.

— Rupeaa tuulemaan, sanoi toinen luutnantti Skyttelle; — luulenpa, ettei Becker enää malta viipyä maissa. Hänen pitänee kohta olla täällä. Haluatteko vaihteen vuoksi lähteä mukaani rantaan ja odottaa häntä siellä?

Aadolf myöntyi.

Pursi soudettiin lahden pohjaan. Vähäistä ennen, kun tultiin rantaan, vingahti Draken merkkipilli.

Drake oli hämärään asti oleskellut Sjövikissä. Hän oli yksin käyskennellyt autioissa suojissa ja tuntikausia viettänyt tornikammiossa, jossa hänen laboratorionsa sijaitsi. Vanloo kummitteli hänen ajatuksissaan: hän muisteli kaikkia tässä huoneessa hänen seurassaan viettämiään hetkiä, tutkisteli kaikkea, mitä heidän välillään oli tapahtunut siitä lähtien, kun Pentti Skytte oli esittänyt heidät toisilleen. Mutta hän ei mistään keksinyt yhteyttä näitten muistojen ja sen arvoituksen välillä, jota hän turhaan koetti selvittää.

Ennen illan hämärtymistä hän istuutui kirjoittamaan. Sinetöityään kirjeen hän kutsutti ratsupalvelijansa.

Nuori Pekka tuli saapuville. Drake kysyi häneltä yhtä ja toista Signildsborgin oloista, ja Pekka, joka päivällisen aikaan oli kohdannut Hannan, osasi antaa isäntänsä kysymyksiin oikeat vastaukset. Muun muassa hän kertoi, että laamanni noitien mestauksen jälkeen oli matkustanut Tukholmaan, joten vapaaherratar ja Maria olivat yksin kotona.

Pekan käskettiin senjälkeen heti kohta ratsastaa Signildsborgiin, antaa kirje Hannalle ja huomauttaa erityisesti, että Hanna, näyttämättä sitä kenellekään muulle, antaisi sen neidilleen. Pekan tuli sitten palata Sjövikiin, mutta jättää hevosensa torppaan järven rannalle molempien hovitilusten rajalle.

Pekasta tämä oli mieleinen tehtävä, ja hän lähti muita mutkitta matkaan.

Illansuussa hän tuli takaisin. Asia oli toimitettu. Toipa hän vielä pienen kirjelijunkin siltä, joka oli kirjeen vastaanottanut.

Drake antoi Pekan mennä. Jäätyään yksin hän mursi kirjeen ja luki seuraavat rivit:

"Kustaa Drake, minä alan pelätä Teitä. Puoliyön hetki minua kauhistuttaa. Taivaan nimessä, älkää tulko!"

— Hyvä on, sanoi Drake ja repi kirjeen palasiksi. — Minä tulen.

Vähän ennen puoliyötä Drake satuloitsi itse hevosen, kääriytyi viittaan ja lähti ainaiseksi isiensä talosta.

Kaikki oli hiljaa tällä hetkellä yksinäisessä linnassa. Vanha portinvartija vain valvoi: leini ja muut vaivat estivät häntä unen virkistystä nauttimasta. Kun hevoskavioiden kapse kajahti porttihilvissa, aukaisi hän pienen kammionsa oven ja astui ulos, toisessa kädessä lamppu, toisessa avainkimppu.

Hän nosti lampun ratsastajan kasvojen tasalle ja lausui:

— Armollinen herra, tekö siinä todellakin olette?

— Miksi niin kysyt?

— Teidän haamunne on usein ilvehtinyt kanssani viime öinä, herra. Olen kuullut kolkutettavan porttia, ja kun olen aukaissut, on aivan kuin te olisitte ratsastanut sisään, mutta aamulla ette ollut linnassa.

— Sinä olet vanha, heikkonäköinen ja taikauskoinen. Siitä johtuvat moiset näyt. Jää hyvästi, vanhus! Isäntäsi ei ole täst'edes enää häiritsevä yörauhaasi.

— Minun yörauhastani ei kannata puhua, mutta ollessani nuori, niinkuin te, sain kyllin unta, tämänkaltaisina öinä semminkin.

— Haudassa saat ennen pitkää nukkua tarpeeksi. Hyvästi, vanha uskollinen palvelija!

Sjövikin portti suljettiin viimeisen kerran viimeisen Drake-sukuisen isännän jälkeen.

Drake ratsasti edelleen Signildsburgia kohti, alussa hiljalleen, sitten ravakammin, sillä tuulen leyhyttelyä tuntui sateessa, ja hän ajatteli Algernon Sidneytä, jonka purjeita se jo ehkä pullisteli.

Matkalla hän pysähtyi ennenmainitun torpan luo, nouti Pekan sinne jättämän hevosen ja jatkoi ajoaan kuljettaen sitä suitsista, kunnes tuli Signildsburgin lehtikujaan. Siinä kytki hän hevoset puuhun ja aukaisi rautaportin, joka kahden taivaankantta kannattavan Atlas-patsaan välistä johti aukeaan linnanpihaan.

Vanha herraskartano uinaili levossa. Kaikkialla oli pimeätä ja hiljaista. Vain yhdestä ikkunasta tuikki valoa. Kahlekoirat, jotka yöksi tavallisesti laskettiin valloilleen, rupesivat äreästi haukkumaan ja lähestyivät uhaten yöllistä tulijaa, mutta huomattuaan tämän tuttavaksi vaikenivat ne ja ryömivät koppeihinsa.

Drake hiipi portaita ylös, kulki kepein, kuulumattomin askelin pitkän, pimeän eteisen läpi ja pysähtyi viimeisen oven luo. Hän haparoi pimeässä lukkoa, avasi oven hiljaa ja astui sisään.

Huonetta valaisi lamppu. Sisällä istui mustapukuinen nainen otsa painettuna ikkunaruuuun, kuunnellen sateen surunvoittoista rapinaa.

Hän säpsähti oven jysähtäessä kiinni, nousi ja kiinnitti tumman, säteilevän katseensa edessään seisovaan olentoon.

Samassa tuokiossa kuului linnanpihalta säännöllisin väliajoin uudistuvaa rämähtelyä. Tornikello ilmaisi lyönnillään puoliyön ajan.

— Puoliyön hetki! kuiskasi Drake ja tarttui tytön käteen. — Tule!

— Te olette täällä ... ja minähän rukoilin, ettette tulisi, lausui Maria Skytte ja astui vapisten taaksepäin.

— Vaikka olisit rukoillut minua polvillasi, olisin sittenkin tullut. Maria, minä rakastan sinua, ja sinun täytyy seurata minua jakamaan kohtaloni myrskyisellä merellä. Minä taistelin vast'ikään voittaakseni kuningattaren kruunun kutreillesi. Taistelu on menetetty: minä olen lainsuojaton; joka tuulahdus, joka painaa sadekuuroa tätä ikkunaa vastaan, tuo vainolaiseni lähemmäksi minua. Tule! Ei mitään epäröintiä! Minä tunnen sinut: sinä olet kaksoissieluni, ja jos naisellinen vaistososi hetkeksi on saanut voiton tarmokkaasta hengestäsi, niin minä tottelen vain sisäistä tahtoasi, kun nyt vannon, etten välitä pelostasi, että olen kuuro rukouksillesi, että sinun täytyy seurata minua, vienpä sinut sitten vaikka väkisin täältä.

Kustaa Drake tarttui Marian vyötäröön ja tahtoi nostaa hänet syliinsä.

Neiti Skytte riuhtaisi itsensä irti.

— Kuulkaa, sanoi hän, kun Drake jälleen lähenei häntä, — kuulkaa minua ja...

— Maria, sanasi ovat turhat. Minä tunnen sinut, minä olen katsonut sisimmälle sieluusi. Sinä rakastat minua...

— En, lausui Maria silmät säteilevinä, — minä en rakasta sinua...

— Valehtelet. Sinä rakastat minua, tahdot seurata minua, olet varustautunut tätä hetkeä varten. Miksi olisit täällä muuten, vaetetettuna, valvoen, odottaen? Teeskentely on meidän välillämme tarpeeton. Me

olemme määrättyt sulautumaan yhteen kuten sadepisarat tuolla ulkona...

— Anna minun puhua! Minä seuraan sinua ... minä olen valvonut ja odottanut seuratakseni sinua...

— Haa! huudahti Drake, sulki hänet syliinsä ja painoi tulisen suudelman hänen huulilleen.

— Niin, jatkoi Maria, — minä seuraan sinua, en rakkaudesta, vaan epätoivosta...

— Epätoivosta? No niin, epätoivo on luja rengas, mahtava side, joka kytkee lujasti toisiinsa kaksi epätoivossa ahertavaa sielua. He hakevat toisiansa, täyttääkseen toinen toisellaan oman tyhjyytensä...

— Niin on, sanoi Maria, — sieluni etsii sinun sieluasi, ja jos milloinkaan saatan toista rakastaa, niin olet sinä se, sillä sinä olet mieleiseni mies, Drake, minä olen tämän yön yksinäisinä hetkinä tukahduttanut sydämeni äänen ja pohtinut järjen vaa'alla, niinkuin koronkiskuri punnitsee ja laskee voittoa, ja tappiota. Olen itselleni sanonut, että jos jään tänne, niin jään vain riutumaan jokapäiväisten ihmisten pariin, viettäen verkkaan kuluvia päiviä, jotka kaikki ovat toistensa kaltaisia eivätkä yksitoikkoisuudellaan voi saada minua unohtamaan itseäni. Jos seuraan sinua...

— Niin voit taisteluissa ja myrskyissä unohtaa ja oppia rakastamaan sitä ainoata, joka on rakkautesi arvoinen, joka on niin varma sydäimestäsi, ettei hän viitsi edes kysyä, kuka hänen kilpailijansa on. Nytpä tunnen sinut taas, Maria, ihana immyt, seikkailijan uljas morsian!... Hevoset odottavat ulkona ... ja Scylla tahtoo levittää purjeensa yön tuuleen... Emme saa hukata silmänräpäystä...

Drake tarttui Marian käteen. He riensivät ulos. Drake heitti viittansa hänen hartioilleen, pani leveälierisen hattunsa hänen päähänsä suojellakseen häntä sateelta, vei hänet linnanpihan poikki, nosti hänet satulaan ... ja he laukkasivat pois rinnakkain.

Vasta kun he olivat päässeet Sjövikin herraskartanon ohi ja kun metsä, jonka läpi tie kulki hovin satamaan, oli heidän edessään, hiljensi Maria hevosensa kulkua. Hän hengähti syvään: hänen muistojensa tienoo oli nyt hänen takanansa, pimeä tuntemattomuus edessä. Hänen sielussaan alkoi herätä ajatuksia, jotka häntä itseänsäkin peloittivat ... mutta hän ei tahtonut horjua, ja hän kannusti hevostaan saavuttaakseen pikemmin sen päämaalin, jossa oli myöhäistä enää empiä.

Drake ratsasti ääneti hänen rinnallaan, kunnes he saapuivat lahden rantaan.

— Nyt ollaan perillä, sanoi hän voitonriemuisella äänellä, seisahduttaen hevosensa Marian viereen; ja samassa hän kiersi kätensä tytön uumille, aivan kuin viime hetkessä varmistuakseen siitä, että saalis oli tallella. — Tuuli kiihtyy, aallot ovat heränneet, luonnonvoimat auttavat meitä. Sano nyt hyvästit menneisyydelle! Sinulle alkaa uusi elämä, tyttöni ... seuraavassa tuokiossa keinut jo merellä.

Drake nosti pillin suulleen ja puhalsi merkin. Lahdelta kuului airojen loisketta, joka lähenemistensä lähenei.

— Kas niin, lemmikkini, — sanoi hän astuessaan alas satulasta ja taputti lempijuoksijansa kaulaa, — nyt sinä viimeisen kerran kannoit isäntääsi. Ole vapaana. Hyvästi!

Hän nakkasi suitset hevosen kaulaan, ja elukka, joka halusi talliin, hirtahti hiljaa, kääntyi ja katosi pimeään.

— Ohoi! Becker! kuului toisen luutnantin ääni rannalta.

— Täällä! vastasi Drake ja tarttui Marian käteen auttaaksensa hänet alas satulasta.

Mutta tuskin Drake oli tuntenut tämän käden vapisevan hänen kädessään, kun Maria äkkiä riistäytyi irti. Maria oli rannalla keskustelevien äänistä erottanut sen, jonka sointu tunkeutui syvälle hänen sydänjuuriinsa asti.

— Se on Aadolf! huudahti hän ja kouristi suonenvedontapaisesti suitsia.

— Niin on, vastasi Drake, — minä tahdoin valmistaa sinulle odottamattoman ilon ... sinä et ole yksin ... sinulla on lapsuuden ystävä, sukulainen...

Kaksi hahmoa lähenei nopeasti. Nämä olivat toinen luutnantti ja Aadolf Skytte. Maria pyörähdetti yht'äkkiä hevosensa, pieksi suitsilla sitä kaulaan, painoi kannukset sen kylkiin, hoputti sitä puoleksi tukahtuneella huudolla, ja ennenkuin Drake oli ymmärtänyt tämän liikkeen tarkoitusta, oli hän jo laukannut tiehensä.

Drake kuuli hänen hevosensa kavioiden kapseen: Maria oli jo kaukana, ennenkuin Drake vaistomaisesti kurotti kättänsä, pidättääksensä hänet pakenemasta.

— Becker, sanoi Aadolf Skytte ja astui hänen luokseen.

Drake seisoi liikkumatta ja katseli metsän pimeyteen.

— Kapteeni, sanoi toinen luutnantti, — teidän poissaollessanne on sattunut kaksi tapausta. Toinen, että tuuli on vahvenemassa, ja toinen, että piru kaiketi on vienyt kunnioitettavan... Mutta mikä teidän on? Olettehan paljain päin, ilman viittaa, mykkä ja liikkumaton kuin kuvapatsas. Oletteko ollut tappelussa? Tuoltahan kuuluu ikäänkuin hevosen juoksua...

— Perkele! mutisi Drake ja kääntyi nopeasti.

— Mitä on tapahtunut? kysyi Skytte. — Kuka täältä vast'ikään lähti pois?

— Eräs *nainen*, vastasi Drake katkeralla äänellä. — Lähtekää!

Drake astui kiireesti veneeseen. Hänen seuralaisensa eivät pimeään takia voineet nähdä hänen kasvojaan: jännittyneet lihakset, yhteenpuristetut huulet, julmasti rypistyneet kulmakarvat ja ryppyinen otsa, jonka ympärillä tukka liehui sotkuisena ja sateesta märkänä, tekivät ne hirvittävän näköisiksi.

Häntä ei kauhistuttanut niin paljon morsiamen äkillinen kadottaminen kuin se, että hän huomasi sallimuksen toistamiseen ihmeellisellä tavalla tekevän hänen aikeensa tyhjäksi juuri viime hetkessä. Aina siitä lähtien, kun hän oli lakannut uskomasta onnentähteensä, hän kuvitteli kohtalonsa näkymättömäksi, ylikuonnolliseksi vastustajaksi, jota vastaan taistellessaan hän tunsu samaa hyytävää, ytimiä puistattavaa mielihyvää kuin kamppaillessaan merellä hirmumyrskyn kourissa.

Drake ei ollut mikään terävä metafysiikko, eikä hän liioin vaivannut päätänsä sovittaakseen yhteen tämän ajatustapansa ja uskonsa välttämättömään kohtaloon, jota vastaan oli turha taistella.

— Johtakoon tämä hämärä voima tapausten kulkua, niinkuin se johtaa maapallon kiertoa avaruudessa, tuulien lentoa, aallokon käyntiä, liekkien leiskuvia liikkeitä. Olkoon sillä kädessään niin yksityisten kuin kansojen onnen ja turmion avaimet! Aivojeni syitä hallitsee oma henkeni: se on valtiasta omassa maailmassaan. Minä panen voiman voimaa, hengen henkeä vastaan, ja jos sorrunkin, niin voinhan ainakin ivata.

Tätä ajatellessaan hän nosti jälleen päänsä pystyyn. Veneen viiltäessä vettä soutajain tasaisten tempausten voimasta hän katseli ylös ajelehtiviin pilviin, ja kun loistava Aldebaran, hänen horoskoopkinsa päätähti, pilkisteli niiden lomista, nosti hän kätensä taivasta kohti, ja hänen rintaansa paisutti se ajatus, että hänen kohtalonsa, muodostukseen se millaiseksi hyvänsä, oli kuitenkin otettu tuuminnan alaiseksi maailmankoneistoa rakennettaessa, ja että se ajan alusta oli ollut taivaan loistaviin hieroglyfeihin merkittynä.

— Kapteeni, sanoi nyt toinen luutnantti, — teidän poissaollessanne on laivassa sattunut ikävä tapaus. Ruys vanhuksemme on kadonnut...

— Kadonnut? huudahti Drake.

— Niin, niin, ei tyyten kadonnut. Hän on kyllä olemassa, mutta luultavasti meren pohjassa.

Toinen luutnantti kertoi sitten kaiken, mikä oli yhteydessä Ruysin katoamisen kanssa, muistipa vielä terveisetkin, jotka Ruys käski lausua Drakelle.

Tämä kuunteli ääneti. Luutnantin lopetettua kertomuksensa vene laski Scyllan kylkeen. Tultuaan kannelle Drake käski heti nostaa ankkurin.

Alapurje nostettiin. Drake, joka paremmin kuin kukaan hänen miehistöstään tunsu karit ja luodot tällä kohden rannikkoa, pysyi itse ruorissa, kunnes Scylla pääsi ulos saaristosta.

Päivän valjetessa hän kutsui Feliksin ja vanhan Parkerin luokseen. Edellinen nimitettiin ensimmäiseksi päällysmieheksi, jälkimmäinen toiseksi.

Tuuli oli lounaasta ja vahveni aamupuoleen. Drake nostatti kaikki purjeet. Aamu-usva lepäsi vielä selällä, mutta hälväni hälvemistään auringonnousun lähetessä, ja ympäröi viimein keveänä auterena taivaanranta.

Drake asteli vaieten edestakaisin kannella. Kastepisarot kiilsivät hänen viiksissään, hän vilkaisi tuontuostakin tutkivasti taivaanrantaan.

— Me olemme menettäneet aikaa, sanoi Feliks Skyttelle. — Kun taivaanranta selkenee, näemme varmaankin siellä jotakin.

Hän osoitti erästä kohtaa tuulen alla Scyllan perähangan puolella.

Tämä luulo toteutui. Sikäli kuin sumujuova pohjoisessa hälveni, tulivat purjeen rajapiirteet sumun keskeltä selvemmin näkyviin.

— Se ohjaa samaa suuntaa kuin mekin, kapteeni, huomautti Parker.

— Algernon Sidney! sanoi Drake itsekseen. Hän käski heti ohjata suoraan sivutuuleen. Kun tämä manööveri oli toimitettu, seiso i hän kauan laivan perässä ruorimiehen rinnalla ja silmäili milloin purjetta pohjoisessa, milloin viiriä ja keulamärssypurjeen reunusköyttä tuulen puolella.

— Kapteeni, sanoi Feliks lähestyen häntä, — luulen, että saamme tapella...

— Niinkö luulette? keskeytti Drake hänet lyhyesti.

— Niin juuri, jos tuo vain on Algernon Sidney...

— Saadaan nähdä... Onko teillä muuta sanottavaa?

— Tahdon vain ilmoittaa, että miehistö on nyreissään ja alakuloinen. Niinpä Parker- ja Sullivan-vanhuksetkin, joiden kesken vast'ikään jaoin kunnioitettavan, ikimenneen Ruys-ystävämme jälkeensä jääneen omaisuuden vainajan suullisen...

Drake teki kärsimättömyyttä ilmaisevan liikkeen. Ligelius käsitti sen, poistui ja meni vihellellä iloista laulunpätkää Skytten luo kertoakseen hänelle pian alkavasta verisestä ottelusta. Mutta samassa Drake viittasi istuimeltaan, joksi hän oli valinnut kanuunan, Skytteä luokseen ja sanoi puoleksi kuuluvalla, levollisella äänellä tälle:

— Meitä ajetaan takaa. Laiva, jonka tuolla näette, on Algernon Sidney, hollantilaisen Vanloon priki.

— Vanloon?

— Niin, minä olen teille jo sanonut, millaiseen suhteeseen tuo mies minuun nähden on asettunut.

— Mutta mitä Vanloolla on teidän kanssanne tekemistä? Olihan hän ystävänne ja pitkin koko viime talvea melkein jokapäiväinen vieras talossanne?

— Hän on paljastanut oikean karvansa ja näyttänyt minulle verivihollisen naamaa ... mutta hänen syytensä ja vaikutteitansa en tiedä. Varokoon hän itseään! Pelin loppu riippuu sotaonnesta, ja onneton hän, jos onni kääntyy minun edukseni!

— Mutta miksi ette pysähdy ja ryhdy julkitaisteluun? lausui Aadolf kiivaasti. — Konna olisi kuritettava. Eihän voimamme ole sanottavasti pienempi kuin hänen, vaan mahdollisesti aivan yhtä suuri. Odottakaamme häntä!

— Toivomukseenne on oman mielihaluni mukainen; mutta oletteko unohtanut, minkä päämäärän puolesta olemme päättäneet elää ja vaikuttaa? Pitäisikö meidän, ellei pakko vaadi, uhrata vähäiset voimamme taisteluun, josta — jos sen voittaisimme — emme muuta hyötyisi, kuin että yksityinen vääräys olisi tullut kostetuksi?

— Ei, sanoi Skytte ja puristi Draken kättä, — te olette oikeassa.

Drake nousi paikaltaan ja meni toiselle puolelle kantta, antoi käskyjä, keskusteli miehistön kanssa ja mitteli aina tuontuostakin Scyllan ja vainoojan välimatkaa.

— Parker, sanoi hän, — varoita ruorimiestä ja katso, että mastot pitävät yhtä tuon kanssa! Luutnantti, käskekää tiukata harusköysiä ja partuunoita!... Ystäväiseni, jatkoi hän Skyttelle, — pakko, josta meillä oli puhetta, voi kohdata meitä. Scylla on oiva laituuleen menijä, mutta niin kauan kuin tuuli ei ole tämän navakampi, vetää tuo kyllä sille vertoja.

Välimatka pieneni huomattavasti aamupäivällä. Tuuli oli epätasainen ja ajoittain niin heikko, että tuskin pullisti purjeet. Tehtiin se havainto, että vainolainen sellaisella tuulella purjehti paremmin kuin Scylla.

Drake oli vaitelias ja umpimielinen. Skytten kysymyksiin hän vastasi vain lyhyesti.

Scyllan liikkeitä keventääkseen hän käski siirtää ankkurit kauemmaksi perään ja muutella painolastia.

Se vaikutti jonkin verran. Seuraavana tuntina Scylla piti paremmin puolensa ja välimatka pysyi muuttumattomana. Kumminkin pantiin hinausköydet kuntoon sen todennäköisen tapauksen varalta, että tuuli tyyntyisi.

Väestön mieliala oli, niinkuin Ligelius oli huomauttanut, myrtynyt ja alakuloinen. Draken katse osui sattumalta mieheen, joka ristissä käsin nojasi varppeisiin ja katseli häntä uhmailevin silmin joka kerta kun hän kulki ohi.

Drake pysähtyi äkkiä hänen eteensä.

— Kisko ylös tuo touvi, käski hän.

Mies ei hievahtanut paikaltaan.

— Pian!

— Kapteeni, sanoi hän, — minä olen ottanut pestin kauppalaivaan, mutta en kaappariin, tai mikä tämä on. Minulla ei ole teidän kanssanne mitään tekemistä. Päällysmieheni oli Sakari Jansen.

Useita laivueen miehiä seiso i lähellä kuunnellen keskustelua. Drake näki tarpeelliseksi antaa varoituksen. Hän vetäisi vyöstä pistolin ja ampui miestä otsaan.

Vaikutus, jonka tämä teki miehistöön, edisti suuresti mieskuria. Ei tunnettu vielä tarpeeksi uutta päällikköä, mutta hänen kylmä käytöksensä ja suuri perehtymyksensä meritoimiin olivat jo vaikuttaneet, ja enemmistö oli sitäpaitsi tottunut kaapparin uraan ja verenvuodatukseseen.

— Se oli välttämätöntä, sanoi Drake Skyttelle astuessaan tämän rinnalla peremmälle. — Vainotulla laivalla täytyy lainkäytön olla lyhyttä.

— Oikein, lausui Sullivan miehille, jotka olivat kokoontuneet ruumiin ympärille heittääkseen sen mereen. — Tämä Becker muistuttaa minua kapteeni Laurentista ... lyhyt oli hänelläkin laki, ukolla aikanaan. Oletteko kuulleet kerrottavan kapteeni Laurentista, pojat? Hän oli urhein mies, mikä konsanaan on kantta polkenut, ja hänen vertaistansa ei tule enää maailmaan. Minä purjehdin hänen johdolla kerran, kun kaksi espanjalaista kaleeria, kumpikin 60-kanuunaiset, karkasi hänen kimppuunsa. Mitäs luulette hänen tehneen? Hän pani miehen, iloisen ja ylen vallattoman saakelin, semmoisen kuin tämä Feliks, palava sytytin kädessä ruutisäiliön ääreen, käski hänen ensi viittauksesta räjähdyttää meidät ilmaan, ja sanoi meille: "Nyt purjehdimme molempien laivojen välistä ja panemme tulikidat pärskymään oikealle ja vasemmalle!" Ja tuskin oli tämä sanottu, kun se jo oli tehty. Espanjalaiset eivät odottaneet niin uskaliasta temppua, ja käsikivääriemme tuli tuhosi heidät niin pahoin, että he menivät aivan tainnoksiin. [Tämä Laurentin urotyö on kerrottu Raynalin teoksessa "Histoire des deux Indes".] Me pääsimme karkuun ja ryöstimme tuntia myöhemmin espanjalaisen hopealaivan puhtaaksi, aivan heidän nenänsä edestä, eivätkä he yrittäneetkään apuun.

Puolipäivän aikaan tuuli kääntyi niin äkkiä, että Scylla hetkeksi menetti vauhtinsa. Samoin kävi Algernon Sidneyyn, mutta niin pian kuin tämä sai purjeensa ahdetuksi toisinpäin, lähti se puhkaisemaan parempaa vauhtia, ja välimatka pieneni taas muutamalla kaapelinmitalla.

Drake kutsutti miehet laivan takakannelle.

— Toverit, lausui hän kuuluvalla äänellä, — alus, joka ajaa meitä takaa, on juuri sama, jonka veneille annoimme muistomerkkin ollessamme Vermdön luona. Se pyrkii tappeluun kanssamme, se haluaa kostaa. Minä tunnen teitä vielä vähän, mutta olen vakuutettu siitä, että olette sotakelpoista väkeä. Kuinka moni teistä on nähnyt ruudinsavua ennen? Kaikki he menkööt vasemmalle puolelle!

Koko miehistö, Parker ja Sullivan etunenässä, siirtyi vasemmalle puolelle. Joukossa oli muutamia, jotka itse asiassa eivät koskaan olleet tapelleet, mutta nämä häpesivät tunnustaa sitä ja seurasivat tovereita. Feliks, joka seiso i Draken sivulla, otti huilunsa ja puhalsi marssin johteeksi muutamia juoksutuksia.

— Hyvä! huudahti Drake. — Nyt takaisin oikealle puolelle kaikki ne, jotka ovat hyvillään siitä, että saavat tapella! Toiset jäävät paikoilleen.

Taas kulki joka mies kannen poikki ja taas viritti Feliks muutamia huilunsäveliä marssin johteeksi.

Draken poskille nousi vieno puna, ja hänen silmänsä loistivat.

— Miehet, sanoi hän, — hyvä on. Kansi selväksi taistelun varalle! Käsikiväärit esiin ja ladatkaa kanuunat!

Käskey otettiin vastaan raikuvien hurraahuudoin. Synkeä mieliala oli haihtunut.

— Tästä alkaa tulla hyvä, sanoi Ligelius Skyttelle. — Te haette aseita, sallikaa minun tarjota teille niitä omasta varastostani.

Ligelius ojensi Skyttelle pistolinsa.

— Entä te itse? lausui Aadolf.

— Minulla on muita aseita, joita käytän juhlatilaisuuksissa. Nyt lähden paneutumaan sotisopaan.

Ligelius heitti nutun päältäään, veti ylleen vanhan ylioppilastakin, joka uskollisesti oli seurannut häntä aina Upsalan ajoilta asti, ja pisti vyöhön kaksi pistolia, joita hänen kasvatusveljensä bukanierien parissa oli käyttänyt. Siinä oli hänen n.s. sotisopansa.

Senjälkeen hän kuljeskeli kannella ja piti silmällä, että kaikki pantiin tappelun varalta tarpeenmukaiseen kuntoon.

Mutta kun tuuli taas oli kääntynyt, muuttui se hetki hetkeltä yhä tasaisemmaksi ja vahveni sitä mukaa. Scyllan purjeita pullisteli taas navakka vihuri. Mustia pilviä nousi lounaiselle taivaanrannalle, auringon loiste kävi vaaleankellertäväksi, vedenpinta musteni, eikä aikaakaan, niin se kuohuili jo vaahtoharjaisina mahtavina aaltoina: myrsky näytti olevan tulossa. Drake, joka Skytten ja Ligeliuksen seurassa oli asettunut laivan perään ja sillä välin, kun miehistö yhä vain puuhasi kaikkea kuntoon tappelun varalta, oli pitänyt silmällä vastustajaa, näki, että tämä nyt antoi kääriä kokoon muutamia yläpurjeitaan. Halveksiva hymy karehti hänen huulillaan. Parker-vanhus astui esiin ja kysyi, luuliko kapteeni Scyllan voivan kantaa moista purjeiden paljoutta. Drake vastasi kysymykseen käskemällä vain pingoittaa purjeita tiukemmalle. Scylla kiiti nuolena eteenpäin, vaahto pärskyili taavetissa, hyökylaineita hulvahteli keularyntään ja nostopalkkien yli.

Ennen iltahämärää oli Algernon Sidneyyn purje vajonnut taivaanrannan taa. Drake, joka siitä asti, kun astui laivaan, ei ollut nauttinut lepoa, poistui nyt kannelta, heittäytyi peräkajuutan sohvalle ja nukkui. Puoliyön aikaan hän heräsi, käväisi kerran kannen päästä toiseen, tarkasti koiranvahtia ja meni taas peräkajuuttaan, mukanaan Skytte, joka samoin kuin Ligeliuskin oli tähän asti ollut ylhäällä. Tuuli ja aallokko kiihtyi, muuttumatta silti oikeaksi myrskyksi, ja Scylla pyyhki myötäistä, koko purjejoukko navakan tuulen puskettavana.

Skytte paneutui peräkajuutan toiselle sohvalle, mutta ei voinut nukkua. Hänen korvissaan soi aaltojen pauhina ja syvä huokailun kaltainen ääni, joka vahvassa merenkäynnissä säännöllisin väliajoin lähtee luonnonvoimien kanssa taistelevan laivan saumoista. Äskeisten tapausten kuvat yhtyivät hänen sielussaan ajatuksiin siitä, mitä tuleman piti, mutta kaikki vain tolkuttomassa hämmingissä, kunnes hän tunsu unenhorron raukaisevan jäsenensä ja vaipui torkuksiin.

Tällaisen tilan jatkuessa hän kuuli raskasta huokailua, tukahdutettuja ahdistuksen huutoja ... hän säpsähti ja heräsi taas täyteen tajuntaan. Kajuutta oli pimeä. Hän kuuli Draken nousevan makuusijaltaan, hapuilevan hyllyä, missä tulukset olivat, ja iskevän tulta.

— Kuinka jaksatte? kysyi Aadolf, kun hän Draken sytyttämän lampun valossa oli tarkastanut hänen velttoja, aavemaisia kasvopiiirteitään.

— Minä nukuin rauhattomasti, vastasi tämä.

— Lienette nähnyt unta...

— En.

— Te vapiset, Drake, olette sairas.

— Joutavia... Minä en ole koskaan sairas ... vertani vain hyytää ... yö on kylmä... Maatkaa te, Skytte!

Drake kääri kauhtanan ympärilleen, otti kirjan käteensä ja istuutui lukemaan.

Mutta muutaman minuutin päästä hän heitti pois kirjan, nousi, joi pikarillisen viiniä ja lähti kajuutasta.

Tuuli vielä yhtä kovasti, kun Aadolf päivännousun aikaan ilmaantui kannelle. Taivaanranta oli kirkas, purjetta ei näkynyt pohjoisessa, Scylla oli päässyt vainolaisesta kauas edelle. Mutta edessä tuulen päällä häämötti purje, jonka muoto ilmaisi sen hollantilaiseen kauppalaivaan kuuluvaksi. Se purjehti samaa laitatuulta kuin Scylla, ja sen rajapiirteet alkoivat yhä selvemmin näkyä siintävää taivaanrantaa vastaan.

Tuskin oli Draken silmä keksinyt purjeen, kun hän viittasi Feliksiä syrjään.

Scyllan suunta pantiin heti kauppalaivaa kohti ja Portugalin lippu nostettiin tankoon.

— Minkävuoksi te tuon lipun nostatte? kysyi Skytte tullen Draken luo.

— Minkäpä sitten valitsisimme? Emmehän vielä ole päättäneet oman lipun hankkimisesta valtiolaivallemme, vastasi Drake olkapäitään kohauttaen.

— Mutta kumminkin, mikä on tarkoituksenne?

— Laiva, jonka tuolla näette, kulkee Hollannin lipun suojassa. Hauskaa on vainotusta ruveta itse vainoojaksi.

— Aiotteko hyökätä sen kimppuun?

— Aion. Oletteko ehkä unohtanut sopimuksemme? Vai onko teillä jotakin sitä vastaan, että hollantilaiset saavat kartuttaa sotarahastoamme, kun nyt lähdemme vapauttamaan Delawaren luona olevia kansalaisiamme heidän ikeestään.

Drake lausui tämän ivansekaisella äänellä, mutta Aadolfin korva ei sitä erottanut.

— Ei mikään lippu, jatkoi hän, — voi elävämmin muistuttaa näitä kaupustelevia, hidasluntoisia rosvoja, näitä aikamme foinikialaisia siitä, että on olemassa kansa, jonka onnettomuutta he käyttivät hyväkseen varastaakseen sen suuruuden, ja joka senvuoksi himoitsee kosta. Rauha on paperilla olemassa Portugalin ja Hollannin välillä, mutta itse asiassa jatkuu sota yhtä tuimasti kuin konsanaan, ja missä ikänä heidän lippunsa kohtaavat toisensa merellä, pakotetaan toinen ikipäiviksi väistymään toisen tieltä. Te saatte nähdä, että Mynher [Mynher (hollanninkieltä) = herra; leikillinen hollantilaisten nimitys. Suom.] vallan hyvin ymmärtää aikeemme, kun levitämme Portugalin värit liehumaan. Sehän purjehtii kuin taklattu vesikauha, mutta saatuaan meidät oikein näkyviinsä se nostaa kaikki mitä purjetta lienee, siinä turhassa toivossa, että sen onnistuisi päästä pakoon.

Puheen keskeytti tähytäjän huuto, hän oli nähnyt veneen keulanpuolella tuulen alla. Aallon harjalla nähtiin vähäinen vene ja siinä mies, joka rukoilevana kurotti käsiänsä prikiä kohden. Oikeaan aikaan singahdutti Feliks varmallalla kädellä köyden miehelle; mies tarttui siihen, oli seuraavassa silmänräpäyksessä prikin vieressä ja kiipesi, veneen keikahtaessa kumoon, ylös kannelle.

Miehistö kerääntyi tuntemattoman tulokkaan ympärille. Tämä oli hento, puolialaston mies, jolla oli keltaisenruskea iho ja pitkä, jouhimainen tukka. Hän vilkaisi ympärillä oleviin ja huomattuaan Draken ja Skytten, jotka puvuiltaan erosivat muista, heittäytyi heidän eteensä polvilleen ja painoi heidän kätensä otsaansa vastaan.

— Hän on hollantilainen orja, Jaavan alkuasukkaita, lausui Parker, — sen näen hänen naamataulustaan.

— Nouse, sanoi Drake hollanninkielellä. — Kuka olet ja mistä tulet?

Puhuteltu nousi seisaalleen, loi hurjan katseen vainottuun kauppalaivaan ja vastasi samalla kielellä:

— Minä tulen tuosta.

— Oletko karannut?

— En, minut heitettiin viime yönä mereen.

— Selitä tarkemmin!

— Herra, katsokaa selkääni ja hartioitani ja sanokaa, eikö minulla ollut syytä tehdä niinkuin tein!

Jaavalainen osoitti sormellaan ruumiinsa paljastettuja osia. Hänen selkänsä ja hartiansa olivat täynnä hirmuisia haavoja.

— Näin he ovat minua rääkänneet, jatkoi hän. — He ruoskivat minua ja hieroivat haavoihini hiekkaa...

— Ja miksi he niin tekivät? kysyi Skytte kiivaasti.

— Herra, älkää vihastuko minuun! Minä olin heidän orjansa ja ilveilijänsä. Kun oli tyven ja valkoihoisilla, teidän kaltaisillanne, ei ollut muuta tehtävää kuin juoda tulivettänsä ja poltella tupakkaa purjeen katveessa, niin oli tapani tanssia heidän edessään ja vääntää kasvojani ja lyödä rumpua tai puhaltaa huilua. He olivat silloin tyytyväisiä, nauroivat minulle ja potkaisivat minua ainoastaan silloin tällöin. He olivat ostaneet minut sitä varten, että huvittaisin heitä sillä tavalla; minä olin heidän orjansa ja olen pakosta seurannut heitä kauan. — Mutta minulla oli ystävä mukanani, uskollinen ystävä, joka muistutti minulle niitä aikoja, jolloin ihmiskauppias ei ollut vielä ottanut minua kiinni, vaan jolloin vapaana ja onnellisena kuljeskelin saareni metsissä, vaimoni ja lasteni kanssa ... se ystävä oli koirani. Mutta ystävä kuoli kaksi päivää sitten, he tappoivat hänet minun nähteni; silloin minä suutuin enkä tahtonut enää tanssia heidän huvikseen. He löivät minua kovasti nuoranpätkällä, mutta minä en

kumminkaan tanssinut. Sitten he sitoivat minut ja ruoskivat, mutta minä en tanssinut sittenkään. Sitten he sitoivat minut uudestaan ja hieroivat raadeltua selkääni painolastihiekalla, mutta minä en tuntenut sitä, sillä isieni Jumala otti minulta pois tunnon ja tajunnan ... mutta tanssimaan he eivät minua saaneet.

— Konnat! huudahti Skytte.

— Minä halusin kuolla, mutta halusin myöskin kostaa, jatkoi jaavalainen, ja hänen verestävät silmänsä kääntyivät vielä kerran hollantilaiseen kauppalaivaan. — Minä kätkin poran vaatteisiini ja viime yönä hiivin köliruumaan ja aloin porata reikiä. Mutta useimmat herroistani olivat valveilla, sillä tuuli yhtä kovasti kuin nytkin. He keksivät minut, vetivät minut kannelle ja viskasivat mereen. Mutta sen sijaan että olisin mennyt pohjaan, niinkuin he luulivat, minä istuin peräholvin alla, pitäen kiinni sorkkiköydestä. Sitten kiipesin ylös ja leikkasin poikki kiinnitysköydet toisesta loorinkiveneestä, niin että se loiskahti veteen, ja hyppäsin itse jäljestä ja uin veneeseen. Päivän valjetessa näin teidän laivanne ... ja nyt olen luonanne. Tehkää minulle mitä tahdotte. Mutta minun on jano, kurkkuani kirveltää: antakaa minulle armosta vettä!

Eräs laivamies kiiruhti hakemaan sitä hänelle.

— Tämä mies on minun suojelukseni alainen, sanoi Drake kääntyen miehistön puoleen. — Kohdelkaa häntä hyvin... Skytte, mitä pidätte tästä?

— Sanon vain, vastasi tämä, — että jos ihmiset ovat Jumalan kuvia, niin Jumala on villipeto... Jaavan mies, me kostamme sinun puolestasi! Ajamme takaa sortajiasi, ja kun heidät saavutamme, niin saat näyttää, kuka heistä on julmin pyövelisi, ja minä hakkaan hänet palasiksi, niin että saat lauhduttaa kostoasi hänen veressään.

— Niin, vastasi jaavalainen ja painoi Skytten käden otsaansa.

— Nuo mahtavat olla vielä julmempia kuin punanahkaiset ihmissyöjät, virkahti Parker. — Olen minä ollut jos jossakin, mutta en vielä mokomaa ole nähnyt... Kun purjehdin kapteeni Rameaun johdolla, hänen, joka lähinnä Laurentia oli urhein mies merirosvojen joukossa, oli meillä tapana leikitellä katolisten pappien kanssa, jotka saimme käsiimme, niinkuin kissa leikkii hiirellä. Kun olimme siepanneet tuommoisen espanjalaisen papin, niin kumarsimme hänen edessään, ja kapteeni vei hänet kajuuttaansa, jossa oli pöytä omenilla ja muilla herkuilla katettuna. Ja kun pappi oli syönyt, sanoi kapteeni: "Viimeinen laji on liharuokaa; se tulee heti kohta valmiiksi." Kokki, joka seisoi papin tuolin takana, listi häneltä samassa korvat, nämä paistettiin, suolattiin ja pippuroitiin, ja pappi pakotettiin pistoli otsalla syömään ne. Tosin tämä oli kovaa, mutta niinpä huomattakoonkin, että se tapahtui Jumalan ja uskonnon kunniaksi, ja sitäpaitsi ovat kaikki espanjalaiset papit mitä julmimpia petoja: he polttavat omia maanmiehiään hiljaisella tulella, kun nämä eivät tahdo olla kirottuja katolilaisia, ja he usuttavat verikoiria punaihoisten villien kimppuun.

Tämä tapaus oli Drakelle mieleen, sillä se teki, mitä hänen omat todistuksensa kukaties eivät olisi tehneet: tukahdutti kaikki Skytten arvelut hankkeissa olevan yrityksen siveellisestä arvosta.

Syödessä kestettiin miehistöä kahta runsaammalla paloviinamäärällä kuin ennen. Drake, Skytte, Ligelius ja Parker kokoontuivat, takaa-ajon yhä jatkuessa, peräkajuuttaan aamiaispöydän ympärille, eikä täälläkään viinanjumalan nesteitä säästellen nautittu. Ligelius oli vähällä juoda kumoon vanhan Parkerin, joka ehtimiseen täytti ruukusta pikarinsa katajanmarjaviinalla, edellisen nauttiessa jalompia nesteitä; mutta Draken selvästi ymmärrettävä katse pidätti ensimmäistä luutnanttia panemasta toisen luutnantin kukistamisyritystensä toimeen. Nyt ei ollut hurjastelujen aika. Scylla läheni joka hetki hidaskulkuista hollantilaista, ja Parkeria tarvittiin omalla paikallaan.

Puolentoista tunnin ajon jälkeen olivat molemmat laivat toisiansa niin lähellä, että saattoivat laskea toistensa kanuunat. Hollantilainen laiva oli joltisenkin iso Itä-Intian purjehtija ja sellaisena täydellisesti asestettu. Kaikki kauppalaivat, lukuunottamatta pienempiä rannikkolaivoja, oli tänä rauhattomana aikana, kun merenkulkijakansat pitivät alituista riitaa toistensa kanssa ja kaapparit ja rosvot tekivät kaikki isommat vedet vaaranalaisiksi, varustettu torjumaan väkivaltaa väkivallalla.

Puheenaoleva Itä-Intian laiva oli lähtenyt hollantilaisesta satamasta lastinaan siirtomaatavaroita, joita se oli purkanut Itämeren suurimmissa satamissa, ja oli nyt hampullastissa, raha-arkku täpöisen täynnä, matkalla Bataviaan.

Drake oli otaksunut, että hollantilainen alkaisi epäillä heti Portugalin lipun tultua sen näkyviin. Niin kävikin. Se nosti kaikki purjeensa, ei kuitenkaan päästäkseen pakoon, vaan saadakseen aikaa varustautua taisteluun.

Hollantilainen ei näet aavistanut joutuvansa moiseen seikkailuun Itämeren rauhallisilla kulkuvesillä.

Oli tosin takavuosina kuultu merirosvouksista valitettavan sielläkin, mutta moiset valitukset olivat harvinaisia, ja merenkulkijoiden ainoana pelkona, varsinkin heidän purjehtiessaan itärannikkoa pitkin, olivat rannikkojen asukkaat, jotka usein öisin virittivät rantakallioille tulia ja koettivat viekoitella purjehtijoita perikatoon. Jos nämä menivät ansaan ja laskivat rantaan, karkasivat miehet nälkäisinä korppikotkina laivojen kimppuun.

Portugalin lippu sai Itä-Intian laivan pelkäämään turvallisuuttaan, ja kun hämäräperäinen purjehtija piti suoraa suuntaa sitä kohden, ei sen aikeista ollut enää epäilyäkään.

Kun molempien laivojen väliä oli vain neljä tahi viisi kaapelinmittaa, näki Scyllan miehistö, kuinka Itä-Intian laiva aukaisi kanuuna-aukot ja nosti Hollannin lipun isonmaston huippuun.

Scyllassa oli kaikki valmiina taistelua ja valtausta varten. Miehet olivat varustautuneet kaikilla pelihuoneesta löytämillään aseilla. Useimmat seisoivat tuulen alapuolella ladattujen kanuunojen vieressä, pistolit vyössä, käsikiväärit, keihäät tahi valtauskirveet edessään kuulapiteiden vieressä tahi laita vastaan pystyssä. Toisilla oli valtaushaavat valmiina. Toiset taasen, niin monta kuin manööveriin tarvittiin, seisoivat ahtimien ja kuristimien ääressä. Kaikki odottivat valppaina merkkipillin ääntä hyökätäkseen valtaukseseen.

Drake seisoi komentosillalla ja hänen vieressään Skytte. Seikkailuhalu ja runsaan saaliin toivo virittivät miehistössä sotaista mieltä, mutta kukaan ei ollut niin kiihkeä kuin nuori Skytte. Hänen sisäänpainuneet silmänsä leimusivat; hänen kätensä, joka piteli teräväksi hiottua miekkaa, vapisi malttamattomuudesta. Jaavalainen pysytteli hänen rinnallaan.

Scylla nousi tuuleen hyökätäkseen vastustajansa kimppuun tuulenpuolelta. Kahden kaapelinmitan päässä jymähtivät ensimmäiset laukaukset. Ne tulivat hollantilaisen takakanuunoista ja katkaisivat Scyllan etumaston tuulenalaisen vantin. Scyllan miehistö vastasi tervehdykseen hurraahuudolla, jaavalainen juoksi ylös reelingille ja ilmaisi hollantilaiselle läsnäolonsa hurjilla, uhkaavilla huudoilla ja eleillä.

Muutamassa tuokiassa oli Scylla saavuttanut vastustajan. Kaapelinmitan päässä se ampui täydeltä laidalta vasemmanpuolisilla kanuunoillaan, ja sillä aikaa kun tuuli painalsi koko savupilven hollantilaisen päälle, teki Scylla reippaan käänteen ja laski, käsikivääriltä tuiskuttaen, tuulen mukana sitä kohti ryhtyäkseen valtaukseseen. Hollantilainen ampui ja ohjasi sukkelasti takaperin päästäkseen Scyllaan nähden looringille, sitten se aikoi kääntää vastatuuleen kulkeakseen ohi peränpuolelta ja pyyhkäistäkseen sen kantta pitkinpäin vasemmanpuolisilla kanuunoillaan.

Savupilvi esti kumminkin hollantilaista ratkaisevana hetkenä näkemästä vihollisen uutta asemaa, ja kun se kääntyi, iskivät molemmat kokkapuut toisiinsa. Draken merkkipilli kimahti, ja väkensä etunenässä hän laskeutui miekka kädessä ja pistoli hampaissa itäintialaisen laivan kannelle.

Ennenkuin tämän miehistö, joka enimmäkseen vielä seisojien luona tai oli ohjausmanööveriä toimeenpanemassa, ehti syöksyä rohkeata hyökkäystä vastaan, oli etukansi täynnä vihollisia. Yllätys oli mahdollisimman nopea, ja sitä seurasi hurja hyökkäys keihäillä ja valtauskirveillä, jotka pyyhkäisivät tieltään keskellä laivaa seisovat hajanaiset joukot. Jotkut yrittivät suunnata kanuunat etukantta kohden, mutta heidät hakattiin maahan tai ajettiin peräkannelle, mihin suurin osa hollantilaisista nyt oli kokoontunut ja koetti pidättää merirosvoja käsikiväärituloella, joka haavoitti näistä muutamia.

Mutta Scyllan miehistöä ei pidättänyt mikään: ensimenestyksestä rohkaistuneena tunkeutui se, pelottomat johtajat etukynnessä, peräkantta kohden. Luoti oli riipaissut Skytten vasempaa olkaa, mutta hän hyökkäsi ensimmäisenä vihollisjoukon keskelle: hänen verensä tuntui kuohuvan kuin laavavirta. Eräs laivamies, joka oli kohottanut kangen lyödäkseen häntä päähän, kaatui, ennenkuin oli ehtinyt aiettansa toteuttaa; samassa tuokiassa tunsikin Skytte kylmän pistolinsuun koskettavan niin rajusti huuliansa, että niistä pursui verta, mutta ennenkuin pistoli ehdittiin laukaista, oli Feliks ampunut hätyyttäjän, ja tämän luoti viisti läheltä Skytten korvaa. Hollantilaiset peräytyivät hurjasti ryntäävän sissijoukon tieltä: muutamit taistelivat vielä, toiset heittivät jo aseensa.

— Tuossa, tuossa! huusi jaavalainen, joka oli seurannut Skytten jäljissä ja syöksyi nyt kuin raivostunut tiikeri pitkäkasvuista, punapartaista hollantilaista kohti, joka valtauskirves koholla vetäytyi taapäin ruoriratasta kohti, — kosta tuolle! Hänet on hakattava kappaleiksi!

— Kummitteletko, orja! kähisi tämä hampaidensa välitse, suuntasi iskun jaavalaista kohti, kaatoi hänet maahan murskatuun päin ja suistui itsekin samassa, Skytten miekan iskemänä, orjan ruumiin päälle, vuodattaen verensä hänen vereensä.

Murhaaminen jatkui vielä vastarinnan tauottua, kunnes Drake ja Feliks vihdoinkin panivat sille rajan. Suurin osa Itä-Intian laivan miehistöä oli kaatunut tai haavoitettu; edellisten joukossa olivat kapteeni ja

perämiehet. Jäljelle jääneet antautuivat voittajien armoille.

Merirosvoilla oli saalis varmasti hallussaan. Sodanmelske oli tauonnut, murhanhalu tyydytetty, ja verisellä kannella kieriskeleväin haavoitettujen valitushuudot alkoivat nyt herättää inhimillisempiä tunteita. Tappelun vielä jatkuessa takakannella oli Itä-Intian laivan kirurgi, laiha, kaljupäinen ukko, kömpinyt ylös isosta luukusta ja alkanut erään laivapojan avulla kantaa haavoitettuja alas. Drake antoi nyt muutamia sitomataitoon perehtyneitä miehiään tohtorille avustajiksi, mutta selitti tälle, ettei nyt ollut aikaa leikellä pois jäseniä, vaan että pahasti haavoittuneet, jotka eivät voineet suoriutua tavallisella kääreellä, heitettäisiin mereen.

Tähän julmaan käskyyn Drake sai aiheen siitä, että hän oli taas huomannut Algernon Sidneyn purjeen taivaanrannalla.

— Se käsky jääköön teidän itsenne toimeenpantavaksi, vastasi vanha haavalääkäri halveksivasti, — minä hoidan haavoitettuja, jotka käsiini joutuvat, ja käytän työkalujani, missä tarpeelliseksi näen.

— Kuule sinä, vanha verenimijä, luunsahaaja ja lihannikertäjä, huusi Feliks vetäen Skytteä mukaansa haavoittuneita varten järjestettyyn laivaruumaan, — tänne kääre heti paikalla!... Tuossapa onkin yksi, pitkä kuin lokinuora. Hyvä on... Nuttu pois nyt, raivaaja! Minä sidon omin käsin haavanne. On toisia, jotka paremmin tarvitsevat tohtoria kuin te.

Ollessaan laivaruumassa Feliksin sitoessa hänen haavansa pelastui Aadolf näkemästä julmaa kohtausta kannella, kun kaatuneet, pyörtyneet ja pahasti haavoittuneet erotuksetta heitettiin mereen. Sillä välin Drake oli antanut osalle miehistään käskyn korjata niin pian kuin mahdollista pahimmat vammat Scyllan taklauksessa, jonka hollantilaisen viimeinen laukaisu oli melko pahasti turmellut; hän kannusti heidän intoaan osoittamalla pohjoisessa näkyvää purjetta, joka nopeasti läheni navakassa tuulessa.

Parkerin, Sullivanin ja muutamien muiden seuraamana hän riensi itse tutkimaan Itä-Intian laivan pohjia myöten. Ampumavarasto ei ollut sitä laatua, että se tällä kertaa, kun hetket olivat kalliit, olisi kiihoittanut hänen ryöstönhaluaan, mutta hollantilaisen kapteenin kajuutassa, johon hän ensin ohjasi askelensa, hän löysi haettavansa: raha-arkun. Hän antoi murtaa sen auki, ja vanha Sullivan, joka taitavasti aukaisi kannen, päästi mielihyvän huudon, kun leimatun metallin loiste kohtasi hänen ahneita silmiään. Arkku vietiin voitonriemulla hollantilaisesta aluksesta Scyllaan ja asetettiin Draken kajuuttaan.

Vangit, jotka oli salvattu kanssirumaan, kutsuttiin nyt kannelle. Drake kysyi, tahtoivatko he palvella häntä. Kysymys lausuttiin uhkaavalla äänellä, — muutamat vastasivat myöntäen, useimmat kieltäen.

Edelliset lähetettiin heti ottamaan osaa Scyllan taklauksen korjaustyöhön, jälkimmäisten annettiin jäädä omaan laivaansa, sillä Drake ei halunnut tänä hetkenä, kun vaarallinen vihollinen ajoi häntä takaa ja jokainen tuulen käänne saattoi tuottaa uuden taistelun, lisätä laivuettansa vastahakoisella väellä, joka ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa eittäimättä antaisi vihollismielensä ilmetä teoissa.

Kun Itä-Intian laivan kanuunat oli heitetty mereen, sen käsiaseet kuljetettu Scyllaan ja merirosvot haeskelleet läpi kaikki, yksin vankien taskutkin, ja korjanneet haltuunsa sen mikä heitä miellytti, komensi Drake väkensä pois ryöstetystä laivasta. Vanha kirurgi vietiin väkivallalla mukaan, mutta hän ei antanut perään, ennenkuin hänen sallittiin ottaa mukaan kaikki hoidokkinsa. Drake, jonka sanoissa ja liikkeissä ilmeni kuumeentapaista kärsimättömyyttä, häpesi Skytten läsnäollessa olla suostumatta tähän pyyntöön, vaikkakin haavoitettujen kuljetus laivaan tuottaisi viivytystä.

— No, ystäväiseni, lausui Feliks Skyttelle, — lähdetään nyt kunnioitettavaan Scyllaamme. Tämä oli ensimmäinen opinnäytteenne. Te ette, riiviö vieköön, suorittanut sitä ainoastaan niinkuin mies, vaan niinkuin ... sanoisinko ... te olitte koko paholainen. Te tappelite ajattelematta, päätä pahkaa, ja uskallan vanna, että te ette itse nähnyt, kuinka jakelitte iskujanne. Niin aina käy ensikerralla, mutta jos on asiaan perehtynyt, niin hoitaa sitä yhtä tyyneesti kuin sävyisät ihmiset hoitavat mitä muita tehtäviä hyvänsä.

— Me olemme jakaneet kovaa oikeutta, vai kuinka? sanoi Skytte, katsellen synkeänä veren tahrin kanta.

— Oikeutta? Niin olemme. Voisi panna kymmenen yhtä vastaan, että oikeutta käydään kaikkialla, missä ihmisverta vuotaa... Ohoi, senkin koirat ja lurjukset, huusi Feliks muutamille miehille, jotka kiipesivät peräkajuutasta ylös, ryöstettyänsä sieltä hollantilaisen kapteenin vaatteet ja viinivaraston, — ettekö kuulleet Beckerin merkkiä, vai aiotteko jäädä tänne? Pois ryysykääröt, senkin roistot, ja auttakaa haavoittuneita!... Skytte, näettekö tuota purjetta? Meillä on, saakeli soikoon, ennen päivänlaskua uusi kahakka kestettävänä...

— Sen parempi, sanoi Skytte.

— Oikein, sen parempi! Taistelusta taisteluun, myrskystä myrskyyn, ja kuolo saapukoon kanuunain pauhatessa tai myrskyn vinkuessa! Tiedättekö mitä? Minusta tuntuu helteiseltä sekä sisälläni että ilmassa, vaikka käy vinha tuuli. Meillä on sääntuutos ... tai kohtalonmuutos odotettavana.

Sen sanottuaan Ligelius riensi ottamaan osaa puuhiin, joita Drake joudutteli tavattomalla kiireellä.

Kohta oli Scylla taaskin purjehduskunnossa. Valtaushaht irroitettiin, ja molemmat laivat, voittaja ja voitettu, erosivat. Scylla jatkoi täysin purjein suuntaansa etelään. Itä-Intian laivan harvalukuinen miehistö laittoi kuntoon isonveneen, jolla se aikoi pyrkiä maihin päätettyään jättää oman onnensa nojaan ison laivan, jota se ei enää kyennyt ohjaamaan.

Algernon Sidney oli nyt tullut niin lähelle, että Scyllan kannelta helposti saattoi nähdä, mitä värejä se oli nostanut tankoon.

Drake kutsutti miehensä laivan takakannelle.

— Toverit, sanoi hän, — minä onnittelen itseäni sen varmuuden johdosta, jonka tänään olen saanut uljuudestanne ja sotaisuudestanne. Matkamme on alkanut hyvin enteiri. Olemme korjanneet runsaan saaliin ja jaamme sen auliiden periaatteiden ja vanhan tavan mukaan. Mutta jaosta ei voi olla puhettakaan, ennenkuin olemme joko jättäneet tuon purjehtijan, joka painelee jäljissämme, näköpiirin taa tai kurittaneet sitä, jos se meidät saavuttaa. Jälkimmäisessä tapauksessa olen varma uudesta voitosta, sillä tiedätte kaikki, mikä seuraa, jos elävinä joudutte vainoojan käsiin. Parempi on viimeiseen asti taistella voitosta, kaatua ase kädessä, kuin kuolla nuora kaulassa.

Merirosvot vastasivat tähän puheeseen aseiden kalinalla ja hurraa-huudoilla.

Senjälkeen kannettiin viinitynnyri varpekannelle, ja miehistö kerääntyi pikareja helistäen ja ilolauluja laulaen ammentamaan rypäleiden nesteistä voimia uusien seikkailujen varalle. Toinen luutnantti oli osallisena juomingissa, mutta oli Drakelta saanut käskyn valvoa järjestystä.

Drake ja ensimmäinen luutnantti käyskentelivät peräkannella. Skytte oli jälkimmäiselle heistä valittanut olevansa uupunut ja mennyt peräkajuuttaan.

— Skytte käyttäytyi hyvin, lausui Drake. — Hän on astunut ensimmäisen askelen ... eikä hän enää voi palata...

— Pyh, virkkoi Ligelius. — Huimaus, kuumeenpuuska, vimma, josta hän herää tuntien mielikarvautta ja katumuksen vaivoja! Sitä sielua ette värvää helvettiin, kapteeni, siihen ette pysty.

— Hänen arpansa on heitetty, hänellä on verta käsissään, hänen päänsä on lain alainen...

— Olihan hänen päänsä lain alainen jo ennenkin. Mutta hänen syytönsä ja perusteitansa, hänen ajatustapaansa ette kykene muovailemaan omien mallienne mukaisiksi...

— Entäpä sitten? Hänen kohtalonsa on minun kohtalooni kytketty. En pyydä enempää.

— Hän rupeaa inhoamaan teitä, kapteeni, opittuaan tuntemaan teidät. Minä sanon sen, huomatkaa tarkoin: persoonaanne kaikin puolin kunnioittaen. Jättiläiskäärme on kunnioitettava käärme, mutta kuitenkin älköön ihmeteltäkö, että on olentoja, jotka inhoavat sitä. Haikala on kaikin puolin kunnioitettava kala ... sillä on kunnioitettava kita ja kunnioitettava ruoansulatuskyky ... ja kuitenkin! Olkoon kyllicksi. Te ymmärrätte minua. Mitä arvelette tuulesta, kapteeni?

— Se pysyy.

— Näettekö, kapteeni? Isovene kääntyy ja laskee Algernon Sidneytä kohti.

— He ovat huomanneet hänet maanmiehekseen. No niin, Vanloo voi nyt saada tarkemman selostuksen ryöstöstä, jonka hänen vainottu vihamiehensä on tehnyt. Toivoakseni uutinen ilahduttaa hänen mieltänsä.

Scyllassa olevat hollantilaiset olivat niinikään huomanneet, että laiva pohjoisessa kulki heidän kotimaansa lipulla. — Se on näköjään sotalaiva, kuiskasi eräs toiselle.

— Se laskee meitä kohti, vastasi toinen. — Saa nähdä, kumpi on parempi kulkemaan: siitä se riippuu.

Tuulta kesti, niinkuin Drake oli ennustanut, koko päivän. Drake ei hetkeksikään poistunut kannelta. Hän siirrätti taaskin varalastia, heitti osan siitä mereen ja ruiskututti vettä purjeisiin, että ne paremmin vetäisivät. Jonkinlainen mielen ahdistus, jonka hän osasi salata kaikilta muilta, painoi hänen rintaansa:

hän syytti itseänsä pelkuruudesta ja yritti jo jos kuinkakin monetta kertaa antaa käskyn yläpurjeen käärimisestä kokoon, odottaakseen Vanloota. Tunti toisensa jälkeen kului; laivojen välimatka ei ollut huomattavasti muuttunut: Draken toive, että Scylla tällä tuulella kulkisi paremmin kuin Algernon Sidney, ei toteutunut, ja hänen oli pelättävä pahinta, jos tuuli tyyntyisi.

Aurinko meni mailleen, tähtikirkkaan kesäyön herttainen hämähäki verhosi ulapan, ja vainolaisen purje häipyi sen varjojen keskelle. Vasta puoliyön aikaan Drake poistui kannelta nauttiakseen lyhyen levon annettuaan ensin tarpeelliset määräykset Parkerille, jonka vuorostaan täytyi jäädä koiran vahtiin.

Tuuli jatkui tasaisena. Toinen luutnantti asteli edestakaisin, varotti ruorimiestä ja tähystäjää ja siemasi tuontuostakin katajanmarjaviinaa pullosta, joka häntä varten oli pantu kompassikopin päälle. Tämä alkoi ajanoloon tuntua hänestä yksitoikkoiselta, ja ollen paljon kokenut mies, joka mielellään toisillekin jutteli kokemuksiaan, hän kutsui erään miehistä luokseen ja alkoi tälle sitten pakinoida ja jakaa ryyppyjä. Kohta olivat kaikki joutilaat vahdit kerääntyneet hänen ympärilleen kuulemaan tarinoita ja saamaan osansa katajanmarjaviinasta. Kukaan ei tällä välin huomannut kahta haamua, jotka nousivat parraskannen luukusta ja katosivat taklaukseen.

Neljännestunnin kuluttua, kun Parker vielä kertoili merirosvojuttujaan, nousi vielä neljä tai viisi miestä samasta luukusta ja liikkui keulaan päin. Nämä keksittiin, ja Parker huusi, lähestyen muiden seuraamana heitä:

— Ohoi! Mikä hätä siellä!

— Ne on ne hollantilaiset, kivahti toinen. — Mitä te aiotte?

— Niinkuin näette, vastasi tynesti eräs niistä, joille kysymys lausuttiin, — me laskemme alas tuon veneen.

— Mitä se tarkoittaa! ärjäisi Parker ja veti pistolin vyöstään. — Teillä näyttää olevan perkeleen juonia mielessä. Menkää koreasti ruumaan takaisin, tai minä annan suolaa selkäänne! Kuuletko! jatkoi hän ja ojensi pistolin hollantilaista laivamiestä kohti, joka hinasi alas venettä, — mene tahi saat uutta lyijyä lyijykalloosi!

— Ka kyllä, vastasi matruusi, — johan tästä menenkin. Emme aikoneet mitään pahaa.

— Mitä lienettekin aikoneet, niin selkäänne tulette saamaan joka ainoa, jahka Becker havahtuu, sen paksupäiset kampelat. Luulitte noin vain karkaavanne.

Hollantilaiset kääntyivät ja menivät takaisin keulasoppiluukun luo.

Sinne tultuaan eräs heistä päästi terävän vihellyksen.

Kotvan kuluttua kuului ryskettä: isomärssyn raaka pudota romahti kannelle ällistyneitten vahtimiesten keskelle, purjeet alkoivat lepattaa, laiva kohosi äkkiä tuuleen.

Ennenkuin vartijat olivat toipuneet hämmästyksestään, olivat kanssiluukun ääreen kokoontuneet hollantilaiset ynnä heidän kaksi toveriansa, jotka olivat livahtaneet ylös taklaukseen ja leikanneet poikki raa'ankannittimia ja muita köysiä, heittäytyneet veneeseen, katkaisseet kokkanuoran ja työntäytyneet irti laivasta.

— Kapinaa! huusi Parker ja soitti hätätorvea.

Päälliköt ja miehistö heräsivät unestaan ja karkasivat ylös kannelle. Saatuaan selville asianlaidan Drake tuomitsi heti toisen luutnantin menettämään henkensä huolimattomuuden tähden, mutta Aadolf tuli väliin ja pelasti esirukouksillaan vanhan Parkerin. Miehiä lähetettiin heti ylös vahinkoa korjaamaan, ja kun se vihdoinkin oli tehty, käski Drake kääriä kokoon yläpurjeet.

— Ymmärränkö teitä oikein, kapteeni? Aiotteko odottaa vihollista? kysyi Ligelius.

— Aion, vastasi Drake, — miksi lukea minuutteja ja tuskaisesti lykätä toistaiseksi sitä, minkä kerran täytyy tapahtua? Kuka voi Kohtalon päätöstä muuttaa? Minä olen kyllästynyt olemaan vainottuna otuksena.

— Hyvä on, kapteeni.

— Jaguaari kääntyy vainoojiansa päin, repii koirat, raastaa metsästäjän palasiksi. Ystäväiseni, jatkoi hän kääntyen Aadolfiin ja Feliksiin, — menkää alas ja nauttikaa sitä lyhyttä lepoa, mikä teille on suotu! Minä jään kannelle ja herätän teidät ajoissa. Tunnin kuluttua alkaa aamunsarastus; silloin on hetki tullut.

— Tulkaa, sanoi Ligelius Skyttelle. — Minä olen puheliolla tuulella, ja haastellessa kuluu aika nopeasti... Ei, peräkajuutetaan emme mene! Minä en voi katsella kirottua raha-arkkua. Tulkaa minun kojuuni!

Ligelius pani tulen kajuutan lamppuun ja istuutui penkille Skytten viereen.

— Kohta siis pääsemme uudestaan taisteluun, sanoi hän, — monellekohan meistä nouseva aurinko on oleva viimeinen... Kuulkaa, Skytte, minä en salaa teiltä, että toivoisin teidän olevan täältä kaukana...

— Mitä tarkoitatte? lausui Aadolf ja käänsi kalpeat kasvonsa Feliksiin päin. — Te ette ymmärrä mitä puhutte. Näihin lankkuihin olen kiinnittänyt viimeisen toivoni... Ettekö tiedä, minkä päämäärän olen asettanut elämälleni?

— Vielä mitä, keskeytti hänet Ligelius, — te olette nuorukainen, ja nuorukaisen ei sovi puhua elämänsä viimeisestä toivosta, saatikka kiinnittää sitä niin hauraaseen kappaleeseen kuin tämä vanha laivarunko on. Minä varoitan teitä, Skytte. Älkää luottako kehenkään muuhun kuin itseenne. Sanon vieläkin selvemmin: varokaa seuralaista, jonka Kohtalo on teille antanut! Hän ei ole sellainen, millaisena hän tahtoo teille näyttäytyä. Älkää antako tulevaisuuttanne hänen käsiinsä: se on liian hyvä hänen hallittavakseen. Skytte, teidän tulevaisuutenne pitää olla valoisa ja onnellinen, sillä mitkään tuntoa kalvavat menneisyyden muistot eivät vielä luo pitkiä varjojansa sille uralle, joka on edessänne; teillä ei ole vielä syytä epäillä ... voi, miekkoinen teitä!

— Neuvonne lienevät hyvätarkoittavia, vastasi Skytte, — mutta muistakaa, että minä en ole lapsi! Puhukaamme muusta!

— Ei, vastasi Ligelius, — te olette ainoa, johon minä tällä hetkellä olen halukas kiinnittämään ajatukseni. Kuulkaa senvuoksi vielä eräs neuvo! Luopukaa aikeistanne toimia muka kostavan kaitsemuksen nimessä, ellette tahdo kuolla suurempana pahantekijänä kuin yksikään niistä, joita aiotte rangaista! Valitkaa elämäntehtävä, joka on ihmisvoimin toteutettavissa! Lähtekää Amerikkaan. Siellä ylenee uusia yhteiskuntia aarniometsän povessa: liitykää niihin, rakentakaa itsellenne maja, valitkaa puoliso, taistelkaa jylhää luontoa vastaan ja liittäkää tekin turpeenne viljelyksen uudissarkaan! Te olette silloin rauhaisella työllänne tehnyt enemmän ihmiskunnan hyväksi, kuin mitä miekalla kykenette aikaansaamaan.

— Lasketteko leikkiä, kysyi Aadolf, — vai onko vakaa aikomuksenne rakentaa sieluani siveellisillä mietelmillä? Ne kuuluvat varsin kummallisilta teidän suustanne.

— Ehkä. — Olkaa kuitenkin vakuutettu, että tarkoitukseni on tosi! Se on outoa, mutta kumminkin totta. Minä tunnen, että olen lähellä elämäni loppua; silloin ei tee mieli laskea kevytmielistä pilaa. Niinpä niin jatkoi ent. ylioppilas, — aavistus sanoo minulle, että kurja elämäni kohta on lopussa. Olen usein katsellut kuolemaa silmiin ja olen mennyt kokemaan paljon arveluttavampia vaaroja, kuin mikä nyt meitä uhkaa, mutta en koskaan ennen ole tuntenut tätä onnellista aavistusta. Saan kuolla isänmaani läheisyydessä. Ehkä aalto heittää ruumiini sen rannalle ja auttaa minua pääsemään hautaan sen povessa. Hyvää yötä, Skytte! Jos halveksittekin nyt sanojani, niin vastedes ette kuitenkaan niitä onohda. Minä tahdon nukkua ja uneksia harvoista valoisista muistoistani. Hyvää yötä!

Puoleksi hämillään osoittamastaan hengeämielisyydestä Ligelius ojensi Skyttelle kätensä; tämä nousi ja avasi hänelle sylinsä. Nuorukaiset syleilivät toisiansa innokkaasti.

Skytte riensi senjälkeen ulos kajuutasta ja meni kannelle aamunkoittoa odottamaan. Hän ei ryhtynyt puheisiin Draken kanssa, joka umpimielisenä ja synkkänä nojasi peräparraspuuta vastaan, herkeämättä tähytäen pohjoiseen.

Ligelius paneutui vuoteelleen ja nukkui. Tuntikauden kuluttua herätti hänet merkki, joka kutsui kaikki miehet kannelle.

Algernon Sidneyyn purjeet kuvastuivat korkeina ja selväpiirteisinä taivasta vastaan. Drake käski tehdä kannen selväksi tappelua varten. Hänen otsansa oli äkkiä kirkastunut, hänen katseensa oli tyyni, hän näytti tavallista korkeammalta ja käskevämmältä. Hän kulki miehestä mieheen ja kehoitti jokaista taistelemaan kuolemaa halveksien. Kun kaikki oli järjestetty taistelun varalle, nousi hän komentosillalle.

— Toverit, lausui hän, — me odotamme vihollista, emme sen vuoksi, että se hyökkäisi meidän kimppuumme, vaan voidaksemme itse hyökätä. Niin pian kuin se on heittänyt valtaushaht, on meidän oltava valmiina iskemään siihen kiinni.

Hurraa-huudot, jotka kajahtivat vastaukseksi näihin sanoihin, todistivat miehistön taisteluhalua. Merirosvot tiesivät, että heidän valittavanaan oli voitto tai häpeällinen kuolema.

Laivojen tultua tykinkantaman päähän Algernon Sidney aloitti tulen keulakanuunoillaan. Scylla vastasi peräkanuunoillaan. Kohta senjälkeen alkoi molemmilta puolin vilkas käsikäivärituli, ja sen kestäessä pyyhkäisi Algernon Sidney tuulen alle, ja nyt ampuivat viholliset toisiansa koko kylkiriviltään vain muutaman sylen päästä. Tämän läheisen tulen vaikutus oli kauhistava. Molemmat laivat jytisivät, aivan kuin olisivat kaikki liitteet olleet hajoamaisillaan, suuria varppeiden kappaleita ruhjoutui ja ylt'ympäri singahtelevat pirstaleet lisäsivät luotien aikaansaamaa hävitystä. Scyllassa oli kaksi tykkiä miehiä vailla, kuolleita ja haavoittuneita kieriskeli kannella, ja koko miehistö oli valtavasta jyskeestä hetken aikaa huumauksissaan. Algernon Sidneyssä ei hävitys ollut vähäisempi.

Haavoittuneiden joukossa oli Skytte, joka oli seisonut keskilaivassa Ligeliuksen vieressä: puunkappale oli iskenyt häntä niin voimakkaasti päähän, että hän tiedoton ja verissään suistui kannelle. Erään miehen avulla, jonka Ligelius ensin kutsui luokseen, mutta johon hänen sitten täytyi tarttua käsin ja ravistella, ennenkuin sai hänet tointumaan, kantoi hän Skytten alas kirurgin luo, joka ison luukun alla oli tehnyt valmistuksiaan haavoittuneiden vastaanottamiseksi.

— Tässä on ensimmäinen hoidettavanne, sanoi Ligelius. — Kohta saatte niitä tusinoittain... Pitäkää hänestä hyvää huolta! Kuinka hänen haavansa laita on? Sanokaa pian, te kuhnuستهleva laiskiainen!

Kirurgi-vanhus tarkasti haavaa ja vastasi vakavasti:

— Se on vaarallinen.

— Oletteko koskaan pelastanut pahemmin haavoittunutta?

— Olen.

— Minä selitän oraakkeli-vastauksenne parhain päin.

Sen sanottuaan Ligelius riensi taas paikalleen.

Vastustajat olivat kylkiriviltä ammuttuaan pysyneet muutaman sekunnin toimettona, ikäänkuin vetätkseen henkeään. Savu haihtui nopeasti tuulen mukana, ja kun näköala taas oli vapaa, vihelsivät yht'aikaa vihollisten päälliköiden merkkipillit. Drake ja Vanloo olivat huomanneet toisensa ... jälkimmäinen seiso komentosillallaan, edellinen oli noussut varppeille mesaanitouvin ääreen ... ja aivan kuin salaisesta sopimuksesta laivat ohjasivat toisiansa päin.

Scyllan miehistö heitti pois tuliaseet, tarttui keihäisiin ja valtauskirveisiin ja kerääntyi taajaan vasemmanpuolisen reelingin luo. Peräkannella Drake johti valtausta, kokan puolella Parker ja keskilaivalla Ligelius, joka oikeaan aikaan oli ilmestynyt paikalleen ja nyt, toisella kädellä pitäen kiinni suurvantista, toisella puristaen miekkaa, seiso joukkonsa etunenässä valmiina heilauttamaan itsensä vastustajan kannelle.

Nyt heitettiin Algernon Sidneystä valtaushaati, laivain kyljet iskivät voimakkaasti yhteen, ja samassa hyökkättiin molemmilta puolilta valtaamaan. Kun laivan laidalla oli hetken aikaa oteltu teräaseilla ja pistoleilla, murtuivat taistelevain linjat: kokanpuolella Algernon Sidneyn miehistö murtautui Scyllan kannelle ja syöksyi alas kiivaasti kuin vedenputous: keskilaivalla oli merirosvojen hyökkäys sitävastoin niin valtava, että kaikki esteet sen tieltä murtuivat. Ligelius oli joukkoineen tunkeutunut isolle luukulle asti, kun vähäinen parvi, jonka Vanloo oli varannut tueksi, riensi väistyvien toveriensa avuksi ja valtauskirveillensä tuhoisasti iskien sai aikaan tällä kohden tappelussa uuden käänteen. Ligeliuksen ympärillä kaatuivat hänen parhaimmat ja rohkeimmat miehensä; häntä itseänsä kohtaan ojennettiin monta asetta, ja kun keulanpuolella johtajana ollut Sigurd, puhdistettuaan Scyllan etukannen, hyökkäsi hänen harvenevan laumansa kimppuun takaapäin ja teki sen tappion täydelliseksi, taisteli hän vielä huiman iloisena, yksin vihamiesten keskellä, täynnä haavoja, kunnes pistolinluoti kaatoi hänet kuoliaana kannelle.

Takakannella oli taistelu kääntynyt merirosvoille yhtä epäedulliseksi. Täällä taistelivat molemmat päälliköt toisiansa vastaan. Laivain iskiessä yhteen Drake oli suunnannut pistolin Vanloota kohti, mutta perämies Blackwell, joka oli hypännyt ylös varppeille, kohotti iskupiilunsa merirosvon pään yli. Drake, joka näki kirkasta asetta välkyteltävän päänsä kohdalla, tähtäsi epävarmasti, hänen luotinsa puhkaisi Vanloon hatun: Vanloo itse esti iskun, jonka Blackwell oli tähdännyt merirosvo-päällikön päähän, ja vetäytyi muutaman askelen taakse päin, antaakseen hänen vapaasti tulla Algernon Sidneyn kannelle: Drake ja muutamat harvat hänen miehistään syöksyivätkin vihollisen kannelle, mutta toiset torjuttin takaisin kesken rynnäkön, ja Algernon Sidneyn miehet ahdistelivat näitä heidän omalla aluksellaan.

— Miehet, lausui Vanloo niille, jotka olivat pysähtyneet hänen ympärilleen, — älkää tunkeko päälle! Tämän minä otan omalle osalleni.

Nyt alkoi Algernon Sidneyn peräkannella kaksintaistelu päälliköiden kesken; kummankin miehet

seisoivat alallaan, aseet valmiina, pitäen silmällä toisiaan.

Molemmat olivat pitkäkasvuisia, vahvoja miehiä, mutta näyttivät tällä hetkellä mahtavammilta kuin konsanaan. Vanloon katse oli levollinen, kirkas ja läpitunkeva, Draken terävä ja vihasta hehkuva. Tieto siitä, että hänen kohtalonsa nyt tulisi ratkaistuksi, teki hänen ryhtinsä kuumeisen jännittyneeksi, mutta antoi samalla sille juhlallisen leiman. Niin pian kuin he olivat tulleet vastatusten, Drake teki hyökkäyksen ja yritti pistää Vanloota rintaan. Vanloo väisti. Iskut, pistot ja väistöt seurasivat nyt huimaavan nopeasti toisiaan. Vanloo pysyi tyynenä. Henkeään pidättäen seurasivat ympärillä-olijat taistelua. Vanloo oli tähän asti pysynyt puolustuskannalla; nyt hän astui askelen taaksepäin tunkeilevan vastustajansa tieltä; tämän voimat näyttivät kaksintaistelussa lisääntyvän hetki hetkeltä. Vanloon miehet alkoivat pelätä päällikkönsä henkeä, ja he olisivat rynnänneet apuun, jollei hän keskellä kahakkaa toistamiseen olisi huutanut heille, käskien heidän pysyä alallaan. Tämä tyynesti lausuttu kehoitus osoitti, että hänen huomionsa ei ollut yksinomaan kääntynyt vastustajaan. Seuraavassa tuokiossa oli taistelun päätös varma: väistettyään uuden piston Vanloo teki itse hyökkäyksen ja haavoitti vastustajaansa oikeaan käsivarteen olkapään alapuolelle. Draken käsi vaipui, mutta hänen sormensa puristivat vielä suonenedontapaisesti miekankahvaa. Vanloo laski miekkansa. Drake seisoi sekunnin liikkumattomana, astui sitten askelen taaksepäin ja vei vasemman kätensä vyölle vetääkseen pistolin. Eräs hänen miehistään ryntäsi esiin ja aikoi survaista laivapuukon voittajan kylkeen, mutta sai, ennenkuin ehti toteuttaa aikeensa, luodin päähänsä. Vanloo väänsi itse pistolin Draken kädestä ja tämä seisoi nyt aseettomana verivihollisensa edessä.

Draken silmät säihkyivät kiukkua ja vimmaa. Mutta hänen ryhtinsä, joka oli vaipunut kokoon ikäänkuin Kohtalon raskaan käden satuttamana, ojentui äkkiä, hän avasi yhteenpuristetut huulensa ja ärjäisi ylpeästi:

— Tapa minut, katala petturi!

— Ottakaa hänet kiinni, lausui Vanloo miehilleen, — ja viekää hänet kajuuttaani. Laskekaa aseenne, miehet, jatkoj hän merirosvoille, jotka päämiehensä surkeasta tappiosta lamaantuneina seisoivat siinä lähellä, kaikkialla ympärillään vihollisia, jotka olivat rientäneet tänne sieltä, missä tappelu jo oli päättynyt, ja jo alkaneet jaella iskuja, kun Vanloo ehkäisi verenvuodatuksen.

— Ei, ei, toverit, huusi Sullivan ravistellen itseään ja kohotti iskupiilunsa, — minä en antaudu koirana hirtettäväksi. Tässä on surmattava ja itse mentävä kuolemaan!

Vanha merirosvo, jolla oli jo useita verisiä haavoja, kokosi viimeiset voimansa ja syöksyi vihollisten kimppuun, mutta kaatui heti verissä päin ja rinta lävistettynä. Toiset laskivat aseensa ja antautuivat vangeiksi. Vanloo riensi nyt Algernon Sidneyyn kannen yli ja siitä Scyllaan. Kaikkialla, missä merirosvot vielä taistelivat toivotonta taistelua, jotkut harvat lujasti päättäneinä kuolla ase kädessä, useimmat senvuoksi, ettei ollut aikaa heittää aseita, hän teki murhaamisesta lopun. Hurjimmat ja leppymättömimmät voittajista olivat hollantilaisen Itä-Intian laivan matruusit, jotka matkalla oli otettu Algernon Sidneyhin. Vain väkivallalla, pistoli kädessä, onnistui Vanloon saada heidän kostonhimoinen raivonsa hillityksi.

Vangeilta riisuttiin aseet ja tarkasti vartioiden heidät koottiin Scyllan etukannelle. Tappelu oli päättynyt, mutta voitto kalliisti ostettu. Algernon Sidneyyn miehet oli Vanloo jokaisen itse valinnut, koetellut ja ystävällisellä kohtelullaan itseensä liittänyt. Kulkiessaan suruissaan hurmeisella kannella ja pitäessään huolta haavoitettujen, niin vihollisten kuin omiensa, hoidosta hän näki nyt monet noista tutuista kasvoista kuoleman kalventamina tai haavain kivuista vääntyneinä. Eräs hänen kuolevista miehistään näki hänet ja ojensi kätensä jäähyväisiksi. Vanloo piteli sitä, kunnes se kylmeni, käski sitten Sigurdin tehdä tappioluettelon ja riensi Algernon Sidneyyn keskikannelle, jossa kaksi taitavaa kirurgia, lukuisia apureita ympärillään, toimitti kärsiville kaikkea mahdollista apua ja lievitystä.

Miehistö tervehti Vanloota hurraa-huudolla hänen näyttäytyessään keskikannella, jossa kaikesta siitä kurjuudesta huolimatta, jota verisen ottelun jälkeen moisella paikalla näkee, vallitsi iloinen mieliala, ja monta kokkapuhetta laskettiin toisen auttaessa toistaan haavain sitomisessa. Tiedusteltuaan heidän kaikkien tilaa hän poistui mennäkseen Scyllan sairashuoneeseen, jonne haavoittuneet merirosvot oli kannettu. Sinne mennessään hän pysähtyi erään kaatuneen merirosvon eteen. Se oli Feliks Ligeliuksen ruumis.

Hän tarkasteli noita kalpeita kasvoja, joista kuolema oli poistanut sen hurjuuden ja teeskennellyn raakuuden leiman, joka eläessä niitä oli rumentanut, ja tunsu piirteistä sen nuorukaisen, joka oli häntä puhutellut, kun hän ensikerran kävi Scyllassa.

Samalla lähestyivät miehet, jotka olivat kantta puhdistamassa, ja aikoivat nostaa ruumiin heittääkseen sen mereen.

— Ei, sanoi Vanloo, — antakaa sen olla.

— Kapteeni, lausui toinen laivamiehistä, — se on merirosvoja, ei meidän väkeä...

Vanloo oli näet käskenyt, että merisissien ruumiit oli heitettävä mereen; omat kaatuneet vietäisiin maihin ja laskettaisiin yhteiseen hautaan.

Vanloon ei tarvinnut etsiä syytä, jotka olisivat mahdollisesti selittäneet, miksi tämä nuorukainen oli joutunut surulliselle tielle. Hän oli tarpeeksi maailmaa kokenut, eikä hänen sydämensä, ei liioin maailmankatsomuksensaakaan sallinut hänen langettaa ehdotonta hylkäystuomiota jokaisesta, joka ei hänen tavallaan ollut suoriutunut voitokkaasti elämäntaistelusta. Puu heittelee miljoonia siemeniä, joita tuuli kuljettaa, mutta moniko niistä yhtyy sopivaan maaperään ja saa rauhassa nousta taimelle ... ja toisaalta, moniko niistä saa häiriintymättä kehittyä syntyperäisten taipumustensa mukaan sopuuhuhtaisiin muotoihin? Kenties ei yksikään noista miljoonista. Samoin on laita niiden siementen, jotka ihmiskunnan elämänpuusta putoilevat.

Vanloo käski laivamiesten kääriä ruumiin parjevaatteeseen ja viedä siihen huoneeseen, mihin hänen oman miehistönsä kaatuneet oli korjattu. Sen jälkeen hän meni haavoittuneiden luo, joita Itä-Intian laivan kirurgi hoiteli. Pöydällä, jolle oli levitetty mattoja alukseksi, makasi Skytte, pää käärittynä; laivapoika seiso vieressä ja pesi hänen kasvojaan etikalla ja vedellä. Vanloon astuessa hänen luokseen hän oli vast'ikään tullut tuntoihinsa.

— Pettävätkö silmäni, vai näenkö Aadolf Skytten täällä? sanoi Vanloo hämmästyneenä.

— Kohtalomme on siis ratkaistu, virkkoi Skytte nähtyään Vanloon. —
Olemme voitettut... Missä on Drake?

— Hän on minun vankini.

— Entä Feliks?

— En tunne häntä... Skytte, minua surettaa, että olen tavannut teidät täällä ja tällaisissa oloissa, mutta joka tapauksessa olen iloinen, että *tapasin* teidät.

— Sitä en epäile, vastasi Skytte vihaisesti ja kääntyi Vanloosta pois.

Tämä, joka tiesi Skytten tuona tapausrikkaana yönä paenneen vankeudesta, arvasi heti, kuinka hän oli Scyllaan osunut.

— Kuinka hyvä, ajatteli hän, — nuorukaiselle itselleen ja niille, jotka häntä rakastavat, ettei merirosvo päässyt pujahtamaan aavalle merelle!... Sigurd, sanoi hän tälle, joka samassa lähenei kuolleiden ja haavoittuneiden luettelo kädessään, — sinun on luovutettava kajuuttasi tälle haavoittuneelle nuorukaiselle...

— Niinkuin tahdotte, kapteeni... Te tunnette hänet siis?

— Tunnen ... ja pidät huolta, että hänet mukavasti majoitetaan.

— Se tapahtuu, kapteeni... Tappioluettelomme on surkea. Monta ystävää on meiltä kaatunut...

— Tappiomme on korvaamaton, sanoi Vanloo lukien läpi luettelon ja vitkaan siirtyen nimestä toiseen.

Hän meni taas kannelle. Kannot olivat puhtaat, veri pois pesty ja pahimmat vammat rungossa ja taklauksessa toistaiseksi korjatut. Vangit jaettiin tasan molempiin laivoihin, ja Sigurd velvoitettiin jäämään Scyllaan mukanaan osa Algernon Sidneyn miehistöä, jonka jälkeen valtaushaht irroitettiin, purjeet laitettiin kuntoon ja suunta pantiin pohjoista kohti.

Vasta sitten Vanloo lähti kajuuttaansa, missä hänen vankinsa odotti häntä. Toinen käsi siteessä ja tavallista kalpeampana Drake istui sohvalla kajuutassa. Vanloon astuessa sisään hän nosti päänsä, iski silmänsä terävästi häneen ja virkkoi:

— Odotin tuskin teidän tulevan... Arvelin melkein, että häpeäisitte astua silmiäni eteen, mutta siinä petyin. No, sen parempi. Antakaa nyt kuulla, mitä teillä on sanottavaa!... Mutta sitä ennen yksi kysymys: mihin aiotte viedä minut?

— Minä palaan Tukholmaan antaakseni teidät lain käsiin, vastasi Vanloo.

— Hyvä, sitä odotinkin, enkä muuta aio enää kysyä. Minä olen nyt pelkkänä korvana ja olen vakuutettu siitä, että päästätte minut kuulemasta mahtipontisia korskasanoja. Te olette samaa ainesta

kuin minä: olemme vain valetut erilaisiin kaavoihin. Te kuljette päämääränne viekkauden, teeskentelyn, petoksen aseilla, minä julkisen voiman varuksilla... Oho, Vanloo! katseenne ei muserra minua, ivanne ei saa vertani kuohuksiin. Minä olen sortunut kohtaloni alle, ja te olette vain sen kurja välikappale. Menettelyenne vaikuttimia minä en tunne, enkä nyttemmin huoli enää ruveta niitä tutkimaan.

— Tarpeetonta teidän on niitä tutkiakaan, vastasi Vanloo, — sillä ne syyt, jotka saattaisivat minut tai kenen hyvänsä nousemaan teidän kaltaistanne henkilöä vastaan, ovat ihan päivänselvät. Te olette julistanut yhteiskunnalle sodan ja olette jokaisen vihollinen. Älkää sentähden ihmetelkö sitä.

— Ei, ei, en ihmettelekään... Minä ajattelen tällä kertaa vain niitä hetkiä, jolloin vieraana majailitte minun talossani.

— Minun ajatukseni, vastasi Vanloo, — yhtyvät siinä kohden teidän ajatuksiinne. Olen valmis antamaan teille selitystä...

— Todellakin? puhkesi Drake sanomaan. — Te alennatte liian paljon itseänne. Pankaa edes rahtunen ivaa sanoihinne, mynher, niin ne erinomaisesti vilvoittavat sydäntäni. Minä omasta puolestani olen yhtä vähän ylpeä kuin te ja pyydän saada tilkkasen viiniä: minä tunnen janoa, joka tavallisesti seuraa haavakuumetta.

Vanloo kutsui erään miehistään ja käski tämän täyttää Draken pikarin. Miehen poistuttua hän jatkoi:

— Meidän tiemme yhtyivät jo nuoruudessa, Kustaa Drake...

— Olette jo viitannut siihen suuntaan, mutta minä en tunne teitä.

— Isäni oli maamies, talollinen, joka asui appenne hovin läheisyydessä...

— Haa! huudahti Drake, — te ... tekö Inkerin poika, talonpoika, jota minä ruoskitutin.

Heleä puna leimahti Vanloon poskipäille. Hän kohosi istualtaan ja hänen silmänsä säihkyivät. Mutta hän hillitsi nopeasti povessaan kuohuvan tunteen ja jatkoi entiseen levolliseen tapaansa:

— Minä se olen.

— Tosiaankin, virkkoi Drake, — se selittää paljon ... se selittää kaiken. En ensinkään ihmettele, että olen saanut teistä verivihollisen. Luonto teki teidät aatelismieheksi, mutta sattumuksen tahdosta synnyitte talonpojan majassa. Jos sattumus olisi samaten leikitellyt minun kanssani ja antanut ylimielisen nuorukaisen sitoa minut pieksinpenkkiin ja kohdella minua orjana, niin minä olisin ahdistanut häntä väellä ja viekkauksella, puukolla ja paulalla, kunnes hän olisi kaatunut kostoni uhrina. Mynher, sattumus on sovittanut sen, minkä se teitä vastaan on rikkonut. Te olette nyt onnenne kukkuloilla ja olette saanut loistavan koston: olette syössyt vihamiehenne mahtavuuden harjalta ja viette nyt hänet kuolemaan yhteiskunnan hylkyjen joukkoon. Paha vain, että ette kykene musertamaan hänen sieluansa ja taivuttamaan häntä jalkojenne juureen. Mutta, jatkoi hän, tiedättekö mitään äitinne ja sisarenne kohtaloista? Oletteko kunnioittanut näitä sukulaisianne ylhäisellä huomiollanne. Muussa tapauksessa...

— He ovat minun hoidossani, keskeytti hänet Vanloo. — Niinpä niin, Drake, solvaus, minkä minulle annoitte, kirveli kauan mieltäni, mutta aika paransi tämän haavan, ja minä saatoin tyyneästi ajatella sitä, kostonhalun jäytämättä sydäntäni: ajattelin luulevaista, kiivasta mielenlaatuani, laiminlyötyä kasvatustanne, yhteiskunnallista asemaanne kaikkine vaatimuksineen ja ennakkoluuloineen, vallattomuutta, jonka täytyy johtua lainkäytön löyhyydestä, se kun ei pysty suojaamaan alempaa kansalaista ylemmän raakuudelta, ja iäkkäämpien vertaistenne esimerkkiä, heidän, joiden joka päivä näitte rankaisematta harjoittavan vääryyttä ja väkivaltaa. Kaikkea tätä punnitsemalla koetin lieventää tuomiotani teistä ja oman rauhani vuoksi haihduttaa vastenmielisen muistonne jyrkimmät piirteet. Se onnistuikin, ja ennen pitkää vei kohtaloni minut niin moniin vaiheisiin, sallimus osoitti minulle niin yltäkylläistä hyvyyttä, että aikoja sitten olisin lakannut teitä ajattelemasta, ellei muistonne yhteyteen olisi liittynyt se neitonen, jota minä rakastin ... hän, joka oli teidän onneton vaimonne. Mutta sitten kantautui nimenne taas kuuluviini ja vieläpä sellaisissa oloissa, että huomioni väkisinkin siihen kiintyi. Minä olen hollantilaisen kaupparuhtinaan perillinen ja kannan hänen nimeään: minulla on ollut ja on useita laivoja merellä. Yksi niistä joutui erään merirosvon käsiin. Anastetun laivan perämies oli ruotsalainen, isänne kartanon lähiseudulla syntynyt. Hän tunsikin teidät, kertoi laivaväellenne, kuka heidän johtajansa oikein oli, ja pääsi oltuaan kolme päivää vangittuna, karkuun. Hän kertoi minulle sen havainnon, että Kustaa Drake oli sama mies kuin merirosvo Becker, jonka päästä Hollannin hallitus ja molemmat hollantilais-intialaiset kauppaseurat olivat luvanneet suuria palkintoja...

— Sallikaa minun, lausui Drake, — keskeyttää kertomuksenne eräällä tiedonannolla, jota ei pidä unohtaa tutkinnassa. Tiedättekö, mitä seurauksia oli perämiehenne kielimisestä miehistölleni? Ellette tiedä, niin ottakaa merenpohja Sjövikin sataman ulkopuolella tutkittavaksi!

— Mitä tarkoitatte?

— Minä upotin kuunarin miehistöineen päivineen. Se olkoon sanottu, jotta lempeä mielenne täytyisi kauhulla!

— Yhtä vähän kuin ilkitekonne hämmästyttää minua julkea tunnustuksenne. Minä tunnen ja tiedän, että te olisitte altis tekemään vaikka mitä.

— Niin, sanoi Drake pää pystyssä. — Minä en ole koskaan empinyt, en koskaan pitänyt mitään päämäärää saavuttamattomana, olen rakastanut valitsemaani uraa sen voiman vuoksi, jota se kysyy, niitten vaarojen vuoksi, joita se tuo mukanaan.

Vanloo loi häneen säälivän silmäyksen. Drake ymmärsi sen ja lisäsi:

— Se on sellaista, jota te ette käsitä.

— Te erehdytte, vastasi Vanloo, — minä näen syvemmälle sieluunne kuin te itse voittekaan nähdä. Pysyäkseen rohkeana minun edessäni ja oman itsenne edessä viehätyste liiaksi katselemaan omaa luuloteltua suuruuttanne. Velvollisuuteni on poistaa tämä hairahduksenne. Te ette voi kerskua jaloudellanne. Mielenjalous on ainoastaan sisällisellä taistelulla saavutettavissa. Hyvää palvelevat henkiset ominaisuutenne ovat jo kauan olleet turruksissa: paha on taistelutta päässyt voitolle, te olette olleet sen orja, sokeasti seurannut itsekkäitä viettejänne, ja järkeänne ja tahdonvoimaanne olette käyttänyt ainoastaan silloin, kun olette horjunut kahden pahan päätöksen välillä. Teillä on rohkeutta, mutta se on sitä eläimellistä rohkeutta, jota luonto on istuttanut kaikkiin olentoihin, että ne voisivat käyttää sitä itsepuolustukseen; taskuvarkaalla, joka nenäliinan tähden panee vapautensa vaaralle alttiiksi, on sitä yhtä suuressa määrässä kuin teillä.

— Tarkoituksenne on nöyryyttää minua, mutta mitä onneton kohtaloni ei saanut aikaan, sitä eivät teidän viisastelunnekaan pysty tekemään.

— Minulla ei ole muuta tarkoitusta kuin antaa teille selitykseni ja sitten poistua... Sentähden jatkan. Velvollisuuteni vaati minua maani hallitukselle ja hollantilais-intialaiselle kauppaseuralle, jonka johtajana olin, antamaan tietoa tehdystä havainnosta. Sitä ennen tahdoin kuitenkin tulla vakuutetuksi siitä, ettei mitään erehdystä ollut tapahtunut. Minä varustin kuntoon sen laivan, jonka kanssa nyt olette tehnyt tuttavuutta, ja onnistuin pitemmän aikaa risteilyäni pääsemään jäljillenne, mutta luonnonvoimat auttoivat teitä, ja te pääsitte pakoon. Senjälkeen hankin teistä tietoja Ruotsista käsin; ne olivat yleensä teille edullisia, mutta niissä esiintyi kuitenkin eräs asianhaara, joka vahvasti epäluulojani; se nimittäin, että te varhain joka kevät lähditte ulkomaanmatkoille, joilta vasta talven tullen palasitte kotiin. Asia oli arkaluontoinen. Ehdotin hallitukselleni, ettei vaatimusta teidän luovuttamisestanne tehtäisi Ruotsin hallitukselle, ennenkuin pyynnön perustukseksi voitaisiin esiintuoda kumoamattomia tosiseikkoja, ja kun minä ilmoitin aikovani lähteä synnyinmaassani käymään, jätettiin paitsi tähdellisiä poliittisia toimenpiteitä myös tämä asia minun huostaani. Siinä tapauksessa, että syyllisyytenne saataisiin pätevästi toteennäytetyksi, annettiin minulle valta Hollannin hallituksen nimessä vaatia teidän luovuttamisestanne. — Minä matkustin tänne. Kohta sain todistuksia syyllisyydestänne; ne olivat tosin riittämättömiä kanteen perusteeksi teidän asemassanne olevaa miestä vastaan, mutta kyllin selviä poistamaan minusta viimeisenkin epäilyksen siitä, että te ja merirosvo Becker olitte sama mies; rikostoverinne Ruys joutui minun käsiini. Mutta kuitenkin, kun ajattelin vaimoanne ja lastanne, oli aikomukseni lähestyä teitä varoittaakseni, vieläpä pelastaaksenikin, jos elämässänne olisin voinut huomata yhdenkään ainoan kunnioitettavan puolen tai luonteessanne keksiä yhdenkään ainoan, jos kuinkakin pienen kohdan, piirteen, jonka nojalla olisi voinut toivoa parannusta. Mutta lähestyminen oli vaikeata, sillä te olitte umpimielinen, luoksepääsemätön ihminen, ongelma ympäristöllenne, enkä minä ollenkaan olisi onnistunut tehtävässäni, ellei teissä olisi ollut vallalla kiihko, joka pakotti teidät lähestymään minua...

Drake, joka oli kuunnellut häntä katkera hymy huulillaan, keskeytti:

— Te tarkoitatte mieltymystäni alkemiaan. Vanloo, minulla on vielä kysymys teille. Tahdotteko vastata siihen?

— Tahdon, minä olen pannut tämän keskustelun alulle, koska käsitan velvollisuudeksi itseäni sekä teitä kohtaan antaa teille tiedon teoistani ja niiden vaikuttimista.

— Teillä on siis mielestänne velvollisuuksia minua, voitettua vihollista, halveksittua pahantekijää kohtaan, jonka äsken rinnastitte taskuvarkaaseen.

— Niin.

— Teidän läpeensä mietitty ivanne vaikuttaisi todellakin syvästi ja purevasti, jos edessänne olisi toinen mies kuin Kustaa Drake... Kysyn vain sitä, jatkoi Drake äänellä, jonka hän koetti tehdä levolliseksi ja välinpitämättömäksi: — oletteko alkemistisissa tutkimuksissamme pettänyt minua?

— En.

— Rabbi Chisdai ben Israelin tinktuuri sisältää siis sen suuren salaisuuden?

— Rabbiini uskoi niin. Itse en tiedä enempää kuin te, ja se on, että siitä tinktuurista saadaan kultaa. — Minä olen tehnyt tehtäväni, jatkoi Vanloo, — ja niin vastenmieliseltä kuin se minusta tuntuikin, sain sentään uskallusta ryhtyä asiaan käsiksi, tultuani perinjuurin tuntemaan teidät. Inhoni teitä kohtaan kiihtyi vihaksi, kun onnettoman Agneksen kasvoissa näin kuvastuvan jälkiä siitä julmasta räikkäyksestä, jota hän vuosien kuluessa teidän puoleltanne oli saanut kärsiä. Minä pelastin hänet pyövelinsä käsistä ja siitä häpeästä, joka ennen pitkää tahraa tämän pyövelin nimeä...

— Tekö? lausui Drake. — Totta tosiaan, täällä saatetaan monta salaisuutta päivänvaloon. No niin, minä aavistan toimintanne syyt.

— Agneksen tähden aion antaa teidän kuolla maankavaltajan kuoleman ja säästää teidät merirosvon kuolemasta, mutta kostava Kaitseminen ei myöntänyt kohtalollenne tätä lievitystä; loppunne on oleva yhtä häpeällinen kuin elämännekin on ollut... — Olen nyt sanonut teille sanottavani, lisäsi Vanloo. — Kohtalonne on tietty. Älkööt mitkään maallisen pelastuksen toiveet kääntäkö ajatuksianne pois siitä päämaalista, johon ne näin elämänne loppuvaiheella olisi suunnattava.

Tämän sanottuaan Vanloo lähti vankinsa luota.

Illan suussa laskivat Algernon Sidney ja Scylla lähelle erästä saarta, jossa kallioiden välissä levisi vihanta nurmikenttä tuoreitten raitojen reunustamana. Tähän kaivettiin rinnatusten kaksi hautaa, toinen isompi, toinen pienempi. Edellisessä saivat viimeisen leposijansa ne uhrin, jotka taistelu Algernon Sidneyn miehistön joukosta oli temmannut; jälkimmäiseen haudattiin Feliks Ligelius. Vanloo toimitti itse hautauksen ja lausui muutamia sydämellisiä kaipauksen sanoja kaatuneitten miestensä muistoksi. Sen jälkeen nostettiin ankkurit, ammuttiin lähtölaukaukset kaikilla laivain kanuunoilla ja jatkettiin matkaa Tukholmaan.

XIX.

Loppu.

On sen päivän jälkeinen aamu, jolloin Algernon Sidney hyvällä menestyksellä luovailtuaan saapui Tukholmaan.

Pahimmin haavoittuneet on viety laivasta ja sijoitettu Vanloon taloon Norrmalmintorin varrelle, niiden joukossa myös Aadolf Skytte.

Hänen tilansa on koko yön ollut arveluttava, ja kuumehoureet ovat häntä vaivanneet. Unikuvia on kirjavana sekasotkuna liidellyt hänen vuoteensa äärellä, härnäillen häntä niiden hahmojen muodossa, jotka hereillä ollessa eniten liikkuvat hänen ajatuksissaan.

Hän on vielä kerran Marian kanssa rinnan kahlaillut myrskyn, pimeän ja korkeiksi kasaantuneiden kinosten halki ja taas pysähtynyt tutun pelastavan kynnyksen luo. Mutta kun hän oli sen yli astunut, niin Maria oli muuttunut Elliksi, eikä hän ollutkaan Inkerin mökissä, vaan kappelin sakastissa: pyövelin kamala naama irvisteli häntä vastaan, uhreja kidutettiin, valitushuutoja kaikui autiossa holvissa, veri valui pitkin sen lattiaa, Inkeri makasi ruhjottuna hänen jalkojensa juuressa, ja resuisen papinkauhtanan verhoama luuranko heilutteli palavaa kekälettä hänen päänsä kohdalla. Hän rientää ulos kantaen Elliä sylissään ... ja huomaa olevansa mestauspaikalla aavemaisen vartijapiirin keskellä. Tuhat verenhimoista silmää häneen tuijottaa: roviot leimuavat, tyttö kiskotaan hänen käsistään ja viedään mestauspölkylle, pyövelin kirves kohoo hänen päänsä päälle. Aadolf kiljaisee kauhusta, herää hetkeksi ja huomaa sekavasti, että hän on nähnyt unta, ja näkee vuoteensa vieressä haamuja, joiden piirteitä hän ei voi erottaa. Mutta nämä kaikkoavat taas eksyttävien unikuvien tieltä. Hän taistelee vielä kerran kaikki merellä kestävänsä taistelut, elää uudelleen vankeusaikansa pitkät päivät ... kunnes hän vihdoinkin herää,

karkaa pystyyn ja katselee hämmästynein silmin ympärilleen.

Hän ei ole kolkossa vankilassa, vaan mukavasti sisustetussa huoneessa, jonka ikkunauudinten läpi herttainen päivä paistaa. Hänen päänaluksensa kohdalla seisoo hänen ystävänsä Eerikki pitäen häntä kädestä.

— Sinä olet nukkunut rauhattomasti, sanoi tämä ja hymyili lempeästi ystävälleen.

— Oi, sinäkö se olet, Eerikki?... Minä olen nähnyt kauheita unia ... ja tiedän tuskin vieläkään, olenko hereillä. Sano, missä minä olen? Mitä on tapahtunut?

— Sinä olet hyvissä käsissä ... ihmisten parissa, jotka toivovat onneasi.

— Minun onneani! toisti Aadolf surunvoittoisesti ja pudisti päätään. Ja silmäillen hartaasti nuorta pappismiestä hän lisäsi: — Kuule, mitä minä kasvoistasi näen, sääliäkö vai iloa? Sinä et ole kaltaisesi ... sinä hymyilet, ja kuitenkin on kyyneliä silmissäsi. On varmaan tulossa jotakin, joka tärisyttää koko olentoasi. Minä muistelen nyt, mitä on tapahtunut: meidät voitettiin merellä, minä haavoituin taistelun alussa, minut vietiin maihin ja ... ei, muistini on sekaisin, mutta kesken uniani on minulla ollut hämärä tietoisuus siitä, että olen oikeuden käsissä. Sano, odottaako viimeinen hetkeni minua kohta ... vai miksi katselet minua niin kummallisesti?

— Sanoinhan jo, että olet ihmisten parissa, jotka rakastavat sinua. Vai näyttääkö tämä huone mielestäsi vankilalta?

— Ei, sanoi Aadolf ja katsahti vielä kerran ympärilleen.

Samassa aukeni ovi, ja Vanloo astui sisään.

— Tuossa on ystäväsi ja suojelijasi, lausui Eerikki.

— Hän! jupisi Aadolf, ja hänen kasvonsa synkkenivät, mutta ainoastaan tuokion ajaksi, sillä Vanloon kasvoissa ja levollisessa katseessa ilmeni niin paljon sydämellisyyttä ja hänen olennossaan niin suurta ja ehdotonta ylevyyttä, että Aadolfista tuntui, kuin kaikki soimaukset tässä olisivat olleet kerrassaan epäoikeutettuja.

— Niinpä kävi kuin tohtori sanoi, lausui Vanloo, — että te vielä heräisitte; hän vakuutti teidän olevan siksi voimissanne, että voitte kestää lyhyen keskustelun. Luonnollisesti haluatte tietää, mitä on tapahtunut. Eikä se teihin voi vaikuttaa muuta kuin hyvää, että niin pian kuin mahdollista pääsette epätietoisuudestanne. Te olette minun talossani, Hollannin lipun turvissa, kuollut kaikilta muilta paitsi tämän talon asukkailta ... ja heti kun tulette entisiin voimiinne, matkustatte minun ja muutamien muiden teille rakkaiden henkilöiden seurassa pois tästä maasta ja seuraatte minua toiseen ympäristöön, missä teitä varten on avoinna kunniakas työala, — ala, joka soveltuu teidän luonteellenne... Tämä olkoon sanottu aluksi. Ennenkuin jatkamme, on teidän vahvistettava itseänne jollakin virvokkeella...

— Ei, sanoi Aadolf, — minä en kaipaa virvoketta ... minulla on paljon kysyttävää teiltä.

— Kysymyksiinne vastataan sitten kyllä mielenne mukaan, sanoi Vanloo ja soitti kamaripalvelijaa. Tämä toi pyydyttyjä virvokkeita, ja Aadolf sai malttamattomuutensa hillityksi ja vahvasti taudin heikontamia voimiaan.

Paluumatkalla Tukholmaan oli Vanloo ryhtynyt tarpeellisiin toimenpiteisiin salatakseen Drakelta tämän seuralaisten kohtalon. Drake oli nähnyt Aadolfin taistelun alussa suistuvan kannelle, mutta ei tiennyt, oliko hän kuollut vai haavoittunut. Keskustelun jälkeen, josta edellä olemme puhuneet, Vanloo ja Drake eivät olleet sanaakaan toisillensa lausuneet: jälkimmäinen pysyi mykkänä ja umpimielisenä ja oli nähtävästi niin vaipunut omiin synkkiin mietteisiinsä, ettei häneltä riittänyt ainoatakaan ajatusta onnettomuustovereitten kohtalolle. Vasta kun laiva taas saapui Tukholman saaristoon, oli Drake välinpitämättömästi kysäissyt Sigurdilta, joka kapteenin käskystä pysytteli Draken läheisyydessä, miten Aadolf Skytten laita oli. Sigurd vastasi, ettei hän tiennyt puheenaolevasta miehestä mitään, mutta että kaatuneitten joukossa kyllä oli ollut erään nuorukaisen ruumis, joka näytti liian säädylliseltä merirosvoksi, ja että sama ruumis mynher Vanloon käskystä, sensijaan että olisi heitetty mereen, haudattiin Algernon Sidneyn kaatuneitten miesten viereen. Drake ei sen enempää kysellyt: hän piti varmana, että nuorukainen oli Skytte.

Ennenkuin laivat purjehtivat Vermdön sivu, oli Vanloo käskenyt laskea ankkurit ja siirtää kaikki vangit, Drakea lukuunottamatta, Scyllaan tarpeellisen vartion silmälläpidettäväksi. Scylla jäi ankkuripaikalleen, ja Algernon Sidney laski yksin Tukholman satamaan.

Näiden toimenpiteiden johdosta ei vielä tiedetty, että Aadolf Skytte oli tavattu merirosvolaivassa, saatikka että hän haavoittuneena makasi Vanloon talossa. Sitäpaitsi tämä oli tehnyt sen päätöksen,

ettei hän jättäisi millään ehdolla Ruotsin viranomaisille ketään muita vangeista kuin Draken. Merirosvot olivat ryöstäneet hollantilaista omaisuutta, olivat suurimmaksi osaksi vieraiden maiden alamaisia ja olivat joutuneet Hollannin kruununlipulla purjehtivan laivan vangeiksi: Ruotsin viranomaisilla ei ollut minkäänlaista valtaa esittää heihin nähden vaatimuksia. Vanloon aikomus oli armahtaa heitä, tehdä heille mahdolliseksi aloittaa uutta elämänuraa ja mikäli mahdollista pelastaa heidät kunnialliselle tulevaisuudelle.

Me palaamme Aadolfiin. Keskustelussa, joka sukeusi hänen ja Vanloon välille, selitettiin molemmin puolin kaikki, mikä koski Drakea ja Aadolfin oleskelua Scyllassa.

— Te esiinnytte nyt minulle aivan toisessa valossa, sanoi Aadolf, — mutta mitä te minusta ajattelette ... mitä minun on ajateltava itsestäni? Tämä keskustelu tuottaa minulle vain pelkoa eikä lohdutusta. Näettehän, että kohtalo on vetänyt minua yhä syvemmälle ja syvemmälle ... minä en sille mitään voi: parhaimmistakin aikeistani koituu vain tekoja, jotka ihmisten välttämättömästi täytyy leimata rikoksiksi.

— Se tuomioistuini, vastasi Vanloo, — joka tässä jakaa oikeutta, on siitä onnellinen, ettei sen tarvitse muuta kuin katsoa itsesyyttäjän sieluntilaan ja vaikuttimiin punnitakseen hänen tekojensa laatua. Siltä kannalta katsoen te olette syytön. Ja minun kaikkein vähimmin sopii langettaa teistä kuolemantuomio, sillä minä olen teille suuressa kiitollisuuden velassa, ja onnettomuutenne alkujuuuri on lähtenyt jalosta myötätunnostanne kahta avutonta, yhteiskunnan ennakkoluulojen julmasti sortamaa olentoa kohtaan, jotka ovat minulle rakkaammat kuin mikään muu maan päällä.

— Mitä tarkoitatte? kysyi Aadolf iloisesti hämmästyen.

Eerikki puristi hänen kättään ja katseli häntä riemusta loistavin silmin.

— Selitän sen heti, sanoi Vanloo ja lähti huoneesta.

— Minä en käsitä häntä, sanoi Aadolf levottomana Eerikille, — mutta minut on vallannut aavistus...

— Joka ei petäkään... Ei! Mutta ole huoleti ... malta mielesi! Sinua kohtaa odottamaton ilo.

Ovi aukeni taas. Vanloo astui sisään taluttaen kahta naista.

— Äitini ja sisareni, sanoi hän.

Aadolf oli hetkisen hämmästyksestä mykkä: hän ei ollut uskoa silmiänsä. Mutta Elli riensi poistamaan hänen epäilyksensä. Hän juoksi riemuhuudoin Aadolfin luokse, tarttui hänen käteensä ja virkkoi:

— Ettekö tunne enää minua, hyvä Aadolf? Minähän tässä olen ... Elli! Ja tässä on äitini ... ja hän, Aarno, on veljeni. Nyt emme enää eroa, vaan olemme aina yhdessä.

Lukijan on epäilemättä helpompi mielessään kuvitella kuin tekijän kertoa, mitä sitten seurasi. Kun Vanloo sekä hänen äitinsä ja sisarensa vihdoin vetäytyivät pois ja Aadolf rauhassa saattoi pitää ajatuksensa koossa ja tarkastella sitä yhteyttä, joka surujen ja vaarojen koetteleman menneisyyden, riemuisan nykyisyyden ja valoisia toiveita herättävän tulevaisuuden välillä vallitsi, heittäytyi hän Eerikin syliin ja huudahti: — Kuinka ihmeelliset ovat Jumalan tiet!

* * * * *

Kolme viikkoa tämän kohtauksen jälkeen keinui Algernon Sidney, vastustajansa Scyllan rauhallisesti saattamana, Kattedegin ulapalla. Laskeva aurinko loi purppuraloistettaan meren selälle. Kevyt tuuli pullisteli purjeita.

Algernon Sidneyyn peräkannella oli pieni ryhmä, joka ääneti silmäili etäisyyteen häipyvää Ruotsin rannikkoa, kunnes viimeinenkin häive siitä peittyi näköpiiriin taa. Silloin kohosi heidän rinnoistaan yhteinen huokaus, ja he ojensivat kätensä itään, isänmaan kaukaista rantaa kohti.

Mutta Algernon Sidneyyn miehistö hurrasi, heilutteli hattujaan ja nosti kapteeninsa käskystä Ruotsin lipun Hollannin lipun viereen.

Tuossa pienessä ryhmässä olivat Vanloo, Agnes-rouva, Inkeri, Elli ja Aadolf Skytte.

Vanloo oli noutanut Agnes-rouvan hänen turvapaikastaan Seelannista.

Huhuja niistä tapauksista, jotka olivat sattuneet hänen lähdettyään surullisesta kodistaan, ei ollut kantautunut hänen korviinsa, ja Vanloo oli päättänyt, ettei hänen pitänyt saada niitä tietää, ennenkuin uusi onni oli ehtinyt versoa Agnekselle hänen veljellisen rakkautensa vaalimana.

Surulliset muistot eivät voi katkaista siteitä isänmaan ja sen rannoilta pakosta poistuvien lasten väliltä ... sitä ne eivät voi, vaikka niihin yhtyisi toiveita onnellisemmasta tulevaisuudesta vieraassa maassa. Sen tunsivat he kaikki, jotka nyt olivat kerääntyneet Vanloon ympärille; mutta he rakastivat toisiaan ja se oli heille lohdutuksena, ja eron haikeus tuntui vain vienoisena suruna herttaisesti sulautuvan heidän onnellisuutensa tunnelmaan.

* * * * *

Huhu että Drake oli otettu kiinni merirosvona ja jätetty Ruotsin viranomaisten rangaistavaksi levisi tulen nopeudella halki pääkaupungin. Vanloo oli leskikuningattarelle sekä kreivi Brahelle ja kreivi De la Gardielle näyttänyt sen kirjoituksen, jossa Hollannin hallitus pyysi Draken luovuttamista, ja jättänyt heidän päätettäväkseen, halusivatko he luovuttaa hänet vai sovelluttaa häneen oman maansa lakeja. Suostuttiin jälkimmäiseen ehtoon, se kun oli vähemmin häpeällinen, sillä Drake oli vanhaa ruotsalaista aatelissukua, ja sitäpaitsi hän oli sukulaisuussuhteissa useiden arvokkaiden perheiden kanssa ja tuntui kuin häpeä, jonka hän oli saattanut nimelleen, myös jossakin määrin olisi langennut koko aateliston niskoille. Senvuoksi päätettiin pikaisella tutkimuksella ja tuomiolla tehdä loppu häväistyksestä ja saattaa pahat kielet niin pian kuin suinkin vaikenemaan.

Kukaan ei ollut innokkaampi puolustamaan pikaista menettelyä kuin valtaneuvos Skytte. Tosin hänen ei tarvinnut suuresti pelätä valtiollisen asemansa puolesta, vaikka tutkimus, niinkuin hän arveli, ulotettaisiin myös Draken valtiopetoksellisiin hankkeisiin valtakunnan neuvostoa vastaan ja vaikka vangittu viime hetkessä ilmaisisi salaliittosuunnitelman ja rikostoverinsa, sillä Draken väitteisiin ei asiain tällä kannalla ollen voitaisi suurta huomiota panna, ja kaikki, mikä olisi voinut todistaa syytöksen päteväksi, oli raivattu pois. Mutta suureksi mielihyväkseen Pentti-herra huomasi useimpien olevan sitä mieltä, että vain merirosvous tulisi ottaa tutkinnan alaiseksi ja jättää asian valtiollinen puoli syrjään, osaksi sen tähden, että tutkimus saataisiin supistetuksi, ja myöskin, ettei vedettäisi julkisuuteen ja yleiseksi puheenaiheeksi asiaa, joka jo kerran oli päätetty verhota salaperäisyyden huntun.

Pentti-herra ei kuitenkaan pitänyt tarpeettomana asettua salaisesti vangin kanssa yhteyteen ja uskotella tälle, että hänen mahtavat ystävänsä, luottaen varmasti hänen vaitiolonsa, tekisivät kaiken voitavansa hänen pelastamiseksi. Kun Pentti-herra toiselta puolen koki tällä keinoin tukkia Drakelta suun, vaati hän, kuten mainittiin, toiselta puolen rikoksentehtäjän kohtalon pikaista ratkaisemista.

Itse asiassa tutkintaa ei tarvinnutkaan pitkälle venyttää. Asia oli selvä, eikä Drake verukkeilla koettanut tuomiota välttää. Hän tunnusti suoraan, että hän monena kesänä oli harjoittanut merirosvousta, kuin myös, että hän parast'aikaa oli ollut samanlaisella matkalla ja oli juuri ryöstänyt hollantilaisen kauppalaivan putipuhaaksi, kun Vanloo hänet saavutti ja voitti. Sanalla sanoen: hän tunnusti kaikki pääkohdissa, mutta kieltäytyi vastaamasta kaikkiin sivuasioita koskeviin kysymyksiin, väittäen moisia kysymyksiä tarpeettomiksi. Luultiin, että hän kehoittamattakin jollakin tavoin tahtois selittää vallankaappausyritystä, mutta siihenkin nähden hän pysyi aivan vaiti. Hänen käytöksensä oli koko tutkinnan ajan levollinen, äänensä kylmä, joskus ivallinen. Hän oli selvittänyt välinsä kohtalonsa kanssa; toive, jolla Pentti-herra tahtoi pettää häntä, ei ottanut juurtuakseen hänen sieluunsa. Enemmän ylpeydestä kuin kunniantunnosta ei Drake sanallakaan kosketellut yhteyttänsä muitten salaliittolaisten kanssa.

Ennenkuin hän Sigurdin puheesta oli tullut siihen harhaluuloon, että Aadolf Skytte oli kaatunut, oli hän tämän osallisuuden nojassa vähin vielä toivonut, että Skytte-suvun sekä sen heimolaisten ja ystävien vaikutuksen kautta voisi hänelle koitua pelastus. Mutta kun tämäkin toivo oli rauennut, ei hän tutkinnankaan aikana päästänyt Aadolf Skytten nimeä huuliltaan.

Kuolemantuomio julistettiin, ja se määräsi hänet ammuttavaksi. Drake vastaanotti tuomion aivan välinpitämättömänä. Pappi, joka lähetettiin valmistamaan vankia kuolemaan, sai palata tyhjin toimin.

Varhain sen päivän jälkeisenä aamuna, jolloin kuolemantuomio langetettiin, ja Vanloon vielä ollessa pääkaupungissa, vietiin Drake linnanpihalle rangaistusta kärsimään. Plutoona muskettisotureita oli sijoitettu vankien aitauksen sisään, linnanportit oli lukittu ja vain muutamia harvoja todistajia oli saapuvilla. Drake astui tyynesti määrätylle paikalleen vähäisen matkan päähän miehistä, riisui takkinsa, paljasti rintansa ja vastaanotti tyynesti surmanluodit.

* * * * *

Ennenkuin lopetamme tämän kertomuksen, lienee syytä muutamalla sanalla tehdä selkoa kertomuksen muiden päähenkilöiden elämänvaiheista.

Kunnia sille kelle kunnia kuuluu! Alamme siis valtaneuvos Pentistä. Hänen tutkimuksensa stoalaisen filosofian alalla eivät ainakaan käytännöllisesti katsoen tuottaneet minkäänmoisia hedelmiä. Hänen rauhaton henkensä johti hänet uusiin salahankkeisiin, herttua Aadolf Juhana keskipisteenä, ja niiden

lopullisena seurauksena oli, että hänet erotettiin valtaneuvostosta. Hän hylkäsi silloin kiittämättömän isänmaansa ja samoili ympäri Eurooppaa. Hänen myöhemmät elämänvaiheensa olivat hyvin kirjavat. Hän esiintyi jonkin aikaa Pariisissa ja ilmoitti Ludvig XIV:lle ja ministeri Colbertille, että hänellä oli tiedossaan suuria valtiosalaisuuksia, jotka hän tarjoutui ilmaisemaan, toivoen nähtävästi siitä kultakolikoita korvaukseksi, sillä hänellä sattui olemaan rahapula. Mutta huomattessaan, että häntä epäiltiin, hän poistui Ranskan pääkaupungista ja lähti Brandenburgin vaaliruhtinaan luo. Täällä häntä jonkin aikaa onnisti paremmin. Hän esitti vaaliruhtinaalle, että koottaisiin kaikki Euroopan ajattelijat, nerot ja oppineet yhteen. He muodostaisivat erityisen yhteiskunnan, jossa he vaaliruhtinaan suojeluksen alaisina ja täydellistä omantunnon vapautta nauttien asuisivat ja työskentelisivät yhdessä. Yhteiskunnan nimi olisi *Sophopolis* eli viisaiden kaupunki ja Pentti-herra luonnollisesti tämän kaupungin pormestari. Esitys miellytti ruhtinasta, Pentti-herralle maksettiin melkoinen summa esityksen toteuttamiseksi, ja piirustus uuden akatemian sinettiä varten oli jo valmiina; mutta pahaksi onneksi ei yksikään Pentti-herran mainitsemista neroista noudattanut vaaliruhtinaan kutsua, ja tiedot, jotka Pentti-herrasta saapuivat vaaliruhtinaan kuuluville Ruotsista, olivat siksi vähän suotuisia, että tämä vihdoin vetäytyi hänestä kokonaan erilleen. Kun tämäkin tuuma raukesi, lähti Pentti-herra tulista kyytiä ajamaan kaupungista kaupunkiin saavuttaakseen herrtua Aadolf Juhanan, joka samaten oli matkoilla, mutta huolellisesti vältteli kohtaamasta kukistunutta liittolaistaan. Saatuaan tästäkin ajosta kylläkseen toimitteli Pentti-herra milloin mitäkin: hän kirjoitteli valitusvirsiä nuorelle kuninkaalle ja vaati hyvitystä solvauksesta, jonka valtakunnan holhojat olivat häneen kohdistaneet, hän puuhaili kullantekijänä ja oppineiden kirjain kirjoittajana ja lienee muun muassa, niinkuin huhu kertoo, matkustellut ympäri pitämässä kansankokouksia, joissa hänen sanotaan saarnanneen ateismia. Vihdoin hän palasi Ruotsiin, mutta siellä hänen täytyi tarkoin pysyä erillään kaikista valtiollisista vaikutustoimista. Hän kuoli v. 1683, ja kuvaavana miehen luonteelle kerrottakoon, että palvelijat luulivat hänen kuolemaansakin teeskentelyksi, kunnes alkoivat tuntea ruumiin hajua.

Pentti-herran kauniin tyttären, Maria-neidin, myöhemmistä vaiheista ei meillä ikävä kyllä ole mitään suurenmoista kerrottavaa. Muutamia vuosia tässä mainittujen tapausten jälkeen hän rupesi luvattomiin suhteisiin kreivi Banérin kanssa, tämän vaimon vielä eläessä. Mainittu suhde herätti suurta huomiota ja sai aikaan sen, että Banér karkoitettiin hovista. Kun hänen onneton vaimonsa kohta senjälkeen oli kuollut suruun, tuli Maria Skyttestä tosin kreivitär Banér, ja aikakauden löyhä moraali salli hänen pian kreivittärenä palata hoviin; siellä hän ulkonaisesti esiintyi kylläkin loistavasti ... mutta onnellinen Maria ei koskaan ollut: hänen muistonsa sekä hänen kovaluontoisen miehensä huonosti salattu ylenkatse katkeroitivat osaltaan nekin hänen elämäänsä ja virittivät hänessä haudankaipuun keskellä loistavaa hovielämää.

Noitavainot raivosivat Ruotsissa vuosimääriä, ja pastori Svenonius oli edelleenkin niissä johtomiehenä, kunnes lääkäri Urban Hjärne ja jotkut muut terveen järjen miehet saivat uskonvimman hillityksi. Svenonius oli kaikkein viimeisimpiä, joka tuli vakuutetuksi erehdyksestään; uppiniskaisesti hän kielsi kauan aikaa sen ajatuksen mahdollisuuden, että hän miekalla ja roviolla oli vainonnut ja surmannut niin monta vialonta; mutta kun sama ajatus yhä yltyvällä voimalla alkoi vaivata hänen omaatuntoaan, petti hänen heikko ymmärryksensä: hän tuli mielipuoleksi ja päätti päivänsä hulluinhuoneessa.

Hänen ystävänsä, nimismies Askelin, vapautettiin ilman muuta vanhan Kaarinan häntä vastaan tähtäämästä kanteesta, ja hän eli monta vuotta uutterana kruununpalvelijana.

Jo aikoja ennen kuin Urban Hjärnen onnistui käännättää vallanpitäjät ja saattaa heidät lakkauttamaan noitavainot, olivat laamanni Juhanan periaatteet noituuden suhteen alkaneet horjua. Niissä noitakäräjissä, jotka hänen oli täytynyt toimittaa, aukenivat hänen silmänsä yhä enemmän näkemään asian todellisen laidan. Se vaikutti tietysti myöskin hänen mielipiteeseensä pojan menettelytavasta. Niin pian kuin Eerikki, joka usein kävi laamannin luona ja oli saavuttanut hänen luottamuksensa, huomasi tämän muutoksen, antoi hän vanhan herran nähtäväksi kaksi kirjettä, jotka oli Aadolfilta saanut hänen lähdettyään isänmaastaan. Näitten kirjeiden sekä Eerikin suusanallisten kertomusten kautta laamanni sai tietää, että naiset, joiden vuoksi Aadolf oli rikkonut välinsä isän kanssa, olivat arvossapidetyn hollantilaisen Vanloon äiti ja sisar, että Aadolf eli onnellisessa avioliitossa Ellin kanssa, että hän Vanloon rinnalla oli saavuttanut kunniakkaan aseman uudessa isänmaassaan ja että hänen ainoa toteutumaton toiveensa oli halu saada jälleen syleillä vanhempiaan. Tämän kuultuaan Skytte-vanhuksen silmät täyttyivät kyynelillä, hän kirjoitti heti ja pyysi poikaansa viipymättä palaamaan sovintoa halajavan isän luo. Laamanni luki päiviä, jotka kuluivat, ennenkuin hän taas saisi puristaa poikaansa rintaansa vastaan. Vihdoin tuli Aadolf ja hänen kanssaan Elli, Inkeri ja Vanloo, ja mitä ihanin sovintujuhla vietettiin.

Agnes-rouva oli niinkään seurannut ystäviänsä Ruotsiin, mutta hän ei enää esiintynyt entisten tuttaviensa joukossa. Hän kävi vain Hedviginsä haudalla ja palasi senjälkeen pienen uudisasukasjoukon mukana takaisin siihen maahan, missä uusi onni oli alkanut hänelle kukoistaa.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this

eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement

or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to

maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.